

**Documents constitutionnels de la
Belgique, du Luxembourg et des
Pays-Bas / Constitutionele Documenten
van België, Luxemburg en Nederland /
Verfassungsdokumente Belgiens,
Luxemburgs und der Nederland /
Constitutional Documents of Belgium,
Luxembourg and the Netherlands
1789–1848**

*Texte présentés par / Geredigeerd door /
Herausgegeben von / Edited by
Fred Stevens
Philippe Poirier
Peter A.J. van den Berg*

K. G. Saur

**Constitutions of the World
from the late 18th Century
to the Middle of the 19th Century**

**Verfassungen der Welt
vom späten 18. Jahrhundert
bis Mitte des 19. Jahrhunderts**

**Constitutions of the World
from the late 18th Century
to the Middle of the 19th Century**

Sources on the Rise
of Modern Constitutionalism

Editor in Chief
Horst Dippel

Europe: Volume 7

**Verfassungen der Welt
vom späten 18. Jahrhundert
bis Mitte des 19. Jahrhunderts**

Quellen zur Herausbildung
des modernen Konstitutionalismus

Herausgegeben von
Horst Dippel

Europa: Band 7

**Documents constitutionnels
de la Belgique, du Luxembourg et des Pays-Bas
1789–1848**

**Constitutionele Documenten
van België, Luxemburg en Nederland
1789–1848**

**Verfassungsdokumente
Belgiens, Luxemburgs und der Niederlande
1789–1848**

Textes présentés par / Geredigeerd door / Herausgegeben von
Fred Stevens
Philippe Poirier
Peter A.J. van den Berg

**Constitutional Documents
of Belgium, Luxembourg and the Netherlands
1789–1848**

Edited by
Fred Stevens
Philippe Poirier
Peter A.J. van den Berg

K·G·Saur 2008

Bibliographic information published by the Deutsche Nationalbibliothek

The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication
in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data
are available in the internet at <http://dnb.d-nb.de>.

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation
in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten
sind im Internet über <http://dnb.d-nb.de> abrufbar.

Printed on acid-free paper / Gedruckt auf alterungsbeständigem Papier

© 2008 by K. G. Saur Verlag, München

Ein Imprint der Walter de Gruyter GmbH & Co. KG

Printed in Germany

All Rights Strictly Reserved / Alle Rechte vorbehalten.

Technical Partner / Technischer Partner: Mathias Wündisch, Leipzig

Printed and Bound / Druck und Bindung: Strauss GmbH, Mörlenbach

ISBN 978-3-598-35683-4

Contents – Contenu Inhoudsopgave – Inhalt

Foreword	7
Acknowledgments	9
Avant-propos	11
Remerciements	13
Voorwoord	15
Dankbetuiging	17
Vorwort	19
Danksagung	21

1

Documents constitutionnels de la Belgique 1789–1831 Constitutionele Documenten van België 1789–1831 Constitutional Documents of Belgium 1789–1831

Introduction	27
Inleiding	33
Traité d’union des États Belgiques (1790) / Tractaat van vereniging van de Verenigde Nederlandse Staten (1790)	39
Projet de constitution pour la Belgique par la Commission de Constitution (1830)	53
Contre-projet de Constitution (1830)	63
Constitution de la Belgique (1831) / Staatswet van België (1831)	71
Constitution du Duché Souverain de Bouillon (1792)	99
Déclaration des Droits de l’Homme et du Citoyen pour le Franchimont (1789)	127

2

Documents constitutionnels du Luxembourg 1841–1848 Verfassungsdokumente Luxemburgs 1841–1848 Constitutional Documents of Luxembourg 1841–1848

Introduction	133
Einleitung	137
Constitution du Luxembourg (1841) / Verfassung von Luxemburg (1841)	141
Constitution du Luxembourg (1848) / Verfassung von Luxemburg (1848)	153

Constitutionele Documenten van Nederland 1795–1848
Constitutional Documents of the Netherlands 1795–1848

Inleiding van de redacteur	185
Declaratie van de Rechten van de Mens en Burger van Holland (1795)	189
Reglement voor de Nationale Vergadering van Nederland (1795)	193
Plan van Constitutie voor het Volk van Nederland (1796)	209
Ontwerp van Constitutie voor het Bataafsche Volk (1797)	281
Projet de Constitution pour la République Batave (1797)	381
Staatsregeling des Bataafschen Volks (1798)	417
Staatsregeling des Bataafschen Volks (1801) / Constitution pour le peuple Batave (1801)	471
Staatsregeling des Bataafschen Volks (1805)	501
Grondwet van Nederland (1806)	511
Constitutie voor het Koninkrijk Holland (1806)	519
Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden (1814)	527
Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1815) / Loi Fondamentale du Royaume des Pays-Bas (1815)	545
Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1840)	595
Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1848)	619
Nederlands trefwoordenregister	643
Index francais	653
Deutscher Index	663
English Index	673

Government without a constitution,
is power without a right.
Thomas Paine, *Rights of Man*, II, 1792

Foreword

Today, constitutions are taken for granted as fundamental documents, the *sine qua non* of any legitimate political order. Whether this attitude is based on faith in self-evident truths or mere complacency, it tends to make questions about traditions, shared values, and historic evolution seem mute. Actually, they are most pertinent, and a closer inspection reveals that our heritage, for the establishment of which many have risked their lives, is far from being commonly accepted and securely enshrined, whether in (new) states that have only recently adopted constitutionalism, or in what may be styled the founding states of modern constitutionalism. In fact, this has never been the case, whatever governments may have said about how secure liberty would be under their authority.

The long history of modern constitutionalism, from its beginnings in the American and French revolutions at the end of the eighteenth century until today, differs from one country to the next, always depending on how formidable the opposition to its maxims and the rejection of its basic principles have been and may continue to be. Over all, however, it has been a singular success story. No other political principle has become so universally accepted within the last two centuries as modern constitutionalism. But in spite of this resounding achievement, the history of modern constitutionalism is still unwritten – to be more precise, it is, purely and simply, unknown.

A major reason for this deplorable state of affairs is the widespread ignorance of the sources. At the beginning of the twenty-first century, constitutions appear to be less readily consulted than in the nineteenth and early twentieth centuries, for a number of reasons. One of them is that, except for a small number of documents, which tend to be constantly reprinted, the texts are not easily available. Even the persistent scholar faces difficulties when trying to gain access to most of them, be it in their original form or in a reliable modern edition.

This series has set itself the task of redressing this problem by publishing all constitutions and declarations of rights, including official but failed projects of this nature, that were drafted between 1776, the birth year of modern constitutionalism, and the end of 1849, a date marking – at least for many European countries – the end of the revolutionary biennium that represents a watershed in the evolution of modern constitutionalism. With only two exceptions, Hawaii and Liberia, these constitutions were written in Europe and the Americas. They will be published country by country, in authentic editions in their original official language, or languages, as the case may be. In addition to the print edition, *The Rise of Modern Constitutionalism, 1776–1849*, will also be available in an online digital edition at <http://www.modern-constitutions.de>. This site provides free access to digitized facsimiles of the orig-

inal documents and manuscripts which may serve as a valuable complement to the critical editions (access to the online editions offering all the advantages of electronic databases requires a license). Additionally, securing a broad international reception of

these hundreds of documents written in some twenty different languages will necessitate complementing these editions with corresponding volumes of English translations in the near future.

Horst Dippel

Acknowledgments

I am most grateful to the three contributors, who provided their consummate expertise on the constitutional histories of Belgium, Luxemburg and the Netherlands in editing the documents of this volume: Prof. Fred Stevens of the Catholic University of Leuven; Dr. Philippe Poirier of the University of Luxembourg; and Prof. Peter A. J. van den Berg of the University of Groningen.

Like constitutional government, an editorial project only comes into being by the people who enact and embody it in its diverse branches. I would like to express my thanks to the “citizens” of this project, who have devoted much of their time to getting the details of modern constitutionalism right: Dr. Thomas Clark, Nicole Burkhardt, Cornelis Kater, Miriam Leitner and Matthias Schneider dwelt on matters of editing, indexing, project management, document processing and communications with contributors. The nitty-gritty particulars of processing a bewildering array of constitutional documents were tackled by Florian Albert, Valérie Courtas, Stefanie Gille, Juliane Güttich, Christian Mahnke,

Leona Malorny, Marc Martin, Andrea Prisl, Ulrike Reinecke, Jacqueline Wendel, Katja Werkmeister, Silvia Wershofen, while Angelika Ferrante and Ingeburg Radde provided secretarial skills.

I am grateful for once again being able to cooperate with the K. G. Saur Verlag, whose considerable experience with large-scale publishing ventures has greatly benefited this project. I would especially like to acknowledge the contribution of publishing manager Clara Waldrich and her staff: Dr. Wolfgang von Collas, Christina Hofmann, Manfred Link, Dr. Christiane Raabe, all based in Munich, and Mathias Wündisch, in Leipzig.

Generous funding by the Deutsche Forschungsgemeinschaft (German Research Foundation) made this edition possible in the first place. My sincere thanks go to the DFG, and in particular to Michael Schuster, for enthusiastically supporting a project of this scope in times when the humanities are generally experiencing severe financial constraints.

Horst Dippel

‘Le gouvernement sans constitution,
est un pouvoir sans droit’.
Thomas Paine, *Rights of Man*, II, 1792

Avant-propos

Aujourd’hui, les constitutions sont considérées comme des documents fondamentaux, comme des conditions *sine qua non* de légitimité de tout ordre politique. Que cette attitude soit fondée sur une conviction de vérités évidentes ou d’autosatisfaction, elle a comme conséquence que l’on semble rester sourd aux diverses questions concernant les traditions, les valeurs communes et l’évolution historique. De nos jours, ces questions sont néanmoins plus que jamais pertinentes. Lorsqu’on examine de près cet héritage, pour lequel tant d’hommes ont risqué leur vie, on observe qu’il n’est pas évident qu’il est adopté et conservé en toute sécurité, que ce soit dans les (nouveaux) états, qui ont adopté depuis peu le constitutionalisme, ou dans ceux que l’on pourrait nommer les pères fondateurs du constitutionalisme moderne. En réalité, cela n’a jamais été le cas, quoi que les gouvernements puissent avoir soutenu sur le degré de garantie de la liberté sous leur autorité.

La longue histoire du constitutionalisme moderne, depuis ses débuts avec les révolutions américaine et française à la fin du dix-huitième siècle jusqu’à nos jours, diffère d’un pays à l’autre. Elle dépend dans une large mesure de la résistance à ses maximes et du rejet de ses principes fondamentaux dans le passé. Résistance, qui peut encore exister aujourd’hui. Finalement cependant, le constitutionalisme a été une histoire singulière couronnée de succès. Aucun autre principe politique n’a été aussi universellement accepté dans les deux der-

niers siècles que le constitutionalisme moderne. Mais, malgré cette réussite incontestable, l’histoire du constitutionalisme moderne reste non écrite – ou pour être plus précis, elle est purement et simplement méconnue.

Une des raisons principales de cette situation déplorable est l’ignorance quasi absolue des sources. Au début du vingt-et-unième siècle, pour plusieurs raisons, les constitutions semblent être bien moins couramment consultées qu’au dix-neuvième ou au début du vingtième siècle. Une de ces raisons est, si l’on fait une exception pour un nombre réduit de documents qui semblent être constamment reproduits, que les textes ne sont pas facilement accessibles. Même le chercheur assidu rencontre des difficultés lorsqu’il essaie de se procurer la plupart de ces documents, que ce soit en version originale ou en édition moderne digne de foi.

Le but de cette série est de remédier à cette difficulté en publiant toutes les constitutions et déclarations des droits, y compris les projets officiels qui n’ont pas abouti, rédigées entre 1776, année de la naissance du constitutionalisme moderne, et la fin de 1849, une date qui marque – du moins pour la plupart des pays européens – le terme d’une période révolutionnaire de deux ans représentant un tournant dans l’évolution du constitutionalisme moderne. A deux exceptions près, Hawaï et le Liberia, toutes ces constitutions ont été rédigées en Europe et en Amérique. Les constitutions seront publiées dans leur langue ori-

ginale officielle, ou plusieurs langues, si tel est le cas. Outre son édition papier, *The Rise of Modern Constitutionalism, 1776–1849*, sera également disponible en ligne sur **<http://www.modern-constitutions.de>**. Ce site offre un accès libre aux fac-similés digitalisés des documents et manuscrits originaux qui peuvent être des compléments valables aux éditions critiques (l'accès direct aux éditions en ligne offrant tous les avan-

tages des bases de données électroniques exige que l'on dispose d'une licence). Au surplus, pour rendre accessibles ces centaines de documents écrits en plus de vingt langues différentes, il s'impose d'ajouter dans un proche avenir, des volumes offrant les traductions correspondantes en anglais de ces éditions.

Horst Dippel

Remerciements

Je remercie les trois collaborateurs, qui ont fait profiter dans l'édition des documents de ce volume de leur connaissance approfondi de l'histoire constitutionnelle de la Belgique, du Luxembourg et des Pays-Bas : Prof. Fred Stevens de la Katholieke Universiteit Leuven ; Dr. Philippe Poirier de l'Université du Luxembourg et Prof. Peter A. J. van den Berg de l'University of Groningen.

Comme un gouvernement constitutionnel, un projet d'édition ne peut être mené à bien que par ceux qui l'établissent et lui donnent forme dans les différents aspects. Je tiens à remercier particulièrement les 'citoyens' de ce projet, qui ont consacré une grande partie de leurs temps à affiner les détails du constitutionalisme moderne : Dr. Thomas Clark, Nicole Burkhardt, Cornelis Kater, Miriam Leitner et Matthias Schneider se sont occupés des divers problèmes d'édition, d'indexation, de gestion du projet, de traitement de la documentation et des communications avec les collaborateurs. Florian Albert, Valérie Courtas, Stefanie Gille, Juliane Güttich, Christian Mahnke, Leona Malorny, Marc Mar-

tin, Andrea Pristl, Ulrike Reinecke, Jacqueline Wendel, Katja Werkmeister ont su résoudre les particularités du traitement d'une série de documents constitutionnels, alors qu'Angelika Ferrante et Ingeburg Radde ont assurés les tâches de secrétariat.

Je suis également une fois de plus reconnaissant envers K. G. Saur Verlag, dont l'expérience considérable d'éditions à grande échelle a favorisé ce projet. En particulier, je veux exprimer ma gratitude envers la responsable de publication Clara Waldich et son équipe : Dr. Wolfgang von Collas, Christina Hofmann, Manfred Link, Dr. Christiane Raabe à Munich et Mathias Wündisch à Leipzig.

En premier lieu, le support généreux de la *Deutsche Forschungsgemeinschaft* (Fondation allemande de recherche) a rendu possible la réalisation de cette édition. Je remercie sincèrement la DFG, et en particulier Michael Schuster, pour leur soutien enthousiaste à ce projet dans un environnement où les sciences humaines sont généralement confrontées à de sévères restrictions financières.

Horst Dippel

Government without a constitution,
is power without a right.
Thomas Paine, *Rights of Man*, II, 1792

Voorwoord

Tegenwoordig is het vanzelfsprekend dat constituties fundamentele documenten zijn, de *sine qua non* voor iedere legitieme politieke orde. Of deze houding nu voortvloeit uit een geloof in vaststaande waarheden, dan wel uit louter gemakzucht, het gevolg ervan is dat vragen over de tradities, de gemeenschappelijke waarden en de historische ontwikkeling niet worden gesteld. Toch zijn deze vragen zeer relevant, en nader onderzoek brengt ook aan het licht dat ons (constitutionele) erfgoed, voor de totstandkoming waarvan velen hun leven in de waagschaal hebben gesteld, helemaal niet zo algemeen geaccepteerd is en veilig is gesteld. Dit geldt ongeacht of het nu gaat om nieuwe staten die eerst recentelijk het constitutionalisme hebben omhelsd, dan wel om staten waarvan gezegd kan worden dat ze aan de basis van het moderne constitutionalisme hebben gestaan. In feite is dit nooit anders geweest, hoezeer regeringen ook hebben benadrukt dat de vrijheid onder hun gezag veilig was gesteld.

De lange geschiedenis van modern constitutionalisme, vanaf haar aanvang tijdens de Amerikaanse en Franse Revoluties aan het eind van de achttiende eeuw tot aan de huidige tijd, verschilt van land tot land. Dit verschil is altijd afhankelijk van hoe sterk het verzet tegen de grondregels en de afwijzing van de principes van het moderne constitutionalisme zijn geweest en nog zijn. Maar over het algemeen kan wel van een succesverhaal worden gesproken. In de

laatste twee eeuwen is geen ander politiek principe zo algemeen geaccepteerd geraakt als modern constitutionalisme. Ondanks dit klinkende succes is de geschiedenis ervan nog steeds niet beschreven, sterker nog, zij is simpelweg onbekend.

Een belangrijke oorzaak van deze betreurenswaardige stand van zaken is gelegen in de wijdverbreide onbekendheid met het bronnenmateriaal. Aan het begin van de eenentwintigste eeuw lijken constituties om meerdere redenen minder gemakkelijk te worden geraadpleegd dan in de negentiende en vroege twintigste eeuw. Eén van deze redenen is dat de teksten, afgezien van een beperkt aantal documenten dat voortdurend wordt herdrukt, niet voldoende beschikbaar zijn. Zelfs de volhardende onderzoeker die er de hand op probeert te leggen, hetzij in de originele vorm, hetzij in de vorm van een betrouwbare moderne uitgave, ondervindt problemen.

Deze reeks heeft tot doel dit probleem aan te pakken door de uitgave van alle constituties en verklaringen van fundamentele rechten die zijn opgesteld tussen 1776 en het eind van 1849, inclusief de officiële projecten die uiteindelijk de eindstreep niet hebben gehaald. Het jaar 1776 is gekozen, omdat het als het geboortjaar van modern constitutionalisme kan gelden, terwijl 1849 een datum is die althans voor de meeste Europese landen het einde markeert van twee revolutionaire jaren die een waterscheiding vormden in de ontwikkeling van het moderne constitutionalisme.

Alle hierin opgenomen constituties zijn opgesteld in Europa of op het Amerikaanse continent, op twee uitzonderingen na, te weten Hawaï en Liberia. Zij zullen per land in de authentieke editie en in de originele taal, dan wel – indien van toepassing – talen, worden uitgegeven. Naast de gedrukte uitgave zal *The Rise of Modern Constitutionalism, 1776–1849* ook beschikbaar worden gesteld in een online digitale versie op <http://www.modern-constitutions.de>. Deze webpagina verschaft vrije toegang tot de gedigitaliseerde facsimile's van de oorspronkelijke documenten en handschriften,

die kunnen fungeren als een waardevolle aanvulling op de becommentarieerde uitgave (voor toegang tot de online uitgaven die gebruik mogelijk maakt van alle bijbehorende elektronische databases is een licentie nodig). Om er zeker van te zijn dat deze honderden documenten, geschreven in ongeveer twintig verschillende talen, kunnen rekenen op een brede internationale verspreiding, zal het noodzakelijk zijn om in de nabije toekomst vertalingen van deze documenten in het Engels te verzorgen.

Horst Dippel

Dankbetuiging

Ik ben erkentelijkheid verschuldigd aan de drie redacteuren die hun deskundigheid betreffende de constitutionele geschiedenis van België, Luxemburg en Nederland hebben ingezet om de uitgave van de documenten die in dit deel zijn opgenomen te verzorgen: prof. Fred Stevens van de Katholieke Universiteit Leuven, dr. Philippe Poirier van de Universiteit van Luxemburg en dr. Peter A.J. van den Berg van de Rijksuniversiteit Groningen.

Een project als het onderhavige komt, net als een constitutioneel staatsbestuur, alleen tot stand door de inbreng van mensen die de diverse onderdelen ervan uitvoeren en belichamen. Ik wil daarom de ‘burgers’ van dit project bedanken, die veel van hun tijd hebben besteed aan het ordenen en verifiëren van de details van modern constitutionalisme: dr. Thomas Clark, Nicole Burkhardt, Cornelis Kater, Miriam Leitner en Matthias Schneider hebben zich bekommerd om het redigeren, het indexeren, het beheren van het project, het bewerken van de documenten en het onderhouden van de contacten met de redacteuren. De bijzondere problemen die het uitgeven van een duizelingwekkende reeks constitutionele documenten met zich brengt, zijn aangepakt door Florian Albert, Valérie Courtas, Stefanie Gille, Juliane Güttich, Christian

Mahnke, Leona Malorny, Marc Martin, Andrea Pristl, Ulrike Reinecke, Jacqueline Wendel, Katja Werkmeister en Silvia Wershofen. De secretariële ondersteuning was in de handen van Angelika Ferrante en Ingeburg Radde.

Ik ben dankbaar opnieuw te hebben kunnen samenwerken met K. G. Saur Verlag, waar een aanzienlijke ervaring met grootschalige projecten aanwezig is, hetgeen zeer bevorderlijk is geweest voor het onderhavige project. Ik wil in het bijzonder wijzen op de bijdrage van de publishing manager Clara Waldrich en haar medewerkers: dr. Wolfgang von Collas, Christina Hofmann, Manfred Link en dr. Christiane Raabe, allen werkend vanuit München, alsmede Mathias Wündisch uit Leipzig.

Zonder de genereuze financiering door de Deutsche Forschungsgemeinschaft (Duitse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek) zou de onderhavige uitgave niet mogelijk zijn geweest. Een speciaal woord van dank is daarom op zijn plaats voor de DFG, en in het bijzonder voor Michael Schuster, die een project van deze omvang enthousiast heeft gesteund in een tijd waarin de humaniora over het algemeen slechts over beperkte financiële middelen kunnen beschikken.

Horst Dippel

Regierung ohne Verfassung,
ist wie Macht ohne Recht.
Thomas Paine, *Die Rechte des Menschen*, II, 1792

Vorwort

Heutzutage werden Verfassungen wie selbstverständlich als grundlegende Dokumente angesehen, als die *conditio sine qua non* jeder legitimen politischen Ordnung. Ob nun diese Einstellung auf dem Vertrauen in offensichtliche Grundsätze oder auf bloßer Selbstzufriedenheit basiert, sie führt dazu, dass Fragen nach Traditionen, gemeinsamen Werten und nach historischer Entwicklung zu verstummen scheinen. Tatsächlich aber sind diese Fragen in hohem Maße angemessen, und eine genauere Betrachtung lässt erkennen, dass angeborene Freiheiten und Rechte, für deren Anerkennung viele ihr Leben riskiert haben, weit davon entfernt sind, allgemein akzeptiert und fest verankert zu sein. Dies trifft sowohl auf jene (neuen) Staaten zu, die erst kürzlich die Prinzipien des Konstitutionalismus angenommen haben, als auch auf solche, die man als die Gründerstaaten des modernen Konstitutionalismus bezeichnen könnte. In der Tat war diese feste Verankerung niemals der Fall, unabhängig von dem, was Regierungen über die Sicherung der Freiheit unter ihrer Verantwortung gesagt haben.

Die lange Geschichte des modernen Konstitutionalismus, von seinen Anfängen in den amerikanischen und französischen Revolutionen am Ende des achtzehnten Jahrhunderts bis heute, ist von einem Land zum anderen verschieden, stets abhängig davon, wie stark der Widerstand gegen seine Maxime und die Ablehnung seiner grundlegenden Prinzipien gewesen sind und es auch

heute noch sein mögen. Insgesamt betrachtet aber ist sie eine einzigartige Erfolgsgeschichte. Kein anderes politisches Prinzip ist in den vergangenen zwei Jahrhunderten so universell angenommen und akzeptiert worden wie der moderne Konstitutionalismus. Aber trotz dieses beispiellosen Erfolges ist die Geschichte des modernen Konstitutionalismus noch immer ungeschrieben – genauer gesagt ist sie schlicht und einfach unbekannt.

Einer der Hauptgründe für diesen beklagenswerten Zustand ist die weit verbreitete Unkenntnis seiner Quellen. Am Beginn des einundzwanzigsten Jahrhunderts scheint es, dass Verfassungen weitaus weniger konsultiert werden als im neunzehnten oder im frühen zwanzigsten Jahrhundert, und das aus einer Reihe von Gründen. Einer dieser Gründe ist die Tatsache, dass, abgesehen von einer kleinen Zahl von Dokumenten, die beständig nachgedruckt werden, diese Texte nicht ohne weiteres zugänglich sind. Selbst der insistierende Forscher trifft auf große Schwierigkeiten bei dem Versuch, Zugang zu den meisten dieser Dokumente zu bekommen, sei es in ihrer ursprünglichen Fassung oder gar als verlässliche moderne Edition.

Die vorliegende Reihe hat es sich zur Aufgabe gemacht, dieses Desiderat zu beheben, indem in ihr alle Verfassungen und Menschenrechtserklärungen, einschließlich aller offiziellen aber fehlgeschlagenen Projekte veröffentlicht werden. Der Zeitraum, den diese Reihe umfasst, beginnt mit dem

Jahr 1776, dem Geburtsjahr des modernen Konstitutionalismus, und endet 1849, das – zumindest für viele europäische Staaten – das Ende jener revolutionären Aufwallung von 1848/49 markierte, die für einen der folgenreichsten Wendepunkte in der Entwicklung des modernen Konstitutionalismus steht. Bis auf zwei Ausnahmen, Hawaii und Liberia, wurden alle diese Verfassungen in Europa und in den Americas geschrieben. Sie werden hier Land für Land veröffentlicht, in authentischen Editionen in ihrer ursprünglichen offiziellen Sprache oder Sprachen, je nach historischer Vorlage. Zusätzlich zu dieser gedruckten Edition werden die Ergebnisse des Forschungsprojekts *The Rise of Modern Constitutionalism / Die Anfänge des modernen Konstitutionalismus, 1776–1849*

ebenfalls als digitale Online-Ausgabe unter <http://www.modern-constitutions.de> zugänglich sein. Diese Webseite bietet einen kostenfreien Zugang zu den digitalisierten Faksimiles der Originaldokumente und Originalmanuskripte, die eine wertvolle Ergänzung zu den kritischen Editionen darstellen (für den Zugang zu den Online-Editionen, mit all den Vorteilen eines elektronischen Datenbank- und Informationssystems, ist eine Lizenz erforderlich). Damit diese vielen hundert Dokumente in mehr als zwanzig unterschiedlichen Sprachen darüber hinaus eine breitere internationale Aufnahme erhalten, ist eine Erweiterung der vorliegenden Editionen durch entsprechende Übersetzungen ins Englische in naher Zukunft geplant.

Horst Dippel

Danksagung

Für die Verwirklichung dieses Bandes bin ich den drei beitragenden Wissenschaftlern, die ihre herausragende Sachkenntnis der Verfassungsgeschichte Belgiens, Luxemburgs und der Niederlande bei der Bearbeitung der Editionen dieses Bandes zur Verfügung gestellt haben, zu tiefstem Dank verpflichtet: Prof. Fred Stevens von der Katholischen Universität Leuven; Dr. Philippe Poirier von der Universität Luxemburg und Professor Peter A. J. van den Berg von der Universität Groningen.

Wie eine konstitutionelle Regierung auch, entsteht ein solches herausgeberisches Projekt erst durch jene Menschen, die seine verschiedenen Zweige und Abteilungen ausfüllen und verkörpern. Ich möchte meinen Dank an die „Bürger“ dieses Projektes zum Ausdruck bringen, die einen Großteil ihrer Zeit der richtigen Umsetzung der vielen Details des modernen Konstitutionalismus gewidmet haben: Dr. Thomas Clark, Nicole Burkhardt, Cornelis Kater, Miriam Leitner und Matthias Schneider arbeiteten mit Nachdruck an redaktionellen Fragen, an der Indexierung, am Projektmanagement, an der Dokumentbearbeitung und in der Kommunikation mit den beitragenden Wissenschaftlern. Die vielen grundlegenden und unverzichtbaren Einzelheiten, die es bei der Bearbeitung einer Unzahl von

Verfassungsdokumenten zu beachten gilt, wurden von Florian Albert, Valérie Courtas, Stefanie Gille, Juliane Güttich, Christian Mahnke, Leona Malorny, Marc Martin, Andrea Pristl Ulrike Reinecke, Jacqueline Wendel, Katja Werkmeister und Silvia Wershofen in Angriff genommen, während Angelika Ferrante und Ingeburg Radde die Sekretariatsarbeit beisteuerte.

Für die erneute Zusammenarbeit mit dem K. G. Saur Verlag, dessen erhebliche Erfahrung in verlegerischen Großprojekten diesem Projekt in vielerlei Art zugute kommt, bin ich ebenso dankbar, darunter insbesondere Clara Waldrich als Verlagsleiterin sowie Ihren Mitarbeitern Dr. Wolfgang von Collas, Christina Hofmann, Manfred Link, Dr. Christiane Raabe, alle in München, und Mathias Wündisch in Leipzig.

Die großzügige Förderung der Deutschen Forschungsgemeinschaft hat diesen Band überhaupt erst möglich gemacht. Mein tiefster Dank geht daher an die DFG, und im besonderen an Michael Schuster, für die enthusiastische Unterstützung eines Projekts dieser Größenordnung und in Zeiten, in denen die Geisteswissenschaften für gewöhnlich eher mit erheblichen finanziellen Einschränkungen leben müssen.

Horst Dippel

Documents constitutionnels de la Belgique
Constitutionele Documenten van België
Constitutional Documents of Belgium
1789–1831

Textes présentés par / Geredigeerd door / Edited by
Fred Stevens

Contenu – Inhoudsopgave – Contents

1

Documents constitutionnels de la Belgique 1789–1831

Constitutionele Documenten van België 1789–1831

Constitutional Documents of Belgium 1789–1831

Introduction	27
Inleiding	33
Traité d’union des États Belges (1790) /	
Tractaat van vereniging van de Verenigde Nederlandse Staten (1790)	39
Projet de constitution pour la Belgique par la Commission de Constitution (1830)	53
Contre-projet de Constitution (1830)	63
Constitution de la Belgique (1831) / Staatswet van België (1831)	71
Constitution du Duché Souverain de Bouillon (1792)	99
Déclaration des Droits de l’Homme et du Citoyen pour le Franchimont (1789)	127

Introduction

Le territoire qui forme après la révolution de 1830 le nouveau royaume de la Belgique, est incorporé à la France en octobre 1795. Le 9 vendémiaire an IV (1er octobre 1795), la Convention vote la réunion des Pays-Bas autrichiens et des pays de Liège et de Stavelot-Malmédy à la République. Le 4 brumaire an IV (26 août 1795), le duché de Bouillon est également annexé. Faisant partie intégrante de la République, puis de l'Empire, les diverses constitutions françaises y sont introduites.¹

Après les événements de 1814–1815, les Puissances Alliées prévoient que la Belgique sera “remise à toute perpétuité à la Hollande” et que “cette réunion devra être intime et complète de façon que les deux pays ne forment qu’un seul et même État, régi par la Constitution déjà établie en Hollande, et qui sera modifiée d’un commun accord”. La constitution est acceptée par les notables belges, le 18 août 1815, selon “l’arithmétique hollandaise”.² La *Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden. Loi fondamentale pour le royaume des Pays-Bas* a été publiée comme supplément au n° 29 du *Journal Officiel*.³

En septembre 1830, les Pays-Bas méridionaux se révoltent contre Guillaume Ier. Après la défaite de l’armée hollandaise, le *gouvernement provisoire* déclare, le 4 octobre 1830, l’indépendance de la Belgique. Un décret du 10 octobre 1830 organise l’élection d’une constituante (*Congrès National – Volksraad*). La constitution est adoptée le 7 février 1831.

La Révolution liégeoise et le “Congrès de Polleur”

La Principauté de Liège est un état du Saint Empire romain germanique, qui oc-

cupe un territoire d’environ 5.700 km². Le 18 août 1789, après plusieurs années d’opposition au prince-évêque Hoensbroech, éclate la Révolution liégeoise. Dans le marquisat de Franchimont, qui fait partie intégrante de la Principauté, la Régence de Theux décide, le 9 août 1789, de convoquer les autres communautés pour résoudre leurs griefs communs. Le 26 août, le congrès commence ses activités à Polleur. Le 10 septembre, L.-F. Dethier propose au congrès, à l’exemple de la France, l’adoption d’une déclaration des droits de l’homme et du citoyen. Lors de la séance du 16 septembre cette déclaration est adoptée par le congrès. En janvier 1791, les troupes autrichiennes reconquirent le marquisat de Franchimont.

Le texte de la déclaration est édité d’après le texte publié dans le *Journal des séances du Congrès du Marquisat de Franchimont, tenu au village de Polleur*.⁴ Ce *Journal* est l’œuvre du secrétaire du congrès, Jean-Guillaume Brixhe (Spa, 1758-Liège, 1807), juriste et homme politique. L’orthographe, la ponctuation et l’emploi des majuscules ont été maintenus. L’original des procès-verbaux des séances n’a pas pu être retrouvé. Brixhe publie par la suite, en l’an IV, d’une manière plus complète, les procès-verbaux des séances du Congrès de Polleur.⁵

Le “Traité d’union des États Belgiques”

Le 24 octobre 1789, H.Ch. van der Noot, “agent plénipotentiaire” du peuple brabançon publie, à Hoogstraten, son “Manifeste du peuple brabançon”. Le même jour, l’armée des “patriotes” du général vander Mersch franchit la frontière néerlandaise.

Elle obtient sa première victoire lors de la Bataille de Turnhout, le 27 octobre. Peu à peu, les Pays-Bas autrichiens tombent aux mains des “patriotes”. Le 15–16 décembre 1789, Malines déclare l’empereur déchu de la souveraineté ; le 21 décembre, le Hainaut ; le 23 décembre, Namur ; le 26 décembre, Tournai et le Tournaisis ; le 1er janvier 1790, la Gueldre ; le 4 janvier, la Flandre ; le 1er mars, la West-Flandre ; le 9 mars, le Limbourg Outre-Meuse. En outre, le 31 décembre 1789, les trois états représentant le peuple du duché de Brabant s’attribuent la souveraineté de ce duché. Le 11 janvier 1790, un *Traité d’union* est signé entre le Brabant, la Gueldres, les Flandres, la West-Flandre, l’Hainaut, Namur, Tournai, le Tournaisis et Malines. La ratification par les états de ces provinces, le 20 janvier 1790, est à l’origine d’une nouvelle confédération, les “États belgiques unis”. La Convention de Reichenbach (1790) signifie la fin de ce nouvel état.

Cette édition du traité d’union reprend le texte français du placard *Traité d’union et établissement du Congrès souverain des États belgiques unis*, publié à Bruxelles en 1790 par P.J. Haes. L’orthographe, la ponctuation et l’emploi des majuscules ont été maintenus. La version originale du *Traité* n’a pas pu être retrouvée. Il a été également édité par L.P. Gachard et par P. Verhaegen.⁶ La version néerlandaise reprend le texte imprimé envoyé, le 25 juin 1790, par le Congrès aux États souverains de Gueldre. Le texte néerlandais est adopté au style local et publié, par ordre des États du 1er juillet 1790, le 12 juillet à Zwalmen.

Le duché souverain de Bouillon

Jusqu’en 1795, le duché de Bouillon est une minuscule principauté indépendante et souveraine sous le règne des la Tour d’Auvergne. Sous l’influence des événements à

Paris, un décret du 24 février 1790 y introduit d’importantes réformes. A l’initiative de François Pirson, qui réside à Paris pendant le mois de juillet 1790, des représentants des communautés se rassemblent à Paliseul, le 7 mars 1790. Un comité, représentant les quatre districts du duché, est constitué. Le 19 avril, les députés se réunissent à Bouillon et décident d’élaborer une constitution. La constituante va siéger jusqu’en novembre 1792. La constitution est adoptée le 23 mars 1792. Le texte est précédé d’une déclaration des droits de l’homme, adopté par l’assemblée, le 19 février 1791.

Le texte est édité d’après le manuscrit original, signé et scellé par Godefroy-Charles-Henri de la Tour, duc de Bouillon, prince de Turenne.⁷ Ce manuscrit a été collationné avec le texte enregistré à la Cour Souveraine de Bouillon, le 1er mai 1792.⁸ L’orthographe, la ponctuation et l’emploi des majuscules du manuscrit de Bouillon ont été maintenus. Il convient de souligner le manque d’uniformité dans le manuscrit. Il faut en outre mentionner que le manuscrit de Bouillon fait usage du “ij”, contrairement au manuscrit d’Arlon, qui emploie le “y”. L’édition par M. L. Polain, *Recueil des ordonnances du Duché de Bouillon. 1240–1795*, Bruxelles : Fr. Gobaerts, 1868, 323–341 est sujet à caution.

Le royaume de la Belgique

L’union des libéraux et des catholiques dans les Pays-Bas méridionaux aboutit en septembre 1830 en une révolution contre Guillaume 1er. Un décret du 26 septembre organise un *Gouvernement provisoire (Tijdelijke regering)*. Deux jours plus tard, un *Comité central (Hoofdbewind)* est créé au sein du Gouvernement provisoire. Le *Comité central* est chargé d’élaborer un projet de constitution, qui doit être examiné par un *Congrès national (Volksraad)*. Le *Comité central* étant surchargé, une *Commission*

de constitution (*Commissie voor de grondwet*) doit élaborer un projet de constitution. Cette commission commence ses travaux le 12 octobre. Le 27 octobre le projet est soumis au *Comité central*. Cette édition reprend le texte du “Projet de constitution pour la Belgique”.⁹ L’orthographe, la ponctuation et l’emploi des majuscules ont été maintenus. Le 10 novembre, le *Congrès national* se réunit pour la première fois. Ses activités se terminent le 21 juillet 1831. Le 25 novembre, le projet de constitution de la *Commission de constitution* est remis aux diverses sections pour discussion. Le même jour, quatre représentants – Forgeur, Barbanson, Fleussu et Liedts – proposent un projet alternatif qui rejète l’option pour un système bicaméral. Cette édition reprend le texte du *Projet de constitution*, distribué aux constituants.¹⁰ Dans cette édition, l’orthographe, la ponctuation et l’emploi des majuscules ont été maintenus. Le 4 décembre, le *Congrès* commence la discussion du projet de constitution. Après 36 sessions, le texte de la constitution est adopté le 7 février 1831. A juste titre, Horst Dippel a décrit cette constitution comme “a masterpiece of constitutional camouflage”.¹¹ Voulant consolider la révolution dans les plus brefs délais, les constituants ont opté pour des compromis qui ne donnent point de solutions définitives, évitant ainsi de discuter les problèmes fondamentaux.

Le texte édité reprend le texte de la “Constitution de la Belgique. *Staetswet van België*”, publié dans *Bulletin officiel des décrets du Congrès National de la Belgique, et des arrêtés du pouvoir exécutif. Staatsblad*.¹² L’orthographe, la ponctuation et l’emploi des majuscules ont été maintenus. Après l’acceptation de la couronne de la Belgique par Léopold de Saxe-Cobourg-Gotha et le jour avant sa prestation de serment comme roi des belges, le 21 juillet 1831, le Congrès National adopte une résolution tendant à insérer, dans les articles 60

et 61 de la constitution, les noms de “*Son Altesse Royale le Prince Léopold de Saxe-Cobourg*”. Un arrêté du 1er septembre 1831 ordonne l’insertion de la constitution au *Bulletin Officiel* avec énonciation des noms du Roi élu.¹³ La version authentique de la constitution a été détruite lors de l’incendie de 1883. Le texte authentique néerlandais de la constitution de 1831 a été adopté le 10 avril 1967.¹⁴

BIBLIOGRAPHIE

A. Borgnet, *Histoire de la révolution liégeoise de 1789 (1785 à 1795), d’après des documents inédits*, Liège : De Thier et Lovinfosse, 2 vol., 1895.

J. Craeybeckx, “De Brabantse Omwenteling : een conservatieve opstand in een achterlijk land?”, in : *Tijdschrift voor geschiedenis*, 80 (1967), 303–330.

A. Doms, “La déclaration des droits de l’homme et du citoyen au Congrès de Polleur : essai d’interprétation historique”, in : *Bulletin de la Société verviétoise d’archéologie et d’histoire*, 73 (2005), 35–96.

A. Doms, *175e anniversaire de la déclaration franchimontoise des droits de l’homme et du citoyen. Les 25 séances du Congrès de Polleur (26 août 1789–23 janvier 1791)*, Theux : Imprimerie G. Pirard, (1964).

L. Dhondt, *Verlichte monarchie, Ancien Régime en revolutie : een institutionele en historische procesanalyse van politiek, instellingen en ideologie in de Habsburgse, de Nederlandse en de Vlaamse politieke ruimte (1700/1755–1790)*, Brussel : Algemeen Rijksarchief, 8 vol., 2002–2007.

A. de Dijn, “A pragmatic conservatism. Montesquieu and the framing of the Belgian constitution (1830–1831)”, in : *History of European Ideas*, 28 (2002), 227–245.

A. de Dijn, “‘In overeenstemming met onze zeden en gewoonten’. De intellectuele

context van de eerste Belgische constitutie (1815–1830)”, in : *Bijdragen en mededelingen omtrent de geschiedenis der Nederlanden*, 117 (2002), 25–45.

L. P. Gachard (ed.), *Documents politiques et diplomatiques sur la Révolution belge de 1790*, Bruxelles : H. Remy, 1834.

J. Gilissen, “Die belgische Verfassung von 1831. Ihr Ursprung und ihr Einfluß”, in : J. Gilissen e.a. (eds.), *Beiträge zur deutschen und belgischen Verfassungsgeschichte im 19. Jahrhundert*, Stuttgart : Ernst Klett Verlag, 1967, 38–69.

J. Gilissen, “La Constitution belge de 1831 : ses sources, son influence”, in : *Res Publica. Revue de l’institut belge de science politique*, 10 (1968), 107–141.

Th. K. Gorman, *America and Belgium : a study of the influence of the United States upon the Belgian revolution of 1789–1790*, London : Fisher Unwin, 1924.

M. Magits, *De Volksraad en de opstelling van de Belgische grondwet van 7 februari 1831. Een bijdrage tot de wordingsgeschiedenis van de Belgische Constitutie*, Brussel : Ph.d. Vrije Universiteit Brussel, 3 vol., 1976–1977.

L. Rock, *De Staten-Generaal en het Soeverein Congres der Verenigde Nederlandse Staten (1790)*, Leuven : Faculteit letteren en wijsbegeerte, 1971.

F. Stevens, “Een belangrijke faze in de wordingsgeschiedenis van de Belgische grondwet : de optie voor een tweekamerstelsel”, in : *Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis*, 12 (1981), 641–661.

G. Van den Bossche, *Enlightened Innovation and the Ancient Constitution. The intellectual justifications of Revolution in Brabant (1787–1790)*, Brussel : Paleis der Academiën, 2001.

W. Van Den Steene, *De Belgische grondwetscommissie (oktober–november 1830)* (Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België.

Klasse der Letteren, vol. 47), Brussel : Paleis der Academiën, 1963.

A. Vermer, *La Révolution bouillonnaise et ses lendemains. Contribution à l’histoire des révolutions de la fin du XVIIIe siècle* (Anciens Pays et Assemblées d’États, vol. 65), Heule : UGA, 1975.

¹ Pour les textes de ces constitutions, *vide* France.

² Des 1.604 notables belges, 796 ont voté contre le projet, dont 126 avec la motivation explicite “pour des raisons religieuses”; 527 pour et 281 sont restés absents. Puisque la liberté de religion est imposée par les Puissances, Guillaume Ier a refait le calcul suivant “l’arithmétique hollandaise” : 934 pour (527 + 281 (abstinents) + 126 (pour des raisons religieuses) et 670 contre (796 – 126 (pour des raisons religieuses)).

³ *Supplément au N°. 29 du Journal Officiel. Deuxième série. Troisième trimestre 1815. Cinquième volume. Bruxelles, Lundi 28 Aout 1815*. Pour le texte de cette constitution, *vide* : Nederland.

⁴ (J.-G. Brixhe), *Journal des séances du Congrès du Marquisat de Franchimont, tenu au village de Polleur; commencé le 26 Août 1789. Suite du Journal du Congrès du Marquisat de Franchimont. 4e et 5e séances*, Liège : Chez Jean-Jacques Tutot, 1789, 37–38.

⁵ J.-G. Brixhe, *Code de droit public du pays réuni de Franchimont, Stavelot et Logne*, Verviers : Oger, 2 vol., an IV.

⁶ L.P. Gachard (ed.), *Documents politiques et diplomatiques sur la Révolution belge de 1790*, Bruxelles : H. Remy, 1834, 113–122; P. Verhaegen, *Recueil des ordonnances des Pays-Bas autrichiens. Troisième série*, Bruxelles : J. Goemare, 1914, vol. 13, 418–421.

⁷ Bouillon, Archives de la ville, II, 279.

⁸ Arlon, Archives de l’État à Arlon, Cour Souveraine de Bouillon, 16 : Ordonnances et reliefs. 1787–1794.

⁹ *Projet de constitution pour la Belgique*, Bruxelles : Louis Hauman et Compagnie, 1831.

¹⁰ *Projet de constitution* (s.l.) : (1831).

E. Huytens, *Discussions du Congrès national de Belgique. 1830–1831*, Bruxelles : Société typographique belge, 1844, vol. 4, 50–55.

¹¹ H. Dippel, “Modern Constitutionalism, an introduction to a history in need of writing”, in : *Legal History Review*, 73 (2005), 164. *Contra* : A. de Dijn, “A pragmatic conservatism. Montesquieu and the framing of the Belgian constitution (1830–1831)”, in : *History of European Ideas*, 28 (2002), 227–245; A. de Dijn, “In overeenstemming met onze zeden en gewoonten’. De intellectuele context van de eerste Belgische constitutie (1815–1830)”, in : *Bijdragen en mededelingen omtrent de geschiedenis der Nederlanden*, 117 (2002),

25–45.

¹² *Bulletin officiel des décrets du Congrès National de la Belgique, et des arrêtés du pouvoir exécutif. Staatsblad*, Bruxelles : Imprimerie de Weisenbruch père, 1831, t. 1, nr. XIV, 44, 160–178.

¹³ *Bulletin officiel des décrets du Congrès national de la Belgique et des arrêtés du pouvoir exécutif. Staatsblad*, Bruxelles : Imprimerie de Weisenbuch père, 1831, dl. 4, nr. LXXXVIII, 215, 1002–1045.

¹⁴ *Moniteur belge*, 3 mai 1967.

Inleiding

Het grondgebied dat na de revolutie van 1830 het nieuwe koninkrijk België zal vormen, werd ingelijfd bij Frankrijk in oktober 1795. Op 9 vendémiaire jaar IV (1 oktober 1795) stemde de *Convention* in met de inlijving bij de republiek van de Oostenrijkse Nederlanden, het Land van Luik en van Stavelot-Malmédy. Vermits deze territoria integraal deel uitmaakten van de republiek, later van het keizerrijk, waren de opeenvolgende Franse grondwetten er van kracht.¹

Na de gebeurtenissen van 1814–1815, voorzagen de vijf Europese grootmogendheden dat België “shall be given up for ever to Holland” en dat deze vereniging “devra être intime et complète de façon que les deux pays ne forment qu’un seul et même État, régi par la Constitution déjà établie en Hollande, et qui sera modifiée d’un commun accord”. De *Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden* werd op 18 augustus 1815 goedgekeurd door de Belgische notabelen volgens de zogenaamde “Hollandse rekenkunde”.² De *Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden. Loi fondamentale pour le royaume des Pays-Bas* werd gepubliceerd als bijlage bij het n° 29 van het *Journal Officiel*.³

In september 1830 kwamen de Zuidelijke Nederlanden in opstand tegen Willem I. Na de nederlaag van het Hollandse leger, riep de *Tijdelijke regering* op 4 oktober 1830 de onafhankelijkheid uit. Een decreet van 10 oktober 1830 organiseerde de verkiezing van een constituant (Volksraad – *Congrès national*). De grondwet werd goedgekeurd op 7 februari 1831.

De Luikse revolutie en het “Congres van Polleur”

Het Prinsbisdom Luik, een territorium

van circa 5.700 km², behoorde tot het Heilig Roomse Rijk der Duitse Natie. Op 18 augustus 1789, na meerdere jaren van oppositie tegen de prins-bisschop Hoensbroech, brak de Luikse revolutie los. In het markizaat van Franchimont, dat deel uitmaakt van het prinsbisdom, had het regentschap van Theux op 9 augustus 1789 reeds de beslissing genomen om de andere communauteiten bijeen te roepen om hun gezamenlijke grieven te bespreken. Het congres begon zijn activiteiten te Polleur op 26 augustus. Op 10 september stelde L.-F. Dethier voor om, naar het voorbeeld van Frankrijk, een mensenrechtenverklaring op te stellen. Deze werd goedgekeurd op 16 september. In januari 1791 heroverden de Oostenrijkse troepen het markizaat van Franchimont.

De tekst van de mensenrechtenverklaring is uitgegeven conform de tekst gepubliceerd in het *Journal des séances du Congrès du Marquisat de Franchimont, tenu au village de Polleur*.⁴ Dit *Journal* is het werk van Jean-Guillaume Brixhe (Spa, 1758-Luik, 1807), rechtsgeleerde en politicus. De spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters van deze uitgave werd gevolgd. De originele proces-verbalen van de vergaderingen werden niet teruggevonden. Brixhe publiceerde in het jaar IV een meer volledige uitgave van de handelingen van de vergaderingen van Polleur.⁵

Het “Tractaat van vereeniging, ende oprechtinge van het souvereyn congres der Vereenigde Nederlandsche Staeten”

Op 24 oktober 1789, publiceerde H.Ch. van der Noot, “gevolmachtigde agent” van het Brabantse volk, te Hoogstraten zijn “Manifest van het Brabantse volk”. Dezelf-

de dag overschreed het patriottenleger onder de leiding van generaal vander Mersch de Nederlandse grens. Zij behaalde een eerste overwinning te Turnhout op 27 oktober. Geleidelijk vielen de Oostenrijkse Nederlanden in handen van de “patriotten”. Mechelen verklaarde op 15–16 december keizer Jozef II vervallen van de soevereiniteit; Henegouwen op 21 december; Namen op 23 december; Doornik en het Doornikse op 26 december; Spaans Gelderen op 1 januari 1790; Vlaanderen op 4 januari; West-Vlaanderen op 1 maart; de Staten van Limburg en de Landen van Overmaas op 9 maart. Bovendien hadden de drie Staten van het hertogdom Brabant zich op 31 december 1789 de soevereiniteit van het hertogdom toegeëigend. Op 11 januari 1790 sloten Brabant, Gelderland, Vlaanderen, West-Vlaanderen, Henegouwen, Namen, Doornik, het Doornikse en Mechelen een “Tractaet van vereeninge, ende oprichting van het souvereyn congres der Vereenigde Nederlandsche Staeten”. De ratificatie van dit verdrag door de verschillende provincies op 20 januari 1790 vormde het begin van een nieuwe confederatie, de Verenigde Nederlandse Staten. Het verdrag van Reichenbach (1790) betekende het einde van deze nieuwe staat.

De Nederlandse tekst van dit verdrag volgt de gedrukte editie van het plakkaat *Tractaet van vereeninge, ende oprichting van het Souvereyn Congres der Nederlandsche Staeten* dat door het Soeverein Congres op 25 juni 1790 werd gezonden naar de Soevereine Staten van Gelderland met het verzoek tot registratie en publicatie op de gebruikelijke wijze.⁶ Bij resolutie van 1 juli 1790 besloten de Staten aan dit verzoek te voldoen. Het traktaat werd te Zwalmen gepubliceerd op 12 juli 1790.⁷ Deze publicatie wijkt qua spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters lichtjes af van de toegezonden tekst en is aangepast aan de lokale ‘stijl’. Qua spelling, interpunc-

tie en het gebruik van hoofdletters wordt hier de eerste editie van De Haes gevolgd. Het traktaat werd later uitgegeven door L.P. Gachard en door P. Verhaegen.⁸

Het soevereine hertogdom Bouillon

Tot in 1795 vormde het hertogdom Bouillon een minuscule onafhankelijke en soevereine hertogdom onder het gezag van la Tour d’Auvergne. Onder invloed van de gebeurtenissen te Parijs, voerde een decreet van 24 februari 1790 er belangrijke hervormingen door. Op initiatief van François Pirson, die tijdens de julimaanden 1790 te Parijs verbleef, verzamelden de communauteiten van het hertogdom zich op 7 maart 1790 te Paliseul. Een comité, dat de vier districten van het hertogdom vertegenwoordigde, werd samengesteld. Op 19 april vergaderden deze afgevaardigden zich te Bouillon en besloten een grondwet op te stellen. Dezestituante zetelde tot november 1792. De grondwet werd goedgekeurd op 23 maart 1792. De tekst werd voorafgegaan door een mensenrechtenverklaring, goedgekeurd op 19 februari 1791.

Deze tekst wordt uitgegeven in overeenstemming met het originele manuscript, getekend en gezegd door Godefroy-Charles Henri de la Tour, hertog van Bouillon.⁹ Dit manuscript werd gecollationeerd met de tekst, opgetekend door het Souveraine hof van Bouillon op 1 mei 1792.¹⁰ Qua spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters werd het manuscript van Bouillon gevolgd. Wel dient benadrukt het gebrek aan uniformiteit in dit handschrift te worden benadrukt. Bovendien gebruikt het manuscript van Bouillon “ij”, daar waar het handschrift van Arlon “y” hanteert. De uitgave door M. L. Polain is niet steeds betrouwbaar.¹¹

Het koninkrijk België

De unie van liberalen en van katholieken in de Zuidelijke Nederlanden leidde in sep-

tember 1830 tot een revolutie tegen Willem I. Een decreet van 26 september voorzag de oprichting van een *Tijdelijke regering* (*Gouvernement provisoire*). Twee dagen later werd binnen deze *Tijdelijke regering* een *Hoofdbewind* (*Comité central*) ingericht om een grondwet op te stellen. Dit ontwerp diende besproken door een constituante, de *Volksraad* (*Congrès national*). Omdat het *Hoofdbewind* echter overbelast was, werd de opdracht toevertrouwd aan een *Commissie voor de grondwet* (*Commission de constitution*). Deze commissie ving haar werkzaamheden aan op 12 oktober. Op 27 oktober werd haar ontwerp voorgesteld aan het *Hoofdbewind*. Op 10 november vergaderde de *Volksraad* voor het eerst. Zij staakte haar activiteiten op 21 juli 1831. Op 25 november werd het ontwerp van de *Commissie* bezorgd aan de verschillende secties van de *Volksraad*. Deze uitgave volgt de spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters van het *Projet de constitution*.¹² Dezelfde dag stelden vier grondwetgevers – Forgeur, Barbanson, Fleussu en Liedts – een alternatief ontwerp voor dat het voorgestelde tweekamerstelsel verwierp. Deze editie herneemt de spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters van deze tekst, meegedeeld aan de grondwetgevers.¹³ De *Volksraad* begint de besprekingen van de grondwet op 4 december. Na 36 zittingen, werd de grondwet goedgekeurd op 7 februari 1831. Terecht heeft Horst Dippel deze grondwet omschreven als een “masterpiece of camouflage”.¹⁴ Om de revolutie te consolideren, hebben de grondwetgevers immers geopteerd voor compromissen die *in se* geen oplossing boden en de fundamentele problemen ontweken.

Deze uitgave geeft de tekst weer van de “Constitution de la Belgique. Staetswet van België”, gepubliceerd in het *Bulletin officiel des décrets du Congrès National de la Belgique, et des arrêtés du pouvoir exécutif*. *Staetsblad*.¹⁵ De spelling, interpunc-

tie en het gebruik van hoofdletters van deze uitgave werd gevolgd. Na de aanvaarding van de kroon door Leopold van Saxe-Cobourg-Gotha en daags voor zijn eedaflegging als koning der Belgen, op 21 juli 1831, aanvaardde de *Volksraad* een resolutie om in de artikelen 60 en 61 van de grondwet, de naam “Z.K.H. LEOPOLD VAN SAXEN-COBOURG” in te voegen. Een besluit van 1 september 1831 beval de publicatie van de grondwet in het *Staetsblad* met de vermelding van de naam van de vorst. De origineel grondwet zou vernietigd zijn tijdens de brand van het parlement in 1883. De Nederlandse authentieke tekst van de grondwet werd goedgekeurd op 10 april 1967.¹⁶

BIBLIOGRAFIE

A. Borgnet, *Histoire de la révolution liégeoise de 1789 (1785 à 1795), d'après des documents inédits*, Liège: De Thier et Lovinfosse, 2 vol., 1895.

J. Craeybeckx, “De Brabantse Omwenteling: een conservatieve opstand in een achterlijk land?”, in: *Tijdschrift voor geschiedenis*, 80 (1967), 303–330.

A. Doms, “La déclaration des droits de l’homme et du citoyen au Congrès de Polleur: essai d’interprétation historique”, in: *Bulletin de la Société verviétoise d’archéologie et d’histoire*, 73 (2005), 35–96.

A. Doms, *175e anniversaire de la déclaration franchimontoise des droits de l’homme et du citoyen. Les 25 séances du Congrès de Polleur (26 août 1789–23 janvier 1791)*, Theux: Imprimerie G. Pirard, (1964).

L. Dhondt, *Verlichte monarchie, Ancien Régime en revolutie: een institutionele en historische procesanalyse van politiek, instellingen en ideologie in de Habsburgse, de Nederlandse en de Vlaamse politieke ruimte (1700/1755–1790)*, Brussel: Algemeen

Rijksarchief, 8 vol., 2002–2007.

A. de Dijn, “A pragmatic conservatism. Montesquieu and the framing of the Belgian constitution (1830–1831)”, in: *History of European Ideas*, 28 (2002), 227–245.

A. de Dijn, “‘In overeenstemming met onze zeden en gewoonten’. De intellectuele context van de eerste Belgische constitutie (1815–1830)”, in: *Bijdragen en mededelingen omtrent de geschiedenis der Nederlanden*, 117 (2002), 25–45.

L. P. Gachard (ed.), *Documents politiques et diplomatiques sur la Révolution belge de 1790*, Bruxelles: H. Remy, 1834.

J. Gilissen, “Die belgische Verfassung von 1831. Ihr Ursprung und ihr Einfluß”, in: J. Gilissen e.a. (eds.), *Beiträge zur deutschen und belgischen Verfassungsgeschichte im 19. Jahrhundert*, Stuttgart: Ernst Klett Verlag, 1967, 38–69.

J. Gilissen, “La Constitution belge de 1831: ses sources, son influence”, in: *Res Publica. Revue de l’institut belge de science politique*, 10 (1968), 107–141.

Th. K. Gorman, *America and Belgium: a study of the influence of the United States upon the Belgian revolution of 1789–1790*, London: Fisher Unwin, 1924.

M. Magits, *De Volksraad en de opstelling van de Belgische grondwet van 7 februari 1831. Een bijdrage tot de wordingsgeschiedenis van de Belgische Constitutie*, Brussel: Ph.d. Vrije Universiteit Brussel, 3 vol., 1976–1977.

L. Rock, *De Staten-Generaal en het Soeverein Congres der Verenigde Nederlandse Staten (1790)*, Leuven: Faculteit letteren en wijsbegeerte, 1971.

F. Stevens, “Een belangrijke faze in de wordingsgeschiedenis van de Belgische grondwet: de optie voor een tweekamerstelsel”, in: *Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis*, 12 (1981), 641–661.

G. Van den Bossche, *Enlightened Innovation and the Ancient Constitution. The intellectual justifications of Revolution in*

Brabant (1787–1790), Brussel: Paleis der Academiën, 2001.

W. Van Den Steene, *De Belgische grondwetscommissie (oktober–november 1830)* (Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Letteren, vol. 47), Brussel: Paleis der Academiën, 1963.

A. Vermer, *La Révolution bouillonnaise et ses lendemains. Contribution à l’histoire des révolutions de la fin du XVIIIe siècle* (Anciens Pays et Assemblées d’États, vol. 65), Heule: UGA, 1975.

¹ Voor de teksten van deze grondwetten, *vide* France.

² Van de 1.604 Belgische notabelen hebben er 796 tegen het ontwerp gestemd, waarvan 126 met de uitdrukkelijke motivering “om godsdienstige redenen”; 527 stemden voor en er waren 281 onthoudingen. Vermits godsdienstvrijheid was opgelegd door de Europeesee grootmogendheden, herrekkende Willem I de uitslag als volgt (de zogenaamde “Hollandse rekenkunde”): 934 voor (527 + 281 (onthoudingen) + 126 (omwille van godsdienstige redenen) en 670 tegen (796 – 126 (omwille van godsdienstige redenen)).

³ *Supplément au N° 29 du Journal Officiel. Deuxième série. Troisième trimestre 1815. Cinquième volume. Bruxelles, Lundi 28 Aout 1815.* Voor de tekst van deze grondwet, *vide*: Nederland.

⁴ (J.-G. Brixhe), *Journal des séances du Congrès du Marquisat de Franchimont, tenu au village de Polleur; commencé le 26 Août 1789. Suite du Journal du Congrès du Marquisat de Franchimont. 4e et 5e séances*, Liège: Chez Jean-Jacques Tutot, 1789, 37–38.

⁵ J.-G. Brixhe, *Code de droit public du pays réuni de Franchimont, Stavelot et Logne*, Verviers: Oger, 2 vol., jaar IV.

⁶ *Tractaet van vereeninge, ende oprichtinge van het Souvereyn Congres der Nederlandsche Staeten*, Brussel: P.J. De Haes, (1790), 6 p. (Algemeen Rijksarchief Brussel, Verenigde Belgische Staten, 211, fol. 150–153).

⁷ Zie *Tractaet van vereeninge ende oprichtinge van het Souvereyn Congres der Nederlandsche Staeten*, Brussel: P.J. De Haes, (1790), 6 p. (Regionaal Historisch Centrum Limburg, Archief Staten Overkwartier, 1225a).

⁸ L.P. Gachard (ed.), *Documents politiques et diplomatiques sur la Révolution belge de 1790*, Bruxelles: H. Remy, 1834, 113–122; P. Verhaegen, *Recueil des ordonnances des Pays-Bas autrichiens. Troisième série*, Bruxelles: J. Goemare, 1914, vol. 13, 418–421.

⁹ Bouillon, Archives de la ville, II, 279.

¹⁰ Arlon, Archives de l'État à Arlon, Cour Souveraine de Bouillon, 16: Ordonnances et reliefs. 1787–1794.

¹¹ L. Polain, *Recueil des ordonnances du Duché de Bouillon. 1240–1795*, Bruxelles: Fr. Gobaerts, 1868, 323–341.

¹² *Projet de constitution pour la Belgique*, Bruxelles: Louis Hauman et Compagnie, 1831.

¹³ *Projet de constitution*, (s.l.), (1831).

¹⁴ H. Dippel, “Modern Constitutionalism, an introduction to a history in need of writing”, in: *Legal History Review*, 73 (2005), 164. Contra: A. de Dijn, “A pragmatic conservatism. Montesquieu and the framing of

the Belgian constitution (1830–1831)”, in: *History of European Ideas*, 28 (2002), 227–245; A. de Dijn, “‘In overeenstemming met onze zeden en gewoonten’. De intellectuele context van de eerste Belgische constitutie (1815–1830)”, in: *Bijdragen en mededelingen omtrent de geschiedenis der Nederlanden*, 117 (2002), 25–45.

¹⁵ *Bulletin officiel des décrets du Congrès National de la Belgique, et des arrêtés du pouvoir exécutif. Staatsblad*, Bruxelles: Imprimerie de Weisenbruch père, 1831, t. 1, nr. XIV, 44, 160–178.

¹⁶ *Belgisch staatsblad*, 3 mei 1967.

Traité d'union des États Belgiques (1790)

Traité d'union, et établissement du Congrès Souverain des États Belgiques Unis¹

APRÈS la mort de l'Impératrice Douairière & Reine Marie-Thérèse d'Autriche, les Peuples qui forment aujourd'hui les États Unis des Pays-Bas, avoient reconnu pour leur Souverain l'Empereur Joseph II., fils aîné de l'Impératrice, & s'étoient soumis à son Empire; mais sous des réserves & avec des stipulations expresses, telles que la Constitution de ces Provinces les avoit édictées, d'ancienneté.

Ces stipulations & ces réserves, contenues dans le Pacte inaugural, étoient plus anciennes que la Maison qui gouvernoit le Pays, & nées pour ainsi dire avec la Nation même. Aussi furent-elles agréées & jurées solennellement: & rien ne manqua au Traité, que le Peuple, avant de se donner, fit, suivant l'usage, avec son Prince.

La conservation entière de l'ancienne Religion Catholique, Apostolique & Romaine;

Tractaat van vereniging van de Verenigde Nederlandse Staten (1790)

Tractaet van vereenige, ende oprechtinge van het Souvereyn Congres der Vereenigde Nederlandsche Staeten¹

DE VOLKEREN, de welke tegenwoordiglyk uytmaecken de Vereenigde Staeten der Nederlanden, hadden, naer de dood van de Keyserinne Douairiere ende Koninginne Maria-Theresia van Oostenryck, erkent voor hunnen Oppervorst den Kyser Josephus II. oudsten zone van de Keyzerinne ende hadden zig onderworpen aen zyn opper-gesagh, dog onder dusdanige uytdruckelycke wederhoudingen ende bedingen, de welke de Staets-wet deser Provincien van ouds hadden vastgesteld.

Deze bedingen ende wederhoudingen, vervat in het verbond van huldinge waeren ouder als het heerschende Stam-huys, ende, om zoo te zeggen, geboren met de Natie zelf. Ook zyn zy plegtiglyk goed gekeurt ende besworen geweest, ende niets en heeft'er ontbroken aen het verdragh, het welk het Volk, volgens het gebruyk heeft aengegaen met zynen Vorst, aleer zig aen den zelve te onderwerpen.

De geheele behoudenisse van de Catholieke, Apostolieke ende Roomsche Religie,

le maintien de la Constitution, des Libertés, Franchises, Coûtumes & Usages, tels qu'ils étoient contenus dans les Chartres & consacrés par la possession immémoriale de la Nation, & dans ce que le Brabant sur-tout appelloit sa *Joyeuse-Entrée*, tout cela fut convenu & promis sous la foi du serment.²

Les habitans l'avoient d'autant plus à cœur, qu'ils s'étoient fait, depuis longtemps, une douce habitude de regarder tous ces points comme formant essentiellement leur Constitution, & cette Constitution comme le boulevard de leurs libertés, & la sauve-garde de leur bonheur.

Cependant, malgré le Serment si positif du Souverain relativement à l'observation du Pacte inaugural; malgré les représentations si souvent réitérées de tous les Ordres de l'État touchant les infractions sans nombre faites à ce Pacte, le Souverain suivoit, depuis plusieurs années, une marche constante, qui ne tendoit à rien de moins qu'à tout changer, à innover sans cesse, & à priver les habitans d'une Constitution qui leur étoit chère, & dont, sans injustice, sans enfreindre ses sermens, il ne pouvoit les dépouiller.

On avoit déjà vu paroître, successivement, une foule d'Édits, qui attaquoient la Religion dans les différens objets de sa Morale & de son Culte, dans ce qui tenoit à ses Dogmes, & dans ses Ministres. Les Tribunaux de la Nation furent renversés; les Loix changées arbitrairement ou enfreintes; les propriétés, la liberté personnelle, dont les Belges en tout tems se montrèrent si jaloux, n'étoient plus à couvert des entreprises inconstitutionnelles. Elles se taisoient, les Loix, devenues impuissantes, devant le glaive du Militaire; les usages antiques

de handhavinge van de Grondwet, Vrydommen, Gewoontens ende Gebruycken, gelyk die vervat waeren in de Chartren ende geheyligt door het al oud besit van het Volk, gelyk die voor al vervat waeren in het gene de Brabanders naementlyk noemen de *Blyde-Inkoomste*; dit alles was besloten ende toegesegt met bevesting van Eed.²

De inwoonders hadden deze des te meer ter herte, om dat zy sedert langen tyd waeren in de aengenaeme gewoonte van alle de punten te aensien als wezentlyck uytmaekende hunne Grondwet ende deze als het bolwerck van hunne Vrydommen ende de bescherm-wagt van hun geluck.

Nochtans in weerwil van den zoo uyt-druckelyken Eed des Opper-vorst, opzigtelyk tot de onderhouding van het verbond van huldige, niet tegenstaende de zoo dickmaels herhaelde Vertoogen van alle de orders van den Staet, opzigtelyk tot de ontelbaere inbreucken toegebracht aen dit verbond, volgde den Opper-vorst, sedert veele jaeren halsterrig den zelve weg, den welken op niets min uytging dan om alles te veranderen, alles met nieuwigheden te overdecken, ende de inwoonders te berooven van eene grondwet, de welke hun lief was, ende van de welke hy hun niet kost ontbloeten zonder onrechtveerdigheyd, ende zonder te verbreeken zynen Eed.

Men had alreede zien te voorschyn comen ende elkanderen opvolgen eene menigte van Edicten, de welke beleedigden de Religie in de verscheyde voorwerpen van haere Zedeleer, haeren Gods-dienst, het gene behoorde aen desselfs Leer-stuck ende in haere Bedienaers; de Reght-stoelen van het Volk warden omverre geworpen, de Wetten willekeuriglyk verandert ofte verbroken, de Eygdommen, den persoonelyken Vrydom, van den welken de Nederlanders van alle tyden zoo nyd-iverig geweest zyn, en waeren niet meer gedeckt tegens de

étoient par-tout altérés ou revoquées ; un ordre nouveau substitué à l'ordre ancien, & remplacé par les volontés mobiles & arbitraires du Prince, ou de ceux qui gouvernoient en son nom & agissoient sous son autorité. Tel étoit l'excès de nos maux : ils étoient devenus sans remède. Le Gouvernement, non content de se roidir contre toute rémontrance, ferma, par un nouvel et dernier coup d'autorité, la porte à ces rémontrances mêmes, en cassant la *Joyeuse-Entrée*, les Possessions anciennes & Loix Fondamentales des Provinces ; en abolissant, avec la Constitution, les Collèges des Députés de ces Provinces, qui avoient été jusques-là l'organe ordinaire des Représentations & des Représentans des Peuples.

Enfin le Pacte, qui cesse de lier, dès qu'il cesse d'être réciproque, étoit formellement rompu de la part du Souverain. Et que restoit-il après celà au Peuple, sinon le droit naturel & impréscriptible, que le Pacte d'ailleurs lui-même donne, d'opposer la force à la violence, & de reprendre une autorité, qu'on n'avoit confiée que pour le bonheur commun & avec tant de précautions, sous des stipulations & des réserves si expresses ?

C'est ce qui à été fait : & ç'a été d'après ces principes que les différentes Provinces se sont déclarées *libres & indépendantes*. Le Ciel a béni visiblement une entreprise formée sous ses auspices ; l'Europe & l'humanité ont applaudi aux succès. Mais ce n'est pas tout que d'avoir obtenu des succès ; il a fallu songer à les consolider, à les rendre durables.³

Grondwet-strydige ondernemingen, de magteloose Wetten swygdten voor het sweerd van den Krygs-man, ende de oude gebruyken waeren van alle kanten verminckt ofte wederroepen, eene nieuwe schickinge wird verwisselt tegen de oude, ende vervult door den veranderlyken ende onbepaelden wille van den Vorst, ofte van de gene, die heerschten in zynen naem ende handelden onder zyn gezag. Zoo uytspoorig was onsen rampspoed. Hy was onherstelbaer geworden; het Gouvernement, vergenoegde zig niet met zig te verharden tegen alle vertoogen, maer sloot aen deze vertoogen zelf de deure toe, door eenen nieuwen ende laesten slag van dwingende gesagh, vernietigende de *Blyde-Inkoomste*, de oude Bezittingen ende grondstellige wetten der Provincien, afschaffende, met de Staets-wetten, de vergaederinge der Gedeputeerden van deze Provincien, de welke tot dan toe geweest hadden de gewoonlycke stemme der Representatien ende Representanten van het Volk.

Eyndelyk het verbond, het welk ophoud te binden, zo haest als het ophoud wederzydig te zyn, was uytdruckelyk gebroken, van den kant van den Opper-Vorst, ende wat bleef'er naer diën den Volken over, ten zy het naturelyk ende onafneemelyk recht door het verbond zelf toegestaen, van te stellen kracht tegen geweld ende van te ernemen een gezag, het gene men niet en had toe betrouwt, ten zy voor het gemeyn welvaeren, ende dit met zoodanige omzichtigheden, met zoodaenige uytdruckelyke overeenkoomsten ende wederhoudingen.

Dit is het gene'er geschiet is, ende het is ingevolge deze grond-regels, dat de verscheyde Provincien zig VRY ende ONAFHANGELYK hebben verclaert, den Hemel heeft opentlyk gezegent eene onderneming aengevat onder zyne bescherminge, Europa ende der mensche liefde hebben met genoegen aenzien den goeden uytval; maer het en vergenoegt niet van voordeelen te hebben

A CES CAUSES, LES ÉTATS BELGIQUES, après avoir resserré les anciens noeuds d'une étroite Union & d'une amitié durable, sont convenus des points & articles suivans :

ART. I. Toutes ces Provinces s'unissent & se confédèrent sous la dénomination d'ÉTATS BELGIQUES UNIS.

ART. II. Ces Provinces mettent en commun, unissent & concentrent la Puissance Souveraine ; laquelle elles bornent toutefois & restreignent aux objets suivans : à celui d'une défense commune ; au pouvoir de faire la paix & la guerre, & par conséquent, à la levée & l'entretien d'une Armée-Nationale ; ainsi qu'à ordonner, faire construire & entretenir les fortifications nécessaires ; à contracter des alliances, tant offensives que défensives, avec les Puissances étrangères ; à nommer, envoyer & recevoir, des Résidens ou Ambassadeurs, & autres Agens quelconques ; le tout par l'autorité seule de la Puissance ainsi concentrée, & sans aucun recours aux Provinces respectives. L'on est convenu en même tems, de l'influence que chaque Province, par ses Députés, aura dans les délibérations & sur les objets repris dans le présent Traité.

ART. III. Pour exercer cette Puissance Souveraine, Elles créent & établissent un Congrès des Députés de chacune des Provinces, sous la dénomination de CONGRÈS SOUVERAIN DES ÉTATS BELGIQUES UNIS.

bekomen; men heeft moeten overleggen, om de zelve te staeven ende duerzaam te maecten.³

OM DESE OORSAECKE, DE NEDERLANDSCHE STAETEN, naer de oude banden van eene enge vereeninge ende van eene duerzaeme vrindschap verknoght te hebben, zyn over-een-gekomen over de volgende puncten ende artikels.

ART. I. Alle de Provincien vereenigen ende verbinden zich te zaemen onder de benoeming van STAETEN DER VEREENIGDE NEDERLANDEN.

ART. II. De Provincien stellen in het gemeyn, vereenigen ende voegen in een middelpunt de Souvereyne magt, de welke zy niet te min bepaelen tot de naervolgende voorwerpen; tot het gene van eene gemeyne verdedinge, tot de maght van te maeken den Vrede ende den Oorlog, ende by gevolg tot het lichten ende onderhouden van eene Nationale-armée, gelyk ook van te ordonneren, te doen maeken ende onderhouden de nodige fortificatien; van met de vrede Mogentheden te maeken de noodige zoo offensive als defensive Alliancien, van te noemen, zenden ende ontfangen Residenten ende Ambassadeurs ende alle iegelycke andere Agenten, alles door het enkel gezag van de aldus vereenigde magt ende zonder eenigen toevlugt te moeten nemen tot de respectieve Provincien. Men is over-een-gekomen over den invloed den welken ider Provincie door zyne Gedeputeerde zal hebben in de beraemingen over de voorwerpen vervat in het voorhandig Tractaet.

ART. III. Om deze Souvereyne magt te oeffenen, regten zy op en stellen zy in een CONGRES van Gedeputeerde van ieder der Provincien onder de benoeming van SOUVEREYN CONGRES DER VEREENIGDE NEDERLANDSCHE STAETEN.

ART. IV. Les Provinces susmentionnées professant & voulant professer à jamais la Religion Catholique, Apostolique & Romaine, & voulant conserver inviolablement l'Unité de l'Église : le Congrès observera & maintiendra les rapports anciennement observés avec le Saint Siège, tant dans la nomination ou présentation des Sujets desdites Provinces, aux Archévêché ou Évêchés, de la manière dont les Provinces conviendront entr'elles dans la suite, qu'en toute autre matière ; conformément aux principes de la Religion Catholique, Apostolique & Romaine, aux Concordats et Libertés de l'Église Belgique.

ART. V. Le CONGRÈS aura seul le pouvoir de faire battre monnoye, au coin des *Etats Beligues Unis*, & d'en fixer le titre & la valeur.

ART. VI. Les Provinces de l'Union fourniront à la dépense nécessaire à l'exercice des pouvoirs Souverains, attribués au CONGRÈS, selon la proportion observée sous le ci-devant Souverain.⁴

ART. VII. Chaque Province retient & se réserve tous les autres droits de Souveraineté ; sa législation, sa liberté, son indépendance ; tous les pouvoirs enfin, jurisdiction & droits quelconques, qui ne sont pas expressément mis en commun & délégués au CONGRÈS SOUVERAIN.

ART. VIII. On est convenu de plus, & irrévocablement, qu'à l'égard des difficultés qui pourront naître, soit à l'occasion de la contribution commune, soit sur quelque objet de discussion que ce soit, d'une Province avec le CONGRÈS, ou du CONGRÈS avec une Province, ou de Province à Province, le CONGRÈS tâchera de les termi-

ART. IV. De voorgemelde Provinciën beleydende ende willende voor altyd beleyden de Catholieke, Apostolieke ende Roomsche Religie ende willende onverbrekelyk behouden de eenigheyd der Kerke, zal het CONGRES onderhouden ende handhaeven de onderlinge zamenbindingen met den H. Stoel van ouds onderhouden zoo in de Nominatien ofte Presentatien van de onderdaenen van de gemelde Provinciën, tot het Aertsbisdom ende Bisdommen op de wyze op de welke de Provinciën in het gevolg onder hun zullen over-een-comen, als in alle andere materie volgens de grond-regels van de Catholieke, Apostolieke ende Roomsche Religie, ende de Concordaeten ende Vryheden der Nederlandsche Kerke.

ART. V. Het CONGRES zal alleen het gezag hebben van Munte te doen slaen, ten stemple *van de vereenigde Nederlandsche Staeten* ende van vast te stellen den tittel ende weerde der selver.

ART. VI. De Provinciën der Vereening zullen besorgen de onkosten, noodzaekelyk tot de oeffeninge van de Souvereynemagt toegeeygent aen het CONGRES, volgens de proportie onderhouden onder den gewezenen Souvereyn.

ART. VII. Ieder Provincie behoud ende reserveert zig alle de andere rechten van Souvereyneteit, zyne wet gevende magt, zynen vrydom, zyne onafhankelykheyd, met een woord alle de Magt, Jurisdiction ende alle iegelycke Rechten, de welke niet uytdrukelyk in het geneyn en syn gestelt en toebe-trouwt aen het SOUVEREYN CONGRES.

ART. VIII. Men is bovendien ende onwederroepelyk over-een-gecomen dat in opzichte van de moyelyckheden, dewelke'er zouden kunnen geschaepen worden, 't zy ter oorsaecke van de gemeyne contributie, 't zy over een ander voorwerp van onderzoek, welkdaenig het zy, van eene Provincie tegen het CONGRES, ofte van het CONGRES te-

ner à l'amiable ; & que, si une composition à l'amiable ne pouvoit avoir lieu, chaque Province nommeroit une personne, à la réquisition de l'une ou de l'autre des parties ; pardevant qui la cause sera instruite sommairement, & qui la décideront. Et le CONGRÈS aura le droit d'exécution ; & si la Sentence est protégée contre le CONGRÈS, celui-ci sera obligé de s'y soumettre.

ART. IX. Les États Unis s'obligent le plus étroitement à s'entr'aider ; & dès qu'une Province sera attaquée par un ennemi du dehors, elles feront toutes cause commune, & toutes ensemble défendront, de toutes leurs forces, la Province attaquée.

ART. X. Il ne sera libre à aucune Province de faire une alliance, ou traité quelconque, avec une autre Puissance, sans le consentement du CONGRÈS ; & les Provinces particulières ne pourront s'unir entre elles, s'allier ou contracter, de quelque manière que ce puisse être, sans le consentement du CONGRÈS.

La Province de Flandre cependant, pourra se réunir avec la West-Flandre, à condition que chacune aura ses Députés particuliers au CONGRÈS ; que ces Députés auront leur voix libre & indépendante. Et ne pourront jamais les Députés de l'une être en même-temps les Députés de l'autre.

ART. XI. Cette union sera stable, perpétuelle, irrevocable. Il ne sera libre à aucune Province, ni à plusieurs, pas même à la pluralité, de rompre cette union, ou de s'en séparer, sous prétexte ou d'après un motif quelconque.

gen eene Provincie, ofte van Provincie tot Provincie, het CONGRES de zelve zal trachten metter minne te eyndigen, ende waer het zaeken eene minzaeme over-een-koomste geen plaetse en kon hebben, zoo zal ieder Provincie noemen eenen persoon, ten verzoeken van d'een ofte d'ander der partyen, voor welke de saecke sommairelyk zal worden geïnstrueert ende de welke de zelve zullen wysen, ende het CONGRES, sal het recht van executie hebben, ende is 't dat het vonnis gedraegen is tegens het CONGRES, zoo zal het zelve gehouden zyn zig hier aen te onderwerpen.

ART. IX. De Vereenigde Staeten verbinden zig op het kragtigste van elkanderen byte-staen, ende zoo haest eene Provincie zal aengetast zyn door eenen vremden vyand, zullen zy alle gemeyne saeke maeken ende zullen alle gezaemlentlyk met alle hunne maght verdedigen de aengetaste Provincie.

ART. X. Het en zal aen geene Provincie vry staen eenig verbond ofte eenigerleye tractaet te maecken met eene andere Mogentheyd, sonder toelaetinge van het CONGRES ende de bezondere Provincien en zullen zig met elkanderen niet mogen vereenigen, verbinden ofte contracteren op welke wyze het ook zoude konnen wezen, zonder toestemminge van het CONGRES.

Nogtans de Provincie van Vlaenderen zal zig mogen verenigen met West-Vlaenderen, op conditie dat ider der selve in het CONGRES zal hebben zyne bezondere Gedeputeerden, dat deze Gedeputeerden zullen hebben hunne vrye ende onafhangelijcke stemme ende de Gedeputeerde van d'eene en zullen noyt in den selven tyd connen zyn Gedeputeerden van d'andere.

ART. XI. Deze vereening zal vast, eeuwigduerende ende onwederroepelyk zyn, het en zal aen geene Provincie nogte aen verscheyde, zelfs niet aen het meestendeel dier vry zyn, deeze vereening te breeken ofte zig hier van af-te-scheyden onder wel-

kdaenigh voorwendsel ofte reden het oock mag syn.

ART. XII. On est aussi irrevocablement convenu, que le pouvoir Civil & Militaire, ou une portion de l'un & de l'autre ne sera jamais conféré à la même personne ; & que personne ayant séance ou voix au CONGRÈS, ne pourra être employé dans le service Militaire ; & que de même personne en emploi Militaire ne pourra être député au CONGRÈS, y avoir séance ou voix. De même tout Employé ou Pensionné de quelque Puissance étrangère, sous quelque dénomination que ce puisse être, ne pourra être admis au CONGRÈS.

On en exclud aussi tous ceux qui, après la Ratification du Traité d'Union, accepteront quelque ordre Militaire ou décoration quelconque.

A cet effet, tous les États composant l'Union en général, & chaque Membre en particulier, de même que tous ceux qui prendront séance au CONGRÈS, tous les Conseillers & Membres des Conseils des Provinces, tous les Magistrats, & généralement tous les Justiciers & Officiers Civils, promettont & jureront l'observation exacte & fidèle de cette Union, & de tous & de chacun de ses points.

Ainsi conclu, fait & arrêté, à Bruxelles, dans l'Assemblée-Générale des ÉTATS BELGIQUES UNIS, par les soussignés Députés des États respectifs, sous la Ratification de leurs Commettans, le onze de Janvier, l'an mil-sept-cent-quatre-vingt-dix, à deux heures du matin.

ART. XII. Men is onwederrroepelyk over-een-gecomen, dat de civiele ende militaire maght ofte een deel van d'een ende d'ander noyt en zal vergeeven worden aen den zelven persoon ende dat niemand, zittinge ofte stem hebbende in het CONGRES, zal mogen gestelt worden in den militairen dienst, ende dat van gelycken niemand in militaire bedieninge zynde, en zal mogen zyn Gedeputeerden by het CONGRES, aldaer zittinge ofte stemme hebben; van gelycken niemant in bedieninge ofte gepensioneert zynde van eenige vremde Mogentheyd, onder welke benoeming het ook zoude mogen wesen, en zal mogen aenveerd worden tot het CONGRES.

Men sluyt ook uyt alle de gene, de welke naer de goedkeuring van dit Tractaet van Vereening aenveerden eenig Militair Order ofte ander welkdaenig eerteken.

Ten welken eynde alle de Staeten, uytmaekende de vereeninge in het algemeyn ende ieder litmaet in het besonder, van gelycken alle de gene; de welke zullen zittinge nemen in het CONGRES, alle de Raedsheeren ende Litmaeten van de Raeden der Provincien, alle Magistraeten ende generallyk alle Civiele Justicieren ende Officierien zullen beloven ende zweeren de stipte ende getrouwe onderhouding van deeze vereeninge, ende van alle ende igelycke desselfs puncten.

Aldus gesloten, gedaen ende vastgesteld binnen Brussel, in de algemeyne vergaederinge der Vereenigde Nederlandsche Staeten; door de ondergeteekende Gedeputeerde van de Staeten onder goedkeuring van hunne Committenten, den 11 January van het jaer duysent seven hondert negentig, ten twee uren s'morgens.

Étoient *signés*.

DE BRABANT.

C. François, Evêque d'Anvers.
 Godefridus, Abbas Tongerloensis.
 Lannoy.
 E. Coloma.
 J. F. Baelmans.
 A. M. Van Halen.
 A. H. J. Van Wamel.

GUELDRES.

J. B. Syben.

FLANDRES.

Joannes Pameleirre, Abbas Ninoviensis.
 E. Prisie, Abbé d'Eeckhoutte.
 J. Castel sam Pietro, Député du Clergé de Gand.
 P. J. de Pauw, Chan., Député du Clergé de Bruges.
 Le Marquis de Rodes.
 Le Comte d'Hane de Steenhuyse.
 J. P. Roelandts, Pen.
 De Schietere Caprycke.
 M. Pyl du Fayt.
 J. De Lannoy.
 Eugene van Hoobrouck, Député de la Chatellenie d'Audenarde.
 J. De Smet, Deputé du Pays d'Alost.
 C. J. J. De Grave.

WEST-FLANDRE.

C. Heddebault, Abbé de S. Jean au Mont.
 Vander Stichele de Maubus.
 F. Van der Meersch

Waeren onderteekent:

BRABANT.

C. François, Evêque d'Anvers.
 Godefridus, Abbas Tongerloensis.
 Lannoy.
 E. Coloma.
 J. F. Baelmans.
 A. M. Van Halen.
 A. H. J. Van Wamel.

GELDERLAND.

J. B. Syben.

VLAENDEREN.

Joannes Pameleirre, Abbas Ninoviensis.
 E. Prisie, Abbé d'Eeckhoutte.
 J. Castel sam Pietro, Député du Clergé de Gand.
 P. J. de Pauw, Chan., Député du Clergé de Bruges.
 Le Marquis de Rodes.
 Le Comte d'Hane de Steenhuyse.
 J. P. Roelandts. Pen.
 De Schietere Caprycke.
 M. Pyl du Fayt.
 J. De Lannoy.
 Eugene van Hoobrouck, Député de la Chatelenie d'Audenarde.
 J. De Smet, Député du Pays d'Alost.
 C. J. J. De Grave.

WEST-VLAENDEREN.

C. Heddebault, Abbé de S. Jean au Mont.
 Vander Stichele de Maubus.
 F. Van der Meersch

HAINAUT.

Bénoit Alavoine, Abbé de St. Denis.
Charles Comte de Thiennes de Lombize.
Le Chevalier de Bousies.
Gendebien.

NAMUR.

Grégoire, Abbé de Waulsort.
Le Baron de Neverlée de Baulet.
De Cauwer.
Fallon.

TOURNAY.

De la Hamaide, Prévôt de Tournay.
Tassin.
Mourcou.
J. B. Vinchent.
Van der Gracht.
Longueville.
H. B. J. Desruez.
J. Hersecap, premier Pensionnaire de
Tournay.

TOURNESIS.

A. Van der Dilst, Doyen Député du Tour-
nesis.
De Sourdeau.
G. Macau.

MALINES.

R. J. De Brouwer.
J. Josephus Van Kiel.
J. C. De Nelis.
J. Andréas Lambrechts.
Ce traité d'union a été ratifié par les États
des Provinces respectives, comme il conste

HENEGAUW.

Bénoit Alavoine, Abbé de Saint-Denis.
Charles Comte de Thiennes de Lombize.
Le Chevalier de Bousies.
Gendebien.

NAEMEN.

Grégoire, Abbé de Waulsort.
Le Baron de Neverlée de Baulet.
De Cauwer.
Fallon.

DOORNICK.

De la Hamaide, Prévôt de Tournay.
Tassin.
Mourcou.
J. B. Vinchent.
Van der Gracht.
Longueville.
H. B. J. Defruez.
J. Hersecap, premier Pensionnaire de
Tournay.

DOORNICKSCHE.

A. Van der Dilst, Doyen Député du Tour-
nesis.
De Sourdeau;
G. Macau

MECHELEN.

R. J. De Brouwer.
J. Josephus Van Kiel.
J. C. De Nelis.
J. Andreas Lambrechts.
Dit Tractaet van Unie is door de Stae-
ten der respectieve Provincien geratificeert

par les Actes originaux, vûs, examinés et déposés au Greffe. En foi de quoi nous, Députés desdites Provinces, avons signé. Et en sera délivré un double, en original, à chaque Province, pour être déposé au Greffe des Etats respectifs.

Fait à Bruxelles, ce vingt Janvier, l'an mil-sept-cent-quatre-vingt-dix, à huit heures du soir.

C. François, Evêque d'Anvers.

Godefridus Hermans Abb. Tong.

Lannoy.

E. Coloma.

J. F. Baelmans.

A. M. Van Halen.

A. H. Van Wamel.

J. B. Syben.

Joannes Pameleirre, Abbas Ninoviensis.

J. Castel sam Pietro, Député du Clergé de Gand.

P. J. De Pauw, Chan. Député du Clergé de Bruges.

Le Marquis de Rodes.

Le Comte d'Hane de Steenhuyse.

J. P. Roelandts Pensionnaire.

De Schietere Caprycke.

J. De Lannoy.

Eugene van Hoobrouck, Député de la Chatellenie d'Audenarde.

J. De Smet, Député du Pays d'Alost.

C. J. J. De Grave.

C. Heddebault ; Abbé de St Jean au Mont.

geweest, gelyk het blykt door de originele actens alhier gesien, geexamineert ende ter Greffie gedeposeert. In teeken der waerheydt hebben Wy Gedeputeerde der geseerde Provincien dese geteekent. Ende sal een dobbel in originali worden geleverd aen iedere Provincie, om gedeposeert te worden ter Greffie der respective Staeten.

Gedaen tot Brussel desen 20 January 1789, acht uren des s'avonts, (waeren geteekent):

C. François, Evêque d'Anvers.

Godefridus Hermans Abb. Tong.

Lannoy.

E. Coloma.

J. F. Baelmans.

A. M. Van Halen.

A. H. Van Wamel.

J. B. Syben.

Joannes Pameleirre, Abbas Ninoviensis.

J. Castel sam Pietro, Député du Clergé de Gand.

J. J. De Pauw, Chan. Député du Clergé de Bruges.

Le Marquis de Rodes.

Le Comte d'Hane de Steenhuyse.

J. P. Roelands, Pensionnaire.

De Schietere Caprycke.

J. De Lannoy.

Eugène van Hoobrouck, Député de la Châtellenie d'Audenarde.

J. De Smet, Député du Pays d'Alost.

C. J. J. De Grave.

C. Heddebault; Abbé de Saint-Jean au Mont.

Van der Stichele de Maubus.
 F. Van der Meersch.
 Benoît Alavoine, Abbé de Saint-Denis.
 Charles Comte de Thiennes de Lombize.
 Le Chevalier de Bousies.
 Gendebien.
 Grégoire Abbé de Waulsort.
 Le baron de Neverlée de Baulet.
 Fallon.
 Tassin.
 H. B. J. Desruez, 20 Jan. 1790.
 A. Van der Dilst, Doyen Député du Tour-
 nesis.
 De Sourdeau.
 J. Josephus Van Kiel, q.q.
 J. C. De Nelis.
 J. Andreas Lambrechts.
 P. S. Van Eupen, comme Secrétaire d'État
 des *états Belgiques Unis*.
POUR COPIE, VAN EUP. Vt.
 Par Ordonnance J. A. J. De Lincé.

Van der Stichele de Maubus.
 F. Van der Meersch.
 Benoit Alavoine, Abbé de Saint-Denis.
 Charles Comte de Thiennes de Lombize.
 Le Chevalier de Bousies.
 Gendebien.
 Grégoire Abbé de Waulsort.
 Le baron de Neverlée de Baulet.
 Fallon.
 Tassin.
 H. B. J. Defruez; 20 Jan. 1790.
 A. Van der Dilft, Doyen Député du Tour-
 nesis.
 De Sourdeau.
 J. Josephus Van Kiel, q.q.
 J. C. De Nelis.
 J. Andreas Lambrechts.
 P. S. Van Eupen, comme Secrétaire d'État des
États Belgiques Unis.
VOOR COPYE by translaet, VAN EUP.
 Vt.
 Ter Ordonnantie J. A. J. De Lincé.

¹ Cette édition reprend le texte du *Traité d'union, et établissement du Congrès Souverain des États Belgiques Unis*, Bruxelles : P. J. De Haes, [1790], 6 p. (Bruxelles, Bibliothèque royale de Belgique, II 8.1222 C 157/25 ; II 8.159/108). Le texte du *Traité* a été édité par L. P. Gachard (ed.), *Documents politiques et diplomatiques sur la Révolution belge de 1790*, Bruxelles : H. Remy, 1834, 113–122 et par P. Verhaegen, *Recueil des ordonnances des Pays-Bas autrichiens. Troisième série*, Bruxelles : J. Goemaere, 1914, vol. 13, 418–421. La version originale du *Traité* n'a pas pu être retrouvée. Les députés envoyés aux États-Généraux par les États des différentes provinces ont, dans le courant du mois de janvier 1790, confirmé aux États-Généraux la ratification du *Traité* par leurs États respectifs. Ainsi le Congrès a pris connaissance de la ratification par

¹ Deze uitgave komt overeen met de tekst van het plakkaat *Tractaet van vereeniging, ende oprechtinge van het Souvereyn Congres der vereenigde Nederlandsche Staeten*, Brussel: P. J. De Haes, [1790], 6 p. (Algemeen Rijksarchief Brussel, Verenigde Belgische Staten, 211, fol. 150–153). Deze versie van het plakkaat werd door het Soevereine Congres op 25 juni 1790 gezonden naar de Soevereine Staten van Gelderland met het verzoek tot registratie en publicatie op de gebruikelijke wijze. Bij resolutie van 1 juli 1790 besloten de Staten aan dit verzoek te voldoen. Het traktaat werd te Zwalmen gepubliceerd op 12 juli 1790. Deze publicatie wijkt qua spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters lichtjes af van de toegezonden tekst en is aangepast aan de lokale 'stijl'. Zie *Tractaet van vereeniging ende oprechtinge van het Souvereyn Con-*

les États du Hainaut, le 13 janvier 1790 ; le 14 janvier, par la West-Flandre, le Tournais et Tournai ; le 17 janvier, par les États de Namur ; le 20 janvier, par les États de Flandre et du Brabant et le 22 janvier par les États de Gueldre. Lors de la séance du 19 janvier, les États du Limbourg ont annoncé au Congrès Souverain que leur situation ne leur permettait pas encore d'accéder à l'acte d'union. Ce n'est que le 8 mars que les États du Limbourg ont ratifié le traité d'union. Le 20 janvier, les Congrès a procédé à la conclusion du traité par l'agrégation des États des provinces unies. Cette agrégation a été signée par les députés desdits États. Le 22 janvier, il a été résolu de faire imprimer l'acte d'union, ainsi que les ratifications. „Journal des séances des États-Généraux et du Congrès depuis le 7 janvier jusqu'au 12 mars 1790“, in : L. P. Gachard (ed.), *Documens politiques et diplomatiques sur la Révolution belge de 1790*, Bruxelles : H. Remy, 1834, 40, 44, 46–48, 51–52.

² Une coutume séculaire de droit public, qui remontait au 3 janvier 1356, et qui avait toujours scrupuleusement été observée, voulait que le nouveau duc du Brabant accordât une charte fondamentale, une Joyeuse Entrée, à son pays de Brabant, avant d'être proclamé duc du Brabant par les États de la province. Le gouverneur général Albert de Sexe-Teschen prêta, au nom de Joseph II, le serment à Bruxelles, le 17 juillet 1781. Guido van Dievoet, „L'empereur Joseph II et le Joyeuse Entrée de Brabant. Les dernières années de la constitution brabançonne“, in : *Laetus introitus Brabantiae 1356–1956* (Anciens Pays et Assemblées d'États, vol. 16), Louvain : E. Nauwelaerts/Paris : Béatrice-Nauwelaerts, 1958, 87–140.

³ Entre décembre 1789 et début mars 1790, différentes provinces se sont déclarées indépendantes : la seigneurie de Malines, le comté du Hainaut, la ville de Tournai et le Tournais, la Gueldre, le comté de Namur, le duché de Brabant, le comté de Flandre, West-Flandre, le duché de Limbourg. R. de Schryver, „De Onafhankelijkheidsverklaringen van negen Oostenrijks-Nederlandse provinciën 1789–1790“, in : Jan Art e.a. (eds.), *Docendo discimus. Liber amicorum Romain Van Eenoo*, Gand : Academia Press, 1999, vol. 2, 629–650.

⁴ Lors de la séance du 22 janvier, la West-Flandre a réitéré d'obtenir un acte déclaratoire de l'article 6 de l'union pour que cette province ne contribue qu'à proportion de sa contribution dans l'entretien de la cour, respectivement à l'Oost-Flandre. Le texte de l'acte additionnel a été adopté ensuite : „Toutes les provinces formeront une année commune, sur les dix dernières, de toutes les contributions ordinaires et subsides, impôts, entretien de la cour, etc., et sur cette année commune sera réglée la proportion de la contributivité ; mais la proportion de la province de West-Flandre se trouvera sur l'année commune de la Flandre, exprimée ci-dessus, dans la proportion que ces deux provinces

gres der vereeningde Nederlandsche Staeten, Brussel: P. J. De Haes, [1790], 6 p. (Regionaal Historisch Centrum Limburg, Archief Staten Overkwartier, 1225a). Qua spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters wordt hier de eerste editie van De Haes gevolgd. De originele tekst van het traktaat kon niet worden teruggevonden. Een andere editie van het *Tractaet*, gedrukt te Brussel bij Pauwels, wordt bewaard te Brussel, Bibliotheek van het Federaal Parlement, Br. 19126 en te Brussel, Koninklijke Bibliotheek van België, II 8.122 C 29. De Koninklijke Bibliotheek te Brussel bezit tevens een editie in 1790 gedrukt te Antwerpen bij J. E. Parys (II 8.1222 A 30/14). De Nederlandse versie is een letterlijke vertaling van de Franse tekst *Traité d'union, et établissement du Congrès Souverain des États Belgiques unis*. Brussel: P. J. De Haes, [1790], 6 p. De verschillende afgevaardigden bij het Soeverein Congres hebben dit in de loop van januari 1790 de ratificatie van de tekst gemeld door hun respectieve Staten. Aldus vernam het Congres op 13 januari 1790 de ratificatie door de Staten van Henegouwen; op 14 januari door West-Vlaanderen, het Doornikse en Doornik; op 17 januari door de Staten van Namen; op 20 januari door de Staten van Vlaanderen en Brabant en op 22 januari door de Staten van Gelderland. Tijdens de zitting van 19 januari meldden de Staten van Limburg het Congres dat de situatie het hen onmogelijk maakte om de tekst te ratificeren. Pas op 8 maart ratificeerde de Staten van Limburg het unieverdrag. Tijdens de vergadering van 20 januari stelde het Congres de goedkeuring vast door de Staten van het *Tractaet van vereeniging* en ging men over tot een algemene ratificatie. Op 22 januari besliste het Congres tot het laten drukken van het *Tractaet*. „Journal des séances des États-Généraux et du Congrès depuis le 7 janvier jusqu'au 12 mars 1790“, in : L. P. Gachard (ed.), *Documents politiques et diplomatiques sur la Révolution belge de 1790*, Brussel: H. Remy; 1834, 40, 44, 46–48, 51–52.

² Een eeuwenoude gewoonte van publiekrecht, die terugging tot 3 januari 1356, vereiste dat bij het aantreden van een nieuwe hertog, deze een fundamenteel charter, de *Blijde Inkomst*, toestond vooraleer als *hertog van Brabant* te worden erkend door de Staten van Brabant. De Gouverneur-generaal Albert von Saxe-Teschen legde, in naam van keizer Jozef II, op 17 juli 1781, te Brussel de vereiste eed af. Guido van Dievoet, „L'empereur Joseph II et la Joyeuse Entrée de Brabant. Les dernières années de la constitution brabançonne“, in : *Laetus introitus Brabantiae. 1356–1956* (Standen en Landen, vol. 16), Leuven: E. Nauwelaerts/Parijs: Béatrice-Nauwelaerts, 1958, 87–140.

³ Tussen midden december 1789 en begin maart 1790 riepen volgende provinciën hun onafhankelijk uit: de heerlijkheid Mechelen, het graafschap Henegouwen, de stad Doornik en het Doornikse, het Overkwartier van Gelre, het graafschap Namen, het hertogdom Bra-

ont dans l'entretien de la cour, c'est-à-dire de fl. 51.127 à 215.000."

bant, het graafschap Vlaanderen, West-Vlaanderen, het hertogdom Limburg met Overmaas. R. de Schryver, „De Onafhankelijkheidsverklaringen van negen Oostenrijks-Nederlandse provinciën 1789–1790“, in: Jan Art e.a. (eds.), *Docendo discimus. Liber amicorum Romain Van Eenoo*, Gent: Academia Press, 1999, vol. 2, 629–650.

Projet de constitution pour la Belgique par la Commission de Constitution (1830)

Projet de Constitution pour la Belgique¹

DISPOSITIONS GÉNÉRALES

ART. 1ER. La Belgique forme un état indépendant et traite avec les autres états de puissance à puissance.

ART. 2. Le congrès national, avant de se dissoudre et après avoir adopté la constitution, procédera au choix du chef de l'état et réglera l'ordre de succession.

La nation belge ne reconnaît à aucun prince ni à aucune famille de droits sur la Belgique antérieurs à la présente constitution.

ART. 3. La nation belge adopte les couleurs rouge, jaune et noire.

ART. 4. Tous les pouvoirs émanent de la nation.

ART. 5. Nulle cession, nul échange, nulle adjonction de territoire ne peut avoir lieu qu'en vertu d'une loi.

ART. 6. Aucune troupe étrangère ne peut être admise au service de l'état, occuper ou traverser le territoire qu'en vertu d'une loi.

ART. 7. Les Belges sont égaux devant la loi.

Les élections se font sans distinction d'ordres.

Les Belges sont tous admissibles aux emplois civils et militaires.

ART. 8. La liberté individuelle est garantie.

Nul ne peut être poursuivi que dans les

cas prévus par la loi et dans la forme qu'elle prescrit. Hors le cas de flagrant délit, nul ne peut être arrêté qu'en vertu de l'ordonnance motivée du juge qui doit être signifiée au moment de l'arrestation.

ART. 9. Personne ne peut être distrait contre son gré du juge que la loi lui assigne.

ART. 10. Nulle peine ne peut être établie ni appliquée qu'en vertu de la loi.

ART. 11. Le domicile de chaque citoyen est inviolable. La visite domiciliaire ne peut avoir lieu qu'en vertu de la loi.

ART. 12. Nul ne peut être privé de sa propriété que pour cause d'utilité publique, dans le cas et de la manière établis par la loi et moyennant une juste et préalable indemnité.

ART. 13. Aucun impôt, excepté les charges et impositions provinciales et communales, ne peut être établi que par une loi.

Aucune charge, aucune imposition provinciale ne peut être établie que du consentement du conseil provincial.

Aucune charge, aucune imposition communale ne peut être établie que du consentement du conseil communal.

ART. 14. Les impôts au profit de l'état sont votés annuellement; les lois qui les établissent n'ont de force que pour un an, si elles ne sont renouvelées.

ART. 15. Il ne peut être établi de privilège en matière d'impôt ; nulle exception ou modération d'impôt en faveur de l'agriculture, de l'industrie, du commerce ou des indigens ne peut être accordée qu'en vertu de la loi.

ART. 16. Hors les cas formellement exceptés par la loi, aucune rétribution ne peut être exigée des citoyens qu'à titre d'impôt au profit de l'état, de la province ou de la commune.

ART. 17. Aucune pension, aucune gratification à la charge du trésor public ne peut être accordée qu'en vertu de la loi.

ART. 18. La loterie ne peut être rétablie.

ART. 19. La confiscation des biens ne peut avoir lieu pour quelque crime que ce soit.

ART. 20. La liberté des opinions en toute matière est garantie.

ART. 21. L'exercice public d'aucun culte ne peut être empêché qu'en vertu d'une loi et seulement dans le cas où il trouble l'ordre et la tranquillité publique.

ART. 22. L'enseignement est libre ; toute mesure préventive est interdite, les mesures de surveillance et de répression sont réglées par la loi. L'instruction publique, donnée aux frais de l'état est également réglée par la loi.

ART. 23. La presse est libre. La censure ne pourra jamais être établie, et il ne peut être exigé de cautionnement des écrivains, éditeurs ou imprimeurs.

Lorsque l'auteur est connu et domicilié en Belgique, l'éditeur, l'imprimeur ou le distributeur ne peut être poursuivi ; l'imprimeur ne peut jamais être poursuivi qu'à défaut de l'éditeur, le distributeur qu'à défaut de l'imprimeur.

ART. 24. Les habitans de la Belgique ont le droit de s'assembler paisiblement et sans

armes, en se soumettant aux lois ; aucune autorisation préalable ne peut être requise.

ART. 25. Les habitans de la Belgique ont le droit de s'associer.

Ce droit ne peut être soumis à aucune mesure préventive.

Les associations ne pourront être considérées comme personnes civiles, ni en exercer collectivement les droits que lorsqu'elles auront été reconnues par une loi, et en se conformant aux conditions que cette loi prescrira.

Aucune association, constituée personne civile, ne peut faire d'acquisition à titre gratuit ou onéreux qu'avec l'assentiment du pouvoir législatif.

Les dispositions qui précèdent ne sont pas applicables aux sociétés civiles ou commerciales ordinaires, lesquelles sont régies par les codes civil et de commerce.

ART. 26. Chacun a le droit d'adresser des pétitions écrites aux autorités publiques ; les corps légalement constitués ont le même droit.

ART. 27. Le secret des lettres est inviolable.

ART. 28. L'emploi facultatif des langues usitées en Belgique ne pourra être réglé que par la loi.

ART. 29. Aucun serment ne peut être imposé qu'en vertu de la loi ; elle en détermine la formule.

ART. 30. La garde civique est établie et réglée par la loi. Les gardes élisent directement les sous-officiers et officiers, au moins jusqu'au grade de capitaine.

ART. 31. Le mode de recrutement de l'armée est déterminé par la loi. Elle règle également l'avancement, les droits et obligations des militaires.

ART. 32. Le contingent de l'armée est voté annuellement ; la loi qui le fixe n'a de

force que pour un an, si elle n'est renouvelée.

ART. 33. Tout étranger qui se trouve sur le territoire de la Belgique jouit de la protection accordée aux personnes et aux biens. Il ne peut être dérogé au présent article, soit par extradition soit de toute autre manière, que par une loi.

ART. 34. La grande naturalisation, qui assimule l'étranger à l'indigène, ne peut être concédée que par le pouvoir législatif.

Sont considérés comme indigènes tous les étrangers établis en Belgique avant le 1er janvier 1814, et qui ont continué d'y être domiciliés.

ART. 35. Aucune loi, aucun arrêté ou règlement d'administration générale, provinciale ou communale n'est obligatoire qu'après avoir été publié dans la forme déterminée par la loi.

La loi fondamentale du 24 août 1815 est abolie, ainsi que les statuts provinciaux et locaux. Cependant les autorités provinciales et locales conserveront leurs attributions jusqu'à ce que la loi y ait autrement pourvu.

ART. 36. Les codes civil, de commerce, de procédure civile et criminelle, et d'organisation judiciaire décrétés sous le gouvernement précédent sont considérés comme non avenus.

ART. 37. La ville de Bruxelles est la capitale de la Belgique et le siège du gouvernement.

FORMES DU GOUVERNEMENT

ART. 38. La puissance législative s'exerce collectivement par le chef de l'état, la chambre élective et le sénat.

ART. 39. L'initiative appartient à chacune des trois branches du pouvoir législatif.

Néanmoins, toute loi relative aux recettes

ou dépenses de l'état ou au contingent de l'armée, doit d'abord être votée par la chambre élective.

ART. 40. L'interprétation des lois par voie d'autorité appartient au pouvoir législatif.

ART. 41. Au chef de l'état appartient le pouvoir exécutif tel qu'il est réglé par la constitution

ART. 42. Le pouvoir judiciaire est exercé par les cours et tribunaux; les arrêts et jugemens sont exécutés au nom du chef de l'état.

ART. 43. Les intérêts exclusivement communaux ou provinciaux sont réglés par les conseils communaux ou provinciaux, d'après les principes établis par la constitution.

DU CHEF DE L'ÉTAT

ART. 44. Les pouvoirs constitutionnels du chef de l'état sont héréditaires.

ART. 45. Il ne peut être en même temps chef d'un autre état.

ART. 46. Le chef de l'état est inviolable; ses ministres sont responsables.

ART. 47. Aucun acte du chef de l'état ne peut avoir d'effet s'il n'est contre-signé par un ministre, qui par cela seul s'en rend responsable.

ART. 48. Le chef de l'état nomme et révoque ses ministres.

ART. 49. Il nomme aux emplois d'administration générale et de relation extérieure, sauf les exceptions établies par les lois. Il ne nomme à d'autres emplois qu'en vertu de la décision expresse d'une loi.

ART. 50. Il fait les réglemens et arrêtés nécessaires pour l'exécution des lois, sans

pouvoir jamais ni suspendre les lois elles-mêmes ni dispenser de leur exécution.

Les cours et tribunaux n'appliqueront ces réglemens et arrêtés que pour autant qu'ils les jugeront conformes aux lois.

ART. 51. Le chef de l'état commande l'armée, déclare la guerre, fait les traités de paix, d'alliance et de commerce, il en donne connaissance aux chambres aussitôt que l'intérêt et la sûreté de l'état les permettent en y joignant les communications convenables.

ART. 52. Le chef de l'état sanctionne et promulgue les lois.

ART. 53. Il convoque les chambres, et prononce la clôture de la session; néanmoins elles se réunissent de plein droit le 5 novembre de chaque année, si elles n'ont pas été convoquées antérieurement.

Les chambres doivent rester réunies chaque année au moins un mois.

ART. 54. Le chef de l'état a le droit de dissoudre la chambre élective; l'acte de dissolution contient convocation des électeurs dans les 40 jours et des chambres dans les deux mois.

ART. 55. Le chef de l'état peut ajourner les chambres; toutefois l'ajournement ne peut excéder le terme d'un mois, ni être renouvelé dans la même session sans l'assentiment des chambres.

ART. 56. Il a le droit de remettre ou de réduire les peines prononcées par les juges.

ART. 57. Il a le droit de battre monnaie en exécution de la loi.

ART. 58. La loi fixe la liste civile pour toute la durée du règne du chef de l'état.

ART. 59. Le chef de l'état n'a d'autres pouvoirs que ceux que lui attribuent formellement la constitution et les lois particulières portées en vertu de la constitution même.

ART. 60. A la mort du chef de l'état, les chambres s'assemblent sans convocation, au plus tard, le dixième jour après celui du décès.

Si le terme du mandat de la chambre élective est expiré et que les élections ne soient pas faites, ou si la chambre a été dissoute antérieurement, et que la convocation ait été faite dans l'acte de dissolution pour une époque postérieure au dixième jour, l'ancienne chambre reprendra ses fonctions, jusqu'à la réunion de celle qui doit la remplacer.

ART. 61. Le chef de l'état est majeur à l'âge de dix-huit ans accomplis.

ART. 62. Si à la mort du chef de l'état, son successeur est mineur, les électeurs se réunissent au plus tard le vingtième jour après celui du décès pour procéder à la formation d'une chambre nouvelle.

La chambre nouvelle s'assemble au plus tard le huitième jour après les élections.

La chambre ancienne siège jusqu'à ce jour; réunie au sénat, elle pourvoit provisoirement à la régence et à la tutelle, s'il n'y a été pourvu par une loi sous le règne précédent.

La chambre nouvelle, réunie au sénat, y pourvoit définitivement.

ART. 63. Si le chef de l'état se trouve dans l'impossibilité de régner, il est pourvu à la tutelle et à la régence par la chambre élective réunie au sénat.

ART. 64. En cas de vacance du trône, les chambres réunies pourvoient provisoirement à la régence jusqu'à la réunion d'une nouvelle chambre élective, laquelle aura lieu, au plus tard, dans les deux mois. La nouvelle chambre élective et le sénat, délibérant séparément, pourvoient définitivement à la vacance.

DES CHAMBRES

ART. 66. Les séances des chambres sont publiques; néanmoins chaque chambre peut se former en comité secret sur la demande du tiers des membres présents.

ART. 66. Chaque chambre vérifie les pouvoirs de ses membres et juge les contestations qui s'élèvent à ce sujet.

ART. 67. On ne peut être à la fois membre des deux chambres.

ART. 68. A chaque session, chacune des chambres nomme son président, ses vice-présidents, et compose son bureau.

ART. 69. Toute résolution est prise à la majorité absolue des suffrages.

En cas de partage des voix, la proposition est considérée comme rejetée.

ART. 70. Les votes seront émis à haute voix ou par assis et levé. Sur l'ensemble de chaque loi il sera toujours voté par appel nominal et à haute voix. Les élections et présentations de candidats se feront au scrutin secret; le même mode sera suivi dans les accusations.

ART. 71. Les chambres ont le droit d'enquête.

ART. 72. Un projet de loi ne peut être adopté par l'une des chambres qu'après avoir été voté article par article.

ART. 73. Les chambres ont le droit d'amender et celui de diviser les articles et amendemens proposés.

ART. 74. Il est interdit de présenter en personne des pétitions aux chambres.

Chaque chambre a le droit de renvoyer aux ministres les pétitions qui lui sont adressées, en y joignant telles observations qu'elle juge convenables.

ART. 75. Chaque année les chambres arrêtent la loi des comptes, avant de voter le budget.

Toutes les recettes et dépenses de l'état doivent être portés au budget et dans les comptes.

ART. 76. Aucun membre de l'une ou de l'autre chambre ne peut être poursuivi ni recherché à l'occasion des opinions et votes émis par lui dans l'exercice de ses fonctions.

ART. 77. Aucun membre de l'une ni de l'autre chambre ne peut, pendant la durée de la session, être poursuivi ni arrêté, sauf le cas de flagrant délit, qu'avec l'autorisation de la chambre dont il fait partie.

La détention ou la poursuite d'un membre de l'une ou de l'autre chambre est suspendue pendant la session et pour toute sa durée si la chambre le requiert.

ART. 78. Chaque chambre détermine par son règlement le mode d'après lequel elle exerce ses attributions.

DE LA CHAMBRE ÉLECTIVE

ART. 79. La chambre élective se compose des députés élus directement par les citoyens.

ART. 80. Les élections se feront par telles subdivisions de province que la loi déterminera.

Les députés représentent la nation, et non uniquement la province ou la subdivision de province qui les a nommés.

ART. 81. La loi électorale fixera le nombre des députés, qui toutefois ne pourra s'élever au-delà de cent; elle déterminera également les conditions requises pour être électeurs, et la marche des opérations électorales.

ART. 82. Pour être éligible, il faut :

- 1° Etre né Belge, être réputé tel conformément à la deuxième disposition de l'art. 34, ou avoir obtenu la grande naturalisation,
- 2° Jouir des droits civils et politiques,

3° Etre âgé de vingt-cinq ans accomplis,
Et 4° être domicilié en Belgique.

Aucune autre condition d'éligibilité ne peut être requise.

ART. 83. Le député nommé par le gouvernement à un emploi salarié qu'il accepte, cesse immédiatement de siéger, et ne reprend ses fonctions qu'en vertu d'une nouvelle élection.

ART. 84. Les députés sont élus pour quatre ans. A l'expiration de ce terme ou en cas de dissolution, la chambre est renouvelée intégralement.

ART. 85. Chaque député jouit d'un traitement de 2500 florins.

ART. 86. Les membres de la cour des comptes sont nommés par la chambre électorale, qui a le droit de les révoquer.

Cette cour est chargée de l'examen et de la liquidation des comptes de l'administration générale. Elle veille à ce qu'aucun article des dépenses du budget ne soit dépassé et qu'aucun transfert n'ait lieu. Elle arrête les comptes des différens ministères et est chargée de recueillir à cet effet tout renseignement et toute pièce comptable nécessaire. Le compte général de l'état sera soumis aux chambres avec les observations de la cour des comptes.

Cette cour est organisée par une loi.

DU SÉNAT

ART. 87. Les sénateurs sont nommés par le chef de l'état.

ART. 88. Leur nombre n'est point limité ; cependant la chambre doit se composer d'au moins quarante membres.

ART. 89. (*La commission propose l'alternative entre les deux propositions suivantes :*

La dignité de sénateur est héréditaire par

droit de primogéniture, et de mâle en mâle. Une loi déterminera les règles de succession, et le cas de déchéance ; toutefois les majorats et les substitutions, prohibées par le code civil, ne pourront être rétablis sous aucun titre.

Ou bien : Les sénateurs sont nommés à vie.)

ART. 90. Pour être sénateur ; il faut : 1° être né Belge ; être réputé Belge conformément à la deuxième disposition de l'art. 34, ou avoir obtenu la grande naturalisation ; 2° jouir de ses droits politiques et civils ; 3° payer au moins mille florins d'impôt foncier, pour des biens situés en Belgique, et 4° être domicilié en Belgique.

ART. 91. Les sénateurs ont entrée à la chambre à 25 ans ; et voix délibérative à 35.

ART. 92. Les sénateurs ne reçoivent aucun traitement ni indemnité.

ART. 93. Les fils du chef de l'état sont sénateurs par droit de naissance.

ART. 94. Toute assemblée du sénat qui serait tenue hors du temps de la session de la chambre électorale est nulle de plein droit, sauf le cas où le sénat est réuni en cour de justice.

DES MINISTRES

ART. 95. Nul ne peut être ministre s'il n'est Belge de naissance, ou s'il n'a reçu la grande naturalisation.

ART. 96. Aucun membre de la famille du chef de l'état ne peut être ministre.

ART. 97. Les ministres n'ont voix délibérative dans l'une ou l'autre chambre que quand ils en sont membres.

Ils ont leur entrée dans chacune des chambres et doivent être entendus quand ils le demandent.

Les chambres peuvent requérir la présence des ministres.

ART. 98. En aucun cas, l'ordre verbal ou écrit du chef de l'état ne peut soustraire un ministre à la responsabilité.

ART. 99. La chambre élective a le droit d'accuser les ministres et de les traduire devant le sénat, qui seul a le droit de les juger.

ART. 100. Ne peuvent prendre part au jugemens de l'accusé, les sénateurs nommés depuis son entrée au ministère.

Sont exceptés de cette disposition les quarante premiers sénateurs nommés en vertu de la présente constitution.

ART. 101. Le chef de l'état ne peut faire grâce au ministre condamné par le sénat que sur la demande de l'une des deux chambres.

ART. 102. Jusqu'à ce qu'il y soit pourvu par une loi, la chambre élective aura un pouvoir discrétionnaire pour accuser un ministre, et le sénat pour le juger, en caractérisant le délit, et en déterminant la peine.

DU POUVOIR JUDICIAIRE

ART. 103. Toutes les contestations qui ont pour objet les droits politiques et civils sont du ressort des tribunaux, sauf les exceptions établies par la loi.

ART. 104. Nul tribunal, nulle juridiction contentieuse ne pourra être établie qu'en vertu d'une loi. Il ne pourra être créé de commission ni de tribunaux extraordinaires sous quelque dénomination que ce soit.

ART. 105. Il y aura une cour de cassation pour la Belgique entière. Cette cour ne peut connaître du fond des affaires.

ART. 106. Les audiences des tribunaux sont publiques, à moins que cette publicité ne soit dangereuse pour l'ordre et les

mœurs, et dans ce cas le tribunal le déclare à l'unanimité par un jugement.

ART. 107. Tout jugement est prononcé en audience publique.

ART. 108. Tout jugement est motivé.

ART. 109. L'institution du jury sera rétablie.

ART. 110. Les juges de paix, juges et présidens des tribunaux de première instance, conseillers et présidens des cours d'appel, sont nommés par le chef de l'état, sur une liste triple de candidats présentée par les conseils provinciaux.

Les présidens et conseillers de la cour de cassation sont nommés par le chef de l'état, sur une liste triple de candidats présentée par la chambre élective.

ART. 111. Les juges sont nommés à vie ; aucun juge ne peut être privé de sa place ni suspendu que par un jugement.

Le déplacement d'un juge ne peut avoir lieu que par une nomination nouvelle et de son consentement.

ART. 112. Le chef de l'état nomme et révoque les officiers du ministère public et les greffiers près des cours et tribunaux.

ART. 113. Une loi particulière fixe le traitement des juges, des officiers du parquet et des greffiers.

ART. 114. Aucun juge ne peut accepter du gouvernement des fonctions salariées, à moins qu'il ne les exerce gratuitement, et sans préjudice des cas d'incompatibilité déterminés par la loi.

ART. 115. Il ne pourra être rien changé aux tribunaux existans qu'en vertu d'une loi.

Les lois particulières régleront l'organisation des tribunaux militaires, leurs attributions ; les droits et obligations des membres de ces tribunaux et la durée de leurs fonctions.

INSTITUTIONS

Des institutions provinciales et communales

ART. 116. Les institutions provinciales et communales sont réglées par des lois.

Ces lois consacreront l'application des principes suivans :

1° L'élection directe, 2° L'attribution aux conseils provinciaux et communaux de tout ce qui est d'intérêt provincial et communal, 3° La publicité des séances, dans les limites établies par la loi. 4° Celle des budgets et des comptes ; 5° L'intervention du chef de l'état ou du pouvoir législatif pour empêcher que les conseils provinciaux et communaux ne sortent de leurs attributions et ne blessent l'intérêt général.

DE LA REVISION DE LA CONSTITUTION

ART. 117. Le pouvoir législatif a le droit de déclarer qu'il y a lieu à la révision de telle disposition constitutionnelle qu'il désignera.

Après cette déclaration, la chambre électorale est dissoute de plein droit ; il en sera convoqué une nouvelle, conformément à l'art 54.

Cette chambre statuera, de commun accord avec les autres branches du pouvoir législatif, sur les points soumis à la révision.

Dans ce cas, elle ne pourra délibérer si deux tiers au moins des membres qui la composent, ne sont présents, et nul changement ne sera adopté, s'il ne réunit au moins les trois quarts des suffrages.

DISPOSITIONS SUPPLÉMENTAIRES

ART. 118. Le congrès national, avant de se dissoudre, décrètera comme pouvoir législatif les lois suivantes :

1° La loi sur l'organisation de la garde civique ; 2° La loi sur la presse ; [3°] La loi sur l'organisation du jury, et son application aux délits politiques et de la presse ; 4° Les lois financières, 5° La loi électorale, et autres lois d'urgence.

Ces lois pourront être modifiées ou abrogées par les législatures postérieures.

ART. 119. Le congrès national déclare en outre qu'il est nécessaire de pourvoir, par des lois séparées et dans le plus court délai possible, aux objets suivans, savoir :

1° L'organisation provinciale et communale ; 2° La responsabilité des ministres et autres agens du pouvoir ; 3° L'organisation judiciaire ; 4° L'instruction publique et l'enseignement en général ; 5° La révision de la liste des pensions ; 6° Les mesures propres à prévenir les abus du cumul ; 7° La révision de la législation des faillites et des sursis ; 8° L'organisation de l'armée, les droits d'avancement et de retraite, et le Code pénal militaire.

ART. 120. La question de l'abolition de la peine de mort et de la marque sera soumise au plus tard dans les cinq ans à l'examen du pouvoir législatif.

ART. 121. Le congrès, avant de se dissoudre, fixera l'époque de la première réunion des chambres.

ART. 122. Toutes les lois, décrets, arrêtés, réglemens et autres actes contraires à la présente constitution sont abrogés.

DISPOSITION FINALE

ART. 123. Le maintien de la constitution et de tous les droits qu'elle consacre, est confié au patriotisme et au courage de la garde civique, de l'armée, des magistrats et de tous les citoyens belges.

Bruxelles, le 27 octobre 1830.

Les membres de la commission.

VAN MEENEN, E.C. DE GERLACHE, DUBUS aîné, LEBEAU, C. BLARGNIES, CH. ZOUDE, BALLIU, PAUL DEVAUX, NOTHOMB.

---

¹ Cette édition reprend le texte du *Projet de Constitution pour la Belgique, publié le 28 octobre 1830 par la Commission de Constitution, autorisée à cet effet par le Gouvernement provisoire*. Bruxelles : Louis Hauman et Compagnie, 1831 (Bruxelles, Bibliothèque du Parlement fédéral, BR 2709). Ce projet a été également publié par E. Huytens, *Discussions du Congrès national de Belgique, 1830–1831*, Bruxelles : Société typographique belge, 1844, vol. 4, 43–49. Ce projet a été publié par la plupart des journaux contemporains : Le Belge, n° 303, 30 octobre 1830, 1–3 ; Courrier

des Pays-Bas, n° 302, 29 octobre 1830, 1–3 ; Journal d'Anvers, n° 302, 31 octobre 1830, 2–4 ; Journal des Flandres, n° 300, 30 octobre 1830, 3–5 ; Journal de Verviers et du district, n° 268, 2 novembre 1–3 ; Le Politique, n° 266, 31 octobre 1830, 1–2 ; Standaard van Vlaenderen, n° 2616, 4 novembre 1830, 2–4 ; L'Union belge, n° 11, 29 octobre 1830, 1–3 ; Den Antwerpenaer, n° 96, 18 novembre 1830, 3–4 et n° 97, 20 novembre, 3–4. L'ortographe, la ponctuation et l'emploi des majuscules ont été maintenus. Les procès-verbaux de cette commission ont été publiés par W. Van Den Steene, *De Belgische grondwetscommissie (oktober-november 1830)*. Tekst van haar notulen en ontstaan van de Belgische grondwet (*Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België*. Klasse der Letteren, jaargang XXV, nr. 47), Bruxelles : Paleis der Academiën, 1963).

Contre-projet de Constitution (1830)

Projet de constitution [par MM. Forgeur, Barbanson, Fleussu et Liedts dans la séance du 25 novembre 1830]¹

Les soussignés, Députés au Congrès national, ont l'honneur de lui présenter le Projet de Constitution ci-joint. Ils demandent, qu'il soit renvoyé comme renseignement, soit aux Sections, soit à la Commission qui sera formée pour s'occuper d'un Projet définitif.

Bruxelles, le 25 Novembre 1830.

J. Forgeur, *avocat*.

Barbanson.

L. Fleussu.

Liedts.

TITRE PREMIER

Division du territoire

ART. 1. La Belgique est divisée en provinces, comme suit : province du Brabant-Méridional, etc.

Les limites des provinces peuvent être changées ou rectifiées par le Congrès national.

ART. 2. Chaque province est divisée en districts ; chaque district en communes ; leurs limites sont fixées par la loi.

TITRE II

De la souveraineté

ART. 3. La souveraineté réside dans la nation.

ART. 4. Elle est exercée en son nom, par les pouvoirs qu'elle institue.

Ces pouvoirs sont :

Le pouvoir législatif.

Le pouvoir exécutif.

Le pouvoir judiciaire.

Le pouvoir provincial et communal.

TITRE III

Du Pouvoir Législatif

Section Première

Dispositions générales

ART. 5. Le pouvoir législatif est exercé collectivement par le chef de l'état et le Congrès national.

ART. 6. L'initiative appartient à chacune des deux branches du pouvoir législatif.

ART. 7. L'interprétation des lois, par voie d'autorité, appartient au pouvoir législatif.

Section II

Du Congrès national

ART. 8. Le Congrès national se compose de députés élus directement par les citoyens.

ART. 9. Les députés représentent la nation, et non la province qui les a nommés. Il ne peut leur être donné aucun mandat.

ART. 10. Le mode d'élection est fixé par la loi. Elle détermine aussi le nombre des

députés à raison de la population et de manière qu'il y ait un député par 50,000 ames.

ART. 11. Pour être député, il faut 1° être né ou naturalisé belge ; 2° jouir des droits civils et politiques ; 3° être âgé de 25 ans accomplis ; 4° être domicilié en Belgique.

ART. 12. Nul fonctionnaire à la nomination directe du chef de l'état, et révocable par lui, ne peut être député.

ART. 13. Les députés sont élus pour 4 ans ; à l'expiration de ce terme ou en cas de dissolution, le Congrès est renouvelé intégralement.

ART. 14. Le Congrès vérifie les pouvoirs de ses membres.

ART. 15. Le Congrès nomme son président, compose son bureau, et détermine par son règlement le mode d'après lequel il exerce ses pouvoirs.

ART. 16. Les séances du Congrès sont publiques. Néanmoins il peut se former en comité secret sur la demande de vingt de ses membres : il décide ensuite à la majorité si la séance doit être reprise publiquement sur le même objet.

ART. 17. Toute résolution est prise à la majorité absolue des suffrages.

Le partage emporte rejet de la proposition.

ART. 18. Les votes sont émis à haute voix ou par assis et levé. Les élections et présentations de candidats se font au scrutin secret. Le même mode est suivi en cas d'accusation des ministres ou autres agens responsables.

ART. 19. Nul projet de loi ne peut être adopté qu'après avoir été voté article par article.

Sur l'ensemble du projet, il est toujours voté par appel nominal et à haute voix.

ART. 20. Le Congrès a le droit d'amender tous les projets qui lui sont soumis.

ART. 21. Le Congrès a le droit d'enquête.

ART. 22. Il ne peut recevoir que des pétitions signées. Il a le droit de les renvoyer aux ministres avec les observations qu'il juge convenables.

ART. 23. Les *déclarations* de guerre, les traités de paix, d'alliance et de commerce, sont proposés, discutés et décrétés comme les lois.

Cependant les discussions et délibérations sur ces matières pourront avoir lieu en comité secret, si le Gouvernement le demande.

ART. 24. Le Congrès arrête chaque année la loi des comptes avant de voter le budget.

Toutes les recettes et dépenses de l'État doivent être portées au budget et dans les comptes.

ART. 25. Nul député ne peut être poursuivi ni recherché à l'occasion de ses opinions et votes comme député.

ART. 26. Hors le cas de flagrant délit, nul député ne peut être poursuivi ni arrêté pendant la durée de la session, qu'avec l'autorisation du Congrès.

La détention ou la poursuite demeure suspendue pendant la session, si le Congrès le requiert.

ART. 27. Le Congrès nomme et révoque les membres de la cour des comptes.

Cette cour est chargée de l'examen et de la liquidation des comptes de l'administration générale. Elle veille à ce qu'aucun article des dépenses du budget ne soit dépassé, et qu'aucun transfert n'ait lieu. Elle arrête les comptes des différens ministres : elle est chargée de remettre à cet effet tous renseignemens et toutes pièces comptables nécessaires. Le compte général de l'État

sera soumis au Congrès, avec les observations de la cour des comptes.

Elle est tenue de donner la plus grande publicité à tous ses actes.

ART. 28. Le Congrès s'assemble au moins une fois par an ; il se réunit de plein droit le 2 Novembre de chaque année, s'il n'a été convoqué antérieurement.

ART. 29. Les sessions du Congrès se tiennent à Bruxelles.

TITRE IV

Du Pouvoir exécutif

Section Première

Du Chef de l'État

ART. 30. Le pouvoir exécutif, tel qu'il est réglé par la constitution, appartient au chef de l'État.

ART. 31. Les pouvoirs constitutionnels du chef de l'État sont héréditaires.

ART. 32. Il ne peut être en même-temps chef d'un autre État.

ART. 33. Il est inviolable ; ses ministres sont responsables.

ART. 34. Aucun acte du chef de l'État ne peut avoir d'effet, s'il n'est contresigné par un ministre, qui par cela seul s'en rend responsable.

ART. 35. Le chef de l'État nomme et révoque ses ministres.

ART. 36. Il nomme à tous les emplois du pouvoir exécutif, à moins que la loi n'en ait autrement disposé.

Il ne nomme à d'autres emplois qu'en vertu de la décision expresse de la loi.

ART. 37. Il fait les arrêtés et règlements nécessaires pour l'exécution des lois, sans pouvoir jamais altérer ou suspendre les lois

elles-mêmes, ni dispenser de leur exécution.

ART. 38. Il pourvoit à la sûreté intérieure et à la défense extérieure de l'État ; il commande les forces de terre et de mer, et en règle la direction.

ART. 39. Il entretient des relations politiques au dehors, conduit les négociations, signe et conclut les traités.

ART. 40. Il sanctionne et promulgue la loi, ou y appose son veto. Ce veto est suspensif. Il cesse et la sanction est obligée, si la même loi est reproduite et adoptée à la législature subséquente par la majorité des trois quarts.

ART. 41. Le chef de l'État convoque le Congrès et prononce la clôture de la session.

ART. 42. Il a le droit de dissoudre le Congrès, sans pouvoir l'exercer plus d'une fois dans le cours d'une session.

La dissolution emporte de droit convocation des électeurs dans les 20 jours et du Congrès dans le mois.

ART. 43. Il peut ajourner le Congrès, mais l'ajournement ne peut excéder le terme d'un mois, ni être renouvelé dans la même session sans l'assentiment du Congrès.

ART. 44. Il a le droit de remettre ou réduire les peines prononcées par les tribunaux.

ART. 45. Il a le droit de battre monnaie en exécution de la loi.

ART. 46. La liste civile est fixée à un million de florins.

ART. 47. Le chef de l'État est majeur à 18 ans accomplis.

ART. 48. A la mort du chef de l'État, le Congrès s'assemble sans convocation au plus tard le 10e jour après celui du décès ;

dans ce cas, si le Congrès avait été dissous, et si les élections nouvelles n'étaient pas consommées, l'ancien Congrès reprendra ses fonctions jusqu'à la réunion du nouveau.

ART. 49. Si à la mort du chef de l'État son successeur est mineur, les électeurs se réunissent au plus tard le 20e jour après celui du décès pour procéder à la formation d'un Congrès nouveau.

Le Congrès s'assemble au plus tard le 8e jour après les élections.

Le Congrès ancien siège jusqu'à ce jour : il pourvoit provisoirement à la tutelle, s'il n'y a été pourvu par une loi sous le règne précédent.

Le Congrès nouveau y pourvoit définitivement.

Section II

De la Succession

ART. 50. Si le chef de l'État est dans l'impossibilité de régner, il est pourvu à la tutelle et à la régence par le Congrès.

ART. 51. Les pouvoirs héréditaires du chef de l'État passent, à sa mort, par droit de primogéniture, à l'aîné de ses fils, ou à son descendant mâle par mâle, par représentation.

ART. 52. A défaut de descendance mâle par mâle du fils aîné, leurs pouvoirs héréditaires passent à ses frères ou à leurs descendants mâles par mâles, également par droit de primogéniture et de représentation.

ART. 55. A défaut total de descendance mâle par mâle du chef de l'État, le Congrès pourvoit provisoirement à la régence, jusqu'à la réunion d'un nouveau Congrès, laquelle aura lieu au plus tard dans le mois. Ce Congrès formé en nombre double, pourvoit définitivement à la vacance.

Section III

Des Ministres

ART. 54. Nul ne peut être ministre s'il n'est Belge de naissance, ou naturalisé.

ART. 55. Nul membre de la famille du chef de l'État ne peut être ministre.

ART. 56. Les ministres ont leur entrée au Congrès. Ils doivent être entendus quand ils le demandent. Le Congrès peut requérir leur présence.

ART. 57. Les ministres sont responsables :

1°. De tout acte de Gouvernement signé par eux et reconnu inconstitutionnel.

2°. De l'exécution des lois et réglemens d'administration publique.

3°. Des ordres particuliers qu'ils ont donnés, si ces ordres sont contraires à la constitution, aux lois, ou aux réglemens.

ART. 58. Le Congrès a le droit d'accuser les ministres et de les traduire devant le jury et les tribunaux ordinaires, qui seuls ont le droit de les juger.

ART. 59. Le chef de l'État ne peut faire grâce au ministre condamné, que sur la demande soit du Congrès, soit du Jury.

ART. 60. La loi fixera le mode d'accusation et la forme du jugement. Elle déterminera aussi les délits et les peines.

Section IV

De l'Armée

ART. 61. Le mode de recrutement de l'armée est déterminé par la loi. Elle règle également l'avancement, les droits et les obligations des militaires.

ART. 62. Le contingent de l'armée est voté annuellement. La loi qui le fixe n'a de force que pour un an, si elle n'est renouvelée.

ART. 63. Aucune troupe étrangère ne peut être admise au service de l'État.

ART. 64. Aucune troupe étrangère ne peut occuper momentanément ni traverser le territoire, qu'en vertu d'une loi.

Section V

De la Garde civique

ART. 65. La garde civique est instituée pour faire respecter les libertés, l'ordre public, les lois, les personnes et les propriétés.

Les gardes élisent directement les sous-officiers et officiers, jusques et non compris le grade de commandant. Les officiers et sous-officiers élisent leur commandant ; et tous les commandans réunis élisent le commandant en chef.

TITRE V

Du Pouvoir judiciaire

ART. 66. Le pouvoir judiciaire est exercé par les cours et tribunaux. Les arrêts et jugements sont exécutés au nom du chef de l'État.

ART. 67. Toutes contestations qui ont pour objet les droits politiques et civils sont du ressort des tribunaux.

ART. 68. Le pouvoir judiciaire est chargé d'appliquer la loi ou les arrêtés pris en exécution de la loi. Il est juge de leur légalité.

ART. 69. Le jury est établi tant pour les délits politiques et de la presse que pour les affaires criminelles.

ART. 70. Il ne pourra être formé de commissions ni de tribunaux extraordinaires, sous quelque dénomination que ce soit.

ART. 71. Il y aura pour la Belgique entière trois cours d'appel et une cour de cassation.

Cette cour ne pourra connaître du fond des affaires.

ART. 72. Les audiences des tribunaux sont publiques, à moins que cette publicité ne soit dangereuse pour l'ordre et les mœurs. Dans ce cas, le tribunal le déclare à l'unanimité par un jugement.

ART. 73. Tout jugement est prononcé publiquement.

ART. 74. Tout jugement est motivé.

ART. 75. Les membres de tribunaux sont nommés par le chef de l'État comme suit :

Les membres de la cour de cassation sur une liste triple de candidats, présentée par le Congrès.

Les membres des cours d'appel, sur une liste triple de candidats, présentée successivement et pris égard à la population, par le conseil provincial de chacune des provinces du ressort de ces cours.

Les membres des tribunaux de première instance et les juges de paix, sur une liste triple de candidats présentée par les conseils provinciaux.

Les conseils provinciaux seront tenus de choisir leurs candidats dans une double liste triple, présentée, l'une par les cours d'appel, l'autre par les conseils de discipline de l'ordre des avocats près de ces cours.

Toutes ces présentations seront rendues publiques.

ART. 76. Les juges sont inamovibles.

En conséquence, 1° nul juge ne peut être privé de sa place ni suspendu, que par un jugement. 2° Le déplacement d'aucun juge ne peut avoir lieu que par une nomination nouvelle et de son consentement.

ART. 77. Les officiers du ministère public sont également inamovibles.

ART. 78. Il est cependant loisible au chef de l'État de mettre à la retraite les juges et officiers du ministère public qui ont atteint leur 70me année.

ART. 79. La nomination des greffiers près des cours et tribunaux quelconques, appartient à ces cours et tribunaux.

ART. 80. Des lois particulières régleront l'organisation des tribunaux militaires, leurs attributions, les droits et obligations des membres de ces tribunaux, et la durée de leurs fonctions.

TITRE VI

Du Pouvoir provincial et communal

Section Première ***Du Pouvoir communal***

ART. 81. Il y a une administration communale pour une ou plusieurs communes.

ART. 82. Cette administration se compose de maire, adjoints et conseillers, élus directement par les citoyens.

Leur nombre sera réglé par la loi, pris égard à la population.

ART. 83. Pour être maire, adjoint ou conseiller, il faut, outre les conditions qui seront déterminées par la loi, être habitant de la commune.

ART. 84. Nulle imposition, nulle charge communale ne peut être établie que du consentement du conseil communal.

Section II ***Du Pouvoir provincial***

ART. 85. Le pouvoir provincial est exercé par des conseillers provinciaux, élus directement par les citoyens.

Leur nombre est fixé par la loi électorale, pris égard à la population et de manière qu'il y ait un conseiller par 5,000 âmes.

ART. 86. Ils sont élus pour 5 ans et renouvelés par 5e chaque année.

ART. 87. Nul ne peut être conseiller provincial s'il n'est domicilié dans la province.

La loi électorale déterminera les autres conditions d'éligibilité.

ART. 88. Le conseil provincial s'assemble deux fois par an.

Il forme dans son sein une commission permanente chargée d'administrer la province.

Cette commission, composée de cinq membres, est renouvelée par 5e chaque année.

ART. 89. Nulle imposition, nulle charge provinciale ne peut être établie que du consentement du conseil provincial.

Section III ***Dispositions communes***

ART. 90. Les administrations provinciales et communales ne peuvent modifier les actes du pouvoir législatif, ni ceux du pouvoir exécutif, ni en suspendre l'exécution.

ART. 91. Ces administrations ne peuvent correspondre entre elles ou statuer que sur les intérêts purement locaux de la province ou de la commune, et non sur les intérêts généraux de l'État.

ART. 92. Toute administration doit annuellement le compte de sa gestion. Les comptes annuels sont rendus publics par le dépôt du registre où ils sont consignés, et qui est ouvert aux administrés.

ART. 93. Les séances du conseil provincial et communal sont publiques.

Section IV

Du Commissaire du pouvoir exécutif

ART. 94. Il y a dans chaque province un commissaire du pouvoir exécutif.

Ses fonctions sont principalement :

1°. De requérir près du conseil communal ou provincial telle mesure qu'il juge utile à la commune ou à la province.

2°. De veiller à ce que le conseil communal ou provincial ne sorte pas des limites de ses attributions.

A cet effet, les administrations communales et provinciales sont tenues de lui transmettre copie de tous les arrêtés par elles portés.

ART. 95. Il a le droit de s'opposer à leur exécution :

En ce cas, 1° s'il s'agit d'un arrêté communal, le conseil provincial en décide souverainement.

2° S'il s'agit d'un arrêté provincial, le Congrès en décide souverainement.

TITRE VII

Dispositions générales

ART. 96. Les Belges sont égaux devant la loi, et indistinctement admissibles aux emplois civils et militaires.

ART. 97. La liberté individuelle est garantie ; nul ne peut être poursuivi que dans les cas prévus par la loi, et dans la forme qu'elle prescrit.

ART. 98. Hors le cas de flagrant délit, nul ne peut être arrêté, qu'en vertu de l'ordonnance motivée du juge, ordonnance qui doit être signifiée au moment de l'arrestation.

ART. 99. Nul ne peut être distrait contre son gré, du juge que la loi lui assigne.

ART. 100. Nulle peine ne peut être établie ou appliquée qu'en vertu de la loi.

ART. 101. Le domicile du citoyen Belge est inviolable ; aucune visite domiciliaire ne peut avoir lieu qu'en vertu de la loi.

ART. 102. Nul ne peut être privé de sa propriété que pour cause d'utilité publique, légalement reconnue et moyennant une juste et préalable indemnité.

ART. 103. Nul impôt ne peut être établi que par la loi.

Il ne peut être établi de privilèges en matière d'impôts.

ART. 104. Nulle pension, nulle gratification à la charge du trésor public ne peut être accordée qu'en vertu de la loi.

ART. 105. La loterie, soit générale soit particulière, est à toujours prohibée.

ART. 106. La confiscation des biens reste à toujours abolie.

ART. 107. La liberté des cultes et des opinions en toute matière est garantie.

ART. 108. L'exercice d'aucun culte ne peut être empêché que par la loi et dans le cas seulement où il trouble l'ordre et la tranquillité publique.

ART. 109. L'enseignement est libre, toute mesure préventive est interdite ; il doit être donné publiquement ; la loi règle au surplus les mesures de surveillance et de répression.

ART. 110. La presse est libre : la censure ne pourra jamais être établie.

ART. 111. Le droit de pétition est consacré. Chacun est libre d'adresser des pétitions signées aux autorités publiques. Les corps légalement constitués ont le même droit.

ART. 112. Le secret des lettres est inviolable.

ART. 113. Les habitants de la Belgique ont le droit de s'assembler paisiblement, sans armes et sans autorisation préalable.

ART. 114. Nul serment ne peut être imposé que par la loi : elle en détermine la formule.

ART. 115. Tout étranger, qui se trouve sur le territoire de la Belgique, jouit de la protection accordée aux personnes et aux biens.

En conséquence nulle extradition ne peut être consentie que par le pouvoir législatif.

ART. 116. La naturalisation est assimilée à l'indigénat. Elle ne peut être accordée que par le pouvoir législatif.

ART. 117. Sont indigènes, tous les étrangers établis en Belgique avant le premier Janvier 1814 et qui ont continué d'y être domiciliés.

ART. 118. Nulle loi, arrêté ou règlement d'administration générale, provinciale ou communale n'est obligatoire qu'après la publication dans la forme déterminée par la loi.

ART. 119. Sont abolis et considérés comme non-avenus : 1° la loi fondamentale du 24 Août 1818 ; 2° les statuts provinciaux et locaux ; 3° les codes civils, de commerce, de procédure civile et criminelle, et d'organisation judiciaire, décrétés sous l'ancien gouvernement.

ART. 120. Sont abrogés toutes les lois, décrets, arrêtés, réglemens et autres actes contraires à la présente constitution.

ART. 121. La ville de Bruxelles est la capitale de la Belgique et le siège du gouvernement.

TITRE IX

De la révision de la Constitution

ART. 122. Le pouvoir législatif a le droit de déclarer qu'il y a lieu à révision de telle disposition constitutionnelle qu'il désignera.

Après cette déclaration, le Congrès est dissous. Il en est convoqué un nouveau.

Le Congrès, formé en nombre double, ne pourra délibérer sans la présence des deux tiers de ses membres, et nul changement ne sera adopté, s'il ne réunit au moins les trois quarts des suffrages.

¹ Cette édition reprend le texte du „*Projet de constitution*“, proposé à la constituante par les constituants Forgeur, Barbanson, Fleussu et Liedts, le 25 novembre 1830, 8 p. (Bruxelles, Bibliothèque royale, II 30.668 C III). Ce projet a été également publié par E. Huyttens, *Discussions du Congrès national de Belgique, 1830–1831*, Bruxelles : Société typographique belge, 1844, vol. 4, 50–55 et dans le *Courrier des Pays-Bas*, n° 334, 30 novembre 1830, 3–4. L'orthographe, la ponctuation et l'emploi des majuscules ont été maintenus.

Ce projet, l'œuvre de quatre constituants, est le principal contre-projet au projet de la commission officielle de constitution. Il a été présenté le 25 novembre 1830. Il réagit surtout contre la proposition d'introduire un système bicaméral. La proposition d'un système unicaméral a été rejetée après une longue discussion. M. Magits, *De Volksraad en de opstelling van de Belgische grondwet van 7 februari 1831. Een bijdrage tot de wordingsgeschiedenis van de Belgische konstitutie*, Bruxelles : Vrije Universiteit Brussel, thèse de doctorat inédite, 1976–1977, 376–379.

Constitution de la Belgique (1831)

Staetswet van België (1831)

Décret contenant la Constitution de la Belgique¹

Belgische Staetswet¹

AU NOM DU PEUPLE BELGE.

IN NAEM VAN HET BELGISCHE
VOLK.

Le Congrès national

Den Volksraed,

DÉCRÈTE :

BESLUYT:

TITRE PREMIER

Du territoire et de ses divisions

EERSTEN TITEL

Van het grondgebied en zyne verdeelingen

ART. 1. La Belgique est divisée en provinces.

ART. 1. België is verdeeld in provincien.

Ces provinces sont : Anvers, le Brabant, la Flandre Occidentale, la Flandre Orientale, le Hainaut, Liège, le Limbourg, le Luxembourg, Namur, sauf les relations du Luxembourg avec la Confédération Germanique.

Deze provincien zyn: Antwerpen, Brabant, West-Vlaenderen, Oost-Vlaenderen, Henegouwen, Luyk, Limburg, Luxemburg, Namen, behoudens de betrekkingen van Luxemburg met het Duytsch verbond.²

Il appartient à la loi de diviser, s'il y a lieu, le territoire en un plus grand nombre de provinces.

De wet zal, des needs, het grondgebied in een grooter getal provincien kunnen verdeelen.

ART. 2. Les subdivisions des provinces ne peuvent être établies que par la loi.

ART. 2. De onderverdeelingen der provincien zullen door de wet alléén kunnen vastgesteld worden.

ART. 3. Les limites de l'État, des provinces et des communes, ne peuvent être changées ou rectifiées qu'en vertu d'une loi.²

ART. 3. 'S³ Lands grenzen, degene der provincien en der gemeenten zullen alléén uyt krachte van de wet veranderd of gewyzigd kunnen worden.⁴

TITRE II*Des Belges et de leurs droits*

ART. 4. La qualité de Belge s'acquiert, se conserve et se perd d'après les règles déterminées par la loi civile.

La présente Constitution³ et les autres lois relatives aux droits politiques, déterminent quelles sont, outre cette qualité, les conditions nécessaires pour l'exercice de ces droits.

ART. 5. La naturalisation est accordée par le pouvoir législatif.

La grande naturalisation seule assimile l'étranger au Belge, pour l'exercice des droits politiques.

ART. 6. Il n'y a dans l'État aucune distinction d'ordres.

Les Belges sont égaux devant la loi ; seuls ils sont admissibles aux emplois civils et militaires, sauf les exceptions qui peuvent être établies par une loi pour des cas particuliers.⁴

ART. 7. La liberté individuelle est garantie.

Nul ne peut être poursuivi que dans les cas prévus par la loi, et dans la forme qu'elle prescrit.

Hors le cas de flagrant délit, nul ne peut être arrêté qu'en vertu de l'ordonnance motivée du juge, qui doit être signifiée au moment de l'arrestation, ou au plus tard dans les vingt-quatre heures.

ART. 8. Nul ne peut être distrait, contre son gré, du juge que la loi lui assigne.

ART. 9. Nulle peine ne peut être établie ni appliquée qu'en vertu de la loi.

TWEEDEN TITEL*Van de Belgen en hunne regten*

ART. 4. De hoedanigheid van Belg wordt verkregen, behouden en verloren, volgens de regelen die de Burgerlyke⁵ wet bepaelt.

De tegenwoordige staetswet en de andere wetten nopens de politieke regten bepalen welke voorwaerden, behalve deze hoedanigheid, vereyscht zyn voor de uytoefening dier regten.

ART. 5. De naturalisatie word door het wetgevend gezag verleend.

De groote naturalisatie alléén stelt den vreemdeling, voor de uytoefening der politieke regten, met den Belg gelyk.

ART. 6. Er bestaet in Belgë geene onderscheyding van orders.

De Belgen zyn gelyk vóór de wet; zy zyn alléén benoembaer tot de burgerlyke en militaire ambten, behoudens de uytzonderingen die, door eene wet, voor byzondere gevallen, kunnen bepaeld worden.⁶

ART. 7. De persoonlyke vryheyd word verzekerd.

Niemand zal kunnen vervolgd worden, dan in de gevallen by de wet voorzien en op de wyze door haer bepaeld.

Buyten het geval van heeter daed, zal niemand kunnen aengevat worden dan uyt krachte van het beredeneerd bevel des regters, hetwelk op het oogenblik der aenhouding of ten langste binnen de vier-en-twintig uren daerna moet bekend gemaekt worden.⁷

ART. 8. Niemand kan, zyns ondanks, ontruikt worden aen den regter die de wet hem toevoegt.⁸

ART. 9. Geene hoegenaemde straf kan anders dan uyt krachte van de wet worden daergesteld of opeleyd.

ART. 10. Le domicile est inviolable ; aucune visite domiciliaire ne peut avoir lieu que dans les cas prévus par la loi et dans la forme qu'elle prescrit.⁵

ART. 11. Nul ne peut être privé de sa propriété que pour cause d'utilité publique, dans les cas et de la manière établie par la loi, et moyennant une juste et préalable indemnité.

ART. 12. La peine de la confiscation des biens ne peut être établie.

ART. 13. La mort civile est abolie ; elle ne peut être rétablie.

ART. 14. La liberté des cultes, celle de leur exercice public, ainsi que la liberté de manifester ses opinions en toute matière sont garanties, sauf la répression des délits commis à l'occasion de l'usage de ces libertés.⁶

ART. 15. Nul ne peut être contraint de concourir d'une manière quelconque aux actes et aux cérémonies d'un culte, ni d'en observer les jours de repos.

ART. 16. L'État n'a le droit d'intervenir ni dans la nomination ni dans l'installation des ministres d'un culte quelconque, ni de défendre à ceux-ci de correspondre avec leurs supérieurs, et de publier leurs actes, sauf, en ce dernier cas, la responsabilité ordinaire en matière de presse et de publication.⁷

Le mariage civil devra toujours précéder la bénédiction nuptiale, sauf les exceptions à établir par la loi, s'il y a lieu.

ART. 17. L'enseignement est libre ; toute mesure préventive est interdite ; la représ-

ART. 10. De woonplaets is onschendbaer. De huyszoekingen kunnen alleen plaets hebben in de gevallen voorzien, en op de wyze bepaeld, door de wet.

ART. 11. Niemand kan van zynen eygen-
dom beroofd worden, ten zy voor reden van openbaer nut, in de gevallen en op de wyze bepaeld door de wet, en mits eene billyke en voorafgaende vergoeding.

ART. 12. De straf der inbeslagneming van goederen zal nimmer kunnen daergesteld worden.

ART. 13. De civile⁹ dood is voor altyd afgeschafft.¹⁰

ART. 14. De vryheyd der godsdiensten, degene hunner openbaere belyding, gelykmede de vryheyd om zyne gevoelens¹¹ op alle stoffen openlyk te uytten worden gewaerborgd, behoudens de beteugeling der misdryven ter gelegenheyd van het gebruyk dezer vryheden begaen.

ART. 15. Niemand kan verpligt worden om eenigerwyze in de bedryven¹² of de plegtigheden eenes godsdiensts deel te nemen, of daarvan de rustdagen in acht te nemen.¹³

ART. 16. Het Staetsbewind heeft geen regt om in de benoeming of de inhuldig¹⁴ der dienaren¹⁵ van eenigen godsdienst tuschen te komen, noch aen deze te verbieden van met hunne oversten briefwisseling te houden en hunne akten aftekondigen, behoudens, in dit laetste geval, de gewone¹⁶ verantwoordelykheyd in zake van drukpers en afkondiging.

Het burgerlyke huwelyk zal altoos de kerkyke zegening van hetzelfde moeten voorafgaen, behoudens de uytzonderingen, indien er toe redenen zyn, door de wet vast te stellen.

ART. 17. Het onderwys is vry. Allen preventieven maetregel wordt¹⁷ verboden.

sion des délits n'est réglée que par la loi.⁸

L'instruction publique donnée aux frais de l'État est également réglée par la loi.⁹

ART. 18. La presse est libre ; la censure ne pourra jamais être établie ; il ne peut être exigé de cautionnement des écrivains, éditeurs ou imprimeurs.¹⁰

Lorsque l'auteur est connu et domicilié en Belgique, l'éditeur, l'imprimeur ou le distributeur ne peut être poursuivi.

ART. 19. Les Belges ont le droit de s'assembler paisiblement et sans armes, en se conformant aux lois qui peuvent régler l'exercice de ce droit, sans néanmoins le soumettre à une autorisation préalable.

Cette disposition ne s'applique point aux rassemblemens en plein air, qui restent entièrement soumis aux lois de police.

ART. 20. Les Belges ont le droit de s'associer ; ce droit ne peut être soumis à aucune mesure préventive.¹¹

ART. 21. Chacun a le droit d'adresser aux autorités publiques des pétitions signées par une ou plusieurs personnes.

Les Autorités¹² constituées ont seules le droit d'adresser des pétitions en nom collectif.

ART. 22. Le secret des lettres est inviolable.

La loi détermine quels sont les agens responsables de la violation du secret des lettres confiées à la poste.

ART. 23. L'emploi des langues usitées en Belgique est facultatif ; il ne peut être réglé

De beteugeling der misdryven wordt¹⁸ door de wet alleen geregeld.

Het openbaer onderwys ten koste van den staet gegeven, wordt mede door de wet geregeld.¹⁹

ART. 18. De drukpers is vry. De keuring van amtswege zal nimmer kunnen ingesteld worden. Er kan van de schryvers, uytgevers of drukkers geenen borgtogt gevergd worden.

Wanneer den schryver bekend en in België gehuysvest is, den uytgever of den uytdeeler zyn tegen vervolging veylig.²⁰

ART. 19. De Belgen hebben het regt om vreedzaam²¹ en zonder wapenen byeen te komen, mits zich te schikken naer de wetten die de uytoefening van dit regt zullen kunnen regelen, maer nogtans niet aen een voorafgaend verlof mogen onderwerpen.

Deze schikking is niet toepasselyk aen de vergaderingen onder den blouwen hemel, die geheel aen de wetten van policie onderworpen blyven.

ART. 20. De Belgen hebben het regt om zich in gemeenschap²² te vereenigen. Dit regt kan aen geene maetregels van voorin genomenheyd onderworpen worden.

ART. 21. Eenieder heeft het regt om aen de publieke overheden door een of meer persoonen geteekende verzoekschriften in te dienen.²³

De wettig ingestelde overheden hebben alléén het regt om verzoekschriften intedienen, in naem van een uyt meerdere leden zamengesteld wezen of anders in naem van degenen die zy vertegenwoordigen.²⁴

ART. 22. Het geheym der brieven is onschendbaer.

De wet wyst de ambtenaeren aen, die voor de schending van het geheym der brieven verantwoordelyk zyn.

ART. 23. Het gebruyk der, in België bestaende, taelen is vry. Hetzelve kan alleen

que par la loi, et seulement pour les actes de l'autorité publique et pour les affaires judiciaires.

ART. 24. Nulle autorisation préalable n'est nécessaire pour exercer des poursuites contre les fonctionnaires publics, pour faits de leur administration, sauf ce qui est statué à l'égard des Ministres.

TITRE III

Des pouvoirs

ART. 25. Tous les pouvoirs émanent de la nation.

Ils sont exercés de la manière établie par la constitution.

ART. 26. Le pouvoir législatif s'exerce collectivement par le Roi, la Chambre des Représentans¹³ et le Sénat.

ART. 27. L'initiative appartient à chacune des trois branches du pouvoir législatif.

Néanmoins toute loi relative aux recettes ou aux dépenses de l'État, ou au contingent de l'armée, doit d'abord être votée par la Chambre des Représentans.¹⁴

ART. 28. L'interprétation des lois par voie d'autorité n'appartient qu'au pouvoir législatif.¹⁵

ART. 29. Au Roi appartient le pouvoir exécutif, tel qu'il est réglé par la constitution.

ART. 30. Le pouvoir judiciaire est exercé par les cours et tribunaux.

Les arrêts et jugemens sont exécutés au nom du Roi.

ART. 31. Les intérêts exclusivement communaux ou provinciaux sont réglés par

door de wet geregeld worden, en alleen voor de akten van het openbaer gezag en voor de geregtelyke zaken.

ART. 24. Er is geene hoegenaemde voorafgaende vergunning noodig om vervolgingen intespannen tegen de openbare ambtenaren, terzake van bedryven huns beheers, onverminderd hetgeen ten aanzien der ministers vastgesteld is.²⁵

DERDEN TITEL

Van het openbaer gezag

ART. 25. Alle gezag komt van het volk²⁶.

Hetzelve word uytgeoefend op de wyze door de Staetswet bepaeld.

ART. 26. Het wetgevend gezag wordt²⁷ gemeenschappelyk uytgeoefend door den Koning, de Kamer der Vertegenwoordigers en den Senaet.

ART. 27. Het regt van voordragt behoort aen elken der takken van het wetgevend gezag.

Nogtans alle wet aengaende 's lands inkomsten of uitgaven, of aenvragen van manschappen²⁸ voor het leger, moet eerstelyk door de kamer der vertegenwoordigers²⁹ gestemd zyn.

ART. 28. De verbindende uytlegging der wetten behoort aen het wetgevend gezag alléén.

ART. 29. Aen den Koning behoort het uytvoerend bewind, gelyk het door de Staetswet is geregeld.

ART. 30. Het geregtelyke gezag wordt³⁰ door de hoven en regtbanken uytgeoefend.

De vonnissen³¹ worden in naem van den Koning ten uytvoer gebracht.

ART. 31. De zuiver gemeentelyke of provinciale³² belangen worden geregeld

les conseils communaux ou provinciaux, d'après les principes établis par la constitution.

Chapitre Premier

Des Chambres

ART. 32. Les membres des deux Chambres représentent la nation, et non uniquement la province ou la subdivision de province qui les a nommés.

ART. 33. Les séances des Chambres sont publiques.

Néanmoins chaque Chambre se forme en comité secret, sur la demande de son président ou de dix membres.

Elle décide ensuite, à la majorité absolue, si la séance doit être reprise en public sur le même sujet.

ART. 34. Chaque Chambre vérifie les pouvoirs de ses membres, et juge les contestations qui s'élèvent à ce sujet.

ART. 35. On ne peut être à la fois membre des deux Chambres.

ART. 36. Le membre de l'une ou de l'autre des deux Chambres, nommé par le Gouvernement¹⁶ à un emploi salarié, qu'il accepte, cesse immédiatement de siéger, et ne reprend ses fonctions qu'en vertu d'une nouvelle élection.

ART. 37. A chaque session, chacune des Chambres nomme son président, ses vice-présidents, et compose son bureau.

ART. 38. Toute résolution est prise à la majorité absolue des suffrages, sauf ce qui sera établi par les réglemens des Chambres à l'égard des élections et présentations.

En cas de partage des voix, la proposition mise en délibération est rejetée.

door de gemeentelyke en provinciale Raden³³, volgens de grondbeginselen die de Staatswet vast stelt.

Eerste Hoofdstuk

Van de kamers

ART. 32. De leden der twee kamers vertegenwoordigen de natie³⁴, maer niet alleenlyk de provincie of onderverdeeling van provincie die ze benoemd heeft.

ART. 33. De zittingen der kamers zyn openbaer.

Nogtans elke kamer beraedslaegt in geheyme vergadering op het verzoek van haren³⁵ voorzitter of van tien harer³⁶ leden.

Zy besluit vervolgens, by volstreckte meerderheyd, of de zitting op hetzelfde voorwerp in het publiek moet weder geopend worden.

ART. 34. Elke kamer onderzoekt de volmagten harer³⁷ leden en wyst de geschillen uyt, welke dien aengaende opryzen.

ART. 35. Niemand zal ten zelfden tyde lid van de beyde kamers mogen zyn.

ART. 36. Het lid van de eene of de andere kamer, door de Regering tot een bezoldigd ambt benoemd wordende, houdt³⁸ seffens op in de werkzaamheden der kamer deel te nemen, en herneemt zyne hoedanigheid van lid der kamer maer uyt krachte van eene nieuwe kiezing.

ART. 37. By elke jaerlyksche byeenkomst, benoemt elke kamer haren voorzitter, hare ondervoorzitters, en kiest haer bureau.

ART. 38. Alle besluit wordt by volstreckte meerderheyd van stemmen genomen, behoudens hetgeen by de reglementen der kamers zal bepaeld worden ten aenzien der kiezingen en voordragten.

Indien de stemmen gelyk zyn, het in over-

Aucune des deux Chambres ne peut prendre de résolution qu'autant que la majorité de ses membres se trouve réunie.

ART. 39. Les votes sont émis à haute voix ou par assis et levé ; sur l'ensemble des lois, il est toujours voté par appel nominal et à haute voix.¹⁷

Les élections et présentations de candidats se font au scrutin secret.

ART. 40. Chaque Chambre a le droit d'enquête.

ART. 41. Un projet de loi ne peut être adopté par l'une des Chambres, qu'après avoir été voté article par article.

ART. 42. Les Chambres ont le droit d'amender et de diviser les articles et les amendemens proposés.

ART. 43. Il est interdit de présenter en personne des pétitions aux Chambres.

Chaque Chambre a le droit de renvoyer aux Ministres les pétitions qui lui sont adressées. Les Ministres sont tenus de donner des explications sur leur contenu, chaque fois que la Chambre l'exige.

ART. 44. Aucun membre de l'une ou de l'autre Chambre ne peut être poursuivi ou recherché à l'occasion des opinions et votes émis par lui dans l'exercice de ses fonctions.

ART. 45. Aucun membre de l'une ou de l'autre Chambre ne peut, pendant la durée de la session, être poursuivi ni arrêté en matière de répression, qu'avec l'autorisation de la Chambre dont il fait partie, sauf le cas de flagrant délit.

Aucune contrainte par corps ne peut être exercée contre un membre de l'une ou de l'autre Chambre durant la session, qu'avec la même autorisation.¹⁸

weging gebragte voorstel is verworpen.

Noch de eene noch de andere kamer kan eenig besluit nemen, ten zy de meerderheid harer leden tegenwoordig weze.

ART. 39. De stemmingen geschieden luyd op, of by zitten of opstaen.

Op de wetten in haer geheel word er altoos by naemoproeping en luyd op gestemd.

De kiezingen en voordragten van kandidaten geschieden by geslotene briefjes.

ART. 40. Elke kamer heeft het regt van onderzoek.

ART. 41. Een ontwerp van wet zal door de kamers niet kunnen aengenomen worden, dan na artikel by artikel gestemd geweest te zyn.

ART. 42. De kamers hebben het regt van te wyzigen, en de artikels en wyzigingen te verdeelen.

ART. 43. Het is verboden aen de kamers verzoekschriften in persooone aentebieden.

Elke kamer heeft het regt aen de Ministers overtezendende de verzoekschriften die aen haer ingediend zyn. De Ministers zyn gehouden op derzelve inhoud inlichtingen te geven, telkens dat de kamer zulks vergt.

ART. 44. Geene der leden van de eene of de andere kamer zullen kunnen vervolgd of toegesproken worden, ter zake van gevoelens³⁹ of stemming door hun, in de uytoefening van hunnen last, uytgebragt.

ART. 45. Geene der leden van de eene of de andere kamer kunnen, gedurende het tydperk der jaerlyksche vergadering, tot bestraffing van eenig misdryf vervolgd of aengevat worden, ten zy met de toestemming der kamer van welke zy deel maeken, behoudens het geval van heeter daed.

Er zal tegen de leden van de eene of de andere kamer geenen lyfswang mogen uytgeoeffend worden, gedurende het tydperk

La détention ou la poursuite d'un membre de l'une ou de l'autre Chambre est suspendue pendant la session et pour toute sa durée, si la Chambre le requiert.

ART. 46. Chaque Chambre détermine, par son règlement, le mode suivant lequel elle exerce ses attributions.

Section Première

De la Chambre des représentans

ART. 47. La Chambre des Représentans se compose des députés élus directement par les citoyens payant le cens déterminé par la loi électorale, lequel ne peut excéder 100 florins d'impôt direct, ni être au-dessous de 20 florins.¹⁹

ART. 48. Les élections se font par telles divisions de provinces et dans tels lieux que la loi détermine.

ART. 49. La loi électorale fixe le nombre des députés d'après la population; ce nombre ne peut excéder la proportion d'un député sur 40.000 habitans. Elle détermine également les conditions requises pour être électeur et la marche des opérations électorales.²⁰

ART. 50. Pour être éligible, il faut :

- 1° Être Belge de naissance ou avoir reçu la grande naturalisation ;
- 2° Jouir des droits civils et politiques ;
- 3° Être âgé de 25 ans accomplis ;
- 4° Être domicilié en Belgique.

Aucune autre condition d'éligibilité ne peut être requise.

der jaerlyksche vergadering, ten zy met hetzelfde verlof.

De opsluyting of de vervolging van een lid der eene of andere kamer wordt gedurende den geheelen loop der jaerlyksche vergadering opgeschort, indien de kamer het verzoekt.

ART. 46. Elke kamer bepaelt, by haer reglement, de wyze waerop zy haer gezag uytoefent.

Eerste Afdeeling

Van de kamer der vertegenwoordigers

ART. 47. De kamer der vertegenwoordigers is zamengesteld uyt de afgeveerdigden regtstreeks benoemd door de burgers, betaelende den tol by de kieswet bepaeld, denwelken niet hooger zal mogen zyn dan 100 gl. noch niet leeger dan 20 gl. directe belasting.

ART. 48. De kiezingen geschieden by de verdeelingen van provincien en in de plaetsen die de wet bepaelt.

ART. 49. De kieswet bepaelt het getal der afgeveerdigden volgens de bevolking. Hetzelve zal de evenredigheyt van eenen afgeveerdigden voor 40,000 inwooners niet mogen overtreffen.

Zy bepaelt insgelyks de vereyschten om kiezer te wezen, en den gang der kieswerkzaamheden.

ART. 50. Om kiesbaer te zyn moet men:

- Ten 1ste in België geboren zyn of de groote naturalisatie bekomen hebben.
- Ten 2de. de burgerlyke en politieke regten genieten.
- Ten 3de. 25 volle jaren oud zyn.
- Ten 4de. in België gehuysvest zyn.

Geene andere vereyschte van kiesbaerheid kan gevergd worden.

ART. 51. Les membres de la Chambre des Représentans sont élus pour quatre ans. Ils sont renouvelés par moitié tous les deux ans, d'après l'ordre des séries déterminé par la loi électorale.

En cas de dissolution, la Chambre est renouvelée intégralement.

ART. 52. Chaque membre de la Chambre des Représentans jouit d'une indemnité mensuelle de 200 fl. pendant toute la durée de la session. Ceux qui habitent la ville où se tient la session ne jouissent d'aucune indemnité.

Section II

Du Sénat

ART. 53. Les membres du Sénat sont élus, à raison de la population de chaque province, par les citoyens qui élisent les membres de la Chambre des Représentans.²¹

ART. 54. Le Sénat se compose d'un nombre de membres égal à la moitié des députés de l'autre Chambre.

ART. 55. Les Sénateurs sont élus pour huit ans ; ils sont renouvelés par moitié tous les quatre ans, d'après l'ordre des séries déterminé par la loi électorale.

En cas de dissolution, le Sénat est renouvelé intégralement.

ART. 56. Pour pouvoir être élu et rester Sénateur, il faut :

- 1°. Être Belge de naissance ou avoir reçu la grande naturalisation ;
- 2°. Jouir de ses droits politiques et civils ;
- 3°. Être domicilié en Belgique ;
- 4°. Être âgé au moins de 40 ans ;
- 5°. Payer en Belgique au moins 1000 florins d'impositions directes, patentes comprises.

ART. 51. De leden der kamer van vertegenwoordigers worden benoemd voor een tydperk van vier jaren. Zy worden alle twee jaren by helft vernieuwd, volgens de orde van aftreding vastgesteld door de kieswet.

In geval van verbreking der kamer wordt zy gansch vernieuwd.

ART. 52. Elk lid van de kamer der vertegenwoordigers geniet eene maendelyksche vergoeding van 200 gl. gedurende den geheelen tyd der vergadering. Degene die de stad waer de kamer vergaderd is bewonen, ontfangen geene vergoeding.

Tweede Afdeeling

Van den Senaet

ART. 53. De leden van den Senaet worden benoemd naer evenredigheyd der bevolking van elke provincie, door de burgers die degene van de kamer der vertegenwoordigers verkiezen.

ART. 54. Den Senaet wordt zamengesteld uyt een getal leden gelyk aen de helft der leden van de andere kamer.

ART. 55. De Senatoren worden gekozen voor een tydperk van acht jaren. Zy worden by helft vernieuwd alle vier jaren, volgens de orde van aftreding by de kieswet bepaeld.

Ingeval van verbreking, wordt den Senaet gansch vernieuwd.

ART. 56. Om Senator te kunnen gekozen worden en te blyven, moet men:

- Ten 1ste in België geboren zyn of de groote naturalisatie bekomen hebben.
- Ten 2de. de burgerlyke en politieke regten genieten.
- Ten 3de. in België gehuysvest zyn.
- Ten 4de. ten minste 40 jaren oud wezen.
- Ten 5de. in België ten minste 1000 gl. directe belastingen betalen, de patenten be-

Dans les provinces où la liste des citoyens payant mille florins d'impôt direct n'atteint pas la proportion de 1 sur 6.000 ames²² de population, elle est complétée par les plus imposés de la province, jusqu'à concurrence de cette proportion de 1 sur 6.000.

ART. 57. Les Sénateurs ne reçoivent ni traitement ni indemnité.

ART. 58. A l'âge de 18 ans, l'héritier présomptif du Roi est de droit Sénateur. Il n'a voix délibérative qu'à l'âge de 25 ans.

ART. 59. Toute assemblée du Sénat qui serait tenue hors du temps de la session de la Chambre des Représentans, est nulle de plein droit.

Chapitre II

Du Roi et des Ministres

Section Première

Du Roi

ART. 60. Les pouvoirs constitutionnels du Roi sont héréditaires dans la descendance directe, naturelle et légitime de ....²³, de mâle en mâle, par ordre de primogéniture, et à l'exclusion perpétuelle des femmes et de leur descendance.

ART. 61. A défaut de descendance masculine de N....,²⁴ il pourra nommer son successeur avec l'assentiment des Chambres, émis de la manière prescrite par l'article suivant.

S'il n'y a pas eu de nomination faite d'après le mode ci-dessus, le trône sera vacant.

ART. 62. Le Roi ne peut être en même temps chef d'un autre État, sans

greden.

In de provincien waer de lyst der personen die 1000 gl. directe belastingen betalen de evenredigheyd van 1 op 6,000 inwoners niet bereikt, zal dit getal aengevuld worden door de meestbelaste der provincie.⁴⁰

ART. 57. De Senatoren ontfangen noch jaerwedde noch vergoeding.

ART. 58. Op den ouderdom van 18 jaren is den vermoedelyken erfgenaem des Konings van regtswege Senator. Hy heeft eerst op den ouderdom van 25 jaren beraedslae-gende stem.

ART. 59. Alle byeenkomst van den Senaet, buyten den tyd der jaerlyksche vergadering van de kamer der vertegenwoordigers, is van regtswege nietig.

Tweede Hoofdstuk

Van den Koning en de Ministers

Eerste Afdeeling

Van den Koning

ART. 60. Het grondwettige gezag des Konings is erfelyk in de regtstreéksche, natuerlyke, wettige en mannelijke nakomeling-schap van ...., by eerstegboórte en met altyd-duerende uytsluyting van de vrouwen en harer nazaten.

ART. 61. By gebrek van mannelijke afstammelingen van ...., hy zal zynen opvolger kunnen benoemen, met de toestemming der Kamers, uytgebragt op de wyze voorgescreven by het volgende artikel.

Indien er op deze wyze geene benoeming heeft plaets gehad, den troon zal vacant zyn.

ART. 62. Den Koning mag ten zelfden tyde het hoofd van eenen anderen staet niet

l'assentiment des deux Chambres.

Aucune des deux Chambres ne peut délibérer sur cet objet, si deux tiers au moins des membres qui la composent ne sont présents, et la résolution n'est adoptée qu'autant qu'elle réunit au moins les deux tiers des suffrages.

ART. 63. La personne du Roi est inviolable ; ses ministres sont responsables.²⁵

ART. 64. Aucun acte du Roi ne peut avoir d'effet, s'il n'est contresigné par un ministre²⁶, qui, par cela seul, s'en rend responsable.

ART. 65. Le Roi nomme et révoque ses ministres²⁷.

ART. 66. Il confère les grades dans l'armée.

Il nomme aux emplois d'administration générale et de relation extérieure, sauf les exceptions établies par les lois.

Il ne nomme à d'autres emplois qu'en vertu de la disposition expresse d'une loi.

ART. 67. Il fait les réglemens et arrêtés nécessaires pour l'exécution des lois, sans pouvoir jamais ni suspendre les lois elles-mêmes, ni dispenser de leur exécution.

ART. 68. Le Roi commande les forces de terre et de mer, déclare la guerre, fait les traités de paix, d'alliance et de commerce. Il en donne connaissance aux Chambres aussitôt que l'intérêt et la surêté de l'État le permettent, en y joignant les communications convenables.

Les traités de commerce et ceux qui pourraient grever l'État ou lier individuellement des Belges, n'ont d'effet qu'après avoir reçu l'assentiment des Chambres.

zyn, zonder de toestemming der beyde Kamers.

Noch de eene noch de andere Kamer mag op dit voorwerp beraedslagen, indien niet ten minste twee derde der leden, die haer zamenstellen, tegenwoordig zyn; en om aengenomen te wezen, moet het beslyt ten minste twee derde der stemmen vereenigen.

ART. 63. Den persoon des Konings is onschendbaer. Zyne Ministers zyn verantwoordelyk.

ART. 64. Geene akten des Konings kunnen kracht hebben, indien zy niet medegeteekend zyn door eenen Minister, die, daerdoor alléén, zich voor dezelve verantwoordelyk verklaert.

ART. 65. Den Koning benoemt en bedankt zyne Ministers.

ART. 66. Hy begeeft de graden in het leger.

Hy benoemt tot de bedieningen van algemeen Bewind en buytenlandsche betrekkingen, behoudens de uytzonderingen die de wetten vaststellen.

Hy benoemt tot andere bedieningen maer uyt krachte er uytdrukkelyke beschikking eener wet.

ART. 67. Hy maekt de reglementen en beslyuten noodig voor de uytvoering der wetten, zonder immer de wetten zelve te kunnen opschorten noch van hunne uytvoering verschoonen.

ART. 68. Den Koning voert het opperbevel over de land- en zeemagt, verklaert den oorlog, maekt de vrede-verbond, en handelverdraegen of traktaeten. Hy doet daervan kondschap aen de Kamers, zoodra het belang en de veyligheyd van den Staet het gedoogen, daerby de behoorlyke mededeelingen voegende.

De handelverdragen en degene die het land zouden kunnen bezwaren of Belgen persoonlyk verbinden, hebben maer kracht,

Nulle cession, nul échange, nulle adjonction de territoire ne peut avoir lieu qu'en vertu d'une loi. Dans aucun cas, les articles secrets d'un traité ne peuvent être destructifs des articles patens.

ART. 69. Le Roi sanctionne et promulgue les lois.²⁸

ART. 70. Les Chambres se réunissent de plein droit, chaque année, le deuxième mardi de Novembre²⁹, à moins qu'elles n'aient été réunies antérieurement par le Roi.

Les Chambres doivent rester réunies chaque année au moins quarante jours.

Le Roi prononce la clôture de la session.

Le Roi a le droit de convoquer extraordinairement les Chambres.

ART. 71. Le Roi a le droit de dissoudre les Chambres, soit simultanément, soit séparément. L'acte de dissolution contient convocation des électeurs dans les quarante jours, et des Chambres dans les deux mois.

ART. 72. Le Roi peut ajourner les Chambres. Toutefois, l'ajournement ne peut excéder le terme d'un mois, ni être renouvelé dans la même session, sans l'assentiment des Chambres.

ART. 73. Il a le droit de remettre ou de réduire les peines prononcées par les juges, sauf ce qui est statué relativement aux Ministres.

ART. 74. Il a le droit de battre monnaie, en exécution de la loi.³⁰

ART. 75. Il a le droit de conférer des titres de noblesse, sans pouvoir jamais y attacher aucun privilège.

na de instemming der Kamers bekomen te hebben.

Geenen afstand, ruyling of mangeling, geene byvoeging van grondgebied kan plaets hebben, ten zy uyt kracht eener wet. In geenen gevalle kunnen de geheyme artikelen van een verdrag de onverdokene artikelen vernietigen.

ART. 69. Den Koning bekrachtigt en verkondigt de wetten.

ART. 70. De Kamers vereenigen zich van regtswege elk jaer den tweeden dyssendag van November, ten zy dezelve vroeger door den Koning byeen geroepen geweest zyn.

De Kamers moeten elk jaer ten minste veertig dagen veerenigd blyven.

Den Koning verklaert de vergadering gesloten.

Den Koning heeft het regt om de Kamers buytengewoonlyk byeen te roepen.

ART. 71. Den Koning heeft het regt om de Kamers te verbreken of uyteen te doen gaen; het zy beyde te gelyk, het zy eene van beyde. De akte van verbreking bevat oproeping der kiezers binnen de veertig dagen, en der Kamers binnen de twee maenden.

ART. 72. Den Koning kan de zitting der Kamers verschuyven. Evenwel de verschuyving mag het tydstip van eene maend niet te boven gaen, noch in dezelfde zitting herhaeld worden zonder de toestemming der Kamers.

ART. 73. Hy heeft het regt om ontslag of vermindering te verleenen van de straffen door de regters uytgesproken, behoudens hetgeen ten aanzien der Ministers bepaeld is.

ART. 74. Hy heeft het regt om munt te slaen, in uytvoering van de wet.

ART. 75. Hy heeft het regt om titelen van edeldom te verleenen, zonder immer aen dezelve eenig voorregt te kunnen verbinden.

ART. 76. Il confère les ordres militaires, en observant, à cet égard, ce que la loi prescrit.

ART. 77. La loi fixe la liste civile pour la durée de chaque règne.

ART. 78. Le Roi n'a d'autres pouvoirs que ceux que lui attribuent formellement la constitution³¹ et les lois particulières portées en vertu de la constitution³² même.

ART. 79. A la mort du Roi, les Chambres s'assemblent sans convocation, au plus tard le dixième jour après celui du décès. Si les Chambres ont été dissoutes antérieurement, et que la convocation ait été faite, dans l'acte de dissolution, pour une époque postérieure au dixième jour, les anciennes Chambres reprennent leurs fonctions, jusqu'à la réunion de celles qui doivent les remplacer.³³

S'il n'y a eu qu'une Chambre dissoute, on suit la même règle à l'égard de cette chambre³⁴.

A dater de la mort du Roi et jusqu'à la prestation du serment de son successeur au trône ou du régent, les pouvoirs constitutionnels du Roi sont exercés, au nom du peuple Belge³⁵, par les Ministres réunis en conseil, et sous leur responsabilité.³⁶

ART. 80. Le Roi est majeur à l'âge de dix-huit ans accomplis.

Il ne prend possession du trône qu'après avoir solennellement prêté, dans le sein des Chambres réunies, le serment suivant :

Je jure d'observer la Constitution et les lois du peuple Belge, de maintenir l'indépendance nationale et l'intégrité du territoire.³⁷

ART. 76. Hy schenkt de militaire ordeteekens, met nakoming der wetsbepalingen ten dien aenzien bestaende.

ART. 77. De wet bepaelt het bedrag der aen den Koning toegestane jaerlyksche uytkeering, voor den geheelen tyd zyner regering.

ART. 78. Den Koning heeft geene andere magt of gezag dan degene hem stelliglyk zyn toegeschreven door de Staetswet en de byzondere wetten, uyt krachte der eerste zelve uytgegeven.

ART. 79. By het overlyden des Konings, komen de Kamers zonder oproeping byeen, ten laetsten den tienden dag na dengenens des overlyden.

Indien de Kamers te vooren verbroken zyn geweest, en dat de oproeping by de akte van verbreking voor een tydstip later dan den tienden dag hebbe plaets gehad, zy hernemen hunne bediening tot de byeenkomst van degene die ze moeten vervangen.

Indien er maer ééne Kamer verbroken is, denzelfden regel word ten aenzien dezer Kamer gevolgd.

Te rekenen van het overlyden des Konings en tot de eedsaflegging van den Troonopvolger of den Regent, wordt het grondwettige gezag van den Koning, in naem van het Belgische volk, bekleed door de Ministers in raed vereenigd en onder hunne verantwoordelykheyd.

ART. 80. Den Koning is meerderjaerig op den ouderdom van achttien volle jaren.

Alvoorens zich op den troon te zetten, zal hy den volgenden eed, in handen van de vereenigde Kamers, plegtig moeten afleggen:

„Ik zweêr de Staetswet en de Wetten van het Belgische volk te volgen en natekomen, en de nationale onafhankelykheyd, mitgaders de ongeschondenheyd des grondgebieds te handhaven.“

ART. 81. Si, à la mort du Roi, son successeur est mineur, les deux Chambres se réunissent en une seule assemblée, à l'effet de pourvoir à la régence et à la tutelle.

ART. 82. Si le Roi se trouve dans l'impossibilité de régner, les Ministres, après avoir fait constater cette impossibilité, convoquent immédiatement les Chambres. Il est pourvu à la tutelle et à la régence par les Chambres réunies.

ART. 83. La régence ne peut être confiée qu'à une seule personne.

Le Régent n'entre en fonctions qu'après avoir prêté le serment prescrit par l'article 80.

ART. 84. Aucun changement à la constitution ne peut être fait pendant une régence.

ART. 85. En cas de vacance du trône, les Chambres, délibérant en commun, pourvoient provisoirement à la régence, jusqu'à la réunion des Chambres intégralement renouvelées ; cette réunion a lieu au plus tard dans les deux mois. Les Chambres nouvelles, délibérant en commun, pourvoient définitivement à la vacance.

Section II

Des Ministres

ART. 86. Nul ne peut être Ministre s'il n'est Belge de naissance, ou s'il n'a reçu la grande naturalisation.

ART. 87. Aucun membre de la famille royale ne peut être Ministre.

ART. 88. Les Ministres n'ont voix délibérative dans l'une ou l'autre Chambre que quand ils en sont membres.

ART. 81. Indien, by het overlyden van den Koning, zynen opvolger minderjarig is, de twee kamers vereenigen zich in eene en dezelfde vergadering, ten eynde in de keuze der Regering en der voogdy te voorzien.

ART. 82. Indien den Koning zich in de onmogelykheid bevindt om te regeren, de Ministers zullen, na deze onmogelykheid te hebben doen vaststellen, dadelyk de kamers byeenroepen. Er wordt door de vereenigde kamers in de voogdy en de regering⁴¹ voorzien.

ART. 83. De Regentie mag maer aen éénen eenigen persoon worden opgedragen.

Den Regent komt eerst in bediening na den eed voorgeschreven by art. 80 te hebben afgeleyd.

ART. 84. Er mogen gedurende eene Regentie aen de Staatswet geene veranderingen worden gebracht.

ART. 85. Ingeval den troon vacant is, de kamers, gemeenschappelyk beraedslaegende, voorzien tydelyk in de Regentie, tot de vereeniging der gansch hernieuwde kamers. Deze byeenkomst heeft plaets ten langste binnen de twee maenden. De nieuwe kamers in het gemeen beraedslaegende voorzien eyndelyk⁴² in de vervulling van den troon.

Tweede Afdeeling

Van de Ministers

ART. 86. Niemand kan Minister zyn, die niet Belg geboren is of de groote naturalisatie niet bekomen heeft.

ART. 87. Geen lid van het gezin des Konings kan Minister zyn.

ART. 88. De Ministers hebben in de eene of de andere kamer maer dan beraedslaegende stem, wanneer zy daervan lid zyn.

Ils ont leur entrée dans chacune des Chambres, et doivent être entendus quand ils le demandent.

Les Chambres peuvent requérir la présence des Ministres.

ART. 89. En aucun cas, l'ordre verbal ou écrit du Roi ne peut soustraire un Ministre à la responsabilité.

ART. 90. La Chambre des Représentans a le droit d'accuser les Ministres et de les traduire devant la Cour de cassation, qui seule a le droit de les juger, chambres réunies, sauf ce qui sera statué par la loi, quant à l'exercice de l'action civile par la partie lésée et quant aux crimes et délits que des Ministres auraient commis hors de l'exercice de leurs fonctions.³⁸

Une loi déterminera les cas de responsabilité, les peines à infliger aux ministres³⁹ et le mode de procéder contre eux, soit sur l'accusation admise par la Chambre des Représentans, soit sur la poursuite des parties lésées.

ART. 91. Le Roi ne peut faire grâce au Ministre condamné par la Cour de cassation, que sur la demande de l'une des deux Chambres.

Chapitre III

Du pouvoir judiciaire

ART. 92. Les contestations qui ont pour objet des droits civils sont exclusivement du ressort des tribunaux.

ART. 93. Les contestations qui ont pour objet des droits politiques sont du ressort des tribunaux, sauf les exceptions établies par la loi.

Zy hebben ingang in de beyde kamers en moeten gehoord worden, wanneer zy het vraegen.

De kamers kunnen de tegenwoordigheid der Ministers vorderen.

ART. 89. In geen geval kan het mondeling of schriftelyk bevel des Konings eenen Minister aen de verantwoordelykheid ontrokken.

ART. 90. De kamer der vertegenwoordigers heeft het regt om de Ministers te beschuldigen, en dezelve te dagen vóór het Hof van cassatie, hetwelk alléén het regt heeft om dezelve te vonnissen, in vereenigde kamers, behoudens hetgeen door de wet zal bepaeld zyn, ten aenzien van de burgerlyke vervolging der benadeelde party en van de wanbedryven en misdaden, welke de Ministers buyten hunne bediening zouden begaen hebben.

Eene wet zal de gevallen van verantwoordelykheid bepalen, gelykmede de straffen die aen de Ministers zullen worden opgelegd, en de wyze waerop het vervolg tegen hun zal gevoerd worden, hetzy op de aengenomene beschuldiging van de kamer der vertegenwoordigers, hetzy op het verzoek van de benadeelde partyen.

ART. 91. Den Koning kan aen den, door het Hof van cassatie verwezenen, Minister geene genade verleenen, tenzy op het verzoek van eene der beyde kamers.

Derde Hoofdstuk

Van de regterlyke Magt

ART. 92. De geschillen die burgerlyke regten tot voorwerp hebben zyn uytsluytelijk van de bevoegdheid der regtbanken.

ART. 93. De geschillen over politieke regten behooren tot de bevoegdheid der regtbanken, behoudens de uytzonderingen vastgesteld door de wet.

ART. 94. Nul tribunal, nulle juridiction contentieuse ne peut être établi qu'en vertu d'une loi. Il ne peut être créé de commissions ni de tribunaux extraordinaires, sous quelque dénomination que se soit.

ART. 95. Il y a pour toute la Belgique une⁴⁰ Cour de cassation.

Cette Cour ne connaît pas du fond des affaires, sauf le jugement des Ministres.

ART. 96. Les audiences des tribunaux sont publiques, à moins que cette publicité ne soit dangereuse pour l'ordre ou les mœurs; et, dans ce cas, le tribunal le déclare par un jugement.⁴¹

En matière de délits politiques et de presse, le huis-clos ne peut être prononcé qu'à l'unanimité.

ART. 97. Tout jugement est motivé. Il est prononcé en audience publique.

ART. 98. Le jury est établi en toutes matières criminelles et pour délits politiques et de la presse.

ART. 99. Les juges de paix et les juges des tribunaux sont directement nommés par le Roi.

Les conseillers des Cours d'appels et les présidents et vice-présidents des tribunaux de première instance de leur ressort, sont nommés par le Roi, sur deux listes doubles, présentées l'une par ces Cours, l'autre par les conseils provinciaux.⁴²

Les conseillers de la Cour de cassation sont nommés par le Roi, sur deux listes doubles, présentées l'une par le Sénat, l'autre par la Cour de cassation.

Dans ces deux cas, les candidats portés sur une liste peuvent également être portés sur l'autre.

ART. 94. Geene regtbank, geene regterlyke instelling kan worden opgericht, tenzy uyt kracht eener wet. Er mogen onder geen hoegenamd voorwendsel⁴³ buytengewoone commissien of regtbanken opgericht worden.

ART. 95. Er is voor geheel België een Hof van cassatie.

Dit Hof doet over den grond der zaken geene uyt spraek, uytgezonderd de beoordeeling der Ministers.

ART. 96. De zittingen der regtbanken zyn openbaer, ten zy deze openbaerheid voor de publieke orde of de zeden gevaerlyk weze; en, in dit geval, verklaert de regtbank zulks by een vonnis.

In zake van politieke misdryven of van misdryven by middel der drukpers, kan de geheyme beoordeeling maer by algemeenheid van stemmen uytgesproken worden.

ART. 97. Alle vonnis moet beredeneerd zyn. Hetzelve wordt in openbare zitting uytgesproken.

ART. 98. Den Jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, voor de politieke misdryven en voor degene begaen by middel der drukpers.

ART. 99. De vrederegters en de regters der regtbanken worden regtstreeks door den Koning benoemd.

De Raden der hoven van appel, en de voorzitters en ondervoorzitters der regtbanken van eersten aenleg binnen hun regtsgebied worden door den Koning benoemd, op twee dobbele lysten voorgedragen, de eene door deze hoven, de andere door de provinciale Raden.

De Raden van het hof van cassatie worden benoemd door den Koning, op twee dobbele lysten, de eene voorgedragen door den Senaet, de andere door het hof van cassatie.

In deze beyde gevallen mogen de kandi-

Toutes les présentations sont rendues publiques, au moins quinze jours avant la nomination.

Les Cours choisissent dans leur sein leurs présidens et vice-présidens.

ART. 100. Les juges sont nommés à vie.

Aucun juge ne peut être privé de sa place ni suspendu que par un jugement.

Le déplacement d'un juge ne peut avoir lieu que par une nomination nouvelle et de son consentement.

ART. 101. Le Roi nomme et révoque les officiers du ministère public près des cours et des tribunaux.

ART. 102. Les traitemens des membres de l'ordre judiciaire sont fixés par la loi.

ART. 103. Aucun juge ne peut accepter du Gouvernement des fonctions salariées, à moins qu'il ne les exerce gratuitement et sauf les cas d'incompatibilité déterminés par la loi.

ART. 104. Il y a trois Cours d'appel en Belgique.

La loi détermine leur ressort et les lieux où elles sont établies.

ART. 105. Des lois particulières règlent l'organisation des tribunaux militaires, leurs attributions, les droits et obligations des membres de ces tribunaux et la durée de leurs fonctions.

Il y a des tribunaux de commerce dans les lieux déterminés par la loi. Elle règle leur organisation, leurs attributions, le mode de nomination de leurs membres, et la durée des fonctions de ces derniers.

ART. 106. La Cour de cassation prononce sur les conflits d'attributions, d'après

daten, die op de eene lyst gebragt zyn, het ook op de andere wezen.

Al de voordragten worden bekend gemaakt ten minste vyftien dagen vóór de benoeming.

De hoven kiezen in hun midden hunne voorzitters en ondervoorzitters.

ART. 100. De regters worden voor het leven benoemd.

Eenen regter kan van zyne bediening niet beroofd of opgeschort worden, anders dan by een vonnis.

De verplaatsing van eenen regter kan maer plaets hebben, by eene nieuwe benoeming en met zynen dank.

ART. 101. Den Koning benoemt en bedankt de ambtenaren van het openbaer Ministerie by de hoven en regtbanken.

ART. 102. De Jaerwedden der leden van de regterlyke orde worden door de wet vastgesteld.

ART. 103. Een regter mag van de hooge Regering geene bezoldigde ambten aennemmen, ten zy hy dezelve zonder belooning bediene, onverminderd de gevallen van onverenbaerheid by de wet bepaeld.

ART. 104. Er zyn drie Hoven van appel in België.

De wet bepaelt hun regtsgebied en hunnen standplaetsen.

ART. 105. Byzondere wetten regelen de inrigting der krygsregtbanken, haer gezag, de regten en de verbindtenissen harer leden, en den duer van hunnen diensttyd.

Er bestaan regtbanken van koophandel in de plaetsen by de wet aangewezen. Zy regelt hare inrigting, haer gezag, de wyze van benoeming van hare leden, en den duer van hunnen diensttyd.

ART. 106. Het Hof van cassatie doet uyt spraek op de geschillen over het regts-

le mode réglé par la loi.

ART. 107. Les Cours et tribunaux n'appliqueront les arrêtés et réglemens généraux, provinciaux et locaux, qu'autant qu'ils seront conformes aux lois.

Chapitre IV

Des institutions provinciales ou communales

ART. 108. Les institutions provinciales et communales sont réglées par des lois.

Ces lois consacrent l'application des principes suivans :

1^o43 L'élection directe, sauf les exceptions que la loi peut établir à l'égard des chefs des administrations communales et des commissaires du Gouvernement près des conseils provinciaux ;

2^o44 L'attribution aux conseils provinciaux et communaux de tout ce qui est d'intérêt provincial et communal, sans préjudice de l'approbation de leurs actes, dans les cas et suivant le mode que la loi détermine ;⁴⁵

3^o46 La publicité des séances des conseils provinciaux et communaux dans les limites établies par la loi ;

4^o47 La publicité des budgets et des comptes ;

5^o48 L'intervention du Roi ou du pouvoir législatif, pour empêcher que les conseils provinciaux et communaux ne sortent de leurs attributions et ne blessent l'intérêt général.

ART. 109. La rédaction des actes de l'état civil et la tenue des registres sont exclusivement dans les attributions des autorités communales.

gebied, volgens de wyze die door de wet geregeld is.

ART. 107. De hoven en regtbanken zullen de algemeene, provinciale en plaetselyke besluuten en reglementen maer toepassen, voor zoo verre zy met de wetten overeenkomstig zyn.

Vierde Hoofdstuk

Van de provinciale en gemeentelyke Instellingen

ART. 108. De provinciale en gemeentelyke instellingen worden door wetten ingerigt.

Deze wetten wyden de toepassing der volgende grondbeginselen:

Ten 1ste de regtstreëksche verkiezing, behoudens de uytzonderingen die de wet kan daerstellen, ten aenzien der hoofden van de Gemeentebesturen en de Commissarissen der Regering by de provinciale raden.

Ten 2de de overlaeting aen de provinciale en gemeentelyke raden van al hetgeen van provinciael of gemeentelyk belang is, onverhinderd de goedkeuring hunner akten, in de gevallen en op de wyze die door de wet bepaeld zyn.

Ten 3de de openbaerheyd der zittingen van de provinciale en gemeentelyke raden, in de palen by de wet vastgesteld.

Ten 4de de afkondiging der begrootingen en rekeningen.

Ten 5de de tusschenkomst van den Koning of het Wetgevend Gezag, om te beletten dat de provinciale- en gemeenteraden hunne bevoegdheyd overschryden en het algemeen belang kwetsen.

ART. 109. Het opstellen der akten van den burgerlyken stand en het houden der registers zyn uytsluitelyk in de bevoegdheyd der Gemeentebesturen.

TITRE IV
Des Finances

ART. 110. Aucun impôt au profit de l'État ne peut être établi que par une loi.

Aucune charge, aucune imposition provinciale ne peut être établie que du consentement du conseil provincial.

Aucune charge, aucune imposition communale ne peut être établie que du consentement du conseil communal.

La loi détermine les exceptions dont l'expérience démontrera la nécessité, relativement aux impositions provinciales et communales.⁴⁹

ART. 111. Les impôts au profit de l'État sont votés annuellement.

Les lois qui les établissent n'ont de force que pour un an, si elles ne sont renouvelées.⁵⁰

ART. 112. Il ne peut être établi de privilège en matière d'impôts.

Nulle exemption ou modération d'impôt ne peut être établie que par une loi.

ART. 113. Hors les cas formellement exceptés par la loi, aucune rétribution ne peut être exigée des citoyens, qu'à titre d'impôt au profit de l'État, de la province ou de la commune. Il n'est rien innové au régime actuellement existant des polders et des wateringen, lequel reste soumis à la législation ordinaire.

ART. 114. Aucune pension, aucune gratification à la charge du trésor public, ne peut être accordée qu'en vertu d'une loi.

ART. 115. Chaque année, les Chambres arrêtent la loi des comptes et votent le budget.

VIERDEN TITEL
Van de Financien

ART. 110. Geene belasting ten behoeve van den Staet kan daergesteld worden, ten zy door eene wet.

Geene geldelyke of andere provinciale belasting kan uytgeschreven worden, zonder de toestemming van den provincialen raed.

Geene geldelyke of andere gemeentelyke belasting kan uytgeschreven worden, zonder de toestemming van den gemeenteraed.

De wet bepaelt de uytzonderingen waervan de ondervinding, ten opzigte der provinciale en gemeentelyke belastingen, de noodzaakelykheyd zal bewyzen.

ART. 111. De landsbelastingen worden elk jaer gestemd.

De wetten die ze daerstellen hebben niet langer kracht dan een jaer, indien zy niet vernieuwd ynn.

ART. 112. In zake van belasting mag er geen hoegenaemd voorregt worden gegeven.

Geene vrystelling of vermindering van belasting kan anders dan door eene wet verleend worden.

ART. 113. Buyten de gevallen die de wet uytdrukkelyk uytzondert, kan geene hoegenaemde uytkeering van de burgers geeyscht worden, ten zy ten titel van landsprovincie- of gemeente belasting.

Er wordt niets veranderd aen de tegenwoordige wyze van bestier der polders en wateringen, welke aen de gewoone wetgeving onderworpen blyft.

ART. 114. Geene pensioenen, geene gratificatien ten laste der schatkist kunnen verleend worden, ten zy krachtens eene wet.

ART. 115. Elk jaer sluyten de kamers de Staetsrekening en stemmen de begrooting voor het volgende jaer.

Toutes les recettes et dépenses de l'État doivent être portées au budget et dans les comptes.

ART. 116. Les membres de la Cour des comptes sont nommés par la Chambre des Représentans et pour le terme fixé par la loi.

Cette Cour est chargée de l'examen et de la liquidation des comptes de l'administration générale et de tous comptables envers le trésor public. Elle veille à ce qu'aucun article des dépenses du budget ne soit dépassé et qu'aucun transfert n'ait lieu. Elle arrête les comptes des différentes administrations de l'État et est chargée de recueillir à cet effet tout renseignement et toute pièce comptable nécessaire.

Le compte général de l'État est soumis aux Chambres avec les observations de la Cour des comptes.

Cette Cour est organisée par une loi.

ART. 117. Les traitemens et pensions des ministres des cultes sont à la charge de l'État ; les sommes nécessaires pour y faire face sont annuellement portées au budget.⁵¹

TITRE V

De la force publique

ART. 118. Le mode de recrutement de l'armée est déterminé par la loi. Elle règle également l'avancement, les droits et les obligations des militaires.

ART. 119. Le contingent de l'armée est voté annuellement. La loi qui le fixe n'a de force que pour un an, si elle n'est renouvelée.⁵²

ART. 120. L'organisation et les attributions de la gendarmerie font l'objet d'une loi.

Al de ontfangsten en uytgaven van den Staet, moeten in de begrooting en in de rekeningen gebragt worden.

ART. 116. De leden der rekenkamer worden benoemd door de kamer der vertegenwoordigers en voor den tyd door de wet bepaeld.

De rekenkamer is belast met het onderzoek en de vereffening der rekeningen van het algemeen bestuer en van al 's lands rekenpligtigen. Zy waekt dat geen artikel der uytgaven van de begrooting overgeschreden worde en dat geenen overbrengh plaets hebbe. Zy sluyt de rekeningen der onderscheydene bestueren van den Staet, en is belast te dien eynde alle de noodige inlichtingen en rekenstukken te verzamelen.

De algemeene Staetsrekening wordt met de aenmerkingen der rekenkamer aen de Wetgevende Kamers onderworpen.

De rekenkamer is door eene wet ingerigt.

ART. 117. De jaerwedden en pensioenen der dienaren van de godsdiensten zyn ten laste van den Staet. De noodige sommen om in dezelve te voorzien, zullen jaerlyks in de begrooting gebragt worden.

VYFDEN TITEL

Van de openbare magt

ART. 118. De wyze van zamenstelling van het leger is door de wet vastgesteld. Zy regelt insgelyks de vervoorderingen, de regten en de verbindtenissen der krygslieden.

ART. 119. De sterkte van het leger wordt jaerlyks gestemd. De wet die dezelve bepaelt heeft niet langer kracht dan een jaer, indien zy niet vernieuwd wordt.

ART. 120. De inrigting, de bemoeyingen⁴⁴ en de bevoegdheyd der gendarmerie maken het voorwerp eener wet.

ART. 121. Aucune troupe étrangère ne peut être admise au service de l'État, occuper ou traverser le territoire qu'en vertu d'une loi.

ART. 122. Il y a une garde civique; l'organisation en est réglée par la loi.⁵³

Les titulaires de tous les grades, jusqu'à celui de capitaine au moins, sont nommés par les gardes, sauf les exceptions jugées nécessaires pour les comptables.

ART. 123. La mobilisation de la garde civique ne peut avoir lieu qu'en vertu d'une loi.

ART. 124. Les militaires ne peuvent être privés de leurs grades, honneurs et pensions, que de la manière déterminée par la loi.

TITRE VI

Dispositions générales

ART. 125. La Nation Belge adopte les couleurs rouge, jaune et noire, et pour armes du royaume le Lion Belgique avec la légende : L'UNION FAIT LA FORCE.

ART. 126. La ville de Bruxelles est la capitale de la Belgique et le siège du Gouvernement.

ART. 127. Aucun serment ne peut être imposé qu'en vertu de la loi. Elle en détermine la formule.

ART. 128. Tout étranger qui se trouve sur le territoire de la Belgique, jouit de la protection accordée aux personnes et aux biens, sauf les exceptions établies par la loi.

ART. 129. Aucune loi, aucun arrêté ou règlement d'administration générale, provinciale ou communale, n'est obligatoire,

ART. 121. Geene vreemde troepen mogen in 's lands dienst aengenomen worden, het grondgebied bezetten, of betreden, ten zy uyt krachte eener wet.

ART. 122. Er bestaet eene burgerwacht. Hare inrigting is door de wet geregeld.

De titularissen van al de graden, ten minste tot dengenen van kapiteyn, worden door de burgerwachten zelve benoemd, behoudens de uytzonderingen voor de rekenpligtigen noodig geoordeeld.

ART. 123. De mobilisatie der burgerwacht kan alléén uyt krachte van eene wet plaets hebben.

ART. 124. De militairen kunnen van hunne graden, eereteekens en pensioenen maer beroofd worden, op de wyze die de wet bepaelt.

ZESDEN TITEL

Algemeene schikkingen

ART. 125. De Belgische Natië neemt voor hare kleuren aen, het rood, het geel en het zwart; en voor wapenen van het koningryk, den *Belgischen Leeuw*, met het rand-schrift: *Eendragt maekt magt*.

ART. 126. Brussel is de hoofdstad van België en den zetel der Regering.

ART. 127. Geenen eed kan opgelegd worden, tenzy uyt krachte van de wet. Zy bepaelt de bewoordingen van denzelven.

ART. 128. Allen vreemdeling die zich op het Belgisch grondgebied bevindt, geniet de bescherming die aen de persoonen en aen de goederen verleend is, behoudens de uytzonderingen vastgesteld by de wet.

ART. 129. Geene wet, geen besluit of reglement van algemeen provinciael of gemeentelyk bestier is verbindend, ten zy na

qu'après avoir été publié dans la forme déterminée par la loi.⁵⁴

ART. 130. La constitution ne peut être suspendue en tout ni en partie.

TITRE VII

*De la révision de la Constitution*⁵⁵

ART. 131. Le pouvoir législatif a le droit de déclarer qu'il y a lieu à la révision de telle disposition constitutionnelle qu'il désigne.

Après cette déclaration, les deux Chambres sont dissoutes de plein droit.

Il en sera convoqué deux nouvelles, conformément à l'article 71.

Ces Chambres statuent de commun accord avec le Roi, sur les points soumis à la révision.

Dans ce cas, les chambres ne pourront délibérer, si deux tiers au moins des membres qui composent chacune d'elles, ne sont présents ; et nul changement ne sera adopté, s'il ne réunit au moins les deux tiers des suffrages.⁵⁶

ART. 132. Pour le premier choix du chef de l'état⁵⁷, il pourra être dérogé à la première disposition de l'article 80.

TITRE VIII

Dispositions transitoires

ART. 133. Les étrangers établis en Belgique avant le 1er Janvier 1814, et qui ont continué d'y être domiciliés, sont considérés comme Belges de naissance, à la condition de déclarer que leur intention est de jouir du bénéfice de la présente disposition.⁵⁸

La déclaration devra être faite dans les six mois, à compter du jour ou la présente

te zyn afgekondigd, op de wyze die door de wet is vastgesteld.

ART. 130. De Staatswet kan nimmer noch ten geheele noch ten deele opgeschort worden.

ZEVENDEN TITEL

Van de herziening der Staatswet

ART. 131. Het wetgevend gezag heeft het regt te verklaren dat er redenen bestaan om tot de herziening overtegaan van alzulke schikking der Staatswet welke het aenwyst.

Na deze verklaring zyn de beyde kamers van regtswege gescheyden.

Er zullen er twee nieuwe worden opgeroepen, overeenkomstig het artikel 71.

Deze Kamers beschikken gemeenschappelyk met den Koning, op de punten aen de herziening onderworpen.

In dit geval, zullen de Kamers niet kunnen beraedslagen, indien de twee derde harer leden niet tegenwoordig zyn; en geene verandering zal aengenomen wezen, indien dezelve niet ten minste de twee derde der stemmen vereenigt.

ART. 132. Voor de eerste keuze van het hoofd van den Staet zal van de eerste schikking van het artikel 80 kunnen afgeweken worden.

ACHTSTEN TITEL

Overgaende bepalingen

ART. 133. De vreemdelingen die vóór den 1 January 1814 in België hunne woonplaats hebben gevestigd en er sedertdien hebben blyven wonen, worden aangemerkt als Belgen van geboorte, mits te verklaren dat hun voornemen is het voordeel der tegenwoordige schikking te baete te nemen.

De verklaring zal moeten gedaen worden,

Constitution sera obligatoire, s'ils sont majeurs, et dans l'année qui suivra leur majorité, s'ils sont mineurs.

Cette déclaration aura lieu devant l'autorité provinciale de laquelle ressortit le lieu ou ils ont leur domicile.

Elle sera faite en personne ou par un mandataire, porteur d'une procuration spéciale et authentique.⁵⁹

ART. 134. Jusqu'à ce qu'il y soit pourvu par une loi, la Chambre des Représentans aura un pouvoir discrétionnaire, pour accuser un Ministre, et la Cour de cassation pour le juger, en caractérisant le délit et en déterminant la peine.⁶⁰

Néanmoins, la peine ne pourra excéder celle de la réclusion, sans préjudice des cas expressément prévus par les lois pénales.

ART. 135. Le personnel des cours et des tribunaux est maintenu tel qu'il existe actuellement, jusqu'à ce qu'il y ait été pourvu par une loi.

Cette loi devra être portée pendant la première⁶¹ session législative.

ART. 136. Une loi, portée dans la même session, déterminera le mode de la première nomination des membres de la Cour de cassation.

ART. 137. La loi fondamentale du 24 août 1815 est abolie, ainsi que les statuts provinciaux et locaux. Cependant, les autorités provinciales et locales conservent leurs attributions jusqu'à ce que la loi y ait autrement pourvu.

ART. 138. A compter du jour où la Constitution⁶² sera exécutoire, toutes les lois, décrets, arrêtés, réglemens et autres actes qui y sont contraires, sont abrogés.⁶³

binnen de zes maanden, te rekenen van den dag waarop deze Staatswet zal verbindend wezen, indien zy meerderjaerig zyn, en binnen het jaer na hunne meerderjaerigwording, indien zy dezelve nog niet bereykt hebben.

Deze verklaring zal geschieden voor de Provinciale Overheid hunner woonplaats.

Zy zal, in persoone of door eenen gelastigten, drager eener byzondere opzettelyke en authentieke volmagt, gedaen worden.

ART. 134. Totdat er door eene wet zal in voorzien wezen, zal de Kamer der tegenwoordigers een willekeurig vermogen hebben om eenen Minister te beschuldigen, en het Hof van cassatie om denzelven te oordeelen, den aerd van het misdryf en de straffe bepalende.

Evenwel zal de straf niet grooter dan de opsluyting mogen wezen, onverminderd de gevallen uytdukkelyk door de strafwetten voorzien.

ART. 135. Het personeel der hoven en regtbanken wordt op den tegenwoordigen voet behouden, totdat hierin door eene wet zal voorzien zyn.

Deze wet zal in de eerste zitting der kamers moeten uytgegeven worden.

ART. 136. Eene wet, in dezelfde zitting uytgegeven, zal de wyze der eerste benoeming van de leden van het Hof van cassatie bepalen.

ART. 137. De grondwet van den 24 Augustus 1815 is afgeschaft, gelyk ook de provinciale en plaetselyke reglementen. Nogtans de provinciale en gemeentelyke overheden blyven hunne zelfde bevoegdheid behouden, tot dat de wet het anders beschikt hebbe.

ART. 138. Te rekenen van den dag der uytvoerbaerwording der Staatswet, zullen alle wetten, besluuten, reglementen en andere akten, die met dezelve strydig zyn, afgeschaft wezen.

DISPOSITIONS SUPPLÉMENTAIRES

ART. 139. Le Congrès National déclare qu'il est nécessaire de pourvoir, par des lois séparées, et dans le plus court délai possible, aux objets suivans :⁶⁴

- 1° La presse ;
  - 2° L'organisation du jury ;
  - 3° Les finances ;
  - 4° L'organisation provinciale et communale ;
  - 5° La responsabilité des Ministres et autres agens du pouvoir ;
  - 6° L'organisation judiciaire ;
  - 7° La révision de la liste des pensions ;
  - 8° Les mesures propres à prévenir les abus du cumul ;
  - 9° La révision de la législation des faillites et des sursis ;
  - 10° L'organisation de l'armée, les droits d'avancement et de retraite, et le code pénal militaire ;
  - 11° La révision des Codes⁶⁵.
- Charge le pouvoir exécutif⁶⁶ de l'exécution du présent décret.*

Bruxelles, le 7 Février⁶⁷ 1831.

Le vice-Président⁶⁸ du Congrès,
E.C. DE GERLACHE.

Les Secrétaires, membres du Congrès,⁶⁹
LIEDTS,⁷⁰
NOTHOMB,⁷¹
LE VICOMTE VILAIN XIII,⁷²

H. DEBROUCKERE.⁷³

¹ Cette édition reprend le texte de la „Constitution de la Belgique. Staetswet van België“, publié dans *Bulletin officiel des décrets du Congrès national de la Belgique, et des arrêtés du pouvoir exécutif. Staetsblad, Bruxelles* : Imprimerie de Weisenbruch père, 1831, t. 1, nr. XIV, 44, 174–214. L'orthographe, la ponctuation et

BYVOEGELYKE BEPALING

ART. 139. Den Volksraed verklaert dat het noodzakelyk is door afzonderlyke wetten, en binnen den kortst mogelyken tyd, in het volgende te voorzien:

- Ten 1ste de drukpers;
  - Ten 2de de inrigting van den jury;
  - Ten 3de de finantien;
  - Ten 4de de inrigting van het provinciael en gemeentelyk Bewind;
  - Ten 5de de verantwoordelykheyd der Ministers en andere dienaers van het openbaer gezag;
  - Ten 6de de regterlyke organisatie;
  - Ten 7de de herziening van de lyst der pensioenen;
  - Ten 8ste de geschikte maetregelen ter vermyding van de vereeniging der ambten in denzelfden persoon;
  - Ten 9de de herziening der wetgeving op de bankroeten en de verschuyvingen;
  - Ten 10de de organisatie van het leger, de aanspraak op vervoordering of het rustgeld, en het militair strafboek;
  - Ten 11de de herziening der wetboeken.
- Het uytvoerend bewind wordt belast met de uytvoering der tegenwoordige wet.*

Brussel, den 7 February 1831.

Den Onder-voorzitter van den Volksraed,
E.C. DE GERLACHE.

De Secretarissen, leden van den Volksraed,
LIEDTS.
NOTHOMB.
LE V^{TE} VILAIN XIII.

HENRI DE BROUCKERE.

¹ Deze uitgave volgt de editie verschenen in het tweetalig „*Bulletin officiel des décrets du Congrès national de la Belgique, et des arrêtés du pouvoir exécutif. Staetsblad*“, Brussel: Imprimerie de Weisenbruch père, 1831, dl. 1, nr. XIV, 44, 175–215. De spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters van deze

l'emploi des majuscules ont été maintenus. Après l'acceptation de la couronne de la Belgique par Léopold de Saxe-Cobourg-Gotha et le jour avant sa prestation de serment comme roi des belges, le 21 juillet 1831, le Congrès National adopta une résolution tendant à insérer, dans les articles 60 et 61 de la constitution, les noms de „*Son Altesse Royale le Prince Léopold de Saxe-Cobourg*“. Un arrêté du 1er septembre 1831 ordonna l'insertion de la constitution au *Bulletin Officiel* avec énonciation des noms du Roi élu (*Bulletin officiel des décrets du Congrès national de la Belgique et des arrêtés du pouvoir exécutif*. *Staetsblad*, Bruxelles : Imprimerie de Weisenbuch père, 1831, dl. 4, nr. LXXXVIII, 215, 1002–1045). Le texte de cette seconde édition a été comparé avec celui de la première édition. La version authentique de la constitution a été détruite lors de l'incendie de 1883. Cet incendie détruisit la salle de réunion de la Chambre de représentants, ainsi que la bibliothèque du Sénat. Le texte authentique néerlandais de la constitution de 1831 a été adopté le 10 avril 1967 (*Moniteur belge*, 3 mai 1967).

² Ce n'est que le 19 avril 1837, avec l'acceptation du Traité des XXIV articles, que les Pays-Bas ont reconnu l'état de la Belgique. La Belgique dut céder à cette occasion une partie du Limbourg et du Luxembourg aux Pays-Bas.

³ Dans la version publiée en septembre 1831, 1002, „constitution“.

⁴ *Ibid.*, 1004, „... la loi. Seuls ils...“.

⁵ *Ibid.*, „... inviolable. Aucune visite...“.

⁶ Dans la version publiée en septembre 1831, 1004, „... en toute matière, sont...“.

⁷ Dans la version publiée en septembre 1831, 1006, „... avec leurs supérieurs et de publier...“.

⁸ *Ibid.*, „... est libre. Toute mesure...“ et „... interdite. La répression...“.

⁹ *Ibid.*, „... frais de l'État, est...“.

¹⁰ *Ibid.*, „... est libre. La censure...“.

¹¹ *Ibid.*, „... de s'associer. Ce droit...“.

¹² *Ibid.*, 1008, „autorités“.

¹³ Dans la version publiée en septembre 1831, 1008, „Représentans“.

¹⁴ *Ibid.*, „... dépenses de l'État ou au contingent...“.

¹⁵ *Ibid.*, „... par voie d'autorité, n'appartient...“.

¹⁶ *Ibid.*, 1010, „gouvernement“.

¹⁷ *Ibid.*, 1012, „... assis et levé.

Sur l'ensemble des...“.

¹⁸ Dans la version publiée en septembre 1831, 1014, „... l'autre Chambre, durant la session, qu'avec...“.

¹⁹ *Ibid.*, „... par les citoyens, payant...“.

La loi du 12 mars 1848 a réduit le cens électoral pour les membres de la chambre des représentants au minimum de 20 fl. établi par la constitution (*Moniteur belge*, 14 mars 1848).

²⁰ Dans la version publiée en septembre 1831, 1014, „...la population. Ce nombre ne peut excéder la proportion d'un député sur 40.000 habitants.

uitgave werden gevolgd. Na de aanvaarding van de kroon door Leopold van Saxe-Cobourg en daags voor zijn eedaflegging, op 21 juli 1831, beval een resolutie van 20 juli 1831 van de Volksraad de opname van „*Zyne Koninklyke Hoogheid den Prins van Saxe-Cobourg*“ in artikelen 60 en 61 van de grondwet. Een besluit van 1 september 1831, gepubliceerd op 2 september, beval de publicatie in het tweetalig *Bulletin officiel des décrets du Congrès national de la Belgique et des arrêtés du pouvoir exécutif*. *Staetsblad* van de Belgische grondwet met invoeging van de naam van de koning (*Bulletin officiel des décrets du Congrès national de la Belgique et des arrêtés du pouvoir exécutif*. *Staetsblad*, Brussel: Imprimerie de Weisenbuch père, 1831, dl. 4, nr. LXXXVIII, 215, 1002–1045). De eerste editie werd met deze tweede publicatie vergeleken. De originele authentieke versie van de grondwet zou tijdens de brand van 1883 verwoest zijn. Deze brand vernietigde, naast de vergaderzaal van de Kamer van volksvertegenwoordigers, immers ook de bibliotheek van het Parlement. De 'Vlaamse' tekst was enkel een ambtelijke vertaling, zonder rechtskracht. Deze vertaling was niet steeds correct: de verkeerde vertalingen worden in de voetnoten aangeduid. De vertaling van de grondwet van 25 november 1925 (*Belgisch Staatsblad*, 19 december 1925) door de commissie, ingesteld bij koninklijk besluit van 18 september 1923 (*Belgisch Staatsblad*, 28 september 1923), en door de regering belast met de 'Vlaamse' vertaling van de grondwet, de wetboeken en de voorname wetten waarvan nog geen officiële Nederlandse vertaling bestond, had evenwel geen rechtskracht, behalve voor de gewijzigde grondwetsartikelen sinds 18 april 1898. De authentieke Nederlandse tekst van de grondwet van 1831 werd pas vastgesteld bij de grondwetswijziging van 10 april 1967 (*Belgisch Staatsblad*, 3 mei 1967).

² In de publicatie van september 1831, 1003, „Verbond“.

³ *Ibid.*, 1003, „s“.

⁴ Pas op 19 april 1839 erkende Nederland de onafhankelijkheid van België door de aanvaarding van het Verdrag der XXIV Artikelen. Hierdoor werd Maastricht, Limburg over de Maas en Duits Luxemburg gescheiden van België.

⁵ In de publicatie van september 1831, 1003, „burgerlyke“.

⁶ *Ibid.*, 1005, „...de wet. Zy zyn...“.

⁷ *Ibid.*, „... aengevat worden, dan uyt krachte...“.

In de Franse originele tekst „signifiée“ (betekend) in plaats van „bekend gemaakt worden“.

⁸ *Ibid.*, „toekent“.

⁹ *Ibid.*, „civiele“.

¹⁰ In de Franse originele tekst „elle ne peut être établie“ (hij kan niet opnieuw worden ingevoerd) in plaats van „voor altyd“.

¹¹ In de Franse originele tekst „opinion“ (mening) in plaats van „gevoelens“.

- Elle détermine également...“.
- 21 Ibid., 1016, „... Sénat sont élus à raison...“.
- 22 Ibid., 1018, „âmes“.
- 23 Ibid., „... de SON ALTESSE ROYALE LÉOPOLD DE SAXE-COUBOURG...“.
- 24 Ibid., „... de SON ALTESSE ROYALE LÉOPOLD DE SAXE-COUBOURG...“.
- 25 Ibid., 1020, „... inviolable. Ses Ministres...“.
- 26 Ibid., „Ministre“.
- 27 Ibid., „Ministres“.
- 28 Des trois refus de sanctionner dont on a connaissance – en 1842 et en 1845 par Leopold Ier: en 1884 par Leopold II – il n’y eu qu’un seul où le roi s’opposa à la majorité du parlement. Jan Velaers, „Op de grens van grondwet en politiek. Enkele beschouwingen bij het ‘uitgedoofde’ koninklijke vetorecht“, in Herman Van Goethem (ed.), *Gewoonte en recht*, Bruxelles : Koninklijke Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten, 2002, 51–70.
- 29 Dans la version publiée en septembre 1831, 1020, „novembre“.
- 30 Ibid., 1022, „... battre monnaie en exécution...“.
- 31 Ibid., „Constitution“.
- 32 Ibid., „Constitution“.
- 33 Ibid., „... dixième jour après celui du décès. Si les Chambres ont été dissoutes antérieurement, et que la convocation...“.
- 34 Ibid., 1024, „Chambre“.
- 35 Ibid., „belge“.
- 36 Ibid., „... en conseil et sous leur...“.
- 37 Ibid., „...Je jure d’observer la constitution et les lois du peuple belge, de maintenir...“.
- 38 Dans la version publiée en septembre 1831, 1026, „... statué par la loi quant à l’exercice de l’action...“.
- 39 Ibid., „Ministres“.
- 40 Ibid., 1028, „UNE“.
- 41 Ibid., „... les mœurs, et, dans ce cas...“.
- 42 Ibid., 1030, „... de leur ressort sont nommés...“.
- 43 Ibid., 1032, „1°“.
- 44 Ibid., „2°“.
- 45 Ibid., „... de leurs actes dans les cas...“.
- 46 Ibid., „3°“.
- 47 Ibid., „4°“.
- 48 Ibid., „5°“.
- 49 Ibid., 1034, „... nécessité relativement aux...“.
- 50 Ibid., „... un an si elles ne sont...“.
- 51 Ibid., 1036, „... de l’État. Les sommes...“.
- 52 Ibid., „... qui le fixe, n’a de force...“.
- 53 Ibid., 1038, „... garde civique. L’organisation...“.
- 54 Ibid., „... n’est obligatoire qu’après...“.
- 55 Ibid., 1040, „constitution“.
- 56 Ibid., „... ne pourront délibérer si deux...“ et „... ne sera adopté s’il ne réunit...“.
- 57 Ibid., „Chef de l’État“.
- 58 Ibid., „... Janvier 1814 et qui...“.
- 59 Ibid., 1042, „... en personne, ou par un mandataire porteur...“.
- 12 In de Franse originele tekst „actes’ (handelingen) in plaats van „bedrijven“.
- 13 In de publicatie van september 1831, 1005, „...deel, of daarvan de rustdagen in acht te nemen.“
- 14 Ibid., 1007, „inhuldiging“.
- 15 Ibid., „dienaeren“.
- 16 Ibid., „gewoone“.
- 17 Ibid., „word“.
- 18 Ibid., „word“.
- 19 Ibid., „Het openbaer onderwys ten koste van den Staet gegeven, wordt mede geregeld door de wet.“.
- 20 Ibid., „...den uytgever, den drukker of den uytdeeler zyn...“.
- 21 Ibid., „vreedzaam“.
- 22 „in gemeenschap’ komt niet voor in de Franse originele tekst.
- 23 Ibid., „...het regt om, aen de publieke overheden, door een...“ en „intedienen“.
- 24 In de Franse originele tekst „en nom collectif’ (in gemeenschappelijke naam) in plaats van „in naam van een uyt meerdere leden zamengesteld wezen of anders in naam van degenen die zy vertegenwoordigen“.
- 25 Ibid., 1009, „...openbaere ambtenaeren, ter zaeke...“ en „Ministers“.
- 26 In de Franse originele tekst „nation“ (natie) in plaats van „volk“. In artikel 32 daarentegen werd „nation“ wel degelijk vertaald door „natie“.
- 27 In de publicatie van september 1831, 1009, „word“.
- 28 In de Franse originele tekst „contingent“ (contingent) in plaats van „aenvragen van manschappen“.
- 29 Ibid., „Kamer der Vertegenwoordigers“.
- 30 Ibid., „word“.
- 31 In de Franse originele tekst „arrêts et jugemens“ (arresten en vonnissen) in plaats van „vonnissen“.
- 32 Ibid., 1011, „provinciale“.
- 33 Ibid., „Raeden“.
- 34 Ibid., „natië“.
- 35 Ibid., „haeren“.
- 36 Ibid., „haerer“.
- 37 Ibid., „haerer“.
- 38 Ibid., „houd“.
- 39 In de Franse originele tekst „opinions“ (meningen) in plaats van „gevoelens“.
- 40 In de Franse originele tekst *in fine* „jusqu’à concurrence de cette proportion de 1 sur 6.000“.
- 41 In de Franse originele tekst „régence“ (regentschap) in plaats van „regering“.
- 42 In de Franse originele tekst „définitivement“ (voorgoed) in plaats van „eyndelyk“.
- 43 In de Franse originele tekst „sous quelque denomination que ce soit“ (onder welke benaming ook) in plaats van „onder geen hoegaenaemd voorwendsel“.
- 44 De woorden „de bemoeyingen” komen niet voor in de Franse originele tekst.

- ⁶⁰ Ibid., „... pouvoir discrétionnaire pour accuser...“.
⁶¹ Ibid., „première“.
⁶² Ibid., „constitution“.
⁶³ Ibid., „... sont contraires sont abrogés.“.
⁶⁴ Ibid., „... séparées et dans le plus...“.
⁶⁵ Ibid., 1044, „codes“.
⁶⁶ Ibid., „Pouvoir Exécutif“.
⁶⁷ Ibid., „février“.
⁶⁸ Ibid., „vice-président“.
⁶⁹ Ibid., „... Secrétaires membres...“.
⁷⁰ Ibid., „Liedts.“
⁷¹ Ibid., „Nothomb.“
⁷² Ibid., „Le Vte Vilain XIII.“
⁷³ Ibid., „Henri de Brouckere.“

Constitution du Duché Souverain de Bouillon (1792)

Constitution du Duché Souverain de Bouillon¹

PRINCIPES RECONNUS PAR L'ASSEMBLÉE GÉNÉRALE DU DUCHÉ SOUVERAIN DE BOUILLON, POUR SERVIR DE BASE À TOUTE CONSTITUTION²

L'homme est né libre. La liberté qu'il apporte en naissant, lui³ donne droit à la vie, à l'usage de ses facultés, au produit de son travail et de son industrie.⁴

Mais des hommes méchants et pervers pouvant⁵ troubler illégitimement leurs semblables dans l'exercice de leurs droits naturels ; il est nécessaire que des sociétés soient formées pour le soutien de ces droits.

La réunion des individus qui composent ces sociétés, petites ou grandes, est connue sous le nom de Nation.

Il n'y a point de société sans convention.⁶

Les loix particulières des Nations sont des conventions faites par les Nations pour elles-mêmes.

Toute Nation a le droit inaliénable et imprescriptible de faire ses loix.⁷

Tout citoyen, membre de la Société, a droit de concourir à la formation des loix, auxquelles⁸ il doit obéir.

Il peut, par tous les moyens que la nature lui fournit pour⁹ faire connoître ses réflexions, proposer à ses concitoyens ou la formation, ou¹⁰ la réformation d'une loi.

Le mode adopté par la Nation, pour la formation, l'exécution et l'application des

loix, est la première Loi nationale ; celle qui donne aux autres loix toute leur force.

Cette Loi prend son existence dans la volonté ou le consentement de la généralité, ou de la majorité des citoyens.

Aucune puissance n'a le droit de s'opposer à la volonté manifeste de la généralité, ou de la majorité des citoyens¹¹, de¹² faire ou revoir la première Loi Nationale.

La Nation, après¹³ avoir fait dûment connoître sa volonté aux chefs qu'elle s'est donné, ou¹⁴ qu'elle a reconnu volontairement par une obéissance continue, peut toujours s'assembler, ou charger de ses pouvoirs un nombre déterminé de citoyens, pour faire, ou revoir la première Loi Nationale.

Lorsqu'à cet effet la nation s'assemble, ou¹⁵ charge plusieurs Citoyens de tous ses pouvoirs, elle¹⁶ est en plein exercice du seul pouvoir dont¹⁷ elle ne peut se désaisir, ni être déssaisie.

Ce pouvoir est le pouvoir constituant, duquel émanent tous les autres pouvoirs.

Les différens pouvoirs, délégués¹⁸ par le corps constituant, sont¹⁹ les ressorts de toute constitution.

Toute constitution est la série des loix, qui²⁰ déterminent la division, l'organisation et l'attribution des pouvoirs publics. Les pouvoirs établis par le corps constituant, comme les ressorts de la constitution, ne peuvent presser l'un sur l'autre, que suivant les proportions déterminées, sans qu'ils puissent jamais s'entre-détruire.

Il est toujours libre à celui qui est né, ou

qui est venu sur un territoire, dont les habitants sont soumis à certaines loix, pour ce qui concerne leur personne et leurs biens²¹, de chercher partout ailleurs une terre dont les habitants soient soumis à des loix plus selon son goût.

CONSTITUTION DU DUCHÉ SOUVERAIN DE BOUILLON

Titre premier

De la division du Duché et de l'état des Citoyens

ART. PREMIER. Le Duché de Bouillon est un et²² indivisible : son²³ territoire est distribué en sept cantons ; chaque²⁴ canton en communes.

ART. II. Sont citoyens du Duché de Bouillon :²⁵

1°. Ceux, qui, nés d'un pere, citoyen²⁶ du Duché, ij ont fixé leur résidence.

2°. Ceux, qui, nés en païjs étrangers, d'un pere, fils²⁷ d'un citoyen du Duché, sont revenu²⁸ s'établir dans le Duché.

ART. III. Les filles des citoyens transmettent à ceux qui les épousent, ou qui naissent d'elles, les mêmes droits qu'on les fils des citoyens.

ART. IV. Les françois qui viendront s'établir dans le Duché, en seront citoyens, comme par le passé, à l'instant où ils auront établi leur domicile, en prouvant qu'ils jouissoient de la qualité de citoyens françois immédiatement avant leur arrivée, et qu'ils n'ont pas encouru la dégradation civique en france, soit en refusant de prêter le serment civique, soit pour quelques autres délits. Le présent article n'existera dans la constitution, qu'autant que le peuple françois continuera la réciprocité à l'égard des citoyens du Duché de Bouillon.

ART. V. La qualité de citoyen du Duché se perd :²⁹

1°. Par la naturalisation en païjs étrangers.³⁰

2°. Par la condamnation aux peines qui emportent la dégradation civique, tant que le condamné n'est pas réhabilité.

3°. Par un jugement de contumace, tant que le jugement n'est pas anéanti.

4°. Par le refus de faire la promesse civique.

ART. VI. La promesse civique est : „Je promets d'être fidèle à la Nation, à la Loi et au Duc, et de maintenir de tout mon pouvoir la constitution arrêtée par l'Assemblée Générale, le vingt-trois Mars mil sept cent quatre-vingt-douze“.

ART. VII. Ceux qui n'ont perdu la qualité de citoyens, qu'en fixant leur domicile en païjs étrangers, la réobtiennent en revenant s'établir dans le Duché, s'ils ne jouissent plus de l'effet de la naturalisation qu'ils avoient obtenue.

ART. VIII. Il sera fait une loi pour établir le mode par lequel les naissances, mariages et décès de tous les citoyens sans distinction seront constatés. Des Officiers publics seront désignés pour en recevoir et conserver les actes.³¹

Section première³²

Des Droits et de l'exercice des Droits de citoyen actif

ART. PREMIER. Les Droits des citoyens actifs sont de pouvoir concourir personnellement, ou par leurs représentans à la formation des loix, et d'être seuls admissibles à toutes dignités, places et emplois publics, sans autre distinction entre eux que celle de leur capacité, de leurs vertus et de leurs talens.

Le présent article ne pourra annuler les nominations actuellement existantes.

ART. II. Pour être citoyen actif, il faut : 1°. réunir à³³ la qualité de Citoyen, l'âge de vingt-cinq ans accomplis ; 2°. n'être pas

dans un état de domesticité, c'est-à-dire de serviteur à gage.

ART. III. Sont exclus de l'exercice des droits de citoyen actif, 1°. ceux qui sont en état d'accusation ; 2°. Ceux qui, après avoir été constitués en état de faillite, ou d'insolvabilité prouvée³⁴ par pièces authentiques, ne rapportent pas un acquit général de leurs créanciers.

Section deuxième³⁵

De la réunion des Citoyens en Communes³⁶

ART. PREMIER. Les Citoyens du Duché, considérés sous le rapport des relations locales, qui naissent de leur réunion dans³⁷ les villes, bourgs et villages, forment les communes.

Toutes habitations isolées, comme usines, fermes, doivent faire partie de la commune, entre laquelle les communications sont les plus convenables.

ART. II. Les Communes ont des propriétés, dont les revenus se partagent entre les Bourgeois.

ART. III. Les premiers Bourgeois sont censés avoir été les premiers occupants du Duché de Bouillon.

ART. IV. Pour être reçu bourgeois, il faut tenir sa naissance d'un pere bourgeois, ou fils d'un bourgeois du Duché.

ART. V. Tout bourgeois doit avoir un domicile absolument séparé, et avoir vingt-cinq ans accomplis, s'il n'est marié.

Seulement les Septuagénaires, nés d'un pere bourgeois, ou fils d'un bourgeois, sont reçus bourgeois sans avoir un domicile séparé.

ART. VI. Les filles de Bourgeois ont, et³⁸ transmettent à ceux qui les épousent ; ou qui naissent d'elles, les³⁹ mêmes droits qu'ont les filles de Bourgeois.

ART. VII. Lit étant rompu par la mort, le dernier vivant, s'il est étranger, et s'il épouse en⁴⁰ secondes noces, une personne étrangère, ne transmet pas à ceux qui naissent de lui le droit de bourgeoisie ; mais⁴¹ il en jouit pendant sa vie, ainsi qu'il en jouissoit pendant son mariage.

ART. VIII. La qualité de citoyen perdue, le droit de bourgeoisie est également perdu.

ART. IX. Les bourgeois citoyens actifs, qui composent chaque commune, ont le droit d'élire à tems, suivant les formes déterminées par la loi, ceux d'entre eux, qui, sous le titre d'officiers municipaux, sont chargés de gérer les affaires particulières de la commune. Il pourra être délégué aux Officiers municipaux quelques fonctions relatives à l'intérêt général de l'Etat.

ART. X. Les regles que les Officiers municipaux seront tenu de suivre dans l'exercice, tant des fonctions municipales, que⁴² de celles qui leur auront été déléguées pour l'intérêt général de l'Etat, seront⁴³ fixées par les Loix.⁴⁴

Titre II

Des Pouvoirs publics

ART. PREMIER. Tous les pouvoirs émanent de la Nation, qui ne peut les exercer que par délégation.

ART. II. Le droit que la Nation a de déléguer et d'organiser tous les pouvoirs publics, constitue essentiellement sa Souveraineté.

ART. III. La souveraineté de la Nation est une, indivisible, inaliénable et imprescriptible : aucune⁴⁵ section du Peuple ni⁴⁶ aucun individu, ne peut s'en attribuer l'exercice : elle⁴⁷ s'étend sur tout le territoire et sur tous les habitans du Duché de Bouillon.

ART. IV. La constitution du Duché de Bouillon établi⁴⁸ trois pouvoirs publics : le

pouvoir législatif, le pouvoir exécutif et le pouvoir judiciaire.

ART. V. Le pouvoir législatif est délégué à une Assemblée Générale, composée de représentants temporaires, librement élus par le peuple, pour être exercé par Elle, avec la sanction du Duc, de la manière qui sera déterminée ci-après.

ART. VI. Le pouvoir exécutif est délégué au Duc, pour être exercé sous son autorité, par des agens responsables, de⁴⁹ la manière qui sera déterminée ci-après.

ART. VII⁵⁰. Le pouvoir judiciaire est délégué à des juges, partie nommés à vie par le Duc, partie élus à tems par le peuple.⁵¹

Chapitre premier⁵²

De l'Assemblée Générale

ART. PREMIER. L'Assemblée Générale est permanente, et n'est composée que d'une Chambre.

ART. II. Elle sera formée tous les deux ans par de nouvelles élections ; chaque⁵³ période de deux années, formera une législature.

ART. III. Le renouvellement du corps législatif, se⁵⁴ fera de plein droit.

ART. IV. Le corps législatif ne peut être dissoud⁵⁵ par aucune des autorités constituées.

Section première

Nombre des Représentans

ART. PREMIER. Le nombre des représentans au corps législatif, est⁵⁶ de quinze et de huit suppléans, à raison des sept cantons dont le Duché est composé.

ART. II. Celui des sept cantons, dont la population l'emportera sur les six autres, nommera trois représentans et deux suppléans.

Chacun des autres Cantons nommera deux représentans et un suppléant.⁵⁷

Section II

Assemblées primaires. Nomination des Electeurs

ART. PREMIER. Pour former l'Assemblée Générale, les citoyens actifs se réuniront tous les deux ans en Assemblées primaires dans les Villes, Bourgs et Villages.

ART. II. Les Assemblées primaires se formeront de plein droit le⁵⁸ premier Dimanche de Mai.

ART. III. Les municipalités avertiront les citoyens de leur commune respective, du jour, du lieu et de l'heure de l'Assemblée primaire, dans les huit jours auparavant, à peine de soixante livres d'amende.

ART. IV. Nul ne pourra voter que dans l'Assemblée primaire, composée de la commune, dont il est membre, ni se faire représenter par un autre.

ART. V. Les assemblées primaires nommeront des électeurs en proportion du nombre des citoyens actifs, domiciliés⁵⁹ dans les Villes, Bourgs et Villages.

ART. VI. Toute Assemblée primaire nommera un électeur, si le nombre des Citoyens actifs, présens ou non à l'Assemblée, ne s'élève pas au-delà de cinquante-neuf ; deux⁶⁰ depuis soixante citoyens actifs, jusqu'à cent-dix-neuf inclusivement ; trois⁶¹ depuis cent et vingt, jusqu'à cent soixante-dix-neuf inclusivement, et ainsi de suite, en⁶² ajoutant toujours un électeur par soixante citoyens actifs de plus.

ART. VII. Les électeurs ne pourront être choisis que parmi les citoyens actifs, composant⁶³ la commune réunie en Assemblée primaire.

Ils seront nommés au scrutin de liste, et à la pluralité relative des suffrages.⁶⁴

Section III

Assemblées Electorales.

*Nomination des Représentans*⁶⁵

ART. PREMIER. Les Electeurs nommés par les communes composant chaque canton, se réuniront au chef lieu, pour⁶⁶ élire le nombre des représentans et des suppléans, dont⁶⁷ la nomination sera attribuée à leur canton.

ART. II. Les Assemblées Electorales se formeront de plein droit le deuxième Dimanche de Mai, à onze heures du matin, dans le lieu le plus convenable, désigné par la municipalité.

ART. III. Ceux qui auront accepté la qualité d'Electeurs, devront se rendre à l'Assemblée Electorale, à⁶⁸ peine de soixante livres d'amende, s'ils ne proposent une excuse jugée légitime par l'Assemblée.

ART. IV. Les représentans et les suppléans ne pourront être choisis que parmi les citoyens actifs du canton.

ART. V. Tous les citoyens actifs, quelque soit leur état et profession, pourront être élus représentans.

ART. VI. Seront néanmoins obligés d'opérer tous les fonctionnaires publics à la nomination du Duc, tous les agens principaux⁶⁹ et subalternes du pouvoir exécutif, et tous ceux qui, sous quelque dénomination que ce soit, sont attachés à des emplois de la Maison militaire et civile du Duc.

ART. VII. Les membres du corps législatif pourront être réélus⁷⁰ à la législature suivante.

ART. VIII. Les représentans et les suppléans seront élus au scrutin individuel, et à la pluralité absolue des suffrages. Si⁷¹ le

premier tour de scrutin ne donne pas la pluralité absolue, il sera procédé à un second ; si celui-ci ne la donne pas encore, il sera procédé à un troisième, dans lequel l'élection ne pourra plus se faire, qu'entre les deux citoyens qui auront réuni le plus de suffrages au second tour de scrutin.

Les premiers élus auront voix active pour l'élection de ceux qui restent à nommer.

ART. IX. Les représentans, nommés dans les cantons, ne seront pas représentans d'un canton particulier, mais de la Nation entière, et il ne pourra leur être donné aucun mandat.⁷²

Section IV

Tenue et Régime des Assemblées primaires et électorales

ART. PREMIER. Les fonctions des Assemblées primaires et électorales, se⁷³ bornent à élire : elles⁷⁴ se sépareront aussitôt après les élections faites, et ne pourront se former de nouveau, si ce n'est au cas de l'article premier, de la section deux, de l'article premier de la section trois ci-dessus, et de l'article dix-neuf de la présente section.

ART. II. Nul citoyen actif ne peut entrer, ni donner son suffrage dans une Assemblée, s'il est armé.

ART. III. La force armée ne pourra être introduite dans l'intérieur, sans⁷⁵ le vœu exprès de l'Assemblée, si ce n'est qu'on y commît des violences ; auquel cas, la⁷⁶ réquisition du Président suffira pour introduire la force publique.

ART. IV. Tous les deux ans il sera dressé, par chaque municipalité, une⁷⁷ liste des citoyens actifs domiciliés dans leur arrondissement. Cette liste sera affichée et publiée, deux mois avant l'époque de l'Assemblée primaire.

ART. V. Les réclamations qui pourront avoir lieu, soit pour constater la qualité des

citoyens employés sur la liste, soit de la part de ceux qui se prétendent omis injustement, seront portées pardevant les juges de paix pour être jugées sommairement.

ART. VI. La liste servira de règle pour l'admission des citoyens dans la prochaine assemblée primaire, en tout ce qui n'aura pas été rectifié par des jugemens rendus avant la tenue de l'Assemblée.

ART. VII. Les Assemblées primaires seront présidées par les Maires des lieux où elles se tiendront, accompagnés des Officiers municipaux et du procureur de la commune.

ART. VIII. L'ouverture de l'Assemblée sera faite par le Maire, Président,⁷⁸ qui fera la promesse civique.

Tous les citoyens actifs, présens⁷⁹ à l'Assemblée répéteront Je⁸⁰ le promets. Ceux qui refuseront de le faire, devront se retirer, et seront déchus, non-seulement⁸¹ de la qualité de citoyen ; mais⁸² de toutes dignités, places et emplois publics.

ART. IX. Aucun citoyen actif ne pourra être contraint de se trouver aux Assemblées primaires ; mais ceux qui s'en seront absentes, et dont le nom ne sera pas inscrit sur la liste, qui devra être faite sur le registre aux délibérations de ceux qui auront fait la promesse civique, devront, s'ils sont sur les lieux, faire pardevant la municipalité la promesse civique, au plus tard dans la huitaine, aux peines portées par l'article précédent.

Ceux qui seront absens, ou malades, devront se conformer au présent article, dans⁸³ la huitaine de leur retour, ou⁸⁴ de leur convalescence, sous⁸⁵ les mêmes peines.

ART. X. Le Greffier municipal, assisté de deux scrutateurs sachant écrire, et nommés par acclamation ou⁸⁶ à la pluralité relative des suffrages, recueilleront et dépouilleront

les bulletins, qui auront été présentés au scrutin.

ART. XI. Les Assemblées électorales se formeront d'abord sous la présidence du Doijen d'âge. Le plus jeune des électeurs, sachant écrire, fera les fonctions de secrétaire.

ART. XII. Les assemblées électorales ont le droit de vérifier la qualité et les pouvoirs de ceux qui s'ij présenteront : et⁸⁷ leurs décisions seront exécutées provisoirement, sauf le jugement du corps législatif, lors de la vérification des pouvoirs des Députés.

Dans aucun cas et sous aucun prétexte, le Duc, ni aucun des agens nommés par lui, ne⁸⁸ pourront prendre connoissance des questions relatives à la régularité des convocations, à la tenue des Assemblées, à la forme des élections, ni aux droits politiques des citoyens, sans préjudice des fonctions du Procureur-Général, dans le cas déterminé par la Loi, où les questions relatives aux droits politiques des citoyens doivent être portés⁸⁹ pardevant les tribunaux.

ART. XIII. Après la vérification des pouvoirs, les Assemblées électorales procéderont à l'élection d'un Président, d'un secrétaire et de deux scrutateurs.

Tous les membres promettent de choisir pour représentans ceux qu'ils croiront en leur ame⁹⁰ les plus dignes de la confiance publique.

ART. XIV. Dans les Assemblées primaires et électorales il ne sera reçu aucun autre bulletin que ceux qui auront été écrits et signés par les citoyens actifs eux-mêmes, lorsqu'ils sauront écrire, et⁹¹ par l'un des scrutateurs, sous la dictée et au nom de ceux qui ne sauront écrire, dans l'Assemblée même et sur le bureau.

ART. XV. Le résultat de chaque scrutin sera proclamé par le Président.

ART. XVI. Les Assemblées primaires et électorales seront censées être en activité, jusqu'au moment où toutes les nominations seront acceptées par les élus, quand même elles seroient dans le cas de se séparer momentanément.

ART. XVII. Il sera donné par le Greffier municipal, à ceux qui auront accepté la qualité d'électeurs, une⁹² expédition du Procès-verbal de l'Assemblée primaire, dans lequel se trouveront les différentes renonciations et acceptations. Cette expédition sera signée de la municipalité. L'original sera inscrit sur le registre aux délibérations.

ART. XVIII. Les secrétaires des assemblées électorales, donneront⁹³ à ceux qui auront accepté la qualité de représentans et de suppléans⁹⁴, une expédition du Procès-verbal de l'Assemblée électorale, dans lequel se trouveront les différentes renonciations et acceptations. Cette expédition sera signée du président et des deux scrutateurs. L'original sera envoyé à l'Assemblée Générale.

ART. XIX. En cas de mort, ou démission d'un représentant, s'il n'existe plus dans le canton de suppléant pour le remplacer, les mêmes électeurs du canton se rassembleront, d'après⁹⁵ un décret du corps législatif, non sujet à sanction, pour nommer un représentant et un suppléant.

Dans ce cas les communes se formeront en Assemblées primaires, seulement⁹⁶ pour nommer des électeurs en place de ceux qui n'existeroient plus, ou qui seront députés à l'Assemblée Générale.⁹⁷

Section V

Réunion des Représentans en Assemblée Générale Législative

ART. PREMIER. Chaque Représentant se réunira le premier lundi du mois de juin, à

neuf heures du matin, au lieu des séances de la dernière législature, à peine de soixante livres d'amende, s'il ne propose pas une excuse qui soit jugée légitime par l'Assemblée.

ART. II. Les représentans se formeront provisoirement en Assemblée, sous la présidence du Doijen d'âge, pour vérifier les pouvoirs de ceux qui seront présens.

ART. III. Dès qu'ils seront au nombre de onze, ils se constitueront sous le titre d'Assemblée Générale ; Elle⁹⁸ nommera un président, un vice-président et des secrétaires, et commencera l'exercice de ses fonctions.

ART. IV. Les représentans promettront individuellement, à peine de destitution et de déchéance des droits de citoyens : "De maintenir de tout leur pouvoir la constitution du Duché, arrêtée par l'Assemblée Générale, le vingt-trois Mars mil sept cent quatre-vingt-douze, de ne rien proposer ni consentir dans le cours de la législature, qui puisse ij porter atteinte, et d'être en tout fideles à la Nation, à la loi et au Duc."

ART. V. Aucun ne pourra se retirer, sans au préalable, avoir⁹⁹ fait accepter sa démission par l'Assemblée Générale.

ART. VI. Les représentans de la Nation sont inviolables. Ils ne pourront être recherchés, accusés, ni¹⁰⁰ jugés en aucun temps pour ce qu'ils auront dit, écrit ou fait dans l'exercice de leurs fonctions de représentans.

ART. VII. Ils pourront, pour fait criminel, être saisis en flagrant délit¹⁰¹, ou en vertu d'un mandat d'arrêt ; mais il en sera donné avis, sans délai, au corps législatif, et¹⁰² la poursuite ne pourra être continuée qu'après que le corps législatif aura décidé qu'il ij a lieu à accusation.

Chapitre II

*De la Ducauté et des principaux
Agens du pouvoir executive*

Section Première¹⁰³

De la Ducauté et du Duc

ARTICLE PREMIER. La Ducauté est indivisible, et déléguée héréditairement à la race régnante.

ART. II. L'amour, la reconnoissance et la confiance que la Nation devoit au Duc, actuellement régnant, proclamé par tous les cœurs le Père de son Peuple, aijant décidé ses représentans à le supplier d'établir un ordre de succession au règne du Duché; de déterminer, sans aucun égard au degré, dans quelle branche de sa Maison il aimoit voir transporter le regne du Duché, dans le cas où il ne naîtroit de Lui, ou du Prince héréditaire, son fils, aucun¹⁰⁴ enfant mâle légitime, de choisir et de désigner, dans ladite branche, un Prince pénétré des sentimens de bienfaisance, qui¹⁰⁵ l'ont toujours animé; la Déclaration donnée par le Duc actuellement¹⁰⁶ régnant, d'après l'invitation de l'Assemblée Générale, au château de Navarre, le vingt-cinq Juin mil sept cent quatre-vingt-onze, sera exécutée dans toute sa teneur.

En conséquence le Prince héréditaire Jacques-Léopold-Charles Godefroj sera, ensuite¹⁰⁷ du Décès du Duc actuellement régnant, et de la promesse exigée par la susdite Déclaration et par l'article neuf de la présente section, reconnu et proclamé *Duc régnant de Bouillon*.

ART. III. Si le Prince héréditaire ne survit pas au Duc actuellement régnant, ou vient à décéder après lui, mais sans postérité légitime mâle, et sans frere légitime, le Prince Philippe d'Auvergne, fils adoptif du Duc actuellement régnant, issu comme¹⁰⁸ lui, de la Maison d'Auvergne, capitaine de vaisseaux du premier rang, au

service de sa Majesté Britannique, membre de la Société roijale de Londres, fils légitime de leurs Altesses Monseigneur Charles d'Auvergne, reconnu par Diplôme du Duc actuellement régnant, du trente août mil sept cent quatre-vingt-six, enregistré en la chambre héraldique d'Angleterre, sur¹⁰⁹ commission et brevet confirmatif de Sa Majesté Britannique, du premier janvier mil sept cent quatre-vingt-sept, pour, ainsi que lui, descendre de la maison d'Auvergne, et connu¹¹⁰ chef de la branche établie en Angleterre par Thibault d'Auvergne, en mil deux cent trente-deux, et de Dame Elisabeth Le Geijt, son épouse en premières noces, désigné prince-successeur, par la susdite Déclaration du vingt-cinq juin dernier, commencera la branche des Ducs, qui règneront sur le Duché de Bouillon, de mâle en mâle, par ordre de primo-géniture, moijennant la promesse préalable exigée par ladite Déclaration, et par l'article neuf de la présente section.

ART. IV. Dans le cas où le prince successeur viendrait à décéder avant le Duc régnant, ou le prince héréditaire, ou ensuite du Duc régnant et du prince héréditaire, mais sans postérité légitime mâle, les dispositions relatives à la succession au regne du Duché, que¹¹¹ le Duc actuellement regnant annonce par sa déclaration du vingt-quatre juin mil sept cent quatre-vingt-onze, être contenues dans son codicile olographe, daté du quatre mai mil sept cent quatre-vingt-onze, et déposé aux archives du tribunal criminel et d'appel, à¹¹² Bouillon, seront exécuté et tout auront leur effet, quelque¹¹³ soit l'ordre qu'il ait observé en rappelant les différentes branches de sa Maison.

Tous autres actes de sa dernière volonté, contenus¹¹⁴ dans ledit codicile, et relatifs aux intérêts publics ou particuliers, seront aussi purement et simplement exécutés, autant¹¹⁵ qu'ils ne dérogeront à aucun des articles de la présente constitution.

ART. V. Sont nuls et de nul effet, illé-gaux et attentatoires aux droits et à la souveraineté du peuple, tous actes de dernière volonté, testaments¹¹⁶, codiciles, donations, cessions, ventes ou engagements relatifs au règne du Duché, qui pourroient avoir été faits par aucuns Ducs de Bouillon, précédemment à l'invitation faite le dix-huit février mil sept cent quatre-vingt-onze, au Duc actuellement régnant,¹¹⁷ attendu que la Nation n'a prêté aucun consentement, et que la souveraineté résidant en elle, elle seule pouvoit conférer au Duc régnant le pouvoir de choisir et de désigner tels Princes qu'il croiroit devoir être appelés au règne du Duché pour le plus grand bonheur du Peuple ; sans préjudice aux droits qu'elle pourra toujours faire valoir, ou¹¹⁸ confier, si par événement les différentes branches rappelées par le Duc actuellement régnant, venoient à s'éteindre.

ART. VI. Toutes les difficultés qui pourroient s'élever sur l'ordre de la succession au règne du Duché ne pourront jamais être jugées que par l'Assemblée Générale, représentant la Nation, sans¹¹⁹ l'intervention d'aucune puissance étrangère.

ART. VII. La personne du Duc est inviolable et sacrée ; son seul titre est *Duc régnant de Bouillon*.

ART. VIII. Il n'y a point, dans¹²⁰ le Duché d'autorités supérieures à celle de la loi : le¹²¹ Duc ne regne que par elle, et ce n'est qu'au nom de la loi qu'il peut exiger l'obéissance.

ART. IX. Le Duc, à¹²² son avènement au regne, ou dès qu'il aura atteint sa majorité, promettra sur sa parole aux représentans du Peuple : „d'être fidele à la Nation et à la loi ;¹²³ d'employer tout le pouvoir qui lui est délégué, à maintenir la constitution arrêtée par l'assemblée générale constituante, le vingt-trois Mars mil sept cent quatre-vingt-douze, et à faire exécuter les loix.“

S'il se trouvoit dans l'impossibilité de se rendre au milieu des représentans du peuple, il fera publier une proclamation, dans¹²⁴ laquelle cette promesse sera¹²⁵ exprimée, et chargera spécialement le chancelier de la réitérer, en son nom, au corps législatif ; jusques là¹²⁶ il ne peut exercer aucun acte du pouvoir exécutif.

ART. X. Ensuite de cette promesse, les représentans de la Nation, délégués à cet effet par Elle, déclareront en présence du Duc, ou de son mandataire, qu'ils reconnoissent N.¹²⁷ (le nom du Duc) pour Duc régnant de Bouillon, et¹²⁸ promettront d'obéir à tous les ordres émanés de lui en vertu de la loi.

ART. XI. Si aucun Prince, prétendant¹²⁹ succéder au regne du Duché de Bouillon, demande l'intervention de quelques puissances étrangères, ou se présente avec des forces étrangères, ou soldées par lui pour¹³⁰ soutenir sa prétention, il sera déchu de¹³¹ tout droit au regne du Duché, fût-il fondé, et¹³² s'il parvenoit par la force à arracher la promesse d'obéissance, elle sera nulle et de nul effet ; la¹³³ Nation dans tous les tems pourra reprendre ses droits et chasser son tijnran, lorsque les circonstances le lui permettront.

ART. XII. Si après l'invitation du corps législatif, et dans le délai qui sera fixé par la proclamation, lequel ne pourra être moindre d'un mois, le Duc n'a pas fait la promesse exigée par l'article neuf, de la présente section, ou si après¹³⁴ l'avoir faite, il l'a rétracte, il est censé avoir abdiqué la Ducauté.

ART. XIII. Si le Duc dirige des forces contre la Nation, ou s'il ne s'oppose pas par¹³⁵ un acte formel, à une telle entreprise, qui s'exécutoit en son nom, il sera censé avoir abdiqué la Ducauté.

ART. XIV. Après l'abdication expresse, ou légale, le Duc sera dans la classe des citoyens, et pourra être accusé et jugé, comme

eux, pour les actes postérieurs à son abdication.

ART. XV. Les domaines qui appartiendront au Duc actuellement régnant, dans¹³⁶ toute l'étendue du Duché de Bouillon, seront¹³⁷, à son invitation expresse, et conformément à la teneur de sa Déclaration du vingt-cinq juin dernier, réunis pour toujours, et sitôt son décès, à la Ducauté, pour, par¹³⁸ les Ducs ses successeurs, en jouir à titre d'usufruit seulement, sans que la présente disposition puisse nuire, ni préjudicier à la faculté, qui¹³⁹ appartient au Duc actuellement régnant, d'user de ses Biens librement, et¹⁴⁰ en toute propriété pendant son vivant, de les grever et hypothéquer valablement, donner, échanger ou tout autrement les aliéner. Ils ne pourront passer dans les mains des Ducs ses successeurs, qu'à la condition par eux d'acquitter les charges qu'il leur auroit imposé, et notamment les frais du Gouvernement, fixés invariablement par le Duc actuellement régnant.

La Nation entrera aussi dans ces frais pour une somme fixe.

ART. XVI. Les Biens particuliers que les Ducs, successeurs¹⁴¹ du Duc actuellement régnant, laisseront à leur décès, seront également réunis sous les charges dont ils pourroient les avoir grévés.

ART. XVII. Le Duc nommera un administrateur des domaines de la Ducauté, qui exercera les actions judiciaires du Duc, et contre lequel toutes les actions à la charge du Duc seront dirigées et les jugemens prononcés. Les condamnations obtenues par les créanciers du Duc, seront¹⁴² exécutoires contre l'administrateur personnellement et sur ses propres Biens. Il sera responsable de toutes avances prises contres les usages sur¹⁴³ les revenus du Domaine de la Ducauté.

ART. XVIII. En cas de présence dans le Duché, le Duc aura une garde d'honneur,

qui lui sera fournie par les Citoijens du Duché. Indépendamment de cette garde, il peut avoir à sa solde une garde, qui¹⁴⁴ ne peut excéder le nombre de cent hommes. La garde à la solde du Duc ; ne¹⁴⁵ pourra être commandée, ni requise pour aucuns services publics.¹⁴⁶

Section II

De la Régence

ART PREMIER. Le Duc en bas âge est mineur, et pendant sa minorité il ij a un régent du Duché.

ART. II. Le Duc actuellement¹⁴⁷ régnant, d'après l'invitation de l'Assemblée générale constituante, annonçant par sa Déclaration du vingt-cinq juin dernier, avoir établi par son codicile, du quatre mai précédent, un ordre de succession à la Ducauté, qui ne laissera rien à désirer, rien n'est préjugé relativement à l'âge où le Duc cessera d'être mineur, ni sur les qualités nécessaires pour être appelé à la régence.

Les dispositions contenues dans ledit codicile, touchant¹⁴⁸ la régence, seront¹⁴⁹ exécutées : si¹⁵⁰ rien n'avoit été prévu sur cet objet, il ij sera pourvu par le corps législatif.

ART. III. Le régent exerce, jusqu'à la majorité du Duc, toutes les fonctions de la Ducauté ; il¹⁵¹ n'est pas personnellement responsable des actes de son administration.

ART. IV. Le régent ne peut commencer l'exercice de ses fonctions, qu'après avoir promis à la Nation, en présence du corps législatif : „d'être¹⁵² fidele à la Nation, à la Loi et au Duc ; d'employier tout le pouvoir délégué au Duc, et dont l'exercice lui est confié pendant la minorité du Duc,¹⁵³ à maintenir la constitution, arrêtée par l'Assemblée générale constituante, le vingt-trois mars mil sept cent quatre-vingt-douze, et à faire exécuter les loix.“

ART. V. S'il se trouvoit dans l'impossibilité de se rendre au milieu des représentans du peuple, il fera publier une proclamation, dans laquelle cette promesse sera exprimée, et chargera spécialement le chancelier de la réitérer en son nom au corps législatif.

ART. VI. En cas de démence du Duc, reconnue, légalement constatée¹⁵⁴ et déclarée par le corps législatif, après trois délibérations, successivement prises de¹⁵⁵ mois en mois, il ij a lieu à la régence tant¹⁵⁶ que la démence dure.¹⁵⁷

Section III

De la Famille du Duc

ART. PREMIER. L'héritier présomptif portera le nom de *Prince héréditaire*.

ART. II. Le chef de la branche appelée, par le Duc actuellement régnant, à la succession de la Ducauté, à défaut d'héritiers¹⁵⁸ en ligne directe dans la branche régnante, portera le nom de *Prince successeur*.

ART. III. Les membres de la famille du Duc, domiciliés dans le Duché de Bouillon, jouissent de tous les droits de citoyens, en faisant la promesse civique.

ART. IV. Ils ajouteront la dénomination de *Prince* au nom qui leur aura été donné dans l'acte civile constatant¹⁵⁹ leur naissance.

La dénomination de *Prince* n'emportera aucun privilège, ni aucune exception au droit commun de tous les habitans du Duché de Bouillon.

ART. V. Le codicile du Duc actuellement¹⁶⁰ régnant, sera¹⁶¹ le seul titre dont les Princes rappelés dans ledit codicile, auront besoin, pour¹⁶² constater qu'ils sont de la race régnante. La¹⁶³ connoissance parfaite que le Duc actuellement régnant a de sa maison, et la confiance qu'il inspire, autorisant l'assemblée constituante à cette disposition.

ART. VI. Les actes par lesquels seront légalement constatés les mariages, décès des Princes rappelés dans ledit codicile, et les naissances de leurs fils, seront¹⁶⁴ présentés au corps législatifs, qui en ordonnera le dépôt après les avoir approuvés.¹⁶⁵

Section IV

Des principaux Agens du Pouvoir exécutif

ARTICLE PREMIER. Les principaux agens du pouvoir exécutif, sont¹⁶⁶ le Gouverneur, le Chancelier et le Procureur-Général.

Au Duc seul appartient le choix. Ils sont tenus à résidence.¹⁶⁷

ART. II. Aucun ordre du Duc ne peut être exécuté, s'il n'est signé par lui, et contre-signé par l'un de ses trois agens, chacun en ce qui concerne leurs fonctions ci-après détaillées.

ART. III. Les fonctions du Gouverneur, renferment¹⁶⁸ tout ce qui est relatif à la police générale, à la sûreté publique et au commandement des armes.

Celles du chancelier, renferment¹⁶⁹ tout ce qui est relatif à la correspondance du corps législatif avec le Duc, et du Duc avec le corps législatif; à la promulgation et exécution des Loix.

Les fonctions ministérielles du Procureur-Général, distinguées de celles qu'il remplit auprès du Tribunal criminel et d'appel, renferment tout ce qui est relatif à la levée et l'emploi des contributions publiques.

ART. IV. Ils sont responsables de tous les délits par eux commis contre la sûreté nationale et la constitution.

De tous attentats à la propriété et à la liberté individuelle.

De toute dissipation¹⁷⁰ des deniers publics qui leur auront été confiés.

ART. V. En aucun cas, l'ordre¹⁷¹ du Duc verbal, ou par écrit, ne peut soustraire l'un de ses trois agens ci-dessus nommés à la responsabilité.

ART. VI. Aucun d'eux en place, ou¹⁷² hors de place, ne peut être poursuivi en matière criminelle, pour fait de son administration, sans¹⁷³ un décret du corps législatif.

ART. VII. Pendant chaque interregne, en suivant le décès, ou¹⁷⁴ l'abdication du Duc, tous les agens du pouvoir exécutif sont tenu, sous leur responsabilité, de remplir toutes les fonctions attachées à leur poste.¹⁷⁵

Chapitre III

De l'exercice du Pouvoir Législatif

Section première

Pouvoirs et fonctions de l'Assemblée générale Législative

ART. PREMIER. La constitution délègue exclusivement au corps législatif les pouvoirs et fonctions ci-après :

1°. De proposer et décréter les Loix. Le Duc peut seulement inviter le corps législatif à prendre un objet en considération.

2°. De fixer les dépenses publiques.

3°. D'établir les contributions publiques ; d'en déterminer la nature, la quotité, la durée et le mode de perception.

4°. De surveiller l'emploi de tous les revenus publics et de s'en faire rendre compte.

5°. De décréter la création, ou¹⁷⁶ la suppression des officiers publics.

6°. De déterminer le titre, le poids, l'empreinte et la dénomination des monnoies.

7°. De permettre, ou¹⁷⁷ de défendre l'introduction des troupes étrangères sur le territoire du Duché.

8°. De poursuivre pardevant¹⁷⁸ la haute commission la¹⁷⁹ responsabilité des agens principaux du pouvoir exécutif.

D'accuser et de poursuivre pardevant¹⁸⁰

la même commission, ceux qui seront prévenus d'attentats et de complot¹⁸¹ contre la sûreté générale de l'Etat, ou¹⁸² contre la constitution.

9°. Le corps législatif a seul le droit d'accorder des récompenses, des marques d'honneur ou décoration purement¹⁸³ personnelles¹⁸⁴, à ceux qui ont rendu des services à l'État.

10°. Il peut seul, pour des considérations d'utilité, donner un acte de naturalisation à un étranger qui viendra s'établir dans le Duché de Bouillon.

ART. II. Il appartient au corps législatif d'arrêter tous les articles des traités d'alliance¹⁸⁵ et de commerce¹⁸⁶ ; mais les agens du pouvoir exécutif, stipuleront¹⁸⁷ seuls, et¹⁸⁸ au nom du Duc, avec¹⁸⁹ les Gouvernements étrangers. Ils seront responsables envers la Nation de ce qu'ils auront conclu, sans s'être accordés auparavant avec le corps législatif.

ART. III. Le corps législatif a le droit de déterminer le lieu de ses séances, de les continuer autant qu'il le jugera nécessaire, et de s'ajourner.

Il a le droit de police dans le lieu de ses séances et dans l'enceinte extérieure qu'il aura déterminé.

Il a le droit de discipline sur ses membres ; mais il ne peut prononcer de punition plus forte que la censure, les arrêts pour huit jours, la prison pour trois jours, ou une amende pécuniaire qui n'excédera pas soixante livres.

Il a le droit de disposer de la force publique pour¹⁹⁰ sa sûreté et pour le maintien du respect qui lui est dû.

Le corps législatif tiendra régulièrement deux sessions par année : la première commencera le premier lundi du mois de juin ; la seconde, le¹⁹¹ premier lundi du mois de Décembre.¹⁹²

Section II

Tenue des Séances et forme de délibérer

ART. PREMIER. Les délibérations du corps législatif seront publiques.

ART. II. Le corps législatif pourra cependant en toute occasion se former en Comité général.

Six membres auront le droit de l'exiger.

Pendant la durée du comité général, les¹⁹³ assistans se retireront.

ART. III. Lorsqu'un projet de décret sera présenté à la discussion le¹⁹⁴ corps législatif pourra déclarer qu'il ij a lieu à l'ajournement, ou qu'il n'ij a pas lieu à délibérer : Dans¹⁹⁵ ce dernier cas, le projet de décret pourra être représenté dans les séances suivantes.

ART. IV. Lorsque la discussion aura été admise, le corps législatif décidera s'il se trouve en état de rendre un décret définitif, ou s'il veut renvoyer la décision à un autre tems pour recueillir de plus amples éclaircissemens.

ART. V. Le corps législatif ne peut délibérer, si la séance n'est composée de onze membres au moins, et aucun décret ne sera formé que par la pluralité absolue des suffrages.

ART. VI. S'il se trouvoit moins de onze représentans pour délibérer, les membres présens ordonneront toutes injonctions nécessaires aux membres absens, contre lesquels l'Assemblée devra, étant complétée, prononcer une amende équivalente, au moins, aux¹⁹⁶ frais de la séance incomplète, s'ils ne proposent pas une excuse qui soit jugée légitime.

ART. VII. Si quelques assemblées primaires, ou¹⁹⁷ électorales, étoient¹⁹⁸ en retard, ou si¹⁹⁹ lors de la vérification des pouvoirs des députés, l'élection de plusieurs

étoit déclarée invalide, les membres présens, quelque soit leur nombre, pourront porter tout décret nécessaire, pour accélérer, ou²⁰⁰ convoquer de nouveau les assemblées primaires et électorales.²⁰¹

Section III

De la Sanction du Duc

ARTICLE PREMIER. Les Décrets du corps législatif sont présentés au Duc, qui peut leur refuser son consentement.

ART. II. Dans le cas où le Duc refuse son consentement à un décret, qui²⁰² lui est présenté pour la première fois, ce refus doit être motivé.

ART. III. D'après les motifs du Duc, le corps législatif peut retirer, ou²⁰³ changer son décret.

ART. IV. Tout décret représenté de nouveau au Duc, avec²⁰⁴ des changemens, est censé lui être présenté pour la première fois.

ART. V. Lorsque le corps législatif représentera une seconde fois au Duc le même décret, dans les mêmes termes, en²⁰⁵ joignant, s'il le juge convenir, des réponses aux observations que le Duc aura faites, le Duc sera tenu d'exprimer son consentement, ou son refus purement et simplement.

ART. VI. Le préambule de tout décret, présenté²⁰⁶ une seconde fois à la sanction du Duc, dans les mêmes termes, sera²⁰⁷ conçu de la manière suivante :

L'Assemblée Générale, vû les observations du Duc, en date du ____ sur son décret du ____ relatif à ____ maintient ledit décret dont la teneur suit : (ici le Décret).

ART. VII. Dans le cas où le Duc refuse son consentement à un décret qui lui est présenté pour²⁰⁸ la seconde fois, dans les mêmes termes, ce refus n'est que suspensif.

Lorsque la législature qui suivra celle qui

aura présenté deux²⁰⁹ fois le même décret, dans les mêmes termes, aura représenté elle-même le même décret dans les mêmes termes, le Duc sera censé avoir donné sa sanction.

ART. VIII. Le consentement du Duc est exprimé sur chaque décret, par²¹⁰ cette formule signée du Duc : *accepté et sanctionné* à _____, le _____

Le refus motivé est exprimé par celle-ci : *Le Duc doit observer*. Les observations suivront, ou seront adressées séparément au corps législatif.

Le refus suspensif est exprimé par celle-ci : *Le Duc persiste à observer*.

ART. IX. Le Duc est tenu d'exprimer son consentement, ou son refus, soit motivé, soit suspensif sur²¹¹ chaque décret, dans les trois mois de la présentation.

ART. X. Tout décret sur lequel le Duc a exprimé son refus suspensif, ne²¹² peut lui être représenté par la même législature.

ART. XI. Les décrets sanctionnés par le Duc, et ceux qui lui auront été présentés par deux législatures consécutives, ont force de loi, et²¹³ portent le nom et l'intitulé de Loix.

ART. XII. Après le décès, ou l'abdication du Duc, la sanction est suspendue, jusqu'au moment où son successeur a fait la promesse exigée par l'article neuf de la section première du chapitre deux du présent titre.

ART. XIII. Seront exécutés comme Loi, sans²¹⁴ être sujets à la sanction, les actes du Corps législatif concernant sa constitution en assemblée délibérante :

1°. La police intérieure et celle qu'il pourroit exercer dans l'enceinte extérieure qu'il aura déterminé.

2°. La vérification des pouvoirs de ses membres présents.

3°. Les injonctions aux membres absents.

4°. Les questions, soit d'éligibilité, soit

de validité des élections.

5°. La convocation des Assemblées primaires et électorales dans le cas où elles seroient en retard, où les premières élections auroient été déclarées invalides par l'Assemblée générale, où il seroit nécessaire de nommer de nouveaux députés et suppléans, en²¹⁵ cas de mort ou démission des premiers.

6°. L'exercice de la police constitutionnelle sur les officiers municipaux.

7°. L'administration, ou²¹⁶ l'aliénation des Biens communaux et²¹⁷ les dépenses particulières à faire par les communautés.

8°. Ne sont pareillement sujets à la sanction, les actes relatifs à la responsabilité des agens du pouvoir exécutif, ni les décrets portant qu'il y a lieu à accusation.

ART. XIV. Les décrets du corps législatif concernant l'établissement, la prorogation et la perception des contributions publiques, ainsi que ceux concernant l'importation, ou exportation, l'achat et la distribution des subsistances et²¹⁸ de tous les objets qui peuvent en augmenter le produit, porteront le nom et l'intitulé de loi ; ils²¹⁹ seront promulgués et exécutés sans être sujets à la sanction, si ce n'est pour les dispositions qui établiraient des peines, autres que des amendes et contraintes pécuniaires.²²⁰

Section IV

Relations du Corps Législatif avec le Duc

ART. PREMIER. Lorsque le corps législatif est définitivement constitué, il envoie au Duc, s'il est présent dans le Duché de Bouillon, une députation pour l'en instruire. Le Duc peut faire l'ouverture de chaque session, et proposer les objets qu'il croit devoir être pris en considération, pendant le cours de cette session, sans néanmoins que cette formalité puisse être considérée comme nécessaire à l'activité du corps législatif.

ART. II. Le Duc convoquera le corps législatif, dans l'intervalle de ses sessions, toutes les fois que l'intérêt de l'Etat, lui²²¹ paroîtra l'exiger : ainsi²²² que dans les cas qui auront été prévus et déterminés par le corps législatif avant de s'ajourner.

ART. III. Toutes les fois que le Duc se rendra au lieu des séances du corps législatif, il sera reçu et²²³ reconduit par une députation. Il ne pourra être accompagné dans l'intérieur de la salle que par le Prince héréditaire, le Prince successeur et ses trois principaux agens.

Dans aucun cas le Président ne pourra faire partie d'une députation.

ART. IV. Le corps législatif cessera d'être corps délibérant, tant que le Duc sera présent.

ART. V. Les actes de la correspondance du Duc, avec²²⁴ le corps législatif, seront²²⁵ toujours contresignés par le chancelier.

Les actes de la correspondance du corps législatif, avec²²⁶ le Duc, seront²²⁷ remis au Chancelier, sous sa responsabilité, pour lui être adressés.

ART. VI. Les trois agens principaux du Duc, auront²²⁸ entrée dans l'Assemblée Générale ; ils ij auront une place marquée.

Ils seront entendus toutes les fois qu'ils le demanderont, sur²²⁹ les objets relatifs à leur administration, ou²³⁰ lorsqu'ils seront requis de donner des éclaircissemens.

Ils seront également entendu sur les objets étrangers à leur administration, quand l'Assemblée Générale leur accordera la parole.²³¹

Chapitre IV

De l'exercice du pouvoir exécutif

ART. PREMIER. Le pouvoir exécutif suprême, réside²³² exclusivement dans la main du Duc.

ART. II. Le pouvoir exécutif est chargé de faire sceller les loix du sceau de l'Etat, et de les faire promulguer.

Il est chargé également de faire promulguer et exécuter les actes du Corps législatif, qui²³³ n'ont pas besoin de la sanction du Duc.

ART. III. Le Duc est le chef suprême de l'administration générale du Duché ; le²³⁴ soin de veiller au maintien de l'ordre et de la tranquillité publique lui est confié ; comme aussi celui de veiller à la sûreté extérieure de l'État, d'en maintenir les droits et les possessions.

ART. IV. Le Duc nomme tous les agens des négociations politiques.

Il nomme les juges du tribunal criminel et d'appel.

Le Procureur Général nommé par le Duc, est²³⁵ son agent auprès de ce tribunal. Il nomme auprès des tribunaux de première instance ses²³⁶ agens inférieurs.

Le Duc surveille la fabrication des monnoies, et²³⁷ nomme les officiers chargés de cette surveillance.

L'effigie du Duc est empreinte sur toutes les monnoies du Duché.

ART. V. Le pouvoir exécutif dirige et surveille la perception et le versement des contributions publiques, et donne tous les ordres nécessaires à cet effet.²³⁸

Section première

De la Promulgation des Loix

ART. PREMIER. Une expédition de chaque décret du corps législatif sera remise au Chancelier.

ART. II. Dans la quinzaine après la réception des décrets non sujets à la sanction du Duc, ou après la sanction du Duc, lorsqu'ils ij seront sujets, le Chancelier fera deux expéditions originales de chaque loi, toutes

deux signées de lui et scellées du sceau de l'Etat.

L'une sera déposée aux archives du sceau, et l'autre sera remise aux archives du corps législatif.

ART. III. Le Chancelier gardera l'expédition qui²³⁹ lui sera remise²⁴⁰ des décrets non sujets à la sanction.

ART. IV. L'Expédition des décrets sujets à la sanction, sera²⁴¹ remise au corps législatif après²⁴² la sanction, ou²⁴³ les observations données par le Duc ; mais le Chancelier en tiendra le double, déclaré²⁴⁴ conforme par les signatures de l'Assemblée.

ART. V. Le sceau de l'Etat représentera, d'un côté, l'effigie²⁴⁵ du Duc régnant, avec²⁴⁶ cette légende : *N. (le nom du Duc), Duc régnant de Bouillon*. De l'autre, un²⁴⁷ pourtour formé par des nœuds de rubans aux trois couleurs : noir²⁴⁸, rouge et blanc, avec²⁴⁹ cette exergue : *La loi veut le Duc : le Duc ne veut que la loi*.

Le sceau actuellement en usage sera apposé aux loix, jusqu'à ce que le changement nécessaire soit opéré.

ART. VI. La promulgation des loix sera ainsi conçue :

N. (Le nom du Duc), Duc régnant de Bouillon, à²⁵⁰ tous présens et à venir, salut, liberté, protection et bonheur. L'Assemblée Générale a décrété, et Nous voulons et ordonnons ce qui suit : (La copie littérale du décret sera insérée sans aucun changement).

Mandons et ordonnons aux tribunaux et aux Municipalités, que²⁵¹ les présentes ils fassent consigner dans leurs registres, lire, publier, afficher, et exécuter, comme loi du Duché, en foi de quoi notre Chancelier a signé ces présentes, auxquelles²⁵² nous avons fait apposer le sceau de l'Etat.

ART. VII. Si le Duc est mineur, les loix, proclamations et autres actes émanés de l'autorité ducale, pendant la régence, seront conçus ainsi qu'il suit :

N. (Le nom du régent), régent du Duché, au nom de N. (Le nom du Duc), Duc régnant de Bouillon, &c, &c, &c.

ART. VIII. Le Chancelier est tenu d'envoyer les loix aux tribunaux et aux municipalités : de se faire certifier cet envoi, et d'en justifier le Corps législatif.²⁵³

Chapitre V

Du pouvoir judiciaire

ART. PREMIER. Le pouvoir judiciaire ne peut, en aucun cas, être²⁵⁴ exercé, ni par le corps législatif, ni par le Duc.

ART. II. La justice sera rendue gratuitement par des juges, les uns élus à tems par le Peuple, les autres nommés à vie par le Duc.

ART. III. Ils ne pourront être, ni destitués que pour forfaitures duement jugées, ni suspendus, que par une ordonnance de prise de corps du tribunal criminel, ou par un jugement de contumace, ou par un décret d'accusation du corps législatif, dans les cas où il lui appartient de les prononcer.

ART. IV. Les tribunaux ne peuvent, ni s'immiscer dans l'exercice du pouvoir législatif, ou suspendre l'exécution des loix, ni entreprendre sur les fonctions administratives, ou citer devant eux les administrateurs, pour²⁵⁵ raison de leurs fonctions.

ART. V. Les citoijens ne peuvent être distraits des juges que la loi leur assigne par aucune commission, ni²⁵⁶ par d'autres attributions et évocations, que celles qui sont déterminées par les loix.

ART. VI. Le droit des citoijens de terminer définitivement leurs contestations par la

voie de l'arbitrage, ne peut recevoir aucune atteinte par les actes du pouvoir législatif.

ART. VII. Le Gouverneur et le Procureur-Général ne peuvent remplir en même tems les fonctions de juge ; sans que le présent article puisse annuler les nominations actuellement existantes.

Art. VIII. Chaque commune aura un tribunal de Prud'hommes composé de trois Citoyens nommés à tems par les justiciables.

ART. IX. Plusieurs Communes pourront se réunir, pour²⁵⁷ ne former qu'un même tribunal de Prud'hommes.

Il appartient au pouvoir législatif de permettre ces réunions, et²⁵⁸ de déterminer quelle sera la population nécessaire pour avoir un tribunal de prud'hommes.

ART. X. La compétence des tribunaux de prud'hommes sera déterminée par les lois.²⁵⁹

ART. XI. Le premier élu des prud'hommes, qui²⁶⁰ devront composer chaque tribunal, aura²⁶¹ le nom de chef prud'homme ; il²⁶² aura un traitement fixe sur les revenus des communes.

ART. XII. Il ij aura des juges de paix qui, assistés de deux prud'hommes, ou de deux citoyens présentés par chacune des parties, formeront, dans²⁶³ le chef lieu de chaque canton, un²⁶⁴ tribunal de paix, qui connoitra en première instance de toutes matières au dessus de la compétence des tribunaux de prud'hommes, à l'exception des matières criminelles.

ART. XIII. Les juges de paix seront choisis à tems, par²⁶⁵ les électeurs en exercice, dans les cantons où chaque juge de paix devra siéger.

ART. XIV. Les juges de paix auront un traitement fixe sur les impositions publiques.

ART. XV. Il ij aura près de la justice de paix des procureurs de canton nommés par le Procureur-Général.

ART. XVI. Aucune action ne pourra être poursuivie pardevant les tribunaux de première instance, qu'après²⁶⁶ que les parties auront été entendues, savoir : par le chef prud'homme, lorsque l'affaire sera de la compétence du tribunal des prud'hommes, et par le juge de paix, lorsque l'affaire sera de la compétence du tribunal de paix, pour parvenir à une conciliation.

ART. XVII. Si l'une des parties ne comparoissoit pas, après la citation, la loi déterminera les formalités qui devront s'ensuivre.

ART. XVIII. Si, au jour de la comparution pardevant le juge conciliateur, les parties ne s'accordent pas, elles comparoîtront, dans²⁶⁷ le délai fixé, pardevant les juges déterminés par la Loi, pour²⁶⁸ en obtenir un jugement.

ART. XIX. Dans tous les cas où il interviendra un jugement définitif, sur différends portés pardevant les tribunaux de première instance, les parties qui succomberont, seront toujours condamnées, outre les frais, à une amende déterminée par la Loi.

Ces amendes appartiendront ; savoir : celles encourues pardevant les tribunaux des prud'hommes, aux²⁶⁹ communes qui formeront la juridiction de chaque tribunal, et celles encourues pardevant la justice de paix, au trésor public.

ART. XX. Il ij aura pour tout le Duché un tribunal d'appel et un tribunal criminel.

ART. XX. Le tribunal d'appel sera composé de cinq juges et de deux suppléans nommés à vie par le Duc.

ART. XXII. Le tribunal criminel sera composé de sept juges, savoir : des cinq

juges du tribunal d'appel et des deux suppléans.

ART. XXIII. Les juges du tribunal d'appel, le Procureur-Général, son Substitut, le Greffier, le franc-sergent, auront²⁷⁰ un traitement fixe, sur les revenus du Domaine du Duc, et sur les impositions publiques. Les suppléans n'auront aucun traitement ; mais ils remplaceront de droit les juges en cas de mort, démission ou destitution.²⁷¹

ART. XXIV. Les expéditions exécutoires des jugemens du tribunal d'appel et criminel, seront²⁷² conçues ainsi qu'il suit : N. (Le nom du duc) Duc régnant de Bouillon, à tous présens et à venir, salut²⁷³. Le tribunal de ____ a rendu le jugement suivant ____ (ici sera copié le jugement, dans²⁷⁴ lequel sera fait mention du nom des juges).

Mandons et ordonnons à tous huissiers, sur ce requis, de mettre ledit jugement à exécution ; à notre Procureur-Général d'ij tenir la main, et à tous commandans et officiers de la force publique, de²⁷⁵ prêter main-forte, lorsqu'ils²⁷⁶ en seront légalement requis. En²⁷⁷ foi de quoi le présent jugement a été signé par le Président et par le Greffier.

ART. XXV. Il ij aura un tribunal de révision.

ART. XXVI. Le corps législatif jugera des avantages, ou des désavantages de l'organisation de ce tribunal.

ART. XXVII. Chaque tribunal aura son Greffier, ses huissiers ou sergens.²⁷⁸

ART. XXVIII. Les fonctions du Procureur-Général, auprès du tribunal d'appel, seront de requérir l'observation des loix dans les jugemens à rendre, et de faire exécuter les jugemens rendus.

Il sera accusateur public auprès du tribunal criminel ; il²⁷⁹ sera entendu sur toutes les accusations qui seront faites et poursuivies par des citoyens, et²⁸⁰ requerrera²⁸¹, pendant le cours de l'instruction, pour la

régularité des formes ; et²⁸² avant le jugement, pour l'application de la loi.

ART. XXIX. L'accusateur public poursuivra, soit d'office, soit d'après les ordres qui lui seront données par le Duc :

Les délits déclarés crimes par la loi ;

Les attentats contre la liberté individuelle des citoyens ; contre²⁸³ la conservation des subsistances et contre la perception des contributions.

Les délits par lesquels l'exécution des ordres donnés par le Duc, dans l'exercice des fonctions qui lui sont déléguées seroit²⁸⁴ troublée, ou²⁸⁵ empêchée.

Les attentats contre les droit des gens, et les rébellions à l'exécution des jugemens, et de tous les actes exécutoires émanés des pouvoirs constitués.

ART. XXX. Nul homme ne peut être saisi, que pour être conduit devant l'Officier de police ; et nul ne peut être mis en arrestation, ou détenu, qu'en vertu d'un mandat des officiers de police, d'une ordonnance de prise de corps du tribunal criminel, d'un décret d'accusation du corps législatif, dans le cas où il lui appartient de le prononcer, ou d'un jugement de condamnation à prison, ou détention correctionnelle.

ART. XXXI. Tout homme saisi et²⁸⁶ conduit devant l'officier de police, sera examiné sur le champ, ou au plus tard dans les vingt-quatre heures.

S'il résulte de l'examen, qu'il²⁸⁷ n'ij a aucun sujet d'inculpation contre lui, il sera remis aussitôt en liberté, ou²⁸⁸ s'il ij a lieu de l'envoier à la maison d'arrêt, il ij sera conduit dans le plus bref délai, qui, en aucun cas, ne pourra excéder deux jours.

ART. XXXII. Nul homme arrêté, ne²⁸⁹ peut être détenu, s'il donne caution suffisante, dans tous les cas où la loi permet de rester libre sous cautionnement.

ART. XXXIII. Nul homme, dans le cas où sa détention est autorisée par la loi, ne peut être conduit et détenu, que²⁹⁰ dans les lieux légalement et publiquement désignés, pour servir de maisons d'arrêts, de maisons de justice ou de prison.

ART. XXXIV. Nul gardien, ou géolier, ne²⁹¹ peut recevoir, ou retenir aucun homme, qu'en²⁹² vertu d'un mandat, ordonnance de prise de corps, décrets d'accusation, ou²⁹³ jugement mentionné dans l'article trente, ci-dessus²⁹⁴, et sans que la transcription en ait été faite sur son registre.

ART. XXXV. Tout gardien ou géolier est tenu, sans qu'aucun ordre puisse l'en dispenser, de représenter la personne du détenu à l'officier civile, aijant²⁹⁵ la police de la maison de détention, toutes les fois qu'il en sera requis par lui.

ART. XXXVI. La représentation de la personne du détenu, ne pourra de même être refusé à ses parens²⁹⁶ et amis, porteurs de l'ordre de l'officier civil, qui sera toujours tenu de l'accorder, à moins que le gardien ou géolier, ne représente une ordonnance du juge, transcrite sur son registre, pour tenir l'arrêté au secret.

ART. XXXVII. Tout homme, quelle que soit sa place, ou²⁹⁷ son emploi, autre que ceux à qui la loi donne le droit d'arrestation, qui donnera, signera, exécutera, ou fera exécuter l'ordre d'arrêter un citoyen, ou qui-conque, même dans le cas d'arrestation autorisée par la loi, conduira, recevra ou retiendra un citoyen dans un lieu de détention, non²⁹⁸ publiquement et légalement désigné, et tout gardien ou géolier qui contreviendra aux dispositions des articles trente et trente-un, ci-dessus, seront coupables du crime de détention arbitraire.

ART. XXXVIII. Nul homme ne peut être recherché, ni poursuivi, pour²⁹⁹ ce qu'il

aura dit, écrit ou publié, sur³⁰⁰ quelques matières que ce soit, si ce n'est qu'il ait provoqué distinctement la désobéissance à la loi, l'avilissement des pouvoirs constitués, la résistance à leurs actes, ou quelques-unes des actions déclarées crimes ou délits par la Loi.

ART. XXXIX. La censure sur les actes des pouvoirs constitués est permise.

ART. XL. La loi ne peut, dans aucun cas, prononcer la peine de bannissement contre un citoyen du Duché de Bouillon ; mais bien contre des étrangers domiciliés, ou non domiciliés.

ART. XLI. A cette différence près, les mêmes délits seront punis des mêmes peines, sans aucune distinction des personnes.

ART. XLII. Partie civile poursuivant au criminel, ne sera tenu³⁰¹ à aucuns frais, lorsqu'elle prouvera son accusation.

Si un condamné n'a pas de quoi suffire aux frais de la procédure, il ij sera pourvu des deniers publics.

ART. XLIII. Tous les effets provenant de vol, et³⁰² récupérés en nature, seront restitués aux réclamans, dont³⁰³ la propriété sera constatée, sans qu'il puisse être fait la moindre retenue, sous³⁰⁴ prétexte de frais de procédure.

ART. XLIV. La loi ne peut admettre qu'un seul genre de mort, et toujours le moins douloureux, pour³⁰⁵ tous les cas où elle prononcera cette peine contre un criminel.

ART. XLV. La peine du délit devant être personnelle, comme le délit même, jamais la condamnation d'un criminel ne pourra nuire aux droits politiques et civils d'aucun de ses parens.

ART. XLVI. Les parens ou amis de ceux dont on aura trouvé le cadavre, pourront³⁰⁶ toujours le reconnoître publiquement, sans³⁰⁷ qu'on puisse leur faire supporter aucuns frais de visite, ni³⁰⁸ d'enquête.

ART. XLVII. Une haute commission, composée³⁰⁹ de trois membres du tribunal criminel, ou tous autres citoijens nommés par le Duc et³¹⁰ de six grands juges nommés par les électeurs des cantons en exercice, connoitra des délits des agens principaux du pouvoir exécutif, et³¹¹ des crimes qui attaqueront la sûreté générale de l'Etat, lorsque le corps législatif aura rendu un décret d'accusation.

Elle ne se rassemblera que sur la proclamation du corps législatif, qui fixera la durée de ses fonctions, et³¹² qui nommera auprès d'elle un Grand Prevôt, chargé de la poursuite.³¹³

Titre III

De la force publique

ART. PREMIER. Tous citoijens sont appelés au service de la force publique, pour assurer le maintien de l'ordre et l'exécution des loix.

ART. II. Lorsqu'à cet effet ils se rassemblent, ils sont soumis à une organisation déterminée par la Loi, mais³¹⁴ ils ne peuvent se former ni³¹⁵ agir, qu'en vertu d'une réquisition, ou d'une autorisation légale.

ART. III. Les Officiers sont élus à tems dans chaque Commune, et³¹⁶ ne sont subordonnés à aucun Officier nommé dans les autres communes.

ART. IV. La réquisition de la force publique, appartient³¹⁷ aux Officiers civils, suivant³¹⁸ les regles déterminées par le pouvoir législatif.

ART. V. Lorsque les troubles agiteront une commune entiere, le Gouverneur donnera d'office, et sous sa responsabilité, tous ordres nécessaires aux Officiers des communes du Duché, pour³¹⁹ envoyer au rendez-vous indiqué, et³²⁰ par tour de rôle, le³²¹ tantième homme de la troupe qu'ils commandent, pour former une masse, dont la force l'emporte sur les mutins : il³²² nommera d'office les Officiers qui commanderont ces différens détachemens.

ART. VI. Le Gouverneur ne pourra se dispenser de donner semblables ordres, toutes³²³ les fois qu'il en sera requis, suivant³²⁴ les regles déterminées par le pouvoir législatif.

ART. VII. La loi déterminera les peines pécuniaires et autres qu'encourront ceux qui résisteront à la force publique de leur commune respective, de même que ceux qui ne se seront pas mis en devoir d'arrêter les désordres.

Toutes les fois que la force générale du Duché aura dû être mise en mouvement, ceux qui auront nécessité cette mesure, seront³²⁵ toujours poursuivis suivant les dispositions ci-dessus.

ART. VIII. La force publique est essentiellement obéissante : nul³²⁶ corps armé ne peut délibérer.³²⁷

Titre IV

De la Contribution publique

ART. PREMIER. Les Contributions publiques seront délibérées et fixées³²⁸ chaque année par³²⁹ le corps législatif, et³³⁰ ne pourront subsister au delà du dernier jour de la session suivante, si elles n'ont pas été expressément renouvelées.

ART. II. Toutes contributions seront réparties entre tous les Citoijens et tous les propriétaires également.

ART. III. Sous aucun prétexte, les³³¹ fonds nécessaires à l'acquittement des fonds du gouvernement de³³² la partie du traitement des membres du tribunal d'appel, dont la Nation s'est chargée, et du traitement entier des juges de paix, ne pourront être ni refusés, ni suspendus.

ART. IV. Le corps législatif ne pourra, dans aucun cas, charger³³³ la Nation du paiement des dettes d'aucun individu.

ART. V. Les états de recette des contributions, et de tous les revenus publics, de même que les comptes détaillés de la dépense nationale, signés et certifiés par le Procureur Général, chargé de cette surveillance, seront rendus publics par la voie de l'impression et envoyés à chaque municipalité du Duché, après qu'ils auront été arrêtés par l'Assemblée Générale.

ART. VI. Les municipalités ne pourront ni établir aucune contribution publique, ni faire aucune répartition, au³³⁴ delà du tems et des sommes fixées par le corps législatif ; ni délibérer ; ou³³⁵ permettre, sans ij être autorisées par lui, aucun emprunt local à la charge des citoyens de leur commune.

Les dépenses particulières³³⁶ de chaque commune, seront³³⁷ toutes prises sur les revenus des Biens communaux, à charge par les municipalités d'en rendre un compte détaillé, par dépense et recette, aux préposés à cet effet par la loi.³³⁸

Titre V

Des Rapports des habitans du Duché de Bouillon avec les Nations étrangères

ART. PREMIER. Les étrangers établis ou non dans le Duché de Bouillon succèdent à leurs parens étrangers, ou citoyens du Duché.

ART. II. Ils peuvent contracter, acquérir, et recevoir des Biens situés dans le Duché de Bouillon, et³³⁹ en disposer, de³⁴⁰ même

que tous citoyens, par³⁴¹ tous les moijens autorisés par les loix.

ART. III. Les étrangers qui se trouvent dans le Duché de Bouillon, sont³⁴² soumis aux mêmes loix criminelles et de police, que³⁴³ les citoyens ; en³⁴⁴ matière criminelle seulement, la³⁴⁵ loi peut prononcer la peine de bannissement contre des étrangers, et³⁴⁶ non contre des citoyens. Leur personne, leurs biens et leur industrie, sont également protégés par la loi.³⁴⁷

Titre VI

De la Revision des décrets constitutionnels

Article Primiere

L'Assemblée Générale Constituante, déclare³⁴⁸ que la Nation a le droit imprescriptible de changer sa constitution, et³⁴⁹ néanmoins, considérant³⁵⁰ qu'il est plus conforme à l'intérêt national d'user seulement, par³⁵¹ les moijens pris dans la constitution même, du³⁵² droit d'en réformer les articles, dont³⁵³ l'expérience auroit fait sentir les inconvéniens, décrete qu'il ij sera procédé par une assemblée de révision.

II. Lorsque trois législatures consécutives auront émis³⁵⁴ un voeu uniforme, pour³⁵⁵ le changement de quelques articles constitutionnels, il ij aura lieu à la révision demandée.

III. La prochaine législature et la suivante, ne³⁵⁶ pourront proposer la réforme d'aucun article constitutionnel.

IV. Des trois législatures qui pourront par la suite, proposer³⁵⁷ quelque changement, les deux premières ne s'occuperont de cet objet que dans leurs dernières sessions, et la troisième, dans la première session de leur seconde année.

V. Les décrets par lesquels elles auront émis leur vœu, ne seront pas sujets à la sanction du Duc.

VI. La quatrième législature, augmentée³⁵⁸ de huit membres, formera l'Assemblée de revision.

Ces huit membres seront élus après que la nomination des Représentans au corps législatif aura été déterminée, et il en sera fait un procès-verbal séparé.

Le canton le plus peuplé du Duché, nommera deux députés reviseurs.

L'Assemblée de revision ne sera composée que d'une chambre.

VII. Les membres de la troisième législature qui auront demandé le changement, ne³⁵⁹ pourront être élus à l'Assemblée de revision.

VIII. Les membres de l'Assemblée de revision, promettent³⁶⁰ individuellement de se borner à statuer sur les objets qui leur auront été soumis, par le vœu uniforme des trois législatures précédentes ; de maintenir au surplus de tout leur pouvoir la constitution du Duché, arrêtée par l'Assemblée Générale constituante, le vingt-trois Mars³⁶¹ mil sept cent quatre-vingt-douze³⁶², et d'être en tout fideles à la Nation, à la loi et au Duc.

IX. L'Assemblée de revision sera tenue de s'occuper ensuite, et³⁶³ sans délai, des objets qui auront été soumis à son examen, aussitôt³⁶⁴ que son travail sera terminé. Les³⁶⁵ huit membres nommés en augmentation, se retireront, sans³⁶⁶ prendre part, en aucun cas, aux actes législatifs.³⁶⁷

Article second

Aucun des pouvoirs institués par la constitution, n'a³⁶⁸ le droit de la changer dans son ensemble, ni dans ses parties, sauf les réformes qui pourront être faites par

la voie de la revision, conformément aux dispositions du titre VI, ci-dessus³⁶⁹.

II. Le pouvoir législatif ne pourra faire aucune loi qui porte atteinte à l'exercice des droits naturels et civils, consignés dans la constitution, à la liberté que les citoyens ont d'aller, de rester, de partir, sans pouvoir être arrêtés, ni détenus, que³⁷⁰ selon les formes déterminées par la constitution.

De parler, d'écrire, d'imprimer et publier leurs pensées, sans³⁷¹ que leurs écrits puissent être soumis à aucune censure, ni inspection avant leur publication, et d'exercer le Culte religieux auquel ils sont attachés.

De s'assembler paisiblement et sans armes, en satisfaisant aux Loix de police.

D'adresser aux Autorités constituées des pétitions signées individuellement.

Mais comme la liberté ne consiste qu'à pouvoir faire tout ce qui ne nuit, ni aux droits, ni à la sûreté publique, la Loi peut établir des peines, contre³⁷² les actes qui attaquant, où la sûreté publique, ou les droits d'autrui, seroient nuisibles à la société.

III. Il sera fait un code de loix civiles, communes³⁷³ à tout le Duché, dans lequel la loi ne pourra connoître d'autres propriétés territoriales, que³⁷⁴ celles appartenantes à la Ducauté, à la Nation, aux communes et aux citoyens ou étrangers en particulier.

Sont comprises dans les propriétés communales celles laissées pour secourir les pauvres de leur arrondissement et administrées par les municipalités pour en remplir l'objet.

Les Domaines de la Ducauté sont inaliénables.

Ceux de la Nation et des communes sont inaliénables³⁷⁵ sous la surveillance du corps législatif, qui en désignera l'emploi.

Les propriétés particulières ne peuvent être transmises en d'autres mains que par ventes, donations, dispositions testamentaires, ou successions de parens, de³⁷⁶ la

manière qui sera déterminée.

ART. IV. La Loi ne peut admettre l'ingé-
ralité des partages entre parens appellés à
succéder.

ART. V. La Nation est héritière de ceux
qui, n'ayant pas de parens pour leur succé-
der, n'ont pas disposé de leurs propriétés.

ART. VI. Les Décrets rendus par l'As-
semblée Générale constituante, qui ne sont
pas compris dans l'acte de constitution, se-
ront exécutés comme Loix, et les loix anté-
rieures auxquelles elle n'a pas dérogé, se-
ront également observées, tant³⁷⁷ que les
uns ou les autres n'auront pas été révoqués,
ou³⁷⁸ modifiés par le pouvoir Législatif.³⁷⁹

¹ Ce texte est édité d'après le manuscrit original, signé et scellé par le Godefroy-Charles-Henri de la Tour, duc de Bouillon, prince de Turenne (Bouillon, Archives de la ville, II, 279) et vérifié avec le texte enregistré dans les registres de la Cour Souveraine de Bouillon, le 1er mai 1792 (Arlon, Archives de l'État à Arlon, Cour Souveraine de Bouillon, 16 : Ordonnances et reliefs. 1787-1794), ainsi qu'avec la seule édition imprimée connue, éditée à Bouillon en 1792 [Bruxelles, Bibliothèque royale ; Londres, British Library, F.1899.(2)]. L'orthographe, la ponctuation et l'emploi des majuscules du manuscrit de Bouillon ont été maintenus. Il convient de souligner le manque d'uniformité dans ce manuscrit. Il faut en outre mentionner que ce manuscrit fait usage du „ij“, contrairement au manuscrit d'Arlon et l'édition imprimée, qui emploient le „y“. Dans l'édition imprimée, le „et“ est toujours remplacé par „&“. L'édition par M.L. Polain, *Recueil des ordonnances du Duché de Bouillon. 1240-1795*, Bruxelles : Fr. Gobaerts, 323-341 est sujet à caution.

Le manuscrit de la Cour Souveraine et l'édition imprimée mentionnent après Bouillon : „, arrêtée par l'assemblée Générale, Le vingt trois mars 1792“.

² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...à toutes Constitutions.“

³ Ibid., „...naissant lui...“.

⁴ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.

⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...peuvent...“.

⁶ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „Il n'y a point de sociétés sans conventions“ ; dans l'édition imprimée, „Il n'y a point de société sans conventions“.

⁷ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et l'édition imprimée, „...de faire des loix“.

⁸ Ibid., „...loix auxquelles...“.

⁹ Ibid., „...fourmit, pour...“.

¹⁰ Ibid., „...formation ou...“.

¹¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine le mot „...des citoyens...“ manque.

¹² Dans l'édition imprimée, „...citoyens de...“.

¹³ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et l'édition imprimée, „...nation après...“.

¹⁴ Ibid., „...donné ou...“.

¹⁵ Ibid., „...s'assemble ou...“.

¹⁶ Ibid., „...pouvoirs ; elle...“.

¹⁷ Ibid., „...pouvoir, dont...“.

¹⁸ Ibid., „...pouvoirs délégués...“.

¹⁹ Ibid., „...constituant sont...“.

²⁰ Ibid., „...loix qui...“.

²¹ Ibid., „...concerne leurs personnes et leurs Biens...“.
Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.

²² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et l'édition imprimée, „...un, et...“.

²³ Ibid., „...indivisible. Son...“.

²⁴ Ibid., „...cantons. Chaque...“.

²⁵ Ibid., „...Bouillon...“.

²⁶ Ibid., „...pere citoyen...“.

²⁷ Ibid., „...pere fils...“.

²⁸ Ibid., „... sont revenus...“.

²⁹ Ibid., „...perd 1°...“.

³⁰ Ibid., „...en pays étranger“.

³¹ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.

³² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „Section Iere“ ; dans l'édition imprimée, „Section I“.

³³ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...réunion, à...“.

³⁴ Ibid., „...insolvabilité, prouvée...“.

³⁵ Ibid., „Section II“.

³⁶ Ibid., „...en Commune“.

³⁷ Ibid., „...réunion, dans...“.

³⁸ Ibid., „...ont et...“.

³⁹ Ibid., „...naissent d'elles...“.

⁴⁰ Ibid., „...épouse, en...“.

⁴¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „bourgeoisie mais...“ ; dans l'édition imprimée, „bourgeoisie, mais...“.

⁴² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „municipales que...“.

⁴³ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...état seront...“.

⁴⁴ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.

⁴⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...imprescriptible. Aucune...“.

⁴⁶ Ibid., „...peuple, ni...“.

⁴⁷ Ibid., „...l'exercice. Elle...“.

⁴⁸ Ibid., „...établit...“.

- 49 Ibid., „...responsables de...”.
- 50 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, cet article ne constitue pas un nouvel article.
- 51 Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 52 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „Chapitre Ier” ; dans l'édition imprimée, „Chapitre I”.
- 53 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „...élections chaque...” ; dans l'édition imprimée, „...élections. Chaque...”.
- 54 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et l'édition imprimée, „...législatif se...”.
- 55 Ibid., „...dissout...”.
- 56 Ibid., „...représentans est...”.
- 57 Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 58 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...droit. le...”.
- 59 Ibid., „...citoyens actifs...”.
- 60 Ibid., „...cinquante-neuf : deux...”.
- 61 Ibid., „...inclusivement : trois...”.
- 62 Ibid., „...inclusivement et ainsi de suite ; en...”.
- 63 Ibid., „...actifs composant...”.
- 64 Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 65 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...électorales, nomination...”.
- 66 Ibid., „...lieu pour...”.
- 67 Ibid., „...suppléans dont...”.
- 68 Ibid., „...électorale à...”.
- 69 Ibid., „...agens, principaux...”.
- 70 Ibid., „...réélus...”.
- 71 Dans l'édition imprimée, „...suffrages, si...”.
- 72 Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 73 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...électorales se...”.
- 74 Ibid., „...élire. Elles...”.
- 75 Ibid., „...l'intérieur sans...”.
- 76 Ibid., „...cas la...”.
- 77 Ibid., „...municipalité une...”.
- 78 Ibid., „...mairie président...”.
- 79 Ibid., „...actifs présens...”.
- 80 Ibid., „...répéteront, Je...”.
- 81 Ibid., „...déchus non seulement...”.
- 82 Ibid., „...citoyens, mais...”.
- 83 Ibid., „...article dans...”.
- 84 Ibid., „...retour ou...”.
- 85 Ibid., „...convalescence sous...”.
- 86 Ibid., „...acclamation, ou...”.
- 87 Ibid., „...les pouvoirs de ceux qui s'y présenteront, et...”.
- 88 Ibid., „...lui ne...”.
- 89 Ibid., „...portées...”.
- 90 Dans l'édition imprimée, „...ame, les...”.
- 91 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...écrire et...”.
- 92 Ibid., „...d'électeurs une...”.
- 93 Ibid., „...électorales donneront...”.
- 94 Dans l'édition imprimée, „...suppléant...”.
- 95 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...rassembleront d'après...”.
- 96 Ibid., „...primaires seulement...”.
- 97 Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 98 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...Assemblée-générale. Elle...”.
- 99 Ibid., „...retirer sans au préalable avoir...”.
- 100 Ibid., „...accusés ni...”.
- 101 Ibid., „...être saisi en délit...”.
- Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 102 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...avis sans délai au corps législatif et...”.
- 103 Ibid., „Section I”.
- 104 Ibid., „...héréditaire son fils aucun...”.
- 105 Ibid., „...bienfaisance qui...”.
- 106 Ibid., „...Déclaration, donnée par le Duc, actuellement...”.
- 107 Ibid., „...sera ensuite...”.
- 108 Dans l'édition imprimée, „...issu, comme...”.
- 109 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...d'Angleterre sur...”.
- 110 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine „...reconnu...” ; dans l'édition imprimée, „...reconnu...”.
- 111 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...du Duché que...”.
- 112 Ibid., „...d'appel à...”.
- 113 Ibid., „...effet quelque...”.
- 114 Ibid., „...volonté contenu...”.
- 115 Ibid., „...exécutés autant...”.
- 116 Ibid., „...testament...”.
- 117 Ibid., „...regnant ;...”.
- 118 Ibid., „...valoir ou confier, ...”.
- 119 Ibid., „...Nation sans...”.
- 120 Ibid., „...point dans...”.
- 121 Ibid., „...loi. Le...”.
- 122 Ibid., „...Duc à...”.
- 123 Les mots, „d'être fidele à la Nation et à la loi ;” manquent dans le manuscrit de la Cour Souveraine.
- 124 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...proclamation dans...”.
- 125 Ibid., „...promesse, sera...”.
- 126 Ibid., „...législatif. Jusques-là...”.
- 127 Le „N.” manque dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée.
- 128 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „...Bouillon et...” ; dans l'édition imprimée, „...Bouillon &...”.
- 129 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...Prince prétendant...”.
- 130 Ibid., „...lui, pour...”.

¹³¹ Dans l'édition imprimée, ...déchu, de...".

¹³² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...fondé; et..."; dans l'édition imprimée, ...fondé; &...".

¹³³ Dans l'édition imprimée, ...effet. La...".

¹³⁴ Ibid., ...si, après".

¹³⁵ Ibid., ...pas, par...".

¹³⁶ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...regnant dans...".

¹³⁷ Ibid., ...Bouillon seront...".

¹³⁸ Ibid., ...ducauté pour par les...".

¹³⁹ Ibid., ...faculté qui...".

¹⁴⁰ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...librement et..."; dans l'édition imprimée, ...librement &...".

¹⁴¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...Ducs successeurs...".

¹⁴² Dans l'édition imprimée, ...Duc seront".

¹⁴³ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...prises, contre..."; dans l'édition imprimée, ...prises, contre les usages, sur...".

¹⁴⁴ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...garde qui...".

¹⁴⁵ Ibid., ...Duc, ne...".

¹⁴⁶ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy".

¹⁴⁷ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...Duc, actuellement...".

¹⁴⁸ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...codicille touchant...".

¹⁴⁹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...régence seront...".

¹⁵⁰ Ibid., ...exécutées. Si...".

¹⁵¹ Ibid., ...ducauté. Il...".

¹⁵² Ibid., ...législatif ...d'être...".

¹⁵³ „et dont l'exercice lui est confié pendant la minorité du Duc," manque dans dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée.

¹⁵⁴ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...reconnue légalement, constatée...".

¹⁵⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...délibérations successivement, prises, de..."; dans l'édition imprimée, „délibérations successivement prises, de...".

¹⁵⁶ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...régence, tant...".

¹⁵⁷ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy".

¹⁵⁸ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...à défaut d'héritier...".

¹⁵⁹ Ibid., ...civile, constatant...".

¹⁶⁰ Dans l'édition imprimée, ...duc, actuellement...".

¹⁶¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...regnant sera...".

¹⁶² Ibid., ...auront besoin...".

¹⁶³ Ibid., ...régnante; la...".

¹⁶⁴ Ibid., ...fils seront...".

¹⁶⁵ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné avec la réserve que j'ai fait relativement au Gouverneur".

Dans le manuscrit de la Cour Souveraine de Bouillon et dans l'édition imprimée, „accepté et sanctionné (signé) Godefroy".

¹⁶⁶ Ibid., ...sont le...".

¹⁶⁷ Est écrit en marge : „A l'exception du gouverneur qui pourra s'absenter quand le Duc le lui permettra et pour autant de temps qu'il voudra le faisant remplacer par un des agens du pouvoir executif à la volonté du Duc qui lui donnera des lettres a ce necessaires. (signé) Godefroy".

Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée est encore écrit en marge : „Extrait du procès-verbal de la séance de l'assemblée générale du Duché Souverain de Bouillon. Séance du 28 mai 1792. Vû par l'assemblée générale du Duché l'observation de S.A.S^{me} sur l'article premier de la section quatrieme, du chapitre deux du titre deux de la charte constitutionnelle du Duché decrete que le Gouverneur des villes et duché pourra s'absenter pour autant de tems et toutes les fois que le duc le jugera à propos, moijennant qu'il soit remplacé par un des agens du pouvoir executif. Pour copie. Signé : A. Dachij et F. L. Doffagne, secrétaires".

¹⁶⁸ Ibid., ...Gouverneur renferment...".

¹⁶⁹ Ibid., ...Chancelier renferment...".

¹⁷⁰ Ibid., „De toutes dissipation...".

¹⁷¹ Ibid., ...cas l'ordre...".

¹⁷² Ibid., ...place ou...".

¹⁷³ Ibid., ...administration sans...".

¹⁷⁴ Ibid., ...décès ou...".

¹⁷⁵ Ibid., ...sont tenus...".

Est écrit en marge : „accepté et sanctionné avec la réserve que j'ai faite relativement au gouverneur (signé) Godefroy".

¹⁷⁶ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...création ou...".

¹⁷⁷ Ibid., ...permettre ou...".

¹⁷⁸ Dans l'édition imprimée, ...poursuivre, par devant...".

¹⁷⁹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...commission, la...".

¹⁸⁰ Dans l'édition imprimée, ...poursuivre, par-devant...".

¹⁸¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...complots...".

¹⁸² Ibid., ...état ou...".

¹⁸³ Ibid., ...décoration, purement...".

¹⁸⁴ Ibid., ...personnels...".

¹⁸⁵ Ibid., ...alliances...".

¹⁸⁶ Ibid., ...traités d'alliances et de commerce...".

¹⁸⁷ Ibid., ...stipuleront seuls...".

¹⁸⁸ Ibid., ...seuls et...".

¹⁸⁹ Ibid., ...Duc avec...".

¹⁹⁰ Ibid., ...publique, pour...".

- ¹⁹¹ Ibid., ..., seconde le...".
- ¹⁹² Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.
- ¹⁹³ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., général les...".
- ¹⁹⁴ Dans l'édition imprimée, ..., discussion, le...".
- ¹⁹⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „déli-bérer dans“; dans l'édition imprimée, ..., délibérer. Dans...".
- ¹⁹⁶ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., moins aux...".
- ¹⁹⁷ Ibid., ..., primaires ou...".
- ¹⁹⁸ Ibid., ..., électorales étoient...".
- ¹⁹⁹ Ibid., ..., ou, si...".
- ²⁰⁰ Ibid., ..., accélérer ou...".
- ²⁰¹ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.
- ²⁰² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., décret qui...".
- ²⁰³ Ibid., ..., retirer ou...".
- ²⁰⁴ Ibid., ..., Duc avec...".
- ²⁰⁵ Ibid., ..., termes en...".
- ²⁰⁶ Ibid., ..., décret présenté...".
- ²⁰⁷ Ibid., ..., termes sera...".
- ²⁰⁸ Ibid., ..., présenté, pour...".
- ²⁰⁹ Ibid., ..., présenté, deux...".
- ²¹⁰ Ibid., ..., décret par...".
- ²¹¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „motivé ou suspensif sur“; dans l'édition imprimée, ..., motivé, soit suspensif, sur...".
- ²¹² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., suspensif ne...".
- ²¹³ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „loi et“; dans l'édition imprimée, ..., loi &...".
- ²¹⁴ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., lois sans...".
- ²¹⁵ Ibid., ..., suppléans en...".
- ²¹⁶ Ibid., ..., L'administration ou...".
- ²¹⁷ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „commu-naux, et“; dans l'édition imprimée, ..., communaux, &...".
- ²¹⁸ Dans l'édition imprimée, ..., subsistances, &...".
- ²¹⁹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., loi. Ils...".
- ²²⁰ Ibid., ..., l'importation ou l'exportation...".
Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.
- ²²¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., état lui...".
- ²²² Ibid., ..., l'exiger, ainsi...".
- ²²³ Ibid., ..., reçu, et...".
- ²²⁴ Dans l'édition imprimée, ..., Duc avec...".
- ²²⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., législatif seront...".
- ²²⁶ Ibid., ..., législatif avec...".
- ²²⁷ Ibid., ..., Duc seront...".
- ²²⁸ Ibid., ..., Duc auront...".
- ²²⁹ Ibid., ..., demanderont sur...".
- ²³⁰ Ibid., ..., administration ou...".
- ²³¹ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.
- ²³² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., exécutif suprême...".
- ²³³ Ibid., ..., législatif qui...".
- ²³⁴ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ..., Duché le..."; dans l'édition imprimée, „Duché. Le“.
- ²³⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., Duc est...".
- ²³⁶ Dans l'édition imprimée, ..., instance, ses...".
- ²³⁷ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „mon-noies et“; dans l'édition imprimée, ..., monnoies &...".
- ²³⁸ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.
- ²³⁹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., l'expédition, qui...".
- ²⁴⁰ Ibid., ..., remise, des...".
- ²⁴¹ Ibid., ..., sanction sera...".
- ²⁴² Ibid., ..., législatif, après...".
- ²⁴³ Ibid., ..., sanction ou...".
- ²⁴⁴ Ibid., ..., double déclaré...".
- ²⁴⁵ Ibid., ..., représentera d'un côté l'effigie...".
- ²⁴⁶ Ibid., ..., regnant avec...".
- ²⁴⁷ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ..., *Bouillon* de l'autre un..."; dans l'édition imprimée, „l'autre un“.
- ²⁴⁸ Dans l'édition imprimée, ..., couleurs, noir, ...".
- ²⁴⁹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., blanc avec...".
- ²⁵⁰ Ibid., ..., Bouillon à...".
- ²⁵¹ Ibid., ..., municipalités que...".
- ²⁵² Ibid., ..., présentes auxquelles...".
- ²⁵³ Est, écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.
- ²⁵⁴ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., peut en aucun cas être...".
- ²⁵⁵ Ibid., ..., administrateurs pour...".
- ²⁵⁶ Ibid., ..., commission ni...".
- ²⁵⁷ Ibid., ..., réunir pour...".
- ²⁵⁸ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ..., réunions et..."; dans l'édition imprimée, „réunions &“.
- ²⁵⁹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, l'article 10 manque.
- ²⁶⁰ Dans l'édition imprimée, ..., prud'hommes qui...".
- ²⁶¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ..., tribunal aura...".
- ²⁶² Ibid., ..., prud'homme. Il...".
- ²⁶³ Ibid., ..., formeront dans...".
- ²⁶⁴ Ibid., ..., canton un...".
- ²⁶⁵ Ibid., ..., tems par...".
- ²⁶⁶ Ibid., ..., instance qu'après...".
- ²⁶⁷ Ibid., ..., comparoîtront dans...".

- 268 Dans l'édition imprimée, „...loi pour...”.
- 269 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...prud'hommes aux...”.
- 270 Ibid., „...franc-sergent auront...”.
- 271 Ibid., „...de mort, de démission ou de destitution...”.
- 272 Ibid., „...criminel seront...”.
- 273 Ibid., „...venir salut...”.
- 274 Ibid., „...jugement dans...”.
- 275 Ibid., „...publique de...”.
- 276 Ibid., „...main forte lorsqu'ils...”.
- 277 Ibid., „...requis : en...”.
- 278 Cet article manque dans le manuscrit de la Cour Souveraine.
- 279 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...criminel. II...”.
- 280 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „citoyens et” ; dans l'édition imprimée, „...citoyens &...”.
- 281 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...et requerra...”.
- 282 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „formes, et” ; dans l'édition imprimée, „...formes, &...”.
- 283 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...citoyens, contre...”.
- 284 Ibid., „...déléguées, seroit...”.
- 285 Ibid., „...troublée ou...”.
- 286 Dans l'édition imprimée, „...homme, saisi...”.
- 287 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...l'examen qu'il...”.
- 288 Ibid., „...liberté ; ou...”.
- 289 Ibid., „...arrêté ne...”.
- 290 Ibid., „...détenu que...”.
- 291 Ibid., „...gardien ou géolier ne...”.
- 292 Ibid., „...homme qu'en...”.
- 293 Ibid., „...décret d'accusation ou...”.
- 294 Ibid., „...trente ci-dessus...”.
- 295 Ibid., „...civil ayant...”.
- 296 Ibid., „...de même petre refusée à ses parens...”.
- 297 Ibid., „...place ou...”.
- 298 Ibid., „...detention non...”.
- 299 Dans l'édition imprimée, „...poursuivi pour...”.
- 300 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...publié sur...”.
- 301 Ibid., „...sera tenue...”.
- 302 Ibid., „...vol et...”.
- 303 Ibid., „...reclamans dont...”.
- 304 Ibid., „...retenue sous...”.
- 305 Ibid., „...douloureux pour...”.
- 306 Ibid., „...cadavre pourront...”.
- 307 Ibid., „...publiquement sans...”.
- 308 Ibid., „...visite ni...”.
- 309 Ibid., „...commission composée...”.
- 310 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „Duc, et” ; dans l'édition imprimée, „...Duc, &...”.
- 311 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „exécutif et” ; dans l'édition imprimée, „...exécutif &...”.
- 312 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „fonctions et” ; dans l'édition imprimée, „...fonctions &...”.
- 313 Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 314 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „...loi ;...” ; dans l'édition imprimée, „...loi ;...”.
- 315 Dans l'édition imprimée, „...former, ni...”.
- 316 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „...commune et...” ; dans l'édition imprimée, „...commune &...”.
- 317 Dans l'édition imprimée, „...publique appartient...”.
- 318 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...civils suivant...”.
- 319 Ibid., „...Duché pour...”.
- 320 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „...indiqué et...” ; dans l'édition imprimée, „...indiqué &...”.
- 321 Dans l'édition imprimée, „...rôle le...”.
- 322 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...mutins. II...”.
- 323 Ibid., „...ordres toutes...”.
- 324 Ibid., „...requis suivant...”.
- 325 Ibid., „...mesure seront...”.
- 326 Ibid., „...obéissante. Nul...”.
- 327 Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 328 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „...fixés chaque...” ; dans l'édition imprimée, „...fixées, chaque...”.
- 329 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...année, par...”.
- 330 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „...législatif et...” ; dans l'édition imprimée, „...législatif &...”.
- 331 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...prétexte les...”.
- 332 Dans l'édition imprimée, „...gouvernement, de...”.
- 333 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...pourra dans aucun cas charger...”.
- 334 Ibid., „...répartition au...”.
- 335 Ibid., „...déliérer ou...”.
- 336 Dans l'édition imprimée, „...dépenses, particulières...”.
- 337 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...commune seront...”.
- 338 Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy”.
- 339 Dans l'édition imprimée, „...Bouillon &...”.
- 340 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, „...disposer de...”.
- 341 Ibid., „...citoyens par...”.
- 342 Ibid., „...Bouillon sont...”.
- 343 Ibid., „...police que...”.
- 344 Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, „...citoyens en...” ; dans l'édition imprimée, „...citoyens. En...”.

³⁴⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...seulement la...".

³⁴⁶ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...étrangers et..."; dans l'édition imprimée, ...étrangers &...".

³⁴⁷ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...leurs personnes...".

Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.

³⁴⁸ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...constituante déclare...".

³⁴⁹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...constitution et..."; dans l'édition imprimée, ...constitution &...".

³⁵⁰ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...néanmoins considérant...".

³⁵¹ Ibid., ...seulement par...".

³⁵² Ibid., ...même du...".

³⁵³ Ibid., ...articles dont...".

³⁵⁴ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...consécutives, auront, émis...".

³⁵⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...uniforme pour...".

³⁵⁶ Ibid., ...suivante ne...".

³⁵⁷ Ibid., ...suite proposer...".

³⁵⁸ Ibid., ...législature augmentée...".

³⁵⁹ Ibid., ...changement ne...".

³⁶⁰ Ibid., ...revision promettrent...".

³⁶¹ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...constituante le 23 mars..."; dans l'édition imprimée, ...constituante le vingt trois mars...".

³⁶² Dans le manuscrit de la Cour Souveraine, ...1792...".

³⁶³ Ibid., ...ensuite et...".

³⁶⁴ Dans l'édition imprimée, ...examen. Aussitôt...".

³⁶⁵ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...terminé, les...".

³⁶⁶ Ibid., ...augmentation se retireront sans...".

³⁶⁷ Est écrit en marge : „accepté et sanctionné (signé) Godefroy“.

³⁶⁸ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...constitution n'a...".

³⁶⁹ Ibid., ...VI ci-dessus...".

³⁷⁰ Ibid., ...arrêtés ni détenus que...".

³⁷¹ Ibid., ...pensées sans...".

³⁷² Dans l'édition imprimée, ...peines contre...".

³⁷³ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...civiles communes...".

³⁷⁴ Ibid., ...territoriales que...".

³⁷⁵ Les mots „Ceux de la Nation et des communes sont inaliénables“ manquent dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée.

³⁷⁶ Dans le manuscrit de la Cour Souveraine et dans l'édition imprimée, ...parens de...".

³⁷⁷ Ibid., ...observées tant...".

³⁷⁸ Ibid., ...révoqués ou...".

³⁷⁹ Ibid., „(signé) Gérard, président, N. Renauld, N. Collart, Nicolas Burnet, Hubert Vasseur, J. Brasseur, Nicolas Nannan, A. Dachij, secrétaire, et F.L. Dofagne, secrétaire.

Pour copie ADachij Secretaire”

Le texte qui suit ne figure pas dans le registre de la Cour Souveraine de Bouillon :

„Remis à M. le Chancelier du Duché Le deux Avril 1792

Dachij [dans l'édition imprimée, „Signés A. Dachy”] Secretaire F.L. Doffagne Secrétaire

[Dans l'édition imprimée, „Et plus bas est écrit”]

„Accepté et sanctionné pour prouver de nouveau à mes enfans mon amour pour eux et le desir de les voir heureux en l'exécutant et en se conformant à la loi à Navarre ce 26 avril 1792 an premier de la liberté.

(signé) Godefroy (et plus bas, signé) Dorival de figuamont chancelier du Duché.”

Le manuscrit de la Cour Souveraine mentionne en plus :

„La Cour sur la présentation faite par Monsieur le Chancelier de la charte constitutionnelle du Duché Décretée par l'assemblée Générale le vingt trois mars et sanctionné par S.a.Sme le vingt six avril d^r. et... Procureur Général de S.a.Sme en son requisitoire, ordonne qu'il en sera donné lecture Greffier en chef et ij celle donnée, quelle sera transcrite sur les registres de la cour pour être exécutée suivant ses formes et teneurs et être immédiatement ensuite remise à Monsieur le Chancelier pour la faire promulguer et exécuter. Donné à Bouillon en la cour souveraine. Le premier maij mil sept cent quatre vingt douze.

(signé par la Cour) Simon.”.

Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen pour le Franchimont (1789)

Déclaration des Droits de l'Homme & du Citoyen¹

Les Représentans du Peuple Franchimontois, constitués en Congrès National, profitant des lumières & des travaux de l'Assemblée des Représentans de la Nation Française, tâchant autant qu'il est en eux de marcher sur ses traces, & considérant aussi que l'ignorance, l'oubli ou le mépris des Droits de l'homme sont l'unique cause des malheurs publics & de la corruption du Gouvernement, ont résolu, à l'exemple de cette auguste Assemblée, d'exposer, dans une Déclaration solennelle, les Droits naturels, inaliénables & sacrés de l'Homme ; afin que cette Déclaration, constamment présente à tous les Membres du Corps social, leur rappelle sans cesse leurs Droits & leurs devoirs ; afin que les Actes du Pouvoir législatif & exécutif, pouvant être à chaque instant comparés avec le but de toute Institution politique, en soient plus respectés ; afin que les Réclamations des Citoyens, fondées désormais sur des principes simples & incontestables, tournent toujours au maintien de la Constitution & au bonheur de tous.

En conséquence, le Congrès Franchimontois, assemblé au Village de Polleur ce 16 Septembre 1789, reconnoît & déclare, en présence & sous les auspices de l'Être-Suprême, les Articles suivans, sauf à pouvoir revenir en après plus amplement sur cet objet important.

ART. 1er. Tous les hommes naissent & demeurent libres & égaux en droits.

Les distinctions sociales ne peuvent être fondées que sur l'utilité commune.

ART. 2. Le but de toute association politique est la conservation des Droits naturels & imprescriptibles de l'homme : ces Droits sont la liberté, la propriété, la sûreté & la résistance à l'oppression.

ART. 3. Toute Souveraineté réside essentiellement dans le Peuple : nul corps, nul individu, ne peut exercer d'autorité qui n'en émane expressément.

ART. 4. La Liberté consiste à pouvoir faire tout ce qui ne nuit pas à autrui ; ainsi l'exercice des Droits naturels de chaque homme, n'a de bornes que celles qui assurent aux autres Membres de la Société la jouissance des mêmes Droits : ces bornes ne peuvent être déterminées que par la Loi.

ART. 5. La Loi ne doit défendre que les actions nuisibles à la Société ; tout ce qui n'est pas défendu par la Loi ne peut être empêché ; nul ne peut être contraint à faire ce qu'elle n'ordonne pas.

ART. 6. La Loi est l'expression de la volonté générale, qui ne doit jamais s'écarter des règles éternelles de la vérité & de justice : tous les Citoyens ont le droit de concourir à sa formation, personnellement ou par leurs Représentans : elle doit être la même pour tous, soit qu'elle protège ou qu'elle punisse ; tous les Citoyens étant égaux à ses yeux, sont également admissibles à toutes dignités, places & emplois publics, selon leur capacité, & sans autres distinctions que celle de leurs vertus & de leurs talens.

ART. 7. Nul homme ne peut être accusé, arrêté, ni détenu que dans les cas déterminés par la Loi, & selon les formes qu'elle a prescrites ; ceux qui sollicitent, expédient, exécutent ou font exécuter des ordres arbitraires, doivent être punis ; mais tout Citoyen appelé, ou saisi en vertu de la Loi, doit obéir à l'instant, & se rend coupable par la résistance.

ART. 8. La Loi ne doit admettre que des peines strictement & évidemment nécessaires ; & nul ne peut être puni qu'en vertu d'une Loi établie ou promulguée antérieurement au délit, & légalement appliquée.

ART. 9. Tout homme étant présumé innocent jusqu'à ce qu'il ait été déclaré coupable, s'il est jugé indispensable de l'arrêter, toute rigueur qui ne seroit pas nécessaire pour s'assurer de sa personne, doit être sévèrement réprimée par la Loi.

ART. 10. Tout Citoyen est libre dans ses pensées & opinions.

ART. 11. La libre communication des pensées & des opinions est un des Droits les plus précieux de l'homme ; tout Citoyen peut donc parler, écrire, imprimer librement, sauf à répondre de l'abus de cette liberté dans les cas déterminés par la Loi.

ART. 12. Si la garantie des droits de l'Homme & du Citoyen, nécessite une force publique, cette force n'est instituée que pour l'avantage de tous, & non pour l'utilité particulière de ceux auxquels elle est confiée.

ART. 13. Pour l'entretien de la force publique & des frais de l'Administration, une contribution commune est indispensable, & la répartition doit être rigoureusement proportionnelle entre tous les Citoyens en raison de leurs facultés.

ART. 14. Chaque Citoyen a le droit, par lui-même ou par les Représentans, de constater la nécessité de la Contribution publique, de la continuer librement, d'en suivre l'emploi et d'en déterminer la qualité, l'assiette, le mouvement & la durée.

ART. 15. La Société a le droit de demander compte à tout Agent public, de son administration.

ART. 16. Toute Société dans laquelle la garantie des Droits n'est pas assurée, ni la séparation des Pouvoirs déterminée, n'a pas de Constitution.

---

¹ Cette *Déclaration* est éditée d'après le texte publié dans le *Journal des séances du Congrès du Marquisat de Franchimont, tenu au village de Polleur ; commencé le 26 Août 1789. Suite du Journal du Congrès du Marquisat de Franchimont. 4e et 5e séances*, Liège : Chez Jean-Jacques Tutot, 1789, 37–39. L'orthographe, la ponctuation et l'emploi des majuscules ont été maintenus. L'original des procès-verbaux des séances n'a pas pu être retrouvé. Le *Journal des séances* du Congrès a été rédigé par le secrétaire du Congrès, Jean-Guillaume Brixhe (Spa, 1758-Liège, 1807). La *Déclaration* a été présentée au Congrès par l'avocat Dethier, député de Theux, lors de la séance du 16 septembre 1789.

Documents constitutionnels du Luxembourg
Verfassungsdokumente Luxemburgs
Constitutional Documents of Luxembourg
1841–1848

Textes présentés par / Herausgegeben von / Edited by
Philippe Poirier

Contenu – Inhalt – Contents

2

Documents constitutionnels du Luxembourg 1841–1848 **Verfassungsdokumente Luxemburgs 1841–1848** **Constitutional Documents of Luxembourg 1841–1848**

Introduction	133
Einleitung	137
Constitution du Luxembourg (1841) / Verfassung von Luxemburg (1841)	141
Constitution du Luxembourg (1848) / Verfassung von Luxemburg (1848)	153

Introduction

Deux régimes constitutionnels se sont succédé au Luxembourg entre 1795 et 1848 : La Constitution d'Etats de 1841 et la Constitution de 1848.

L'ensemble des documents qui ont été sélectionnés et consultés proviennent des Archives nationales du Luxembourg. Ce sont les originaux des actes constitutionnels susmentionnés, rédigés en allemand et en français, les documents des Commissions les préparant, uniquement en français, les publications a posteriori de certains constituants et les copies conformes aux originaux du Cabinet du Référendaire et Chancellerie de l'Etat à La Haye (uniquement en français), puisque le Luxembourg, par le Traité de Vienne en 1815 dans ses articles 67 et 68, était déclaré membre de la Confédération germanique et que celui-ci avait pour Grand-duc, le Roi des Pays-Bas.

Jusqu'à l'entrée en vigueur de la Constitution d'Etats de 1841, la première loi fondamentale luxembourgeoise, l'organisation politique et administrative du Grand-Duché relevait de la loi fondamentale néerlandaise (Grondwet) du 24 août 1815 dans son article 1 alinéa 2 dont il est conservé une copie administrative dans les Archives nationales du Luxembourg¹.

Après l'indépendance de la Belgique en 1830, le Luxembourg est partagé en 1839 par le Traité de Londres entre le nouvel Etat et les Pays-Bas. Ce nouveau traité accorde la partie francophone du Luxembourg à la Belgique (le quartier wallon devenant ainsi la province du Luxembourg avec pour capitale Arlon). La partie germanophone et de dialecte luxembourgeois relève des Pays-Bas. Ce nouvel Etat luxembourgeois est doté de la territorialité qui est la sienne

jusqu'à nos jours et se pose alors avec acuité son statut constitutionnel.

La Constitution d'Etats de 1841

Après l'abdication de Guillaume 1er en octobre 1840, Guillaume II le nouveau Roi Grand-duc ordonne à Christian Ernst Stifft, conseiller intime pour les affaires du Grand-duché à la Haye, de rédiger un projet dit « de proclamation » dont l'ébauche se trouve aujourd'hui aux Nationaal Archief à la Haye. Le projet est mort-né après la visite au Luxembourg du nouveau Roi Grand-duc en juin 1841. Celui-ci décide d'instituer une Commission extraordinaire par arrêté royal le 3 août 1841 composée de 9 membres habitant tous le Grand-duché depuis 10 ans. Les originaux des travaux de la Commission et l'échange de la correspondance avec le Roi Grand-duc se trouvent aux Archives nationales du Luxembourg et ont été consultés. Pendant ses travaux, le 8 août 1841 est signé le Traité d'accession du Luxembourg à l'Union douanière allemande (Zollverein) dont une copie est également déposée aux Archives nationales du Luxembourg et a été également analysée dans la mesure où la Commission a été obligée de tenir compte, contre son avis de départ, du Traité sur le Zollverein. Le résultat des travaux de la Commission est la Constitution d'Etats de 1841. Elle est éditée en langue allemande et en langue française dans le *Verordnungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg / Memorial législatif et administratif du Grand-Duché de Luxembourg*, n°51, p 425–436 en date du 12 octobre 1841 selon l'original de la Constitution d'Etats de 1841 daté du même jour, actuellement

déposé en deux exemplaires aux Archives nationales du Luxembourg et aux Nationaal Archief à la Haye. L'édition au journal officiel du Luxembourg n'est intervenue en réalité que fin octobre et fut précédé d'un arrêté royal du 16 octobre 1841 en français uniquement (original en double exemplaire aux archives nationales du Luxembourg et aux Nationaal Archief à la Haye) où le monarque annonçait qu'il avait octroyé une Constitution d'Etats au Luxembourg et qu'elle serait publiée à la fin du mois d'octobre au Mémorial luxembourgeois. L'orthographe, la ponctuation et l'emploi des majuscules ont été conservés à l'exception du nom des institutions et du qualificatif de députés et de membres du Gouvernement qui ont été requalifiés avec des majuscules dans le Mémorial. La Constitution n'entre en vigueur que le 1er janvier 1842. Le 7 juin 1842, la première Assemblée des Etats est ouverte en présence du monarque, 30 membres jurent en français et 3 en allemand. Un règlement des fonctions du Conseil de Gouvernement est publié par la suite le 29 août 1842. Tous ces documents sont maintenus et ont été analysés aux Archives nationales du Luxembourg.

La Constitution de 1848

En mars 1848, suite à la révolution parisienne et sous pression de certains administrateurs du Grand-Duché, le Roi Grand-duc Guillaume II, par un arrêté royal grand-ducal en date du 20 mars 1848 prévoit la constitution d'une Commission de quinze notables dont les travaux doivent porter notamment sur l'assentiment des Etats à toute loi ; De la publicité des séances ; De la responsabilité des membres du Gouvernement ; De l'augmentation du nombre des députés ; Et la révision du système électoral. La nouvelle Commission doute de son pouvoir et demande à ce que les Etats la rédigent eux-mêmes convoqués en Consti-

tuante. Le Roi Grand-duc se résigne alors le 31 mars 1848 à une révision de la Constitution par une Assemblée constituante issue d'élections organisées le 19 avril de la même année. En son sein est créée une Commission de 15 membres ayant pour objet de rédiger un avant projet en français en imitation de la Constitution belge de 1831. Celui-ci est présenté dès le 2 juin et adopté par l'Assemblée le 23 juin par 56 voix contre 2. Les documents susmentionnés, notamment ceux de l'Assemblée constituante sont très intéressants dans la mesure où ils renseignent que $\frac{3}{4}$ des articles de la Constitution de 1848 sont une reprise directe ou partiellement retravaillé de la Constitution belge du 7 février 1831.

Dans le Verordnungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg / Mémorial législatif et administratif du Grand-Duché de Luxembourg, n° 52, p 380-414, en date du 21 juillet 1848, la Constitution en français et en allemand, avait été signée le 9 juillet 1848 par le Roi Grand-Duc. Elle est accompagnée du procès-verbal de la prestation du Roi Grand-duc qui s'était déroulée le 18 avril 1849 au palais de Norheinde aux Pays-Bas. Au moment du serment, le Roi Grand-duc a ajouté à la formule consacrée par la constitution : « Je le jure, ainsi Dieu me soit en aide ». L'orthographe, la ponctuation et l'emploi des majuscules ont été conservés par rapport à l'original de la Constitution de 1848, déposé en double exemplaire aux archives nationales du Luxembourg et aux Nationaal Archief à la Haye. Il est à noter toutefois dans le premier original que le rédacteur en français a noté « 1814 » au lieu de 1815 pour le traité de Vienne qui est par ailleurs écrit correctement dans la version allemande sur la même page ! A l'original une note manuscrite est ajoutée signé du Secrétaire général des Etats du Conseil de Gouvernement Jurion ainsi libellé : « Le Secrétaire général des Etats

du Conseil de Gouvernement certifie que la présente Constitution a été insérée dans deux langues le Vingt un Juillet mil huit cent quarante huit ». Puis est ajouté le procès verbal authentique de la prestation de serment du 18 avril 1849 uniquement en français. L'espace réservé à la transcription en langue allemande est toujours vide dans l'original de la prestation de serment qui est adjoint à l'original de la Constitution de 1848 et actuellement aux archives nationales du Luxembourg alors qu'il a été bel et bien publié au journal officiel du Luxembourg ! Ensuite y figure un échange de correspondances avec Charles Metz, le président de la députation d'assermentation avec le discours original de ce dernier après le serment du Roi Grand-duc Guillaume II. Enfin figure l'arrêté royal du 16 juillet 1848 sanctionnant la nouvelle constitution.

BIBLIOGRAPHIE

Nicolas Als, Robert L. Philippart, *La Chambre des Députés* : Histoire et lieux de travail. Luxembourg : Chambre des Députés du Grand-Duché de Luxembourg, 1994.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitutions des Etats allemands (Succession au Trône) 1818–1868*, Dossier AE 93e.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitution d'Etats Règlement d'élection des Etats du 16.10.1841 et ordonnance de promulgation 1841.10.12*, Fonds K-3.

Archives nationales du Luxembourg, *Commission extraordinaire réunie à La Haye en 1841 aux fins d'examiner la situation politique et administrative et les besoins vitaux du Grand-Duché – Arrêté royal du 3 août 1841*, Fonds G-925.

Archives nationales du Luxembourg, *Traité d'accession du Grand-Duché au Zollverein 19 actes de ratification 1842.02.08*,

Fonds K-5.

Archives nationales du Luxembourg, *Accession du Grand-Duché au Zollverein et première organisation des douanes ; publication des traités, lois et instructions 1842*, Dossier G-815.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitutions de 1841 et 1848 – Assemblée des Etats et Chambre des députés, 1842–1848*, Fonds F-8.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitution – Troubles dans le Grand-Duché 1848*, Dossier G-17.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitution et procès-verbal de prestation de serment du Roi Grand-Duc Arrêté r.-g.-d. de promulgation 1848.07.08*, Fonds K-16.

Archives nationales du Luxembourg, *Wurth-Paquet – Constitution 1848–1856 Dossier SHL Abt. 13, 276*, Fonds F.-X.

Albert Calmes, *Naissance et Débuts du Grand-Duché 1814–1830*, Luxembourg : Imprimerie Saint-Paul, 1971.

Albert Calmes, *Le Grand-Duché de Luxembourg dans la révolution belge (1830–1839)*, Luxembourg : Imprimerie Saint-Paul, 2nd édition, 1982.

Albert Calmes, *La Révolution de 1848 au Luxembourg*, Luxembourg : Imprimerie Saint-Paul, 2nd édition, 1982.

Albert Calmes, *La création d'un Etat (1841–1847)*, Luxembourg : Imprimerie Saint-Paul, 2nd édition, 1983.

Martin Gerges, *Mémorial 1989 : la société luxembourgeoise de 1839 à 1989*, Luxembourg : Les publications mosellanes 1989.

Joseph Goedert, « La genèse de la Constitution de 1848 », Série d'articles publiés en 10 parties in *Luxemburger Wort* de novembre à décembre 1945.

Joseph Goedert, *La Révision constitutionnelle de 1856*, Luxembourg : Imprimerie St.-Paul, 1946.

Joseph Goedert, « Die Stellung Luxemburgs zum Deutschen Bund 1815–1848,

in politischer und staatsrechtlicher Hinsicht », in : *Internationales Jahrbuch für Geschichtsunterricht*, Braunschweig, 6 (1958), 178–182.

Joseph Goedert, « La charte du 12 octobre 1841 ou la constitution inachevée : encore un cent-cinquantenaire », in : *Hémecht*, 43 (1991), 469–526.

David A. Gontier, *Constitution du Grand-Duché de Luxembourg : annotée des lois y relatives et des discours de MM. les députés*, Luxembourg : V. Bück, 1848.

Pierre Majerus, *L'Etat Luxembourgeois*, Mamer : Imprimerie Graphic Press, sixième édition, 1990.

Paul Margue, « Documents relatifs aux événements révolutionnaires de la mi-mars 1848 au Grand-Duché de Luxembourg », in : *Hémecht*, 50 (1998), 5–25.

Paul Margue, « Qui a fait la constitution de 1848 ? », in : *Hémecht*, 50 (1998), 5–25, 125–133.

Victor Molitor, *Histoire de l'idéologie politique dans le Grand-Duché de Luxembourg de 1841 à 1867*, Luxembourg : P. Worré-Mertens, 1939.

Lucien Rischard, *La Constitution de 1848 : ses travaux préparatoires dans la commission des quinze, la section centrale et les séances des États / par un des derniers survivants de l'assemblée constituante*, Luxembourg : V. Bück, 1894.

Pierre Ruppert, *Le Gouvernement, le Conseil d'Etat et la Chambre législative du Grand-Duché de Luxembourg de 1831 à 1889 et la représentation de la province de Luxembourg de 1815 à 1839 d'après les documents officiels*, Luxembourg : V. Bück, 1889.

Pierre Ruppert, *Les États provinciaux du Grand-Duché de Luxembourg de 1816–*

1830, Luxembourg : V. Bück, 1890.

Gilbert Trausch, *Un passé resté toujours vivant : mélanges d'histoire luxembourgeoise*, Luxembourg : Lions Club Luxembourg Doyen, 1995.

Gilbert Trausch, « Belgique et Luxembourg deux pays proches l'un de l'autre ». In *Belgique-Luxembourg : les relations belgo-luxembourgeoises et la Banque Générale du Luxembourg 1919–1994*, Luxembourg : Banque Générale du Luxembourg, 11–36, 1995.

Gilbert Trausch, *La révolution de 1848 et les débuts de la vie parlementaire au Luxembourg*, Luxembourg : Greffe de la Chambre des députés/ Imprimerie Centrale, 1998.

Gilbert Trausch, « L'Eglise, l'Etat et la Nation au Luxembourg de 1839 à 1989 : relations complexes en pays catholique », *Nos Cahiers*, Dossier spécial 1840–1990, 150 Jahre Luxemburger Katholizismus, n°1, Sondernummer, 12 Joër 1991.

Claude Wey, « 1848 : auf der Suche nach der verlorenen Revolution », in : *Forum*, 185 (1998), 16–53.

¹ « Le Grand-Duché de Luxembourg, tel qu'il est limité par le traité de Vienne, étant placé sous la même souveraineté que le Royaume des Pays-Bas, sera régi par la même Loi fondamentale, sauf ses relations avec la Confédération Germanique. » Avant le régime hollandais, le Luxembourg de 1795 à 1815 était un département français dénommé « des forêts » assujéti à la Constitution de l'an III portant création du Directoire et l'est demeuré jusqu'en 1815 et celles qui lui ont succédé (Constitution de l'An VIII – Consulat – 22 frimaire An VIII, Constitution de l'An X – Consulat à vie – 16 thermidor An X, Constitution de l'An XII – Empire – 28 floréal An XII, Charte de 1814 – 1ère Restauration – 4 juin 1814 Acte additionnel aux Constitutions de l'Empire – Cent-jours – 23 avril 1815).

Einleitung

Zwei Verfassungsordnungen kennzeichneten Luxemburg zwischen 1795 und 1848: Die landständische Verfassung von 1841 und die Verfassung von 1848.

Die Gesamtheit der herangezogenen und ausgewählten Dokumente stammen aus den Archives nationales de Luxembourg. Es handelt sich um die Originale der unten aufgeführten Verfassungen, verfasst auf deutsch und französisch, die Akten der Kommissionen, die sie erstellten, ausschließlich auf französisch, die nachfolgenden Publikationen bestimmter Behörden und die den Originalen entsprechenden Kopien des Cabinet du Référendaire et Chancellerie de l'Etat im Haag (ausschließlich auf französisch), da Luxemburg gemäß Artikel 67 und 68 der Wiener Kongressakte von 1815 Mitglied des Deutschen Bundes war und als Großherzog von Luxemburg der König der Niederlande eingesetzt wurde.

Bis zum Inkrafttreten der landständischen Verfassung von 1841, dem ersten luxemburgischen Grundgesetz, war die politische und administrative Ordnung des Großherzogtums durch das niederländische Grundgesetz (Grondwet) vom 24. August 1815 gemäß Artikel 1 bestimmt, von dem eine Verwaltungskopie in den Archives nationales de Luxembourg aufbewahrt wird¹.

Nach der Unabhängigkeit Belgiens von den Niederlanden 1830 wurde Luxemburg 1839 im Vertrag von London zwischen Belgien und den Niederlanden geteilt. Durch den neuen Vertrag wurde der französisch-sprechende Teil Luxemburgs Belgien zugesprochen, in dem die Provinz Luxemburg mit der Hauptstadt Arlon Teil der Wallonie wurde. Jener Teil Luxemburgs, in dem deutsch bzw. der luxemburgische Dialekt vorherrschend war, blieb Teil der Nieder-

lande. Dieser neue luxemburgische Staat umfasst das Gebiet, das bis heute den Staat ausmacht und das durch die Verfassung definiert ist.

Die landständische Verfassung von 1841

Nach der Abdankung Wilhelms I. im Oktober 1840 beauftragte der neue König-Großherzog Wilhelm II. den Geheimrat für die Angelegenheiten des Großherzogtums im Haag, Christian Ernst Stifft, eine Proklamation zu verfassen, deren Entwurf sich heute im Nationaal Archief im Haag befindet. Das Projekt erwies sich als eine Totgeburt nach dem Besuch des neuen König-Großherzogs in Luxemburg im Juni 1841. Er entschied, eine außerordentliche Kommission durch königliche Verordnung am 3. August 1841 einzusetzen, die aus neun Mitgliedern bestand, die seit zehn Jahren im Großherzogtum ansässig waren. Die Originale der Kommissionsarbeit und ihre Korrespondenz mit dem König-Großherzog befinden sich in den Archives nationales de Luxembourg und wurden dort konsultiert. Während ihrer Arbeiten wurde am 8. August 1841 der Vertrag über den Beitritt Luxemburgs zum Zollverein unterzeichnet, von dem sich dort ebenfalls eine Kopie befindet und die in dem Maße berücksichtigt wurde, wie die Kommission, entgegen ihrer ursprünglichen Absicht, gehalten war, ihm Rechnung zu tragen. Das Ergebnis der Kommissionsarbeiten war die landständische Verfassung von 1841. Sie wurde auf deutsch und französisch im Verwaltungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg / *Mémorial législatif et administratif du Grand-Duché de Luxembourg*,

Nr. 51, S. 424–436 unter dem Datum des 12. Oktober 1841 nach dem Original der landständischen Verfassung des gleichen Datums veröffentlicht, von dem zwei Exemplare in den Archives nationales de Luxembourg und im Nationaal Archief im Haag deponiert sind. Tatsächlich ist die Ausgabe des Verordnungs- und Verwaltungsblatt erst Ende Oktober erschienen, und ihr ging die königliche Verordnung vom 16. Oktober 1841, ausschließlich auf französisch, voraus (im Original wiederum in zwei Exemplaren in den Archives nationales de Luxembourg und im Nationaal Archief im Haag), in dem der Monarch ankündigte, dass er eine landständische Verfassung für Luxemburg oktroyiert habe und dass diese Ende Oktober im Verordnungs- und Verwaltungsblatt veröffentlicht werde. Orthographie, Zeichensetzung und der Gebrauch von Groß- und Kleinschreibungen ist beibehalten worden außer bei Namen von Institutionen und der Befähigung von Abgeordneten und Mitgliedern der Regierung, die in der französischen Version im Verordnungs- und Verwaltungsblatt groß geschrieben sind. Die Verfassung trat mit Wirkung vom 1. Januar 1842 in Kraft. Als am 7. Juni 1842 die Ständeversammlung in Gegenwart des Monarchen erstmals zusammentrat, leisteten dreißig Mitglieder den Eid auf französisch, drei auf deutsch. Eine Regelung der Befugnisse des Regierungs-Collegiums wurde in der Folge am 29. August 1842 veröffentlicht. Alle diese Dokumente sind in den Archives nationales de Luxembourg aufbewahrt und wurden dort konsultiert.

Die Verfassung von 1848

Im März 1848 in der Folge der Revolution in Paris und unter dem Druck verschiedener Mitglieder der Administration des Großherzogtums stellte der König-Großherzog Wilhelm II. in einem königlich-großherzoglichen Erlass vom 20. März

1848 die Einsetzung einer Kommission von fünfzehn Notablen in Aussicht, deren Arbeit ausdrücklich von der Zustimmung der Stände zu jedem Gesetz getragen sein sollte: über die Öffentlichkeit der Sitzungen, über die Verantwortlichkeit der Mitglieder der Regierung, über die Erhöhung der Zahl der Abgeordneten und über die Revision des Wahlverfahrens. Die neue Kommission hegte Zweifel an ihren Vollmachten und verlangte, dass die Stände als verfassungsgebende Versammlung zusammengerufen wurden, um diese abzufassen. Am 31. März 1848 gab der König-Großherzog der Forderung nach einer Revision der Verfassung durch eine verfassungsgebende Versammlung nach, die aus Wahlen am 19. April des gleichen Jahres hervorgehen sollte. Aus ihrer Mitte wurde eine Kommission von fünfzehn Mitgliedern gebildet mit dem Ziel, ein Vorprojekt auf französisch unter Zugrundelegung der belgischen Verfassung von 1831 zu entwerfen. Dieses wurde bereits am 2. Juni vorgelegt und von der Versammlung am 23. Juni mit 56 gegen 2 Stimmen angenommen. Die genannten Dokumente, insbesondere die der verfassungsgebenden Versammlung, sind schon deshalb sehr interessant, weil sie deutlich machen, dass drei Viertel der Artikel der Verfassung von 1848 eine direkte Übernahme oder teilweise Bearbeitung der entsprechenden Artikel der belgischen Verfassung vom 7. Februar 1831 sind.

Im Verordnungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg / *Mémoire législatif et administratif du Grand-Duché de Luxembourg*, Nr. 52, S. 380–414, erschien die Verfassung auf französisch und deutsch unter dem Datum des 21. Juli 1848, die am 9. Juli 1848 von dem König-Großherzog unterzeichnet worden war. Sie wurde begleitet von dem Protokoll des Eides des König-Großherzogs, der dann am 18. April 1849 im Palast von Norheinde in den Niederlanden erfolgte. Der Eidesleis-

tung fügte der König-Großherzog, über den von der Verfassung vorgegebenen Wortlaut hinausgehend, hinzu: „Ich schwöre es, so wahr mir Gott helfe.“ Orthographie, Zeichensetzung und der Gebrauch von Groß- und Kleinschreibungen ist entsprechenden dem Original der Verfassung von 1848 beibehalten worden, das in doppelter Ausführung in den Archives nationales de Luxembourg und im Nationaal Archief im Haag aufbewahrt wird. Es muss jedoch bemerkt werden, dass in dem ersten Original im Französischen 1814 statt 1815 für die Wiener Kongressakte steht, während es auf der gleichen Seite im Deutschen korrekt 1815 heißt. Im Manuskript des Originals ist, abgezeichnet durch den Generalsekretär des Regierungs-Collegiums Jurion, der Satz hinzugefügt: „Der Generalsekretär des Regierungs-Collegiums bestätigt, dass die vorliegenden Verfassung in beiden Sprachen am 21. Juli 1848 eingefügt wurde.“ Darauf ist das authentische Protokoll der Eidesleistung vom 18. April 1849 ausschließlich auf französisch eingefügt. Der für die deutsche Version der Eidesleistung reservierte Raum ist im Original freigelassen, die dem Original der Verfassung von 1848 beigefügt ist und sich im Archives nationales de Luxembourg befindet, obwohl es im amtlichen Verordnungsblatt korrekt veröffentlicht worden ist. Anschließend folgt dort der Austausch der Schreiben mit Charles Metz, dem Präsidenten der Vereidigungsdeputation mit dem wortgetreuen Abdruck der Rede des letzteren anlässlich des Eids des Königs-Großherzogs Wilhelms II. Darauf folgte der königliche Erlass vom 16. Juli 1848, der die neue Verfassung sanktioniert.

Bibliographie

Nicolas Als, Robert L. Philippart, *La Chambre des Députés: Histoire et lieux de travail*. Luxembourg: Chambre des Députés du Grand-Duché de Luxembourg, 1994.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitutions des Etats allemands (Succession au Trône) 1818–1868*, Dossier AE 93e.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitution d'Etats Règlement d'élection des Etats du 16.10.1841 et ordonnance de promulgation 1841.10.12*, Fonds K-3.

Archives nationales du Luxembourg, *Commission extraordinaire réunie à La Haye en 1841 aux fins d'examiner la situation politique et administrative et les besoins vitaux du Grand-Duché – Arrêté royal du 3 août 1841*, Fonds G-925.

Archives nationales du Luxembourg, *Traité d'accession du Grand-Duché au Zollverein 19 actes de ratification 1842.02.08*, Fonds K-5.

Archives nationales du Luxembourg, *Accession du Grand-Duché au Zollverein et première organisation des douanes; publication des traités, lois et instructions 1842*, Dossier G-815.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitutions de 1841 et 1848 – Assemblée des Etats et Chambre des députés, 1842–1848*, Fonds F-8.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitution – Troubles dans le Grand-Duché 1848*, Dossier G-17.

Archives nationales du Luxembourg, *Constitution et procès-verbal de prestation de serment du Roi Grand-Duc Arrêté r.-g.-d. de promulgation 1848.07.08*, Fonds K-16.

Archives nationales du Luxembourg, *Wurth-Paquet – Constitution 1848–1856* Dossier SHL Abt. 13, 276, Fonds F.-X.

Albert Calmes, *Naissance et Débuts du Grand-Duché 1814–1830*, Luxembourg: Imprimerie Saint-Paul, 1971.

Albert Calmes, *Le Grand-Duché de Luxembourg dans la révolution belge (1830–1839)*, Luxembourg: Imprimerie Saint-Paul, 2nd édition, 1982.

Albert Calmes, *La Révolution de 1848 au Luxembourg*, Luxembourg: Imprimerie

Saint-Paul, 2nd édition, 1982.

Albert Calmes, *La création d'un Etat (1841–1847)*, Luxembourg: Imprimerie Saint-Paul, 2nd édition, 1983.

Martin Gerges, *Mémorial 1989: la société luxembourgeoise de 1839 à 1989*, Luxembourg: Les publications mosellanes 1989.

Joseph Goedert, „La genèse de la Constitution de 1848“, Série d'articles publiés en 10 parties in *Luxemburger Wort* de novembre à décembre 1945.

Joseph Goedert, *La Révision constitutionnelle de 1856*, Luxembourg: Imprimerie St.-Paul, 1946.

Joseph Goedert, „Die Stellung Luxemburgs zum Deutschen Bund 1815–1848, in politischer und staatsrechtlicher Hinsicht“, in: *Internationales Jahrbuch für Geschichtsunterricht*, Braunschweig, 6 (1958), 178–182.

Joseph Goedert, „La charte du 12 octobre 1841 ou la constitution inachevée: encore un cent-cinquantenaire“, in: *Hémecht*, 43 (1991), 469–526.

David A. Gontier, *Constitution du Grand-Duché de Luxembourg: annotée des lois y relatives et des discours de MM. les députés*, Luxembourg: V. Bück, 1848.

Pierre Majerus, *L'Etat Luxembourgeois*, Mamer: Imprimerie Graphic Press, sixième édition, 1990.

Paul Margue, „Documents relatifs aux événements révolutionnaires de la mi-mars 1848 au Grand-Duché de Luxembourg“, in: *Hémecht*, 50 (1998), 5–25.

Paul Margue, „Qui a fait la constitution de 1848?“, in: *Hémecht*, 50 (1998), 5–25, 125–133.

Victor Molitor, *Histoire de l'idéologie politique dans le Grand-Duché de Luxembourg de 1841 à 1867*, Luxembourg: P. Worré-Mertens, 1939.

Lucien Rischard, *La Constitution de 1848: ses travaux préparatoires dans la commission des quinze, la section centra-*

le et les séances des États / par un des derniers survivants de l'assemblée constituante, Luxembourg: V. Bück, 1894.

Pierre Ruppert, *Le Gouvernement, le Conseil d'Etat et la Chambre législative du Grand-Duché de Luxembourg de 1831 à 1889 et la représentation de la province de Luxembourg de 1815 à 1839 d'après les documents officiels*, Luxembourg: V. Bück, 1889.

Pierre Ruppert, *Les États provinciaux du Grand-Duché de Luxembourg de 1816–1830*, Luxembourg: V. Bück, 1890.

Gilbert Trausch, *Un passé resté toujours vivant: mélanges d'histoire luxembourgeoise*, Luxembourg: Lions Club Luxembourg Doyen, 1995.

Gilbert Trausch, „Belgique et Luxembourg deux pays proches l'un de l'autre“. In *Belgique-Luxembourg: les relations belgo-luxembourgeoises et la Banque Générale du Luxembourg 1919–1994*, Luxembourg: Banque Générale du Luxembourg, 11–36, 1995.

Gilbert Trausch, *La révolution de 1848 et les débuts de la vie parlementaire au Luxembourg*, Luxembourg: Greffe de la Chambre des députés/ Imprimerie Centrale, 1998.

Gilbert Trausch, „L'Eglise, l'Etat et la Nation au Luxembourg de 1839 à 1989: relations complexes en pays catholique“, *Nos Cahiers*, Dossier spécial 1840–1990, 150 Jahre Luxemburger Katholizismus, n°1, Sondernummer, 12 Joër 1991.

Claude Wey, „1848: auf der Suche nach der verlorenen Revolution“, in: *Forum*, 185 (1998), 16–53.

¹ „Das Großherzogtum Luxemburg, in den durch den genannten Wiener Vertrag festgestellten Grenzen, unter der nämlichen Souveränität wie das Königreich der Niederlande, wird nach der selben Verfassung regiert, unbeschadet jedoch seiner Verbindung mit dem Deutschen Bunde.“ Vor der holländischen Zeit war Luxemburg von 1795 bis 1815 französisches Département (Département des forêts).

Constitution du Luxembourg (1841)

Ordonnance Royale Grand-Ducale, du 12 octobre 1841, n° 20, portant Constitution d'Etats pour le Grand-Duché de Luxembourg¹

Nous GUILLAUME II, par la Grâce de Dieu, ROI DES PAYS-BAS, PRINCE D'ORANGE-NASSAU, GRAND DUC DE LUXEMBOURG, etc. etc. etc. :

Voulant établir dans notre Grand-Duché, une administration stable et conforme à sa situation et à ses besoins et désirant donner à nos sujets du Luxembourg un gage de notre affection.

Nous avons résolu de leur accorder une Constitution d'Etats en harmonie avec les statuts de la Confédération germanique ; en conséquence Nous avons arrêté et arrêtons ce qui suit :

CHAPITRE 1ER

De la formation des Etats, de leurs réunions et du mode de leurs délibérations

ART. 1er. Il y a dans le Grand Duché de Luxembourg une Assemblée des États

Verfassung von Luxemburg (1841)

Königl. Großherzl. Verordnung, vom 12. Oktober 1841, Nr. 20. in Betreff der landständischen Verfassung für das Groß- Herzogthum Luxemburg¹

Wir WILHELM II, von Gottes Gnaden, KÖNIG DER NIEDERLANDE, PRINZ VON ORANIEN-NASSAU, GROSSHERZOG VON LUXEMBURG, u.s.w., u.s.w., u.s.w.

In der Absicht in Unserem Großherzogthume eine dauerhafte, der Lage und den Bedürfnissen des Landes angemessene Verwaltung zu gründen, und den Wunsch hegend, Unseren Luxemburger Unterthanen einen Beweis Unseres Wohlwollens zu geben,

haben für gut gefunden², ihnen eine mit den Gesetzen des hohen deutschen Bundes im Einklang stehende Landständische Verfassung zu ertheilen.

Zu diesem Zwecke haben wir bestimmt und bestimmen wie folgt:

I. KAPITEL

Von der Bildung und Zusammenberufung der Landstände und von der Form³ ihrer Berathschlagungen

ART. 1. In Unserem Großherzogthume Luxemburg besteht eine Landstände-Versammlung.

ART. 2. Les Etats se composent des députés élus dans les Cantons par les Electeurs réunis en Collèges électoraux ; ces Electeurs sont eux mêmes nommés par les Ayant-droit de Voter.

ART. 3. Pour être ayant droit de Voter il faut :

1° Etre Luxembourgeois de naissance ou naturalisé.

2° Jouir des droits Civils et politiques.

3° Etre domicilié dans le Canton ou y avoir élu domicile à cet effet.

4° Etre âgé de Vingt cinq ans accomplis

5° Verser au trésor de l'Etat dix florins de Contributions directes, patentes comprises.

ART. 4. Pour être Electeur, il faut réunir les quatre premières conditions exigées à l'article précédent et payer Vingt florins de contributions directes, patentes comprises.

ART. 5. On ne peut exercer son droit de Vote ou être nommé Electeur que dans un Canton.

ART. 6. Pour être éligible, il faut être Luxembourgeois de naissance ou naturalisé ; jouir des droits Civils et politiques ; être âgé de Vingt Cinq ans accomplis et avoir habité le pays pendant au moins une année avant l'élection.

ART. 7. Ne peuvent être ni ayant-droit de Voter, ni Electeurs, ni Eligibles, les condamnés à des peines afflictives ou infamantes ; ceux qui sont en état de faillité déclarée, ou d'interdiction ; Ceux auxquels il est nommé un Conseil Judiciaire et ceux qui ont fait cession de biens.

ART. 2. Die Stände bestehen aus Abgeordneten, welche durch die in den Cantonal-Wahl-Collegien versammelten Wahlmänner gewählt werden. Die Wahlmänner selbst werden durch die Stimmberechtigten ernannt.

ART. 3. Um das Stimm-Recht ausüben zu können, muß man

1. Geborner oder naturalisirter Luxemburger seyn,

2. Im Besitze der civil und Staats-Bürgers-Rechte sich befinden,

3. Im Canton einen reellen oder zu diesem Zwecke erwählten Wohnsitz haben,

1704. Fünf und zwanzig volle Jahre alt seyn,

5. Der Staatskasse jährlich zehn Gulden an direkten Abgaben, mit Einbegriff der Gewerbs-Steuer entrichten.

ART. 4. Wahlmann kann nur der seyn, welcher den, in dem obigen Artikel vorgeschriebenen vier ersten Bedingungen Genüge leistet, und darneben zwanzig Gulden an directen Abgaben, mit Einbegriff der Gewerbs-Steuer, jährlich der Staatskasse entrichten.

ART. 5. Das Stimm-Recht kann nur in einem Canton ausgeübt, und der Wahlmann nur in einem Canton ernannt werden.

ART. 6. Wählbar ist nur der geborne oder naturalisirte Luxemburger, der im Genuß der Civil- und Staatsbürgers-Rechte, fünf und zwanzig volle Jahre alt ist, und das Land wenigstens ein Jahr lang vor der Wahl bewohnt hat.

ART. 7. Stimmberechtigte Wahlmänner und Wählbare können nicht seyn: diejenigen, die zu einer Leibes- und entehrenden Strafe verurtheilt worden, gerichtlich in Faliment oder Interdictions-Zustand versetzt sind, die, welchen ein gerichtlicher Beistand⁴ gegeben ist, und die vor Gericht⁵ eine Vermögens-Abtretung gemacht haben.

ART. 8. Ne peuvent être membres des Etats :

Les Membres de la Chambre des Comptes.

Les receveurs ou les Agents comptables de l'Etat.

Les ministres du Culte.

Les Commissaires de Districts.

Les militaires au dessous du Grade de Capitaine.

Les Instituteurs des écoles primaires.

Enfin, les fils ou gendres des membres des Etats

ART. 9. Les habitans de chaque Canton habiles à Voter, forment les collèges électoraux et nomment aux places qui y sont vacantes.

ART. 10. Les Collèges électoraux sont composés d'un nombre d'Electeurs fixé d'après la population dans la proportion d'un Electeur par Cinq Cents habitans, au moins.

ART. 11. Les Electeurs sont réunis pour Voter, dans le chef-lieu du Canton.

ART. 12. Le nombre des députés aux Etats est fixé d'après la population dans la proportion d'un par Cinq mille habitans ; la fraction de trois mille et au dessus est comptée comme entière.

ART. 13. Les membres des Etats, ainsi que les Electeurs sont nommés pour Six ans. Ils seront renouvelés par moitié tous les trois ans d'après l'ordre des séries qui est déterminé par le Règlement électoral de ce jour. Les membres sortant sont rééligibles.

ART. 14. Jusqu'à ce que le Roi Grand Duc en ait autrement disposé, les Etats du Grand Duché sont formés sans distinction d'ordres.

ART. 8. Mitglieder der Stände können nicht seyn:

Die Mitglieder der Rechnungskammer, die Einnehmer und andere rechnungspflichtige Agenten des Staats;

Die im Amt stehenden Geistlichen, die Distrikts-Commissäre

Die Militärpersonen unter dem Grad von Capitän;

Die Lehrer der Primär-Schulen;

Endlich die Söhne und Schwiegersöhne der Landständischen Mitglieder.

ART. 9. Die Stimmberechtigten jedes Cantons ernennen das Wahl-Collegium und besetzen die darin erledigten Stellen.

ART. 10. Die Wahl-Collegien bestehen aus einer Anzahl von Wahlmännern, nach dem Verhältnisse der Bevölkerung, so daß auf fünf hundert Einwohner ein Wahlmann gerechnet wird.

ART. 11. Zur Wahl versammeln sich die Wahlmänner im Hauptorte des Cantons.

ART. 12. Die Zahl der Ständischen Deputirten ist nach der Bevölkerung im Verhältnisse von einem auf fünf tausend Einwohner bestimmt.

Der Bruch von drey tausend und darüber zählt für ein Ganzes.

ART. 13. Die Mitglieder der Landstände sowohl als die Wahlmänner werden auf eine Dauer von sechs Jahren ernannt.

Einer Reihenfolge gemäß, welche durch das Wahlreglement von heutigem Tag eingeführt ist, tritt alle drey Jahre eine neue Hälfte ein. Austretende können wieder erwählt werden.

ART. 14. Bis der König Großherzog anderweit verfügt haben wird, werden die Großherzoglichen Landstände ohne Unterschied des Standes⁶ gebildet.

ART. 15. Les assemblées des Etats seront tenues dans le lieu de la résidence de l'administration du Grand Duché.

ART. 16. L'assemblée vérifié les pouvoirs des ses membres et juge les contestations qui s'élèvent à ce sujet. Elle ne peut délibérer si plus de la moitié des membres n'est présente

ART. 17. Les membres des Etats prêtent, avant d'entrer en fonctions, chacun d'après le rite de son culte, le serment suivant :

« Je Jure fidélité au Roi Grand Duc. Je Jure d'observer les dispositions de la Constitution d'Etats et de faire tout ce qui sera en moi pour accroître la prospérité du Pays. Ainsi Dieu me soit en aide.»

ART. 18. Les Etats se réunissent chaque année le premier Mardi de Juin en session ordinaire ; la session est ouverte et close par le Roi Grand Duc en personne, ou bien, en son nom, par un fondé de Pouvoirs nommé à cet effet. Indépendamment de cette session ordinaire le Roi Grand Duc peut convoquer les Etats en session extraordinaire.

Le Roi Grand-Duc peut ajourner et dissoudre les Etats, sans préjudice à la tenue nécessaire d'une session annuelle ordinaire, pour laquelle, en cas de dissolution, de nouveaux Etats doivent être élus dans les formes et dans les délais déterminés par la Constitution d'Etats et par le régleme[n]t électoral.

ART. 19. La durée de la session ordinaire est de quinze jours ; elle ne peut être diminuée ni augmentée que d'un commun accord entre les Etats et le Gouverneur. En

ART. 15. Die Versammlungen der Stände haben in der Residenz⁷ der Großherzoglichen Verwaltung statt.

ART. 16. Die Versammlung prüft die Vollmachten ihrer Mitglieder, und entscheidet über die darüber entstehenden Streitigkeiten.

Berathschlagungen können nur bey Anwesenheit von mehr als der Hälfte der ordnungsmäßigen Mitglieder vorgenommen werden.

ART. 17. Die Mitglieder der Landstände, bevor sie ihre Functionen antreten, leisten, jeder nach den Vorschriften seiner Religion, folgenden Eid:

„Ich gelobe dem König Großherzog getreu zu seyn. Ich gelobe die Landständische Verfassung zu beobachten und mich nach Kräften zu bestreben, des Landes Wohl zu befördern. So helfe mir Gott!“

ART. 18. Die Landstände versammeln sich zum gewöhnlichen Landtage jedes Jahr am ersten Dienstag des Monats Juni. Der König Großherzog eröffnet und entläßt den Landtag in eigener Person oder durch einen darzu in seinem Namen Bevollmächtigten.

Neben diesem gewöhnlichen Landtage steht es dem König Großherzog frey, die Stände in außerordentlicher Versammlung zusammen zu berufen.

Der König Großherzog kann die Stände-Versammlung vertagen, auch auflösen, jedoch ohne Nachtheil der nöthigen Haltung einer jährlichen gewöhnlichen Sitzung, wozu im Auflösungs-Falle eine neue Stände-Versammlung in den durch die Landständische Verfassung und das Wahlreglement bestimmten Formen und Fristen, erwählt werden muß.

ART. 19. Die Dauer des gewöhnlichen Landtags ist von fünfzehn Tagen. Sie kann weder verkürzt noch verlängert werden, außer durch ein Einverständniß der Stände und

aucun cas elle ne peut durer au de là d'un mois.

ART. 20. Les Etats sont présidés par le Gouverneur qui, toutefois, n'y a pas voix délibérative.

ART. 21. Les membres des Etats votent individuellement, sans mandats² et sans en référer à leurs committants. Ils ne peuvent avoir en vue d'autres intérêts que les intérêts généraux du Grand Duché.

ART. 22. Les membres des Etats ne touchent pas de traitement, il leur est alloué annuellement, à titre d'indemnité de déplacement, sur le trésor du Grand Duché, une somme de quinze cents florins ; cette somme sera répartie d'après un règlement que les Etats, eux mêmes, arrêteront.

ART. 23. Toute résolution est prise à la majorité absolue des Voix ; le partage emporte rejet.

ART. 24. Les séances des Etats ne sont pas publiques, cependant il peut en être publié un compte rendu par la voie de la presse ; ce compte rendu sera alors rédigé sous la surveillance d'une commission composée du Gouverneur et de deux membres choisis par les Etats.

ART. 25. Les membres des Etats qui, pendant deux sessions ordinaires et consécutives, n'y paraîtraient pas sans motifs légitimes d'empêchement à juger par les Etats, seront, à la fin de la seconde session, déclarés déchus de leurs droits.

des Gouverneurs.

In keinem Fall darf der Landtag über einen Monat dauern.

ART. 20. Das Präsidium der Landstände führt der Gouverneur, der jedoch bey der Berathschlagung mitzustimmen nicht berechtigt ist.

ART. 21. Die Landständischen Abgeordneten geben ihre Abstimmung nach eigener Ueberzeugung, ohne an Vorschriften gebunden zu seyn, oder an ihre Committenten referiren zu müßen. Sie dürfen kein anderes als das gemeinsame Interesse⁸ des Großherzogthums bezwecken.

ART. 22. Die Landständischen Abgeordneten beziehen kein Gehalt. Eine jährliche Summe von fünfzehn hundert Gulden ist ihnen auf den Großherzoglichen Staatsschatz als Reise- und Aufenthalts-Entschädigung⁹ angewiesen.

Diese Summe wird, nach Maaßgabe eines durch die Landstände selbst zu errichtenden Reglements, unter sie vertheilt.

ART. 23. Die Beschlüße¹⁰ werden nach absoluter Stimmen-Mehrheit gefaßt. Tritt Gleichheit der Stimmen ein, so ist die Entscheidung für verneinend anzusehen.

ART. 24. Die Sitzungen der Landstände sind nicht öffentlich. Doch kann Bericht darüber durch den Druck veröffentlicht werden. In letzterm Falle wird der Bericht unter Aufsicht einer Commission, bestehend aus dem Gouverneur und zweien durch die Landstände erwählten Mitgliedern abgefasst.

ART. 25. Abgeordnete der Stände, welche während zweier gewöhnlichen auf einander folgenden Landtage ohne gültige¹¹ und durch die Ständische Versammlung zu prüfende Gründe nicht erschienen sind, werden am Schlusse des zweiten Landtages, ihrer Rechte als Abgeordnete verlustig erklärt.

CHAPITRE II

Des attributions des Etats

ART. 26. L'avis préalable des Etats est, en général, nécessaire pour toute disposition législative.

Les Etats sont entendus notamment pour la confection des Lois ayant pour objets les droits civils.

Pour la création et l'amélioration des Etablissements publics.

Pour la construction des routes, canaux et autres ouvrages publics.

Pour les acquisitions, aliénations, échanges des biens de l'Etat.

Pour les changemens proposés pour les circonscriptions des Districts, des Cantons et des Communes et la désignation des Chefs-lieux.

Pour l'exécution des traités qui ont pour objet des cessions ou échange de territoire.

ART. 27. L'assentiment des Etats est requis pour tout changement à introduire dans les lois pénales et dans celles sur les impôts et sur le tarif des douanes ; à l'exception quant aux lois sur le tarif des changemens qui seraient nécessaires par suite d'un traité de commerce ou d'une convention conclus par le Roi Grand Duc.

ART. 28. Les Etats votent aussi la liste civile pour la durée du règne, et la somme nécessaire pour disposer un palais destiné à l'habitation du Roi Grand Duc ou de son Lieutenant.

ART. 29. Enfin le concours des Etats est nécessaire pour la confection du Budget de l'Etat.

ART. 30. Le Budget, qui comprend indistinctement toutes les recettes et les dépenses, est divisé en deux parties.

II. KAPITEL

Von den Befugnissen der Landstände

ART. 26. Die vorgängige Berathschlagung der Landstände ist im Allgemeinen nöthig, für jede Verfügung, welche Gesetzeskraft haben soll.

Die Landstände sollen besonders gehört werden bey Verfassung von Gesetzen betreffend die civil Rechte, die Stiftung und die Verbesserung öffentlicher Anstalten,

Den Bau von Straßen, Kanälen und andern öffentlichen Arbeiten, Erwerbung, Veräußerung oder Austauschung des Staats-Eigenthums.

Vorgeschlagene Veränderungen in den Eintheilungen der Districte, Cantone und Gemeinden, und der Bestimmung der Hauptorte.

Vollziehung von Verträgen, welche Abtretungen oder Auswechselungen von Gebietstheilen betreffen.

ART. 27. Die Zustimmung der Stände ist erforderlich zu jeder Veränderung in Strafgesetzen und in solchen, welche Abgaben und den Zolltarif betreffen; hiervon sind jedoch hinsichtlich des Zolltarifs diejenigen Abänderungen ausgenommen, welche in Folge eines Handelsvertrags oder einer von dem Könige Großherzoge geschlossenen Uebereinkunft nöthig werden könnten.

ART. 28. Die Landstände bestimmen auch die Civil-Liste für die Dauer der Regierung, so wie die nöthige Summe für Einrichtung eines zur Wohnung des Königs Großherzogs oder dessen Stellvertreters bestimmten Pallastes.

ART. 29. Die Mitwirkung der Landstände ist endlich zur Festsetzung des Staatsbudgets nothwendig.

ART. 30. Das Budget, welches ohne Unterschied alle Einnahmen und Ausgaben umfaßt, verfällt in zwei Theile.

La première contient les recettes et les dépenses ordinaires et invariables qui résultent du cours naturel des choses. Ces recettes et dépenses sont réglées dans la première session des Etats, et ne sont revisées que dans les cas où ou les circonstances rendent un changement nécessaire ; alors le Roi Grand Duc en saisit les Etats.

La deuxième partie contient les moyens et dépenses extraordinaires et variables qui sont soumis à une fixation annuelle.

ART. 31. Aucun transfert de dépense d'une section à l'autre du Budget ne peut avoir lieu sans l'autorisation des Etats et l'approbation du Roi Grand Duc. Le Conseil de Gouvernement peut cependant opérer des transferts d'Excédent d'un article à un autre, à charge d'en justifier devant les Etats.

ART. 32. Les Etats ont le droit de faire des règlements d'administration qui sont soumis, avant de pouvoir être exécutés, à l'approbation du Roi Grand-Duc.

ART. 33. Ils ont un droit de haute surveillance sur les intérêts communaux.

ART. 34. Ils prononcent, sauf l'approbation du Roi Grand-Duc, sur les demandes des communes ayant pour objet l'Etablissement, la suppression, les changements de foires et marchés du Pays

ART. 35. Ils règlent définitivement la part des communes dans les dépenses occasionnées pour la garde des aliénés indigens.

ART. 36. Ils prononcent sur l'exécution des travaux qui intéressent à la fois plusieurs Communes

Der erste enthält die gewöhnlichen und unveränderlichen Einnahmen und Ausgaben, so wie selbe aus dem natürlichen Laufe der Dinge entstehen. Diese Einnahmen und Ausgaben werden am ersten Landtage¹² festgesetzt, und nur im Fall, wenn die Umstände eine Abänderung erforderlich machen, revidirt. In diesem Fall werden durch den König Großherzog die Landstände darüber vernommen¹³.

Der zweite Theil enthält die außerordentlichen und veränderlichen Mittel und Ausgaben, welche jährlich festgesetzt werden.

ART. 31. Kein Ausgaben-Uebertrag von einem auf den andern Abschnitt des Budgets kann ohne Gutheißen der Stände und Genehmigung des Königs Großherzogs statt haben. Jedoch ist das Regierungs-Collegium¹⁴ befugt, Überschüsse von einem Artikel auf einen andern überzutragen, unter der Bedingung einen solchen Uebertrag vor den Landständen zu rechtfertigen.

ART. 32. Die Landstände haben die Befugniß Verwaltungs-Reglemente zu machen. Ehe sie zur Ausführung kommen können, müßen sie die Königlich-Großherzogliche Genehmigung erhalten.

ART. 33. Es steht ihnen das Recht der obern Aufsicht über die Interessen der Gemeinden zu.

ART. 34. Sie verfügen, mit Vorbehalt der Genehmigung des Königs Großherzogs, über Anträge der Gemeinden, die Errichtung, Abschaffung, Abänderung, der Jahru. Wochen-Märkte im Lande betreffend.

ART. 35. Sie entscheiden über den Antheil der Gemeinden in den für die Besorgung der Armen Wahnsinnigen¹⁵ gemachten Ausgaben.

ART. 36. Sie verfügen über die Ausführung der mehrere Gemeinden zugleich betreffenden Arbeiten.

ART. 37. Les Réglemens faits par les Etats sanctionnés par le Roi Grand Duc, déterminent le mode d'exercer les attributions qui leur sont conferées.

ART. 38. Les Etats peuvent charger un ou plusieurs de leurs membres de recueillir sur les lieux, les renseignements dont ils ont besoin dans le cercle de leurs attributions ; ils peuvent correspondre avec les autorités constituées à l'effet d'obtenir les mêmes renseignements.

ART. 39. Ils veillent à cequ'il ne soit mis à l'importation à l'exportation et au transit des Denrées et marchandises, d'autres restrictions que celles établies en vertu des Loix

Ils peuvent appuyer les Intérêts des Luxembourgeois près du Roi Grand-Duc et lui soumettre des propositions d'interêt général.

ART. 40. Les dispositions legislatives sont promulguées par le Roi Grand Duc dans la forme actuelle.

ART. 41. Aucune disposition ne peut être prise qui soit contraire,

1° à l'Egalité des Luxembourgeois devant la loi sans distinction de croyance religieuse, de rang, ni de naissance.

2° à la liberté des opinions religieuses et de l'exercice des cultes.

3° à la liberté individuelle qui consiste dans le droit de n'être poursuivi et arrêté, ni distrait de son Juge naturel que dans les cas et dans la forme déterminés par la loi.

4° à l'inviolabilité du domicile, hors les cas prévus par la loi.

5° à la paisible possession et jouissance des biens, sans préjudice aux dispositions sur l'expropriation pour cause d'utilité publique.

6° à l'admissibilité des Luxembourgeois

ART. 37. Die durch die Stände verfaßten und von dem König Großherzog bestätigten Reglemente bestimmen die Art nach welcher die ihnen zustehenden Befugnisse ausgeübt werden sollen.

ART. 38. Die Stände können eines oder mehrere ihrer Mitglieder beauftragen, die zu ihrem Wirkungskreise nöthigen Erkundigungen an Ort und Stelle einzuziehen. Sie können zum Erlangen dieser Erkundigungen mit den Behörden correspondiren.

ART. 39. Sie wachen darüber, das die Ein-, Aus- und Durchfuhr der Vorräthe und Waaren keine andere als die durch die Gesetze vorgeschriebenen Beschränkungen erleiden.

Sie können die Angelegenheiten der Luxemburger bey dem König Großherzog unterstützen und ihm das gemeinschaftliche Wohl¹⁶ des Landes betreffende Anträge vorlegen.

ART. 40. Die Gesetzes-Kraft habende Verfügungen werden durch den König Großherzog in der dormalen üblichen Form bekannt gemacht.

ART. 41. Es kann keine Verfügung getroffen werden, welche streiten würde:

1. Mit der Gleichheit der Luxemburger vor dem Gesetz, ohne Unterschied von Religion, von Rang und Geburt;

2. Mit der Freyheit religiöser Meinungen und Ausübung des Gottesdienstes;

3. Mit der individuellen Freyheit, welche in dem Rechte besteht weder verfolgt noch verhaftet, noch dem natürlichen Richter entzogen zu werden, als in den durch das Gesetz vorgesehenen Fällen und vorgeschriebenen Formen;

4. Mit der Unverletzlichkeit der Wohnungen, die gesetzlich vorgesehenen Fälle ausgenommen.

5. Mit dem ruhigen Besitz und Genuß des Eigenthums, unbeschadet der Verfügungen

seuls, ou de ceux qui leur sont assimilés, aux emplois publics.

über gezwungene Abtretung desselben Behufs des öffentlichen Nutzens.

6. Mit der, den Luxemburgern allein, oder jenen, die ihnen gleichgestellt sind, zustehenden Zulässigkeit zu den öffentlichen Aemtern.

CHAPITRE III

Du Conseil de Gouvernement, du Gouverneur et du Secrétaire général

ART. 42. Le Conseil de Gouvernement est composé du Gouverneur et de quatre membres nommés par le Roi Grand Duc.

ART. 43. Ils ne peuvent être en même temps chefs ou employés d'une administration. Le Roi Grand Duc fixe leur traitement. Le conseil ne peut délibérer si trois de ses membres, au moins, ne sont présents. S'ils sont, en séance, au nombre de quatre le Secrétaire général a voix délibérative.

ART. 44. Le Conseil de Gouvernement est présidé par le Gouverneur ou par celui qui le remplace dans ces fonctions; le Président a voix délibérative.

ART. 45. Le Conseil de Gouvernement administre le pays en se conformant aux lois et règlements; Il soumettra dans un court délai au Roi Grand Duc un règlement sur le mode d'exercer ses attributions, ainsi que sur l'organisation des Bureaux. Le règlement déterminera les cas d'appel au Roi Grand Duc.

III. KAPITEL

Von dem Regierungs-Collegium, dem Gouverneur und dem General Secretair

ART. 42. Das Regierungs-Collegium besteht aus dem Gouverneur und aus vier durch den König Großherzog ernannten Mitgliedern.

ART. 43. Chefs oder Beamte einer Verwaltung können nicht gleichzeitig Mitglieder des Regierungs-Collegiums seyn.

Ihr Gehalt wird durch den König Großherzog bestimmt.

Das Regierungs-Collegium kann nur bey Anwesenheit von wenigstens drey Mitgliedern eine Berathschlagung vornehmen.

Wenn die Sitzung von viere gehalten wird, hat der General-Sekretär berathschlagende Stimme¹⁷.

ART. 44. Den Vorsitz im Regierungs-Collegium führt der Gouverneur oder der, welcher ihn in diesem Amte ersetzt. Der Präsident hat berathschlagende Stimme.

ART. 45. Das Regierungs-Collegium verwaltet das Land in Gemäßheit der Gesetze und Reglemente.

Es hat in kurzer Frist dem König Großherzog ein Reglement über die Ausübungsart seiner Dienstbefugnisse, so wie über die Organisation der Büreaux vorzuschlagen.

In diesem Reglement werden die Berufungsfälle an den König Großherzog festgestellt.

ART. 46. Le conseil présentera tous les ans aux Etats un exposé sur la situation du Pays et des Communes sous le rapport administratif, commercial et industriel.

ART. 47. Le Gouverneur est chargé de l'exécution des dispositions prises par le Roi Grand-Duc, par les Etats et par le Conseil de Gouvernement. Il veille à l'instruction préalable des affaires qui sont soumises aux Etats ou au Conseil. Il dirige et surveille les travaux des Bureaux, le secrétaire général et les Employés des Bureaux sont sous ses ordres ; il nomme et révoque ces derniers.

ART. 48. Le Secrétaire général des Etats est nommé par le Roi Grand Duc ; il remplit en même temps ces fonctions près du Conseil de Gouvernement. Il assiste aux Séances des Etats et du Conseil et est spécialement chargé de la rédaction des procès-verbaux. Il a la garde des Archives et des Sceaux de l'administration.

CHAPITRE IV

Dispositions générales

ART. 49. Le Roi Grand Duc peut se faire représenter par un prince du Sang qui aura le titre de Lieutenant du Roi et résidera dans le Grand-Duché.

ART. 50. Il y a, à la residence habituelle du Roi Grand-Duc une Chancellerie sous la direction d'un Chancelier d'Etat pour les affaires du Grand Duché.

ART. 46. Das Regierungs-Collegium legt alle Jahre den Ständen eine Darstellung über die Lage des Landes und der Gemeinden, in administrativer, commercieller und industrieller Hinsicht, vor.

ART. 47. Der Gouverneur ist mit der Vollziehung der, durch den König Großherzog, durch die Landstände und durch das Regierungs-Collegium getroffenen Verfügungen beauftragt.

Er besorgt die nöthige Vorarbeitung der den Ständen oder dem Regierungs-Collegium vorzulegenden Sachen. Er leitet und beaufsichtigt die Bureau-Arbeiten¹⁸, der General Secretär und die Beamten der Bureaux sind ihm untergeordnet. Er ernennt und widerruft die Letzteren.

ART. 48. Der General Secretär der Stände wird durch den König Großherzog ernannt. Er versieht zugleich dieselben Amtsverrichtungen bei bey dem Regierungs-Collegium.

Er wohnt den Sitzungen der Stände und des Regierungs-Collegiums bey, und ist mit der Abfassung der Protocolle besonders beauftragt.

Er bewahrt die Archive und Siegel der Verwaltung.

IVtes KAPITEL

Allgemeine Verfügungen

ART. 49. Der König Großherzog kann sich durch einen Prinzen seines Hauses, der den Titel eines Stellvertreters des Königs Großherzogs führt, und im Großherzogthum residirt, repräsentiren lassen.

ART. 50. In der gewöhnlichen Residenz des Königs Großherzogs soll unter Leitung eines Staats-Kanzlers eine für die Großherzoglich-Luxemburgischen Angelegenheiten errichtete Kanzley bestehen.

ART. 51. La Justice est rendue dans le Grand-Duché par les tribunaux actuellement établis ou à établir par la loi, et conformément aux lois en vigueur.

ART. 52. Pour compléter l'organisation du pays, les Etats seront saisis aussitôt que faire se pourra des projets de lois et de réglemens sur les matières suivantes :

Organisation Communale et des Districts
Règlement forestier

Organisation des ponts et Chaussées et des travaux publics en général.

Loi sur l'enseignement dans laquelle sera consacré le droit de faire ses études dans le Grand-Duché ou à l'Etranger, sauf les dispositions sur les conditions d'admission aux emplois ou à l'exercice de certaines professions ;

Loi sur les Pensions.

Loi sur les Expropriations pour cause d'utilité publique.

La présente loi ne pourra être modifiée que du consentement du Roi Grand Duc et des Etats réunis en nombre double.

La Haye le 12 Octobre 1841.

GUILLAUME

¹ Vérifié par *Verordnungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg / Mémorial Législatif et Administratif du Grand-Duché de Luxembourg*, 51 (1841), 425–436 et corrigé selon le manuscrit original de la Constitution d'Etats de 1841 déposé aux archives nationales du Luxembourg. L'orthographe, les majuscules et la ponctuation correspondent au manuscrit original. Le français est la langue originale. La version allemande n'est qu'une traduction fait à partir du français quelque jours plus tard par un autre rédacteur que celui qui l'a rédigée en français. L'original français est précédé d'un arrêté royal du 16 octobre 1841 en français uniquement libellé comme suit : « Nous GUILLAUME II, par la grâce de Dieu, ROI DES PAYS-BAS, PRINCE D'ORANGE-NASSAU, GRAND-DUC DE LUXEM-

ART. 51. Die Rechtspflege wird im Großherzogthume, gemäß den bestehenden Gesetzen, durch die dermalen errichteten oder durch Gesetze zu errichtenden Gerichte ausgeübt.

ART. 52. Zur vollständigen Organisation des Landes sollen den Landständen, sobald es thunlich ist, Gesetz- und Reglements-Entwürfe vorgelegt werden, über folgende Gegenstände:

Organisation der Gemeinden und Districte;

Forst-Reglement;

Organisation der Brücken-, Straßen- und allgemeinen Bauverwaltung;

Gesetz über den öffentlichen Unterricht, worin die Befugniß des Studirens innerhalb des Großherzogthumes oder im Auslande, mit Vorbehalt der Verfügungen über die Zulassung in den Staatsdienst oder die Ausübung gewisser Professionen anerkannt werden wird;

Gesetz über die Pensionen;

Gesetz über gezwungene Abtretung des Eigentums zum allgemeinen Vortheile¹⁹.

Gegenwärtiges Gesetz kann nur mit Zustimmung des Königs Großherzogs und der in doppelter Zahl versammelten Stände abgeändert werden.

Haag, den 12. October 1841.

WILHELM.

¹ Ediert nach dem *Verordnungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg / Mémorial Législatif et Administratif du Grand-Duché de Luxembourg*, 51 (1841), 425–436 und korrigiert nach dem Manuskript datiert vom 16. Oktober 1841, aufbewahrt in den Archives nationales du Luxembourg. Die Groß- und Kleinschreibung, Rechtschreibung und Zeichensetzung folgen dem Manuskript. Inhaltliche, nicht aber stilistische Abweichungen vom französischen Originaldruck sind nachfolgend vermerkt, im Falle von Wiederholungen jedoch nur beim ersten Mal.

² In *Verordnungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg*, 425, „befunden“.

³ Im französischen Original, „mode“.

⁴ Im französischen Original, „conseil judiciaire“.

BOURG, etc., etc., etc., avons ordonné et ordonnons ce qui suit : la Constitution d'Etats que Nous avons accordée le 12 de ce mois pour Notre Grand-Duché de Luxembourg sera publiée par la voie du mémorial législatif. Elle est exécutoire à partir du 1er janvier prochain ou de telle époque antérieure que nous fixerons en établissant en même temps les autorités constituées y éligibles ». Dans le Mémorial Législatif et Administratif du Grand-Duché de Luxembourg, l'Ordonnance royale-grand-ducale portant Constitution d'Etats pour le Luxembourg est accompagnée d'un règlement concernant l'élection des Membres des Etats du grand-duché de Luxembourg, d'une Ordonnance royale-grand-ducale en date du 16 octobre 1841 portant promulgation de la Constitution d'Etats pour le Luxembourg pour le 1er janvier 1842 et d'une Ordonnance royale-grand-ducale du 30 octobre 1841 portant nomination des membres des Etats.

² Dans *Mémorial Législatif et Administratif*, 429, « mandat ».

⁵ Im französischen Original, beide letzten Worte fehlen.

⁶ Im französischen Original, „sans distinction d'ordres“.

⁷ Im französischen Original, „dans le lieu de la résidence“.

⁸ Im französischen Original, „les intérêts généraux“.

⁹ Im französischen Original, „à titre d'indemnité de déplacement“.

¹⁰ Im französischen Original, „Toute résolution“.

¹¹ Im französischen Original, „sans motifs légitimes“.

¹² Im französischen Original, „dans la première session“.

¹³ Im französischen Original, „le Roi Grand-Duc en saisit les Etats“.

¹⁴ Im französischen Original, „Conseil de Gouvernement“.

¹⁵ Im französischen Original, „des aliénés indigènes“.

¹⁶ Im französischen Original, „d'intérêt général“.

¹⁷ Im französischen Original, „voix délibérative“.

¹⁸ Im französischen Original, „les travaux des bureaux“.

¹⁹ Im französischen Original, „utilité publique“.

Constitution du Luxembourg (1848)

Verfassung von Luxemburg (1848)

Constitution du Grand-Duché de Luxembourg¹

Verfassung des Großherzogthums Luxemburg¹

Nous GUILLAUME II, par la grâce de Dieu, Roi des Pays-Bas, Prince d'Orange-Nassau, Grand-Duc de Luxembourg, etc., etc., etc.,

Avons,

de commun accord avec l'assemblée des Etats, réunis en nombre double, conformément à l'article 52 de la Constitution d'Etats, du 12 Octobre 1841.

Arrêté et arrêtons les dispositions suivantes qui formeront la Constitution du Grand-Duché de Luxembourg.

CHAPITRE I

Du territoire et du Roi Grand-Duc

ART. 1er. Le Grand-Duché de Luxembourg forme un Etat indépendant, indivisible et inaliénable; il fait partie de la Confédération germanique, d'après les traités existants; les changements qui pourraient être faits à ces traités seront soumis à l'approbation de la Chambre.

ART. 2. Les limites et chefs-lieux des arrondissements judiciaires ou administratifs, des cantons et des communes ne peuvent être changés qu'en vertu d'une loi.

Wir WILHELM II, von Gottes Gnaden, König der Niederlande, Prinz von Oranien-Nassau Großherzog von Luxemburg, &c., &c., &c.

Haben, im Einverständniß mit der Versammlung der gemäß dem Art. 52 der landständischen Verfassung vom 12. Oktober 1841 in doppelter Anzahl einberufenen Landstände, beschlossen und beschließen die folgenden Bestimmungen, welche die Verfassung des Großherzogthums Luxemburg bilden.

KAPITEL I

Vom Gebiete und vom König Großherzog

ART. 1. Das Großherzogthum Luxemburg ist ein unabhängiger, untheilbarer und unveräußerlicher Staat; es bildet einen Bestandtheil des deutschen Bundes gemäß den bestehenden Verträgen. Die Abänderungen, welche an diesen Verträgen vorgenommen werden könnten, werden der Guttheißung der Kammer unterworfen.

ART. 2. Die Grenzen und Hauptörter der Gerichts- oder Verwaltungsbezirke, der Cantone und der Gemeinden, können nicht anders als Kraft eines Gesetzes verändert werden.

ART. 3. Les pouvoirs constitutionnels du Roi Grand-Duc sont héréditaires dans la famille de Sa Majesté GUILLAUME II, Frédéric Georges Louis, Prince d'Orange-Nassau, Roi des Paÿs-Bas, Grand-Duc de Luxembourg, conformément au pacte de la Maison de Nassau du 30 Juin 1783, et à l'article 71 du traité de Vienne du 7 Juin 1814².

ART. 4. La personne du Roi Grand-Duc est inviolable ; les membres du Gouvernement sont responsables³.

ART. 5. Le Grand-Duc de Luxembourg est majeur à l'âge de dix-huit ans accomplis⁴.

Il ne prend possession du trône qu'après avoir solennellement prêté, dans le sein de la Chambre, ou entre les mains d'une députation nommée par elle, le serment suivant :

“Je jure d'observer la Constitution et les lois du Grand-Duché de Luxembourg, de maintenir l'indépendance nationale et l'intégrité du territoire⁵.”

ART. 6. Si, à la mort du Roi Grand-Duc, son successeur est mineur, la Chambre se réunit au plus tard le vingtième jour à l'effet de pourvoir à la régence, et s'il y a lieu, à la tutelle⁶.

ART. 7. Si le Roi Grand-Duc se trouve dans l'impossibilité de régner, le Gouvernement, après avoir fait constater cette impossibilité, convoque immédiatement la Chambre, qui pourvoit à la tutelle et à la régence⁷.

ART. 8. La régence ne peut être conférée qu'à une seule personne.

Le régent n'entre en fonctions qu'après avoir prêté le serment prescrit par l'article 5⁸.

ART. 3. Die verfassungsmäßigen Gewalten des Königs Großherzogs sind erblich im Hause seiner Majestät WILHELMS II. (Friedrich Georg Ludwig), Prinzen von Oranien-Nassau, Königs der Niederlande, Großherzogs von Luxemburg, und dies nach den Bestimmungen des fürstlich² Nassauischen Hausvertrags vom 30. Juni 1783 und des Artikels 71 des Wiener Tractates vom 9. Juni 1815.

ART. 4. Die Person des Königs Großherzogs ist unverletzlich; die Mitglieder der Regierung sind verantwortlich.

ART. 5. Der Großherzog³ wird mit Vollendung des achtzehnten Lebensjahres volljährig.

Er nimmt Besitz vom Throne, nachdem⁴ er feierlich im Schooße der Kammer oder in die Hände einer von derselben dazu bezeichneten Commission folgenden Eid abgelegt hat:

“Ich schwöre, die Verfassung und die Gesetze des Großherzogthums Luxemburg zu befolgen, die Unabhängigkeit und Integrität des Landes⁵ zu wahren.”

ART. 6. Ist beim Ableben des Großherzogs⁶ sein Nachfolger minderjährig, so tritt die Kammer spätestens am darauffolgenden zwanzigsten Tage zusammen, um über die Regentschaft, und nöthigen Falles über die Vormundschaft zu bestimmen.

ART. 7. Befindet sich der König Großherzog in der Unmöglichkeit zu regieren, so beruft die Regierung, nach Bestätigung dieser Unmöglichkeit, unverzüglich die Kammer, um über die Vormundschaft und die Regentschaft zu bestimmen.

ART. 8. Die Regentschaft kann nur einer einzigen Person übertragen werden.

Der Regent übernimmt die Regierung nicht, bis er den durch Art. 5 vorgeschriebenen Eid geleistet hat.

ART. 9. En cas de vacance du trône, la Chambre pourvoit provisoirement à la régence.

Une nouvelle Chambre convoquée en nombre double dans le délai de trente jours, pourvoit définitivement à la vacance⁹.

CHAPITRE II

Des Luxembourgeois et de leurs droits

ART. 10. La qualité de Luxembourgeois s'acquiert, se conserve et se perd d'après les règles déterminées par la loi civile. – La présente Constitution et les autres lois relatives aux droits politiques, déterminent quelles sont, outre cette qualité, les conditions nécessaires pour l'exercice de ces droits¹⁰.

ART. 11. La naturalisation est accordée par le pouvoir législatif. Elle seule assimile l'étranger au Luxembourgeois, pour l'exercice des droits politiques¹¹.

La naturalisation accordée au père profite à son enfant mineur, si celui-ci déclare, dans les deux années de sa majorité, vouloir revendiquer ce bénéfice.

ART. 12. Il n'y a dans l'Etat aucune distinction d'ordres. – Les Luxembourgeois sont égaux devant la loi; seuls ils sont admissibles aux emplois civils et militaires, sauf les exceptions qui peuvent être établies par une loi, pour des cas particuliers¹².

ART. 13. La liberté individuelle est garantie. – Nul ne peut être poursuivi que dans les cas prévus par la loi, et dans la forme qu'elle prescrit. – hors le cas de flagrant dé-

ART. 9. Im Falle der Thronerledigung, verfügt die Kammer provisorisch über die Regentschaft.

Eine neue, in doppelter Anzahl und in Frist von dreißig Tagen einberufene Kammer trägt Sorge für die definitive Thronbesetzung.

KAPITEL II

Von den Luxemburgern und ihren Rechten

ART. 10. Die Eigenschaft eines Luxemburgers erwirbt, erhält und verliert man gemäß den Bestimmungen der bürgerlichen Gesetzgebung⁷. – Gegenwärtige Verfassungs-Urkunde und die übrigen auf die staatsbürgerlichen Rechte bezüglichen Gesetze bestimmen die Bedingungen, welche, außer jener Eigenschaft, zur Ausübung dieser Rechte erforderlich sind.

ART. 11. Die Naturalisation wird durch die gesetzgebende Gewalt erteilt. Nur die Naturalisation stellt den Ausländer, behufs der Ausübung der staatsbürgerlichen Rechte, dem Luxemburger gleich.

Die dem Vater erteilte Naturalisation kommt auch seinem minderjährigen Kinde zu Gute, wenn dieses im Laufe der zwei ersten Jahre seiner Volljährigkeit erklärt, diesen Vortheil für sich in Anspruch nehmen zu wollen.

ART. 12. Es gibt im Staate keine Standes-Unterschiede. – Die Luxemburger sind vor dem Gesetz gleich; sie allein sind zu den Civil- und Militärämtern zulässig vorbehaltlich der Ausnahmen, welche etwa für besondere Fälle durch ein Gesetz aufgestellt werden können.

ART. 13. Die persönliche⁸ Freiheit ist gewährleistet. – Gegen Niemanden darf anders als in den gesetzlich bestimmten Fällen und Formen gerichtlich verfahren werden. –

lit, nul ne peut être arrêté qu'en vertu de l'ordonnance motivée du juge, qui doit être signifiée au moment de l'arrestation, ou au plus tard dans les vingt-quatre heures¹³.

ART. 14. Nul ne peut être distrait, contre son gré du juge que la loi lui assigne¹⁴.

ART. 15. Nulle peine ne peut être établie ni appliquée qu'en vertu de la loi¹⁵.

ART. 16. Le domicile est inviolable. Aucune visite domiciliaire ne peut avoir lieu que dans les cas prévus par la loi et dans la forme qu'elle prescrit¹⁶.

ART. 17. Nul ne peut être privé de sa propriété que pour cause d'utilité publique, dans les cas et de la manière établis par la loi et moyennant une juste et préalable indemnité¹⁷.

ART. 18. La peine de la confiscation des biens ne peut être établie¹⁸.

ART. 19. La peine de mort en matière politique, la mort civile et la flétrissure sont abolies¹⁹.

ART. 20. La liberté des cultes, celle de leur exercice public ainsi que la liberté de manifester ses opinions religieuses, sont garanties, sauf la répression des délits commis à l'occasion de l'usage de ces libertés²⁰.

ART. 21. Nul ne peut être contraint de concourir d'une manière quelconque aux actes et aux cérémonies d'un culte ni d'en observer les jours de repos²¹.

ART. 22. Le mariage civil devra toujours précéder la bénédiction nuptiale.

Außer der Ergreifung auf frischer That darf keiner verhaftet werden, als kraft eines motivirten richterlichen Befehles, welcher im Augenblick der Verhaftung, oder spätestens binnen vier und zwanzig Stunden, zugestellt werden muß.

ART. 14. Niemand darf gegen seinen Willen dem gesetzlich ihm zugewiesenen Richter entzogen werden.

ART. 15. Es darf keine Strafe anders, als Kraft eines Gesetzes, eingeführt oder angewendet werden.

ART. 16. Die Wohnung ist unverletzlich. Eine Haussuchung darf nur in den gesetzlich bestimmten Fällen und Formen stattfinden.

ART. 17. Niemanden kann sein Eigenthum anders, als zum Zwecke des öffentlichen Wohles, in den durch das Gesetz vorgesehenen Fällen und festgestellten Formen, und nur nach vorgängiger, voller⁹ Entschädigung, entzogen werden.

ART. 18. Die Strafe der Confiscation des Vermögens kann nicht eingeführt werden.

ART. 19. Die Todesstrafe für politische Verbrechen, der bürgerliche Tod und die Brandmarkung sind abgeschafft.

ART. 20. Die Freiheit der Culte und ihrer öffentlichen Ausübung, so wie die Freiheit, seine religiösen Meinungen zu bekunden, sind gewährleistet, vorbehaltlich der Strafmaßregeln gegen die Vergehen, welche bei Gelegenheit der Ausübung dieser Freiheiten begangen werden.

ART. 21. Keiner kann gezwungen werden, auf irgend eine Weise an den Handlungen und Feierlichkeiten eines Cultus Theil zu nehmen, oder die Feiertage desselben zu halten.

ART. 22. Die bürgerliche Ehe muß stets der kirchlichen Einsegnung derselben vorgehen.

ART. 23. L'intervention de l'Etat dans la nomination et l'installation des chefs des cultes, le mode de nomination et de révocation des autres ministres des cultes, la faculté pour les uns et les autres de correspondre avec leurs supérieurs et de publier leurs actes, ainsi que les rapports de l'Eglise avec l'Etat, font l'objet de conventions à soumettre à la Chambre pour les dispositions qui nécessitent son intervention.

ART. 24. L'Etat veille à ce que tout Luxembourgeois reçoive l'instruction primaire.

Il crée des établissements d'instruction moyenne et les cours d'enseignement supérieur nécessaires.

La loi détermine les moyens de subvenir à l'instruction publique, ainsi que les conditions de surveillance par le Gouvernement et les communes; elle règle pour le surplus tout ce qui est relatif à l'enseignement.

Tout Luxembourgeois est libre de faire ses études dans le Grand-Duché ou à l'étranger et de fréquenter les universités de son choix, sauf les dispositions de la loi sur les conditions d'admission aux emplois ou à l'exercice de certaines professions.

ART. 25. La liberté de manifester ses opinions par la parole en toutes matières et la liberté de la presse sont garanties, sauf la répression des délits commis à l'occasion de l'exercice de ces libertés. – La censure ne pourra jamais être établie. Il ne peut être exigé de cautionnements des écrivains, éditeurs ou imprimeurs. – Le droit de timbre des journaux et écrits périodiques indigènes est aboli. – L'éditeur, l'imprimeur ou le distributeur ne peut être poursuivi si l'auteur est connu, s'il est Luxembourgeois et domicilié dans le Grand-Duché.

ART. 23. Die Intervention des Staates bei der Ernennung und Einsetzung der Vorstände der Culte im Großherzogthum¹⁰, die Weise der Ernennung und Absetzung der übrigen Cultus-Diener, die Befugniß der einen wie der andern, mit ihren Obern schriftlich zu verkehren, und deren Erlasse zu veröffentlichen, so wie das Verhältniß¹¹ zwischen Kirche und Staat, sind Gegenstand von Verträgen¹², die der Kammer, in Betreff derjenigen Verfügungen vorzulegen sind, welche die Mitwirkung derselben erforderlich machen.

ART. 24. Der Staat trägt Sorge dafür, daß jeder Luxemburger den Primär-Unterricht erhalte.

Er errichtet Anstalten Behufs des mittlern Unterrichts und der erforderlichen höhern Lehr-Curse.

Das Gesetz bestimmt die zum öffentlichen Unterrichte erforderlichen Mittel, so wie die Bedingungen der Aufsicht von Seiten der Regierung und der Gemeinden; es trifft übrigens alle auf den Unterricht bezüglichen Anordnungen.

Jedem Luxemburger steht es frei, seinen Studien im Großherzogthum oder im Auslande obzuliegen, und die Universitäten seiner Wahl zu besuchen, unbeschadet der gesetzlichen Bestimmungen über die Bedingungen der Zuläßigkeit zu den Aemtern und zu gewissen Professionen¹³.

ART. 25. Die Freiheit, seine Meinung in allen Dingen durchs Wort kund zu geben, so wie die Freiheit der Presse sind gewährleistet, vorbehaltlich der Straf-Maßregeln gegen die Vergehen, welche bei Gelegenheit der Ausübung dieser Freiheiten begangen werden. – Die Censur bleibt für immer aufgehoben. Cautionen können weder von den Schriftstellern, noch von den Verlegern oder Druckern, gefordert werden. – Die Stempelabgabe von inländischen Zeitungen und periodischen Schriften ist abgeschafft. – Der Verleger, der Drucker oder Vertheiler, darf

ART. 26. Les Luxembourgeois ont le droit de s'assembler paisiblement et sans armes, en se conformant aux lois qui règlent l'exercice de ce droit, sans pouvoir le soumettre à une autorisation préalable. Cette disposition ne s'applique pas aux rassemblements en plein air²², politiques, religieux ou autres; ces rassemblements restent entièrement soumis aux lois et règlements de police.

ART. 27. Les Luxembourgeois ont le droit de s'associer. Ce droit ne peut être soumis à aucune mesure préventive²³.

L'établissement de toute corporation religieuse doit être autorisé par une loi.

ART. 28. Chacun a le droit d'adresser aux autorités publiques, des pétitions signées par une ou plusieurs personnes. Les autorités constituées ont seules le droit d'adresser des pétitions en nom collectif²⁴.

ART. 29. Le secret des lettres est inviolable. – La loi détermine quels sont les agents responsables de la violation du secret des lettres confiées à la poste²⁵.

ART. 30. L'emploi des langues allemande et française est facultatif. L'usage n'en peut être limité.

ART. 31. Nulle autorisation préalable n'est requise pour exercer des poursuites contre les fonctionnaires publics, pour faits de leur administration, sauf ce qui est statué à l'égard des membres du Gouvernement²⁶.

nicht verfolgt werden, wenn der Verfasser bekannt ist, wenn er Luxemburger und im Großherzogthum ansässig ist.

ART. 26. Die Luxemburger haben das Recht, sich ohne vorgängige Erlaubniß friedlich und ohne Waffen zu versammeln, jedoch unter Beobachtung der Gesetze, welche die Ausübung dieses Rechtes ordnen. Diese Bestimmung ist nicht anwendbar auf Versammlungen unter freiem Himmel, sie seien politischer, religiöser oder anderer Natur, welche insgesamt den polizeilichen Gesetzen und Verordnungen gänzlich unterworfen bleiben.

ART. 27. Die Luxemburger haben das Vereinigungsrecht. Dieses Recht kann keiner verhütenden Maßregel unterworfen werden.

Die Gründung irgend einer religiösen Körperschaft bedarf der Ermächtigung durch ein Gesetz.

ART. 28. Jeder hat das Recht sich durch Bittschriften, sie seien von einer oder mehreren Personen unterzeichnet, an die öffentlichen Behörden zu wenden. Letztere¹⁴ allein haben das Recht, Bittschriften im Namen einer Gesamtheit einzureichen.

ART. 29. Das Briefgeheimniß ist unverletzlich. – Das Gesetz bestimmt die Beamten, welche für die Verletzungen des Geheimnisses der der Post anvertrauten Briefe verantwortlich sind.

ART. 30. Der Gebrauch der deutschen und der französischen Sprache steht Jedem frei; es darf derselbe nicht beschränkt werden.

ART. 31. Zum Strafverfahren gegen öffentliche Beamte wegen Handlungen ihrer Verwaltung ist keine vorgängige Ermächtigung erforderlich, mit Vorbehalt dessen jedoch, was hinsichtlich der Regierungs-Mitglieder festgesetzt ist.

ART. 32. Les fonctionnaires publics, à quelque ordre qu'ils appartiennent, les membres du Gouvernement exceptés, ne peuvent être privés de leurs fonctions, honneurs et pensions que de la manière déterminée par la loi.

ART. 32. Die öffentlichen Beamten jedes Standes, mit Ausnahme der Regierungs-Mitglieder, können nur auf dem gesetzlich vorgeschriebenen Wege ihrer Stellen, Ehrenauszeichnungen und Pensionen verlustig erklärt werden.

CHAPITRE III

Des Pouvoirs

§ 1er

Pouvoirs du Roi Grand-Duc

ART. 33. Au Roi Grand-Duc appartient le pouvoir exécutif, tel qu'il est réglé par la Constitution²⁷.

ART. 34. Le Roi Grand-Duc sanctionne et promulgue les lois²⁸ ; il fait connaître sa résolution dans les trois mois du vote de la Chambre.

ART. 35. Le Roi Grand-Duc nomme aux emplois civils et militaires, conformément à la loi, et sauf les exceptions établies par elle²⁹.

Aucune fonction salariée par l'Etat ne peut être créée qu'en vertu d'une disposition législative.

ART. 36. Le Roi Grand-Duc fait les réglemens et arrêtés nécessaires pour l'exécution des lois, sans pouvoir jamais ni suspendre les lois elles-mêmes, ni dispenser de leur exécution³⁰.

ART. 37. Le Roi Grand-Duc commande la force militaire, déclare la guerre, fait les traités de paix, d'alliance et de commerce. Il en donne connaissance à la Chambre aussitôt que l'intérêt et la sûreté de l'Etat le permettent, en y joignant les communications convenables.— Les traités de commerce et

KAPITEL III

Von den Gewalten

§ 1

Gewalten des Königs Großherzogs

ART. 33. Dem König Großherzog gehört die vollziehende Gewalt in Gemäßheit der Bestimmungen gegenwärtiger Verfassungs-Urkunde¹⁵.

ART. 34. Der König Großherzog bestätigt und verkündigt die Gesetze; er eröffnet seine Entschliebung binnen drei Monaten nach dem Votum der Kammer.

ART. 35. Der König Großherzog ernennt zu den Civil- und Militär-Aemtern in Gemäßheit des Gesetzes und vorbehaltlich der durch dasselbe aufgestellten Ausnahmen.

Kein vom Staate besoldetes Amt kann anders, als Kraft einer gesetzlichen Bestimmung geschaffen werden.

ART. 36. Der König Großherzog erläßt die zur Vollziehung der Gesetze nöthigen Verordnungen und Beschlüsse, ohne jemals die Gesetze selbst suspendiren oder von deren Vollziehung entbinden zu können.

ART. 37. Der König Großherzog befiehlt die Militärmacht, erklärt den Krieg, schließt Frieden, Bündnisse und Handelsverträge. Sobald es die Sicherheit und das Wohl des Staates erlauben, gibt er der Kammer, unter Beifügung der geeigneten Mittheilungen, Kenntniß davon. Handelsver-

ceux qui pourraient gréver l'Etat ou lier individuellement des Luxembourgeois, n'ont d'effet qu'après avoir reçu l'assentiment de la Chambre. Le tout sans préjudice aux rapports du Grand-Duché avec la Confédération germanique. – Nulle cession, nul échange, nulle adjonction de territoire ne peut avoir lieu qu'en vertu d'une loi. Dans aucun cas, les articles secrets d'un traité ne peuvent être destructifs des articles patents³¹.

ART. 38. Le Roi Grand-Duc a le droit de remettre ou de réduire les peines prononcées par les juges, sauf ce qui est statué relativement aux membres du Gouvernement³².

ART. 39. Le Roi Grand-Duc a le droit de battre monnaie, en exécution de la loi³³.

ART. 40. Le Roi Grand-Duc a le droit de conférer des titres de noblesse, sans pouvoir jamais y attacher aucun privilège³⁴.

ART. 41. Le Roi Grand-Duc confère les ordres civils et militaires en observant à cet égard ce que la loi prescrit³⁵.

ART. 42. Le Roi Grand-Duc peut se faire représenter par un Prince du sang qui aura le titre de Lieutenant du Roi et résidera dans le Grand-Duché. Ce représentant prêterait serment d'observer la Constitution, avant d'exercer ses pouvoirs.

ART. 43. La liste civile est fixée à Cent mille francs par an. Elle peut être changée par la loi au commencement de chaque règne.

ART. 44. L'hôtel de Gouvernement à Luxembourg et le château de Walferdange

träge, so wie andere Verträge, durch welche dem Staate Lasten oder einzelnen Luxemburgern Verpflichtungen auferlegt werden könnten, haben nicht eher Wirkung, bis nach erhaltener Zustimmung der Kammer. – Alles Obige ohne Beeinträchtigung der Verhältnisse des Großherzogthums zum deutschen Bunde. Keine Abtretung, kein Tausch, kein Anschluß von Gebiet kann anders statt finden als kraft eines Gesetzes. In keinem Falle können die geheimen Artikel eines Vertrages die offenen Artikel desselben vernichten.

ART. 38. Der König Großherzog hat das Recht die von den Richtern ausgesprochenen Strafen zu erlassen oder zu mildern, vorbehaltlich dessen, was hinsichtlich der Regierungs-Mitglieder festgestellt ist.

ART. 39. Der König Großherzog hat das Recht, Münze zu prägen, in Vollziehung des Gesetzes.

ART. 40. Der König Großherzog hat das Recht den Adel¹⁶ zu verleihen, ohne je irgend ein Vorrecht damit verknüpfen zu können.

ART. 41. Der König Großherzog verleiht die Civil- und Militär-Orden, unter Beobachtung der gesetzlichen Vorschriften.

ART. 42. Der König Großherzog kann sich vertreten lassen durch einen Prinzen des königlichen Hauses, welcher den Titel eines Stellvertreters des Königs führt und im Großherzogthum residirt.

Dieser Stellvertreter leistet den Eid, die Verfassungs-Urkunde zu befolgen, ehe er seine Gewalt ausübt.

ART. 43. Die Civilliste ist auf jährlich hundert tausend Franken festgesetzt. Sie kann durch das Gesetz bei jedem Regierungsantritte geändert werden.

ART. 44. Das Regierungsgebäude zu Luxembourg und das Schloß von Walferdingen

sont affectés à l'habitation du Roi Grand-Duc pendant son séjour dans le paÿs.

ART. 45. Le Roi Grand-Duc n'a d'autres pouvoirs que ceux que lui attribuent formellement la Constitution et les lois particulières portées en vertu de la Constitution même³⁶.

ART. 46. Aucun acte du Roi Grand-Duc ne peut avoir d'effet, s'il n'est contresigné par un membre du Gouvernement, qui, par cela seul, s'en rend responsable³⁷.

§ 2

Du pouvoir législatif

ART. 47. Le pouvoir législatif s'exerce collectivement par le Roi Grand-Duc et la Chambre³⁸.

ART. 48. L'initiative appartient à chacune des deux branches du pouvoir législatif³⁹.

ART. 49. L'interprétation des lois par voie d'autorité n'appartient qu'au pouvoir législatif⁴⁰.

§ 3

Pouvoir judiciaire

ART. 50. Le pouvoir judiciaire est exercé par les cours et tribunaux. Les arrêts et jugements sont exécutés au nom du Roi Grand-Duc⁴¹.

CHAPITRE IV

De la Chambre des députés

ART. 51. Les membres de la Chambre représentent le paÿs.⁴² Ils votent sans en

sind zur Wohnung des Königs Großherzogs bestimmt, während seines Aufenthalts im Lande.

ART. 45. Der König Großherzog hat keine andere Gewalten, als diejenigen, welche ihm ausdrücklich die Verfassungs-Urkunde und die besonderen verfassungsmäßigen Gesetze zuerkennen.

ART. 46. Kein Regierungs-Act des Königs Großherzogs kann von Wirkung sein ohne die Gegenzeichnung eines Regierungs-Mitgliedes, welches dadurch die Verantwortlichkeit desselben übernimmt.

§ 2

Von der gesetzgebenden Gewalt

ART. 47. Die gesetzgebende Gewalt wird gemeinschaftlich durch den König Großherzog und durch die Kammer ausgeübt.

ART. 48. Das Recht der Initiative steht jedem der beiden Zweige der gesetzgebenden Gewalt zu.

ART. 49. Die authentische Auslegung der Gesetze gehört nur der gesetzgebenden Gewalt.

§ 3

Richterliche Gewalt

ART. 50. Die richterliche Gewalt wird von den Gerichtshöfen und Gerichten ausgeübt. – Die Rechtssprüche und Urtheile werden im Namen des Königs Großherzogs vollstreckt.

KAPITEL IV

Von der Kammer der Abgeordneten

ART. 51. Die Mitglieder der Kammer vertreten das Land. – Sie stimmen, ohne sich

référer à leurs commettants et ne peuvent avoir en vue que les intérêts généraux du Grand-Duché.

ART. 52. La Chambre se compose des députés élus conformément à la loi électorale et dans la proportion d'un député au plus sur 3000 âmes de population.

ART. 53. Pour être éligible, il faut⁴³ :

- 1° Etre Luxembourgeois de naissance ou être naturalisé ;
- 2° Jouir des droits civils et politiques ;
- 3° Etre âgé de 25 ans accomplis ;
- 4° Etre domicilié dans le Grand-Duché.

Pour être électeur il faut réunir aux quatre conditions qui précèdent, celles déterminées par la loi électorale.

ART. 54. Ne peuvent être ni électeurs ni éligibles :

- 1° Les condamnés à des peines afflictives ou infamantes ;
- 2° Ceux qui ont été condamnés pour vol, escroquerie ou abus de confiance ;
- 3° Ceux qui obtiennent des secours d'un établissement de bienfaisance publique ;
- 4° Ceux qui sont en état de faillite déclarée, les banqueroutiers et interdits, et ceux auxquels il a été nommé un Conseil judiciaire.

ART. 55. Le mandat de député est incompatible,

- 1° avec les fonctions de membre du Gouvernement ;
- 2° avec celles de magistrat du parquet ;
- 3° avec celles de membre de la Chambre des comptes ;
- 4° avec celles de commissaire de district ;
- 5° avec celles de receveur ou agent comptable de l'Etat ;
- 6° avec les fonctions militaires audessous du grade de capitaine.

Les fonctionnaires se trouvant dans un cas d'incompatibilité ont le droit d'opter

bei ihren Auftraggebern Rath zu erholen, und können nur die allgemeinen Interessen des Großherzogthums bezwecken.

ART. 52. Die Kammer besteht aus den gemäß dem Wahlgesetze und im Verhältnisse von höchstens einem auf 3000 Seelen gewählten Abgeordneten.

ART. 53. Um wählbar zu sein, muß man:

1. Luxemburger von Geburt oder naturalisirt sein;
2. der bürgerlichen und politischen Rechte genießen;
3. das 25. Jahr zurückgelegt haben;
4. im Großherzogthume ansässig sein.

Um Wahlmann zu sein, muß man mit den vier vorgenommenen¹⁷ Erfordernissen noch diejenigen vereinigen, welche das Wahlgesetz vorschreibt.

ART. 54. Weder Wahlmann noch wählbar können sein:

1. die zu Leibes- oder entehrenden Strafen Verurtheilten;
2. die wegen Diebstahls, Prellerei oder Missbrauchs des Vertrauens Verurtheilten;
3. diejenigen, welche aus einer öffentlichen Armenanstalt Unterstützung erhalten;
4. diejenigen, welche sich in erklärtem Falliment befinden, die Bankerottirer und Interdicirten, und diejenigen, welchen ein gerichtlicher Beistand¹⁸ gegeben ist.

ART. 55. Das Mandat eines Deputirten ist unvereinbar mit den Functionen:

1. eines Regierungs-Mitgliedes;
2. eines Mitgliedes des öffentlichen Ministeriums¹⁹;
3. eines Mitgliedes der Rechnungskammer;
4. eines Districts-Commissärs;
5. eines Staatseinkommers oder rechnungspflichtigen Staatsbeamten;
6. einer Militärperson unter dem Range eines Hauptmannes.

Der in einem Incompatibilitäts-Falle befindliche Beamte hat das Recht, zwischen

entre le mandat leur confié et leurs fonctions.

ART. 56. Les incompatibilités prévues par l'article précédent ne font pas obstacle à ce que la loi n'en établisse d'autres dans l'avenir.

ART. 57. Les membres de la Chambre sont élus pour six ans. Ils sont renouvelés par moitié tous les trois ans, d'après l'ordre des séries déterminé par la loi électorale⁴⁴.

En cas de dissolution, la Chambre est renouvelée intégralement⁴⁵.

ART. 58. La Chambre vérifie les pouvoirs de ses membres et juge les contestations qui s'élèvent à ce sujet⁴⁶.

ART. 59. Le membre de la Chambre, nommé par le Gouvernement à un emploi salarié qu'il accepte, cesse immédiatement de siéger, et ne reprend ses fonctions qu'en vertu d'une nouvelle élection⁴⁷.

ART. 60. Tout projet de loi, avant d'être présenté à la Chambre, est soumis, sauf les cas d'urgence, à l'avis préalable d'une Commission permanente de législation, composée de neuf membres, dont cinq sont nommés annuellement par la Chambre.

Le projet est adressé aux membres de la Chambre quinze jours au moins avant l'ouverture de la session avec les observations de la Commission.

Le règlement de la Chambre détermine le mode d'exercice des attributions de la Commission.

La Chambre peut décider, qu'à raison de son importance, une loi sera soumise à un second vote pendant une session subséquente à fixer par elle.

dem ihm anvertrauten Mandate und seinen Functionen zu wählen.

ART. 56. Die in vorhergehendem Artikel aufgestellten Incompatibilitäten verhindern nicht, daß in Zukunft das Gesetz noch andere einführe.

ART. 57. Die Mitglieder der Kammer werden auf sechs Jahre gewählt. Sie werden alle drei Jahre nach der durch das Wahlgesetz bestimmten Reihenfolge zur Hälfte erneuert.

Im Falle der Auflösung wird die ganze Kammer neu gewählt.

ART. 58. Die Kammer prüft die Vollmachten ihrer Mitglieder und entscheidet über die desfallsigen Streitigkeiten.

ART. 59. Dasjenige Kammer-Mitglied, welches von der Regierung zu einem besoldeten Amte ernannt wird, und dasselbe annimmt, hört sofort auf, an den Sitzungen Theil zu nehmen, und tritt nur Kraft einer neuen Wahl wieder in Thätigkeit.

ART. 60. Bevor ein Gesetzentwurf der Kammer vorgelegt wird, muß derselbe, den Fall der Dringlichkeit ausgenommen, einer ständigen²⁰ Gesetzgebungs-Commission zur vorgängigen Begutachtung unterworfen werden. Diese Commission besteht aus neun Mitgliedern, von welchen die Kammer jährlich fünf ernennt.

Der Entwurf wird zum mindesten vierzehn Tage vor Eröffnung der Kammer den Mitgliedern derselben, unter Beifügung der Bemerkungen der Commission, mitgetheilt.

Die Geschäfts-Ordnung der Kammer bestimmt die Art und Weise, wie die Commission ihre Befugnisse ausübt.

Die Kammer hat das Recht zu entscheiden, daß ein Gesetzentwurf, seiner Wichtigkeit wegen, einer zweiten Abstimmung, während einer nächstfolgenden von ihr festzustellenden Session unterworfen werde.

ART. 61. A chaque session, la Chambre nomme son président, son vice-président et compose son bureau⁴⁸.

ART. 62. Les séances de la Chambre sont publiques.

Néanmoins, elle se forme en comité secret sur la demande de son président ou de cinq membres.

Elle décide ensuite, à la majorité absolue, si la séance doit être reprise en public sur le même sujet⁴⁹.

ART. 63. Toute résolution est prise à la majorité absolue des suffrages. En cas de partage des voix, la proposition mise en délibération est rejetée⁵⁰.

La Chambre ne peut prendre de résolution qu'autant que la majorité de ses membres se trouve réunie⁵¹.

ART. 64. Les votes sont émis à haute voix, ou par assis et levé. Sur l'ensemble des lois, il est toujours voté par appel nominal et à haute voix⁵².

ART. 65. La Chambre a le droit d'enquête⁵³.

A cet effet elle peut nommer des commissions, chargées de s'entourer officiellement de renseignements dans l'intervalle des sessions.

ART. 66. Un projet de loi ne peut être adopté par la Chambre qu'après avoir été voté article par article⁵⁴.

ART. 67. La Chambre a le droit d'amender et de diviser les articles et les amendements proposés⁵⁵.

ART. 68. Il est interdit de présenter en personne des pétitions à la Chambre⁵⁶.

La Chambre a le droit de renvoyer aux membres du Gouvernement les pétitions qui lui sont adressées. – Les membres du Gou-

ART. 61. Bei jedem Landtage²¹ ernennt die Kammer ihren Präsidenten, und ihren Vicepräsidenten, und bildet ihr Bureau.

ART. 62. Die Sitzungen der Kammer sind öffentlich.

Gleichwohl geht sie zu geheimer Sitzung über, wenn ihr Präsident oder fünf Mitglieder es verlangen.

Sie entscheidet hiernächst nach absoluter Stimmenmehrheit, ob derselbe Gegenstand in öffentlicher Sitzung wieder vorgenommen werden soll.

ART. 63. Jeder Beschluß wird nach absoluter Mehrheit der Stimmen gefasst. Bei getheilten Stimmen ist der in Berathung gezogene Vorschlag als verworfen anzusehen.

Die Kammer kann keinen Beschluß fassen, wenn nicht die Mehrheit ihrer Mitglieder anwesend ist.

ART. 64. Die Abstimmung geschieht mündlich oder durch Sitzenbleiben und Aufstehen. Ueber das Ganze der Gesetze wird jedes Mal durch namentlichen Aufruf und mündlich abgestimmt.

ART. 65. Die Kammer hat das Recht der Untersuchung.

Zu diesem Zwecke kann sie Commissionen ernennen, welche befugt sind, während der Zwischenzeit der Sessionen auf amtlichem Wege Erkundigungen einzuziehen.

ART. 66. Ein Gesetzentwurf kann durch die Kammer nur angenommen werden, nachdem Artikel für Artikel darüber abgestimmt worden ist.

ART. 67. Die Kammer hat das Recht, die vorgeschlagenen Artikel und Verbesserungs-Anträge abzuändern und zu theilen.

ART. 68. Niemand darf der Kammer in Person eine Bittschrift überreichen.

Die Kammer hat das Recht, die an sie gerichteten Bittschriften an die Mitglieder der Regierung zu überweisen. – Die Mitglieder

vernement sont tenus de donner des explications sur leur contenu, chaque fois que la Chambre l'exige⁵⁷.

ART. 69. Aucun député ne peut être poursuivi ou recherché à l'occasion des opinions et votes émis par lui dans l'exercice de ses fonctions⁵⁸.

ART. 70. Aucun député ne peut, pendant la durée de la session, être poursuivi si arrêté en matière de répression, qu'avec l'autorisation de la Chambre, sauf le cas de flagrant délit. – Aucune contrainte par corps ne peut être exercée contre un de ses membres, durant la session, qu'avec la même autorisation. – La détention ou la poursuite d'un député est suspendue pendant la session et pour toute sa durée, si la Chambre le requiert⁵⁹.

ART. 71. La Chambre détermine, par son règlement, le mode suivant lequel elle exerce ses attributions⁶⁰.

ART. 72. Les séances de la Chambre sont tenues dans le lieu de la résidence de l'administration du Grand-Duché.

ART. 73. La Chambre se réunit de plein droit, chaque année, le premier mardi du mois d'Octobre, en session ordinaire⁶¹. La session est ouverte et close par le Roi Grand-Duc en Personne, ou bien, en son nom, par un fondé de pouvoirs nommé à cet effet.

ART. 74. Le Roi Grand Duc peut convoquer la Chambre extraordinairement⁶².

ART. 75. Le Roi Grand-Duc peut ajourner la Chambre. Toutefois, l'ajournement ne peut excéder le terme d'un mois, ni être renouvelé dans la même session, sans l'assentiment de la Chambre⁶³.

der Regierung sind verpflichtet, über den Inhalt derselben, so oft es die Kammer fordert, Auskunft zu ertheilen.

ART. 69. Kein Abgeordneter kann wegen der von ihm in Ausübung seines Berufes geäußerten Meinungen oder wegen seiner Abstimmung belangt oder zur Rechenschaft gezogen werden.

ART. 70. Kein Abgeordneter darf während der Dauer des Landtags, außer im Falle der Ergreifung auf frischer That, strafrechtlich belangt oder verhaftet werden ohne Erlaubniß der Kammer. – Keine Körperhaft kann gegen eines ihrer Mitglieder während des Landtags ohne die nämliche Ermächtigung vollzogen werden. – Die Haft eines Abgeordneten, oder die Belangung desselben, wird, wenn die Kammer es begehrt, während des Landtages und für dessen ganze Dauer, ausgesetzt.

ART. 71. Die Kammer bestimmt durch ihre Geschäfts-Ordnung die Art und Weise der Ausübung ihrer Befugnisse.

ART. 72. Die Sitzungen der Kammer werden an dem Orte gehalten, wo die Verwaltung des Großherzogthums ihren Sitz hat.

ART. 73. Die Kammer tritt von Rechtswegen jedes Jahr am ersten Dienstage des Monats October zum ordentlichen Landtage zusammen. Der Landtag wird vom König Großherzog in Person, oder in seinem Namen von einem zu diesem Zwecke ernannten Bevollmächtigten eröffnet und geschlossen.

ART. 74. Der König Großherzog kann die Kammer außerordentlich einberufen.

ART. 75. Der König Großherzog kann die Kammer vertagen. Die Vertagung darf jedoch die Frist von einem Monat nicht überschreiten, und während desselben Landtags ohne die Zustimmung der Kammer nicht wiederholt werden.

ART. 76. Le Roi Grand-Duc a le droit de dissoudre la Chambre. L'acte de dissolution contient convocation des électeurs dans les trente jours et convocation de la nouvelle Chambre dans les dix jours suivants⁶⁴.

ART. 77. Il est alloué sur le trésor de l'Etat, à chaque député, à titre d'indemnité, une somme de cinq francs par jour de présence ou de déplacement. Ceux qui habitent la ville où se tient la session ne jouissent d'aucune indemnité⁶⁵.

CHAPITRE V

Du Gouvernement du Grand-Duché

ART. 78. Le Gouvernement du Grand-Duché est composé de cinq membres au plus, qui prennent le titre d'administrateurs généraux. Ils administrent le pays en se conformant aux lois et réglemens.

ART. 79. Le Roi Grand-Duc nomme et révoque les membres du Gouvernement et choisit parmi eux un président⁶⁶.

ART. 80. Les membres du Gouvernement sont individuellement responsables des actes posés par eux dans les services qui leur sont respectivement assignés. – Un réglemant à soumettre à l'approbation de la première assemblée législative, détermine la répartition des services entre les membres du Gouvernement, le mode suivant lequel ils exercent leurs attributions et les cas dans lesquels ils délibèrent en collège.

ART. 81. Il n'y a entre les membres du Gouvernement et le Roi Grand-Duc aucune autorité intermédiaire.

Un secrétaire pour les affaires du Grand-

ART. 76. Der König Großherzog hat das Recht, die Kammer aufzulösen. Die Auflösungs-Acte enthält die Einberufung der Wahlmänner binnen den nächsten dreißig Tagen, und die Einberufung der neuen Kammer binnen den darauf folgenden zehn Tagen.

ART. 77. Jedem Abgeordneten wird auf die Staats-Casse als Entschädigung eine Summe von fünf Franken für jeden Tag seiner Anwesenheit oder Reise bewilligt. Diejenigen, welche in der Stadt wohnen, wo der Landtag gehalten wird, erhalten keine Entschädigung.

KAPITEL V

Von der Regierung des Großherzogthums

ART. 78. Die Regierung des Großherzogthums besteht aus höchstens fünf Mitgliedern, welche den Titel General-Administratoren führen. Sie verwalten das Land unter Beobachtung der Gesetze²² und Verordnungen.

ART. 79. Der König Großherzog ernennt und entläßt die Mitglieder der Regierung, und wählt unter ihnen einen Präsidenten.

ART. 80. Jedes einzelne Regierungs-Mitglied ist verantwortlich für die Acte, welche von ihm in seinem respectiven Dienstzweige ausgegangen sind. – Eine der ersten gesetzgebenden Versammlung zur Genehmigung vorzulegende Dienstordnung bestimmt die Vertheilung der Dienstzweige unter die Mitglieder der Regierung, den Geschäftsgang für die Ausübung ihrer Befugnisse, und die Fälle, in welchen sie collegialisch berathen.

ART. 81. Zwischen den Mitgliedern der Regierung und dem König Großherzog besteht keine Mittelbehörde²³.

Für die Angelegenheiten des Großherzog-

Duché de Luxembourg est attaché au cabinet du Roi Grand-Duc.

Les attributions de ce fonctionnaire sont de contresigner les décisions royales et d'expédier les affaires du Grand-Duché.

Les décisions du Roi Grand-Duc sont consignées en double minute : l'une est déposée aux archives du Gouvernement à Luxembourg, l'autre reste au secrétariat

ART. 82. Les membres du Gouvernement ont leur entrée dans la Chambre, et doivent être entendus quand ils le demandent⁶⁷. La Chambre peut requérir leur présence.

ART. 83. En aucun cas, l'ordre verbal ou écrit du Roi Grand-Duc ne peut soustraire un membre du Gouvernement à la responsabilité⁶⁸.

ART. 84. La Chambre a le droit d'accuser les membres du Gouvernement. – Une loi déterminera les cas de responsabilité, les peines à infliger et le mode de procéder, soit sur l'accusation admise par la Chambre, soit sur la poursuite des parties lésées⁶⁹.

ART. 85. Le Roi Grand-Duc ne peut faire grâce au membre du Gouvernement condamné, que sur la demande, de la Chambre⁷⁰.

CHAPITRE VI

De la Justice

ART. 86. Les contestations qui ont pour objet des droits civils, sont exclusivement du ressort des tribunaux⁷¹.

thums Luxemburg ist dem Cabinet des Königs Großherzogs ein Sekretär beigegeben.

Dieser Beamte hat den Auftrag, die königlichen Beschlüsse zu contrasigniren und die Erledigung der das Großherzogthum Luxemburg²⁴ betreffenden Geschäfte zu besorgen.

Die Entschliebungen des Königs Großherzogs werden in doppelter Urkunde ausgefertigt; die eine wird im Archiv des Großherzogthums²⁵ niedergelegt, während die andere im Sekretariate verbleibt.

ART. 82. Den Mitgliedern der Regierung steht der Eintritt in die Kammer zu. Sie müssen, wenn sie es begehren, gehört werden.

Die Kammer kann ihre Anwesenheit verlangen.

ART. 83. In keinem Falle kann der mündliche oder schriftliche Befehl des Königs Großherzogs ein Mitglied der Regierung der Verantwortlichkeit entziehen.

ART. 84. Die Kammer hat das Recht, die Mitglieder der Regierung in Anklagezustand zu versetzen. – Ein Gesetz wird die Verantwortlichkeitsfälle, die zu verhängenden Strafen, und das Verfahren bestimmen, welches sowohl bei einer von der Kammer aufgenommenen Anklage, als bei einer Belangung von Seiten des verletzten Theiles zu beobachten ist.

ART. 85. Der König Großherzog kann ein verurtheiltes Regierungs-Mitglied nur auf Antrag der Kammer begnadigen.

KAPITEL VI

Von der Justiz

ART. 86. Die Streitigkeiten, welche bürgerliche Rechte zum Gegenstand haben, gehören ausschließlich vor die Gerichte.

ART. 87. Les contestations qui ont pour objet des droits politiques, sont du ressort des tribunaux, sauf les exceptions établies par la loi⁷².

ART. 88. Nul tribunal, nulle juridiction contentieuse ne peut être établi qu'en vertu d'une loi. Il ne peut être créé de commissions ni de tribunaux extraordinaires, sous quelque dénomination que ce soit⁷³,

ART. 89. Il est pourvu par une loi à l'organisation d'une cour supérieure de justice.

ART. 90. Les audiences des tribunaux sont publiques, à moins que cette publicité ne soit dangereuse pour l'ordre ou les mœurs, et, dans ce cas, le tribunal le déclare par un jugement. – En matière de délits politiques et de presse, le huis-clos ne peut être prononcé qu'à l'unanimité⁷⁴.

ART. 91. Tout jugement est motivé. Il est prononcé en audience publique⁷⁵.

ART. 92. Le jury est établi au moins pour les crimes et délits politiques et pour délits de presse⁷⁶.

ART. 93. Les juges de paix et les juges des tribunaux sont directement nommés par le Roi Grand-Duc. – Les conseillers de la cour et les présidents et vice-présidents des tribunaux d'arrondissements sont nommés par le Roi Grand-Duc, sur l'avis de la cour supérieure de justice⁷⁷.

ART. 94. Les juges des tribunaux d'arrondissements et les conseillers sont nommés à vie. – Aucun d'eux ne peut être privé de sa place ni suspendu que par un jugement. – Le déplacement d'un de ces juges ne peut avoir lieu que par une nomination

ART. 87. Die Streitigkeiten, welche politische Rechte zum Gegenstande haben, gehören vor die Gerichte, vorbehaltlich der Ausnahmen, welche das Gesetz aufstellt.

ART. 88. Kein Gericht, keine contentiöse Gerichtsbarkeit, kann anders, als Kraft eines Gesetzes eingeführt werden. Außerordentliche Commissionen, oder außerordentliche Gerichte, können unter keinerlei Benennung gebildet werden.

ART. 89. Die Einrichtung eines Obergerichtshofes ist durch ein Gesetz vorgesehen.

ART. 90. Die Sitzungen der Gerichte sind öffentlich, es sei denn, daß diese Oeffentlichkeit die Ordnung und die Sitten gefährdet, und in diesem Falle erklärt das Gericht solches durch ein Urtheil. – Bei politischen und Preß-Vergehen kann die Oeffentlichkeit nur durch Stimmeinheit ausgeschlossen werden.

ART. 91. Jedes Urtheil gibt die Entscheidungsgründe an, und wird in öffentlicher Sitzung gesprochen.

ART. 92. Das Geschworenengericht besteht wenigstens für die politischen Verbrechen und Vergehen, und für die Pressvergehen.

ART. 93. Die Friedensrichter und die Richter bei den Bezirks-Gerichten²⁶ werden unmittelbar vom König Großherzog ernannt. – Die Rätthe beim Obergericht, und die Präsidenten und Vice-Präsidenten der Bezirksgerichte²⁷ werden vom König Großherzog auf das Gutachten des Obergerichtshofes ernannt.

ART. 94. Die Richter an den Bezirksgerichten und die Obergerichtsrätthe werden auf Lebenszeit ernannt. – Keiner von ihnen kann anders, als durch ein förmliches Urtheil, von seinem Amte ganz oder zeitweise entfernt werden. – Die Versetzung eines die-

nouvelle et de son consentement⁷⁸.

Toutefois, en cas d'infirmité ou d'inconduite, il peut être suspendu, révoqué ou déplacé, suivant les conditions déterminées par la loi.

ART. 95. Les traitements des membres de l'ordre judiciaire sont fixés par la loi⁷⁹.

ART. 96. Aucun juge ne peut accepter du Gouvernement des fonctions salariées, à moins qu'il ne les exerce gratuitement, et sauf les cas d'incompatibilité déterminés par la loi⁸⁰.

ART. 97. Des lois particulières règlent l'organisation des tribunaux militaires, leurs attributions, les droits et obligations des membres de ces tribunaux, et la durée de leurs fonctions.— Il peut y avoir des tribunaux de commerce dans les lieux déterminés par la loi. Elle règle leur organisation, leurs attributions, le mode de nomination de leurs membres, et la durée des fonctions de ces derniers⁸¹.

ART. 98. La cour supérieure de justice prononce sur les conflits d'attributions d'après le mode réglé par la loi⁸².

ART. 99. Les cours et tribunaux n'appliquent les arrêtés et règlements généraux et locaux qu'autant qu'ils sont conformes aux lois⁸³.

CHAPITRE VII

De la force publique

ART. 100. Tout ce qui concerne la force armée est réglé par la loi, sauf les obligations fédérales.

ART. 101. L'organisation et les attributions de la gendarmerie font l'objet d'une loi⁸⁴.

ser Richter kann nur durch eine neue Ernennung und mit seiner Einwilligung geschehen.

Jedenfalls kann er wegen Kränklichkeit oder schlechten Betragens suspendirt, abgesetzt oder versetzt werden, und zwar gemäß den gesetzlich bestimmten Bedingungen.

ART. 95. Das Gesetz bestimmt die Gehälter des Richterpersonals.

ART. 96. Kein Richter kann von der Regierung einen besoldeten Dienst annehmen, sofern er ihn nicht unentgeltlich versieht, und vorbehaltlich der Fälle der Unvereinbarkeit, wie sie das Gesetz aufstellt.

ART. 97. Besondere Gesetze ordnen die Einrichtung der Militär-Gerichte, ihre Befugnisse, die Rechte und Pflichten der Mitglieder dieser Gerichte, und die Dauer ihrer Amtsführung. — Es können Handelsgerichte an den Orten bestehen, welche das Gesetz bestimmt. Letzteres ordnet ihre Einrichtung, ihre Befugnisse, die Art der Ernennung ihrer Mitglieder und die Dauer des Amtes derselben.

ART. 98. Der Obergerichtshof entscheidet nach der gesetzlich bestimmten Weise über die Kompetenz-Conflicte.

ART. 99. Die Obergerichtshöfe und Gerichte bringen die allgemeinen und örtlichen Beschlüsse und Verordnungen nur in so fern in Anwendung, als dieselben mit den Gesetzen übereinstimmen.

KAPITEL VII

Von der öffentlichen Macht

ART. 100. Alles was die bewaffnete Macht betrifft, ist durch das Gesetz geordnet, vorbehaltlich der Bundespflichten.

ART. 101. Die Einrichtung und die Befugnisse der Gendarmerie sind Gegenstand eines Gesetzes.

ART. 102. Il peut être formé une garde civique, dont l'organisation est réglée par la loi⁸⁵.

ART. 102. Es kann eine Bürgergarde gebildet werden, deren Einrichtung durch das Gesetz geordnet ist.

CHAPITRE VIII

Des Finances

ART. 103. Aucun impôt au profit de l'Etat ne peut être établi que par une loi. – Aucune charge, aucune imposition communale ne peut être établie que du consentement du conseil communal. – La loi détermine les exceptions dont l'expérience démontrera la nécessité, relativement aux impositions communales⁸⁶.

ART. 104. Les impôts au profit de l'Etat sont votés annuellement. – Les lois qui les établissent n'ont de force que pour un an si elles ne sont renouvelées⁸⁷.

ART. 105. Il ne peut être établi de privilège en matière d'impôts. Nulle exemption ou modération ne peut être établie que par une loi⁸⁸.

ART. 106. Hors les cas formellement exceptés par la loi, aucune rétribution ne peut être exigée des citoyens ou des établissements publics qu'à titre d'impôt au profit de l'Etat ou de la commune⁸⁹.

ART. 107. Aucune pension, aucun traitement d'attente, aucune gratification à la charge du trésor ne peuvent être accordés qu'en vertu de la loi⁹⁰.

ART. 108. Chaque année, la Chambre arrête la loi des comptes et vote le budget. – Toutes les recettes et dépenses de l'Etat doivent être portées au budget et dans les comptes⁹¹.

KAPITEL VIII

Von den Finanzen

ART. 103. Keine Abgabe zu Nutzen des Staates kann anders, als durch ein Gesetz eingeführt werden. – Keine Gemeindelast oder Auflage kann eingeführt werden, ohne Einwilligung des Gemeinderaths. – Das Gesetz bestimmt die Ausnahmen, deren Nothwendigkeit hinsichtlich der Gemeindeforderungen sich aus der Erfahrung ergeben wird.

ART. 104. Die Abgaben zu Nutzen des Staates werden jährlich votirt. – Die Gesetze, durch welche dieselben bewilligt sind, haben nur auf ein Jahr Kraft, wenn sie nicht erneuert werden.

ART. 105. Es kann hinsichtlich der Abgaben keine Bevorzugung eingeführt werden. Keine Befreiung oder Ermäßigung kann anders statt finden, als Kraft des Gesetzes.

ART. 106. Außer den durch das Gesetz förmlich ausgenommenen Fällen, kann den Staatsbürgern oder den öffentlichen Anstalten keine Gebühr abgefordert werden, welche nicht Abgabe zum Besten des Staates oder der Gemeinde ist.

ART. 107. Keine Pension, kein Wartegeld, keine Gratification zu Lasten der Staatscasse kann anders bewilligt werden, als Kraft des Gesetzes.

ART. 108. Jedes Jahr stellt die Kammer die Staatsrechnung durch ein Gesetz fest, und stimmt²⁸ das Budget. – Alle Einnahmen und Ausgaben des Staates müssen im Budget und in den Rechnungen eingetragen sein.

ART. 109. Une Chambre des comptes est chargée de l'examen et de la liquidation des comptes de l'administration générale et de tous les comptables envers le trésor public.

La loi règle son organisation, l'exercice de ses attributions et le mode de nomination de ses membres.

La chambre des comptes veille à ce qu'aucun article de dépenses du budget ne soit dépassé.

Aucun transfert d'une section du budget à l'autre ne peut être effectué qu'en vertu d'une loi.

Cependant les membres du Gouvernement peuvent opérer, dans leurs services, des transferts d'excédants d'un article à l'autre dans la même section, à charge d'en justifier devant la Chambre.

La chambre des comptes arrête les comptes des différentes administrations de l'Etat et est chargée de recueillir à cet effet tout renseignement et toute pièce comptable nécessaire. Le compte général de l'Etat est soumis à la Chambre des députés avec les observations de la chambre des comptes⁹².

ART. 110. Les traitements et pensions des ministres des cultes sont à charge de l'Etat et réglés par la loi⁹³.

CHAPITRE IX

Des communes

ART. 111. Les institutions communales sont réglées par la loi. – Cette loi consacre l'application des principes suivants : – 1° l'élection directe, sauf les exceptions que la loi peut établir à l'égard des chefs des administrations communales ; – 2° l'attribution aux conseils communaux de tout ce qui est d'intérêt communal, sans préjudice de l'approbation de leurs actes, dans les cas et

ART. 109. Eine Rechnungskammer hat die Rechnungen der allgemeinen Verwaltung und Aller, welche der Staats-Kasse rechnungspflichtig sind, zu prüfen und zu liquidiren.

Das Gesetz ordnet die Einrichtung derselben, die Ausübung ihrer Befugnisse, und die Weise der Ernennung ihrer Mitglieder.

Die Rechnungskammer wacht darüber, daß kein Ausgabe-Posten des Budgets überschritten werde.

Nur Kraft eines Gesetzes darf ein Uebertrag aus einer Abtheilung des Budgets in eine andere bewerkstelligt werden.

Jedoch ist es den Mitgliedern der Regierung gestattet, in ihren Dienstzweigen Ueberschüsse von einem Artikel auf einen andern der nämlichen Abtheilung zu übertragen, vorbehaltlich der Rechtfertigung bei der Kammer.

Die Rechnungskammer schließt die Rechnungen der verschiedenen Verwaltungen des Staates ab, und hat zu diesem Zweck jede Auskunft und jeden erforderlichen Rechnungsbeleg einzuziehen. Die allgemeine Staatsrechnung wird der Kammer der Abgeordneten nebst den Bemerkungen der Rechnungskammer vorgelegt.

ART. 110. Die Gehälter und Pensionen der Cultus-Diener sind zu Lasten des Staates und durch das Gesetz geordnet.

KAPITEL IX

Von den Gemeinden

ART. 111. Die Gemeinde-Einrichtungen sind durch das Gesetz geordnet. – Dieses Gesetz stellt die Anwendung folgender Grundsätze fest: – 1° die directe Wahl, vorbehaltlich der Ausnahmen, welche das Gesetz hinsichtlich der Vorsteher der Gemeinde-Verwaltungen aufstellen kann; – 2° die Ueberweisung an die Gemeinderäthe von allem was die Communal-Interessen betrifft,

suivant le mode que la loi détermine ; – 3° la publicité des séances des conseils communaux dans les limites établies par la loi ; – 4° la publicité des budgets et des comptes ; – 5° l'intervention du Roi Grand-Duc ou du pouvoir législatif, pour empêcher que les conseils communaux ne sortent de leurs attributions et ne blessent l'intérêt général⁹⁴.

ART. 112. La rédaction des actes de l'état civil et la tenue des registres sont exclusivement dans les attributions des autorités communales⁹⁵.

CHAPITRE X

Dispositions générales

ART. 113. La ville de Luxembourg est la capitale du Grand-Duché et le siège du Gouvernement⁹⁶. Le siège du Gouvernement ne peut être déplacé que momentanément pour des raisons graves.

ART. 114. Aucun serment ne peut être imposé qu'en vertu de la loi ; elle en détermine la formule⁹⁷.

Cependant les membres de la Chambre et tout fonctionnaire public, civil ou militaire, prêtent serment à la Constitution.

ART. 115. Tout étranger qui se trouve sur le territoire du Grand-Duché, jouit de la protection accordée aux personnes et aux biens, sauf les exceptions établies par la loi⁹⁸.

ART. 116. Aucune loi, aucun arrêté ou règlement d'administration générale ou communale, n'est obligatoire, qu'après avoir été publié dans la forme déterminée par la loi⁹⁹.

vorbehaltlich der Genehmigung ihrer Acte in den Fällen und in der Weise, welche das Gesetz bestimmt; – 3° die Oeffentlichkeit der Sitzungen der Gemeinderäthe in den gesetzlich vorgeschriebenen Grenzen; – 4° die Oeffentlichkeit der Bütgets und der Rechnungen; – 5° das Einschreiten des Königs Großherzogs oder der gesetzgebenden Gewalt, um zu verhindern, daß die Gemeinderäthe ihre Befugnisse überschreiten, oder das allgemeine Interesse verletzen.

ART. 112. Die Abfassung der Civilstandacte und die Führung der Register gehören ausschließlich zu den Befugnissen der Gemeindebehörden.

KAPITEL X

Allgemeine Bestimmungen

ART. 113. Die Stadt Luxemburg ist die Hauptstadt des Großherzogthums und der Sitz der Regierung. – Der Sitz der Regierung kann nur vorübergehend aus gewichtigen Gründen verlegt werden.

ART. 114. Kein Eid kann anders auferlegt werden, als Kraft des Gesetzes, welches die Eidesformel bestimmt.

Doch schwören die Mitglieder der Kammer und alle öffentlichen Civil- und Militär-Beamten den Eid auf die Verfassung.

ART. 115. Jeder Fremde, welcher sich auf dem Gebiete des Großherzogthums befindet, steht unter dem den Personen und dem Eigenthum gewährten Schutze, vorbehaltlich der durch das Gesetz bestimmten Ausnahmen.

ART. 116. Kein Gesetz, kein Beschluß, keine Verordnung der Staats- oder Gemeindeverwaltung, sind verbindlich, bis sie in der gesetzlich vorgeschriebenen Form veröffentlicht sind.

ART. 117. La Constitution ne peut être suspendue en tout ni en partie¹⁰⁰.

ART. 118. Le pouvoir législatif a le droit de déclarer qu'il y a lieu à la révision de telle disposition constitutionnelle qu'il désigne. – Après cette déclaration, la Chambre est dissoute de plein droit. – Il en sera convoqué une nouvelle, conformément à l'article 76. – Cette Chambre statue, de commun accord avec le Roi Grand-Duc, sur les points soumis à la révision. – Dans ce cas la Chambre ne pourra délibérer, si trois quarts au moins des membres qui la composent, ne sont présents; et nul changement ne sera adopté, s'il ne réunit au moins les deux tiers des suffrages¹⁰¹.

ART. 119. Aucun changement à la Constitution ne peut être fait pendant une régence¹⁰².

CHAPITRE XI

Dispositions transitoires et supplémentaires

ART. 120. Jusqu'à ce qu'il y soit pourvu par une loi, la Chambre aura un pouvoir discrétionnaire, pour accuser un membre du Gouvernement, et la cour supérieure, en assemblée générale, le jugera, en caractérisant le délit et en déterminant la peine. – Néanmoins, la peine ne pourra excéder celle de la réclusion, sans préjudice des cas expressément prévus par les lois pénales¹⁰³.

Les conseillers de la cour faisant partie de la Chambre, s'abstiendront de toute participation à la procédure et au jugement.

ART. 117. Die Verfassung kann in ihrer Vollziehung²⁹ weder ganz noch theilweise suspendirt werden.

ART. 118. Die gesetzgebende Gewalt hat das Recht zu erklären, daß es angemessen ist, irgend eine von ihr bezeichnete constitutionnelle Bestimmung einer neuen Prüfung zu unterwerfen. – Nach dieser Erklärung ist die Kammer von Rechtswegen aufgelöst. – Eine neue wird gemäß Art. 76 einberufen. – Diese Kammer beschließt im Einvernehmen mit dem König Großherzog über die der Revision unterworfenen Punkte. – In diesem Falle kann die Kammer nicht berathschlagen, wenn nicht wenigstens drei Viertel ihrer Mitglieder³⁰ gegenwärtig sind, und keine Abänderung kann angenommen werden, wenn nicht wenigstens zwei Drittel der Stimmen dafür sind.

ART. 119. Keine Abänderung an der Verfassungs-Urkunde kann während einer Regentschaft vorgenommen werden.

KAPITEL XI

Vorübergehende und nachträgliche Bestimmungen

ART. 120. Bis zu anderweiter gesetzlicher Verfügung hat die Kammer das beliebige Recht, ein Mitglied der Regierung in Anklagestand zu versetzen, und der Obergerichtshof spricht über dasselbe in allgemeiner Versammlung das Urtheil unter Bezeichnung des Vergehens, und Bestimmung der Strafe. – Gleichwohl kann die Strafe nicht härter sein, als die Zuchthausstrafe³¹, vorbehaltlich der Fälle, welche durch die Strafgesetze ausdrücklich vorgesehen sind.

Die Räte des Obergerichtshofes, welche Mitglieder der Kammer sind, haben sich aller Theilnahme am Verfahren und am Urtheile zu enthalten.

ART. 121. A compter du jour où la Constitution sera exécutoire, toutes les lois, tous les décrets, arrêtés, réglemens et autres actes qui y sont contraires, sont abrogés.

ART. 122. La peine de mort, abolie en matière politique, est remplacée par la peine immédiatement inférieure, jusqu'à ce qu'il y soit statué par la loi nouvelle.

ART. 123. En attendant la conclusion des conventions prévues à l'article 23, les dispositions actuelles relatives aux cultes restent en vigueur.

ART. 124. Jusqu'à la promulgation des lois et réglemens prévus aux articles 32, 60, 92 et 109, les lois et réglemens actuellement en vigueur, continuent à être appliqués.

ART. 125. Dans les trois mois de la promulgation de la présente Constitution, tous les Conseils communaux du Grand-Duché seront renouvelés conformément à la loi électorale nouvelle.

ART. 126. La Constitution d'Etats du 12 Octobre 1841 est abolie.

Toutes les autorités conservent et exercent leurs attributions, jusqu'à ce qu'il y ait été autrement pourvu, conformément à la Constitution.

ART. 127. Les Etats déclarent qu'il est nécessaire de pourvoir, par des lois séparées, et dans le plus court délai possible, aux objets suivants¹⁰⁴ :

I. Révision du système des impôts ;

II. Révision de la loi sur les chemins vicinaux, de celle de l'instruction primaire, de la loi communale, de la loi sur les pensions, de la liste des pensions et des traitements d'attente ;

III. Législation militaire ;

IV. La presse ;

ART. 121. Von dem Tage an, wo die Verfassungs-Urkunde in Kraft tritt, sind alle Gesetze, Decrete, Beschlüsse, Verordnungen und andere Acte, welche mit derselben in Widerspruch stehen, aufgehoben.

ART. 122. Die für politische Verbrechen abgeschaffte Todesstrafe ist durch die unmittelbar darauffolgende gelindere Strafe ersetzt, bis das neue Gesetz anders darüber verfügt hat.

ART. 123. Bis zum Abschlusse der durch Art. 23 vorgesehenen Verträge³² bleiben die jetzt in Sachen der Culte geltenden Bestimmungen in Kraft.

ART. 124. Bis zur Veröffentlichung³³ der in den Art. 32, 60, 92 und 109 erwähnten Gesetze und Verordnungen, werden die jetzt in Kraft stehenden gesetzlichen Bestimmungen und Verordnungen auch forthin in Anwendung gebracht.

ART. 125. In Zeit von drei Monaten nach Veröffentlichung gegenwärtiger Verfassung werden alle Gemeinderäthe des Großherzogthums in Gemäßheit des neuen Wahlgesetzes erneuert.

ART. 126. Die landständische Verfassung vom 12. October 1841 ist aufgehoben.

Alle Behörden behalten und üben ihre Befugnisse, bis nach anderweitiger Verfügung, in Gemäßheit gegenwärtiger Verfassung.

ART. 127. Die Landstände erklären, daß es nothwendig ist, durch besondere Gesetze, und in möglich kürzester Frist, für folgende Gegenstände zu sorgen:

I. Revision des Steuer-Systems;

II. Revision des Gesetzes über die Gemeinde-Wege; des Gesetzes über den Primär-Unterricht; des Communal-Gesetzes; des Gesetzes über die Pensionen, und der Liste der Pensionen und der Wartegehälter;

III. Militär-Gesetzgebung;

IV. die Presse;

V. Le Jurÿ ;
 VI. Responsabilité des membres du Gouvernement ;
 VII. Code forestier et rural ;
 VIII. Le Notariat ;
 IX. Le Cumul ;
 X. Expropriation pour cause d'utilité publique ;
 XI. Faillites et sursis ;
 XII. Révision des dispositions sur les col lectes à domicile.
 Signé en double et scellé de Notre Sceau Royal Grand-Ducal.

A La Haye, le 9 Juillet 1800 quarante-huit.

GUILLAUME.¹⁰⁵

Par le Roi, Grand-Duc

Le Conseiller à la Cour supérieure de Justice, chargé de la direction intérimaire de la Chancellerie d'État

Würth-Paquet¹⁰⁶.

¹ Vérifié par *Verordnungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg / Mémorial Législatif et Administratif du Grand-Duché de Luxembourg*, 52 (1848), 389–414, et corrigé selon le manuscrit original déposé dans les Archives nationales de Luxembourg (Manuscrit A). Comparé avec la copie manuscrite par le Président de la Chambre des Députés que est déposé dans le même archive (Manuscrit B) y la Constitution de la Belgique de 1831 (q.v.). L'orthographe, les majuscules et la ponctuation correspondent au manuscrit original. Le français est la langue originale. La version allemande n'est qu'une traduction fait à partir du français quelque jours plus tard par un autre rédacteur que celui qui l'a rédigée en français. La constitution fut votée le 23 juin 1848 en vertu de l'article 52 de la Constitution d'Etats du 12 octobre 1841, et sanctionnée le 9 juillet 1848. Dans le Mémorial Législatif et Administratif du Grand-Duché de Luxembourg, la Constitution est accompagnée du procès-verbal de la prestation du Roi Grand-Duc Guillaume II qui s'était déroulée le 18 avril 1849 au palais de Norheinde aux Pays-Bas ce qu'a regretté officiellement Charles Metz le nouveau président de la Chambre des Députés présent. Au moment du serment, le Roi Grand-Duc a ajouté à la formule consacrée par la constitution : « Je le jure, ainsi Dieu me soit en aide ».

V. das Geschwornengericht;
 VI. die Verantwortlichkeit der Mitglieder der Regierung;
 VII. das Forst- und Rural-Gesetz³⁴;
 VIII. das Notariat;
 IX. Cumulation;
 X. Expropriation zum Zwecke des öffentlichen Wohles;
 XI. Fallite und Zahlungsfristen;
 XII. Revision der Bestimmungen über Haus-Collecten.
 In doppelter Ausfertigung unterzeichnet und mit Unserem Königlich-Großherzoglichen Insiegel versehen.

Im Haag, den 9. Juli 1800 acht und vierzig.

WILHELM.

Durch den König Großherzog:

Der Obergerichtsrath, einstweilen mit der Leitung der Staatskanzlei beauftragt,

WÜRTH-PAQUET.

¹ Ediert nach dem *Verordnungs- und Verwaltungsblatt des Großherzogthums Luxemburg / Mémorial Législatif et Administratif du Grand-Duché de Luxembourg*, 52 (1848), 389–414 und korrigiert nach dem Originalmanuskript aufbewahrt in den Archives nationales du Luxembourg (Manuskript A). Verglichen mit handschriftlichen Kopie des Manuskripts (Manuskript B) und mit Heinrich Albert Zachariä (Hrsg.), *Die deutschen Verfassungsgesetze der Gegenwart, einschließlich der Grundgesetze des deutschen Bundes und der das Verfassungsrecht der Einzelstaaten direct betreffenden Bundesbeschlüsse*, Göttingen: Verlag der Dieterichschen Buchhandlung, 1855, 459–481 sowie mit A. Rauch (Hrsg.), *Parlamentarisches Taschenbuch*, 2. Ausg., 7. Lfg., Plauen: Verlag von August Schröter, 1867, 75–101. Groß- und Kleinschreibung, Rechtschreibung und Zeichensetzung folgen dem Originaldruck. In der Folge sind lediglich inhaltliche, nicht aber stilistische Abweichungen vom französischen Original vermerkt und im Falle von Wiederholungen nur beim ersten Mal.

² Im französischen Original fehlt das Wort.

³ Im französischen Original, „de Luxembourg“ hinzugefügt.

⁴ Im französischen Original, „Il ne prend possession du trône qu'après“.

- ² Dans la traduction allemande, le Manuscrit B et dans le *Mémorial Législatif et Administratif*, p. 390, « 1815 », alors que la date correcte du traité de Vienne est bien 1815.
- ³ Article quasi-identique à l'article 63 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... Ministres... ».
- ⁴ Article quasi-identique à l'article 80 de la Constitution belge de 1831 où est écrit «... Roi...».
- ⁵ Article quasi-identique aux second et troisième alinéas de l'article 80 de la Constitution belge de 1831 où est écrit «... des lois du peuple Belge...».
- ⁶ Article quasi-identique à l'article 81 de la Constitution belge de 1831 où est écrit «... Les Chambres se réunissent en une seule assemblée...».
- ⁷ Article quasi-identique à l'article 82 de la Constitution belge de 1831 où est écrit «... Les Chambres... Les Chambres réunies...».
- ⁸ Article quasi-identique à l'article 81 de la Constitution belge de 1831 où est écrit «... l'article 80.».
- ⁹ Article clairement inspiré de l'article 85 de la Constitution belge de 1831.
- ¹⁰ Article identique à l'article 4 de la Constitution belge de 1831.
- ¹¹ Alinéa quasi-identique à l'article 5 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « grande naturalisation ».
- ¹² Article identique à l'article 6 de la Constitution belge de 1831.
- ¹³ Article identique à l'article 7 de la Constitution belge de 1831.
- ¹⁴ Article identique à l'article 8 de la Constitution belge de 1831.
- ¹⁵ Article identique à l'article 9 de la Constitution belge de 1831.
- ¹⁶ Article identique à l'article 10 de la Constitution belge de 1831.
- ¹⁷ Article identique à l'article 11 de la Constitution belge de 1831.
- ¹⁸ Article identique à l'article 12 de la Constitution belge de 1831.
- ¹⁹ Article quasi-identique à l'article 13 de la Constitution belge de 1831 où il est fait référence seulement à la mort civile.
- ²⁰ Article identique à l'article 14 de la Constitution belge de 1831.
- ²¹ Article identique à l'article 15 de la Constitution belge de 1831.
- ²² Reprise partielle de l'article 19 de la Constitution belge de 1831.
- ²³ Alinéa identique à l'article 20 de la Constitution belge de 1831.
- ²⁴ Article identique à l'article 21 de la Constitution belge de 1831.
- ²⁵ Article quasi-identique à l'article 22 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».
- ²⁶ Article quasi-identique à l'article 24 de la Constitution belge de 1831 où est stipulé «... à l'égard des Ministres...».
- ⁵ Im französischen Original, „l'indépendance nationale et l'intégrité du territoire“.
- ⁶ Im französischen Original, „du Roi Grand-Duc“.
- ⁷ Im französischen Original, „par la loi civile“.
- ⁸ Im französischen Original, „individuelle“.
- ⁹ Im französischen Original, „juste“.
- ¹⁰ Im französischen Original, beide letzten Worte fehlen.
- ¹¹ Im französischen Original, „les rapports“.
- ¹² Im französischen Original, „conventions“.
- ¹³ Im französischen Original, „à l'exercice de certaines professions“.
- ¹⁴ Im französischen Original, „Les autorités constituées“.
- ¹⁵ Im französischen Original, „tel qu'il est réglé par la Constitution“.
- ¹⁶ Im französischen Original, „des titres de noblesse“.
- ¹⁷ In *Parlamentarisches Taschenbuch*, 85, „vorgenannt“.
- ¹⁸ Im französischen Original, „un conseil judiciaire“.
- ¹⁹ Im französischen Original, „de magistrat du parquet“.
- ²⁰ In *Parlamentarisches Taschenbuch*, 87, „ständischen“.
- ²¹ Im französischen Original, „session“.
- ²² Im französischen Original, „en se conformant aux lois“.
- ²³ Im französischen Original, „aucune autorité intermédiaire“.
- ²⁴ Im französischen Original, Wort fehlt.
- ²⁵ Im französischen Original, „aux archives du Gouvernement à Luxembourg“.
- ²⁶ Im französischen Original, „tribunaux“.
- ²⁷ Im französischen Original, „tribunaux d'arrondissements“.
- ²⁸ Im französischen Original, „vote“.
- ²⁹ Im französischen Original, drei letzten Worte fehlen.
- ³⁰ Im französischen Original, „qui la composent“ hinzugefügt.
- ³¹ Im französischen Original, „réclusion“.
- ³² Im französischen Original, „conventions“.
- ³³ Im französischen Original, „promulgation“.
- ³⁴ Im französischen Original, „Code forestier et rural“.

- ²⁷ Article identique à l'article 29 de la Constitution belge de 1831.
- ²⁸ Première partie d'article quasi-identique à l'article 69 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».
- ²⁹ Article clairement inspiré du dernier alinéa de l'article 66 de la Constitution belge de 1831.
- ³⁰ Article quasi-identique à l'article 67 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».
- ³¹ Article quasi-identique à l'article 68 de la Constitution belge de 1831 où est stipulé « Roi... les forces de terre et de mer... ».
- ³² Article quasi-identique à l'article 73 de la Constitution belge de 1831 où est stipulé « Roi... à l'égard des Ministres... ».
- ³³ Article quasi-identique à l'article 74 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».
- ³⁴ Article quasi-identique à l'article 75 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».
- ³⁵ Article quasi-identique à l'article 76 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».
- ³⁶ Article quasi-identique à l'article 78 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».
- ³⁷ Article quasi-identique à l'article 64 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... Ministres... ».
- ³⁸ Article quasi-identique à l'article 26 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « ... par le Roi, la Chambre des Représentans et le Sénat... ».
- ³⁹ Article quasi-identique à l'article 27 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « ... à chacune des trois branches du pouvoir législatif ».
- ⁴⁰ Article identique à l'article 28 de la Constitution belge de 1831.
- ⁴¹ Article quasi-identique à l'article 30 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».
- ⁴² Dans la Constitution belge de 1831 à l'article 32 : « Les membres des deux Chambres représentent clairement la nation... ».
- ⁴³ Les conditions d'éligibilité sont clairement inspirées de l'article 50 de la Constitution belge de 1831.
- ⁴⁴ Article quasi-identique à l'article 51 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « ... de la Chambre des représentants sont élus pour quatre ans ».
- ⁴⁵ Article identique au dernier alinéa de l'article 51 de la Constitution belge de 1831.
- ⁴⁶ Article quasi-identique à l'article 34 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Chaque Chambre ».
- ⁴⁷ Article quasi-identique à l'article 36 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Le membre de l'une ou de l'autre des deux Chambres... ».
- ⁴⁸ Article identique à l'article 37 de la Constitution belge de 1831.
- ⁴⁹ Article quasi-identique à l'article 33 de la Constitution belge de 1831 où est écrit, en plus de la référence aux deux Chambres, « sur la demande de son président et de dix membres... ».
- ⁵⁰ Article quasi-identique à l'article 38 de la Constitu-

tion belge de 1831 où est fait référence aux règlements des deux Chambres.

⁵¹ Article quasi-identique au dernier alinéa de l'article 38 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Aucune des deux Chambres... ».

⁵² Reprise partielle de l'article 39 de la Constitution belge de 1831.

⁵³ Alinéa identique à l'article 40 de la Constitution belge de 1831.

⁵⁴ Article quasi-identique à l'article 41 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « par l'une des deux Chambres... ».

⁵⁵ Article-identique à l'article 42 de la Constitution belge de 1831.

⁵⁶ Article quasi-identique à l'article 43 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « aux Chambres... Chaque Chambre... Les Ministres... ».

⁵⁷ Article quasi-identique à l'article 36 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « aux Chambres... Chaque Chambre... ».

⁵⁸ Article quasi-identique à l'article 44 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Aucun membre de l'une ou l'autre Chambre... ».

⁵⁹ Article quasi-identique à l'article 45 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Aucun membre de l'une ou l'autre Chambre... ».

⁶⁰ Article quasi-identique à l'article 46 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Chaque Chambre... ».

⁶¹ Alinéa clairement inspiré du premier alinéa de l'article 70 de la Constitution belge de 1831.

⁶² Article quasi-identique au dernier alinéa de l'article 70 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... ».

⁶³ Article quasi-identique à l'article 72 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... Les Chambres... ».

⁶⁴ Article clairement inspiré de l'article 71 de la Constitution belge de 1831.

⁶⁵ Article quasi-identique à l'article 52 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « ... Chambre des Représentans...200 florins... ».

⁶⁶ Article clairement inspiré de l'article 65 de la Constitution belge de 1831.

⁶⁷ Article identique au second alinéa de l'article 88 de la Constitution belge de 1831.

⁶⁸ Article identique à l'article 89 de la Constitution belge de 1831.

⁶⁹ Article clairement inspiré de l'article 90 de la Constitution belge de 1831. Le dernier alinéa est identique.

⁷⁰ Article quasi-identique à l'article 9 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Roi... à la demande de l'une des deux Chambres... ».

⁷¹ Article identique à l'article 92 de la Constitution belge de 1831.

⁷² Article identique à l'article 93 de la Constitution belge de 1831.

- ⁷³ Article identique à l'article 94 de la Constitution belge de 1831.
- ⁷⁴ Article identique à l'article 96 de la Constitution belge de 1831.
- ⁷⁵ Article identique à l'article 97 de la Constitution belge de 1831.
- ⁷⁶ Article identique à l'article 98 de la Constitution belge de 1831.
- ⁷⁷ Article inspiré de l'article 99 de la Constitution belge de 1831. Les changements entre les deux constitutions sont dus à des appellations différentes pour les plus hautes juridictions, par exemple Cour de supérieure de Justice au Luxembourg et Cour de Cassation ou Cours d'appels en Belgique.
- ⁷⁸ Alinéa quasi identique à l'article 100 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « les juges sont nommés à vie ».
- ⁷⁹ Article identique à l'article 102 de la Constitution belge de 1831.
- ⁸⁰ Article identique à l'article 103 de la Constitution belge de 1831.
- ⁸¹ Article identique à l'article 105 de la Constitution belge de 1831.
- ⁸² Article quasi-identique à l'article 106 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « ... La Cour de cassation... ».
- ⁸³ Article identique à l'article 107 de la Constitution belge de 1831.
- ⁸⁴ Article identique à l'article 120 de la Constitution belge de 1831.
- ⁸⁵ Article identique au premier alinéa de l'article 122 de la Constitution belge de 1831.
- ⁸⁶ Article quasi identique à l'article 110 de la Constitution belge de 1831 où il y a en plus un alinéa concernant l'imposition provinciale.
- ⁸⁷ Article identique à l'article 111 de la Constitution belge de 1831.
- ⁸⁸ Article identique à l'article 112 de la Constitution belge de 1831.
- ⁸⁹ Article quasi identique à l'article 113 de la Constitution belge de 1831 où il est fait référence aussi à la province, aux polders et aux wateringens.
- ⁹⁰ Article identique à l'article 114 de la Constitution belge de 1831.
- ⁹¹ Article quasi identique à l'article 115 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Les Chambres... ».
- ⁹² Plusieurs alinéas sont la reprise d'alinéas de l'article 116 de la Constitution belge de 1831.
- ⁹³ L'article est identique au premier alinéa de l'article 117 de la Constitution belge de 1831.
- ⁹⁴ Article quasi identique à l'article 108 de la Constitution belge de 1831 où il fait aussi mention des institutions et des conseils provinciaux.
- ⁹⁵ Article identique à l'article 109 de la Constitution belge de 1831.
- ⁹⁶ Le premier alinéa est quasi identique à l'article 126 de la Constitution belge de 1831 où est écrit

« Bruxelles... Belgique... ».

⁹⁷ Article identique à l'article 127 de la Constitution belge de 1831.

⁹⁸ Article quasi identique à l'article 128 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Belgique... ».

⁹⁹ Article quasi identique à l'article 129 de la Constitution belge de 1831 où il est aussi fait référence à l'administration provinciale.

¹⁰⁰ Article identique à l'article 130 de la Constitution belge de 1831.

¹⁰¹ Article quasi identique à l'article 131 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Chambres... ».

¹⁰² Article identique à l'article 84 de la Constitution belge de 1831.

¹⁰³ Le premier alinéa est quasi-identique à l'article 134 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Membres du Gouvernement... Cour de cassation... ».

¹⁰⁴ Le premier alinéa et suivants sont clairement inspirés de l'article 139 de la Constitution belge de 1831 où est écrit « Membres du Gouvernement... Cour de cassation ».

¹⁰⁵ Dans le manuscrit B « (lieu du sceau Royal Grand-Ducal.) »

¹⁰⁶ Dans le manuscrit A ainsi libellé : « Le Secrétaire général des Etats du Conseil de Gouvernement certifie que la présente Constitution a été insérée, dans les deux langues, le Vingt un Juillet mil huit Cent quarante huit au No^o 52 du Memorial législatif et administratif du Grand-Duché de Luxembourg. ». Puis est ajouté le procès verbal authentique de la prestation de serment du 9 juillet 1848 uniquement en français. L'espace réservé à la transcription en langue allemande est vide dans l'original de la prestation de serment qui est adjoint à l'original de la Constitution de 1848 alors qu'il a été bel et bien publié au Memorial législatif et administratif du Grand-Duché de Luxembourg. Ensuite y figure un échange de correspondances avec Charles Metz, le président de la députation d'assermentation avec le discours original de ce dernier après le serment du Roi Grand-Duc Guillaume II. Enfin figure l'arrêté royal du 16 juillet 1848 libellé comme suit : « Nous GUILLAUME II, par la grâce de Dieu, ROI DES PAYS-BAS, PRINCE D'ORANGE-NASSAU, GRAND-DUC DE LUXEMBOURG, etc., etc., etc., par la grâce de Dieu, Vue la constitution votée le 23 Juin 1848 par les Etats du Grand-Duché de Luxembourg réunis en nombre double conformément à l'article 52 de la Constitution d'Etats du 12 Octobre 1848 sanctionnée par Nous le 9 juillet, vu l'acte de notre prestation de Serment à la Constitution, Avons arrêtés et arrêtons : ladite Constitution est exécutoire à partir du premier Août 1848 ».

Dans le manuscrit B « signé WURTH-PAQUET. Pour Copie Certifiée Conforme par nous Président de la Chambre des Députés du Grand-Duché de Luxembourg. Ch. Metz » et dans le Memorial Législatif et Administratif, 414, « WURTH-PAQUET ».

**Constitutionele Documenten van Nederland
Constitutional Documents of the Netherlands
1795–1848**

Geredigeerd door / Edited by
Peter A. J. van den Berg

Inhoudsopgave – Contents

3

Constitutionele Documenten van Nederland 1795–1848 **Constitutional Documents of the Netherlands 1795–1848**

Inleiding van de redacteur	185
Declaratie van de Rechten van de Mens en Burger van Holland (1795)	189
Reglement voor de Nationale Vergadering van Nederland (1795)	193
Plan van Constitutie voor het Volk van Nederland (1796)	209
Ontwerp van Constitutie voor het Bataafsche Volk (1797)	281
Projet de Constitution pour la République Batave (1797)	381
Staatsregeling des Bataafschen Volks (1798)	417
Staatsregeling des Bataafschen Volks (1801) / Constitution pour le peuple Batave (1801)	471
Staatsregeling des Bataafschen Volks (1805)	501
Grondwet van Nederland (1806)	511
Constitutie voor het Koninkrijk Holland (1806)	519
Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden (1814)	527
Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1815) / Loi Fondamentale du Royaume des Pays-Bas (1815)	545
Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1840)	595
Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1848)	619

Inleiding van de redacteur¹

Over de keuze van de documenten

Het eerste deel van het project *Rise of Modern Constitutionalism* heeft als startpunt 1776 en loopt door tot 1850. In de periode van 1776 tot 1795 werden in Nederland geen nieuwe constitutionele documenten vervaardigd. Het oprichtingsverdrag van de Republiek der Verenigde Nederlanden, de Unie van Utrecht uit 1579, vormde nog steeds de basis voor het staatsbestel. De soevereiniteit van de deelnemende provincies was een belangrijk uitgangspunt van die Unie. Na de Bataafse Revolutie van januari 1795, die zich met Franse militaire steun voltrok, volgden de constitutionele documenten elkaar in hoog tempo op. In de eerste maanden gebeurde dit nog op provinciaal niveau, omdat de revolutie in eerste instantie leidde tot een desintegratie van het Unieverband. Holland, de welvarendste provincie met het grootste inwonertal, stelde onmiddellijk in januari een verklaring op waarin mensenrechten waren opgenomen. De meeste andere provincies volgden dit voorbeeld. Hoewel in de onderhavige uitgave het accent ligt op constitutionele documenten die Nederland betreffen, is de verklaring van Holland toch opgenomen. Niet alleen omdat het om de eerste mensenrechtenverklaring in Nederland gaat, maar ook omdat Holland als belangrijkste provincie grote invloed zou uitoefenen op de nationale constitutionele documenten die later zouden worden opgesteld.

Het eerste van die nationale documenten

was het *Reglement voor een Nationale Vergadering*, vastgesteld eind 1795. Het vormde de grondslag waarop de Nationale Vergadering heeft beraadslaagd over een nieuwe grondwet. Hoewel het eigenlijk geen grondwet was, heeft het *Reglement* wel als basis van bestuur en wetgeving gediend tot aan de aanvaarding van de *Staatsregeling 1798*. Daarom is het hier opgenomen. Uit de periode tot 1798 zijn tevens een tweetal officieel gepubliceerde ontwerpen voor een grondwet opgenomen. Geen van beide ontwerpen zijn ooit van kracht geworden. Het eerste ontwerp, het zogenaamde *Plan van Constitutie*, is opgesteld door de constitutiecommissie en aangeboden aan de Nationale Vergadering in november 1796. Het tweede officiële ontwerp is het resultaat van de beraadslagingen over dit *Plan* in de Nationale Vergadering. Het *Plan* werd in gewijzigde vorm door de Vergadering aanvaard in 1797 en gaat sindsdien door het leven als het *Ontwerp van Constitutie*. Het *Ontwerp* werd in augustus 1797 aan de Nederlandse stemgerechtigden voorgelegd en door hen verworpen. Het bleek niet mogelijk om op legale wijze tot een grondwet te komen. De uiteindelijke *Staatsregeling 1798*, hier uiteraard opgenomen, werd in het leven geroepen na een staatsgreep in januari 1798, uitgevoerd onder Franse invloed. Met het oog op deze Franse inmenging is uit de periode direct voorafgaande aan de totstandkoming van de *Staatsregeling 1798* ook nog een ontwerp opgenomen, dat niet door een Nederlandse autoriteit is opgesteld. Het be-

¹ De redacteur hecht eraan te vermelden dat mr. dr. L. de Gou tot aan zijn overlijden in 2000, en prof. dr. A. H. Huussen jr. tot 2002 als redacteurs voor Nederland hebben opgetreden en in die hoedanigheid een grote bijdrage hebben geleverd aan dit project. Ook dankt hij G. Pol, die als student-assistent behulpzaam is geweest bij de correctie van een aantal edities.

treft het door P. C. F. Daunou (1761–1840) in opdracht van het *Directoire* opgestelde en ook door dat *Directoire* aangepaste ‘Projet de Constitution pour la République Batave’ uit 1797. Daunou, volksvertegenwoordiger sinds 1792, had een grote rol gespeeld bij de totstandkoming van de Franse Constitutie van 1795. Zijn ‘Projet’ betreft weliswaar geen gepubliceerd ontwerp; het heeft alleen in handschrift gecirculeerd. Er is voor gekozen het wel op te nemen, omdat het aanzienlijke invloed heeft uitgeoefend op de inhoud van de *Staatsregeling 1798*.

De *Staatsregeling 1798* had een sterk unitaristisch karakter. De provincies werden afgeschaft en vervangen door departementen. Bovendien behelsde zij een republikeinse staatsvorm. Dat laatste geldt ook voor de twee andere grondwetten die tot aan de invoering van de monarchie in 1806 in Nederland van kracht zijn geweest. Deze twee staatsregelingen, uit respectievelijk 1801 en 1805, waren wel minder unitaristisch. In 1801 herkregen de departementen de grenzen van de oude provincies. Tevens werden hun bevoegdheden uitgebreid. Zij kregen echter niet hun bestuurlijke en fiscale autonomie terug. De *Staatsregeling van 1805* onderscheidt zich vooral van haar voorganger door de invoering van een éénhoofdig bestuur. Beide staatsregelingen zijn hier opgenomen. Bovendien is van de *Staatsregeling 1801* een Franse versie weergegeven, getiteld *Constitution pour le peuple Batave*, omdat deze in 1801 is afgedrukt in de *Gazette Nationale ou Le Moniteur Universel*, een officieel Frans publicatieblad.

In 1806 werd Nederland op bevel van Napoleon een monarchie, met aan het hoofd zijn broer Lodewijk Bonaparte. Napoleon beoogde zo van Nederland een gezeglijker bondgenoot te maken. In die periode hebben, vanaf 1806 tot aan de inlijving van Nederland in het Franse keizerrijk in 1811, twee constitutionele documenten gegolden, beide daterend van 1806. De eerste ‘consti-

tutie’ betreft in feite een cluster documenten, waarvan onder meer het tussen Frankrijk en Nederland gesloten verdrag inzake de nieuwe staatsvorm deel uitmaakte. Dit cluster werd in de loop van 1806 vervangen door een echte constitutie. Beide zijn hier opgenomen. Van publicatie van de constitutionele documenten die hebben gegolden in de periode dat Nederland deel uitmaakte van het keizerrijk, tussen 1811 en 1813, is afgezien, omdat het in wezen om Franse documenten gaat.

In 1813 herkreeg Nederland zijn onafhankelijkheid, hetgeen eigen grondwetten met zich meebracht. Tot aan 1850 zijn een viertal documenten van kracht geweest, die hier alle zijn opgenomen. Het eerste document is de Grondwet van 1814, waarin Nederland opnieuw een constitutionele monarchie werd. Ditmaal kwam er een telg uit het Huis van Oranje op de Troon, namelijk Willem I. De overwinnaars van Napoleon meenden al snel dat een krachtig Nederland goede diensten als bolwerk tegen Frankrijk zou kunnen leveren. Zij besloten daarom op het Congres van Wenen om de voormalige Oostenrijkse Nederlanden bij het Koninkrijk te voegen. Dit leidde tot de Grondwet van 1815. Aangezien Nederland daarmee tweetalig was geworden, werd er zowel een officiële Nederlandse als een officiële Franse versie opgesteld. Beide versies zijn hier weergegeven. Met de opstand van de zuidelijke Nederlanden in 1830, het latere België, en de daarop volgende afscheiding ervan van het Koninkrijk werd een nieuw grondwet nodig. Dit werd de Grondwet van 1840. Deze Grondwet, waarin tevens de ministeriële verantwoordelijkheid werd ingevoerd, is hier opgenomen. De laatste Grondwet uit dit tijdvak die is weergegeven, dateert van 1848. Zij werd noodzakelijk door de mede onder invloed van de revolutionaire gebeurtenissen elders in Europa steeds sterker geworden wens tot verdere democratisering van het Nederlandse staatsbestel.

De staatsman J. R. Thorbecke (1798–1872) wordt beschouwd als de geestelijke vader van deze Grondwet.

Uitgangspunten voor de edities

De meeste hier opgenomen documenten bestaan in een officiële gedrukte vorm. Zij zijn in de edities zoveel mogelijk ongewijzigd weergegeven. Alleen kennelijke zetfouten zijn gecorrigeerd, hetgeen dan in een noot is aangegeven. Het gebruik van hoofdletters en leestekens, evenals de interpunctie, zijn evenwel niet aangepast. Wel is in het geval van het *Ontwerp van Constitutie* een kort na publicatie hiervan verschenen erratum in de vorm van een annotatie in de editie van de oorspronkelijk uitgave verwerkt. Het ‘Projet de Constitution pour la République Batave’ van Daunou is de enige uitzondering op het principe van de ongewijzigde weergave. Van het ‘Projet’ is, zoals vermeld, geen officieel gepubliceerde versie beschikbaar en het is daardoor minder zorgvuldig opgesteld. Met het oog op de leesbaarheid is de editie van die tekst daarom aangepast, zowel ten aanzien van het gebruik van hoofdletters en leestekens, als van de interpunctie. Er is voor gekozen om de uitstekende editie van L. de Gou zoals te vinden in diens hieronder vermelde publicatie *De Staatsregeling van 1798* over te nemen. De Gou was tenslotte tot aan zijn overlijden in 2000 mederedacteur voor Nederland van het project *Rise of Modern Constitutionalism*.

Korte bibliografie

G. W. Bannier, *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936.

D. P. Blok e.a. (eds.), *Algemene Geschiedenis der Nederlanden 11: Nieuwste tijd*, Weesp, 1983.

J. C. Boogman, *Rondom 1848: de politieke ontwikkeling van Nederland 1840–1858*, Bussum, 1978.

I. J. Brugmans, ‘De opkomst van het liberalisme in Nederland (1840–1848)’ in: J. A. van Houtte e.a. (eds.), *Algemene Geschiedenis der Nederlanden 10: Liberaal getij, 1840–1885*, Zeist, 1955, 33–68.

F. H. van der Burg/H. Boels/J. P. Loof (eds.), *Tweehonderd jaar rechten van de mens in Nederland. De verklaring van de rechten van de mens en van de burger van 31 januari 1795 toegelicht en vergeleken met Franse en Amerikaanse voorgangers*, Leiden, 1994.

S. J. Fockema Andreae, *De Nederlandse staat onder de republiek*, Amsterdam, 1973⁵.

P. Geyl, *Geschiedenis van de Nederlandse stam* dln. 5 en 6, Amsterdam/Antwerpen, 1962.

L. de Gou, *Het Plan van Constitutie van 1796. Chronologische bewerking van het archief van de eerste constitutiecommissie*, Den Haag, 1975.

L. de Gou, *Het Ontwerp van Constitutie van 1797. De behandeling van het Plan van Constitutie in de Nationale Vergadering 3 dln.*, Den Haag, 1983–1985.

L. de Gou, *De Staatsregeling van 1798. Bronnen voor de totstandkoming* 2 dln., Den Haag, 1988, 1990.

L. de Gou, *De Staatsregeling van 1801. Bronnen voor de totstandkoming*, Den Haag, 1995.

L. de Gou, *De Staatsregeling van 1805 en de Constitutie van 1806. Bronnen voor de totstandkoming*, Den Haag, 1997.

W. J. C. van Hasselt, *Verzameling van Nederlandse Staatsregelingen en Grondwetten*, Alphen aan den Rijn, 1987¹⁷.

J. A. van Houtte e.a. (eds.), *Algemene Geschiedenis der Nederlanden 9: Omwentel-*

ling, *vereniging en scheiding*, Zeist, 1956.

W. A. C. de Jonge, *Bijdrage tot de geschiedenis der Grondwet (1830–1848), met eenige onuitgegeven stukken*, Den Haag, 1883.

E. H. Kossmann, *De Lage Landen 1780–1940. Anderhalve eeuw Nederland en België*, Amsterdam/Brussel, 1984².

O. Moorman van Kappen/E. C. Coppens (eds.), *De Staatsregeling voor het Bataafsche Volk van 1798. Opstellen opgedragen aan de nagedachtenis van Dr. Mr. L. de*

Gou, Nijmegen, 2001.

C. W. van der Pot/A. M. Donner/L. Prakke, *Handboek van het Nederlandse staatsrecht*, Deventer, 2001¹⁴.

S. Schama, *Patriotten en bevrijders. Revolutie in de Noordelijke Nederlanden, 1780–1813*, Amsterdam, 1989.

C. H. E. de Wit, *De strijd tussen aristocratie en democratie in Nederland, 1780–1848. Oligarchie en patriciaat*, Heerlen, 1965.

Declaratie van de Rechten van de Mens en Burger van Holland (1795)

[Declaratie van de Rechten van de Mens en Burger]¹

VRYHEID, GELYKHEID, BROEDERSCHAP.

PUBLICATIE.

*De provisioneele Repraesentanten van het Volk van Holland,*² aan hunnen Medeburgers menende verschuldigd te zyn eene plegtige verklaring van de gronden, op welke hunne daden en handelingen berusten, allen den genen, die deze zullen zien ofte hooren lezen, salut, doen te weeten:

[1]³ Dat wy volkomen overtuigd zyn, dat de magt, welke ons toevertrouwd is, alleenlyk berust, en dat wy die ook alleen hebben ontvangen, van de vrye keuze onzer Medeburgers: dat geen Oppergezag by ons, maar dat de eigenlyke Souverainiteit by het Volk is berustende, en wel zodanig, dat het Volk de uitoeffening van het zelve aan zijne Vertegenwoordigers kan toevertrouwen, doch zonder het zelve ooit te kunnen vreemden.

[2] Dat wy ons verzekerd houden, dat de rampen, welke dit Land en de overige Gewesten thans zo zwaar drukken, voornamelyk hunnen oorsprong verschuldigd zyn aan de verkeerde denkbeelden, welke men door list en geweld den Volke heeft voorgehouden, en dat het dus een vereischte is van Volksvertegenwoordigers, die hunnen plicht getrouw willen zyn, zekere en duidelyke grondbeginselen, tot regelen van hun gedrag te beramen en vast te stellen.

[3] Dat hoe zeer wy meenen, dat de naderre bepaling van die rechten het eerste werk zal moeten zyn van eene Nationaale byeenroeping van Repraesentanten van het geheele Volk, benoemd tot het vaststellen van eenen Regeeringsvorm, wy nochtans aan het vertrouwen, door onze Medeburgers in ons gesteld, verschuldigd zyn, om openlyk eene plegtige erkenning van de rechten van den Mensch en van den Burger te doen, door te verklaren, gelyk wy erkennen en verklaren by dezen:

[4] “Dat alle Menschen met gelyke rechten geboren worden, en dat deze natuurlyke rechten hun niet kunnen ontnomen worden.

[5] Dat deze rechten bestaan in gelykheid, vryheid, veiligheid, eigendom en tegenstand aan onderdrukking.

[6] Dat de vryheid de magt is, welke ieder Mensch toekomt om te mogen doen al het geen anderen in hunne rechten niet stoort: dat dus hare natuurlyke bepaling bestaat in deze stelling: *Doe niet aan eenen anderen, het geen gy niet wilt dat U geschiede.*

[7] Dat het ieder dus geoorloofd is zyne gedachten en gevoelens aan anderen te openbaren, het zy door de Drukpers of op eenige andere wyze.

[8] Dat ieder Mensch het regt heeft, om God zoodanig te dienen, als hy wil, of niet wil, zonder daarin op eenigerlei wyze gedwongen te kunnen worden.

[9] Dat de veiligheid bestaat in de zekerheid van door anderen niet gestoord te zullen worden in het uitoeffenen van zyne rechten, noch in het vreedzaam bezit van wettig verkregene eigendommen.

[10] Dat ieder stem hebben moet in de wetgevende Vergadering der geheele Maatschappij, het zy persoonlyk, het zy door eene by hem mede gekozene vertegenwoordiging.

[11] Dat het oogmerk van alle Burgerlyke Maatschappijen zyn moet, om de Menschen te verzekeren het vreedzaam genot van hunne natuurlyke rechten.

[12] Dat dus de natuurlyke vryheid, van alles te mogen doen wat anderen in hunne rechten niet stoort, nimmer verhinderd kan worden, dan wanneer het oogmerk der Burgerlyke Maatschappijen zulks volstrektelyk vordert.

[13] Dat diergelyke bepalingen der natuurlyke vryheid niet mogen gemaakt worden dan door het Volk of deszelfs Vertegenwoordigers.

[14] Dat derhalven niemand kan verplicht worden, iets van zyne byzondere eigendommen aan het algemeen te moeten afstaan, of opofferen, zonder dat zulks door den wil des Volks, of van zyne Repraesentanten, uitdrukkelyk bepaald zy, en na eene voorafgegane schavergoeding.

[15] Dat de wet de vrye en plegtige uitdrukking is van den algemeenen wil, dat zy voor allen gelyk is, het zy om te straffen, het zy om te belonen.

[16] Dat niemand geregtelyk beschuldigd, gearresteerd en gevangen gezet mag worden, dan in zodanige gevallen en volgende zodanige formaliteiten als welke door de wet zelve te voren bepaald zyn.

[17] Dat ingevalle het noodzaaklyk geoordeeld wordt, iemand gevangen te nemen,

een ieder niet strenger mag behandeld worden, dan volstrekt nodig is, om zig van zyn persoon te verzekeren.

[18] Dat, daar alle Menschen gelyk zyn, allen verkiesbaar zyn tot alle Ampten en Bedieningen zonder eenige andere redenen van voorkeur dan die van deugden en bekwaamheden.

[19] Dat een iegelyk het regt heeft, om van ieder Amptenaar van het publiek bestuur rekening en verantwoording van zyn bewind te helpen afvorderen.

[20] Dat nooit de geringste bepaling kan gemaakt worden aan het recht van ieder Burger, om zyne belangen in te brengen by hun, welken de publicque macht toevertrouwd is.

[21] Dat de Souverainiteit by het geheele Volk berust, en dus geen gedeelte van het Volk zich dezelve kan aanmatigen.

[22] Dat het Volk ten allen tyde het recht heeft, zynen Regeeringsvorm te veranderen, te verbeteren of eenen geheel anderen te verkiesen."

[23] Dat dit de gronden zyn, op welken wy gemeend hebben onze daden en handelingen te moeten grondvesten, en dat wy dezelve hebbende willen toepassen op de voorheen plaats gehad hebbende ordre van zaaken, wel dra hebben bevonden, dat de Regeeringsvorm, welke door de inrukking van de Pruissische Armee en derhalven door louter geweld in den jaare 1787 is bevestigd, in alle opzigten met dezelve strydig was.

[24] Dat de Persoonen, welke te vooren de Vergadering van de zoogenaamde Staten van Holland en Westvriesland, hebben uitgemaakt, nooit door hunne Medeburgers tot derzelve Vertegenwoordigers waren verkooren, en dat dus dat Staatsbestuur als geheellyk strydende met de Rechten van den Mensch en van den Burger niet kon bestaan.

[25] Dat wy ook terstond ontwaar geworden zyn, dat alle erfelyke waardigheeden als van Erfstadhouder, Capitein Generaal en Admiraal dezer Provincie, en van Ridder-schap, mitsgaders alle erfelyke Adeldom, met de Rechten van den Mensch waren stryden, en dat dus alle dezelve voor vervallen moesten worden gehouden, en verklaard, zoo als dezelve vervallen verklaard worden bij dezen.

[26] Dat wy ons verzekerd houden, dat door deze verklaring alle de afgeperste en onwettige Eeden op de zogenaamde oude Constitutie, in 1787 en 1788 bepaald, dadelijk kragteloos worden, voor zoo verre dusdanig een Eed van eenige kracht mogt zyn geweest; dan dat wy ten overvloede en tot geruststelling van alle en een iegelyk daar en boven verklaaren uit naam van het Volk van Holland, gelyk wel expresselyk verklaard word mids dezen, dat alle Ingezeten, welken den voorschreeven Eed mogten hebben gedaan, by dezen van denzelven geheellyk worden ontslagen.

[27] Dat met deze gronden ook ten eenemaal onbestaanbaar was het te vooren zoogenaamd *Collegie van Gecommitteerde Raaden* zoo van het *Zuider-* als *Noorderkwartier*, zoo wel als de splitsing van de provinciale huishouding, zoo in financiën, als anderzints; gelyk ook de toenmalige existentie van de zoo gezegde *Rekenkamer van Holland en Westvriesland*, als allen ge-profleerd zynde uit de voorige gebrekkige Regeeringsvorm, als waarin geenerley wezentlyke repraesentatie geobserveerd werd, en dat wy derhalven gemeend hebben, alle de voorsz Collegien van Gecommitteerde Raaden, zoo in het *Zuider-* als *Noorderkwartier*, mitsgaders van de *Rekenkamer van Holland en Westvriesland* te moeten vernietigen en af te schaffen, gelyk dezelve vernietigd en afgeschaft worden by deezen, en dat wy, om het werk van dezelve Collegien al aanstonds behoorlyk te doen ver-

vangen, hebben gemeend te moeten aanstellen en committeeren, gelyk wy aanstellen en committeeren by deezen, een *Committé van Algemeen Welzyn*, welks werkzaamheid die van de voorsz voormaalgige Gecommitteerde Raaden geheel en al zal vervangen, voor zo veel de byzondere huishoudelyke belangens dezer *geheele* Provincie aangaat, welke te vooren aan de voorsz beide Collegien gedemandeerd geweest waren; voorts een *Committé Militair*, voor zoo veel den Militairenstaat en alle byzondere Militaire zaken dezer *geheele* Provincie betreft; – een *Committé van Financiën*, om waar te neemen alle zaaken van Financie over deze *geheele* Provincie; en eindelyk een *Committé van Reekeninge*, om alle de werkzaamheeden van die van de Hollandsche Rekenkamer over te neemen en te vervangen, alles provisioneel en tot zoo lang als daar omtrend door eene daar toe zoo dra mogelyk te beroepene Vergadering van Repraesentanten uit het *geheele* Volk gekozen, nadere schikkingen zullen weezen gemaakt: dat wy voorts gemeend hebben geen anderen Titel, aan deze onze Vergadering te moeten hegten, dan die van *provisioneele Repraesentanten van het Volk van Holland*, zonder het woord van *Westvriesland* daar by te voegen, als hebbende wy best geoordeeld de *geheele* Provincie van *Holland* daar onder te moeten begrypen.

Willende en beveelende wy wel uitdrukelyk aan de Hoven van Justitie binnen deze Provincie resideerende, mitsgaders aan alle Regeeringen van Steden en Plaatsen binnen dezelve, dat deze onze Publicatie met alle mogelyke plegtigheid, het zy door het geschal van Trompetten, door het luiden en speelen der Klokken, of op zoodanige andere plegtige wyze, als in iedere Stad of Plaats best geoordeeld zal worden, aan alle Ingezeten dezer Provincie bekend zal worden gemaakt; gelyk dezelve voorts alomme zal worden geaffigeerd daar zulks te doen ge-

bruikelyk is; en dat een iegelyk zig daar naar stiptelyk zal hebben te reguleeren.

Gedaan in Den Hage onder het klein Zegel van den Lande den 31 January 1795. Het eerste jaar der Bataafse Vryheid.⁴

P. PAULUS, Vt.

Ter ordonnantie van de provisioneele Repraesentanten van het Volk van Holland.

C. J. DE LANGE VAN WINGAERDE.

¹ De tekst komt overeen met een plakkaat uit 1795, bevattende de verklaring omtrent de rechten van de mens en burger. Het plakkaat, dat wil zeggen een kennisgeving van de bevoegde overheid, is in Den Haag gedrukt door Isaac Scheltus, 's Lands drukker. Het bevindt zich op het Nationaal Archief in Den Haag, onder 3.02.01, inv. nr. 1. De tekst werd in 1795 en de jaren daarna tevens op diverse plaatsen in niet-officiële vorm gepubliceerd, in de *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, of vervolg der merkwaardigste geschiedenissen, die voorgevallen zyn in de Zeven Provinciën, Bataafsch Brabant en Drenthe, en de buitenlandsche bezittingen* 30/1, Amsterdam, 1795, 113–118, in de *Jaarboeken der Bataafsche Republiek* 1, Amsterdam/Haarlem, 1795, 142–147, en in de *Volledige verzameling der publicatien van de Provisioneele Repraesentanten van het volk van Holland en der Staaten Generaal* 1, Leiden: Bij Herdingh, 1795, nr. 3. Ook verscheen de tekst meerdere malen als los pamflet, dat met zijn octavo

formaat handzamer was dan een plakkaat. De tekst van deze niet-officiële edities wijkt inhoudelijk niet af van de tekst in het plakkaat. Wel kennen deze edities soms een wat andere spelling, en een enkele keer ontbreekt de aanhef. De verklaring is ook in de twintigste eeuw gepubliceerd, bij G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 13–16, en bij F.H. van der Burg, H. Boels en J.P. Loof (eds.), *Tweehonderd jaar Rechten van de Mens in Nederland. De Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger van 31 januari 1795 toegelicht en vergeleken met Franse en Amerikaanse voorgangers*, Leiden, 1994, 3–6. Beide laatste edities zijn net als de onderhavige gebaseerd op het genoemde plakkaat.

² Deze verklaring is opgesteld door de zogenaamde Provisionele Representanten van het Volk van Holland en door hen aanvaard in een vergadering van 29 januari 1795. Holland was in die tijd de rijkste en machtigste provincie van de Republiek der Verenigde Nederlanden en had ook de meeste inwoners. De verklaring gold alleen voor de provincie Holland. Andere provincies publiceerden na januari 1795 eigen verklaringen, die veelal weinig afweken van het Hollandse voorbeeld.

³ De oorspronkelijke tekst kent geen nummering. De nummers tussen vierkante haken zijn in deze editie toegevoegd met het oog op de verwijzingen in de index.

⁴ De verklaring is nooit gewijzigd. Zij verloor haar gelding op 1 mei 1798 met de afkondiging van de Staatsregeling 1798. Met die Staatsregeling kwam een einde aan de provinciale soevereiniteit.

Reglement voor de Nationale Vergadering van Nederland (1795)

[Reglement voor de Nationale Vergadering]¹

GELYKHEID, VRYHEID, BROEDERSCHAP.

PUBLICATIE.

De Staaten Generaal der vereenigde Nederlanden, Allen den geenen die deezen zullen zien ofte hooren leezen, Heil en Broederschap! Doen te weeten: Dat Wy in aanschouw neemende de oogschynelyke, en van een ieder erkende gebreken, welke in het Staatsbestuur van deze Republicq plaats hebben, reeds aanstonds na de groote omwending van zaaken, in dezen Staat, Ons werk hebben gemaakt, om op efficacieuse middelen bedagt te zyn, ten einde Neerlands Volk niet alleen gelegenheid te geven, maar ook het zelve op eene geregelde wyze in staat te stellen, om by wegen van eene evenredige en algemeene vertegenwoordiging, niet alleen het waggelend Staatsgebouw op een kragtadige wyze te onderschragen, maar ook voor dit Gemeenebest eene vaste Constitutie daar te stellen, en inmiddels, het Bondgenootschappelyke Bestuur, die kragt en klem by te zetten, welke het zelve ter bevordering van de gemeene belangens, zoo hoog nodig heeft; terwyl het de geheele Natie reeds genoegzaam bekend is, dat eerst het Committé tot de algemeene zaaken van het Bondgenootschap te Lande, op specialen last van haar Hoog Mogende, en daar na haar Hoog Mogende zelfs, in successive gecombineerde Besoignes, over deeze importante zaak, als mede de Vertegenwoordigers des Volks van iedere Provincie in 't byzonder, zich continueel hebben

bezig gehouden, om eenmaal voorsz. heilzame doeleindens te bereiken; met dat gevolg, dat haar Hoog Mog reeds by Resolutie van den 29 September laatstleeden, hebben gedeclareerd, dat 'er eene algemeene Nationale Vergadering zoude worden byeen geroepen, en sedert de byzondere begrippen der onderscheidene Provincien en Landschappen over het Reglement, betreffende dat gewigtig Onderwerp, dermate zyn gecconcilieerd geworden, dat haar Hoog Mog. hebben gearresteerd, en als nu aan alle de Vertegenwoordigers van het Volk der respectieve Provincien, het Landschap Drenthe, en Bataafsch Braband, ieder in den haaren ter afkondiging by dezen doen toekomen het navolgende

REGLEMENT, VOLGENS HET WELK eene algemeene Nationale Vergadering door het Volk van Nederland zal worden byeen geroepen en werkzaam zyn.

EERSTE HOOFDSTUK

Van de verdeling des Volks en het oogmerk van dezelve

ART. 1. Het geheele Volk zal geteld worden.

ART. 2. De Representanten in de zeven Provintien, in het Landschap Drenthe, en in Bataafsch Braband zullen deeze telling doen ter uitvoer brengen, en zal de Provincie Gelderland deeze telling ook doen effectueeren in de Steden en Landen van Buuren

en Cuilenburg, Holland in de Willemstad en het Princeland, Friesland op Ameland, en Stad en Lande in Westerwolde, alles ongepraëjudicieerd een iegelyks recht en gestustineerde, waar van de finale decisie aan de Nationale Vergadering des door een der partyen verzorgt, zal worden overgelaten.

ART. 3. De gemelde Representanten zullen het Volk, zoo na doenlyk, in vyftien duizend verdeelen.

ART. 4. Voor elk getal van vyftien duizend, zal 'er een Representant tot de algemeene Nationaale Vergadering benoemt worden; dog ingeval het mogt gebeuren, dat in een of andere Provincie of Gewest een overschietend getal van drie vyfde, en dus negen duizend mogt overblyven, boven de voorsz vyftien duizend, zal daar voor nog een Representant worden verkooren, maar niet voor een minder overschietend getal.

ART. 5. Elk vyftien duizend zal in dertig deelen, ieder deel, zo na doenlyk, vyf honderd Zielen uitmaakende, gesplitst worden, uit welke vyf honderd zoo veelen zullen opgeroepen worden, als *apparentelyk* Stemgerechtigden zyn, en dusdanige Vergaderingen van Stemgerechtigden over vyf honderd Zielen, zullen de Grondvergaderingen uitmaaken. En zullen de voorsz negen duizend, waar van hier voor Art. 4. is mentie gemaakt, op gelyke wyze in vyf honderd Zielen verdeeld worden, en daar omtrent gehandeld, als omtrent de vyftien duizend in dit Artikul is bepaald.

ART. 6. Door deze Stemgerechtigden zal op de hier na te bepaalene wyze een Kiezer worden benoemd.

ART. 7. De Plaats, waar de bovengemelde Grondvergaderingen uit de vyf honderd, zoo wel als die, waar vervolgens de benoemde Kiezers byeen zullen komen, zal bepaald

worden door of van wegen die Representanten, welke de ordres tot het doen der telling gegeven en de verdeeling gemaakt hebben.

TWEEDE HOOFDSTUK

Van de Stemgerechtigden en hunne werkzaamheid

ART. 8. De Kiezers zullen door de Stemgerechtigden gekoozen worden.

ART. 9. Stemgerechtigden zyn alle Burgers die twintig jaaren bereikt, en geduurende het jaar voor de stemming, in dit Gemeenebest, hunne vaste woonplaats gehad hebben.

Deze bepaling echter van het jaar inwooning, sluit niet uit de Burgers, die om heerschzugt en geweld hun Vaderland verlaaten hebbende, daar in zyn terug gekeerd, en weder hunne vaste Wooning genomen hebben.

ART. 10. Ieder Stemgerechtigde zal zyne stem in eigen Persoon uitbrengen ter plaatse, welke voor de Stemgerechtigden van hunne vaste Woonplaats, volgens Art. 7. zal bepaald zyn; zullende de Guarnisoenen niet voor de Woonplaatsen der Militairen gerekent worden, ten zy dezelve tevens hunne vaste Woonplaats zyn, en zullen de Militairen, tot Nationale Regimenten behoorende, alleen recht van stemming hebben; dog om dit Stemregt uit te oeffenen, hunnen Post niet verlaaten; of zig uit hunne Guarnisoenen naar hunne vaste Woonplaats begeven mogen.

ART. 11. Van het Stemregt zyn uitgesloten:

a. Allen, die om verkwisting of wangedrag onder Curatele staan. Ook alle Banque-routiers, of die beneficie van Cessie verzogt hebben, of welkers Boedels aan desolate Boedelkamers gekomen zyn, of die accord met hunne Crediteuren gemaakt hebben,

en door geene Rechterlyke daad gerehabiliteerd zyn.

b. Allen, die in Wees-, Diaconie-, Armen- of andere Godshuizen *pro Deo* onderhouden worden, en die uit de Armen Kassen in het laatste afgelopen jaar, te rekenen tot den dag der oproeping, langer dan drie maanden zyn bedeed geworden.

c. Allen, welken uit hoofde van Rechterlyke Vonnissen en uitspraaken voor eerloos moeten gerekent worden.

d. Allen, die op besluit van den Rechter gevangen zitten; allen, die door eenig Rechterlyk Decreet onder vermoedens van misdaad gebragt zyn; en allen, tegen welken op publicque autoriteit eenige maatregelen van voorziening of zekerheid genomen zyn.

e. Allen, welke weigeren te doen de navolgende Verklaaring:

“Ik verklaare voor wettig te houden alleen zodanige Regeeringsform, welke grond is op de Oppermagt des geheelen Volks; en dienvolgens houde ik voor onwettig en daar meede strydende alle erffelyke Ampten en Waardigheden.”

ART. 12. De Municipaliteit of Regeering van de Plaats of het District ter byeenkomst der respectieve Grondvergaderingen bepaald, zal de *apparente* Stemgeregtigden uit elke vyf honderd, tegen den bestemden dag, door het rond zenden van gedrukte Billetten byéén roepen op de daar toe geschikte Plaats of Plaatsen.

ART. 13. Zy zal drie Stemgeregtigden, welken zullen moeten kunnen leezen en schryven, benoemen tot Stem Opneemers.

ART. 14. Zy zal deezen plegtig doen beloven niemand tot Kiezer aan de Stemmers te zullen aanbeveelen, de stipste geheimhouding omtrent de stemming in agt te neemen, en eene behoorlyke orde in de Vergadering naauwkeurig te doen nakomen.

ART. 15. De Stem-Opneemers zullen van alle de Comparanten afneemen de verklaring, hier boven Art. 11. litt. E. voorkomende, en hen, die dezelve weigeren, of anderzins niet stem bevoegt zyn, doen vertrekken; en vervolgens de Deuren sluiten; terwyl in geval van geschil over de Stembevoegtheid, het zelve door de meerderheid der Stemgeregtigden terstond zal beslist worden.

ART. 16. Zy zullen de aanwezende tellen, en elk een byzonder Nummer laten trekken.

ART. 17. Zy zullen Lysten houden van de Nummers, die ieder getrokken heeft, en elks Naam by zyn Nummer aantekenen.

ART. 18. De Stemgeregtigden zullen zig naast elkander op de daar toe gestelde Zitplaatsen nederzetten.

ART. 19. De Stem Opneemers zullen aan de Stemgeregtigden de vereischte qualiteiten van een Kiezer hier na in het volgende Hoofdstuk te melden, voorleezen.

ART. 20. De Stem-Opneemers zullen zig vervolgens op eene afzonderlyke plaats, en, zoo mogelyk, in een afgezonderd Vertrek needer zetten, verwyderd van de Zitplaatsen der overige Stemgeregtigden.

ART. 21. By de Stem-Opneemers zullen zig vervolgens voegen de oudste en jongste in jaaren van de Stemgeregtigden, die leezen en schryven kunnen, deze zullen van de hier na te melden Stemlyst een Contra-Lyst moeten houden; en, zoo wel als de Stem-Opnemers verpligt zyn, hunne stem het eerste uit te brengen.

ART. 22. De Stem-Opnemers zullen alle de overige Stemgeregtigden, hoofd voor hoofd, ieder naar zyn Nummer, oproepen.

ART. 23. Zy zullen in tegenwoordigheid van den Stemmer het Nummer, dat hy getrokken heeft, op den hoek van een Billet

aanteekenen, en het zelve omslaande die vouw verzegelen.

ART. 24. Elk zal in tegenwoordigheid van de Stem-Opnemers den Persoon dien hy stemmen wil, met uitdrukking van deszelfs Naam en Toenaam, of zoodanige andere aanduiding van deszelfs Persoon, als hem kenbaar maakt, op het gezegde Billet schryven, en dat vervolgens zelfs toevouwen.

ART. 25. Die niet schryven kan, zal den, door hem bedoelden Persoon aan de Stem-Opnemers mondeling opgeven, die den zelve in zyn byzyn zullen opschryven, waar na zy het geschreven Billet aan de twee hun adsisterende Stemgeregtigden zullen vertoonen, en het hem zelfs laten toevouwen.

ART. 26. Elk Stemgeregtigden, zoo wel de Stem-Opnemers, als alle de anderen, zullen hun eigen Billet in eene daar toe bestemde geslotene Busse werpen.

ART. 27. Wanneer alle Stembiljetten ingekomen zyn, zullen de Stem-Opnemers met de twee by hun gevoegde Stemgeregtigden, zich met de Busse weder tot de overige Stemgerechtigden vervoegen, in der zelve tegenwoordigheid de Busse openen, de Biljetten voorlezen, de gestemde Personen op de Stemlyst aantekenen, en de Stemmen optellen.

ART. 28. Zoo 'er by het oplezen van eenig Billet bleek, dat iemand in de aanduiding van den Persoon een aanmerkelyken misslag begaan had, zal het Nummer ontzegd, en hy op nieuw opgeroepen worden, om dien misslag te verbeteren.

ART. 29. Zoo iemand bevonden word ter kwader trouw in het stemmen gehandeld te hebben, zal zyne stem vervallen, en zyn Naam openlyk voorgelezen en aan de Natie bekend gemaakt worden.

ART. 30. Die de volstreckte meerderheid van stemmen, dat is ten minsten eene stem meer dan de helft van alle de stemmen heeft, zal terstond tot Kiezer verklaard worden.

ART. 31. Doch wanneer 'er niemand zulk eene meerderheid van stemmen heeft, zullen de vier, die de meeste stemmen hebben, op nieuws worden voorgedragen, om daar uit één verkooren te worden, en als dan de meerderheid van stemmen beslissen.

ART. 32. Maar, wanneer de stemmen dan mogten steken, zal het Lot beslissen.

ART. 33. Op dezelfde wyze zal 'er vervolgens ook een Plaatsvervanger gekoozen worden.

ART. 34. De kiezing zal overal op een en dezelfde dag, door hun Hoog Mog. te bepalen, geschieden.

ART. 35. Niemand zal gewapend in de Vergadering der Stemgeregtigden mogen verschynen, nog in eenig Uniform of Order-Kleed.

DERDE HOOFDSTUK

Van de Kiezers en hunne werkzaamheden

ART. 36. Kiezers en Plaatsvervangers zullen mogen zyn alle Stemgerechtigden, die vyf en twintig jaaren vervuld, en gedurende vier jaaren voor de verkiezing in het Gemeenebest hunne vaste woonplaats gehad hebben.

Deze bepaaing echter van vier jaaren inwooning sluit niet uit de Burgers, die om heerschzugt of geweld, hun Vaderland verlaaten hebbende, daar in zyn te rug gekeerd en weder hunne vaste wooning genomen hebben.

ART. 37. De Stemgerechtigden zullen in acht neemen niemand tot Kiezer of Plaatsvervanger te stemmen, dan die by de byeenkomst tegenwoordig is.

ART. 38. De Geloofsbrief, welke aan den verkozen Kiezer en Plaatsvervanger zal gegeven worden, zal zyn van den navolgende inhoud:

“De Grondvergadering van ____ heeft benoemd tot Kiezer (Plaatsvervanger) den Burger ____ om zich te vervoegen naar ____ tot het verkiezen van eenen Repraesentant en twee Plaatsvervangers.”

Deze Geloofsbrief moet door drie Stemgerechtigden, tot regeling der Grondvergadering benoemd, getekend worden.

ART. 39. De aangestelde Kiezer zal zich binnen de vier en twintig uren ter bepaalde plaats vervoegen.

ART. 40. Zyn Plaatsvervanger zal zich ook derwaards begeben.

ART. 41. De Municipaliteit of Regeering van de Plaats of het District, waar de Kiezers by een komen, zal drie Leden uit den haaren benoemen, om toe te zien, dat alles naar het bepaalde voorschrift geschiede.

ART. 42. Deze zullen de Geloofsbrieven examineeren, en wettig bevonden hebbende, aan de Kiezers Hoofd voor Hoofd de volgende Verklaaring afvragen:

“Ik beloof, dat ik my van mynen plicht als Kiezer, naar myn geweeten, kwyt zal, en zonder aanzien des Persoons naar myn beste weeten, tot Repraesentant en desselfs Plaatsvervangers alleen stemmen zal zodanige bevoegde Burgers, van welker eerlykheid, kunde en erkende Vaderlandsliefde ik my overtuigd houde.”

ART. 43. De benoemde Commissie uit de Municipaliteit, plaatselyke Regeering, of van het District, zal hun voorlezen de vereischen van een Repraesentant des geheelen Volks, en desselfs Plaatsvervangers, (Zie Art. 55.)

ART. 44. De oudste van jaaren zal Praesident zyn, en de Secretaris by meerderheid

van Stemmen benoemd worden. Dit geschied zynde, zal de Commissie van de Municipaliteit, Plaatselyke Regeering, of van het District vertrekken, en aan de Kiezers alzoo hunne volkomene vryheid laten.

ART. 45. Vervolgens zullen de Kiezers eenen Repraesentant *buiten hen* by beslootten Billetten stemmen, en zullen niet uit elkander mogen gaan, voor dat de Repraesentant en desselfs Plaatsvervangers verkoren zyn.

ART. 46. Ofschoon door de bepaling in het vorig Articul gemaakt, de Kiezers in de Wyk of het District, waar in zy als Kiezers fungeeren, niet verkiesbaar zyn tot Repraesentant, blyven dezelve nogthans in andere Wyken of Districten daar toe verkiesbaar.

ART. 47. Zoo iemand bevonden word meer dan vyftien stemmen, of wel de volstreckte meerderheid der stemmen te hebben, zal de keuze gerekend worden gedaan te zyn.

ART. 48. Zoo niemand meer dan vyftien stemmen, of de volstreckte meerderheid van stemmen heeft, zullen alle de gestemden op eene Lyst gebragt worden, uit welke nu weder op dezelfde wyze, als te vooren gekozen moet worden.

ART. 49. Zoo by deeze tweede stemming niemand nog de volstreckte meerderheid heeft, zullen de drie, die de meeste stemmen hebben, alleen de Nominatie uitmaaken, en die uit dezelfde de meerderheid verkrygt, voor verkoren gerekend worden.

ART. 50. In de gevallen, in het vorig Articul bepaald, wanneer de stemmen steeken, zal het Lot beslissen.

ART. 51. Wanneer de Representant verkoozen zal zyn, zullen de kiezers, het zy uit hun midden, het zy buiten hen op dezelfde wyze, als de Representant verkoren is, ook den eersten, en vervolgens ook den tweeden Plaatsvervanger benoemen.

ART. 52. Zoo dra de verkiezing alzoogedaan is, zullen de Kiezers den benoemden Representant en de Plaatsvervangers van de op hen gevalle keuze verwittigen, en tot dat einde, zoo spoedig mogelyk, aan dezelve ter hand stellen, of doen toekomen eenen door hun ondertekenden Geloofsbrief van den volgenden inhoud:

“De Kiezers uit vyftien duizend Inwoonders van Nederland, behoorende tot de Vergadering van ____ hebben benoemd tot Representant (eersten) [tweeden] Plaatsvervanger van den Repraesentant) van het Volk van Nederland in de Nationale Vergadering den Burger ____”

ART. 53. Zoo dra op de bovengemelde wyze de verkiezing gedaan, en de Geloofsbrief afgegeeven is, zullen de Kiezers uit een moeten gaan.

ART. 54. Indien de voor een vyftien-duizend getal verkoorene Representant en beide deszelfs Plaatsvervangers mogten komen te ontbreken, zal door de Stemgeregtigden uit dat zelfde vyftien duizend getal, wederom een Representant en twee Plaatsvervangers, op dezelfde wyze, als te voren bepaald is, verkoren worden.

VIERDE HOOFDSTUK

Van de Representanten en hunne byeenkomst

ART. 55. De Representanten en derzelver Plaatsvervangers zullen den ouderdom van dertig jaaren moeten bereikt hebben, en ten aanzien der inwooning, dezelfde vereischen als anderzints moeten bezitten, als de Kiezers; dog zy zullen over de geheele Republiek kunnen verkooren worden.

ART. 56. Niemand het zy hy tot Representant of Plaatsvervanger verkooren is, zal zig aan de op hem gevallen keuse onttrekken mogen dan om wettige redenen, welke

hy verplicht zal zyn op te geven aan eene Commissie, bestaande uit agtien Persoonen door de Representanten van de respective Provincien, van het Landschap Drenthe en Bataafsch Braband, uit ieder van dezelve twee te benoemen, ter welker beoordeeling het staan zal, of die redenen waarlyk wettig zyn, of niet, zullende, in geval de beide Leden dezer Commissie, behoorende tot het Gewest, waar uit de zig excuseerende Representant verkooren is, van de overige Leden der Commissie verschillen, de beoordeeling der geallegeerde redenen renvoyeeren aan de Representanten zelf van dat Gewest, waar in de Verkoorene tot de algemeene Nationaale Vergadering benoemd is.

ART. 57. Het onderzoek van de Geloofs-brieven, zoo lang de algemeene Nationale Vergadering niet geconstitueerd zal zyn, zal aan deeze zelfde Commissie worden toevertrouwd; welke Commissie haare Zittingen in den Haag zal moeten beginnen daags na den dag, tot de algemeene verkiezing volgens Art. 34 bepaald.

ART. 58. Zoo iemand, die eenig Ambt bekleed, tot Representant word verkooren, zal hy, geduurende den tyd, dat hy dien Post bekleed, van het waarneemen van zyn Ambt worden ontslagen; doch hy zal moeten zorg dragen, dat het zelve, zonder bezwaar voor den Lande, ten genoeg van die, welke 'er de beschikking over hebben, werde vervuld, zonder verantwoordelyk te zyn voor den geenen, die inmiddels zyn post zal waarneemen.

ART. 59. De Nationale Vergadering zal gehouden worden in den Hage, alwaar voor dezelve door de provisionele Representanten van het Volk van Holland eene geschikte plaats ter Vergadering zal worden in gereedheid gebragt.

ART. 60. De verkorene Representanten zullen zich binnen drie weeken na den dag

der verkiezing in den Haag moeten bevinden, ten zy 'er wettige redenen van verhinderende plaats hadden, welke redenen zy, zoo lang de Nationaale Vergadering nog niet geconstitueerd is, aan de by Art. 55 en 56 omschreevene Commissie, doch daar na aan den President der Nationaale Vergadering zelve zullen verplicht zyn op te geeven, ten einde in beide gevallen derzelve wettigheid of onwettigheid zoude kunnen beoordeeld worden.

ART. 61. Zy zullen voor het transport van hunne Persoonen, Huisgezinnen en Goederen te saamen ontvangen drie gulden voor ieder uur afstand, het welk zy zullen moeten afleggen, om hunnen Post te aanvaarden; als meede eene gelyke somme na den geheelen afloop hunner Commissie, om weder terug te keeren.

ART. 62. Zy zullen ontvangen tien gulden daags, te reekenen van den dag, dat zy hunne Geloofsbrieven zullen vertoond hebben; doch buiten schriftelyk consent van den President, afweezig zynde, geen Dagelden genieten.

ART. 63. De Commissie, volgens Art. 56. benoemd, zal vier weeken na den dag der kiezing een begin maaken met het ontvangen en examineeren van de Geloofsbrieven der aankomende Representanten, die aan dezelve Commissie hunne verblyfplaatsen in den Haag zullen moeten opgeeven.

ART. 64. Indien het blykt dat een Persoon op meer dan eene Plaats tot Representant is verkooren, zal de Commissie door het lot doen beslissen, voor welke hy ter Nationaale Vergadering verschynen zal, en uit de andere de Plaatsvervanger worden opgeroepen.

ART. 65. Zoo ras 'er tagtig Representanten aanwezig zullen zyn, zal de Commissie de Staaten Generaal hier van verwittigen.

ART. 66. Deezen zullen hun op de daar toe in gereedheid gebragte plaats te saamen roepen.

ART. 67. Zy zullen daar na eene plechtige Commissie benoemen om de Vergadering te openen.

ART. 68. Deze Commissie zal uit eene Busse, waar in zoo veele Nummers zullen zyn, als het getal van alle de Representanten over de Republicq uitmaakt door ider der reeds tegenwoordig zynde Representanten een Nummer laten trekken, en een Lyst doen formeeren, waar op ieders naam by het door hem getrokken Nummer geplaatst zal zyn; van welke Lyst men zig bedienen zal om by stemmen als anderzints ieder by zyn Nummer op te roepen, gelyk ook de Zitplaatsen voor de Leden in de Vergadering met dezelfde Nummers gemerkt zynde, aan een ieder zyne byzondere plaats zullen aanwyzen. – De Leden, welke na de eerste sessie en vervolgens Zitting zullen neemen, zullen op gelyke wyze van de overgeblevene Nummers elk een Nummer trekken, welke Rangschikking telken veertien dagen op gelyke wyze veranderen zal.

ART. 69. Deze Commissie zal elk der Representanten hoofd voor hoofd afvraagen:

1. Of hy zig houd voor een wettig verkooren Representant van het Volk van Nederland?
2. Of hy verklaart aan geen en Vorst of buitenlandsche Magt verbonden te zyn?
3. Of hy erkend verantwoordelyk te zyn aan het geheele Volk van Nederland, en wel aan het zelve alleen, zonder dat eenige Kerkelyke of Wereldlyke magt buiten het zelve Volk hem van deeze verbintenis kan ontslaan?
4. Of hy zig verbindt de gronden, waar op de algemeene Nationaale Vergadering byeen geroepen is, getrouwelyk te zullen

aankleeven, en alle de Articulen van dit Reglement, de Nationaale Vergadering en derzelve Leden betreffende, stiptelyk te zullen naarkomen?

En voorts ten

5. Of hy verklaard gehouw en getrouw te zullen zyn aan de Oppermagt des geheelen Volks, en wyders alles te zullen doen, wat een goed en getrouw Representant des Volks schuldig is en behoord te doen?

ART. 70. Zoo iemand deeze erkenenis en beloften weigerd te doen, zal hy de Vergadering moeten verlaaten, en zyn Plaatsvervanger worden opgeroepen.

ART. 71. Wanneer de Representanten hoofd voor hoofd de voorsz erkenenis en beloften zullen hebben gedaan, zal de Commissie der Staaten Generaal door de Vergadering een President by hoofdelyke stemmen doen benoemen.

VYFDE HOOFDSTUK

Van de werkzaamheid der Nationaale Vergadering

ART. 72. De benoemde President zal de Vergadering onmiddelyk verklaaren te zyn, *het representeerend Lichaam van het Volk van Nederland.*

ART. 73. Dit geschied zynde, zal de bovengemelde Commissie ten eersten ver trekken, en aan de Vergadering der Staaten Generaal verslag doen, dat de algemeene Nationaale Vergadering geconstitueerd is, waar op de Vergadering der Staaten Generaal terstond zal uit een gaan.

ART. 74. Vervolgens zal de Nationaale Vergadering zodanige Ministers, en op zodanige voet benoemen, als dezelve zal oordeelen nodig te hebben; en onmiddelyk eene Commissie decerneeren, om een Reglement van ordre voor de Vergadering te ontwerpen.

ART. 75. Hier op zullen de Geloofsbrieven der Representanten gelezen, en voor zoo verre dezelve nog niet door de te vooren omschreeven Commissie beoordeeld zyn, beoordeeld worden, of ze wettig gegeven, en conform het voorschrift gesteld zyn; zul lende wyders alle dezelve ter Registrature worden overgegeven.

ART. 76. De Leden dezer dus door het Volk van Nederland verkoore Vergadering, zullen in de aan hun aanbevoolen werkzaamheden zig zelve moeten aanmerken, en door allen en een iegelyk moeten worden aangemerkt, als alle byzondere Provinciaale betrekkingen te hebben verlooren, en niet als Gecommitteerden van eene Provincie in het byzonder, maar als Representanten van het geheele Bataafsche Volk.

Zy zullen dus aan geene Provinciale Resolutien, Instructien of Revocatiën, of wat iets meer van dien aart is, onderworpen zyn; doch by eene hoofdelyke stemming, zonder eenige ruggespraak, alle de gemeenschappelyke belangen der geheele Republicq regelen, en de besluiten daar over door deze Nationale Vergadering genomen, zullen door geene Provinciale magt, hoe ook genaamd, mogen worden geëntroveerd, of de uitvoering daar van belet.

ART. 77. Op grond van het geene voorsz is, zal deze Vergadering het bestuur hebben over de buitenlandsche betrekkingen, gelyk mede over Vreede en Oorlog, het sluiten van Tractaaten, het aangaan van Alliantien met vreemde Mogendheden, het zenden van Ambassadeurs en andere buitenlandsche Ministers of Agenten; mitsgaders over het werk van de Munt.

ART. 78. Zy zal de beschikking hebben over de Land- en Zeemagt, benevens de verdediging te Water en te Land, met al het geene daar toe betrekking heeft, als mede over de Bezittingen van den Staat in Oost- en West Indiën. Terwyl de Militie van

den Staat nogthans altyd gehouden blyft, om zoodanige ordres van de geconstitueerde Machten in de respective Provincien en Landschappen na te komen, als welke door dezelve in gevallen van oproer en het geen verder tot bewaring van de goede ordre en Politie dienen kan, bevonden zullen worden te wezen.

ART. 79. Zy zal in stand brengen eene geregelde en egale wyze van Burgerwape-ning over het geheele Gemeenebest, zoo echter, dat de ingevolge hier van georganiseerde Burger-Militie zal blyven onder het bevel van de respective Provinciaale Regeering, en dat de Nationale Vergadering daar van geen gebruik zal kunnen maken, dan voor zoo verre de alzoo gewapende Burgers zig daar toe vrywillig zullen leenen.

ART. 80. Zoo de Nationale Vergadering nodig oordeeld Persoonen te arresteeren, zal zy dezelve daadelyk aan hunnen competenten Regter moeten overleeveren, met extraditie van de informatie, als zullende zelfs nimmer eenige Rechterlyke magt mogen uitoeffenen, zo echter dat de magt, aan de Nationaale Vergadering verleent, zal worden gerestringeert tot Vreemdelingen, geene Ingezetenen zynde van de geunieerde Provincien, en daar mede verbonden Landen, tot de Leden der Committés en de Amptenaaren, direct in dienst van de Nationaale Vergadering of van die Committés zelve staande, en tot die geene, die in Soldy van de Unie zyn, met bepaaling, dat dezelve ten aanzien van alle andere Persoonen de Nationaale Vergadering, eene apprehensie begeerende, daar toe verzoek zal moeten doen aan de Gerigten, waar onder die Persoonen ressorteeren.

ART. 81. Zy zal beschikking hebben over de Ampten, die betrekking hebben tot het geheele Gemeenebest, latende egter die, waar over aan de verschillende Com-

mittés de begeeving is opgedraagen, ter beschikking van dezelve over.

ART. 82. Zy zal aan geene van haare Leden eenige Ampten mogen begeven, waar onder echter niet gerekend worden begreepen te zyn temporaire Commissien of Missien binnen of buiten 's Lands.

ART. 83. Zy zal de hoogste zorg dragen voor de handhaving van het algemeen Nationaal Credit, het richtig, zuinig en eerlyk gebruik der Penningen van de algemeene Nationaale Kas, ten einde dezelve dadelyk worden besteed tot dat geene, waar toe zy door het Volk opgebracht worden.

ART. 84. Zy zal beschikking hebben over de Penningen, die vereischt worden tot haare werkzaamheden.

ART. 85. Zy zal door de Committés te Lande en van de Marine ten spoedigsten doen formeeren voldoende begrootingen voor het onderhoud van Land en Zeemagt, voor de Frontieren en Magazynen; mitsgaders voor de defensie van den Staat, en al deszelfs Bezittingen, gelyk meede voor alle andere posten, die op de Staaten van Oorlog plegen bekend te zyn; benevens tot de betaaling der Tractementen en kosten der Nationale Vergadering, der Committés van de Marine en te Lande, de Generaliteits Rekenkamer, met den aankleven van dien.

Zoo echter, na de opgemaakte begrooting, door nieuwe onvoorziene omstandigheden noch andere Penningen tot gemelde eindens, of uit hoofde van de door de gemelde Vergadering te sluiten Tractaaten of Alliantien mogten vereischt worden, zal zy door gemelde Committés respectivelyk nieuwe begrootingen doen opmaken.

En zullen alle deze begrootingen, naar de waarschynlykste berekening, echter zoo veel mogelyk gespecificeerd, moeten geformeerd worden.

Voorts door de Nationale Vergadering geëxamineerd en naar bevinding van zaaken,

of aan de respective Committés ter verbetering gerenvoyeert of anders geratificeerd worden.

ART. 86. Iedere Provincie of Gewest zal in deze gearresteerde begrooting, volgens de thans plaats hebbende Quota's worden aangeslagen; en zal het aandeel van Bataafsch Braband, alvorens de Representanten in dat Gewest verkooren, in de Nationale Vergadering zullen kunnen verschynen, bepaald moeten weezen.

ART. 87. En op dat deze begrootinge niet nutteloos zy, en de algemeene Nationale Kas door wanbetaaling niet in verleegendheid gebragt worde, zal iedere Provincie of Gewest in den haaren zorg dragen, dat de nodige Fondsen steeds voor handen zyn, om hare Quote in de voorsz begrootinge op den gestelde termyn richtig te doen betalen.

ART. 88. Eene Provincie of Gewest in de betaaling van haare voorsz Quote op de gestelde termynen in gebreeken blyvende, zal de Nationale Vergadering het recht hebben om van de gezamentlyke Ingezetenen van zoodanige nalatige Provincie of Gewest te heffen een 400ste, 200ste, 100ste, 50ste of zoodanige buitengewoone Penning, als vereischt zal worden tot voldoening van haare voorsz Quote.

ART. 89. De gemelde Vergadering hier toe hebbende moeten besluiten, zal verplicht zyn, om ten minsten vier weeken voor den termyn, door haar tot die heffing bepaald, aan de Representanten of ander Provinciaal Bestier, in zoodanige Provincie of Gewest van hun genomen besluit hier omtrent kennis te geeven.

ART. 90. In zulken geval, zal het aan zoodanige Provincie of deel der Republicq vrystaan, om, indien zy in den haaren, eene min drukkende Belasting kan vinden of eenige andere Penningen ter voldoeninge van de

gevraagde sommen in de Nationale Kas binnen den gestelde termyn bezorgen, zulks in allen gevallen te mogen doen; en zal als dan de uitgeschreevene heffing van Penningen of in het geheel geen plaats hebben, of slechts in zoo verre mogen plaats hebben als ter voldoening van het te kort komende der verschuldigde Quote zal nodig zyn.

ART. 91. Doch, ingevalle van weigering of het in gebreeke blyven van het opbrengen van de beloofde of uitgeschreeve Penningen, zal het aan de Nationale Vergadering vrystaan om dezelve te verhaalen aan elk Ingezetenen van zoodanige Provincie of Gewest, welke daaromtrent in gebreeken zou mogen blyven, ieder Ingezetenen voor zyn individueel aandeel; en zulks by parate executie, zoo als dezelve in ieder Gewest gebruikelijk is; zonder dat het Provinciaal bestuur zich daar tegen eenigzints zal mogen verzetten.

En zal ten aanzien van Gelderland uit hoofde van de byzondere Huishouding in het Finantieele van dat Gewest de gemelde executie eerst gedirigeerd worden tegen de Ingezetenen van het in gebreeken gebleeven Quartier.

ART. 92. De inkomende en uitgaande Rechten zullen door en van wegen het Committé tot de zaaken van de Marine blyven geheeven worden op den voet van het Placaat van 1725 en de deswegens nader gemaneerde Ordres, tot zoo lang als daaromtrent door de Nationale Vergadering geene verandering zal zyn gemaakt.

ART. 93. Aan dezelve Vergadering zal het alleen vrystaan, om den invoer of uitvoer van eenige Goederen in of uit de geheele Republicq te verbieden of toe te staan. Doch zullen door de Nationale Vergadering geen Producten van den grond der respectieve Gewesten mogen verboden worden, buiten de Republicq uit te voeren, dan in gevalle van de hoogste noodzaakelykheid, en welk verbod terstond wederom zal worden

opgeheven, zoo dra de hoogste noodzaakelykheid ophoud.

ART. 94. En zal na den 1 September des jaars 1796 geen verbod van uitvoer of invoer van Goederen, hoe ook genaamd, van de ééne Provincie naar de andere, mogen plaats hebben, dan met toestemming van de Nationaale Vergadering, maar dezelve in alle de Provinciën en Landschappen onderling vokomen moeten vry zyn, waar van echter het Hooy en de Mest uitgezondert zullen zyn, ook zal intusschen geen meerder bezwaar op den uitvoer of invoer van eenige Goederen van de ééne Provincie of Gewest, in of uit de andere mogen gelegd worden, dan het welk den 1 January 1795 plaats gehad heeft. – En zullen ook geene Praemien door de respectieve Gewesten mogen worden gegeven, tot bevordering van invoer van Goederen naar de eene, en uitvoer in de andere Provinciën.

ART. 95. De uitvoerende magt zal van de Nationale Vergadering steeds geheel afgescheiden blyven, doch aan haar beveelen, agtervolgens het gezag aan haar by dit Reglement opgedraagen, onderworpen en aan haar verantwoordelyk zyn.

ART. 96. Zy zal ten dien einde de Commissiën van de Marine, tot de zaaken te Lande, en tot die van Oost- en Westindische Bezittingen, in derzelver werkzaamheden zoo lang laten volharden, tot dat daar omtrent door de aangenomene Constitutie andere schikkingen gemaakt zullen zyn.

ART. 97. De Generaliteits Rekenkamer zal, als de zodanige, blyven existeren, tot dat ook daar in by de Constitutie zal weezen voorzien.

En zal iedere Provincie benevens het Landschap Drenthe en Bataafsch Brabant daar in een Lid mogen benoemen; zullende ieder derzelver een Daggeld genieten van tien guldens, zonder eenige emolumenten,

en mids in loco praesent zynde; welke Daggelden aan dezelve betaald zullen worden uit de algemeene Nationale Kas.

ART. 98. De Nationale Vergadering zal zorge dragen, dat de voorschreevene en alle Nationale Amptenaaren hunne Post steeds met naarstigheit en assidueit waarneemen en dezelve alzoo tot hunnen plicht houden; zullende elk der voorsz. Amptenaaren, wanneer twee derde van de Leden der Nationale Vergadering, op eene daar toe te voeren bepaalden dag, by mondelinge stemming tot derzelver ontslag gestemd hebben, gehouden worden voor vervallen van hun Post, en de voordeelen daar aan gehecht.

ART. 99. Ten einde aan al het hier boven bepaalde des te beeter voldaan werde, zal geen Lid der Nationale Vergadering Lid mogen blyven van eenige provintiaale Vergadering, Municipaliteit, Committé of Collegie, waar aan uitvoerende of richterlyke Magt is toevertrouwd.

ART. 100. In al het geene, dat hier voren aan de algemeene Nationale Vergadering is opgedraagen, zal het Provinciaal Bestuur zich niet mogen mengen, en daar en tegen zal ook die Vergadering zich niet mogen inlaaten in het Huishoudelyke der Gewesten.

ART. 101. In gevolge hier van zal het Provinciaal Bestuur, ten aanzien van het Huishoudelyke speciaal met relatie tot het Justicieele, Financieele, Politie en Oeconomie, zodanige besluiten mogen neemen, als het dienstig zal oordeelen, zonder egter onder dat voorwendsel eenig belet te mogen toebrengen aan de besluiten, welke de Nationaale Vergadering over de aan haar opgedraagen zaaken zal neemen.

ART. 102. Ten einde, door het daarstellen eener nieuwe Constitutie, het hoofdoogmerk moge bereikt worden, waar toe het

hier boven omschreeve Bestuur der gemeene zaak van de geheele Republicq inmid- dels plaats zal hebben; zal de algemeene Nationaale Vergadering reeds op den veer- tiende dag na haare eerste Zitting, uit haar midden benoemen eene Commissie van een en twintig Leden, tot het ontwerpen eener Constitutie; zullende 'er onder die Leden zes moeten genomen worden uit de Repraesentanten, welke uit de Provincie van Hol- land verkoozen zullen zyn, een uit die van Drenthe, en twee uit ieder der overige Pro- vincien en Bataafsch Braband. En zullen de Leden der Commissie van Constitutie aan de Nationaale Vergadering worden voorge- draagen door de gezamentlyke Leeden van die Provincie of dat Gewest, waar uit de- zelve respectivelyk zyn gekoozen, en wel- ke Leden door de Nationale Vergadering, in gevolge dien voordragt, zullen moeten worden aangesteld, terwyl derzelve Plaats- vervullers in alle die diliberatien, waar in de voorsz. Leeden zig niet vermogen te immisceeren, in der zelve plaats zullen op- treden. De Leden dezer Commissie zul- len in het ontwerpen van een Plan eener Constitutie, alle mogelyke vryheid hebben, zonder dat door dit Reglement geacht zou kunnen worden, op der zelve vrye delibe- ratien eenigzints geanticipeerd te zyn.

ART. 103. De Leden dezer Commissie zullen het ontwerpen der Constitutie moe- ten beschouwen als het hoofdoogmerk van hunne werkzaamheeden, het welk het be- lang en de wil der Natie vorderen, dat zoo spoedig, als het gewigt en de aart van het zelve zullen toelaaten werde volbragt, en waar aan zy, zonder zig verantwoordelyk te stellen geene vertraaging zullen mogen toebrengen door te willen deelen in delibe- ratien, die van minder gewigt zyn zullen.

ART. 104. In gevolge hier van zullen zy, zoo lang het ontwerp der Constitutie door hun niet is overgegeeven, zich moeten ont- houden van het bywoonen der deliberatien

van de algemeene Vergadering over gewoo- ne loopende zaaken; doch zullen daar en tegen, even als de overige Repraesentanten, kunnen en moeten bywoonen de delibera- tien, welke zoude mogen voorkomen over de volgende gewigtige Pointen, als:

Over Vreede of Oorlog;

Alliantien en Tractaaten, Petitiën door de Committés geformeerd. En

Het ligten van zoodanigen Penning, als van deeze of geene nalatige Provintie of Gewest zal worden gevorderd.

ART. 105. Over de voorsz. Pointen zal niet mogen worden gedelibereerd, dan in eene daar toe expresselyk aangelegde Verga- dering; waar toe de aan zeggung ten minsten daags te voeren aan de Leden der Commis- sie zal zyn gedaan.

ART. 106. Zoo lang het ontwerp der Constitutie niet is overgegeeven, zal geen Lid der Commissie tot President of Minis- ter, of tot eenige andere Commissie door de Vergadering mogen benoemd worden.

ART. 107. De Commissie zal binnen zes maanden na haare aanstelling het ontwerp der Constitutie aan de Nationale Vergade- ring moeten overgeeven.

ART. 108. Indien de Nationale Verga- dering het ontwerp, over het geheel geno- men tot een grondslag haarer deliberatien meent te kunnen aanneemen, zal het zelve binnen veertien dagen, na het uitgebragte Rapport, door den druk aan de Natie bekend gemaakt worden, en vervolgens, na verloop van een maand, zal de Vergadering dagelyks over het gemaakt ontwerp ten minsten vier uren delibereeren, en het zelve dus door approbatie of alteratie, hoe eerder zoo bee- ter, voltooyen; zullende het alzoo gedres- seerde ontwerp naar de respective Provin- tien, het Landschap Drenthe en Bataafsch Braband verzonden worden, om in ieder van dezelve afzonderlyk door het Volk te worden onderzocht, en goed- of afgekeurd.

ART. 109. By aldien nogthans het van wege de Commissie voorgedragen ontwerp der Constitutie, door de Nationale Vergadering geheel wierd verworpen, zal dezelve Commissie van een en twintig Leden, met byvoeging van tien andere Leden, gehouden zyn, binnen een maand een ander of verbeterd Rapport uit te brengen, en zal het zelve op gelyke wyze, als hier voren gemeld is, door de Nationale Vergadering worden geëxamineert, en geaprobeerd of veranderd; en alzoo vervolgens niet alleen dit geaprobeerde of veranderde, maar ook het afgekeurde ontwerp van de eerste Commissie, op zodanige wyze verzonden worden om aan het Volk ter goed- of afkeuring te worden voorgedragen, gelyk in het vorige Articul bepaald is. Zullende de meerderheid der tien Leden, welke by de eerste Commissie gevoegd worden niet mogen bestaan uit Repraesentanten door het Volk van een en dezelfde Provincie of Gewest verkooren.

ZESDE HOOFDSTUK

Over de wyze van Raadpleging

ART. 110. Men zal in de algemeene Nationale Vergadering hoofd voor hoofd moeten stemmen, en zulks niet mogen doen by acclamatie of opstaan, en blyven zitten.

ART. 111. De Nationale Vergadering zal met open Deuren gehouden worden.

ART. 112. De Toehoorders zullen zig niet mogen inlaaten in de Raadplegingen der Vergadering, nog hunne goed- of afkeuring op eenigerlei wyze mogen te kennen geeven, en zal de Praesident in der tyd gehouden zyn dit Articul stiptelyk te doen naarkomen, en op de kragtadigste wyze te handhaven.

ART. 113. De Nationale Vergadering zal zich mogen formeeren in een generaal Committé, wanneer den aart der zaaken zulks

vorderd, en als dan zullen 'er geene Toehoorders worden toegelaaten.

ART. 114. Geen Wetten zullen mogen worden vastgesteld dan in de open Vergadering.

ART. 115. Over de gewigtige punten Art. 104. gespecificeerd zal niet mogen worden geresolveerd, ten zy de dag daar toe vooraf bepaald is, en die punten reeds in eene vorige Vergadering gediscutieerd zyn.

ART. 116. En zal het besluit over zoodanige punten niet mogen genomen worden, dan met eene volstrekte meerderheid van alle de benoemde Leden tot de Nationale Vergadering.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Over de verandwoordelykheid der Repraesentanten en de Regtspleging over dezelve

ART. 117. Alle de Leden der Nationale Vergadering zyn verantwoordelyk aan het geheele Volk, en niet aan eenig gedeelte van het zelve.

ART. 118. Zy kunnen niet terug geroepen worden door eenig gedeelte van het zelve.

ART. 119. Zy zullen niet mogen in rechten betrokken worden over eenige Advisen, welke zy in de Vergadering hebben uitgebragt.

ART. 120. Wanneer een Lid der Nationale Vergadering van eenige misdaad beschuldigt word, zullen 'er by het lot een en twintig Leden uit die Vergadering aangesteld worden, welke onderzoeken zullen, of 'er grond tot beschuldiging zy.

ART. 121. Hy zal voor onschuldig gehouden worden, wanneer meer dan een derde der Leden verklaard, dat 'er geen grond tot beschuldiging zy.

ART. 122. Vrygesprooken zynde, zal 'er geen tweede aanklagt over dezelfde zaak mogen worden aangenomen.

ART. 123. Zoo twee derde der benoemde Leden verklaren, dat 'er grond tot beschuldiging is, zal de beschuldigde niet voor het afloopen zynes Rechtsgedings zitting in de Vergadering mogen nemen.

ART. 124. Zy zullen hem, des noods, mogen arresteren.

ART. 125. De Vergadering zal voor die zaak een Aanklaager, geen Lid der Vergadering zynde, benoemen, die uit naam des geheelen Volks recht zal eïsschen.

ART. 126. De Nationale Vergadering zal terstond de vyf hooge Geregthoven van Gelderland, Holland en Zeeland, Utrecht, Vriesland en Stad en Lande aanschryven, om ieder drie Persoonen, uit hun midden te benoemen, binnen den tyd van drie dagen na den ontfangst der Aanschryving. En in geval de beschuldigde mogt zyn een Representant verkooren door het Volk van Overysse, Drenthe of Bataafsch Braband, zal een der voorgeselde Gerechtshoven by looting uitvallen, en in plaats van het zelve aan het Provinciaal Bestuur van Overysse of aan het Gerechtshof van Drenthe of Bataafsch Braband de voorgeselde Aanschryving geschieden, om drie Rechtsgeleerden of drie Leden uit voornoemde Gerechtshoven ten zelve einde te benoemen.

ART. 127. De beschuldigde zal deeze vyftien Persoonen, of zoo veelen hy goedvind, kunnen verwerpen; doch zulks binnen den tyd van tweemaal vier en twintig uren, na dat zy hem zyn voorgesteld, moeten verklaren.

ART. 128. Indien hy zes van dezelve verwerpt, zullen de negen overige zyne Rechters zyn.

ART. 129. Indien hy minder dan zes verwerpt, zullen 'er negen uit de overigen by het Lot aangesteld worden.

ART. 130. Indien hy meer dan zes verwerpt, zal op dezelfde wyze, als in Articul 126 bepaald is, het getal weder tot vyftien aangevuld worden.

ART. 131. Indien het getal der aan te vullen Rechters niet door vyf gedeeld kan worden, zal het Lot beslissen, welke Hoven de overblyvende benoemen zullen.

ART. 132. Hy zal deze nieuw benoemen wederom of geheel, of ten deele, mogen verwerpen.

ART. 133. Zy zullen, indien het nodig is, wederom op dezelfde wyze, tot negen worden gebragt, of tot vyftien worden aangevuld.

ART. 134. Ten derdenmaale zal hy het getal niet minder dan op negen mogen brengen.

ART. 135. Deze zullen de zaak onderzoeken, en de Rechterlyke uitspraak doen.

ART. 136. De Beschuldigde zal zich van zodanige Raadsliden buiten de Leden der Nationale Vergadering, als hy goedvind, moogen bedienen, en zich door zodanige Persoonen, als hy zelfs verkiesen zal, kunnen doen verdedigen.

ART. 137. De Rechtbank, op de voorschr. wyze geconstitueert, zal in geene gevallen van de Pynbank mogen gebruik maken, of den Schuldigen in eenige confiscatie van Goederen mogen condemneren.

ART. 138. De manier van Procedeeren in crimineele zaaken, zoo als dezelve in Holland gebruikelijk is, wanneer iemand in een ordinaïr Proces ontfangen word, zal in dezen worden gevolgd, en zullen dezelve Procedures met open Deuren moeten gehouden worden.

ART. 139. Indien de Rechters den Aangeklaagden onschuldig verklaaren, zal hy wederom Zitting in de Nationale Vergadering bekoomen, en de verloopen Daggelden hem worden toegekend.

ART. 140. Indien zy hem schuldig verklaaren, zullen zy de straf bepaalen, en de Aanklaager, of Eisscher, zal die doen ter uitvoer brengen.

ART. 141. De kosten deezer geheele Rechtspleeging zullen in alle gevallen uit de Nationale Kas betaald worden.

ART. 142. De Aanklager, die ééne zoodanige Regtspleging waargenoomen heeft, zal tot geene andere soortgelyke meer mogen worden aangesteld.

ART. 143. De Leden der uitvoerende Macht, en de Ministers der Republicq, zullen op dezelfde wyze, als de Leden der Nationale Vergadering worden beschuldigt en te recht gesteld.

AGTSTE HOOFDSTUK

Van het uit een gaan der Nationaale Vergadering

ART. 144. De Nationale Vergadering zal zorgen, dat, zoo spoedig mogelyk binnen één jaar, na haare byéénkomst, het Plan der Constitutie aan het Volk, zoo als hier vooren bepaald is, ter goed- of afkeuring werde voorgedragen.

ART. 145. In gevalle de Constitutie binnen drie maanden, na dat dezelve aan het Volk is voorgedragen, door het zelve niet is aangenomen, zal de Nationale Vergadering het Volk op de wyze hier vooren bepaald, by tyds doen oproepen, ten einde binnen agtien maanden, na de byéénkomst der eerste Vergadering eene tweede Nationale Vergadering, al mede op dezelfde wyze, als hier

vooren beschreven is, te verkiezen, en in gevalle zoodanige oproeping door de Nationale Vergadering niet mogt geschied zyn, zullen alle de Grondvergaderingen der geheele Republicq zonder oproeping tot zoodanige nieuwe verkiezing, op den eersten dag der achiende maand byéén komen; wordende dezelve Grondvergaderingen nu voor als dan gehouden tegen den gemelden dag voor dadelyk opgeroepen te zyn.

ART. 146. Deze tweede algemeene Nationale Vergadering zal aan al het geen hier vooren ten opzigte der eerste is vastgesteld, verbonden zyn.

ART. 147. Zoo dra de Constitutie door het Volk dadelyk is aangenomen, zal de Nationale Vergadering de Grondvergaderingen van het Volk oproepen, om overeenkomstig het voorschrift van de als dan aangenomene Constitutie zoodanig te handelen, als vereischt zal worden, om het nieuw geconstitueerd Bestier aan de Nationale Vergadering ten spoedigste te doen opvolgen.

en vermits 'er gewigtige redenen zyn, dat zekere dagen, zoo wel tot de benoeming der Kiezers, als van de Repraesentanten, door geheel Nederland werden bepaald, en vooral, dat de keuze overal op een en dezelve dag geschiede, gelyk zulks dan ook by het 34 Art. van voorsz. Reglement, alzo is verstaan, als mede dat de reeds vastgestelde dag der byeenkomst van de algemeene Nationale Vergadering zelve, aan de Natie worde bekend gemaakt.

Zoo is 't, dat Wy uit krachten van dien, tot het benoemen der Kiezers in de Grondvergaderingen des Volks door geheel Nederland, by deze bepaalen den dag van den 26 dezer maand January 1796.

En tot de verkiezing van de Repraesentanten, den volgenden dag, zynde den 27 January aanstaande; terwyl de dag tot de byeenkomst der Nationale Vergadering in 's Hage is vastgesteld tegens den 18 February

dezes jaars 1796; terwyl Wy by deze plechtige gelegenheid, daar het op het behoud van het lieve Vaderland aankomt, allen en een iegelyk willen verzogt en ernstig vermaand hebben, zoodanige eene keuze van Kiezers uittebrengen, door welke eerlyke verstandige en Vaderlandslievende Mannen in de algemeene Nationale Vergadering werden geplaatst, ten einde het geluk van Neerlands Volks bevorderd, en door eene vaste Constitutie gevestigd werde.

En zal deze, met insertie van het voornoemd Reglement, alomme worden gepubliceert, ter plaatse alwaar men gewoon is, publicatien en affixien te doen, waar toe de Repraesentanten van het Volk der respective Provincien, en Gewesten speciaal verzogt zyn, zulks in den haaren werkstellig te maaken, ten einde te strekken tot een ieders naricht, en zich daar na stiptelyk te reguleeren.

Aldus gedaan en gearresteerd ter Vergadering van hooggemelde Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden in den Hage den 21 January 1796. Het eerste jaar der Bataafsche Vryheid.²

Was gearapheert, A. Geukama, vt. On-

der stond, Ter ordonnantie van dezelve. Was getekent, W. Quarles. Zynde op het Spatium gedrukt het Cachet van haar Hoog Mog. op een rooden Ouwel, overdekt met een papiere Ruite.

¹ Deze tekst komt overeen met een ter 's Landsdrukkery van Holland gedrukt plakkaat, Den Haag, 1796. Dit plakkaat bevindt zich in de Bibliotheek van de Vrije Universiteit te Amsterdam, onder signatuur XW.35.061. De tekst is, soms met enige afwijkingen in spelling en interpunctie, tevens gepubliceerd bij G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten in Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 17–35, in de *Volledige verzameling der publicatien van de Provisioneele Repraesentanten van het volk van Holland en der Staaten Generaal* 3, Leiden: Bij Herdingh, 1796, nr. 122, in de *Verzaameling van Placaaten, proclamatiën, notificatiën* 1, Bij Romar en Van der Sluis, Franeker/Leeuwarden, 1796, 304–331, en in de *Jaarboeken der Bataafsche Republiek* 5, Amsterdam/Haarlem, 1796, 350–375.

² Het Reglement is op 30 december 1795 vastgesteld in een vergadering van de Staten Generaal en gepubliceerd op 21 januari 1796. Het vormde de juridische basis voor de werkzaamheden van de eerste en tweede Nationale Vergadering. Het Reglement heeft gefungeerd tot 1 mei 1798, toen de nieuwe Staatsregeling werd afgekondigd. Het is nooit gewijzigd.

Plan van Constitutie voor het Volk van Nederland (1796)

Plan van Constitutie voor het Volk van Nederland¹

TITUL I

Van de Oppermagt en Verdeeling des Volks

ART. 1. De Nederlandsche Republiek bestaat, in derzelver algemeene belangen en byzonder in haare betrekkingen naar buiten, en dus ook als Mogendheid beschouwd, niet langer als een geconfoedereerde staat van onafhankelyke Gewesten, maar als één eenig Oppermagtig Volk.

ART. 2. De Souverainiteit berust by het Volk van Nederland.

ART. 3. Dezelve word uitgeoeffend door de Stemgerechtigde Burgers in de Grondvergaderingen te zamen gekomen.

ART. 4. Tot het doen van verkiezingen wordt de Republiek, behalven in Grondvergaderingen, nog verdeeld in Districten, Ringen en Kwartieren.

ART. 5. Een District bevat een getal van zoo na mogelyk 15000 Zielen.

ART. 6. Twee naastgelegene Districten maaken eenen Ring; twee naastgelegene Ringen een Kwartier uit.

ART. 7. Naar de toe- of afneemende bevolking in de respective Districten, Ringen en Kwartieren bepaald het Wetgevend Lichaam, zoo dikwyls zulks nodig is, eene nieuwe verdeeling overeenkomstig het hier boven bepaalde.

TITUL II

Van het Stemrecht, benevens de grond- en Kiezers-Vergaderingen

Eerste Afdeeling *Van het Stemrecht*

ART. 8. Allen, die het Stemrecht willen uitoeffenen, moeten vooraf hunne naamen by het Plaatselyk Bestuur inschryven, of laten inschryven, in een daartoe aangelegd Register.

ART. 9. Ieder Burger van Nederland, die in het Stem-Register inschryft, of zich laat inschryven, erkend daar door, van alle andere Volksbetrekkingen af te zien, en tot geene andere dan de Nederlandsche Natie te behooren.

ART. 10. Tot het inschryven in het Stem-Register worden toegelaten

1. Die binnen de Nederlandsche Republiek zyn gebooren, in dezelve hun vaste woonplaats houden, en den vollen ouderdom van twee-en-twintig jaaren bereikt hebben; doch, ingeval van vroeger Huwlyk, zal de ouderdom van twintig jaaren voldoende zyn.

2. Vreemdelingen, die hunne vaste woonplaats binnen de Republiek tien jaaren onafgebroken hebben gehouden,

3. Die met eene in Nederland geborene Vrouwe getrouwd is, kan met eene inwooning van vyf agtereenvolgende jaaren volstaan.

4. Die tien jaaren na de invoering der

Constitutie den gemelden vereischten ouderdom komen te bereiken, moeten, alvorens in het Stem-Register in te tekenen, kunnen leezen en schryven.

ART. 11. Van het Stemrecht zyn uitgesloten.

1. Die zich met 'er woon buiten 's Lands hebben begeven; doch terug keerende, kunnen zy, na wederom twee jaaren hier te Lande gewoond te hebben, op nieuw in het Register der Stemgerechtigden worden aangeschreven.

"Burgers, die in 1787 of 1788, om geweld en vervolging te ontwyken, hunne woonplaats verlaten hebben, en uiterlyk binnen één jaar, na dat de Constitutie is aangenomen, ergens in de Republiek zich met 'er woon gevestigd hebben, herkrygen echter aanstonds hun Stemrecht"

2. Die om verkwisting, wangedrag, of gebrek aan verstandelyke vermogens, onder Curatele staan.

3. Bankbreukigen, en allen, die het *Beneficie van Cessie* verzogt hebben, zoo lang hun hetzelfde niet wettig is toegekend.

4. Die door een Rechterlyk Decreet in staat van beschuldiging gesteld zyn; mitsgaders die, welke in rechten voor eerloos worden gehouden.

5. Allen, die in Eed of Bediening zyn van eenige vreemde Mogendheid, het zy Kerkelyk, het zy Waereldlyk; de gewoone Leen-Eed alleen uitgezonderd; of die van zodanige Mogendheid eenige Pensioen of Gagie genieten.

6. Alle Leden van eenige Buitenlandsche Corporatien, tot welker Lidmaatschap, het zy onderscheiding van geboorte, het zy de aflegging van eenige Godsdienstige gelofte, vereischt word.

7. Allen, die in Wees-, Diaconie-, Armhuizen of andere Gestichten, om Godswil, onderhouden worden.

8. Allen, die in het laatst verlopen Jaar, tot den dag der oproeping te rekenen, uit

de Armen-kasse eenige bedeeeling hebben genoten.

9. Allen, die overtuigd worden voor geld of geldswaarde, één of meer stemmen bekomen, of verkogt te hebben.

Tweede Afdeling **Grondvergaderingen**

ART. 12. Ieder District zal worden onderscheiden in gedeelten, welke elk in 't algemeen bestaan zullen uit 500 Zielen, waaruit de Stemgerechtigden zullen worden opgeroepen, en ééne Grondvergadering uitmaken.

ART. 13. Voor elke 500 Zielen zal gewoonlyk één Kiezer verkoren worden, doch in een Gemeente, waarin boven de 500 tallen een overschietend van meer dan 200, schoon beneden de 500 Zielen bevonden word, zal voor dat overschot nog één Kiezer benoemd worden.

ART. 14. Ook zal voor eene Gemeente, geen 500 Zielen, doch echter meerder dan 250 bevattende, insgelyks één Kiezer benoemd worden.

ART. 15. In een Gemeente, waar boven de 500 tallen een overschietend getal is van niet meer dan 250 Zielen, zal door het Plaatselyk Bestuur dat overschot over de Grondvergaderingen verdeeld worden.

ART. 16. Wanneer eene Gemeente niet meer dan 250 Zielen bevat, zullen haare Stemgerechtigden met die van eene andere nabygelegene Gemeente vereenigd worden.

ART. 17. Elk Plaatselyk Bestuur, van eene Gemeente boven de 2500 Zielen bevattende, verdeelt dezelve, onder goedkeuring van het Departementaal Bestuur, in zoo

veele Grondvergaderingen, als hetzelfde gevoeglyk zal oordeelen, mits die Grondvergaderingen over niet meer dan 2250, en over niet minder dan 500 Zielen geformeerd worden.

ART. 18. Het Plaatselyk Bestuur van elke Gemeente maakt by tyds de vereischte schikking op al het bovengemelde; en geeft daarvan, uiterlyk 14 dagen voor de stemming, kennis aan haar Departementaal Bestuur, op dat hetzelfde die schikking goedkeure, of de nodige verandering daarentrent make.

ART. 19. Het Bestuur van de Plaats, alwaar de byeenkomst der Grondvergaderingen bepaald is, zal ook de onderhorige Stemgerechtigden, ingevolge het Register, ten minsten agt dagen te voren, op de daar toe geschikte plaats of plaatsen, by gedrukte billetten, oproepen.

ART. 20. Het plaatselyk Bestuur zal voor elke Grondvergadering, 't zy uit zyn eige Leden, 't zy uit de overige Stemgerechtigden, twee Burgers verkiezen tot Stemopnemers. Doch daartoe zal niemand worden aangesteld, dan van wien men genoegzame zekerheid heeft, dat hy in de te houdene Grondvergadering zal verschynen.

ART. 21. De Grondvergadering byeen zynde, zullen de bovengemelde Stemopnemers, ieder in de Grondvergadering, voor welke zy verkoren zyn, door de vergaderde Stemgerechtigden uit hun midden, by meerderheid in openbaare stemming doen verkiezen, twee Leden, welke te gelyk met hun de Vergadering moeten bestuuren, en de goede orde in dezelve handhaven.

ART. 22. Onder de vier dus aangestelde Stemopnemers zullen niet meer dan twee Leden van het Plaatselyk Bestuur mogen zyn.

ART. 23. Geen Lid van het voorschreven Plaatselyk Bestuur zal eenige andere daad,

hoegenaamd, noch alleen, noch gezamentlyk met andere Leden van hetzelfde, in die qualiteit in de Grondvergadering mogen verrichten; veel min zich eenig gezag, daar uit voortvloeiende, aanmatigen; maar aldaar zich enkel als Stemgerechtigde, of wel te gelyk als Stemopnemer, moeten gedragen, en door niemand in eenig ander licht beschouwd worden.

ART. 24. De vier Stemopnemers, aldus voltallig zynde, zullen gelyk in rang zyn; maar oogenbliklyk uit hun midden eenen Voorzitter en Secretaris, één die de Stembriefjes opent en opleest, en één die van de Lyst door de Secretaris te maken, een Contra-Lyst houdt, benoemen.

ART. 25. Zy zullen het eerst hunne Stem uitbrengen, zonder deswegen onder elkan-deren eenige raadpleeging te mogen houden.

ART. 26. In ieder Grondvergadering zullen door den Secretaris de naamen der opgeroepene Stemgerechtigden gelezen, de achtergeblevene aangetekend, en het getal der aanweezende opgemaakt worden.

ART. 27. Niemand zal zyne Stem mogen uitbrengen dan die in Persoon tegenwoordig is.

ART. 28. Ieder zal een byzonder Nummer trekken, by het welk de Secretaris, en hy, die de Contra-Lyst houdt, zynen naam zullen aantekenen.

ART. 29. De Stemopnemers zullen niet alleen niemand, of rechtstreeks, of van ter zyden, aan de Stemgerechtigden mogen aanbeveelen; maar ook verplicht zyn omtrent de stemming, de stiptste geheimhouding in acht te nemen.

ART. 30. De President zal aan de Stemgerechtigden de vereischten van een Kiezer voorlezen, of door den Secretaris doen

voorlezen: vervolgens zal hy alle de Stemgerechtigden, hoofd voor hoofd, ieder naar zyn nummer, oproepen.

ART. 31. De Secretaris zal in tegenwoordigheid van den Stemmer, het Nummer, dat dezelve getrokken heeft, op den hoek van een billet aantekenen, dien hoek toevouwen en behoorlyk verzegelen.

ART. 32. Hierna zal elk onder het oog van de Stemopneemers eenvoudig den Persoon, dien hy stemt, met uitdrukking van deszelfs naam en toenaam, of zoodanige andere aanduiding als hem kenbaar maakt, op het gezegde billet schryven, en dat zelfs toevouwen.

ART. 33. Elk Stemgerechtigde zal zyn eigen billet steeken in eene daartoe bestemde busse, die behoorlyk gesloten is, en waarvan de sleutel, gedurende de Stemming, by een der oudste Stemgerechtigden, mits geen Stemopneemer zynde, zal moeten bewaard worden.

ART. 34. Die niet kan leezen en schryven, zal den persoon, dien hy wil stemmen, aan den Secretaris, en hem, die de Contra-Lyst houdt, moeten opgeven, met uitdrukking van deszelfs naam en toenaam, of zoodanige aanduiding, als hem kenbaar maakt; zullende de Secretaris zulks voor hem op het Stem-billet moeten schryven, aan hem, die de Contra-Lyst houdt, vertoonen, en vervolgens door den Stemmer zelf in de busse doen steeken.

ART. 35. De President zal, na het inkomen van alle de billetten, de busse openen, dezelve één voor één daar uit nemen, en aan hem, die tot het opleezen der gestemde personen benoemd is, ter hand stellen.

ART. 36. Deze zal gehouden zyn den naam, op ieder billet geschreven, duidelyk aan den Secretaris, en hem, die de Contra-Lyst houdt, te vertoonen, welke beide, ieder

op zyne Stem-lyst, de naamen zullen aantekenen.

ART. 37. Ingevalle by het opleezen van eenig billet bleek, dat iemand in de aanduiding van den persoon een aanmerkelyken misslag had begaan, zal het nummer door den President ontzegeld, en hy op nieuw opgeroepen worden, om zich nader te verklaren.

ART. 38. Die de volstreckte meerderheid van Stemmen, dat is, ten minsten eene meer dan de helft van alle de Stemmen heeft, zal terstond Kiezer zyn.

ART. 39. Indien echter ten zynen opzichte in de Grondvergadering eenig verschil ontstaat, zal de meerderheid der Leden uitspraak doen, naar dewelke men zal gehouden zyn zich provisioneel te gedraagen: blyvende het niettemin aan hem, die oordeelen mogt bezwaard of verongelykt te zyn, vry en onverlet, zich te beklagen by het Departementaal Gerichtshof, waar onder hy² behoort; zullende de geenen, die van onwettige handelwyze in dezen overtuigd worden, daar voor by dat Hof verantwoordelyk zyn, en met suspensie, of ook wel, naar bevinding van zaken, met verlies van hun Stemrecht worden gestraft.

ART. 40. Wanneer niemand de voorschrevene volstreckte meerderheid heeft, zullen de drie, welke de meeste Stemmen hebben, op nieuws worden voorgelezen, ten einde daaruit één gekoozen worden.

ART. 41. By de tweede Stemming geene volstreckte meerderheid plaats hebbende, zullen de twee, die de meeste Stemmen hebben, tot eene derde Stemming worden voorgedragen.

ART. 42. Wanneer zich dan geene meerderheid voor een van beiden verklaart, zal het lot beslissen.

ART. 43. By elke herstemming zal men, alvorens tot eene tweede of andere stemming over te gaan, de voorige Stembiljetten in een omslag verzegelen.

ART. 44. In de Grondvergaderingen zal geen voorstel mogen geschieden, veel minder geraadpleegd worden over eenige andere zaken, dan die by de Acte van Constitutie uitdrukkelijk aan dezelve zyn bevolen, en waartoe zy ingevolge die Acte wettig zyn byeen geroepen.

ART. 45. Niemand zal gewapend, of met eenig uniform, ordenskleed, of teken van eenig Ambt, Bediening of Waardigheid, in de Grondvergadering mogen verschynen.

ART. 46. Men zal aan den benoemden Kiezer, staande dezelfde Vergadering, en dadelyk na het aflopen der verkiezing, eene Geloofsbrief geven van den volgenden inhoud.

De Grondvergadering van ____ heeft benoemd tot Kiezer den Burger ____ om zich te begeeven naar ____ tot het verkiezen van een ____

Actum ____ den ____

ART. 47. Deze Geloofsbrief moet door vier Leden, waar onder ten minsten twee Stemopnemers, getekend worden.

ART. 48. Na dat de keuze gedaan is, en de Geloofsbriefen zyn uitgegeven, zullen de Stembriefjes terstond verbrand worden.

Derde Afdeeling

Van de Kiezers en derzelver werkzaamheden

ART. 49. Kiezers moeten zyn Stemgerechtigden, die den ouderdom van vyf-en-twintig jaaren bereikt hebben.

ART. 50. Daar en boven:

1. Eigenaars of Vruchtgebruikers van eenig vast goed, binnen de Republiek gelegen en onbezwaard, of ten deele bezwaard

zynde, voor zoo verre vry, dat het, na af-trek van Interest en Lasten ten minsten een Jaarlyks inkomen geve van twintig guldens, qualificeerende in dezen de eigendommen van de Vrouw den Man.

2. Of Huurders van eenig vast goed, mede binnen de Republiek gelegen, Jaarlyks in huur doende, in gemeente.

Van vyf duizend Inwooners en daar beneden..... f 50 -
Van vyf tot vyftien duizend ..... f 75 -
Van vyftien tot vyf-en-dertig duizend ..... f 100 -
Boven de vyf-en-dertig duizend f 200 -

ART. 51. Ook kan tot Kiezer gestemd worden een Zoon, die by zyne Moeder, weduwe zynde, inwoont, indien zy de vereischte goederen in eigendom, tocht of huur bezit.

ART. 52. Niemand zal Kiezer kunnen worden, dan die by de Grondvergadering in persoon tegenwoordig is.

ART. 53. Zo veel mogelyk in het midden van ieder District, word een bekwaame plaats tot de byeenkomst der Kiezers van het District aangewezen, en de Hoofdplaats van het District genoemd.

ART. 54. Zo veel mogelyk in het midden van den Ring, word de Hoofdplaats van den Ring, en in het midden van het Kwartier, bepaald tot byéénkomst der Kiezers van zodanige Ring of Kwartier.

ART. 55. Het plaatselyk Bestuur der Hoofdplaats van eenig District, Ring of Kwartier draagt zorg, dat 'er in een geschikt gebouw, de nodige plaats, of plaatsen, tot de byéénkomsten der Kiezers in gereedheid gebragt, en van het nodige voorzien worden.

ART. 56. Het voorschreven plaatselyk Bestuur benoemt twee Gecommitteerden, en een Secretaris, om ten tyde der byéénkomst van de Kiezers, dezelve te ontvangen, en,

zo verre de Constitutie zulks voorschryft, te assisteeren, en behulpzaam te zyn.

ART. 57. De Gecommitteerde uit het Plaatselyk Bestuur, zullen de Geloofs- en Lastbrieven voor de uitgelootte Kiezers, mitsgaders de Geloofsbrieven voor de verkoo-rene, behoorlyk Legaliseeren met dit Formulier:

“De Ondergetekende Gecommitteerden van het plaatselyk Bestuur van ____ als de Hoofdplaats van (het District, den Ring of het Kwartier) verklaren, dat de bovenstaande ondertekening der Kiezers geschied is ter onzer presentie, en dat in de Vergadering der Kiezers, voor zo verre wy daar by tegenwoordig moesten zyn, of zulks ter onzer kennisse gekomen is, in alles het voorschryft der Constitutie behoorlyk is in acht genomen.”

ART. 58. Het voorschreven Plaatselyk Bestuur doet een Register houden, waarin de Geloofsbrieven, en derzelve Legalisatie geregistreerd, en de naamen der afwezig geblevene Kiezers aangetekend worden.

ART. 59. De aangestelde Kiezer zal den volgenden dag, na zyne benoeming, 's mid-dags ten twaalf uren, zich ter bepaalder plaatze moeten bevinden; indien echter het Departementaal Bestuur dit, wegens plaatselyke omstandigheden ondoenlyk acht, zal hetzelfde de vryheid hebben, de byéénkomst zoo veel later te bepalen, als nodig zal bevonden worden, mits de Kiezers in een en het zelfde Departement, op dezelfden dag en uur, vergaderen.

ART. 60. Het Bestuur van de plaats der byéénkomst, zal drie Leden uit zyn midden benoemen, om toe te zien, dat alles naar het bepaalde voorschryft geschiede.

ART. 61. Zo dra het uur, tot de byéénkomst bepaald, daar is, word de Vergadering door de benoemde Leden van het

Plaatselyk Bestuur geöpend, en zullen de naamen der afwezende Kiezers aangetekend worden, welke echter tot de verkiezing zullen worden toegelaten, zo lang de deuren niet gesloten zyn.

ART. 62. Die in het geheel uitblyft verliest zyn Stemrecht, ten zy hy aan het Departementaal Gerichtshof wettige redenen kan bybrengen, of voor dat zelfde Hof onder solemneelen Eede verklaren, dat hy uitgebleven is om redenen, welke hy in gemoe-de oordeelt voldingende te zyn, en in allen deele te kunnen bestaan met de verplichting, waar aan hy zich als Burger onderwerpt, volgens welk een iegelyk, die wettig tot Kiezer gestemd is, ook dadelyk dien post moet waarnemen.

ART. 63. De Gecommitteerden van het Plaatselyk Bestuur zullen de Geloofsbrieven examineeren, en dezelve wettig bevonden hebbende, aan de Kiezers, hoofd voor hoofd de volgende verklaring afvragen,

“Ik belove tot ____ te zullen stemmen, een, naar myn beste weten, eerlyk, kundig en gegoed man, die de vereischten, tot dien post, by de Wet bepaald, bezit; dat het heil des Vaderlands in dezen myn eenigste doel zal zyn; en dat ik, om generhande andere beweegredenen, iets zal doen of laten, maar den pligt, die my als Kiezer is opgelegd, zoda-nig betragten, dat ik my daar omtrent voor den Alwetenden God meene te kunnen verantwoorden.”

ART. 64. Dezelfde Commissie zal aan de Vergaderde Kiezers de vereischten van een ____ zoo als die by de Constitutie bepaald zyn, voorlezen.

ART. 65. Zoo dra de Gecommitteerden van het Plaatselyk Bestuur aan de bovengestelde Artikelen voldaan hebben, zullen zy de Vergaderplaats verlaten, mitsgaders de deuren gesloten, en voor geene nakomende Kiezers geöpend worden.

ART. 66. Zoo dra de deuren gesloten en de werkzaamheden der Kiezers begonnen zyn, zal niemand eenige mondelinge of schriftelyke berichten, onder welk voorwendzel ook mogen ontvangen.

ART. 67. De Kiezers zullen in het doen der keur tot de onderscheidene posten, waar toe hun de keus by de Constitutie is aanbevolen, zich stiptelyk gedragen naar de bepalingen, welke ten opzichten van elk derzelve hier na zyn vastgesteld, en wyders naar den inhoud der volgende Artikelen.

ART. 68. Alle verkiezingen moeten geschieden by volstreckte meerderheid.

ART. 69. In alle gevallen, daar de Stemmen steeken, zal het lot beslissen.

ART. 70. Zoo dra de verkiezing volgens de Constitutie is afgeloopen, zullen Gecommitteerden van het Plaatselyk Bestuur door de Kiezers wederom in de Vergadering verzocht, en daar van onderricht worden.

ART. 71. De Acte van verkiezing wordt ten overstaan van deze Gecommitteerden getekend, en door dezelve gelegaliseerd.

ART. 72. Vervolgens zal het Plaatselyk Bestuur van de gedaane keuze, overeenkomstig het geen by de Constitutie ten opzichte van elken post afzonderlyk is bepaald, behoorlyk kennis geven.

ART. 73. Zoo dra het werk der verkiezing geheel is afgeloopen, zullen de Kiezers uit één gaan.

ART. 74. De Kiezers benoemd tot de keus der Leden van het Wetgevend Lichaam en van de Staatsraad, zullen, by alle buitengewoone verkiezingen, tot vervulling van opengevallen plaatsen, volgens het voorschrift der Constitutie, gedurende een geheel jaar werkzaam zyn; doch zullen, gedurende dien tyd, geen titul van Kiezers voeren, noch eenige Vergaderingen houden,

ten zy uitdrukkelyk tot het doen van verkiezingen beschreven, veel min eenige daad verrichten, welke aan dezelve niet is aanbevolen.

ART. 75. De Kiezers, welke invoegen als by het vorige Artikel bepaald is, geduurende één jaar gefungeerd hebben, zullen in het volgend jaar niet wederom tot Kiezers benoembaar zyn.

ART. 76. By overlyden of verandering van woonplaats van één der Kiezers, zal de Grondvergadering, waarin de overledene, of van woonplaats veranderde, verkoozen was, door het Plaatselyk Bestuur, wanneer 'er eene buitengewoone keus tot vervulling van vacatures in het Wetgevend Lichaam of in den Staatsraad geschieden moet, opgeroepen worden tot het benoemen van eenen anderen Kiezer.

ART. 77. In de Kiezers-Vergaderingen mogen geene voorstellen gedaan, veel min geraadpleegd worden over eenige andere zaken, dan waar toe zy wettig zyn byeengeroepen.

ART. 78. Zy mogen geen verstandhouding hebben met eenige andere Kiezers-Vergadering, en geene adressen, bezendingen of recommandatiën, van wien of onder welke benaming het ook zy, aanneemen.

ART. 79. Geen Kiezer zal gewapend, of met eenig Uniform, Ordenskleed, of teken van ambt, bediening, of waardigheid, in de Kiezers-Vergadering mogen verschynen.

ART. 80. Het Departementaal Bestuur draagt zorg, dat de Kiezers, die tot het doen van eenige keuze buiten hunne woonplaats worden geroepen, behoorlyke vergoeding erlangen van de door dezelve noodzakelyk gemaakte reiskosten.

TITUL III

Van de Wetgevende Magt

Eerste Afdeling

Van het Wetgevend Lichaam in 't gemeen

ART. 81. De Wetgevende Magt wordt uitgeoëffend door het Wetgevend Lichaam; bestaande uit twee Kamers, waarvan de eene genoemd wordt de *Groote Kamer*, de andere de *Kamer der Oudsten*.

ART. 82. Het Wetgevend Lichaam zal nooit de Uitvoerende of Rechterlyke Magt zich zelf aanmatigen, noch door Gemagtigden doen uitoeffenen.

ART. 83. Het Wetgevend Lichaam vertegenwoordigd het geheele Volk van Nederland, en geene Leden van hetzelfde vertegenwoordigen immer afzonderlyk of dat gedeelte waaruit zy verkooren zyn, of eenig ander gedeelte des Volks, hoegenaamd.

De Leden van dat Lichaam ontvangen of volgen geene Lastbrieven of beveelen, van wien het ook zyn moge, en kunnen door geene byzondere gedeelten der Republiek in het waarnemen van hunnen Post belemmerd worden, maar zyn alleenlyk aan die bepalingen onderworpen, welke door de Constitutie zyn voorgeschreven.

ART. 84. De Leden van het Wetgevend Lichaam ontvangen tien guldens daags, te rekenen van den dag, dat zy zitting neemen; doch afwezig zynde, genieten zy geene daggelden.

ART. 85. Zy ontvangen, voor transport en reisgeld te samen, twee gulden voor ieder uur afstand, het welk zy van hunne vaste woonplaats moeten afleggen, zo dikwyls de Landdagen aanvang neemen, en eindigen.

ART. 86. Het Wetgevend Lichaam houdt twee gewoone Landdagen 's Jaars.

De zittingen van den éenen Landdag beginnen op den eersten Dingsdag van Maart, en die van den anderen op den eersten Dingsdag van October.

Ieder gewoone Landdag duurt niet langer, dan agt weeken: het zal nochtans, wanneer de beide Kamers zulks noodig oordeelen, geoorloofd zyn, de deliberatiën uiterlyk nog vier weeken te continuëeren; doch 't eerste jaar na de invoering der Constitutie zal, indien de beide Kamers het nodig achten, ieder Landdag mogen duuren twintig weeken.

Al het geen na den bepaalden tyd by één der Kamers mogt worden geraadpleegd of beslooten, is krachteloos, en van onwaardig.

Ook genieten de Leden geene daggelden, dan gedurende den bepaalden tyd.

Het vastgestelde by dit Articul sluit niet uit, het geen Art. 268., omtrent de Kamer der Oudsten, afzonderlyk bepaald is.

ART. 87. De Staats-Raad (onder den titel van de Uitvoerende Magt beschreeven) zal het Wetgevend Ligchaam byëenroepen, zoo dikwyls de Staats-Raad zelfs oordeelt, dat de nood of het belang der Republiek zulks vordert. Deze byëenroeping van het Wetgevend Lichaam zal ook door den Staats-Raad moeten geschieden, wanneer de Kamer der Oudsten, of by derzelve absentie, de vyf Gecommitteerden uit gemelde kamer (mede hier na te beschryven) het begeren.

Doch zal in zodanig geval over geene andere zaaken geraadpleegd of beslooten worden, dan waar over het Wetgevend Lichaam by een geroepen is.

De Leden genieten ook dan de bepaalde daggelden, en, byaldien zy zich niet in de Residentieplaats mogten bevinden, twee guldens voor elk uur afstands tot reis- en transport geld.

ART. 88. Elk der Leden van het Wetgevend Lichaam zal, by het aanvaarden van

zyn post, zich met plechtigen Eede tot de waarneming van denzelven verbinden, door in handen van den Præsident der Kamer, waartoe hy behoort, de volgende belofte af te leggen, onder de opsteking der twee voorste vingers van zyn rechterhand:

“Ik beloove, en zweere, dat ik, met al myn vermogen, als Lid van de Groote Kamer (of Kamer der Oudsten) mynen post getrouwelyk zal waarnemen, en my stiptelyk gedragen overeenkomstig het voorschrift der Acte van Constitutie, voor 't Volk van Nederland den ____ geërresteerd.”

Na het voorlezen dezer verklaring zal de Præsident aan den nieuw verkoorenen voorhouden, dat hy, onder eerbiedige aanroeping van Gods Heiligen naam, en onder herinnering van alle die drangredenen tot waarheid en trouw, welke zyne Godsdienstige gevoelens hem inboezemen, hem zal nazeggen:

“Zoo waarlyk helpe my God almagtig.”

Indien de nieuwverkoorene verklaart, uit hoofde zyner Godsdienstige gevoelens, het Eedzweeren voor ongeoorloofd te houden, zal de Præsident hem vermanen, om onder herinnering van alle die drangredenen tot waarheid en trouw, welke zyne Godsdienstige beginzelen hem inboezemen, op de voorgelezene belofte hem na te zeggen:

“Ik belove dit met waare woorden in plaats van Eede.”

Tweede Afdeling

De vereischten, van de Leden der Kamers van 't Wetgevend Lichaam

ART. 89. Tot Leden van het Wetgevend Lichaam zyn niet verkiesbaar:

- a. Leden van eenig Gerichtshof of deszelfs Ministers.
- b. Kerkelyke Leeraars.
- c. Hoogleeraars in eenigerhande Wetenschappen.
- d. Zulken, aan wie op publiek gezag eenig onderwijs is toevertrouwd.

e. Militairen, zoo van de Zee- als Landmagt.

ART. 90. Een publiek Amptenaar, tot Lid van het Wetgevend Lichaam verkoren zynde, en daar in zitting nemende, moet zoodanig Ampt, ten genoegen van den geenen, die daar van de beschikking heeft, doen waarnemen.

ART. 91. Een publiek Amptenaar, die aan de uitvoerende Magt onderworpen is, of eenige ontvangst van 's Lands penningen heeft, tot Lid van het Wetgevend Lichaam verkoren zynde, en daar in zitting nemende, wordt gehouden van zoodanig Ampt afstand gedaan te hebben.

Aan de Wetgevende Magt wordt overgelaten, deze bepaling ook omtrent andere Amptenaren te maaken.

ART. 92. Tot Leden van de Groote Kamer zyn verkiesbaar, die in zich vereenigen de navolgende vereischten:

1. Dat ze zyn Stemgerechtigde Burgers.
2. Dat ze den ouderdom van dertig Jaren ten vollen bereikt hebben.
3. Dat ze binnen deze Republiek geboren, en gedurende de laatste tien jaren woonagtig zyn, of, zoo elders geboren, zedert de laatste vyftien jaren hun vaste woonplaats binnen de Republiek gehad hebben.
4. Dat ze gedurende de laatste vyf jaren hun vaste woonplaats hebben in den Ring, waar in zy verkoren zyn: des nochtans, dat, in één en dezelfde Gemeente meer Ringen vallende, het als dan volstaan zal, dat de verkoorene hunne vaste woonplaats in zoodanige Gemeente zedert vyf jaaren hebben.

ART. 93. Tot Leden van de Kamer der Oudsten zyn verkiesbaar, die in zich vereenigen de navolgende vereischten:

1. Dat zy zyn Stemgerechtigde Burgers.
2. Dat zy den Ouderdom van veertig Jaaren ten vollen bereikt hebben;
3. Dat zy binnen deze Republiek geboren, en gedurende de laatste vyftien jaaren

woonachtig zyn; of, zoo elders geboren, zedert de laatste vyf-en-twintig Jaaren hun vaste woonplaats binnen deze Republiek hebben;

4. Dat zy, geduurende de laatste vyf jaaren, hun vaste woonplaats hebben in het Kwartier, waar in zy verkoren zyn: des nochtans, dat in een en dezelfde Gemeente meer Kwartieren vallende, het alsdan volstaan zal, dat de verkorenen hun vaste woonplaats in zoodanige Gemeente zedert vyf jaaren hebben.

5. Dat zy in een der volgende Kameren of Collegien zitting hebben, of gehad hebben; namelyk:

In de Groote Kamer.

In de Nationale Finantie of Reken-kamer.

In eenig Departementaal Bestuur, of in het Bestuur van eenige Burger Gemeente.

Dat zy geweest zyn Leden of Ministers van eenig Gerichts-hof, Secretarissen van Staat, Advocaten Fiscaals, of Procureurs Generaals.

Of die buiten 's Lands, van wege deze Republiek, eenig karakter van Ambassadeur, of Minister, te voren bekleed, en hunne verantwoording gedaan hebben;

Of eindelyk, die Leden geweest zyn van den Staats-Raad, en zedert twee jaaren daar in geen zitting gehad hebben.

Het vereischte, omtrent het bekleeden van een der gemelde posten, word niet gevorderd, dan na verloop van zes jaren, na dat de Constitutie in werking zal zyn gebragt.

ART. 94. Wanneer iemand der Leden van het Wetgevend Lichaam de vereischte qualiteiten, of ééne derzelve, mogt verliezen, zal hy ophouden Lid van hetzelfde te zyn.

Echter wordt hier onder niet begrepen het vereischte van inwooning in den Ring, of in het Quartier, waar in hy verkoren is.

ART. 95. Het getal der Leden van elke Kamer van het Wetgevend Lichaam is geëvenredigd aan de bevolking der geheele

Republiek; in dier voege, dat, wegens elken Ring, bevattende, zoo na mogelyk, dertig duizend Inwoonders, één Lid tot de Groote Kamer; en wegens elk Kwartier, bevattende, zoo na mogelyk, zestig duizend, één Lid tot de Kamer der Oudsten verkozen wordt.

ART. 96. De Leden van elke Kamer worden afzonderlyk door Kiezers verkoren.

Derde Afdeeling **Verkiezing der Leden van de** **Groote Kamer**

ART. 97. Tot verkiezing van elk Lid in de Groote Kamer zyn werkzaam de Kiezers van twee Districten, te zamen eenen Ring uitmaakende.

ART. 98. In ieder District wordt eene Nominatie gemaakt van twee Burgers, tot de keuze van één Lid voor de Groote Kamer.

ART. 99. De Kiezers van ieder District, te zamen gekomen zynde, en ten overstaan van Gecommitteerden uit het Plaatselyk Bestuur, zich geconstitueerd hebbende, zoo als in Art. 59 en volg. bepaald is, verdeelen zich, by loting, in twee gelyke smaldeelen, ieder bestaande uit vyftien Kiezers, of uit zoodanig getal, als, zoo na mogelyk, de helft uitmaakt van de te zamen vergaderde Kiezers.

ART. 100. Elk smaldeel der Kiezers begeeft zich in een afzonderlyk Vertrek, en kiest aldaar eenen Præsident en Secretaris.

ART. 101. Elk smaldeel der Kiezers benoemd éénen Burger tot bovengemelde Nominatie.

ART. 102. De Kiezers mogen niet benoemen iemand uit hun smaldeel; maar wel uit het andere smaldeel der Kiezers van hun District.

ART. 103. De benoeming geschiedt op zoodanige wyze, als Art. 67. bepaald is.

ART. 104. Elk smaldeel geeft, zoo dra de benoeming by het zelve geschied is, daar van kennis aan de Gecommitteerden van het Plaatselyk Bestuur.

ART. 105. Zoo dra de benoeming by beide de smaldeelen volbragt is, doen de Gecommitteerden van het Plaatselyk Bestuur beide de smaldeelen der Kiezers in één en het zelfde vertrek te zamen komen.

ART. 106. De Kiezers geven aan elkan- der kennis van den Burger, die by elk smal- deel benoemd is.

ART. 107. Indien één en dezelfde Burger by beide de smaldeelen benoemd is, wordt 'er door alle de te zamen gekomen Kiezers een tweede Burger benoemd.

ART. 108. In dit geval benoemen de Kie- zers eenen Burger buiten hun.

ART. 109. In allen gevalle worden de beide benoemde Burgers geplaatst op een tweetal, terwyl het lot den rang beslist.

ART. 110. Uit al de te zamen vergaderde Kiezers worden 'er, ten overstaan der Ge- committeerden van het Plaatselyk Bestuur, negen Kiezers uitgeloot, om zich naar de Rings-vergadering te begeven.

ART. 111. Indien één der Burgers, of bei- de Burgers, welke op het tweetal geplaatst zyn, tot de Kiezers van dit District behoort of behooren, deelt of deelen dezelve niet in de loting, om zich naar de Rings-vergadering te begeven.

ART. 112. De afgeloote Kiezers zullen de negen uitgelote, tot de Rings-vergadering, door geen byzondere last, in hunne keus bepalen.

ART. 113. Voor de negen Kiezers, wel- ke tot de Rings-vergadering zyn uitgeloot, wordt de volgende Geloofs- en Last-brief in gereedheid gebragt:

“De Kiezers uit vyftien duizend Inwoon- ders der Nederlandsche Republiek, be- hoorende tot de District-vergadering van ____ hebben tot de keuze van een Lid van de Grootte Kamer van het Wetgevend Li- chaam genomineerd, de Burgers ____ en zyn voorts hunne Mede-kiezers, de Burgers ____ uitgeloot, om zich te begeven naar ____ ten einde overëenkomstig de Acte van Constitutie, een Lid tot de Grootte Kamer te verkiezen.

Actum ____ den ____”

ART. 114. Deze Geloofs- en Last-brief wordt door vier van de niet uitgelote Kie- zers geteekend, vervolgens door Gecommit- teerden van het Plaatselyk Bestuur gelegali- seerd, en aan de uitgelote Kiezers mede gegeven.

ART. 115. De uitgelote Kiezers uit beide de Districten, welke éénen Ring uitmaken, komen den eerstvolgenden dag, des mid- dags om twaalf uren, of zoo veel later, als, om gewigtige redenen, door hun De- partementaal Bestuur mogt bepaald zyn, te zamen in de Vergaderplaats van hunnen Ring.

ART. 116. De Gecommitteerden uit het Plaatselyk Bestuur doen de Geloofs- en Last-brief leezen.

ART. 117. Indien onder de uitgelote Kie- zers zich iemand mogt bevinden, welke op één der beide tweetallen geplaatst was, zal dezelve de Vergadering verlaten, en de ver- kiezing niet bywoonen.

ART. 118. Indien blyken mogt, dat één of meer der uitgelote Kiezers niet tegen- woordig was, wordt daarvan aantekening gehouden door de Gecommitteerden uit het Plaatselyk Bestuur, om 'er ten spoedigsten aan den Staats-Raad kennis van te geven.

ART. 119. Wanneer 't bepaalde uur daar is, wordt de Vergadering gesloten, en de tegenwoordig zynde Kiezers volbrengen de

keus, zonder naar de afwezenden te wagen.

ART. 120. Vervolgens zullen de Gecommitteerden uit het Plaatselyke Bestuur alle de tegenwoordig zynde Kiezers, hoofd voor hoofd, afnemen de navolgende Verklaring:

“Ik verclare en belove, dat ik uit de genomineerde Burgers, tot Lid van de Groote Kamer van 't Wetgevend Lichaam, den genen verkiezen zal, welken ik daartoe best geschikt oordeele; zonder my hierin door de keuze van het District, waaruit ik ben afgevaardigd, of door eenigen last te laten binden of bestieren.”

ART. 121. De Gecommitteerden uit het Plaatselyk Bestuur zullen éénen der Kiezers tot President, en éénen van dezelve tot Secretaris doen benoemen, en vervolgens tot na den afloop der verkiezing de Vergadering verlaten.

ART. 122. De te zamen gekomene Kiezers³ zullen vervolgens de Burgers op de beide tweetallen geplaatst, te zamen voegen, en uit al dezelve by besloten, doch ongetekende billetten, éénen tot Lid van de Groote Kamer stemmen.

ART. 123. Zoo dra iemand de volstreckte meerderheid van stemmen heeft, is dezelve verkozen.

ART. 124. Indien by de eerste stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene tweede stemming over de drie, welke de meeste stemmen hebben.

ART. 125. Indien by de tweede stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene derde stemming over de twee, welken de meeste stemmen hebben.

ART. 126. Die alsdan de meeste stemmen heeft, is verkoren.

ART. 127. Indien als dan de stemmen steeken, en in alle zoodanige gevallen, zal het lot beslissen.

ART. 128. Zoo dra de verkiezing volbragt is, worden de Gecommitteerden uit het Plaatselyk Bestuur verzogt, wederom in de Vergadering te komen.

ART. 129. Ten overstaan van Gecommitteerden uit het Plaatselyk Bestuur, wordt de Geloofsbrief voor den verkorenen gereed gemaakt, door vier Kiezers ondertekend, door de Gecommitteerden uit het Plaatselyk Bestuur gelegaliseerd, en aan den verkorenen toegezonden.

ART. 130. De Geloofsbrief is van den volgenden inhoud:

De Kiezers uit dertig duizend Inwoonders der Nederlandsche Republiek, behoorende tot den Ring van ____ hebben tot Lid van de Groote Kamer van het Wetgevend Lichaam verkoren den Burger ____ waar van deze strekt tot bewys.

Actum ____ den ____

Vierde Afdeling **Verkiezing der Leden van de** **Kamer der Oudsten**

ART. 131. Tot verkiezing van elk Lid van de Kamer der Oudsten zyn werkzaam de Kiezers van vier Districten, te zamen één Kwartier uitmakende.

ART. 132. In ieder District wordt eene nominatie gemaakt van twee Burgers tot de keuze van één Lid voor de Kamer der Oudsten.

ART. 133. Het maken dezer nominatie geschiedt op dezelfde wyze als hier boven Art. 99. en volg. bepaald is, omtrent de nominatie voor de Groote Kamer.

ART. 134. Na het maken dezer nominatie, worden 'er uit al de te zamen vergaderde Kiezers negen uitgeloot, om zich naar de Kwartiers-Vergadering te begeven, zonder dat zoodanige Kiezer of Kiezers, welken op de nominatie geplaatst mogten zyn, in deze loting deelen.

ART. 135. De afgeloote Kiezers zullen de negen uitgelooete Kiezers tot de Quartiers-Vergadering door geen byzondere last in hunne keus bepalen.

ART. 136. Voor de negen Kiezers, welke tot de Kwartiers-Vergadering zyn uitgeloot, wordt de volgende Geloofs- en Last-brief in gereedheid gebragt:

“De Kiezers uit vyftien duizend Inwoonders der Nederlandsche Republiek, behoorende tot de Districtsvergadering van ____ hebben tot de keuze van één Lid van de Kamer der Oudsten van het Wetgevend Lichaam, genomineerd de Burgers ____ en zyn voorts hunne Mede-kiezers, de Burgers ____ uitgeloot, om zich te begeven naar ____ ten einde, overeenkomstig de Acte van Constitutie, één Lid tot de Kamer der Oudsten te verkiesen.

Actum den ____”

ART. 137. Omtrent de ondertekening en afgifte van de Geloofs- en Last-brief, heeft het zelfde plaats als hier boven Art. 114. bepaald is.

ART. 138. De uitgelooete Kiezers uit de vier Districten, welke een Kwartier uitmaken, komen den eerstvolgenden dag 's middags om twaalf uren, of zo veel laater, als om gewigtige redenen, door hun Departementaal Bestuur mogt bepaald zyn, te zamen in de Hoofdplaats van hun Kwartier.

ART. 139. De verklaring, welke van de uitgelooete Kiezers uit de vier Districten, hoofd voor hoofd, word afgenomen, is van dezen inhoud:

“Ik verklaare en beloove, dat ik uit de genomineerde Burgers, tot Lid van de Kamer der Oudsten, van het Wetgevend Lichaam, den geenen verkiesen zal, welchen ik daartoe best geschikt oordeele, zonder my hier in door de Keuze van het District, waar uit ik ben afgevaardigd, of door eenigen last te laten binden of bestieren.”

ART. 140. De uitgelooete Kiezers zullen vervolgens de Burgers op de vier tweetallen geplaatst, zamen voegen, en uit al dezelve by besloten, doch ongetekende Billetten, éénen tot Lid van de Kamer der Oudsten stemmen.

ART. 141. Zoo dra iemand de volstreckte meerderheid der stemmen heeft, is dezelve verkoren.

ART. 142. Indien by de eerste stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschied 'er eene tweede stemming uit die, welke uit de voorgestelde nominatie zyn gestemd.

ART. 143. Indien by de tweede stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene derde stemming over de drie, welke de meeste stemmen hebben.

ART. 144. Indien by de derde stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene vierde stemming over de twee, welke de meeste stemmen hebben.

ART. 145. Die dan de meeste stemmen heeft, is verkoren.

ART. 146. Indien als dan de stemmen steeken, en in alle zoodanige gevallen, zal het lot beslissen.

ART. 147. Het vervaardigen en ondertekenen van de Geloofsbrief geschiedt ten aanzien der Kwartiers-vergadering, op dezelfde wys, als Art. 129., omtrent de Rings-vergadering bepaald is.

ART. 148. De Geloofsbrief is van den volgenden inhoud:

“De Kiezers uit zestig duizend Inwoonders der Nederlandsche Republiek, behoorende tot het kwartier van ____ hebben tot Lid van de Kamer der Oudsten van het Wetgevend Lichaam verkooren den Burger ____ waar van deze strekt tot bewys.

Actum ____ den ____”

Vyfde Afdeeling

Over beide de Kamers

ART. 149. Zo dra de verkiezing van eenen Burger tot Lid van de Grootte Kamer, of van de Kamer der Oudsten volbragt is, geeft het Plaatselyk Bestuur daar van aan den verkoorenen kennis, met toezending van den Geloofsbrief.

ART. 150. Ook geeft het Plaatselyk Bestuur van de gedane keuze kennis aan den Staats-Raad, welke daar van kennis geeft aan de Kamer, waartoe de verkoorene behoort.

ART. 151. De verkoorenen tot Leden van het Wetgevend Lichaam zenden hunnen Geloofsbrief, binnen veertien dagen na de gedane keus, aan de Kamer waarin zy verkooren zyn.

ART. 152. Elke Kamer van 't Wetgevend Lichaam beslist afzonderlyk binnen 14 dagen na den ontvangst van den Geloofsbrief, over de wettigheid der verkiezinge, en over de bevoegdheid der geenen, die tot haare Leden verkooren zyn.

ART. 153. Indien in de verkiezing of bevoegdheid van de verkoorenen tegen de Constitutie eenig gebrek bevonden wordt, of indien de verkoorene om andere redenen geen Zitting neemt, geeft de Kamer, welke zulks aangaat, daar van kennis aan den Staats-Raad, die ten spoedigsten eene nieuwe verkiezing doet plaats hebben.

ART. 154. Indien de Kamer, waartoe de verkoorene behoord⁴ in de verkiezing of bevoegdheid van den verkoorenen geen gebrek tegen de Constitutie bevindt, zal de verkoorene toegelaaten worden, om op den bestemden tyd Zitting te neemen.

ART. 155. Indien, niet tegenstaande de Kamer, waartoe de verkoorene behoord, geoordeeld heeft, dezelve te moeten toelaa- ten, nochtans eenig byzonder Ingezeten of

Geconstitueerde Magt redenen van beklag meent te hebben tegen de wettigheid, zal de zodanige de voorschreeven redenen van beklag met de daartoe betrekkelyke bewyzen, aan den Procureur Nationaal ter hand stellen, om deswegens voor het Nationaal Gerichtshof zodanige Actie te instituëren, als dezelve zal meenen te behooren; doch, zoo lang het Nationaal Gerichtshof de verkiezing niet vernietigd heeft, zal de verkoorene zitting houden.

ART. 156. Jaarlyks heeft 'er in het Wetgevend Lichaam deze verandering van Leden plaats; een derde deel der Leden van de Grootte Kamer gaat af, en een zesde deel der Leden van de Kamer der Oudsten.

ART. 157. De Leden, welke by de jaarlyksche verandering nieuw verkoren zyn, neemen zitting op den eersten dag van den gewoonen Landdag, die na de gewoone jaarlyksche verkiezing volgd.

ART. 158. De afgaande Leden kunnen terstond, doch slechts éénmaal, wederom op nieuw verkooren worden.

ART. 159. Niemand kan langer, dan zes achteréénvolgende jaaren, Lid van de Grootte Kamer, noch langer, dan twaalf achteréénvolgende jaren, Lid van de Kamer der Oudsten zyn.

ART. 160. Niemand, die uit één der Kameren, na daarin zes of twaalf jaaren respectively gezeten te hebben, afgegaan is, kan in dezelfde Kamer wederom verkooren worden, dan na verloop van twee jaaren.

ART. 161. De Jaarlyksche verkiezing van nieuwe Leden, in de beide Kamers, geschiedt door Kiezers uit die Ringen en Kwartieren, in welke de afgaande verkoren waren.

ART. 162. Om de orde, in het jaarlyks veranderen der Leden, te regelen, wordt 'er, by loting, aan ieder Kwartier een Nummer gegeven.

ART. 163. Hetzelfde Nummer, waarmede een Kwartier onderscheiden wordt, strekt ook tot het Nummer van de twee Ringen, welke tot zoodanig Kwartier behooren.

ART. 164. Het zesde deel der Leden van de Kamer der Oudsten, gaat, volgens de nummers hunner Kwartieren, af, van Nummer 1., by opklimming der Nummers.

Het derde deel der Leden van de Groote Kamer gaat, volgens de Nummers der Kwartieren, waartoe hunne Ringen behooren, af, van het hoogste Nummer, by nederdaling der Nummers.

ART. 165. De Grondvergaderingen, in welken tot de jaarlyksche verkiezing van nieuwe Leden voor 't Wetgevend Lichaam Kiezers moeten benoemd worden, komen byéén op den derden Dingsdag van de Maand April.

ART. 166. De Staats-Raad draagt zorg, dat de vereischte oproepingen, en de daartoe behoorende verkiezingen, volvoerd worden.

ART. 167. De plaatsen in de beide Kameren van het Wetgevend Lichaam binnens tyds openvallende, worden niet vervuld; dan op den gewoonen tyd, der jaarlyksche verkiezing.

ART. 168. Die ter vervulling eener buitengewoone vacature verkoren wordt, vervult slechts den tyd, geduurende welken zyn voorganger nog had moeten fungeeren.

ART. 169. Indien zy, welker plaatsen zyn open gevallen, by de eerstvolgende jaarlyksche veranderingen hadden moeten afgaan, wordt deze buitengewoone verkiezing gehouden, als vervangende de gewoone, en dan geschiedt in zoodanige Ring of Kwartier, op den gewoonen tyd, geene nadere verkiezing.

Doch indien zy, welker plaatsen zyn open gevallen, nog één Jaar, of langer, hadden moeten fungeeren, vervullen de

buitengewoon-verkorene alleen den tyd, geduurende welken hun Voorgangers nog hadden moeten fungeeren.

Wanneer in één der beide Kameren het getal der open gevallene plaatsen, meer mogt bedragen dan een zesde van het geheel getal, zullen de openstaande plaatsen vervuld worden.

In zoodanig geval geeft de Kamer, waar in die vacatures plaats hebben, daarvan kennis aan den Staats-Raad, welke zonder verwyl, doet oproepen, de Grondvergaderingen der Ringen of Kwartieren, waarin tot vervulling der open gevallene plaatsen, eene nieuwe verkiezing geschieden moet.

ART. 170. Geen der beide Kamers kunnen over eenige zaaken raadplegen, indien niet de meerderheid der voltallige Kamer tegenwoordig is.

ART. 171. Een kleiner getal dan de voorschreven meerderheid kan byéén komen, ten tyde der gewoone Landdagen, of op buitengewoone beschrijving; en heeft alsdan, gelyk ook ten allen tyde, het recht, om de afwezige Leden te noodzaken tot het bywoonen der Vergaderingen, door middel van zoodanige boeten, als ieder Kamer raadzaam vindt te bepalen; en by verdere weigering, om aan de bevelen der Kamer te gehoorzamen, wordt daar van in de Registers aantekening gehouden, en de plaats van den geenen, die afwezig gebleven is, vacant verklaard, behoudens het recht van den Procureur Nationaal, om tegen dien uitgeblevenen, zoodanige Actie te instituëeren, als hy zal meenen te behooren.

ART. 172. Zoo dra het vereischte getal van Leden in elke Kamer aanwezig is, en zitting genomen heeft, geven de beide Kamers daarvan aan elkanderen kennis.

ART. 173. De Groote Kamer en de Kamer der Oudsten, hebben ieder een afzonderlyke Vergaderzaal, en komen nooit in dezelfde Vergaderzaal te zamen.

ART. 174. Ieder kamer kiest uit haar midden, by volstreckte meerderheid, eenen Præsident, welke dien Post, geduurende ééne Maand waarneemt.

ART. 175. Ieder Kamer kiest insgelyks uit haar midden, by volstreckte meerderheid, éénen of meer Secretarissen, voor den tyd van één Maand.

ART. 176. Ieder Kamer stelt éénen Agent aan, welke de boodschappen van de eene Kamer aan de andere, als mede aan den Staats-Raad, overbrengt; den Secretaris in het houden van Notulen behulpzaam, en overeenkomstig zoodanige Instructie, als elke Kamer voor haren Agent maakt, werkzaam is.

ART. 177. Ieder Kamer heeft de aanstelling en afzetting van Kamerbewaarders, Bodens, en andere Beämpten, welken zy tot haren byzonderen dienst nodig heeft.

ART. 178. Ieder Kamer heeft het recht van bevel tot handhaving der goede orde, in hare Vergaderzaal, en buiten dezelve, binnen zoodanigen omtrek, als door eene uitdrukkelyke Wet bepaald wordt.

ART. 179. Het Wetgevend Lichaam heeft eene Eerewagt uit het Lichaam der Gewapende Burgermagt.

ART. 180. Door het Wetgevend Lichaam wordt een Reglement gemaakt voor den dienst van deze Wagt, en voor de duurzaamheid van dezelve.

ART. 181. Deze Wagt wordt tot geen anderen dienst gebruikt, en doet aan niemand, noch persoonlijk, noch gezamentlyk, eenige militaire hooners.

ART. 182. Ieder Kamer heeft het bewang over hare eigene Leden, om te waken tegen alle ongeregeldheden van derzelver gedrag in de Vergadering; en kan daar toe zoodanig Reglement van orde maken, en zoodanige middelen ter executie van het

zelve aanwenden, als dezelve zal vinden te behooren.

ART. 183. Geen Lid van het Wetgevend Lichaam kan over het geen hy in zynen post gesproken of geädviseerd heeft, in rechten betrokken worden.

Geen Rechtbank zal ooit een zoodanige aanklagt aannemen, of daaraan eenigen voortgang verleen.

ART. 184. Geen Lid van het Wetgevend Lichaam is tot eenig ampt verkiesbaar, dan alleen tot Lid van het Hooge Nationaale Gerichtshof, of van het Collegie van Curatoren over het Schoolwezen der Republiek. Ook zyn de Leden van het Wetgevend Lichaam verkiesbaar tot Leden van den Staats-Raad, by deszelfs eerste oprichting; doch in het vervolg niet.

Die, tot één der gemelde posten verkoren zynde, denzelven aanneemt, verliest zyn plaats in het Wetgevend Lichaam.

Behalven het geen by dit Articul bepaald is, zyn ook de Leden van de Grootte Kamer verkiesbaar tot Leden van de Kamer der Oudsten.

ART. 185. Het Wetgevend Lichaam, of een der beide Kameren afzonderlyk, of eene Commissie uit dezelve, woont nimmer eenige openbare Feesten of Plechtigheden by.

ART. 186. Het Wetgevend Lichaam, of één der beide Kameren, kan wel eenig gedaan voorstel in handen stellen van eene Commissie, uit haar midden benoemd, om daar op te dienen van consideratien en advis; maar nimmer wordt eenige Commissie benoemd, om het gezag, aan het Wetgevend Lichaam, of één der Kameren toevertrouwd, dadelyk uit te oefenen; noch om het Wetgevend Lichaam, het zy binnen het zy buiten de Residentieplaats, te vertegenwoordigen.

Het bepaalde by dit Articul, sluit niet uit,

het geen hier na, ten aanzien van de Kamer der Oudsten, in het Art. 270. is vastgesteld.

ART. 187. De Kamers houden hare zittingen, beide in dezelfde Residentieplaats.

ART. 188. Geen der twee Kameren kan buiten beider toestemmingen, hare zittingen langer dan voor drie dagen verschuiven.

Deze bepaling sluit niet uit de magt, welke in de volgende Artikelen aan de Kamer der Oudsten verleend wordt.

ART. 189. Het staat aan de Kamer der Oudsten alleen, de zittingen van het Wetgevend Lichaam naar eene andere plaats over te brengen.

ART. 190. Het besluit van de Kamer der Oudsten, tot het verplaatzen der zittingen, behelst eene bepaling van de plaats, en van den dag, waarop het Wetgevend Lichaam deszelfs raadplegingen zal voortzetten.

ART. 191. Dit besluit is onherroeplyk.

ART. 192. Alle raadplegingen, of handelingen, van één van beide of van beide de Kamers, welke mogten plaats hebben in den tusschentyd, tusschen het neemen van het voorschreven besluit, en de byéénkomst van het Wetgevend Lichaam op de nieuwe bestemde plaats, zyn krachteloos en van onwaarde.

ART. 193. Zoo dra de Kamer der Oudsten het besluit tot het verplaatsen der zitting genomen heeft, geeft zy daarvan kennis aan de Groote Kamer, en aan den Staats-Raad, en gelyktydig gaat de Kamer der Oudsten uit één.

ART. 194. De kennisgeving van het besluit van de Kamer der Oudsten, tot het verplaatsen der zittingen, doet de Groote Kamer oogenblykelyk uit één gaan, en strekt tevens, om dezelve tot de byéénkomst op de nieuw bestemde plaats en dag, te beschryven.

ART. 195. De Staats-Raad draagt zorg, dat alles in gereedheid gebragt worde, om het Wetgevend Lichaam, op de nieuw bestemde plaats te ontvangen; en dat het meergemelde besluit van de Kamer der Oudsten, in allen opzichte, naargekomen en ter uitvoer gebragt worde.

ART. 196. De Leden van den Staats-Raad, welke zich verzetten tegen het uitvoeren van zoodanig besluit, of de uitvoering daarvan vertragen, zyn schuldig aan aanslag tegen de veiligheid van den Staat.

ART. 197. Alle de Leden van het Wetgevend Lichaam zyn verpligt, volgens het besluit van de Kamer der Oudsten op den bestemden tyd en plaats tegenwoordig te zyn.

ART. 198. Indien de Leden van het Wetgevend Lichaam op den bestemden tyd en plaats niet tegenwoordig zyn, en geene redenen hunner afwezigheid op den dag, tegen welken de byeenkomst van het Wetgevend Lichaam bepaald is, hebben ingezonden, vaardigt de Staatsraad de nodige bevelen uit tot verkiezing van nieuwe Leden in plaats der afwezigen.

Doch zoo de afwezigen redenen van verschooning hebben ingezonden, aan den Staats-Raad, zendt dezelve die aan de Kamer der Oudsten en gedraagt zich over eenkomstig deszelfs oordeel.

ART. 199. De Leden van het Wetgevend Lichaam, welke in zodanig geval moedwillig afwezig zyn, worden niet alleen gehouden voor vervallen van hunne plaatsen in het Wetgevend Lichaam, maar zyn ook schuldig aan aanslag tegen de veiligheid van den Staat.

ART. 200. Aan dezelve misdaad zyn ook schuldig allen, die zich in zodanig geval tegen de oproeping der Grondvergaderingen, en tegen de verkiezing van nieuwe Leden, in plaats der afwezig geblevenen, verzetten.

ART. 201. Geduurende vier weken na den dag, waar op de byéénkomst van het Wetgevend Lichaam in de nieuwe residentie bepaald is, zal ieder Kamer kunnen raadpleegen, schoon de meerderheid der volledige Kamer niet tegenwoordig is.

Zesde Afdeling

Van de Zittingen en form van Raadpleging van 't Wetgevend Lichaam

ART. 202. Ieder Kamer van het Wetgevend Lichaam houdt haare Zittingen in 't openbaar, en doet haare Notulen in druk uitgeeven.

ART. 203. Het staat aan elke Kamer de nodige schikkingen te maaken, omtrent het getal der plaatsen voor de toehoorders, en omtrent de orde, welke aldaar moet in acht genoomen worden.

ART. 204. De Toehoorders zullen op geeerhande wyze zich in de Raadplegingen mengen, noch door woorden, tekens of gebaarden hunne goed- of af-keuring te kennen geeven; maar alle stilte en zedigheid in acht neemen.

ART. 205. De Leden van het Wetgevend Lichaam zullen zich op de Toehoorders niet beroepen.

ART. 206. Elke Kamer is verplicht by het Reglement van Orde, het welk zy voor zich in 't byzonder maakt, en by eene richtige executie van het zelve, zorg te dragen, dat het bepaalde in de twee voorgaande Artikelen stiptelyk in acht genomen worde; en zal daar toe gebruik maaken van de magt, by Art. 179. en 182. aan haar verleend.

ART. 207. De Præsident van ieder Kamer kan dezelve in een Generaal Committé formeeren, en is verplicht, dit te doen, wanneer een zesde der tegenwoordig zynde Leden zulks begeert.

ART. 208. Tot een Generaal Committé worden geene Toehoorders toegelaaten.

ART. 209. In een Generaal Committé wordt wel geraadpleegt en besloten over voorgestelde zaaken, maar geen besluit tot het vaststellen eener Wet genomen.

ART. 210. In alle zaaken, waaromtrent geene uitzondering is gemaakt, wordt by de meerderheid der tegenwoordig zynde Leden, in elke Kamer, de conclusie opge maakt.

ART. 211. In de overweging van eenig voorstel, wordt by de beide Kamers de volgende form in acht genomen.

Eer eenig voorstel in een Besluit veranderd wordt, geschieden 'er drie leezingen van hetzelfde; en wel op drie onderscheidene dagen.

De tusschenstand tusschen de eerste en tweede, en tusschen de tweede en derde leezing is telkens ten minsten van zes dagen.

ART. 212. Het doen van voorstellen behoort alleen, en by uitsluiting aan de Groote Kamer.

ART. 213. Elk Lid, of Commissie van de Groote Kamer, het welk eenig Voorstel doet, of welke eenig Rapport uitbrengt, moet daarby voordragen het ontwerp van de Wet, of van het Besluit, waartoe het voorstel of rapport strekt.

ART. 214. De Groote Kamer kan na de eerste of tweede leezing van eenig voorstel, de raadpleging daar over tot eenen bepaalden of onbepaalden tyd verschuiven, of het zelve verwerpen.

In het eerste geval verklaart de Kamer, *het voorstel in advis te houden tot*

In het tweede geval, *het voorstel voor als nog in advis te houden.*

In het derde geval, *het voorstel te verwerpen.*

ART. 215. Een gedaan voorstel, wanneer geen vyf Leden een tweede leezing van het zelve eischen, wordt gehouden voor verworpen;

Doch vyf, of meer Leden eene tweede leezing eischende, wordt daartoe de dag bepaald uiterlyk binnen veertien dagen, na het doen van het voorstel.

ART. 216. In alle gevallen, waarin na de eerste leezing het Voorstel niet verworpen, noch de raadpleging daar over verschoven wordt, wordt de dag tot eene tweede leezing bepaald.

Na de tweede leezing geen verschuiving of verwerping van 't voorstel plaats hebbende, wordt de dag tot eene derde leezing bepaald.

ART. 217. Een voorstel, 't welk tot een onderwerp van raadpleging genomen, en vervolgens na de derde leezing verworpen is, kan niet eerder, dan op den eerstvolgenden gewoonen Landdag, door iemand der Leden wederom ter overweging worden voorgedraagen.

ART. 218. Wanneer eenig Lid op het voorgestelde ontwerp eene verbetering heeft voor te slaan, zal hy dezelve voordragen, of na de tweede of na de derde leezing: doch indien hy zulks doet na de derde leezing, moet het geschieden, eer de raadplegingen over het voorstel aanvangen, en zullen in zodanig geval de raadplegingen over de voorgestelde verbetering twee dagen worden uitgesteld.

ART. 219. Wanneer een voorgesteld ontwerp voor de derde maal geleezen is, zal eerst in overweging genomen worden, of het zelve een voorwerp van nader deliberatie zyn zal, dan wel verworpen worden.

Indien het nader in deliberatie genomen wordt; en indien op het voorstel eene verbetering is voorgedragen, als dan wordt

eerst in deliberatie gebragt de voorgedragene verbetering; en indien dezelve verworpen wordt, dan het voorstel zelf.

ART. 220. De Grootte Kamer zal tot elke Wet of Resolutie een afzonderlyk voorstel doen, en geen twee of meer Wetten of Resolutien in 't zelfde voorstel zamenvoegen.

ART. 221. Indien na de derde leezing uit de raadpleeging blykt, dat de meerderheid der Leden van meening is, het voorstel in een besluit te veranderen, wordt het zelve eer de conclusie finaal genoomen wordt aan den Staats-Raad gezonden, om deszelfs consideratien op te geeven; of wegens de uitvoerlykheid van het voorstel zodanige zwarigheden voorkomen, om welke het zelve niet zou behooren in een besluit veranderd te worden.

En wordt het voorstel tot dit einde aan den Staats-Raad toegezonden, met dit behoorlyk onderteekend Formulier: *Dit voorstel wordt gesteld in handen van den Staats-Raad ter beoordeeling van deszelfs uitvoerlykheid.*

ART. 222. De Staats Raad in het aan denzelven ter beoordeeling gezonden voorstel, omtrent deszelfs uitvoerlykheid geen zodanige zwarigheid vindende, waarom het zelve niet zou behooren in een besluit veranderd te worden, zendt het aan de Grootte Kamer te rug, met dit behoorlyk onderteekend Formulier:

De Staats-Raad heeft, wegens de uitvoerlykheid van het nevensgaand voorstel, geene bedenkingen, om welken het zelve niet zou behooren in een besluit veranderd te worden.

ART. 223. De Grootte Kamer verandert het voorstel in een besluit, zo dra zy hetzelfde van den Staats-Raad met het in 't voorgaande Articul bepaalde Formulier terug ontvangt.

ART. 224. Indien de Staats-Raad binnen acht dagen deszelfs advis niet inzendt, verandert de Groote Kamer, zonder nader raadpleging, het voorstel in een besluit.

ART. 225. Indien de Staats-Raad zodanige zwaarigheden vindt omtrent de uitvoerlykheid van het voorstel, om welken hetzelfde in een besluit niet zou behooren veranderd te worden, geeft dezelve zulks met opgaaf der redenen, aan de Groote Kamer te kennen, met dit behoorlyk ondertekend Formulier: *De Staats-Raad vindt zwaarigheid omtrent de uitvoerlykheid van het nevensgaande voorstel, om de volgende redenen.*

ART. 226. De Groote Kamer het advis van den Staats-Raad met de voordragt der zwaarigheden ontvangende, raadpleegt over hetzelfde in een Generaal Committé.

ART. 227. Zoo de Groote Kamer oordeelt, om de voorgedragen zwaarigheden, het voorstel niet te moeten veranderen in een Besluit, wordt hetzelfde gehouden buiten verdere deliberatie, of daaromtrent, volgens de gewoone form van raadpleging, zodanig ander voorstel gedaan, als geoordeeld wordt te behooren.

ART. 228. Wanneer de Groote Kamer het Voorstel in een Besluit verandert, doet zy het zelve aan de Kamer der Oudsten overbrengen.

ART. 229. Het zy het advis van den Staats-Raad bedenkingen behelze of niet, de Groote Kamer doet, benevens haar Besluit ook het advis van den Staats-Raad aan de Kamer der Oudsten overbrengen.

ART. 230. Aan het Hoofd van ieder Besluit der Groote Kamer moeten aangeteekend zyn de dagen der Zittingen, waarop de drie onderscheidene leezingen gedaan zyn; mitsgaders de dag, waarop het Voorstel aan den Staats-Raad gezonden is, om advis.

ART. 231. In gevallen, waar in een onverwyld Besluit noodzaaklyk is, zal de Groote Kamer niet gehouden zyn aan de gewoone form van drie leezingen op drie onderscheidene dagen.

ART. 232. De noodzakelykheid van een onverwyld Besluit moet vooraf door eene afzonderlyke verklaring van de Groote Kamer erkend zyn, eer dezelve overgaat tot de raadplegingen over het onderwerp zelf.

ART. 233. Tot het erkennen van die noodzaakelykheid wordt vereischt de volstrekte meerderheid van het volledig getal der Kamer.

ART. 234. Indien de voorschreven noodzakelykheid erkend is, zal de raadpleging over het onderwerp zelf den eerstvolgenden dag voortgang kunnen hebben.

ART. 235. Indien de Art. 233. voorgeschrevene meerderheid oordeelt, dat de nood zo dringend is, dat de raadpleging tot den volgenden dag niet kan worden uitgesteld, zal op den zelfden dag de raadpleging mogen voortgaan; doch zullen de naamen der Leden, welke hier op voor of tegen geädviseert hebben, in het Kamerregister worden aangeteekend.

ART. 236. De verklaring der noodzaakelykheid van een onverwyld⁵ Besluit, moet de redenen van die noodzaakelykheid behelzen, en aan het Hoofd van het Besluit gesteld worden.

Indien de nood zoo dringende geoordeeld is, dat de raadpleging op den zelfden dag moest voortgaan, zal daar van insgelyks uitdrukkelyk melding gemaakt worden.

ART. 237. Ingevalle der noodzakelykheid van een onverwyld Besluit, wordt het advis van den Staats-Raad door de Groote Kamer ook gevraagd, doch de Staats-Raad is in zodanig geval, verplicht, binnen twaalf uren, na den ontvangst van het Voorstel, daar op te dienen van advis.

ART. 238. De Kamer der Oudsten doet geenerhande voorstellen.

ART. 239. Het staat aan de Kamer der Oudsten, de voorstellen van de Groote Kamer al of niet te bekrachtigen.

ART. 240. Zo dra een besluit van de Groote Kamer aan de Kamer der Oudsten is overgebracht, doet de Præsident de inleiding leezen.

ART. 241. Indien het uit hoofde van het Besluit niet blykt, dat de voorgeschreven form van raadpleegen in drie leezingen en in 't vraagen van het advis van den Staats Raad by de Groote Kamer in acht genomen is, noch aan het hoofd van het Besluit geplaatst is eene verklaring omtrent de noodzaakelykheid van een onverwyld Besluit; als dan weigert de Kamer der Oudsten haare bekrachtiging, zonder den inhoud van het Besluit in overweging te neemen.

ART. 242. In het geval, by het vorige Articul bepaald, wordt het Besluit van de Groote Kamer te rug gezonden, met dit, door den Præsident en Secretaris van de Kamer der Oudsten, onderteekend Formulier: *De Constitutie verbiedt dit Besluit in overweging te neemen.*

ART. 243. Indien de inleiding van het Besluit behelst eene verklaring van de Groote Kamer omtrent de noodzakelykheid van een onverwyld Besluit, als dan raadpleegt de Kamer der Oudsten eerst over het al of niet bekrachtigen van de gemelde verklaring.

In deze raadpleeging heeft zoo ten aanzien der gevorderde meerderheid, als ten aanzien van de aantekening der advisen in het Kamer register hetzelfde plaats als Art. 233. en 235. omtrent de Groote Kamer bepaald is.

ART. 244. Indien de Kamer der Oudsten de voorschreve verklaring niet bekrachtigd, dan raadpleegt dezelve niet over den inhoud

zelfs van het Besluit, maar zendt het aan de Groote Kamer te rug met dit ondertekend Formulier: *De Kamer der Oudsten kan de verklaring der noodzakelykheid van een onverwyld Besluit, in dezen, niet bekrachtigen.*

ART. 245. Indien de Kamer der Oudsten de gemelde noodzaakelykheid erkent, raadpleegt dezelve, of op den volgenden dag of ten zelfden dage, over den inhoud zelf van dit Besluit; doch zullen, wanneer die raadpleegingen ten zelfden dage gehouden worden, de naamen der Leden, welke voor of tegen het raadpleegen op dien dag geädviseerd hebben, in het Kamer-register worden aangetekend.

ART. 246. Indien aan het hoofd van 't Besluit behoorlyk geplaatst zyn de dagteekeningen der drie onderscheidene leezingen van de Groote Kamer, en de dagteekening van het verzenden van het voorstel aan den Staats-Raad, hebben de drie leezingen by de Kamer der Oudsten plaats.

ART. 247. Na elke leezing word het voorstel zelve in overweging genoomen.

ART. 248. Indien het bygevoegde advis van den Staats Raad bedenkingen, wegens de uitvoerlykheid van het voorstel behelst, raadpleegt de Kamer der Oudsten over zoodanige bedenkingen in een Generaal Comitté.

ART. 249. De Advisen van den Staats-Raad worden by beide de Kamers in een Secreet-Register aangeteekend.

ART. 250. Indien de Kamer der Oudsten eenig besluit van de Groote Kamer, schoon overeenkomstig de voorgeschreven form van raadpleegingen genomen, nochthans om deszelfs inhoud, na drie gedane leezingen niet goedkeurt, doet de Kamer der Oudsten het zelve registreeren, met dit onderstaand Formulier.

De Kamer der Oudsten na drie gedane

leezingen op den ____ den ____ en den ____ over het bovenstaande besluit van de Grootte Kamer geraadpleegt hebbende, maakt zwaarigheid het zelve te bekrachtigen.

ART. 251. De Grootte Kamer kan zoodanig besluit, als by het vorige Articul vermeld is, niet, dan na verloop van een geheel Jaar, aan de Kamer der Oudsten wederom ter overweging voordraagen.

Zy kan nochtans, te aller tyd, aan de Kamer der Oudsten een besluit voordragen, Articulen behelzende, welken een gedeelte hebben uitgemaakt van een afgekeurd voorstel.

ART. 252. Indien de Kamer der Oudsten, over eenig besluit van de Grootte Kamer raadplegende, de zaak zelve, by het besluit bedoeld, nuttig of nodig oordeelt, maar de maatregel, zoo als dezelve is voorgesteld, niet kan goedkeuren, zendt de Kamer der Oudsten hetzelve aan de Grootte Kamer te rug met dit behoorlyk ondertekend Formulier: *De Kamer der Oudsten kan het nevensgaande Besluit, zoo als hetzelve ligt, niet bekrachtigen.*

ART. 253. Indien de Kamer der Oudsten sommige gedeeltens, of Articulen der Wet, goedkeurt, maar andere gedeeltens, of Articulen niet kan goedkeuren, zendt dezelve het Besluit aan de Grootte Kamer te rug, met dit behoorlyk ondertekend Formulier: *De Kamer der Oudsten kan het nevensgaande Besluit uit hoofde van het Articul ____ niet bekrachtigen.*

ART. 254. In beide de gevallen, in de twee naastvoorgaande Articulen bepaald, kan de Grootte Kamer over dezelfde zaak, zoo dra zy zulks goedvindt, een nader voorstel aan de Kamer der Oudsten, ter overweging, voordraagen.

ART. 255. De Besluiten van de Grootte Kamer door de Kamer der Oudsten bekrachtigd, hebben kracht van Wet.

ART. 256. Een Wet, welke op eene verklaring der noodzakelykheid van een onverwyld besluit genomen is, heeft niet langer kracht dan geduurende den tyd van één Jaar, in de Wet zelve uitgedrukt, en kan niet anders verlengd worden, dan door het zelve, volgens de gewoone form van raadpleegen, nader in overweging te neemen.

ART. 257. De bekrachtiging van de Kamer der Oudsten op een Besluit, het welk, volgens de gewoone form van raadpleeging, genomen is, wordt te kennen gegeven, door onder hetzelve te stellen dit behoorlyk ondertekend Formulier.

Na drie onderscheidene leezingen op den ____ den ____ en den ____ by de Kamer der Oudsten bekrachtigd.

ART. 258. De bekrachtiging van een onverwyld genomen besluit, wordt te kennen gegeven door onder het zelve te stellen dit behoorlyk ondertekend Formulier: *Na voorgaande bekrachtiging van de verklaring der noodzakelykheid van een onverwyld Besluit, by de Kamer der Oudsten bekrachtigd.*

ART. 259. De Kamer der Oudsten doet de bekrachtigde besluiten afzonderlyk Registreren, en zendt dezelve, zo wel aan de Grootte Kamer als aan den Staats-Raad op denzelfden dag, waarop de bekrachtiging geschied is.

ART. 260. Het Wetgevend Lichaam verleend geene Gratie, dan na ingenoomen advis van het Nationaale Gerichthof.

Zevende Afdeeling

Van de Kamer der Oudsten afzonderlyk

ART. 261. De Kamer der Oudsten kan op buitengewoone tyden vergaderen, zonder dat de Grootte Kamer byéénkomt.

ART. 262. Tot zodanige buitengewoone Vergaderingen worden de Leden van de Kamer der Oudsten door den Staats-Raad beschreven.

ART. 263. De Staats Raad is verplicht de Kamer der Oudsten te beschryven, zo dikwyls eenige voorkomende zaak zulks vordert.

ART. 264. Ook is de Staats Raad daar toe verplicht, zo dikwyls de hierna Art. 268 bepaalde Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten zulks begeeren.

ART. 265. De Kamer der Oudsten doet de benoeming van een dubbeltal, waaruit de Leden van den Staats-Raad verkoren worden.

ART. 266. Zy doet de keus der Leden van het Hooge Nationaal Gerichts-Hof, en der Curatoren over de Nationaale Scholen, uit daartoe aan haar overgeleverde Nominatiën.

ART. 267. Zy heeft de goed- of af-keuring van de aanstelling *voor eerst*, der Leden van de Nationaale Finantie kamer en van de Nationaale Reken-kamer. *Ten tweede* van de Secretarissen van Staat, van de Ambassadeurs, en andere Agenten, van wegen deze Republiek in eenig openbaar character buiten 's Lands resideerende.

En ten derde: van alle Hooge Officieren in den dienst dezer Republiek te Water of te Land, bepaaldelyk van alle Officieren te Water boven den Rang van Capitein, en te Lande boven den Rang van Colonel.

ART. 268. Zy benoemd jaarlyks uit haar midden vyf Gecommitteerden, welke niet tegenstaande 't scheiden der Landdagen, in de Residentie hun verblyf houden, en hunne daggelden genieten.

ART. 269. Deze Gecommitteerden zullen aan de Leden van den Staats-Raad niet mogen bestaan tot den vierden graad inclusief, noch door Bloedverwandschap, noch door Huwlyk.

ART. 270. De Staats-Raad is alleen, en by uitsluiting, bevoegd en verplicht, alle Cor-

respondentie te houden met vreemde Mogendheden, derzelver Ministers by deze Republiek, en met de Ministers dezer Republiek, buiten 's Lands Resideerende; alle openingen tot onderhandelingen te ontvangen, de nodige informatiën in te neemen, en alle Diplomatische functiën waarteneemen, zo ten aanzien van het aangaan van Tractaaten, als van de schikkingen tot Oorlog en Vrede; zonder verplicht te zyn de voorschreeve Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten, of iemand anders daar in te kennen, dan voor zo verre zulks hier na expresselyk bepaald is.

ART. 271. De Staats-Raad zal geenerhande Last of Qualificatie mogen geeven aan eenige Ministers deezer Republiek, of andere Agenten, buiten 's Lands resideerende, tot het dadelyk entameeren van onderhandelingen tot Vrede of Oorlog, of tot het maaken van Tractaaten of Alliantiën, dan na dat dezelve, zo van het object der onderhandelingen, als van de daartoe betrekkelijke Condiitiën aan de voorschreeve Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten kennis gegeeven, en derzelver consideratiën daarop ingenomen zal hebben.

ART. 272. De Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten, zullen alle openingen welke zy van den Staats-Raad ontvangen, omtrent de præparatoire onderhandelingen met Buitenlandsche Magten, geheim houden, zonder daar van, noch aan de volle Kamer, noch aan iemand, hoe ook genaamd, eenige kennis te geeven.

ART. 273. De onderhandelingen⁶ gepraepareert zynde, zal het te sluiten Tractaat, of de beslissing tot Vrede of Oorlog ter kennis gebracht worden van de Kamer der Oudsten; en zal de Staats-Raad geene qualificatie geeven tot het sluiten van zodanig Tractaat, of eenig Besluit neemen tot Vrede of Oorlog, dan met consent van deze Kamer.

ART. 274. De ratificatie van⁷ alle Tractaaten en Alliantieën gelyk ook de bekrachtiging van het Besluit tot Vrede of Oorlog, staat aan het Wetgevend Lichaam.

ART. 275. Indien de Staats-Raad zich in de noodzaakelykheid bevindt, om over eenige geheime Artikelen te handelen, zullen dezelve niet worden ingewilligd, dan met toestemming van de Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten.

De geheime Artikelen⁸ zullen nimmer mogen stryden tegen de openbaare Artikelen van het Tractaat; zy mogen nimmer behelzen den afstand van eenig gedeelte van het Territoir der Republiek, of de toezegging van geldsommen, gelyk ook niet de overgifte van eenig recht, by andere Tractaaten aan de Republiek toegekend of afgestaan.

ART. 276. De Staats-Raad zal jaarlyks aan de Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten doen blyken de dadelyke uitgaaf van alle zodanige penningen, waarover het Wetgevend Lichaam aan den Staats-Raad tot geheime uitgaven, de byzondere dispositie mogt geeven.

Agtste Afdeeling

Van de Rechtspleging over de Leden van het Wetgevend Lichaam en anderen

ART. 277. De Leden van het Wetgevend Lichaam, van den Staats-Raad, van de Nationaale Finantie-kamer, van de Nationaale Reken-kamer, en de Secretarissen van Staat, wanneer zy van eenig misdryf in de waarneeming van hunnen post, of van eenige andere misdaad, hoe ook genaamd, beschuldigd worden, worden daar over te recht gesteld voor het Hooge Nationaale Gerichthof.

ART. 278. De voorschreeve Personen worden van wegen het gemelde Gerichthof, in civiel arrest gesteld, indien dezelve *in flagranti* zyn geapprehendeerd, of indien

anderzins de beschuldiging van dien aart is, dat de zaak tot eene apprehensie gedisponeerd zoude zyn.

ART. 279. Het zy de beschuldiging van dien aart is, dat men nodig acht, zich van den Persoon te verzekeren, het zy zodanige verzekering onnodig zy, in geene gevallen worden tegen de voorschrevene Personen eenige procedures verder aangevangen, ten zy de beschuldigten altoevens in hunne posten gesuspendeert zyn.

ART. 280. Het staat alleen aan de Kamer der Oudsten zodanige suspensie te decreteren.

ART. 281. Zy decreteert geene suspensie, dan op aanklagte.

ART. 282. De Procureur Nationaal is verplicht, zoodanige aanklagten te doen, het zy eeniglyk *ex Officio*, het zy door het Nationaal Gerichthof, of wel door de Groote Kamer daartoe gelast.

ART. 283. Indien de geen, tegen wien de aanklagte valt, een Lid is van de Groote Kamer, is de Publieke Aanklager verplicht, de aanklagte eerst te brengen ter kennis van de Groote Kamer.

Indien de Groote Kamer oordeelt, dat 'er grond van vermoeden is, vergund zy de verdere aanklagte⁹.

Indien zy geen grond van vermoeden vindt, vervalt de aanklagte, en wordt het arrest, indien 'er zodanig een plaats heeft, opgeheven.

ART. 284. De Kamer der Oudsten, het zy in de gevallen, waarin de aanklagte directelyk door den Publieken Aanklager ter haarer kennis gebragt wordt, het zy in het geval, waarin dezelve door de Groote Kamer reeds beoordeeld is, over de gronden van vermoeden tegen den Aangeklaagden oordeelende, decreteert geene suspensie, dan met de volstreckte meerderheid van het volle getal der Leden.

ART. 285. De Kamer der Oudsten geene genoegzaame gronden van vermoeden tegen den aangeklaagden vindende, vervalt de aanklagte, en wordt het arrest, indien 'er zodanig een plaats heeft, opgeheven.

ART. 286. Zo dra de suspensie by de Kamer der Oudsten gedecreteerd is, wordt daar van aan de Kamer, of het Collegie, waar van de gesuspendeerde Lid, of waaraan hy onderhoorig is, als mede aan den Publieken Aanklager kennis gegeven.

ART. 287. De Publieke Aanklager is verplicht, binnen veertien dagen, na het ontvangen van het Decreet van suspensie, tegen den gesuspendeerden voor het Hooge Nationaale Gerichts-Hof zodanige actie te instituëeren, als hy zal meenen te behooren.

ART. 288. Zo dra de gesuspendeerde by vonnis van het gemelde Gerichts-Hof is vry gesproken, hervat de vry gesprokene de waarneming van zynen post.

ART. 289. De Leden van het Wetgevend Lichaam, en anderen, in het 277 Articul vermeld, kunnen door geene Personeele Actien, wegens Civile zaaken, in rechten worden vervolgd, dan voor den dagelykschen Rechter hunner woonplaats; en kunnen door geene Personeele Arresten daarvan afgetrokken worden.

Het bepaalde by dit Articul strekt zich niet uit tot zodanige Contracten of schulden, welken zy mogten aangaan of maaken in de Residentie-plaats van 't Lichaam of Collegie, waartoe zy behooren.

TITUL IV

Van de Uitvoerende Magt

ART. 290. De Uitvoerende Magt van de Republiek word toevertrouwt aan eenen Staats-Raad, bestaande uit zeven Leden.

ART. 291. Tot Leden van den Staats-Raad zyn alleen verkiesbaar, die in zich ver-eenigen de navolgende vereischters:

1. Dat zy zyn Stemgeregtigde Burgers.
2. Dat zy den ouderdom van vyf en dertig Jaaren vervuld hebben.
3. Dat zy binnen deeze Republiek geboren zyn.
4. En dat zy hunne vaste Woonplaats, gedurende de laatste¹⁰ twintig Jaaren, bin-nen¹¹ dezelve gehad hebben.

ART. 292. Na de eerste aanstelling zyn de Leden van het Wetgevend Lichaam tot den Staats-Raad niet nominabel, dan na dat zy twee Jaaren te vooren afgetreden zyn.

ART. 293. De Leden van den Staats-Raad zullen elkanderen niet bestaan in den vierden graad van Maagschap inclusief, het zy door Bloedverwantschap of Huwelyk; ook zullen zoodanige Vermaagschappen elkan-deren in den Staats-Raad niet opvolgen, ten zy 'er een tusschenstand van twee jaaren verlopen zy.

ART. 294. Tot Lid van den Staats-Raad kan niemand benoemd worden, die aan eenig Lid van de Kamer der Oudsten be-staat in de opklimmende of nederdaalende linie, of van het zelve een Broeder is.

ART. 295. Al wie tot Lid van den Staats-Raad verkooren, word, en eenigen post be-kleed, word gehouden van denzelfen af-stand gedaan te hebben, zoo dra hy zitting neemt.

ART. 296. Tot verkiezing der Leden van den Staats-Raad maakt de Kamer der Oud-sten de Nominatie van een dubbeltal.

ART. 297. Ieder Lid van de Kamer der Oudsten zal altoorens overtegaan tot het maaken der voorschreeven Nominatie, op den Eed, by den aanvang van zynen post gedaan de belofte afleggen voor de Kiezers, Art. 63 bepaald.

ART. 298. Ieder Lid van deeze Kamer zal tot de voorschreevene Nominatie twee Burgers opgeeven, door het schryven van hunne naamen in een beslooten Billet, het welk hy met zyn naam heeft ondertekend.

ART. 299. De Billetten worden met derzelve ondertekeningen opentlyk opgelezen, en de naamen van alle de gestemden op een Lyst gebragt.

ART. 300. Zoo dra iemand, het zy by de eerste stemming, het zy by vervolg de volstreckte meerderheid van stemmen heeft, word dezelve op het dubbeltal geplaatst.

ART. 301. Zoo lang 'er geene volstreckte meerderheid der stemmen is, heeft 'er telkens over de gestemden herstemming plaats, uitgezonderd alleen hem, die de minste stemmen heeft, tot dat het vereischte dubbeltal door een volstreckte meerderheid gemaakt is.

ART. 302. In alle gevallen, wanneer de stemmen steeken, zal het lot beslissen.

ART. 303. In het plaatsen der naamen op het dubbeltal, zal de naam van den Burger, die het eerst de volstreckte meerderheid der stemmen heeft, op de lyst boven aan gesteld worden, en ingevalle van gelyke stemmen, zal het lot daaromtrent beslissen.

ART. 304. Zoo dra het dubbeltal gemaakt is, geeft de Kamer der Oudsten daar van kennis aan den Staats-Raad, met toezending van een door den President en Secretaris ondertekende Nominatie.

ART. 305. De Kiezers uit de Grondvergaderingen der geheele Republiek doen de keus uit het voorschreeven dubbeltal.

ART. 306. De Staats-Raad geeft van dit gemaakt dubbeltal aan het Volk kennis, by eene Proclamatie, welke alomme door de geheele Republiek word afgekondigt, en waar by de Kiezers uit alle Grondvergaderingen opgeroepen worden, om ingevolge het

voorschrift der Constitutie, uit de twee genomineerden éénen tot Lid van den Staats-Raad te verkiezen.

ART. 307. De Kiezers in de onderscheidene Districts-Vergaderingen te zamen gekomen zynde, doen de Gecommitteerden uit het Plaatselyk Bestuur aan dezelve de bovengemelde Proclamatie voorlezen.

ART. 308. Elk der Kiezers stelt in een ongeteekend Billet den naam van den Burger, welken hy uit het dubbeltal verkiest, en steekt vervolgens het zelve in een daar toe gestelde bussche, overeenkomstig het bepaalde in de Titul der Grond- en Kiezers-Vergaderingen.

ART. 309. De Billetten opgehaald zynde, worden de stemmen naauwkeurig aangeteekend, en vervolgens zonder by de meerderheid een keus op te maaken, wordt van alle de uitgebragte stemmen aan den Staats-Raad kennis gegeven by een stemlyst van den volgenden inhoud.

De Kiezers uit vyftien duizend Inwoonders der Nederlandsche Republiek, behoorende tot de Districts-Vergadering van _____ hebben uit het geproclameerde dubbeltal tot de verkiezing van één Lid van den Staats-Raad, hunne stemmen in dezer voegen uitgebragt.

Voor den Burger _____ stemmen
En voor den Burger _____ stemmen
waar van deeze strekt tot bewys
Actum _____ den _____

ART. 310. De voorschreeve stemlyst wordt door vier Kiezers onderteekend, door de Gecommitteerden van het Plaatselyk Bestuur gelegaliseerd, en door het Plaatselyk Bestuur zelfs ten spoedigsten, immers binnen één week, op zyne verantwoordelykheid, aan den Staats-Raad toegezonden.

ART. 311. De Staats-Raad doet uit al de stemlysten, welke binnen veertien daagen na den dag der verkiezing ingekomen zyn,

de stemmen naauwkeurig aantekenen, en maakt daar uit op, wie van de genomineerde Burgers de meeste stemmen heeft.

ART. 312. Die de meeste stemmen heeft is verkooren.

ART. 313. De Staats-Raad zendt aan de Kamer der Oudsten de ingekoomene origineele stemlysten met de daar uit op gemaakte verkiezing ter Revisie.

ART. 314. De Kamer der Oudsten de opgemaakte keus in orde bevindende, zendt dezelve aan den Staats-Raad te rug, ten einde den verkoorenen tegen den bepaalde tyd tot het aanvaarden van zynen post te beschryven.

ART. 315. Vervolgens draagt de Staats-Raad zorge, dat deeze stemlysten behoorlyk geschikt, en met de uitterste naauwkeurigheid naargezien zynde, door den druk gemeen gemaakt, en voor elk Burger van Nederland verkrygbaar worden.

ART. 316. Indien de verkoorene geen zitting neemt, maakt de Kamer der Oudsten een nieuw dubbeltal, waar uit de Kiezers, op nieuws eene verkiezing doen.

ART. 317. De gewoone Jaarlyksche verkiezing voor den Staats-Raad geschiedt door de Kiezers in hunne District Vergaderingen zamen gekoomen, 's daags na den derden Dingsdag in April.

ART. 318. De gewoone Jaarlyksche Beëdiging van den nieuw verkoorenen in den Staats-Raad geschied, op den eersten Dingsdag in November.

ART. 319. Jaarlyks gaat 'er één Lid af.

ART. 320. Een Lid, hetwelk uit den Staats-Raad is afgetreden, is niet weer verkiesbaar, dan na verloop van zes jaaren.

ART. 321. Wanneer 'er binnen's tyds een plaats in den Staats-Raad openvalt, word

'er (uitgezonderd in het geval Art. 323. bepaald) eene buitengewoone verkiezing gedaan, en de nieuw verkoorne vervuld den tyd, geduurende welke zyn voorganger noch hadt moeten fungeeren.

ART. 322. Tot zoodanige buitengewoone verkiezing wordt de Kamer der Oudsten, indien dezelve niet by één is, ten spoedigsten door den Staats-Raad beschreven, en de Kiezers doen uit het daar toe gemaakt dubbeltal de verkiezing.

ART. 323. Indien het Lid, wiens plaats binnen's tyds is opengevallen in de eerstvolgende maand November moet afgaan, en indien de vacature plaats heeft, wanneer reeds eene nieuwe verkiezing tot de gewoone jaarlyksche verandering gedaan is, geschiedt 'er geene andere verkiezing, maar in zoodanig geval zal de nieuw verkoorene dadelyk in functie treden, en eerst buitengewoon vervullen den tyd van zynen voorganger, en vervolgens den gewoonen tyd, waar toe hy verkooren is.

ART. 324. Wanneer gelyktydig meer dan ééne verkiezing gedaan is, zal de Kamer der Oudsten, direct na de aanstelling door het Lot de orde bepalen, volgens welke ieder der verkoorene zal afgaan.

ART. 325. De Leden van den Staats-Raad, in functie getreden zynde, kunnen op hun verzoek niet ontslagen worden, dan om zeer dringende redenen. De beoordeeling van de redenen, in het (des noods)¹² verleenen van het ontslag, staat aan het Wetgevend Lichaam.

ART. 326. De Leden van den Staats-Raad zullen in de waarneming van hunnen post, met de hun toevertrouwde magt, de Constitutie handhaven.

ART. 327. Tot het geen in het voorige Articul bepaald is, en tot de getrouwe vervulling van alle de deelen hunner verplichting, zullen zy zich verbinden, door in de

Vergadering van de Kamer der Oudsten, en in handen van den Præsident van dezelve Kamer, afteleggen de navolgende Eed, of belofte:

“Ik beloove en zweere, dat ik met al myn vermogen, als Lid van den Staats-Raad, mynen post getrouwelyk zal waarneemen, en my stiptelyk gedraagen overeenkomstig het voorschrift der Acte van Constitutie voor het Volk van Nederland, den ____ geërresteerd.”

Zoo waarlyk helpe my God Almagtig; of ik beloove dit met waare woorden in plaatse van Eede.

ART. 328. Ieder Lid zal by beurte Præsident zyn geduurende één maand.

ART. 329. De Præsident van den Staats-Raad zal zyn de bewaarder van het groot Nationaal Zegel.

ART. 330. De Staats Raad heeft tot deszelfs adsistentie eenen Secretaris van Staat, welke byzonderlyk aan deezen Raad en deszelfs deliberatiën verbonden is, zoo ten aanzien van binnenlandsche als van buitenlandsche zaaken.

ART. 331. Door deezen Secretaris doet de Staats-Raad alle Wetten en Ordres in de onderscheide Departementen toezenden aan den Procureur Generaal van het aldaar resideerende Departementaal Gerichts-Hof, of aan eenig ander Officier of Officiëren van Justitie binnen het Departement, daar toe door den Staats-Raad te qualificeeren, om de Publicatiën te bezorgen, en de uitvoering te bevorderen. Zullende het Wetgevend Lichaam, op voordragt van den Staats-Raad, de verdere Officiëren of Beämpten vaststellen, welke tot dat einde in elk Departement wyders zullen werkzaam zyn.

ART. 332. 'Er zullen zyn, behalven deezen Secretaris, aan de deliberatiën van den Staats Raad byzonder verbonden, noch twee andere Secretarissen van Staat, waar

van de een tot de Administratie der zaaken van de Zee-macht, en de andere tot die van de Land-macht meer directelyk bestemd zal zyn.

ART. 333. De drie Secretarissen van Staat zullen alle op gelyke voet aan den Staats-Raad onderworpen en verantwoordelyk zyn.

ART. 334. Het Wetgevend Lichaam zal op voordragt van den Staats-Raad bepalen, of 'er eenige, en hoedanige Commisarissen of Commiesen tot adsistentie aan den Secretaris van de Zee-magt en van de Land-magt zullen worden toegevoegd, en derzelder werkzaamheden by de daar toe vereischte Reglementen of Instructiën bepalen.

ART. 335. Het Wetgevend Lichaam zal op gelyke voordragt van den Staats Raad bepalen, hoedanige Amptenaaren en Bedienden aan den Staats-Raad, en aan de Secretarissen van Staat toegevoegd en ondergeschikt zullen worden; de Instructie voor zoodanige Amptenaaren en Bedienden zullen door den Staats-Raad, onder approbatie van het Wetgevend Lichaam, gemaakt worden.

ART. 336. Alle uitgegevene Ordres, Resolutiën of Actens, mitsgaders alle Missives van den Staats-Raad worden gearapheerd door den President of door den geenen die by deszelfs absentie daar voor fungeerd, en geteekend door den Staats-Secretaris, of by deszelfs absentie, door een ander daar toe gequalificeerd Minister.

ART. 337. De Staats-Raad heeft de aan- en af-stelling van de Secretarissen van Staat; doch de aanstelling heeft geen effect, ten zy dezelve door de Kamer der Oudsten zy goedgekeurd.

De afstelling kan door den Staats-Raad geschieden zonder voorkennis of goedkeuring van de gemelde Kamer der Oudsten.

Op deze magt van den Staats-Raad wordt geen inbreuk gemaakt door het bepaalde in Art. 280. in de Titul van de Wetgevende Magt.

ART. 338. Dezelve Staats-Raad heeft de directe aanstelling van zoodanige Secretarissen van Ambassade, als dezelve noodig oordeelt aan de Buitenlandsche Ministers toe te voegen.

ART. 339¹³. De bepaling der Tractementen, Daggelden, Defroyementen en andere toelagen voor de Buitenlandsche Ministers en voor de Secretarissen van Ambassade staat aan het Wetgevend Lichaam.

ART. 340. Geen Lid van den Staats-Raad kan tot Secretaris van Staat aangesteld worden, dan, na dat dezelve vyf jaaren daar uit zal zyn afgetreden.

ART. 341. Tot Secretaris van Staat kan niemand aangesteld worden, die aan een der fungeerende Leden van den Staats-Raad tot in den vierden graad inclusief vermaagschap is, door Bloedverwantschap of Huwelyk.

ART. 342. De Staats-Raad stelt niemand aan tot Secretaris van Staat, dan die den ouderdom van dertig jaaren bereikt heeft, binnen deeze Republiek gebooren is, en zedert de laatste vyftien jaaren zyn vaste woonplaats in dezelve heeft.

ART. 343. De Staats-Raad draagt zorg, dat de Secretarissen van Staat, zonder onder zich eene afzonderlyke Vergadering te formeeren, hunnen post, een ieder in dat gedeelte van het Bestuur, waar in hy geplaatst is, getrouwelyk waarneemen, en dat zy zich stiptelyk gedragen, overeenkomstig het geen hun in het gemeen by de Constitutie, en bepaaldelyk by de Instructie, voor een ieder van hun by het Wetgevend Lichaam te vervaardigen, is aanbevoelen.

ART. 344. De Staats-Raad zal in de Residentie-plaats van het Wetgevend Lichaam mede deszelfs Residentie houden.

ART. 345. Men zal in den Staats-Raad by de meerderheid der presente Leden concludereen en resolveeren; en zal van de present zynde Leden in het Register aantekening worden gehouden.

ART. 346. Ieder Lid is bevoegd zyn advies, met redenen bekleed, in de Notulen te doen insereeren.

ART. 347. 'Er zullen geen Resolutien genomen, of eenige ordres gearresteert worden, dan in de gewoone Vergaderingen, of in zodanige buitengewoone, waar toe het blykt, dat alle de Leden, welke zich in de Residentie bevinden, geroepen zyn.

Het bepaalde by dit Artikel beneemt aan den Staats-Raad de magt niet, om deszelfs President, of een of meer Gecommitteerden, het zy by een generaal Reglement van orde, het zy by speciaale Resolutien, tot de uitoeffening van eenige daaden van gezag te qualificeeren.

ART. 348. Niemand der Leden zal zich buiten de Residentie mogen absenteeren, dan met uitdrukkelyke vergunning¹⁴ van den Staats-Raad, waar van in het Register aantekening zal gehouden worden.

ART. 349. Zodanige vergunning tot absentie zal nooit aan meer, dan twee Leden tevens verleend worden.

ART. 350. De Leden van den Staats-Raad zullen geen deel neemen aan eenige raadplegingen, waar in zy voor hunne Persoonen of Familien, tot in den vierden graad van Maagschap of Zwagerschap inclusief, eenig byzonder belang hebben; maar zal zodanig Lid zich, gedurende de gemelde raadplegingen, van de Vergadering onthouden.

ART. 351. Niemand der Leden zal directelyk, of indirectelyk eenig deel neemen, of hebben in leverantiën of aanneemingen ten dienst van de Republiek, of van eenig gedeelte van het publiek bestuur in dezelve.

ART. 352. Niemand van hun zal ontfangen eenige giften, gaven, of geschenken, van eenige Persoonen, Corporatiën, Beämpften, Geconstitueerde Machten, Vorsten, buitenlandsche Mogendheden, derzelve Ministers of Agenten, in eenigerhande manieren, directelyk of indirectelyk.

ART. 353. De Staats-Raad zal de hand houden, aan de stipte uitvoering van alle Wetten en Resolutiën van het Wetgeevend Lichaam, en toezien, dat hier omtrend elk in zyn qualiteit tot zyn plicht gehouden worde.

ART. 354. De Staats-Raad doet de Wetten binnen drie dagen, na derzelve ontfangst, registreeren, zegelen, parapheeren, tekenen,¹⁵ en in de Residentie-plaats publiceeren.

Voorts draagt dezelve zorg, dat de gemelde Wetten ter verdere Publicatie en affixie, op de meest geschikte wys, werwaards zulks behoord, zullen verzonden worden.

ART. 355. De Staats-Raad geeft aan de Wetten, met weglating van 't hoofd en het onderschrift, zoo verre zulks de form van raadpleeging en bekrachtiging der beide Kameren respectively behelst, eene algemeene inrichting, overeenkomstig het volgend Formulier.

“De Staats-Raad der Nederlansche Republiek, doet te weeten: Dat het Wetgeevend Lichaam overwoogen hebbende,¹⁶ dat enz.

(Fiat insertio van de Motiven.)

Besloten en gestatueërd heeft.

(Fiat insertio van het Dispositif.)

En aangezien ten dezen in acht genomen is, het geen door de Constitutie, tot het voorstellen en bekrachtigen eener Wet vereischt wordt, zoo gelast de Staats-Raad, overeenkomstig dezelve Constitutie, in naam des

Nederlandschen Volks, dat deeze alömme, daar zulks behoord, zal worden gepubliceerd en geaffigeerd.”

ART. 356. De Wetten, uit welke hoofd en onderschrift aan den Staats-Raad niet blykt, dat het Voorschrift der Constitutie daar by in acht genoomen is, worden door den Staats-Raad niet gepubliceerd, maar aan de Kamer der Oudsten, binnen tweemaal vier-en twintig uren, te rug gezonden, met aanvoering der redenen, waarom de Staats-Raad zich daartoe bezwaard vindt.

ART. 357. De Staats Raad draagt zorg, dat de Geconstitueerde Machten en Nationale Ambtenaaren, tot welke toezicht, of Administratie de gepubliceerde Wetten, of de door 't Wetgeevend Lichaam genoemene Resolutien, bepaaldelyk behooren, ten spoedigsten dezelve ontvangen, ten einde daar door de uitvoering van dezelve des te beter bevorderd worde.

ART. 358. De Staats-Raad maakt voorzieningen in byzondere gevallen, of voor zekeren tyd, en doet dezelve uitvoeren.

ART. 359. De Staats-Raad is bevoegd, Ordonnantiën te maaken, en te doen publiceeren, om de uitvoering eener Wet te bevorderen, en de wys van derzelve uitvoering te regelen, voor zoo verre de wyze van uitvoering by de Wet zelve niet mogt bepaald zyn.

ART. 360. De Staats Raad zal geenerhande dispensatie van Wetten verleenen, maar alle verzoeken daartoe gedaan, aan 't Wetgevend Lichaam verwyzen; doch, ingevalle het Wetgevend Lichaam niet vergadert is, zal het aan den Staats-Raad vry staan, met voorkennis en bewilliging van de Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten, surcheance te verleenen, tot dat het Wetgevend Lichaam zal zyn byéén gekomen.

Het zal échter aan het Wetgevend Lichaam vry staan, de Staats-Raad daartoe,

ten opzichte van byzondere onderwerpen, als van vry Paspoorten en dergelyke, by eene formeele Wet, of Resolutie te machtigen.

ART. 361. Overeenkomstig de bepaling der Wetten, draagt de Staats-Raad zorg voor de Binnen- en Buitenlandsche veiligheid en rust der Republiek.

ART. 362. De Staats-Raad heeft de beschikking over de Krygsmagt te Water en te Land, en bestuurt in tyd van Oorlog derzelver operatiën.

ART. 363. De bepaling van de sterkte, aanwerving of afdanking en bezoldiging der Armée te Land; gelyk ook van den aanbouw, het equipereen der Schepen, en afdanken der Equipagiën, geschiedt door het Wetgevend Lichaam, doch ten aanzien van de Armée te Lande, wordt dezelve telkens niet langer, dan slechts voor één Jaar geconsenteerd; en moet jaarlyks de continuatie, vermeerdering of vermindering van dezelve, door den Staats-Raad aan het Wetgevend Lichaam worden voorgedragen.

ART. 364. Ingeval de Republiek met vyandlykheden bedreigd of aangevallen wordt, is de Staats-Raad verplicht de Magt, waarover hy beschikking heeft, tot bescherming der Republiek te gebruiken, en tevens het Wetgevend Lichaam daar van kennis te geven, met voordragt tot zoodanige vermeerdering van Krygsmagt, als dezelve oordeelt door de omstandigheden vereischt te worden.

ART. 365. De Staats-Raad benoemd uit de Officieren, in dienst of Soldy der Republiek zynde, de Bevelhebbers van de Vloot en van de Armée, of van eenig gedeelte van dezelve.

ART. 366. Dit bevel wordt slechts voor een bepaalden tyd opgedragen, en de last daartoe kan, zelfs gedurende dien tyd, weder ingetrokken worden.

ART. 367. Het algemeen bevel over de Vloot en de Armée beide wordt nooit aan denzelfden Persoon gegeven.

ART. 368. Nimmer zal de Staats-Raad zelf het bevel over de Armée of Vloot voeren.

Ook zal dezelve het niet geeven aan één van deszelfs Leden, noch aan eenig afgetreden Lid, binnen de twee eerstvolgende Jaaren, na deszelfs aftreding.

ART. 369. De Staats-Raad zal, in plaatsen met Guarnisoen van den Staat bezet, des nodig, de tydelyke Commandanten benoemen, en voorts alle plaatselyke Militaire Beämplten aanstellen.

ART. 370. 'Er zyn in den tyd van Vrede vaste Guarnisoensplaatzen voor de Troupen van de Republiek.

De Staats-Raad maakt daar toe het Plan waar van de approbatie staat aan het Wetgevend Lichaam.

ART. 371. In tyd van Vrede doet de Staats Raad geene Troupen marcheeren dan met toestemming van de Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten, of op verzoek van het Bestuur van eenig Departement, waar de publieke veiligheid gestoord of bedreigd mogt zyn.

Het Wetgevend Lichaam kan het bepaalde in dit Articul, den dienst van het Land dit vereischende, voor een tyd opheffen.

ART. 372. Dezelve heeft onder approbatie van de Kamer der Oudsten, de aanstelling van alle hooge Officieren in den dienst dezer Republiek, te Water en te Land, bepaaldelyk van alle Officieren te Water, boven den rang van Capitein, en te Land, boven den rang van Collonel.

ART. 373. Ten aanzien van de benoeming der Officieren van minderen rang, zal de Staats-Raad aan het Wetgevend Lichaam voordraagen den voet, waarop de

begeving van alle dezelve ten meesten nutte van den dienst, en van de gemeene zaak naar zyne gedachten zou behooren geregeld te worden, ten einde daaromtrent by eene uitdrukkelyke Wet de nodige schikkingen gemaakt worde.

ART. 374. De Staats-Raad heeft het opzicht over alle Fortificatien, Magazynen, Werven, Tuighuizen en al het geen tot defensie van den Staat te Water en te Lande behoord, met alle daartoe betrekking hebbende Amptenaaren.

ART. 375. Dezelve heeft de begeevening van al zoodanige Ampten, als in 't vorige Articul vermeld zyn, doch is niet bevoegd, eenigerhanden Ampten te creëeren, Tractementen of Pensioenen toe te leggen, of de toegelegde te veranderen.

ART. 376. Het staat alleen aan het Wetgevend Lichaam de nodige Ambten, zoo Politieke als Militaire te creëeren, de tractementen en voordeelen daar van te bepalen en pensioenen toe te leggen: doch nimmer zal het Wetgevend Lichaam, of een der beide Kameren, eenige Militaire of Politieke Ampten begeeven, noch op de aanstelling daar toe eenigen invloed hebben, anders of verder, dan by de Acte der Constitutie uitdrukkelyk bepaald is.

ART. 377. De Staats-Raad draagt ook zorg, dat de Militie van den Staat gehouden worde in goede Krygdiscipline en subordinatie, en zal zich door alle dezelve, zo Officieren als Gemeene, behooryk doen respecteeren, zullende door alle Wagten en Corpsen, niet alleen aan den Staats-Raad en Corps, maar ook aan deszelfs President, of eenige Commissie uit denzelven, overal en ten allen tyde de hoogste Militaire honneurs bewezen worden.

ART. 378. Dezelve Staats-Raad draagt ook zorg, dat de Militie van den Staat, ingevolge derzelve verplichting, aan de Gecon-

stitueerde Magten de sterke hand bieden tot bewaring van de inwendige veiligheid en rust, en tot handhaving der goede orde, Police en Justitie.

ART. 379. De Staats-Raad is niet bevoegd de gewapende Burgermacht, of eenig gedeelte van dezelve, buiten derzelve woonplaatsen te doen uittrekken, ten zy door eene uitdrukkelyke wet daar toe gequalificeerd.

ART. 380. De Staats-Raad gebruikt nimmer eenige gewapende Magt tegen de Geconstitueerde Magten, dan op grond van eenig Decreet van een der Gerichts-hoven, daar toe competent.

ART. 381. Dezelve doet geen vreemde Troupes op het grondgebied der Republiek trekken, noch gedooft zulks, zonder voorgaande bewilliging van het Wetgevend Lichaam.

ART. 382. Ook doet dezelve, terwyl het Wetgevend Lichaam vergadert is, geen gewapende Manschappen in deszelfs Residentieplaats, of binnen den afstand van één uur naby de gemelde Residentie, vertoeven, byéénkomen of doortrekken, dan op begeerte, of met bewilliging van het Wetgevend Lichaam.

ART. 383. Wanneer de Staats-Raad eenig kennis bekomt van samenspanning of aanslag tegens de inwendige of uitwendige veiligheid, doet hy zulken, die daar van verdagt zyn, waar dezelve gevonden worden, arresteeren en ondervragen; doch is verplicht zich voorts te gedragen overeenkomstig Art. 642 in den Titul over de Rechtelyke Magt.

ART. 384. De Staats-Raad kan geen Actien, Possessien, Rechten of Domeinen van den Staat vervreemden of bezwaren, dan met bewilliging van het wetgevend Lichaam.

ART. 385. Dezelve benoemt alle Ministers, welke van wege deze Republiek aan andere Mogendheden worden afgezonden, en roept dezelve terug; doch de benoeming heeft geen effect, ten zy dezelve door de Kamer der Oudsten zy goedgekeurd.

De terugroeping kan door den Staats-Raad geschieden, zonder voorkennis of goedkeuring van de gemelde Kamer der Oudsten.

ART. 386. De Staats-Raad, of deszelfs President, geeft gehoor aan alle Ministers van andere Mogendheden, binnen deze Republiek resideerende, gelyk ook aan alle byzondere Gemagtigden of Agenten van dezelve, en ontfangt alle openingen tot Negotiatiën, welke aan deze Republiek gedaan worden.

ART. 387. De Staats Raad onderhoudt alle Correspondentie met de Buitenlandsche Ministers, en bestuurt alle Negotiatiën, doch handelt, ten aanzien van het geven van qualificatie tot dezelve, gelyk ook omtrend het maaken van schikkingen tot Vrede of Oorlog, of het aangaan en sluiten van Tractaaten, zo als in den Titul van de Wetgevende Magt bepaald is.

ART. 388. De Staats-Raad alleen kan aan de Kamer der Oudsten voorloopig, en aan het Wetgevend Lichaam finaal het voorstel doen, tot het aangaan van eenen Oorlog, of het beginnen van Vyandelykheden.

ART. 389. De Staats-Raad tekent of doet tekenen, in naam der Nederlandsche Republiek, alle Tractaaten van Vrede, Bestand, Alliantie, Neutraliteit, Koophandel, en alle andere overeenkomsten met vreemde Mogendheden, volgens het voorschrift, in de Titul van de Wetgevende Magt bepaald.

ART. 390. Voorlopige bedingen, tot Neutraliteit, of overeenkomsten tot een stilstand van Wapenen, kan de Staats-Raad, zonder iemands concurrentie, aangaan, en tekenen of doen tekenen.

ART. 391. De Tractaaten en Overéénkomsten, welke door het Wetgevend Lichaam geratificeerd moeten worden, hebben geen kracht, dan na de ratificatie.

ART. 392. De Staats-Raad zal geen beslag noch Embargo doen leggen op eenige goederen, Ingezetenen van andere Landen toebehoorende, dan met voorkennis en bewilliging van de Commissie der vyf Gecommitteerden uit de Kamer der Oudsten.

ART. 393. De byzondere Leden van den Staats-Raad zullen van alle Missives of kennisgevingen den Staat van den Lande, deszelfs belangen of betrekkingen betreffende, welke zy van de Ministers dezer Republiek, buiten 's Lands resideerende, ontfangen, aan den Staats-Raad opening geven, om op dezelve zodanig reguard te slaan, als bevonden wordt te behooren.

ART. 394. De Staats-Raad is bevoegd te aller tyd aan de Grootte Kamer van 't Wetgevend Lichaam zodanige zaken ter overweging voor te dragen, als dezelve oordeelt ten dienste van den Lande te behooren; doch zodanige voordragten moeten vervat zyn in geschrifte, en slegts in 't gemeen behelzen den voorslag van den bedoelden maatregel, maar geenzins het geheel ontwerp der Wet.

ART. 395. De Staats-Raad verleent Paspoorten en soortgelyke Actens naar buiten 's Lands, en bedient zich tot derzelver expeditie van zodanige Minister als hy nodig oordeelt.

ART. 396. Elk der Leden van den Staats-Raad geniet een jaarlyksch Tractement van zeven duizend guldens.

ART. 397. De Leden van den Staats-Raad zyn elk voor zich in het byzonder verantwoordelyk, wegens zodanige bedryven of merkelyke verzuimen, waardoor zy, of ieder afzonderlyk, of gezamentlyk, of wel de meerderheid van hun tot dadelyk nadeel der veiligheid, vryheid, onafhangelykheid of welvaart van de Republiek, of van eenig deel van dezelve, of van eenige byzondere Ingezetenen handelen, of het voorschrift der Constitutie overtreden, of daar van afwyken; zullende zy in zodanig geval voor het Nationaal Gerichts-Hof te recht gesteld worden.

ART. 398. Wanneer vier of meer Leden van den Staats-Raad, op gedane aanklagte, in de waarneming van hunnen Post gesuspendeerd worden, zal de Groote Kamer een dubbeltal van de hier door ontbrekende Leden benoemen, waar uit de Kamer der Oudsten een keuze zal doen, om, gedurende de gemelde suspensie, de plaats der gesuspendeerde te vervullen; doch zal niemand der Leden van 't Wetgevend Lichaam hier toe nominabel zyn.

ART. 399. Wanneer alle de Leden van den Staats-Raad gesuspendeerd mogten zyn, zal op gelyke wyze eene provisioneele vervulling geschieden; en zal de Uitvoerende Magt, tot dat deze vervulling geschied is, inmiddels worden uitgeoeffend door de Commissie van vyf Leden uit de Kamer der Oudsten.

ART. 400. De verantwoordelykheid der Leden van de Staats-Raad blyft drie jaaren na derzelve aftreeding uit den Raad voortduuren, en gedurende deze drie jaaren, zal zodanig Lid zich niet buiten de Republiek begeeven, dan met bewilliging van 't Wetgevend Lichaam.

TITUL V

Van de Finantiëele Zaaken, en de Kamers, daar toe betrekkellyk

Eerste Afdeeling¹⁷

Van de Finantie

ART. 401. Elk Gewest of Departement behoudt deszelfs afzonderlyke huishoudelyke of gewestelyke Finantiën, afgescheiden van die der Republiek in het algemeen.

ART. 402. Elk Departement behoudt dus ook voor zich afzonderlyk, alle deszelfs Domeinen, Goederen, Bezittingen, Actien en Crediten, zoo als ook tot deszelfs laste, alle Schulden en Verbintenissen door hetzelfde afzonderlyk gecontracteerd of aangegaan, en alle pretensiën tegens hetzelfde afzonderlyk, aan wie het ook zyn mag, competeerende.

ART. 403. Elk Departement behoudt mede, voor zyne byzondere reekening, alle zyne Huishoudelyke lasten, daar mede onder begreepen de kosten van het Inwendig Bestuur, voor zoo verre die by de acte van Constitutie niet uitdrukkelyk ten lasten van de Republiek in het algemeen gebragt zyn.

ART. 404. Elk Departementaal Bestuur behoudt het recht, om binnen het zelve zoodanige lasten en impositiën te heffen, daar over zoodanige Ordonnantiën te maaken, en te doen uitvoeren, en daar over zodanige judicature vast te stellen, als het zelve zal noodig oordeelen: mits niet strydende tegens eenige bepaaing by de acte van Constitutie gemaakt.

ART. 405. Ter styving van de algemeene Finantiën van de Republiek, zal voor dezelve jaarlyks worden geheven eene somma van dertien en een halve Millioen, en wel by wege van omslag over de onderscheidene Departementen der Republiek.

NB. Zoo by nadere berekening, voor het

invoeren der Constitutie mogt blyken, dat de waarschynlyke jaarlyksche ordinaire behoeftens meerder of minder zouden belooopen, zoude deeze somma daar aan overéenkostig dienen vermeerderd of verminderd te worden.

ART. 406. In dien omslag zullen worden aangeslaagen, in elke agt en negentig Guldens, elf stuivers en tien deniers.

Vriesland voor	f	9	–	7	–	0
Stad en Lande voor . . .	–	5	–	7	–	8
Drenthe voor	–	0	–	19	–	10
Overyssel voor	–	3	–	9	–	6
Gelderland voor	–	6	–	0	–	10
Braband voor	–	3	–	0	–	0
Zeeland voor	–	3	–	16	–	0
Holland voor	–	62	–	1	–	0
Utrecht voor	–	4	–	10	–	0

NB. Zoo 'er eene andere proportie tusschen de Departementen voor het invoeren der Constitutie mogte worden vastgesteld, zoude de hier opgegevene daar na moeten veranderd worden.

ART. 407. Ten opzigten van Ameland, en de verdere gedeeltens der Republiek, welke met betrekking tot het Finantiëele ondergeen der gemelde Departementen plagten te behooren, zal door minnelyke schikkingen tusschen de Nationaale Finantie-Kamer, en de Gequalificeerdens van die gedeeltens, of die minnelyke schikkingen niet gelukkende, by arbitragie, op den voet van Art. 426. worden bepaald, hoe veel elk van dezelve jaarlyks zal dragen in de Art. 405. gemelde dertien en een halve Millioen.

ART. 408. Met het gezamentlyk montant van het geen alle die gedeeltens daar in zullen dragen, zal de laatstgemelde somma verminderd worden.

ART. 409. De Art. 406. vermelde aanslag der Departementen zal plaats hebben voor den tyd van twintig jaaren, binnen welke daar in geene veranderingen zullen wor-

den gemaakt, dan met eenparige toestemminge der Bestuuren van alle die Departementen.

ART. 410. Zoo een Departement mogt beweeren, dat het niet langer vermogend was, het gestelde aandeel in dien omslag te gedragen, zal het zelve zich voor het uiteinde van het zeventiende Jaar adresseeren aan de Kamer van Finantie, met specifieke opgaave van de verminderinge, welke het zelve beweerd, daarin te moeten hebben.

ART. 411. Die Kamer zal als dan binnen vier weeken benoemen eene Commissie, welke zich zal begeeven naar dat Departement, om den Financiëelen staat van het zelve, en den staat en omstandigheden van deszelfs Ingezetenen te onderzoeken.

ART. 412. Aan die Commissie zal, zoo door het Departementaal Bestuur, als door de daar aan ondergeschikte Collegiën en Amptenaaren, alle doenlyke openinge, welke zy zal vereysschen, met betrekkinge tot het Art. 411. vermelde, gegeven worden.

ART. 413. Deeze Commissie zal binnen het agttiende jaar aan de Kamer rapport doen.

ART. 414. Zoo de kamer oordeelde, dat de klagten van het Departement gegrond waaren, zal zy binnen de eerste helfte van het negentiende jaar het Bestuur van elk der Departementen aanschryven, om eenen Gedeputeerden te benoemen, en den zelve tegen eenen bepaalden tyd in de Residentie-plaats der Kamer te zenden.

ART. 415. Deze Kamer zal alsdan tentereen, om by eene minnelyke schikkinge, met eenparig consent der gemelde Gedeputeerden, eenen anderen voet van aanslag te regelen.

ART. 416. Dit minnelyk vergelyk niet gelukkende, zal, indien het Departement, dat

zich beklaagd heeft, zulks begeerd, de beslissing over de klagten van hetzelfde worden overgegeven, aan de uitspraak van zes-tien Arbiters, waar van 'er agt door het Departement, dat klaagt, en één door elk der agt overigen, zullen benoemd worden.

ART. 417. Doch zal alsdan de verschryvinge en het minnelyk tentamen Art. 414. en 415. vermeld, geen plaats hebben, schoon de Finantie-Kamer de klagten van het Departement niet gegrond mogte oordeelen, zal echter hetzelfde Departement deze arbitrage ook kunnen vorderen.

ART. 418. De benoeming van gemelde Arbiters zal moeten geschieden binnen de eerste maand van het twintigste jaar, en zal geen Departement daar toe éénen van deszelfs Ingezetenen mogen nomineeren.

ART. 419. Zoo die benoeming alsdan niet geschied is, zal de Nationale Finantie-Kamer de deficiëerende Arbiters, binnen veertien dagen daaraanvolgende, nomineeren.

ART. 420. Dit zelfde zal plaats hebben, zoo één der Arbiters door sterfgeval, of andere oorzaken, hangende de Arbitragie, geheel kwame te ontbreken, en het Departement, het welk dien benoemd hadde, binnen veertien dagen geen anderen nomineerde.

ART. 421. Deze Arbiters zullen binnen de zes eerste maanden van het twintigste jaar, moeten arbitreeren, of de omslag van zoodanig Departement moet worden verminderd, en zoo ja, hoe veel.

ART. 422. Zy zullen aan zulk Departement geene vermindering mogen toestaan, voor zoo verre het hun zoude blyken, dat door eene verbeterde of meer bezuinigende inrichting in het huishoudelyke van zoodanig Departement, aan de Ingezetenen van hetzelfde verligting zoude kunnen worden toegebracht.

ART. 423. Zoo de stemmen onder de gemelde Arbiters, by de decisie, mogten steeken, zullen zy met meerderheid van stemmen, of, zoo hier over de stemmen ook mogten steeken, door het lot uit de gelykelyk gestemden, éénen Super-Arbiters verkiezen.

ART. 424. Zoo aan een Departement, het zy by minnelyke schikking, het zy by arbitragie, eenige vermindering mogte worden toegekend, zal de hoofdsomma van f 98 : 11 : 10 waar in de aanslag der Departementen Art. 406 berekend is, ter beloop van die vermindering worden verkleind.

ART. 425. De dus veranderde aanslag, of de vorige, zoo daar in geene veranderinge gemaakt is, zal weder stand grypen, voor den tyd van twintig jaaren, zullende tegens het uiteinde van dezelve, ingeval van beklag, hetzelfde plaats hebben, dat Art. 410 en volgende is voorgeschreven.

ART. 426. Ingeval één der verdere gedeelten van de Republiek, Art. 407 vermeld, zich in de jaarlyksche aanslag mogt bezwaard rekenen, zal, het geen hier over ten opzichte van de Departementen is vastgesteld, meede ten dien opzichte, voor zoo ver het daarop applicabel is, gevolgd worden, met deze verandering echter, dat er slegts vier Arbiters, en wel twee door dat gedeelte, en twee door de Nationale Finantie-Kamer zullen verkooren worden.

ART. 427. Ten einde de algemeene Regering van den Lande de penningen, uit de gemelde omslag, over de Departementen moetende proveniëeren, niet op de Departementen als Lichaamen behoeve te verhalen, maar van derzelve individueele Ingezetenen direct kan heffen, zal elk Departementaal Bestuur, binnen drie maanden na het aanneemen der Constitutie, aan de Kamer van Finantie opgeven de middelen, die binnen dat Departement kunnen worden geheven, om de omgeslagene penningen ter concurrenter somma daar uit te vinden.

ART. 428. Daartoe zullen moeten worden aangewezen zodanige middelen, waar van de perceptie gemakkelyk, en aan de minste fraude of contraventie onderhevig is.

ART. 429. Deze alzoo aangewezenen middelen zullen moeten worden goedgekeurd door de Kamer van Financie.

ART. 430. Zoo die middelen niet door de Kamer van Financie voor geschikt en voldoende geoordeeld worden, zal dezelve aan het Departement of die Departementen, welke zulks aangaat, aanschryven, om anderen optegeven, met specificatie van die middelen, welke zy niet geschikt heeft geoordeeld, of van het montant van het daar aan te kort komende.

ART. 431. Zoo die Departementen als dan die opgave binnen vier weeken niet doen, of daar in al weder door de Kamer van Financie geen genoeg genoomen, zal dezelve Kamer ter eenre, en het Departement, het welk zulks aangaat ter andere zyde, binnen drie weeken, na daartoe ontvangene aanschryvinge van den Staats-Raad, elk drie Arbiters, zynde gene Ingezetenen van dat Departement, benoemen.

ART. 432. Deeze Arbiters zullen zich binnen drie weeken moeten begeven naar het gemelde Departement, en het ontstaane verschil tusschen het zelve, en de Finantie-Kamer beslissen; en, ingeval zy de opgegevene middelen niet geschikt of voldoende mogt keuren, zal de Financie-Kamer, na verloop van drie weken, zedert de gedaane uitspraak, uit alle de middelen in dat Departement geheven wordende, ter betaling van den omslag van het zelve, kunnen assigneeren die geene, welke zy de geschikste en meest voldoende zullen oordeelen, om het montant van den omslag van dat Departement daar uit te vinden.

ART. 433. Ingeval van stakinge van stemmen tusschen die Arbiters onderling, zullen

zy éénen Super-Arbiters verkiezen, op den voet als Art. 423 bepaald.

ART. 434. Zoo eenig Departement nalatig zyn mogt die opgave der middelen, Art. 427. en volgende vermeld, te doen, of ook de Art. 431 vermelde Arbiters te benoemen, zal het Wetgevend Lichaam, na ingenomen consideratiën van de Financie-Kamer, bepalen, welke van de middelen, die in dat Departement geheven worden, tot het vinden van den omslag van het zelve zullen worden geassigneerd.

ART. 435. Die alzoo aangewezenen of geassigneerde middelen zullen worden gesteld, onder de directe beheering der Nationale Financie Kamer, die dezelve, zonder eenige tusschenkomst van het Departementaal Bestuur, van de individueële Ingezetenen, en wel van elk voor deszelfs verschuldigd aandeel, zal kunnen doen heffen, en executeeren.

ART. 436. Zoo die middelen, te zamen genomen, meerder mogten opbrengen, dan het montant van de geheele omslag van een Departement bedroeg, zal de Financie-Kamer dat meerdere aan het Bestuur van dat Departement doen uittellen.

ART. 437. Ten dien einde zal de Financie Kamer binnen drie maanden, na het eindigen van ieder Jaar, de reekening van den opbrengst van die middelen aan het Bestuur van elk Departement toezenden; en zal, zoo daar over tusschen die Kamer, en dat Bestuur, eenig verschil ontstond, het zelve staan ter beslissing van het Nationaal Gerichts-Hof.

ART. 438. Zoo de gemelde middelen in een Jaar niet mogten hebben opgebracht het volle montant van den omslag van een Departement, zal het Wetgevend Lichaam, na ingenomene Consideratiën van de Financie-Kamer, op de in dat Departement aangewezenen of geassigneerde middelen, zooda-

nige verhogingen mogen vaststellen als nodig zyn zullen, om dat te kort in het vervolg voor te komen, en mede dat van het vorig jaar te vinden, zullende egter die verhogingen niet op een of ander middel afzonderlyk kunnen leggen, maar die alle gezamentlyk en wel elke Gulden, die dezelve zullen opbrengen, even veel moeten verhogen, en ook daar over de reekeningen, Art. 437 vastgesteld, moeten gedaan worden.

ART. 439. Buiten de dus voor den gemelden omslag te heffene middelen, zal 'er boven en behalven de middelen, die thans ten behoeve der Republiek in het algemeen geheeven worden, door de geheele Republiek worden ingevoerd een Collateraal over het geheele provenu, of het Saldo van alle Boedels in de Collaterale Linie vervallende, en een Impost op het klein Zegel.

ART. 440. De begrootingen van dat Collateraal, van den Impost, op het klein Zegel, en van de andere middelen Art. 439 vermeld, en de Ordonnantiën daar over zullen worden gemaakt of veranderd door het Wetgevend Lichaam.

ART. 441. Zoo by buitengewoone dringende omstandigheden, uit de voorvermelde middelen, geene genoegzaame penningen, ter voldoening aan de algemeene behoeftens der Republiek kunnen gevonden worden, zal het Wetgevend Lichaam de magt hebben, om, met meerderheid van twee derde van het volle getal der Leden van elk der twee Kamers, over de geheele Republiek zoodanige verdere middelen te heffen, als hetzelve tot de vervulling van dat te kort zal noodig oordeelen.

ART. 442. Hetzelve zal egter in het opleggen van die middelen, als vaste en onverbreekbare regels moeten volgen:

1. Dat die middelen, zoo veel doenlyk, zullen zyn geëvenredigd aan het relatief vermogen van de Ingezetenen der Republiek.
2. Dat die middelen nimmer zullen mogen

worden gelegd op Waaren, die tot de eerste en algemeene behoeften, inzonderheid met betrekking tot Levensmiddelen, Kleeding of Brandstoffen behooren.

3. Dat, zoo die middelen direct op de bezittingen der Ingezetenen mogen worden gelegd, dezelve niet over eenig byzonder soort van bezitting alleen, maar, zoo veel doenlyk, over die allen in het algemeen zullen geheven worden.

ART. 443. De middelen in de twee vorige Artikelen vermeld, zullen niet langer mogen worden geheven, dan die buitengewoone omstandigheden dezelve zullen nodig maken, en zullen dezelve telkens niet langer dan voor den tyd van één Jaar mogen worden vastgesteld.

ART. 444. Zoo de algemeene behoeftens zoo vermogten verminderen, dat boven en behalven de middelen Art. 439 vermeld, de volle Somma volgens Art. 405 moetende worden omgeslagen niet benodigd waare, staat het aan het Wetgevend Lichaam, de omslag voor elk Departement, doch altyd in de proportie als in Art. 406. bepaald, te verminderen, en zullen als dan in elk Departement alle de middelen voor deszelfs omslag geëssigneerd, zoo verre die vermindering zulks zal toelaten, in eene gelyke evenredigheid, als Art. 438. vermeld is, verlaagd worden.

ART. 445. Zoo de algemeene behoeftens egter in het vervolg zoodanig mogten vermeederen, dat dezelve weder meerdere geldmiddelen vereischten, zal het Wetgevend Lichaam, van de magt, hetzelve by Art. 441. gegeven, geen gebruik moogen maaken, voor dat hetzelve dien omslag weder zal hebben gebragt op het volle montant Art. 405. bepaald.

ART. 446. Met eenparige bewilliging van alle de Departementaale Bestuuren, kan het Wetgevend Lichaam andere, dan Art. 439.

vermelde, vaste algemeene middelen over de geheele Republiek invoeren.

ART. 447. In dit geval zal het Wetgevend Lichaam het Art. 406. bepaalde montant van den omslag, na rato van het provenu dier middelen, moeten verminderen, (in welk geval de Art. 444. vereischte evenredigheid zal plaats hebben) ja zelfs, in geval die middelen dat volle montant mogten bedragen, dien omslag geheel kunnen afschaffen.

ART. 448. Daar egter dit een en ander niet, dan na eenig verloop van tyd, kan worden ingevoerd, zullen de tegenswoordige quotaas voortduuren tot het begin van het volgend Jaar, na de invoering der Constitutie, zoo die Constitutie in de eerste vier maanden van het daar voorgaand Jaar werkelijk word ingevoerd; doch een Jaar later, zoo die invoering de laatste agt maanden van dat voorgaand Jaar plaats heeft.

Tweede Afdeling

Over de Petitiën

ART. 449. De Staats-Raad zal, tegen de ordinaire najaars Landdag formeeren, eene generaale Petitie, houdende opgave van al het geen zy oordeelt, dat voor het volgend Jaar voor den dienst van den Lande zal vereischt worden, en van de penningen daartoe benodigd.

ART. 450. Deze Petitie zal moeten zyn behoorlyk gespecificeerd, en dus vooral moeten inhouden eene afzonderlyke begrooting van elke afzonderlyke post.

ART. 451. Deze Petitie zal daarënboven moeten zyn gemotiveerd.

ART. 452. Dewyl echter niet alle uitgaven kunnen worden voorzien, of uitgedrukt, zal op die Petitie eene post voor onvoorziene, of ongespecificeerde zaaken gesteld worden.

ART. 453. Op deeze generaale Petitie zal echter niet worden gebragt de post, welke in den Titul van de Wetgevende Magt Art. 276. aan den Staats-Raad, tot geheime uitgaven, jaarlyks moet worden toegelegd.

ART. 454. De Staats-Raad zal de generaale Petitie, binnen de eerste drie dagen van den gemelden Landdag moeten inzenden aan de Grootte Kamer.

ART. 455. Deeze zal aanstonds eene Commissie benoemen, om te examineeren, of de Petitie volgens Art. 450. en Art. 451. genoegzaam is gespecificeerd en gemotiveerd.

ART. 456. Zoo de Grootte Kamer, na het ingekomen Rapport van die Commissie, mogt oordeelen van neen, zal zy aan den Staats-Raad opgeven, van welke Posten zy nadere specificatie of nadere motiven begeert.

ART. 457. De Staats-Raad zal als dan aan die begeerte ten spoedigsten voldoen.

ART. 458. Zo ras de Staats-Raad daar aan voldaan heeft, of ook, zoo ras de Grootte Kamer, na het Rapport der Commissie Art. 455. vermeld, mogt oordeelen, dat de Petitie, zoo als die door den Staats-Raad oorspronglyk is ingezonden, genoegzaam gespecificeerd en gemotiveerd was, zal de Grootte Kamer de Petitie zenden aan de Finantie-Kamer.

ART. 459. Deeze zal die Petitie, en wel elken post van dezelve, naauwkeurig moeten examineeren, en haare consideratien en advis over elken zoodanigen post afzonderlyk, binnen veertien dagen, aan de Grootte Kamer toezenden.

ART. 460. Het Wetgevend Lichaam zal als dan over die Petitie, en wel over elken post afzonderlyk, voor het einde van den najaars Landdag zoodanig besluiten, als het zelve zal vinden te behooren.

ART. 461. Zoo, na het arresteeren van de Generaale Petitie, het bleek, dat 'er tot een bepaald einde, waar voor by die Petitie, of geene, of geene genoegzame gelden waren toegestaan, andere penningen nodig waren, zal de Staats-Raad daar over moeten formeeren, en aan de Grootte Kamer inzenden eene Extraördinaire Petitie, gespecificeerd en gemotiveerd, als hier voor Art. 450. en 451. gemeld.

ART. 462. In de deliberatiën en besluiten daar over zullen de Grootte Kamer, de Finantie-kamer, en beide de Kamers van het Wetgevend Lichaam ook volgen den voet Art. 455. en volgende, zoo ver die op een Extraördinaire Petitie toepasselyk zyn.

ART. 463. De Staats-Raad zal in het formeeren van alle Petitiën, de Finantie-Kamer in haare consideratiën en advisen, en het Wetgevend Lichaam in deszelfs deliberatiën en besluiten daar over, alle mogelyke bezuiniging en spaarzaamheid in acht neemen, welke met de belangen van den Lande bestaanbaar zullen bevonden worden.

ART. 464. Zy zullen zich ook steeds voorstellen, dat de uitgaven der Republiek, zoo veel doenlyk, moeten worden verminderd, en dat die, ten minsten in gewoone tyden, niet alleen de ordinaire inkomsten van den Lande, niet moeten overtreffen, maar ook lager gesteld worden, dan die inkomsten bedragen; ten einde 'er dus jaarlyks een overschot zy, op dat daar door een Fonds worde geformeerd, waarvan in extraördinaire omstandigheden, ten dienste van den Lande, kan worden gebruik gemaakt.

ART. 465. De Staats-Raad is bevoegd, om over den post van onvoorzienne en ongespecificeerde zaaken, Art. 452. vermeld, te disponeeren, naar vereisch van omstandigheden.

ART. 466. En zal de Finantie-Kamer verplicht zyn, op requisitie van den Staats-

Raad, mits deze daar by uitdrukke het speciaale einde, waartoe de gevorderde somme zal worden geëmployeerd, Ordonnantiën op gemelden post te slaan, doch echter niet verder, dan het montant van denzelfen bedraagt.

ART. 467. En zal de Kamer in het rapport door haar volgens Art. 499. aan de beide Kamers van het Wetgevend Lichaam te geven, van die geslage Ordonnantiën, met speciaale vermelding van de eindens, waar toe ze gestrekt hebben, naauwkeurig verslag doen.

ART. 468. Het Wetgevend Lichaam zal geene Finantiëele Wetten of Ordonnantiën maken, dan na ingenomen advis en consideratiën van de Kamer van Finantie.

Derde Afdeeling

Over de Nationale Finantie-Kamer

ART. 469. Er zal zyn eene Nationale Finantie-Kamer.

ART. 470. Deze Kamer zal bestaan uit zeven Leden, één Thesaurier-Generaal en één Secretaris.

ART. 471. Tot Leden van deze Kamer, Thesaurier Generaal en Secretaris kunnen alleen verkoren worden stemgerechtigde Burgers, die den ouderdom van dertig jaaren ten vollen bereikt hebben, en die binnen deze Republiek gebooren, en geduurende de laatste tien jaaren woonachtig zyn.

ART. 472. De Leden, Thesaurier en Secretaris deezer Kamer zullen, by hunne aanstelling, aan elkander onderling, of aan de Leden der Nationaale Rekenkamer of van den Staats-Raad, en derzelve respective Ministers niet mogen bestaan, tot in den derden graad van bloedverwandschap, of zwagerschap ingesloten.

ART. 473. Van de zeven Leden der Kamer, welke de eerste keer zullen verkoren

worden, zullen, gedurende de eerste drie jaaren, twee jaarlyks, en in het vierde jaar één afgaan, zullende voords na derzelver installatie door de Kamer der Oudsten by het lot beslist worden, wie van de Leden in elk der gemelde jaaren zullen aftreden.

ART. 474. De dus afgaande Leden zullen echter aanstonds weder kunnen worden verkoren.

ART. 475. Alle Leden, die na de eerste verkiezing zullen worden aangesteld, en dus ook de Leden in het voorig Art. vermeld, zullen worden verkoren voor hun leven.

ART. 476. De Thesaurier-Generaal zal altyd worden aangesteld voor zes Jaaren, zullende echter, na het uiteinde van dezelve, de afgaande Thesaurier weder kunnen verkoren worden.

ART. 477. By elke vacature van een Lid zal 'er eene Nominatie van vier personen, volgens een Alphabetische orde, door de Kamer zelve gemaakt, en aan de Kamer der Oudsten gezonden worden, om daar uit door dezelve de keus te worden gedaan.

ART. 478. Zoo lang alle de Leden der Kamer niet voor hun leven zyn aangesteld, zal by elke vacature de Nominatie van een dubbeld getal door den Staats-Raad, als de Finantie-Kamer in dezen vervangende, gemaakt worden.

ART. 479. By de vacature van het Ambt van Thesaurier-Generaal, zal 'er eene nominatie van twee Burgers, door de Finantie-kamer, en mede eene nominatie van twee Burgers door de Reken-kamer gemaakt worden; welke beide volgens eene Alphabetische orde zullen ingericht, en aan de Kamer der Oudsten gezonden worden, om uit die beide nominatiën de keus te doen.

ART. 480. Het aan- en af-stellen van den Secretaris staat alleen aan de Finantie-kamer.

ART. 481. De verdere Bedienden derzelver, waar van het Wetgevend Lichaam, na ingenomene consideratiën van de Kamer, het getal zal bepaalen, worden door de Kamer mede aangesteld.

ART. 482. De Kamer heeft de beheering en directie over de Goederen, Bezittingen, Rechten, Revenuën, en in het algemeen over alle de Finantiën der Republiek.

ART. 483. Zy zal zorgen, dat de Ordonnantiën daar over stiptelyk en op een egaa-len voet, speciaal ook ten aanzien der Convoyen en Licenten, door de geheele Republiek worden geëxecuteerd.

ART. 484. Zy zal het opzicht hebben over het geheele Muntwezen in de Republiek, en speciaal mede vervangen de werkzaamheden der Raaden en Generaal-Meesters der Munten.

ART. 485. Aan het Wetgevend Lichaam blyft het maaken der nadere bepalingen, zoo wel betrekkelyk de generale Muntslag, als de verdere algemeene voorzieningen, hier toe behoorende, aanbevolen.

ART. 486. Zy zal aan geene Debiteuren eenige remissiën *van gratie* accordeeren; doch zoo een Debiteur eenige remissiën *van rechten* mogt vragen, zal zy die remissie, zoo zy die in rechten gegrond oordeeld, accordeeren.

ART. 487. Ingeval één der Debiteuren eene remissie *van gratie* mogt willen verzoeken, en het Wetgevend Lichaam niet vergaderd is, zal de Kamer zodanigen Debiteur *surcheance* mogen verleenen, tot de aanstaande ordinaire Landdag.

ART. 488. De Bestedingen van alle aan-nemingen en leverantiën, ten behoeve der Republiek, zullen geschieden, door de Kamer of haare Gequalificeerden, ten ware dat de Wetgevende Vergadering in byzondere gevallen het zelve aan andere Collegiën of byzondere personen mogt aanbeveelen.

ART. 489. Zy zal zorgen, dat de Aanneemers en Leveranciers stiptelyk voldoen aan de voorwaarden van de besteedingen, door haar of op haar ordre gedaan.

ART. 490. Geen van de Leden der Kamer, de Thesaurier-Generaal of Secretaris, zullen mogen deelen, directelyk of indirectelyk, in eenige leverantiën of aannemingen, ten behoeve van het gemeene Land, nog in eenige Verpachtingen van eenige Goederen, Rechten of Middelen van den Lande; ook zullen zy niet mogen koopen, of by andere titelen overnemen of beleenen, op ordonnantiën, ten laste der Republiek geslagen, of in zodanige koop, overneming of beleningen op eenigerly wyze participeeren, en zal in den Eed voor de Leden van de Kamer, de Thesaurier-Generaal en Secretaris, deze verplichting uitdrukkellyk worden ingevoegd.

ART. 491. De aanstelling van de Nationale Ontvangers en verdere Finantiëele Ambtenaaren staat aan de Kamer.

ART. 492. De aanstelling van de Nationale Ontvangers zal des niet te min onderworpen zyn aan de goedkeuring van de Kamer der Oudsten.

ART. 493. Het Wetgevend Lichaam zal bepaalen, tot welke verdere Finantiëele Ambtenaaren zich dit laatst voorgaand Artikel zal uitstrekken.

ART. 494. De Kamer zal zorgen, dat alle Ontvangers en Comptabelen de Cautiën, welke zy volgens hunne Instructiën moeten stellen, praesteeren voor het aanvaarden hunner functiën.

ART. 495. Zy heeft het recht, om die Ontvangers en Ambtenaars, zoo dezelve zich aan eenig misdryf of strafbaar verzuim in hunnen post mogten schuldig maaken, te surcheeren, en in derzelver plaats inmid-dels andere te surrogeeren, mits zy binnen agt dagen daar aan volgende de klage hier

over stellen in handen van den Fiscaal der Finantiën, hier na Art. 516. vermeld.

ART. 496. Deze zal binnen 14 dagen daar na die klagen moeten instituëeren voor het Nationaal Gerichtshof, en zal de Procureur Nationaal zich met betrekking tot die klagen moeten voegen by gemelde Fiscaal, zonder echter daar voor te mogen declareeren.

ART. 497. Geene betaaling zal door eenige Nationaal Ontvanger mogen worden gedaan, als op Ordonnantiën van de Kamer, by de Nationale Rekenkamer geregistreerd, dan alleen van posten, door het Wetgevend Lichaam daar van uitdrukkellyk uitgezonderd.

ART. 498. Zy zal geene Ordonnantiën mogen slaan voor eenige Gelden, uit eenig Comptoir te betalen, dan tot een zoodanig bepaald einde, als waar toe het Wetgevend Lichaam uitdrukkellyk penningen heeft ingewilligd, en dan nog nimmer hoger, dan voor het montant, daar voor door het Wetgevend Lichaam bepaald.

ART. 499. Zy zal in het begin van elken ordinairen Landdag aan de beide Kamers van het Wetgevend Lichaam eenen accuraten staat van 's Lands Finantiën overgeeven.

ART. 500. Zy zal daar by al zoodanige aanmerkingen voegen en al zoodanige veranderingen of verbeteringen opgeven, als zy zal oordeelen, dat ter bevordering van 's Lands Finantiën en tot bezuiniging der uitgaven kunnen strekken.

ART. 501. Zy zal daarenboven telken reize, wanneer zy oordeelt, dat daar toe door het Wetgevend Lichaam maatregelen zouden kunnen genoomen worden, dezelve daar aan moeten voordraagen.

ART. 502. Zy zal ten allen tyde, zoo zy oordeelt, dat tot dat einde eenige ordres

door den Staats-Raad zouden behooren gesteld te worden, ook daar over aan denzelven den voorslag doen.

ART. 503. Zy zal ook verplicht zyn ten allen tyde, des gevorderd, aan elke Kamer van het Wetgevend Lichaam, en aan den Staats-Raad, over alle onderwerpen, tot de Finantie betrekkelijk, haare Consideratiën en advis, en de benodigde informatiën te geven, en wel met den meesten spoed en nauwkeurigheid.

ART. 504. Zy zal exerceeren de judicature over het stuk van de Convoyen en Licenten, doch voorbehoudens revisie; waar van de Orde by het Wetgevend Lichaam zal worden vastgesteld, welke echter dezelve, zoo veel doenlyk, op eenen onkostbaaren voet zal inrichten.

ART. 505. Het Wetgevend Lichaam zal echter daar van kunnen uitzonderen die zaken van minder belang of waarde, waar over die revisie geen plaats zal hebben.

ART. 506. De Kamer zal ook de judicature hebben over de *loquatur* of *royementen*, door de Nationale Rekenkamer gemaakt, op en in de rekeningen van de Ontvangers en verdere Rendanten, zoo dezen daarin niet wilden berusten, voorbehoudens egter revisie als voren, Art. 504. en 505 bepaald.

ART. 507. Het Wetgevend Lichaam zal deeze judicature der Kamer ook tot verdere Finantiëele onderwerpen, uitgezonderd in cas Crimineel, kunnen uitstrekken.

ART. 508. Voor zoo verre het Wetgevend Lichaam de judicature over fraudes en contraventiën van andere Nationale middelen niet mogt aanbeveelen aan die Kamer, zal het zelve over deeze middelen of te zamen, of over elk of eenige derzelve in het byzonder, al zoodanige judicature vaststellen, als het zal oordeelen, dat tot bevordering van het belang van den Lande, en te gelyk

tot het minst bezwaar der Ingezetenen zal kunnen strekken.

ART. 509. Het Wetgevend Lichaam zal echter de judicature over alle Actiën, waar by eenige lyfstraffe mogt worden gevorderd, moeten aanbeveelen, of aan het Departementaal Gerichtshof, waar onder de beklagde gezeeten is, of zoo die Actie betrekkelijk is tot het een of ander middel, welks aart zulks mogt vereisschen, aan het Nationaal Gerichtshof.

ART. 510. De judicature over alle Crimineele Actiën, betrekkelijk tot de Convoyen en Licenten, zal zyn aanbevoelen aan het Nationaal Gerichtshof, welke Actiën zullen moeten worden geïnstituëerd door den Fiscaal van de Finantiën, en wel onder voeging van den Procureur Nationaal, als vooren.

ART. 511. De Thesaurier Generaal zal by de Deliberatiën der Kamer eene adviseerende Stem hebben.

ART. 512. Hy zal speciaal toezigt hebben, dat de Finantiën van den Lande worden bevorderd, en zoo veel doenlyk verbeterd; dat de Ordonnantiën gehandhaaft, de Ontvangers en alle verdere finantiëele Ampenaaren worden tot hun pligt gehouden, in gevolge derzelve Instructiën.

ART. 513. Hy zal verplicht zyn, om, zoo ras hy het een of ander misbruik ontdekt, de Kamer daar van ten spoedigsten kennis te geven.

ART. 514. Hy zal inzonderheid moeten toezien, dat de Kamer in het slaan van de Ordonnantiën volge het voorschrift in Art. 498. bepaald, en zal, zoo echter de Kamer daar tegen mogt handelen, hier van aan het Wetgevend Lichaam ten spoedigsten kennis geven, en ook daar van, zoo ras doenlyk de Nationale Rekenkamer adverteeren.

ART. 515. Hy zal, zoo dikwyls hy oordeelt, dat door de Kamer ter verbetering van 's Lands Finantie, of ter bezuiniging der uitgaven, maatregelen zouden kunnen genomen, of voordragten gedaan worden, dezelve ten spoedigsten aan de Kamer voorstellen.

ART. 516. Er zal by deeze Kamer zyn een Publieke Aanklaager, onder de titul van Fiscaal van de Finantie.

ART. 517. Daar toe kunnen alleen verkooren worden Stemgerechtigde Burgers.

ART. 518. De aanstelling van deeze geschied door den Staatsraad, op goedkeuring van de Kamer der Oudsten, en wel voor zyn leven.

ART. 519. De Fiscaal zal ten opzichte van alle zaken, waar van de judicature aan de Kamer is, of zal worden aanbevoelen, het recht van den Lande waarnemen, en alle zoodanige Actien moeten instituëeren, als hy Ambtshalven zal vermeenen te behoorren.

ART. 520. Hy zal dit ook moeten doen op ordre van de Kamer.

ART. 521. Zoo als ook op order van den Staats-Raad.

ART. 522. Hy zal aan den Staats-Raad alle opening, betrekkelyk zynen post, geven, zoo dikwyls hy daar toe zal worden gerequireerd, en is verplicht uit zich zelve zulks te doen van alle zoodanige gewichtige en daar toe relative voorvallen, als hy zal oordeelen, dat ten dienste van den Lande aan den Staats Raad behooren bekend te zyn.

ART. 523. Alle Finantiëele Amptenaaren en Bediendens zullen van alle benadeelingen van 's Lands Finantiën, en van alle fraudes en contraventiën der Nationaale middelen, ter hunner kennis komende, zoo wel aan den Fiscaal, als aan de Finantie-kamer direct moeten kennis geven.

ART. 524. Het tractement van elk Lid der Finantie-kamer zal zyn vier duizend, en dat van den Thesaurier-Generaal vyf duizend guldens jaarlyks.

ART. 525. Het tractement en de emolumenten van den Secretaris en verdere Bediendens van de Kamer, en mede van den Fiscaal, zullen, op voordragt van de Kamer, door het Wetgevend Lichaam bepaald worden.

ART. 526. Het Wetgevend Lichaam zal voor de Kamer, den Thesaurier-Generaal en den Fiscaal formeeren eene Instructie, welke mede zal moeten behelzen de bepalingen, hier vooren vastgesteld.

ART. 527. Het Wetgevend Lichaam zal ook, op voordragt van de Finantie-kamer, bepalen, welke Ontvangers en verdere Finantiëele Amptenaaren 'er zyn zullen, en daar voor de Tractementen en Emolumenten vaststellen.

ART. 528. Voor den Secretaris, verdere Amptenaaren en Bediendens, zal de Kamer de Instructie formeeren, doch op approbatie van het Wetgevend Lichaam.

Vierde Afdeeling

Over de Nationale Reken-kamer

ART. 529. 'Er zal een Nationale Reken-kamer zyn.

ART. 530. Deeze kamer zal bestaan uit vyf Leden, en één Secretaris.

ART. 531. Tot Leden der Kamer en Secretaris kunnen alleen verkoren worden stemgerechtigde Burgers, die den ouderdom¹⁸ van dertig Jaaren ten vollen bereikt hebben, en die binnen deze Republiek geboren, en, gedurende de tien laatste Jaaren, woonagtig zyn.

ART. 532. De Leden en Secretaris deezer Kamer zullen, by hunne aanstelling, aan elkanderen onderling, of aan den

Thesaurier-Generaal, of aan de Leden der Finantie-kamer, of van den Staats-Raad, en derzelver respectieve Ministers, niet moogen bestaan, tot in den derden graad van bloed-verwantschap of zwagerschap ingesloten.

ART. 533. Van de vyf Leden der Kamer, welke de eerste keer zullen verkoren worden, zullen, geduurende de eerste twee Jaaren, twee jaarlyks, en in het derde Jaar, één afgaan; zullende, voort na derzelver installatie, door de Kamer der Oudsten, by het lot, beslist worden, wie van de Leden, in elk der gemelde Jaaren, zullen aftreden.

ART. 534. De aldus afgaande Leden zullen echter aanstonds weder kunnen verkooren worden.

ART. 535. Alle Leden, die na de eerste verkiezing zullen worden aangesteld, en dus ook de Leden, Art. 534. vermeld, zullen worden verkoren voor hun leven.

ART. 536. By elke vacature van één Lid, zal 'er eene Nominatie van vier Perzoonen, door de Kamer zelve, volgens eene Alphabetische orde, gemaakt, en aan de Kamer der Oudsten gezonden worden, om daar uit door dezelve de keus gedaan te worden.

ART. 537. Zoo lang alle de Leden niet voor hun leven zyn aangesteld, zal by elke Vacature de Nominatie van een dubbeld getal ten gelyken einde gemaakt worden door den Staats-Raad, als de Reken-kamer in dezen vervangende.

ART. 538. Het aan- en af-stellen van den Secretaris staat alleen aan de Kamer.

ART. 539. De verdere Bediendens, waarvan het Wetgevend Lichaam, na ingenomene consideratiën van de Kamer, het getal zal bepalen, worden door de Kamer mede aangesteld.

ART. 540. Deeze Kamer zal exami-neeren, en sluiten de Rekeningen van de Nationale Ontvangers en Comptabelen.

ART. 541. Zy zal mede examineeren en liquideeren alle Declaratiën, ten laste van den Lande wordende ingegeven.

ART. 542. Zy zal, ten opzigt van die Rekeningen en Declaratiën, zorgen, dat de ordres van den Lande stiptelyk worden nagekomen.

ART. 543. Zy zal registreeren de Ordonnantiën, door de Finantie-kamer, ten laste der Republiek, wordende geslagen; doch zal egter die registratie niet mogen doen, ten zy die Ordonnantiën zyn ingerigt naar de form, daar voor bepaald.

ART. 544. Vooral zal zy geene Ordonnantiën mogen registreeren, welke niet nauwkeurig overëenkomen met het vereischte in Artikel 498. over de Nationale Finantie-kamer.

ART. 545. Het geen in Art. 490., ten opzigt van de Leden en Secretaris van die Kamer, is vastgesteld, zal ook plaats hebben ten opzigt van de Leden en Secretaris van de Reken-kamer.

ART. 546. De Rekenkamer oordeelende, dat, het zy door het Wetgevend Lichaam, het zy door den Staats-Raad, het zy door de Finantie-kamer, maatregelen, ter bevordering van 's Lands Finantiën en bezuiniging der uitgaven, zouden kunnen genomen worden, zal zy die daar aan respectivelyk moeten voordragen.

ART. 547. Zy zal ook verplicht zyn, om ten allen tyde, des gevorderd, aan elke Kamer van het Wetgevend Lichaam, aan den Staats Raad en Finantie-kamer over alle onderwerpen, tot haare post betrekkelijk, haare consideratiën en advis, en de benodigde informatiën te geven, en wel met den meesten spoed en nauwkeurigheid.

ART. 548. Het tractement van elk Lid der Reken-kamer zal zyn drie duizend Guldens jaarlyks.

ART. 549. Het Tractement en Emolumenten van den Secretaris, en verdere Bediendens van de Kamer, zullen, op voordragt van de Kamer, door het Wetgevend Lichaam worden vastgesteld.

ART. 550. Het Wetgevend Lichaam zal voor deeze Kamer formeeren eene Instructie; doch welke mede zal moeten inhouden de bepalingen, hier voren vastgesteld.

ART. 551. Het zelve zal egter, ten aanzien van het Art. 540. en 541. zodanige uitzondering kunnen maaken, als het, of uit hoofde van de kleine aangelegenheid van de rekeningen der Comptabelen, of uit hoofde van het gering beloop der Declaratiën, zal nodig oordeelen.

ART. 552. Voor den Secretaris en verdere Bediendens der Kamer, zal deze de Instructiën formeeren; doch op approbatie van het Wetgevend Lichaam.

TITUL VI

Van de Departementen

Eerste Afdeling *Verdeeling*

ART. 553. Het grondgebied der Republiek is verdeeld in negen Departementen.

ART. 554. Deze worden genaamd de Departementen van Friesland, Stad en Lande, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Bataafs-Braband, Zeeland, Holland en Utrecht.

ART. 555. Die Departementen zyn van dezelve uitgestrektheid, als de Gewesten van die zelfde namen te voren geweest zyn; met deze verandering echter, dat het Eiland Ameland by Friesland, dat Wedde en Westerwolde by Stad en Lande, dat Buren en Culenborg by Gelderland, dat de Willemstad

en Dinteloord by Bataafs-Braband, en Vianden en Ysselstein by Holland gevoegd worden, en met dezelve respectivelyk één Departement uitmaaken.

ART. 556. Deze Landen en Plaatsen zullen evenwel niet mededeelen in de particuliere schulden, en huishoudelyke lasten der Departementen, behalven in de kosten van het inwendig Departementaal Bestuur, waarvoor zy op eene jaarlyksche vaste somma, aan de Departementaale Kas op te brengen, zullen moeten worden aangeslagen, en wel by onderlinge schikkingen met het Departementaal Bestuur, of die schikking ontstaande by arbitragie, op den voet als Art. 405. in den Titul van de Finantieele zaaken is vastgesteld; doch met uitzondering, dat van de vier Arbiters 'er twee door het Departementaal Bestuur, en twee door het bygevoegde gedeelte zullen benoemd worden.

Tweede Afdeling *Departementaal Bestuur*

ART. 557. In elk Departement bestaat één Departementaal Bestuur.

ART. 558. Dit wordt genoemd de *Brede Raad*, en worden de Leden daar van, volgens de bevolking, door Kiezers verkooren, welke dezelfde vereischen moeten hebben, en dezelfde verklaring afleggen, als hier voren omtrent de Kiezers, Art. 49. en volgende, is bepaald.

ART. 559. In een Departement van 30,000 tot 50,000 Inwoonders worden in elk District tot het Departementaal Bestuur verkooren zeven Leden.

In een Departement van 50,000 tot 100,000 Inwoonders in elk District vyf Leden.

In een Departement van 100,000 tot 150,000 Inwoonders in elk District vier Leden.

— 150,000 – 200,000 drie Leden.

—— 200,000 – 250,000 twee Leden.

—— meer dan 250,000 één Lid.

ART. 560. De werkzaamheden der Kiezers, Art. 537. vermeld, zullen voor de eerste reize door het Departementaal Bestuur, het welk by de aanneming der Constitutie in elk Departement zal plaats hebben, bepaald worden, doch volgens de gronden dezer Constitutie, en op approbatie van het Wetgevend Lichaam.

ART. 561. Het gemelde Departementaal Bestuur zal ten dien einde deszelfs gemaakt Plan van die werkzaamheden binnen agt dagen, na dat het Wetgevend Lichaam zitting heeft genomen, aan het zelve inzenden.

ART. 562. Het Wetgevend Lichaam zal dit Plan, binnen vier weken, na den ontvangst van het zelve, goed- of af-keuren.

ART. 563. Binnen drie weken na de goedkeuring zal het nieuw Departementaal Bestuur moeten worden verkooren, en zal het zelve binnen veertien dagen daarna zitting neemen.

ART. 564. Tot Leden van het Departementaal Bestuur zyn niet verkiesbaar die Persoonen, welke by Art. 89. in den Titul van het Wetgevend Lichaam genoemd zyn.

ART. 565. Leden van eenig Gemeentens Bestuur, of eenige Ambtenaaren, welke aan de Republiek, of het Departement in het gemeen, of aan eenig gedeelte van het laatstgemelde in het byzonder comptabel zyn, worden gehouden, wanneer zy, in het Departementaal Bestuur verkooren zynde, daar in zitting nemen, van hunne post afstand gedaan te hebben.

ART. 566. Het staat aan het Departementaal Bestuur, het voorgemelde ook tot andere Ambtenaaren uit te strekken.

ART. 567. Die ten tyde der verkiezing elkanderen, het zy door Bloedverwandschap,

het zy door Zwagschap, tot in den derden graad ingeslooten, bestaan, kunnen niet te gelyk Leden van het Departementaal Bestuur zyn.

ART. 568. Ingeval zoodanige te gelyk verkooren worden, beslist het lot, wie zitting zal nemen.

ART. 569. Tot Leden van het Departementaal Bestuur zyn alleen verkiesbaar Stemgerechtigde Burgers, die den ouderdom van vyf en twintig Jaaren ten vollen bereikt hebben, binnen deeze Republiek gebooren, en zedert de laatste zes Jaaren hunne vaste woonplaats hebben binnen het Departement, waar de verkiezing geschied.

ART. 570. In ieder Departement geschiedt de verkiezing jaarlyks op eenen door het Departementaal Bestuur vastgestelden dag.

ART. 571. Zoo dra de verkiezing geschied is, zal daar van door het Plaatselyk Bestuur aan het Departementaal worden kennis gegeeven, het welk beslist over de wettigheid der verkiezing en over de bevoegdheid der verkoore Leden.

ART. 572. Indien, niet tegenstaande het Departementaal Bestuur geoordeeld heeft, de verkoorene te moeten toelaaten, nochtans eenige Ingezetenen zich by deze uitspraak bezwaard vinden, zullen de zodanigen de redenen van beklag, met de daartoe betrekelyke bewyzen, ter hand stellen aan den Procureur-Generaal, om deswegens voor het Departementaal Gerichts-Hof zulk eene actie te instituëeren, als dezelve zal meenen te behooren, doch zoo lang het voorzeide Hof de verkiezing niet vernietigd heeft, zal de verkoorene zitting houden.

ART. 573. De afwisseling der Leden geschiedt jaarlyks by een derde gedeelte, of daar naast bykomend getal, zoo dat alle drie

jaaren de Leden dezer Vergadering zyn afgewisseld en word de beide eerste keeren die afwisseling bepaald door het Lot.

ART. 574. Een afgaand Lid kan terstond, doch slechts éénmaal weder verkooren worden, en dus niet langer dan zes agter één volgende jaaren fungeeren, en zyn als dan de afgaande Leden niet weder verkiesbaar, dan na verloop van twee jaaren, na dat zy afgetreden zyn.

ART. 575. De *Breede Raad* houdt jaarlyks twee ordinaire Landdagen, waar van die Raad zelve den tyd zal bepalen; doch zal elke Landdag niet langer dan drie weeken duuren.

ART. 576. Zy verkiest op den eersten dag van den eersten Landdag na de gedaane keuze met de volstreckte meerderheid éénen President, die geduurende één jaar in alle Vergaderingen zal presideeren.

ART. 577. De Leden verbinden zich by het neemen van Zitting met Eede, in handen van den President afteleggen, dat zy hunnen Post getrouwlyk zullen waarneemen, zich noch door gunst, noch ongunst zullen laten bewegen, zich overeenkomstig de Acte van Constitutie gedraagen, en voords alles doen, wat een goed en eerlyk Lid van het Departementaal Bestuur schuldig is te doen.

ART. 578. Schoon aan het Wetgevend Lichaam het maaken van alle algemeene civiele en crimineele Wetten is opgedraagen, zal echter in alle gevallen, waar over het zelve dusdanige Wetten noch niet mogt gemaakt hebben, het Departementaal Bestuur het recht behouden, om voor het Departement zoodanige civiele en crimineele Wetten te maaken, mits niet strydende tegens eenige Wet van het Wetgevend Lichaam, en zullen zoodanige Departementale Wetten dadelyk vervallen, zoo rasch het Wetgevend Lichaam over de gevallen daarin vervat, by

eene algemeene Wet zal hebben voorzien.

Het Departementaal Bestuur zal zich echter op het voorwendzel van dit Artikel geen recht aanmatigen, om eenige schikkingen betrekkelyk tot de algemeene Finantie der Republiek te maaken.

ART. 579. Het Departementaal Bestuur maakt zoodanige Statuten, Reglementen en Ordonnantien als het zelve tot eene richtige beheering en bestuuring zyner Departementale huishouding zal nodig oordeelen.

ART. 580. Inzonderheid zal dit ook mede plaats hebben met betrekking tot het Finantiëele zoo als in den Titul van Finantiëele zaken, Art. 401. en drie volgg. vermeld is.

ART. 581. Het gemelde Bestuur zal al zoodanige Octroyen, *veniam ætatis*, en dispensatien, als de Wet toelaat, verleenen kunnen.

ART. 582. Het zal de aanstelling hebben van zyne Ministers en de Departementale Ontvangers.

ART. 583. In alle de Actens van het Wetgevend Lichaam, en van den Staats-Raad, over alle zaaken, volgens de Constitutie aan die beiden aanbevoelen, zal het Departementaal Bestuur geene veranderingen moogen maaken, en aan de uitvoering daar van geen belet of vertraging toebrengeen, en zal daar over verantwoordelyk zyn voor het Hoog Nationaal Gerichtshof.

ART. 584. De doorvoer van alle Goederen van het een Departement *door* het andere zal met geene belastingen mogen bezwaard zyn.

ART. 585. Geen Departement zal den invoer van Goederen uit een ander Departement mogen verbieden.

ART. 586. Geen Departement zal den invoer van producten of waaren, in een ander

Departement vallende of gemaakt, met eenige andere of hoogere belastingen mogen bezwaaren, dan waar mede zulke producten of waaren in het Departement zelve, waar in zy gevoerd worden, gevallen of gemaakt zynde, aldaar belast zyn.

ART. 587. Geen Departement zal den uitvoer van eenige Goederen naar een ander Departement verbieden, of belasten.

ART. 588. In elk Departement zal zyn een Collegie van Gecommitteerde Raaden, welk in geen Departement uit minder dan vyf, en in geen uit meerder dan vyftien Leden bestaan zal, waar van het juiste getal door het Departementaal Bestuur, ieder in de zynen, bepaald zal worden.

ART. 589. Dit Bestuur zal ook de Tractementen of Daggelden van de Leden van dit Collegie bepalen, en mede deszelfs Instructie formeeren.

ART. 590. Van het Collegie gaat jaarlyks zoo na mogelyk een derde af, en word by de eerste en tweede afwisseling door het Lot bepaald, welke Leden zullen aftreeden.

ART. 591. De aanstelling der Leden van het Collegie geschied door het Departementaal Bestuur uit deszelfs midden, met een volstreckte meerderheid, en by beslootene billetten.

ART. 592. Voor de eerste keer geschied die keuze daags, na dat het Departementaal Bestuur zal hebben zitting genomen.

ART. 593. Vervolgens geschied de verkiezing in plaats van de Leden, die jaarlyks afgaan, op den tweeden dag van den Landdag, die op de jaarlyksche verkiezing van de Leden van den Breeden-Raad volgt.

ART. 594. En dan worden de Leden verkooren uit de nieuwe aangestelde Leden van het Departementaal Bestuur.

ART. 595. Wanneer 'er binnen's tyds een plaats in het Collegie openvalt, vervult de verkoorene den tyd welken zyn voorganger had moeten fungeeren.

ART. 596. Voor die Leden van het Departementaal Bestuur, welke in het Collegie van Gecommitteerde Raaden verkooren zyn, worden 'er nieuwe Leden gekooren.

ART. 597. Het Collegie van Gecommitteerde Raaden verkiest voor ieder maand zynen President.

ART. 598. De Gecommitteerde Raaden beschikken, by afwezenheid van den Breeden Raad, over zaaken van Politie en Oeconomie, zy hebben toezigt over de Administratie der Finantiën, en dragen zorg, dat de Domeinen en Goederen van het Departement behoorlyk worden beheerd, en doen verder, het geen door den Breeden Raad beslooten is, ter uitvoer brengen.

ART. 599. En zullen de verdere bepalingen van het geen aan dat Collegie zal worden aanbevoolen by de Instructie vastgesteld worden.

ART. 600. Waarby ook speciaal zal worden bepaald, wat van de Competentie van het Collegie zyn zal, als het Departementaal Bestuur vergaderd is.

ART. 601. De voorslag tot het invoeren van nieuwe lasten en Imposten, zal echter aan dat Collegie, by uitsluiting zyn aanbevoolen, zoo dat het Departementaal Bestuur over het invoeren van zoodanige Lasten en Impositiën niet zal mogen delibereeren, dan op dusdanige voorslag, en zal het Departementaal Bestuur ook geene nieuwe Lasten en Impositiën mogen invoeren, dan met toestemming van twee derde van het volle getal van deszelfs Leden.

ART. 602. De begeving van andere, dan in Art. 561 genoemde Departementaale Ambtenaaren, en verdere Bedienden, zal

staan ter dispositie van het Collegie van Gecommitteerde Raaden.

ART. 603. Zy maaken jaarlyks door den druk gemeen een summieren staat van de Departementaale uitgaaven en inkomsten des afgelopen jaars.

ART. 604. Gecommitteerde Raaden roepen den Breeden Raad zoo dikwils zamen, als zy noodig oordeelen, en zenden telkens, in de Brieven van Beschryving, de poincten van Deliberatie over aan de Leden.

ART. 605. De Breede Raad zal een nader Plan van een inwendig Bestuur van het Departement ontwerpen, doch waar in het zelve de regelen en gronden, hier vooren vast gesteld, naauwkeurig zal nakomen.

ART. 606. Gemelde Raad dat Plan hebbende vervaardigt, zal het zelve de Grondvergaderingen oproepen, ten einde daar in Kiezers te verkiezen.

ART. 607. De Kiezers zullen in hunne Districts-Vergaderingen zoo veele Burgers kiezen, als 'er volgens Art. 559 tot Leden van het Departementaal Bestuur in hun District moeten verkoozen worden.

ART. 608. De alzoo verkoorene Burgers, welke alle de vereischens van Kiezers zullen moeten hebben, zullen eene Commissie uitmaaken ter beoordeeling van het gemelde Plan.

ART. 609. Zoo de Commissie dat Plan goedkeurt, of het zelve afkeurt, maar zich met het Departementaal Bestuur over eenig ander Plan vereenigt, word het Plan gezonden aan het Wetgeevend Lichaam, ten einde het zelve beoordeele, of het iets strydigs met de Constitutie behelze.

ART. 610. Zoo het zelve zulks oordeelt, zal het de Artikelen, welke daar tegen stry-

den, speciaal moeten opgeeven, en het Departementaal Bestuur aanschryven, die te veranderen.

ART. 611. Zoo het Departementaal Bestuur, en de Art. 608 gemelde Commissie zich over dat Plan niet konden verëenigen, zal het Wetgeevend Lichaam, over de poincten, waar over het verschil zyn mogt, arbitreeren.

ART. 612. Indien het Departementaal Bestuur, na het invoeren van dat Plan, met eene meerderheid van twee derden van het volle getal der Leden, oordeelde dat 'er veranderingen in eenige Artikelen noodig waren, zal het zelve een Plan van zoodanige veranderingen ontwerpen.

ART. 613. Dit Plan ontworpen zynde, zal het Departementaal Bestuur zorgen, dat 'er eene Commissie door de Kiezers in de Districten verkooren worde, op den voet als Art. 606 en volgende, vermeld is.

ART. 614. Zoo die veranderingen door die Commissie worden afgekeurd, worden dezelve voor vervallen gehouden.

ART. 615. Zoo die veranderingen daar en tegen met wederzyds goedkeuring worden vastgesteld, worden dezelve echter niet ingevoerd, voor dat het Wetgeevend Lichaam zal hebben beoordeeld, of die veranderingen ook stryden tegen de acte van Constitutie, zullende, zoo dit plaats heeft, het Wetgeevend Lichaam, speciaal die Artikelen, waar van het zelve zulks oordeelt, afkeuren.

ART. 616. Het Departementaal Bestuur requireerd geene Troepen tot handhaving der rust, dan uit de naast by geleegen Guarnisoenen, aan de plaats daar dezelve noodig zyn, en geeft daar van direct kennis aan den Staats Raad.

Derde Afdeling

Van het Gemeentens Bestuur

ART. 617. Het Bestuur, het welk in ieder Plaats of Gemeente zyn zal, wordt genaamd *de Raad der Gemeente*.

ART. 618. De Leden van dit Bestuur worden door stemgerechtigde Burgers, of door Kiezers, gekoozen.

ART. 619. In Plaatsen daar de bevolking kleinder is dan *twalf honderd één en vyftig* Inwooners, zal de verkiezing, of door de Stemgerechtigden uit dezelve, direct geschieden, of door Kiezers, en in Plaatsen van grooter bevolking, zal die door Kiezers moeten geschieden.

ART. 620. De Stemgerechtigden moeten dezelfde vereischts bezitten, als Art. 8, 9 en 10 *van het Stemrecht*, en de Kiezers die, welke by Art. 49 en volg. van de Kiezers bepaald is.

ART. 621. Elke Plaats of Gemeente zal zodanig Reglement op de wyze van verkiezinge, zoo door Stemgerechtigden, als door Kiezers; mitsgaders op het getal en de inrichting van den Raad der Gemeente, als aldaar zal gemaakt worden, ter sanctie aanbieden aan het Departementaal Bestuur.

ART. 622. Tot Leden van het Gemeentens-Bestuur zyn niet verkiesbaar, die Art. 89 van den Titul van *'t Wetgevend Lichaam* zyn uitgesloten.

ART. 623. Die, ten tyde der verkiezinge elkanderen, tot in den derden graad ingesloten, bestaan, het zy door bloedverwandschap, het zy door Huwelyk, kunnen niet te gelyk Leden van dit Bestuur zyn, en ingeval zoodanigen te gelyk verkooren worden, zal het Lot beslissen, wie zitting neemen zal.

ART. 624. Tot Leden van het Gemeentens-Bestuur zyn verkiesbaar, die de

navolgende vereischts in zich vereenigen:

1. Dat zy zyn Stemgerechtigde Burgers.
2. Dat zy den ouderdom van vyf en twintig jaaren bereikt hebben.
3. Dat zy gedurende de laatste drie jaaren, in het Departement, en ten minsten één jaar in de Gemeente, waar de verkiezing geschied, gewoond hebben.
4. Dat zy ten aanzien der gegoedheid de vereischts hebben, welke in Kiezers gevorderd worden, of naar de omstandigheden der Gemeente zoodanige meerdere gegoedheid, als in het Reglement in Art. 621. vermeld, vereischt zal worden.

ART. 625. Wanneer over de verkiezinge verschil ontstaat, zal het Departementaal Bestuur dit beslissen.

ART. 626. Wanneer de Stemgerechtigden van eenige Plaats, daar toe expres, na voorgaande aankondiging byeen gekomen zynde, met eene meerderheid van twee derde, raadzaam mogten oordeelen, om zich van een of meer Plaatsen, waarmede ze vereenigd is, af te scheiden, en zich onder een afzonderlyk Gemeentens Bestuur te stellen, zal zoodanige Plaats zich vervoegen by het Departementaal Bestuur, het welk de ontworpen afscheiding, en de wyze, waar op men dezelve zoude wenschen tot stand te brengen, billyk en uitvoerlyk vindende, dezelfde zal kunnen inwilligen.

ART. 627. Wanneer meer dan eene Plaats, tot dien tyd toe, elk een afzonderlyk Gemeentens Bestuur gehad hebbende, zich tot één Bestuur wenschte te vereenigen, zal daar toe gevorderd worden, dat de Stemgerechtigden van elke Plaats, ten dien einde expresselyk geconvoeerd en afzonderlyk byëengekomen, in die verëeniging met eene meerderheid van twee derde bewilligen, en zal voor 't overige in alles gehandeld worden, als by het voorig Art. vermeld.

ART. 628. De Leden van den Raad der Gemeente wisselen jaarlyks af voor een gedeelte, zoo als by 't Reglement, Art. 621 vermeld, zal worden bepaald.

ART. 629. Het Gemeentens Bestuur maakt zodanige keuren en beschikkingen op de Policie en Finantiën binnen deszelfs Jurisdicctie, als het nodig acht, en geeft aan deszelfs jaarlyksche Rekeningen zodanige publiciteit, als by het Reglement, Art. 621 vermeld, zal worden bepaald.

ART. 630. Het maakt en onderhoudt zoodanige inrichtingen, gestichten en gebouwen, als het tot bevorderingen van Oeconomie en Koophandel, en in 't algemeen tot plaatselyk gerief, nodig oordeelt.

ART. 631. Het Gemeentens-Bestuur heeft de beheering over het vermeldde in het voorig Art. zoo wel als over alle verdere Eigendommen der Gemeente, doch zal zich niet mogen aanmatigen de beschikking over zoodanige Effecten of Kassen, welke niet aan de Gemeente, maar aan byzondere Corporatien in wettigen Eigendom toebehooren.

ART. 632. Geene plaatselyke nieuwe belastingen zullen mogen worden opgelegd, dan na dat daar over alvorens door Gecommitteerden uit de Stemgerechtigden van de respective Gemeentens, daar toe byzonderlyk te benoemen, zal zyn gedelibereerd, en zulke belastingen door dezelve Gecommitteerden zyn goedgekeurd.

ART. 633. Alle nadere beschikkingen aangaande het getal en de verdere bepalingen omtrent deeze Gecommitteerden, worden aan de Gemeente zelve overgelaten, met dien verstande nochtans, dat niemand tot dien post zal worden benoemd, ten zy dezelve ten minsten zodanig gegoed zy, als hier boven Art. 50 omtrent de Kiezers, is vastgesteld.

ART. 634. Het Gemeentens-Bestuur zal op de voorzeide gronden zyn ingericht, ingevolge het Reglement, dat in elke Gemeente door de Stemgerechtigden, in de Grondvergaderinge opgekomen, by meerderheid wordt vastgesteld; mids echter het voorzeide Reglement niets inhoudt, dat in andere opzichten strydig is met de Acte van Constitutie, met de algemeene Wetten der Republiek, of de Departementaale Statuten en Resolutiën.

TITUL VII

Van de Rechterlyke Magt

Eerste Afdeeling

Algemeene Beschikkingen

ART. 635. De Rechterlyke Magt kan alleen worden uitgeoeffend door Rechters, welke by de Constitutie zyn vastgesteld.

ART. 636. De Administratie van alle Politie, of Magistratuur, zal binnen zekeren tyd, daar toe door de Wetgevende Magt te bepalen, overal gescheiden worden van het Richter-ambt.

ART. 637. Geen Rechter kan worden afgezet, dan om beweezen misdad, waar over wettig geoordeeld is, noch in zyn Ambt gesuspendeerd worden, dan om redenen, daartoe, na verhoor van denzelven, by de competente Rechtbank genoegzaam geoordeeld.

ART. 638. Leden van eenige Gerichtshoven binnen deeze Republiek, zyn tot geene andere, dan Richterlyke Ambtsbedieningen verkiesbaar, ten zy na verloop van twee jaaren, zedert zy van het Richter-ambt afstand zullen hebben gedaan.

ART. 639. De Wedden, waarop de Raaden in dezelve Gerichts hoven zyn aangesteld, mogen, geduurende derzelve Functiën, niet vermeerderd, noch verminderd worden.

ART. 640. Niemand kan, tegen zynen wille, worden afgetrokken van den Rechter, welken de Constitutie, of de Wet, hem toekent.

ART. 641. In geene Rechtbank zullen tot Leden, of Publieke Aanklagers, gekoren mogen worden, die aan elkanderen onderling bestaan in de opklimmende of nederdaalende linie, of als Broeders, Schoonbroeders, Schoon-vader, en Schoon-Zoon, mitsgaders Oom en Neef.

ART. 642. Allen, die op politiek bevel gevangen zouden mogen zyn genomen, zullen, uitterlyk binnen vier-en-twintig daaraan volgende uren, in handen van de plaatse-lyke Justitie moeten worden overgeleverd, om vervolgens by den competenten Rechter te worden geoordeeld: By gebreeke van dien, zal de gevangen-neeming gehouden worden voor een aanslag op de vryheid, en openbaar geweld:

Dit Articul kan door het Wetgevend Lichaam niet worden opgeheven, ten zy wanneer de algemeene veiligheid hetzelfde, in gevallen van *rebellie of invasie*, zal vereischen, en dan nog niet anders, dan telkens voor den tyd van één Maand.

ART. 643. Alle Geconstituëerde Magten en Rechters moeten, des verzocht, de sterke hand leenen tot de uitvoering van alle bevelen, door het Hoog Nationaal Gerichtshof aan haare Deurwaarders en andere Exploicteurs gegeven.

ART. 644. In elk Departement zullen de aldaar Geconstitueerde Magten en Rechters van desgelyke moeten doen, ten opzichte der bevelen van het Departementaal Gerichts-hof.

ART. 645. Alle Rechters zyn gehouden, om, des verzocht, de Vonnissen van elkanderen, welke in kracht van Gewysde gegaan zyn, ter executie te helpen stellen, mitsgaders over en weder de zogenaamde Letteren Requisitoriiaal van den een aan den

anderen te respecteeren; wanneer dienaangaande eenig geschil tusschen dezelve ontstaan¹⁹ mogt, staat de beslissing daar over, gelyk mede over alle Jurisdictie-quæstiën, wanneer Partyën onder een en het zelfde Departement behooren, aan het Departementaal Gerichts-hof, en anders aan het Hoog Nationaal Gerichts-hof.

ART. 646. In Crimineele zaaken zal in de definitive Vonnissen, ten nadeele van een beschuldigen geweest, de misdaad moeten worden uitgedrukt, op poene van nulliteit.

ART. 647. Nimmer zal eenige verbeurdverklaring van Goederen plaats hebben.

ART. 648. 'Er zal alömme door de Republiek rechtgedaan worden *in den naam ende van wegens het Volk van Nederland*.

ART. 649. Alle Vonnissen moeten in het openbaar gepronuntiëerd worden.

ART. 650. Het Wetgevend Lichaam draagt zorg, dat de Commissie, welke tot het ontwerpen van een Algemeen Crimineel Wetboek, mitsgaders van eene algemeene manier van procedeeren in Crimineele zaaken benoemd is, daar mede binnen één jaar, na het aanneemen der Constitutie, gereed zy.

ART. 651. Tot een noodzakelyk vereischte in dat ontwerp staat vast, het ten eenemaal afschaffen der Pynbank over de geheele Republiek.

Tweede Afdeeling

Van het Hoog Nationaal Gerichts-hof

ART. 652. 'Er zal zyn een Hoog Nationaal Gerichts-hof, bestaande uit zeven Raaden, den Præsident daar onder begreepen.

ART. 653. Doch indien het Wetgevend Lichaam eenige nieuwe werkzaamheden aan het Hoog Nationaal Gerichts-hof goedvindt te demanderen, en het zelve Hof in dat geval

nodig oordeelde eene vermeerdering van Leden voor te dragen, zal het Wetgevend Lichaam het getal der Raaden met twee mogen vermeerderen.

ART. 654. De Raaden zullen moeten zyn Inboorlingen van de Republiek, en, gedurende de laatste tien jaaren, hunne vaste woonplaats binnen dezelve moeten gehad hebben.

ART. 655. Niemand is tot Raad verkiesbaar, dan die als Stemgerechtigd op de publieke Registers bekend staat, den vollen ouderdom van dertig jaaren heeft bereikt, en in het vak der Rechtsgeleerdheid gegradeerd is.

ART. 656. By elke vacature wordt 'er eene Nominatie van zes personen, door dit Hof zelve, volgens eene Alfabetische orde, gemaakt, en aan de Kamer der Oudsten overgezonden, om aldaar vervolgens de keuze te worden gedaan: doch zal voor de eerste reize de Nominatie van een dubbel getal ten gelyken einde gemaakt worden door de Grootte Kamer, als het Hoog Nationaal Gerichts-hof hieromtrent vervangende.

ART. 657. Zoo dra de Leden in dit Hof beeedigd zyn, zullen dezelve, uit hun midden, by onderlinge stemming, met beslotene Billetten, eenen Præsident voor den tyd van twee jaaren verkiezen, en daar mede telkens na expiratie van dien tyd, als mede in geval van eerdere vacature, op gelyke wyze moeten blyven voortgaan.

ART. 658. De Wedden voor de Leden van dit Gerichts-hof zullen op geene mindere som, dan vier duizend Guldens jaarlyks, mogen bepaald worden.

ART. 659. De Præsident en Raaden van dit Hof zullen, onder geenerhande voorwendzel, of benaming, eenige kosten, ten hunnen behoeve, aan Partyën Litiganten mogen berekenen, even min als aan den Lande, by gelegenheid van eenige door het

Wetgevend Lichaam van hun gerequireerde advisen.

ART. 660. Dit Hof zal, by uitsluiting van alle andere Rechters, oordeelen

a. Over de misdaad van hoog verraad, bestaande in het verwekken van Oorlog tegen het Land, of het verleenen van daadelyke hulp aan deszelfs vyanden.

b. Over alle klagten, welke, met betrekking tot Ingezetenen van deeze Republiek, door Buitenlandsche Mogendheden gedaan zouden mogen worden over infractie van gemaakte Tractaaten en Alliantien, of over andere daaden, welke door Buitenlandsche Mogendheden gesustineerd zouden mogen worden, door iemand van dezelve Ingezetenen gepleegd te zyn tegen het recht der Volken.

c. Over alle zaaken, waarin het Gemeenebest als Parthy is betrokken.

d. Over alle misdryven, door de Leden van het Wetgevend Lichaam, van den Staats-Raad, van de Nationaale Financiekamer, van de Nationaale Rekenkamer, benevens derzelve respective Ministers, en door de Secretarissen van Staat, in de waarneeming van hunnen post begaan; mitsgaders over alle andere misdaden, hoegenaamd, door dezelve bedreeven.

e. Over alle misdryven, door de Ministers van deeze Republiek by Buitenlandsche Mogendheden, of door de Secretarissen van Ambassade, in de waarneeming van hunnen post begaan.

f. Over alle geschillen tusschen de Departementen onderling.

g. Over alle jurisdictie-quæstien, wanneer Parthyën niet ressorteeren onder hetzelfde Departementaal Gerichts-Hof.

h. Over alle quæstien, betreffende buiten en prysen ter Zee, welke zoo door 's Lands Schepen van Oorlog, als door by particulieren ter Kaap uitgeruste, en met *lettres de marque* voorziene Vaartuigen, genomen zyn.

i. Over alle geschillen, tusschen Bevelhebbers, Reeders, of andere Geïnteresseerden van of in particuliere Schepen, ter eenre, en tusschen die van 's Lands Schepen, ter andere zyde, gereezen.

k. Over alle binnen Scheeps-boord bedrevene misdadaen, die niet speciaal aan eenen anderen Rechter wettiglyk zyn, of zullen worden gedemandeerd: Blyvende de cognitie over commune delicten, buiten Scheeps-boord door eenigen van de Equipage gepleegd, aanbevolen aan den ordinareren en competenten Rechter, binnen wiens Jurisdictie dezelve zouden mogen zyn bedreven; onder zoodanige bepalingen nochtans ten aanzien van commune delicten, welke niet aan den lyve strafbaar zyn, of die met eenig militair delict gepaard gaan, gelyk meede, wanneer 'er verschil is over de natuur van het begaane delict, of eenige delicten begaan zyn tusschen de Equipage onderling, als het Wetgevend Lichaam zal noodig oordeelen daaromtrent te maaken.

l. Over piraterie of Zee-rovery.

m. Over alle misdadaen door de Nationaale Ontvangers en verdere Financiëele Ambtenaaren in de waarneeming van hunnen post begaan.

n. Over alle crimineele Actiën, betrekke-lyk de Convoyen en Licenten.

o. Over alle zaaken, betreffende iemand der Leden, Ministers, Suppoosten, of mindere Bedienden van dit Gerichts-Hof; zoo nochtans, dat dezelve van anderen iets te vorderen hebbende, zullen moeten volgen het *Forum Rei*.

ART. 661. Dit Hof zal *by præventie* oordeelen

a. Over alle opzettelyke overtredingen van de voorzieningen, in de Constitutie begrepen.

b. Over alle vervalsching van 's Lands Vivres, Munitie van Oorlog, en andere Goe-deren.

c. Over vervalsching of namaking van 's

Lands of andere gangbaare Munten.

d. Over Strandroof.

e. Over alle feitelijke resistentiën aan de uitvoering der ordres van den Staats-Raad.

f. Over alle geweldadigheden en feitelijke resistentiën aan de respective Ontvangers, of mindere Bedienden van de Nationaale Financien *in officio* wedervaren.

ART. 662. Dit Hof zal nimmer eenige Judicature uitoeffenen in geval van hooger beroep, ten ware het Wetgevend Lichaam zoude mogen goedvinden hier in met betrekking tot zaaken, de Nationaale Financiën aangaande, verandering te maaken.

ART. 663. 'Er zal Herziening of Revisie by dit Hof plaats hebben van Sententiën, aldaar ter eerster instantie geweest; uitgezonderd in crimineele zaaken, wanneer de Eisch aan den publieken Aanklager is ontzegt.

ART. 664. De Adjuncten-Reviseurs zullen door de Kamer der Oudsten benoemd worden uit de Departementaale Gerichts-Hoven, naar evenredigheid van het getal der Leden, welke de Sententie, waar van de Revisie verzogt is, zullen hebben uitgebragt.

ART. 665. Voorts wordt aan het Wetgevend Lichaam overgelaten de orde op het stuk der Revisie te bepalen.

ART. 666. Wanneer in materie van gratie de consideratiën en het advis van dezen Hove door het Wetgevend Lichaam zullen gevraagd zyn, zend het Hof, alvorens daar van te dienen, de Requesten aan den Rechter, in de zaak competent, en gelast denzelven, om, met verzending van alle de Stukken, daar toe relatief, en het bericht van den publieken Aanklager, het Hoog Nationaal Gerichts-Hof, ten spoedigsten doenlyk, daar op van zyne consideratiën en advis te dienen.

ART. 667. De advysen der Leden van dezen Hove zullen in alle gevallen met redenen moeten bekleed zyn.

ART. 668. 'Er is by dit Hof een publieke Aanklager, onder den titul van *Procureur-Nationaal*.

ART. 669. Het wordt geëdsisteerd door eenen Griffier, met de verdere nodige Beäampton.

ART. 670. De Procureur-Nationaal en de Griffier zullen dezelfde vereischters moeten hebben, welke Art. 653 en Art. 654, betrekelyk den Præsident en Raaden van dit Hof vermeld zyn.

ART. 671. De Procureur-Nationaal wordt benoemd uit eene nominatie van drie persoonen, door dit Hof, volgens een Alphabetische orde, uit te brengen, om daar uit de verkiezing te worden gedaan door de Kamer der Oudsten.

ART. 672. Dit Hof heeft zelve de aanstelling van den Griffier, en de verder aldaar nodige Beäampton.

ART. 673. De Personen, in de beide voorgaande Articulen vermeld, treden niet in functie, voor dat ten opzichte van elk derzelve de nodige Instructiën door het Wetgevend Lichaam zullen geërresteerd zyn.

ART. 674. De ontwerpen van die Instructiën, mitsgaders van een Reglement op de Griffie, en derzelve Leges, moeten door dit Hof ten spoedigsten doenlyk geformeerd, en aan het Wetgevend Lichaam ter beoordeeling en bekrachtiging overgeleverd worden.

ART. 675. Dit Hof ontwerpt mede een Reglement op het Salaris van de Practisyns, Deurwaarders, en verdere Exploicteurs, en zend het zelve binnen den tyd van zes maanden ter beoordeeling en bekrachtiging aan het Wetgevend Lichaam.

ART. 676. Zoo de Præsident, als de verdere Leden van dit Gerichts-Hof, mitsgaders de Procureur Nationaal en Griffier, doen ieder in handen van den Præsident van de

Kamer der Oudsten zoodanigen Eed, als by derzelve Instructiën voor elk in zyn reguard zal bepaald worden.

ART. 677. Het Hoog Nationaal Gerichts-Hof vergaderd niet in het Departement, daar het Wetgevend Lichaam deszelfs gewoone Residentie houdt.

ART. 678. Het staat aan het Wetgevend Lichaam te bepaalen, naar welke wetten en manier van Procedeeren het Hoog Nationaal Gerichts-Hof zich in civile en crimineele zaaken tot dat deswegens algemeene Wetten beraamd en vastgesteld zyn, provi-sioneel zal hebben te gedraagen.

Derde Afdeeling **Van de Departementaale** **Gerichts-Hoven**

ART. 679. 'Er zullen over de geheele Republiek Departementaale Gerichts-Hoven zyn.

ART. 680. Dezelve zullen zoodanig georganiseerd, en zoo veel in getal zyn, als, na het arresteeren van een algemeen civiel en crimineel Wetboek, mitsgaders eene gelyke manier van Procedeeren over de geheele Republiek, door het Wetgevend Lichaam, na ingenomene consideratiën en advis van de respective Departementaale Bestuuren, zal bepaald worden.

ART. 681. Tot dat deeze nieuwe Organisatie zal plaats hebben, zullen de thans in wezen zynde Departementaale Gerichts-Hoven in hunne werkzaamheden continueeren op den voet hunner Instructiën, voor zoo verre in dezelve Instructiën door de Constitutie geene verandering is gemaakt, of door het Wetgevend Lichaam daaromtrent niet anders zal gestatuëerd zyn.

ART. 682. Alwaar inmiddels Departementaale Gerichts-Hoven ontbreeken, zullen dezelve, tot dat de voorschreeve nieuwe Organisatie zal plaats hebben, door het Departementaal Bestuur geconstituëerd worden op

eene Instructie, waar van het Ontwerp aan het Wetgevend Lichaam ter beoordeeling en bekrachtiging zal worden voorgedragen.

ART. 683. Geen Departementaal Bestuur zal zich mogen onderwinden, om in de Instructiën van die Gerichts-Hoven, zonder toestemming van het Wetgevend Lichaam, eenige verandering te maaken, maar gehouden zyn, het geen zy vermeenen mogten tot meerdere bevordering van expeditie, en mindere kostbaarheid der rechtsplegingen, te kunnen strekken, aan het Wetgevend Lichaam ter beoordeeling over te zenden.

ART. 684. De tegenwoordige Leden en Ministers in de thans exsteerende Gerichts-Hoven, gelyk mede de publieke Aanklagers in dezelve, worden by provisie voor eenen onbepaalden tyd opgevolgd door de zodanigen, die, van wegens de Ingezetenen van elk Departement, door Kiezers, daar toe in de Grondvergaderingen binnen dat Departement benoemd, uit een dubbel getal, ten dien einde door elk Departementaal Bestuur in den haaren, volgens eene Alfabetische orde, uit te brengen, zullen gekoren worden: blyvende niet temin de tegenwoordige Leden, Ministers en Publieke Aanklagers op nieuw verkiesbaar, mits hebbende de nate-meldene vereischten.

ART. 685. By elk der volgende vacatures wordt 'er eene nominatie van drie personen door elk Departementaal Gerichts-Hof zelve geformeerd, om daar uit de verkiezing te worden gedaan, als voren.

ART. 686. De Leden der Departementaale Gerichts-Hoven worden aangesteld op vaste tractementen, door elk Departementaal Bestuur in den haaren te bepaalen, en uit de Departementaale Financiën te voldoen.

ART. 687. Zy mogen, onder geenerhande voorwendzel of benaaming, eenige kosten, ten hunnen behoefte, aan Parthyën Litiganten berekenen, even min als aan het

Departement, of aan den Lande, by gelegenheid van eenige door het Hoog Nationaal Gerichts-Hof van hun gerequireerde adviesen.

ART. 688. Tot Leden, Publieke Aanklagers en Ministers in de Departementaale Gerichts-Hoven zyn alleen verkiesbaar

a. Inboorlingen van de Republiek, en die ten minsten zes jaaren voor hunne aanstelling, hunne vaste woonplaats binnen dezelve gehad hebben.

b. Die als Stemgerechtigde op de publieke Registers bekend staan.

c. Die den vollen ouderdom van vyf en twintig Jaaren hebben bereikt. En

d. Die in het vak der Rechtsgeleerdheid gegraduëerd zyn.

ART. 689. Zoo dra de Leden in deeze Gerichts-Hoven zullen beëedigd zyn, benoemen dezelve, uit hun midden, by onderlinge stemming, met beslotene billetten, eenen Præsident voor den tyd van twee Jaaren, om, zoo lang in de organisatie deezer Hoven door het Wetgevend Lichaam geene verandering zal zyn gemaakt, telkens, na expiratie van dien tyd, gelyk meede in geval van eerdere vacature, op dezelfde wyze door iemand der verdere Leden geremplaceerd te worden.

ART. 690. Zoo de Præsident, als de verdere Leeden, mitsgaders de Publieke Aanklagers, Griffiers en Secretarissen zullen, ieder in hun reguard, voor de eerste reize in handen van den Præsident van het Gewestelyk of Departementaal Bestuur, waar toe zy behooren, en by volgende Vacatures, in handen van den tydelyken Præsident van elk Gerichts-Hof, of, by deszelfs absentie, in die van den Oudsten der Raaden, by solemneelen Eede, moeten beloven en aanneemen, dat zy zich in hunne functiën, zonder aanzien van Persoonen, getrouwelyk van hunnen plicht zullen kwytten, zonder daar van, om lief of leed, eenigzints aftewy-

ken; en dat zy zich specialyk zullen gedraagen naar hunne Instructiën, voor zoo verre daar in by de Constitutie, of naderhand by het Wetgeevend Lichaam, geene veranderingen zullen gemaakt zyn.

ART. 691. De Publieke Aanklaagers zullen daarenbooven by solemneelen Eede moeten beloven en aanneemen, dat zy van alle de tot hunne kennis gekoomene infractiën tegen de Regeeringsvorm, in de Constitutie begreepen, en in het byzonder van de misdaad van hoog verraad, ten spoedigsten doenlyk, kennisse zullen geeven aan den Procureur Natiōnaal, en met denzelven dien-aangaande, naauwkeurige Correspondentie zullen houden, zonder zich verder, of anders, met de vervolging van de misdaad van hoog verraad, als op speciaale aanschryving van het Hoog Natiōnaal Gerichts-Hof, te bemoeijen.

ART. 692. De Publieke Aanklaagers blyven niettemin gehouden en verplicht, om in materie van hoog verraad, op heeterdaad apprehensiën te doen, gelyk meede in geval 'er vreeze zoude moogen zyn, dat de schuldigen zich door de²⁰ vlucht aan de vervolging der Justitie zouden trachten te onttrekken, mits in het laatstgemelde geval daar toe geäuthoriseerd zynde door de Hoven, by welke zy den Post van Publieken Aanklaager waarneemen.

Vierde Afdeeling

Van de Recht-banken in de Steeden en ten Platten Lande

ART. 693. Er zullen niet meer Rechtbanken, Publieke Aanklaagers, en Ministers zyn, dan tot eene goede Administratie van de Justitie, en tot gerief der Ingezeetenen, noodig zal worden bevonden.

ART. 694. Elk Departementaal Bestuur zal gehouden zyn, om, met in acht neeming van deezen hoofdgrond, en het geen ver-

der by de algemeene beschikkingen, betrekelyk de Justitie bepaald is, binnen zeke- ren vastgestelden tyd, te ontwerpen, mits-gaders aan het Wetgeevend Lichaam, ter approbatie en bekrachtiging over te leeve- ren, een Plan van provisioneele Organisatie der Rechtbanken, onder hun Departement ressorteerende.

ART. 695. Na het arresteeren van een algemeen civiel en crimineel Wetboek, mits-gaders eene gelyke manier van Proce- deeren over de geheele Republiek, zullen alle Subalterne Gerechten zoodanig finaal Geörganiseerd worden, en zoo veel in ge- tal zyn, als by het Wetgeevend Lichaam, na daarop de Consideratiën, zoo van elk Departementaal Bestuur, als van de Depar- tementale Gerichts-Hoven te hebben inge- noomen, nader zal worden bepaald.

ART. 696. De Leden en Ministers in dezelve Rechtbanken, zullen voor een on- bepaalden tyd benoemd worden door Kie- zers, daartoe in de Grondvergaderingen be- noemd, de eerste reize uit een dubbel getal, ten dien einde door elk Plaatselyk Bestuur in den haaren, volgens eene Alphabetische orde, uit te brengen, en by elk der volgen- de Vacatures uit eene Nominatie van drie Personen.

ART. 697. Alwaar crimineele Vier- schaaren zyn, zullen de Publieke Aanklaa- gers van wegen de Stemberechtigde In- en Op-gezeetenen, voor eenen onbepaalden tyd, door Kiezers, daar toe in de Grondver- gaderingen benoemd, geëligeerd worden uit een dubbelgetal, daar toe door de Vier- schaar, by welke dezelve fungeeren zouden, uittebrengen.

ART. 698. Tot Leden, Publieke Aankla- gers en Ministers by dezelve Rechtbanken, zyn alleen verkiesbaar

a. Inboorlingen van de Republiek, en die ten minsten zes jaaren binnen het Departe- ment, onder het welk de Rechtbank behoort,

hunne vaste woonplaats gehad hebben.

b. Die als Stemgerechtigde op de publieke Registers bekend staan,

c. Den vollen ouderdom van vyf- en twintig jaaren zullen hebben bereikt.

ART. 699. Alle Rechters in dezelve Rechtbanken, zullen in handen van het Plaatselyk Bestuur, waar toe dezelve behooren, by solemneelen Eede, moeten be-looven en aanneemen, dat zy zich in hunne functiën, zonder aanzien van Persoonen, getrouwelyk van hunnen plicht zullen kwytten; en specialyk, dat zy zich zullen gedraagen, naar de tot dus verre onder hun ressort vigeerende Wetten en Ordonnantiën, voor zoo verre daar in by de Constitutie, of naderhand by het Wetgeevend Lichaam geene veranderingen zullen gemaakt zyn.

ART. 700. Alwaar Publieke Aanklagers zyn, zullen dezelve een gelyken Eed afleggen, in handen van den Præsident der Rechtbank of van de Vierschaar, waar toe zy behooren, en daarenbooven plechtig moeten zweeren, dat zy van alle de tot hunne kennis gekoomene infractiën tegens de Regeeringsvorm, in de Constitutie begreepen, en in het byzonder van de misdaad van hoog verraad, zoo ras moogelyk, kennis zullen geeven aan den Procureur Nationaal, en dienaangaande met denzelven, mitsgaders met den Publieken Aanklager by het Departementaal Gerichts-Hof, onder het welk zy ressorteeren, naauwkeurige Correspondentie zullen houden, zonder zich verder of anders met de vervolging der misdaad van hoog verraad, als op speciaale aanschryving van het Hoog Nationaal Gerichts-Hof, te bemoeien.

ART. 701. De Publieke Aanklagers by de Subalterne Rechtbanken blyven niettemin gehouden en verplicht in materie van hoog verraad, op heeter daad apprehensiën te doen, gelyk meede in geval 'er vreeze zoude moogen zyn, dat de schuldigen zich

door de vlugt aan de vervolging der Justitie zouden trachten te onttrekken, mits in het laatstgemelde geval daar toe geauthoriseerd zynde door de Gerechten, by welke zy den post van Publieken Aanklager waarneemen.

Vyfde Afdeeling ***Van de Rechtspleeging over de Militairen***

ART. 702. Het Volk van Oorlog te Lande blyft, met betrekking tot alle civile zaaken, gelyk meede tot commune delicten, alleen onderworpen aan den Ordinair en Competenten Rechter van elk in zyn reguard; doch wordt aan het Wetgevend Lichaam overgelaaten met betrekking tot commune delicten, die niet aan den lyve strafbaar zyn, of wanneer dezelve begaan zyn door Militairen onderling, de noodige bepalingen te maaken, en voorts in het algemeen, wanneer de Militairen te velde zullen zyn, of anderzints, ten tyde van Oorlog, op expeditie.

ART. 703. Met betrekking tot Militaire delicten, ook wanneer dezelve gepaard zullen gaan met een commune delict, of wanneer over de natuur van het begaane delict geschil zoude kunnen vallen, word het Volk van Oorlog te Lande voor zoodanige²¹ Rechtbanken, en op zoodanige wyze te recht gesteld, als door het Wetgeevend Lichaam dienaangaande zal bepaald worden.

TITUL VIII ***Van den Godsdienst en het Publiek Onderwys***

Eerste Afdeeling ***Van den Godsdienst***

ART. 704. Het Nederlandsche Volk verklaart den Godsdienst niet alleen te eerbiedigen, maar ook aan te merken, als de eenige bron van eeuwig Heil, en als den grondslag

van Deugd, van goede Zeeden, en daar van onafscheidelyk Volks-geluk.

ART. 705. De Staat zorgt, dat het Godsdienstig onderwijs bevorderd worde, dat overal gelegenheid tot Publieke Godsdienst-Oeffening zy, en dat alle Kerkeleyke Leeraaren behoorlyk betaald worden.

ART. 706. De Kerk is afgescheiden van den Staat, 'er zyn dus geene Burgerlyke voor- of na-deelen aan de Belydenis van eenige Godsdienstige begrippen gehegt.

ART. 707. Alle Godsdienstige Genootschappen, in welke niets tegen goede Zeeden of Burgerlyke Wetten geleerd of verricht word, zyn onder gelyke bescherming der Wet.

ART. 708. Alle Kerkgenootschappen verichten hunne Godsdienst-oeffeningen binne de daar toe bestemde Gebouwen, met onslotene deuren.

ART. 709. De Staat erkent geene Godsdienstige geloften.

ART. 710. Niemand mag met eenige Ordenskleederen van eenig Godsdienstig Genootschap, buiten zyn Kerkgebouw, verschynen.

Tweede Afdeling

Van het Publiek Onderwys

ART. 711. Er zullen door de geheele Republiek genoegzaame Scholen zyn, waar in de Jeugd kan worden onderweezen, in het Leezen, Schryven en Reekenen, mitsgaders alle zulke verdere kundigheden, welke plaatselyke omstandigheden in acht genomen zynde, de bestemming van den vryen Burger meest kunnen bevorderen.

ART. 712. In deeze Scholen wordt, op den gewoonen Schooltyd, geen onderwijs gegeven in Leerstellige Geloofsbegrippen van eenig byzonder Kerkelyk Genootschap;

ook worden in dezelve geene Boeken gebruikt, waar in dergelyke leerstellige begrippen gevonden worden.

ART. 713. Er zal ééne Natiönaale Hooge School worden opgericht, waar in de Jeugd in alle Vakken van nuttige Wetenschappen kan worden onderweezen.

ART. 714. De Departementen en Plaatselyke Bestuuren behouden het recht Hooge Scholen, en Kweekscholen van Kunsten en Wetenschappen op te richten en te onderhouden.

ART. 715. Er zal een Collegie worden opgericht van Curatooren over de Natiönaale Hooge School.

ART. 716. Dit Collegie zal bestaan uit vyf Leden, dewelke zullen moeten zyn, Inboorlingen des Lands, en niet beneeden de dertig jaaren oud, en zullen dezelve geene andere Ambten of Bedieningen hoegenaamd mogen bekleeden.

Art. 717 Ieder der Leden van dit Collegie zal genieten een jaarlyks tractement van drie duizend guldens.

ART. 718. Dit Collegie houdt deszelfs Residentie, ter plaatse daar de Natiönaale Hooge School zal worden opgericht.

ART. 719. Tot de eerste aanstelling van de Leden in dit Collegie zullen de vyf Academiën in deeze Republiek, ieder door haare Hoogleeraaren een drietal van bekwaame Persoonen opgeeven, uit welke vyf Nominatiën, tot eene enkele overgebracht, de Kamer der Oudsten vyf Leeden zal kiezen.

ART. 720. Ingeval van Vacatuure in dit Collegie, zal 'er ter vervulling daar toe één bekwaam Persoon door het Collegie zelve, en één door de Professooren van de Natiönaale Hooge School worden voorgedragen, waaruit de Kamer der Oudsten de keuze zal doen.

ART. 721. Er zal eene nadere Instructie voor dit Collegie door de Wetgeevende Macht bepaald worden.

ART. 722. Aan dit Collegie word aanbevoelen de zorg, toezigt en bestuuring van het Natiönaal onderwys in deszelfs geheel omvang.

ART. 723. Dit Collegie zal terstond, na deszelfs aanstelling, formeeren een Plan, volgens welk de Natiönaale Hooge School, en de Grondschoolen zullen worden ingericht, en waar van de bekrachtiging aan het Wetgeevend Lichaam zyn zal. Het zelve zal ook te gelyk voordraagen een Plan, volgens welke de Jurisdictie en Discipline der Hooge School zullen worden uitgeoëffend.

ART. 724. De voordragt der Hoogleeren van de Natiönaale Hooge School, geschied door het Collegie der Curatoren, en word bekrachtigd door de Kamer der Oudsten.

TITUL IX

Algemeene Beschikkingen

Eerste Afdeeling

Over de Leenen

ART. 725. Alle Leenplicht en Leenroerigheid, mitsgaders alle Dienstplicht, of zoogenaamde Personeele servile verplichting, zonder onderscheid, onder welken naam dezelve ook zouden mogen bekend zyn, waar door tot hier toe veele Persoonen, Goederen en Eigendommen binnen deeze Republiek waren verbonden, of waartoe eenige Persoonen mogten zyn gehouden geweest, beneevens de Leenhooven of Leenkamers en Laathoven, met alle derzelve gevolgen, zullen by de aanneeminge der Constitutie vernietigd zyn.

ART. 726. Alle Hofhorigheid of Hofhorige rechten van Goederen binnen de Republiek gelegen, en tevens van Hoven of Kamers binnen dezelve releveerende; „voor zoo verre dezelve met Leenrechten gelyk staan”, zyn dadelyk, na het aanneemen der Constitutie, vernietigd.

En zullen dezelve op gelyke wyze worden geredimeerd als ten aanzien der Leenen bepaald is.

Dan met betrekking van die Hofhorige rechten, welke meer overeenkomst hebben met het zoogenaamd beklemmings-recht, Erfpacht of diergelyke reëele rechten, zal het Departementaal Bestuur, onder approbatie van het Wetgevend Lichaam, zoodanige dispositiën maaken, als het zelve, ten nutte der wederzydsche belang hebbende, oordeelen zal te behooren.

ART. 727. Na het aanneemen der Constitutie, zullen 'er by geenerhande Leenhoven of Leenkamers verleend worden eenige verleibriefven, noch vergunningen, om over Leengoederen by Acten van uiterste willen te disponeeren.

Ook zullen 'er na gemelden tyd geene Erfopvolgingen, uit krachte van het Leenrecht, plaats hebben.

ART. 728. Insgelyks zyn vernietigd alle Thynsen en Chynsen, zonder onderscheid.

ART. 729. Doch deze vernietiging zal zich niet verder uitstrekken, dan tot Leenen en dergelyke Goederen, welke binnen deze Republiek gelegen, en van Leenheeren of Leenkamers binnen dezelve releveeren, en zyn dus hier onder niet begrepen Leenen, buiten deze Republiek gesituëerd, schoon van Leenhoven of Leenkamers binnen dezelve worden verheft, van welke echter, de Bezitters dit verkiezende, op denzelfden voet, als ten aanzien der binnenlandsche Leenen is gestatuëerd, hun Leenplicht zullen kunnen vrykoopen, mits zich binnen agt jaaren, na de aanneeminge der Constitutie,

daar toe aanmeldende, zullende het Wetgevend Lichaam, na verloop van gemelden tyd, daar over zoodanig disponeeren, als het zelve raadzaam zal oordeelen, als mede, dat de bepaaling van agt jaaren zich ook zal uitstrekken tot de binnenlandsche Leenen.

ART. 730. Hier onder zyn niet begrepen de Erfpachten, Uitgangen noch zoogenaamde Beklemmings en andere soortgelijke rechten, welken door de Ingezetenen, in verschillende Gewesten, vrywillig zyn, of zullen worden gecontracteerd.

ART. 731. De Eigenaars of Bezitters van Leenkamers, mitsgaders die, welke van dergelyke Leen- of Dienstplichten, Thynsen of Chynsen eenig pecuniëel voordeel genieten, zullen by afkoop wegens 't gemis derzelve, behoorlyk moeten worden schadeloos gesteld.

ART. 732. Elk Departementaal Bestuur zal bepalen den voet en wyze van afkoop, blyvende de afkoop, welke reeds te voren door de Hoogstgeconstitueerde Magten in de respectieve Gewesten mogten zyn bepaald, in volle kracht: dan, ten aanzien van den tyd en nécessiteit van afkoop, zullen dezelve zich naar de generaale bepalingen, ten dezen opzichte hier voren gemaakt, moeten reguleeren, en zorg draagen, dat alle onvermydelyke kosten en leges tot den afkoop, op het naauwst bepaald, en ten laste van den Leenheer of anderen, aan wien de afkoop geschied, gebragt worden, zullen de deze kosten in geene gevallen hooger moogen belooopen, dan twintig Guldens.

ART. 733. Na verloop van één jaar, na het aanneemen der Constitutie zullen geene Transporten of Hypothecatiën van Leengoederen, noch eenige aanbedeelingen van dezelve by erfscheidingen validelyk geschieden, dan na dat gebleeken zy, dat de vereischte afkoop tot allodialisatie volbragt is.

ART. 734. Alle zoogenaamde Heerlyke Rechten en Tituls zyn van nu af aan mede in de Nederlandsche Republiek afgeschaft en vernietigd, benevens alle zoogenaamde Nakoops- en Naastings-Rechten, zonder onderscheid, of dezelve als gevolgen der Heerlyke Rechten moeten worden beschouwd, dan wel uit statutaire Rechten of Costumen oorspronglyk zyn: het recht van *Exue* speciaal mede hier onder begreepen.

ART. 735. Elk Departementaal Bestuur zal, onder approbatie van het Wetgevend Lichaam, bepalen van welk soort van zoogenaamde Heerlyke Rechten derzelve Eigenaars of Bezitters wegens het pecuniëel nadeel, het welk hun door de voorschreve afschaffing mogt worden toegebragt, eenige schadeloosstelling zouden behooren te genieten, en op hoedanige billyke wyze dezelve zou behooren te worden bepaald, mitsgaders ook wat 'er behoort plaats te hebben, omtrent de schadeloosstelling der Ambtenaaren in gewezen Heerlykheden, welke onder eenen *onereusen* *Titul* hunne posten hebben verkregen, en uit hoofde van de thans aangenomene beginzelen omtrent het Volksrecht tot de aanstelling van zoodanige Ambtenaren van hunne posten verlaten zyn en blyven.

Tweede Afdeeling

Gildens

ART. 736. 'Er zullen in de Republiek niet blyven bestaan eenige Gildens, Corporatiën of Broederschappen van Neeringen, Ambachten, of Fabrieken.

ART. 737. Na de aanneeming der Constitutie worden geen nieuwe Leden in de Gildens toegelaaten, en het Wetgevend Lichaam zorgt, dat uit de vernietiging der Gildens geene gevolgen voortvloegen, die met de regelen van Rechtvaardigheid strydig zyn.

ART. 738. Dit Artikel belet ook niet de voorzorgen, die noodzakelyk zyn tegen de vervalsching der Metaalen, als mede tegen de vrye oeffening van de Genees-, Heel- en Vroedkunde, welke aan niemand zal worden toegestaan, dan na voorafgaand onderzoek, en blyk van deszelfs bekwaamheden.

ART. 739. De Geconstitueerde Machten maaken zodanige inrichtingen, als tot bereiking van dit oogmerk, en tot uitbreiding van den bloei der Handwerken en Fabrieken, mitsgaders ter bevordering van de goede orde, het gemak en gerief der Ingezetenen kan strekken.

ART. 740. Het Wetgevend Lichaam kan ter aanmoediging der Industrie, bevordering der Kunsten en Wetenschappen, en, ter belooning der Uitvinders van nieuwe Ontdekkingen of Voortbrengzelen, uitsluitende voorrechten voor eenen bepaalden tyd vergunnen.

Derde Afdeeling **Gemengde Zaaken**

ART. 741. Het recht om zyne gedachten te openbaaren door woorden, geschriften, of de drukpers, mag door geene wetten verkort of belet worden.

ART. 742. Geene Boeken of Geschriften mogen gedrukt, uitgegeven of verkogt worden, dan met den naam van den Uitgever of Schryver, of Drukker, en zal de Uitgever, Schryver of Drukker verantwoordelyk zyn, wegens daar in voorkomende personeele beledigingen.

ART. 743. Geene Societeiten of Genootschappen mogen immer zich den Titel of Qualiteit van Volks-vergaderingen aanmatigen.

ART. 744. 'Er bestaat in de Nederlandsche Republiek geen onderscheid van rang, op geboorte gevestigd.

ART. 745. Ellen, Maaten en Gewichten zullen in de geheele Republiek gelyk zyn; het staat aan het Wetgevend Lichaam den tyd en de wyze daar van te bepaalen.

ART. 746. Ieder Burger is verplicht de wapenen, ter verdediging van het Vaderland en ter handhaving van de rust, te voeren, onder zodanige bepaalingen, als de Wet vast stelt.

ART. 747. Elk Burger van Nederland heeft het recht van voordragt, petitie, of verzoek, omtrent 's Lands zaaken; en is dit recht zodanig eigen aan een ieder Burger, hoofd voor hoofd, dat hy het niet vervreemden kan, noch de uitoeffening daar van aan een ander opdragen.

ART. 748. Geen Burger kan afstand doen van het Tractement of Daggeld, hem in zynen post toegelegd, het zy voor een gedeelte of voor het geheel.

ART. 749. Het Nederlandsche Volk beveelt de getrouwe handhaving dezer Constitutie aan het Wetgevend Lichaam, Uitvoerende, Rechterlyke, mitsgaders alle verdere Geconstituëerde Magten; en verklaart, dat alle inbreuk op dezelve is een aanslag op de veiligheid van den Staat.

TITUL X **Van de Coloniën**

ART. 750. Het Wetgevend Lichaam zal uitterlyk binnen twee maanden, na dat deszelfs Vergadering zal wezen geconstituëerd, den staat der Coloniën, met al wat daartoe betrekking heeft, naauwkeurig doen opneemen; en naar vereisch, door eene wet, het nieuwe Bestuur der Coloniën vaststellen, daarby in 't oog houdende 't belang van het Moederland, van de Coloniën, en de daarin belanghebbende.

ART. 751. By deeze Wet zullen aan den eenen kant de betrekkingen en rechten van

het Moederland op de Coloniën verzekerd, maar de Coloniën ook aan den anderen kant erlangen die bescherminge, waarop zy recht hebben, en zodanige verdere schikkingen worden beraamd, welke in staat zyn, om het geluk, den bloei en welvaart van dezelve te kunnen bevorderen.

ART. 752. De deliberatiën hier over zullen binnen agt maanden, na dat ze begonnen zyn, moeten eindigen.

ART. 753. Inmiddels zal het Bestuur der Coloniën op den tegenwoordigen voet blyven voortduuren, zoo egter, dat, by voorraad, door het Wetgevend Lichaam kunnen worden daargesteld, bepalingen, zoo omtrent het getal der Leden, als ten aanzien van de mindere kostbaarheid van dit Bestuur zelve: ook zullen de Committés niet langer worden aangemerkt als Leden van de Uitvoerende Magt.

TITUL XI

Over het Maaken van Veranderingen in de Constitutie

ART. 754. Niet eerder dan na verloop van zes Jaaren, zedert het aannemen der Constitutie, zal een voorstel tot verandering in dezelve kunnen geschieden.

ART. 755. 'Er zal nimmer eenig voorstel tot verandering mogen gedaan worden, waardoor eenige vermenging van Wetgevende, Uitvoerende en Rechterlyke Macht, of van twee dier Machten, zoude veroorzaakt worden.

ART. 756. Het doen van het voorstel tot verandering staat alleen aan de Kamer der Oudsten; en de bekrachtiging aan de Groote Kamer.

ART. 757. 'Er kan geen voorstel tot eenige verandering in de Kamer der Oudsten

gedaan worden, ten zy ten minsten zes dagen te voren in de Kamer daar van kennis gegeven zy.

ART. 758. De Kamer der Oudsten maakt het ontwerp der verandering of veranderingen, zoo als zy oordeelt, dat dezelve Constitutioneel zoude behooren vastgesteld te worden.

ART. 759. De Groote Kamer ontvangt het gemaakte ontwerp van de Kamer der Oudsten ter beoordeeling.

ART. 760. By de raadplegingen over het ontwerp der verandering hebben drie leezingen plaats, op gelyke wyze, als omtrent de uitoeffening der Wetgevende Macht bepaald is; doch de tusschenkomst tusschen elke leezing zal in deze gevallen zyn van ten minsten tien dagen.

ART. 761. In elk der Kameren respectievelyk word, tot het voorstellen en bekrachtigen der ontworpen verandering, de meerderheid van het volle getal van elke Kamer vereischt.

ART. 762. Indien de Groote Kamer oordeelt de ontworpen verandering te moeten bekrachtigen, zendt dezelve het ontwerp aan het Hoog Nationaal Gerichts-Hof ter beoordeeling, of in het zelve ook iets strydigs met het 755. Articul gevonden word.

ART. 763. Indien het Hoog Nationaal Gerichts-Hof oordeelt, dat de voorgeslagene verandering stryd tegen het 755. Articul, zal dit voorstel nimmer weder in overweging kunnen komen.

ART. 764. Indien het Hoog Nationaal Gerichts-Hof oordeelt, dat de voorgeslagene verandering niet stryd tegen het 755. Articul, zendt de Groote Kamer de ontworpen verandering aan den Staats-Raad om consideratiën en advis.

ART. 765. Indien de Staats-Raad tegen de ontworpenen verandering geene bedenking heeft, wordt dezelve door de Grootte Kamer bekrachtigd.

ART. 766. De Staats-Raad tegen de ontworpenen verandering bedenking hebbende, kan het zelfde ontwerp niet wederom in overweging genomen worden, dan na verloop van een geheel Jaar.

ART. 767. Indien na verloop van een geheel Jaar het zelfde ontwerp door twee derden der Leden van de Kamer der Oudsten, overeenkomstig het voorschrift van de form der raadplegingen, goedgekeurd, en door twee derden der Leden van de Grootte Kamer, overeenkomstig het voorschrift van de form der raadplegingen bekrachtigd wordt, word het zelve, zonder tusschenkomst van den Staats-Raad, gehouden voor bekrachtigd.

ART. 768. Zoo dra, ingevolge het 765. en 767. Articul het voorgestelde ontwerp bekrachtigd is, draagt de Staats-Raad zorg, dat alle de Grondvergaderingen van de geheele Republiek tegen eenen bepaalden dag worden opgeroepen.

ART. 769. De Stemgerechtigden zullen hunne stemmen, over het al of niet aanneemen van de voorgestelde verandering, by *ja* of *neen* uitbrengen.

ART. 770 De stemmen der Stemgerechtigden voor of tegen het aanneemen der ontworpenen verandering zullen naauwkeurig aangeteekend, de opgaaf daar van aan den Staats-Raad toegezonden, en daar uit het besluit opgemaakt worden.

ART. 771. De opgaaf der stemmen, en de daar uit op te maakene conclusie word aan de Kamer der Oudsten ter revisie gezonden.

ART. 772. By de meerderheid der Stemgerechtigden word het besluit tot het al of

niet aanneemen van de ontworpenen verandering opgemaakt.

ART. 773. De aangenoemene veranderingen hebben al zoo daanige kracht, als het bepaalde by deeze Constitutie.

ART. 774. Het geen hier vooren omtrent het maaken van veranderingen in de Constitutie is vastgesteld, is niet toepasselyk op het geen ten opzichte der afzonderlyke Finantiën van de Departementen, zoo in den Titul van de Finantiëele zaaken, als van de Departementen, en voorts in de Acte van Constitutie bepaald is; zoo als ook niet op al het geene ten opzichte van den omslag en verdere voorzieningen tot het vinden van middelen, voor de algemeene Finantiëele behoefkens der Republiek in den Titul van Finantiëele zaaken bepaald is, als zullende in alle die poincten geene verandering, dan met eenparige bewilliging der afzonderlyke Departementen, kunnen gemaakt worden, en zal die bewilliging moeten worden gegeven door de meerderheid der Stemgerechtigde Burgers van elk Departement.

ART. 775. Ook zullen de Departementen de Rechten, die aan dezelve by de Acte van Constitutie zyn gereserveerd, niet kunnen verliezen, dan met hunne vrye toestemming.

Aldus geërresteerd en de Resumtie gesloten den 10 November 1796. Het tweede Jaar der Bataafsche Vryheid.²²

(Was geparapheerd)

S. STYL, vt.

(Onder stond)

Ter Ordonnantie van bovengemelde Commissie.

(Was geteekend)

JB. VAN HAEFTEN.

BYLAGE A

Behoorende tot den Titul van de Finantiëele zaaken

De Commissie tot het ontwerpen van een Plan van Constitutie voor het Volk van Nederland,

AAN

De Nationaale Vergadering het zelfde Volk Representerende.

BURGERS REPRESENTANTEN!

Toen wy den Titul van Finantiëele zaken van het Plan van Constitutie vaststelden, beslooten wy, ter gelyker tyd, aan U Lieden by de overgave van dat Plan een voorslag te doen, ter nadere berekening van het waarschyntlyk montant van de geldmiddelen, welke voor de algemeene behoefkens van den Lande jaarlyks benodigt zyn, het welk in Art. 405. op dertien en een half Miljoen begroot was, en meede tot een nader onderzoek van de billykheid der proportie tusschen de Departementen Art. 406. voorgedragen.

Hier aan thans voldoende, vinden wy ons verplicht de redenen, welke ons daar toe gpermoveerd hebben, tot U Lieder informatie hier by te voegen.

Daar wy namentlyk overtuigd waaren, dat de algemeene Regering van de Republiek nimmer, met genoegzaame klem en energie, kan werkzaam zyn, om 's Lands Kas van de geld-middelen, die voor de algemeene behoefkens vereischt worden, te voorzien, zoo zy die middelen niet direct van de individuëele Ingezetenen kan doen heffen, maar die op gedeeltens der Republiek, als Lichamen, moet verhalen, moesten wy ons ook van zelve overreden van de noodzaaklykheid, om de inrichting der tegenwoordige Quotaas te veranderen, als waar door het algemeen Gouvernement die middelen (op eenige weinige uitzonderingen na) alleen van de respectieve Gewesten, als Lichamen, konde heffen.

Dan, begeerende die veranderinge daar te stellen, ondervonden wy hier in geen geringe zwaarigheid.

De tegenwoordige Quotaas hebben meede ten oogmerk, en zyn thans het eenigst middel, om eene evenredigheid uittewerken, in het dragen der Lasten voor de algemeene behoefkens, tusschen de onderscheidene gedeeltens der Republiek, en derzelver Ingezetenen, wier relatief vermogen, middelen van bestaan, en winsten, zeer verschillend zyn.

Het afschaffen der Quotaas, zonder het invoeren van andere middelen, welke die evenredigheid herstelden, zoude dus van zelve deeze proportie geheel vernietigen, of althans de voldoende zekerheid daar voor geheel benemen, door welke bedenking wy dan ook overtuigd zyn geworden, dat de Quotaas niet maar, zoo raauwlyk behoorden of konden worden afgeschaft, maar dat de vernietiging van dezelve, moest gepaard gaan met het te gelyker tyd invoeren van andere middelen, waar door die evenredigheid, zoo veel mooglyk, verzekerd wierd.

Dan ook hebben wy, in het vinden van zodanige middelen, zeer groote difficulteiten ontmoet.

Het invoeren van algemeene lasten over de geheele Republiek, welke door hunnen aart zelve zodanige evenredigheid zouden daar stellen, was in vroegere en latere, en vooral in deze tyden, als een dusdanig middel te dikwerf opgegeven, dan dat hetzelve onze aandacht niet in de eerste plaats zoude hebben naar zich getrokken, te meer, daar dat middel, op zich zelve beschouwd, door zyne eenvoudigheid zich aanbeveelt.

Wy zouden ons daarom dan ook verheugd hebben, zoo wy dat middel uitvoerlyk, en tot het gemelde einde voldoende hadden bevonden, maar toen wy ons onder het oog hadden gebragt, dat het hiertoe niet genoeg ware, de eene of andere belasting, waar in zoodanige evenredigheid te vinden ware, uittedenken, maar dat hiertoe

vereischt wierdt, dat 'er zoo vele lasten van dien aart konden worden ingevoerd, dat derzelve gezamentlyk jaarlyksch montant, op zyn minst genomen, gelyk stondt met, althans niet minder was, dan het montant der volle somma, welke jaarlyks in 's Lands kas voor de algemeene Behoeftens zal moeten worden gefourneerd, hebben wy bevonden, dat het geheel boven ons vermogen was, zoo veele lasten van den gemelden aart uit te denken, dat derzelve montant aan de gezeide zoo importante somma, wy zeggen niet eens zouden kunnen gelyk staan, maar daarvan slegts een aanmerkelyk gedeelte zoude kunnen uitmaken.

Ons dus tot een ander middel moetende bepaalen, hebben wy geen beter weten uitte vinden, dan het geen wy in den Titul van de zaken van Finantie Art. 405. en volgende hebben voorgeslaagen, waar by wy, onder bepalingen, dat de algemeene Regeering der Republiek alle de lasten, die ten behoefte van dezelve zullen betaald worden, direct van de individueële Ingezetenen zal kunnen doen heffen, voorgeslagen hebben, dat het waarschylyk beloop van de somma, die jaaryks voor de algemeene behoeften zal benodigd zyn, naar de proportie aldaar Art. 406. opgegeeven, over de respectie Departementen zouden worden omgeslagen, ons vleyende, dat op die wyze, en voor de benodigde klem, en energie der algemeene Regeering, en voor de bewaring der meergemelde evenredigheid, ten minsten met betrekking tot de ordinaris algemeene behoeften, gezorgd is.

Wy hebben het voorgemelde waarschylyk jaarlyksch montant Art. 405. op dertien en een half millioen begroot, als uitmakende het beloop van de laatstvastgestelde Staat van Oorlog, en wy hebben Art. 406. in het bepaalen der proportie tusschen de Departementen die zelfde proportie gevolgd, welke thans tusschen de Gewesten, ingevolge derzelve algemeen Consent, plaats heeft; zynde de redenen, waarom wy den aan-

slag der Departementen niet in een ronde somma van honderd guldens, maar slegts in agt en negentig guldens, elf stuivers, tien deniers, en dus één gulden, agt stuivers, twee deniers minder berekend hebben, gelegen in de afschaffing der Quota van de Generaliteits kas, hebbende bedraagen *f* 4-8-2. waardoor dus een te kort, van gelyke somma zouden ontstaan zyn, zoo hetzelve door de Quota van drie guldens, waarop Bataafsch Braband gesteld is, niet tot gemelde *f* 1-8-2. gebragt waren, welke laatstgemelde somma wy dan ook van die van honderd guldens hebben afgetrokken; ondertusschen is het er verre af, dat wy niet zouden gevoelen, dat dit ons plan aan zwaarigheden, en wel aan gewigtige zwaarigheden, onderhevig zy, en het zal ons dus ook weinig bevreesden, die daar tegen te hooren aanvoeren; wy verwachten dit zelfs, doch wenschen te gelyk, dat men die zwaarigheden niet slegts zal opperen, maar te gelyk zal doen vergezeld gaan met een beter en behooryk berekend Plan, dat aan mindere difficulteiten onderhevig is.

Onder de zwaarigheden, die wy zeiden zelve te gevoelen, behooren mede de twee volgende als 1. dat de nieuwe inrichting en veranderde omstandigheden der Republiek voorzeker veranderingen in derzelve ordinaire behoeftens zullende te weeg brengen, ook daar na de begrooting van dezelve Art. 405. gemaakt, zouden behooren veranderd en vermeerderd of verminderd te worden.

2. Dat de billykheid der proportiën tusschen de Departementen Art. 406. vastgesteld, hoe zeer met eenparige toestemming der Gewesten ingevoerd, thans meer dan te vooren wordende tegengesproken, die opgegevene proportie aan veele zal toeschylen veranderingen te behoeven.

Wy achten deze zwaarigheden van dien aart, dat dezelve een nader onderzoek allezints vereisschen, ten einde, zoo daar uit mogt worden bevonden, dat, of de somma

in Art. 405. voor de algemeene behoeftens bepaald, of de proportie, tusschen de Gewesten Art. 406. voorgeslagen, veranderinge mogte behoeven, dezelve daar in, voor dat het Plan van Constitutie aan het Volk ter goed- of af-keuring zal worden aangeboden, gemaakt worden.

Wy zelve zouden ons aan dat onderzoek niet hebben onttrokken, zoo wy de daar toe benodigde informatiën gehad hadden, doch die ons hebbende ontbroken, en wy daar door tot dat onderzoek buiten staat zynde, hebben wy geoordeeld U. den voorslag, reeds in het begin dezes vermeld, te moeten doen, die wy als noch herhalen, terwyl wy de bepaling der middelen waar door dat onderzoek, zoo ten opzichte van het in Art. 405. gemeld jaarlyks montant, als van de proportie tusschen de Departementen in Art. 406. voorgesteld, het gevoeglykst zal kunnen worden ondernomen, aan U. meerdere wysheid overlaten.

Geschreven in den Hage den 9. November 1796.

Heil en Broederschap!

(Was gearapheerd)

S. STYL, vt.

Ter Ordonnantie van dezelve.

(Was getekend)

JB. VAN HAEFTEN.

BYLAGE B

Behoorende tot den Titul van de Rechterlyke Magt

Project-Instructie voor het Hoog Nationaal Gerichtshof

ART. 1. De President en Raaden, in dezen Hove geöordonneert, zullen by het aanvaarden van dit hun Ambt, zich respectivelyk by eede moeten zuiveren, dat zy, voor het

verkrygen van hetzelfde, aan niemand iets hoegenaamd beloofd, of gegeven hebben, mitsgaders in het vervolg zullen beloven of geven.

ART. 2. Zullen ook, geduurende hunne natemeldene functie, geen giften of gaven, van eenige Persoonen, Collegiën, Departementen, of andere Corporatien, hoe ook genaamd, die zy weeten eenig Proces of Rechtsvordering voor dezen Hove te hebben, of apparentelyk te zullen verkrygen, ontvangen, of genieten mogen, zelfs niet van eenigerhande Spyze of Drank, die koopbaar is; ook niet na de uiting van het Proces: en, zo verre zy eenige der verboden giften of gaven ontvangen zullen hebben van eenige Persoonen en goede Vrienden, die zy na maals vernamen eenig Proces voor dezen Hove te hebben, hetwelk zy ten tyde van het ontvangen niet hadden geweten; zullen zy gehouden wezen den Hove daar van te verwittigen, en de voorschrevene ontvangene giften of gaven, of de waarde van dien, zoodanig ten behoeve van den Armen, of anderzins te bekeeren, als hun door dezen Hove zal geöordonneert worden; en daarenboven niet mogen staan over de visitatie van de Processen, concerneerende den geenen, van wien zy de voorschreve giften, of gaven, ontvangen hebben, zonder daar toe by den Præsident en andere Raaden ge-admitteerd te zyn: en zullen de voorschreve Præsident en Raaden, zich alle jaren, den eersten Rechterdag na de Wintervacantie, gehouden zyn tegens den anderen by eede te zuiveren, dat zy zich in al het geen voorschreven is wel en vromelyk hebben gekweeten.

ART. 3. Zullen ook niet mogen hebben eenige Pensioenen, of Gagiën, buiten het geen hen van wegens de Natie is toegelegd; noch ook eenige andere Ambten of Officiën mogen verkrygen, of blyven bezitten, directelyk of indirectelyk, respectivelyk op poene van privatie van hun Officie.

ART. 4. Zullen provisioneel hunne zitting hebben te Utrecht, of waar het anders, in vervolg van tyd, door de Wetgevende Magt, van wegens het Volk van Nederland zoude mogen zyn geöordonneerd.

ART. 5. Zullen ten minsten viermaal 's weeks vergaderen; uitgezonderd in de geregleerde vacantiën; als namelyk in de Paasch en Pinxterweek, van half July tot half Augustus, en van half December tot half January; echter zal het den tydelyken Præsident vrystaan, den Raad zo dikwyls extraöordinair te convoceeren, als hy zal nodig oordeelen.

ART. 6. Zullen, gedurende hunne functie, ongehouden zyn tot eenige personeele diensten van tochten of Wachten, het zy in de plaats van haarlieder Residentie, het zy elders.

ART. 7. Zullen recht en Justitie administreeren in alle zaaken, die by de Acte van Constitutie vermeld zyn, de Justitie daar in doen gehoorzamen, en de Sententiën ter executie doen stellen.

ART. 8. Zullen aan de Natiönaale Amptenaaren, die zich zouden willen stellen ter purge van eenig crimen, daar mede men hen, als in officio begaan, zoude willen betichten, en zich teffens by dezen Hove gevangen zouden willen stellen; gelyk mede aan alle verdere hunne Jurisdicctie onderworpen en van eenig crimen betichte Persoonen, welke verkiesen zouden van 's gelyke te doen, mogen verleenen Mandament van purge, uit kragte van het welk, ter plaatse daar de betichte Ambtenaar, of de aan hunne Jurisdicctie onderworpen Persoonen, woonachtig, en het delict begaan is, en wyders ter puye van dit Hof, zullen worden gedagvaard alle de geenën, die zich partyën tegens dezelve zouden willen maken, ofte eenige denuntiatie van Getuigen tegens dezelve zouden willen doen; houdende hetzelfde Mandament teffens autorisatie

op twee Leden van den Raad, die het Hof daartoe committeeren zal, om de denuntiatie te ontvangen, en de Getuigen te hooren; welke twee Leden vervolgens gehouden zullen zyn al hetzelfde secretelyk aan den Hove overtebrengen, om daarop, by denzelfven Hove, ter purge of rejectie van dien, en punitie, geprocedeerd, en eindelyk gedecideerd te worden naar recht; blyvende den Impe-trant, hangende de voorschreve procedures, in besloten hegtenis, ten ware dat anders by den Hove zoude mogen zyn geöordonneerd.

ART. 9. Zullen ook, indien eenige Partyën, by den Procureur Nationaal voor dezen Hove in rechten betrokken, begeerden zich te submitteeren aan de arbitrage van dezen Hove, en de Procureur Natiönaal bereid was van 's gelyken te doen, daar in zodanig kunnen disponeeren, als bevonden zal worden tegen de Natie en de Justitie misbruikt te zyn: en, indien zy eenige boeten decreteeren, zullen die aan de Natiönaale Kas behoorlyk worden verantwoord; doch zal over geene misdaden eenige compositie, hoe ook genaamd, mogen worden toegelaaten, ten ware daaromtrent door de Wetgevende Magt anders zoude mogen zyn geöordonneerd;

ART. 10. Het Zegel tot de zaken van de Justitie zal berusten onder den tydelyken Præsident, die gehouden zal zyn, daar mede, by advies van den Raade, te doen zegelen, alle Mandamenten en Provisiën van Justitie, die door of van wegens dezen Hove zullen geëxpedieerd worden.

ART. 11. By noodzakelyke absentie of indispositie van den tydelyken President, zal het oudste Lid in rang, het Præsidium ad interim waarnemen.

ART. 12. Over alle zaaken, waaromtrent de consideratiën en het advies van dit Hof, als Consiliarius van de Opperste Magt, zullen gerequireerd worden, zal het Hof, zo

voltallig mogelyk vergaderd, moeten delibereeren, en gehouden zyn daaromtrent, met postpositie van alle andere zaken, aan de requisitie van de Wetgevende Magt te voldoen, zonder zich anderzins, directelyk of indirectelyk, met eenige zaken van Politie te mogen bemoeien.

ART. 13. De werkzaamheden aan dezen Raad, by Acte van Constitutie opgedraagen, zullen door den Præsident onder de Leden zodanig verdeeld mogen worden, als hy ten meesten dienste en bevordering der Justitie nodig zal oordeelen.

ART. 14. In cas possessoris zal dit Hof geene Jurisdicctie hebben, dan wanneer een der Leden, de Procureur Natiönaal, iemand van de Ministers, of verdere Bedienden en Suppoosten in dat cas zouden mogen geconveniëerd worden.

ART. 15. De Advysen der Leden zullen altoos met redenen moeten bekleed zyn.

ART. 16. Niemand der Leden zal de Advysen of andere Geheimen van dit Hof, eigener auctoriteit, mogen openbaaren, op pöene van arbitraire correctie, zelfs van suspensie, of verlaating van zynen dienst, als het Hof, naar omstandigheden van zaaken, zal oordeelen te behooren.

ART. 17. Alle Requesten mids door een Advocaat of Procureur by dit Hof geädmitteerd, onderteekend zynde, zullen gelezen worden in den Raad, en zal daar op vervolgens, het zy door denzelven Raad, het zy door die geenen, welke by denzelven Raade, daartoe uit hun midden gecommitteerd zullen worden, zodanig gedisponeerd, of provisie van Justitie geöordonneerd worden, als bevonden zal worden te behooren.

ART. 18. Alle exploitien zullen van wegens dit Hof in de plaats haarer Residentie gedaan worden, door eenen van haare Deurwaarders, en elders in de Republiek door zodanige Persoonen, als daar toe van

dezen Hove commissie zullen hebben ontvangen.

ART. 19. Dit Hof zal geene definitive Sententiën in cas Crimineel mogen vellen, dan met eenstemmigheid van ten minsten vyf Leden.

ART. 20. Indien 'er in 't een of ander geval, door vacatures, recusatie, of anderszints geen genoegzaam getal van Raaden gevonden wierdt, zal het Hof voor elk der ontbreekende uit de Departementaale Hoven drie Raaden nomineeren, van welk drietal, in cas crimineel door den Procureur Natiönaal en den Beschuldigten, en in civile zaaken door beide Partyen, ieder één zal worden afgewezen; En zal de overgeblevene, by wege van suppletie, in de zaak waartoe dezelve geroepen is, mede helpen adviseeren en recht spreken.

ART. 21. Op geene andere dan met een behoorlyk Natiönaal Zegel voorziene stukken zal by dit Hof regard mogen worden genomen.

De Wetgevende Magt reserveert aan zich niet alleen de interpretatie en ampliatie dezer Provisiöoneele Instructien, maar ook in het algemeen de faculteit, om zoodanige nadere of andere Instructie, voor dit Hoog Nationaal Gerichts-Hof, te arresteeren, als in 't vervolg van tyd bevonden zoude mogen worden, ten meerderen nutte en dienste van het Volk van Nederland te zullen kunnen strekken.

(Onderstond,)

En is deze na collatie met de origineele bevonden te accordeeren.

In kennisse van my
(Was getekend)

JB. VAN HAEFTEN.

¹ Deze tekst komt overeen met het gedrukte *Plan van Constitutie voor het Volk van Nederland*, Den Haag: Ter 's Lands Drukkerij, 1796, 128 p. Het betreft een tweede druk, gedateerd op 9 november 1796, waarin

enkele verbeteringen ten opzichte van de eerste druk van 8 november 1796 zijn doorgevoerd. Het hier gebruikte exemplaar bevindt zich in de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen onder signatuur Broch 600. De tweede druk van het Plan van Constitutie is tevens facsimile gepubliceerd in L. de Gou, *Het Plan van Constitutie van 1796. Chronologische bewerking van het archief van de eerste constitutiecommissie ingesteld bij decreet van van de Nationale Vergadering van 15 maart 1796*, Den Haag, 1975.

² In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'by'.

³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'Kiezer s'.

⁴ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'verkoorenebehoord'.

⁵ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'onwyld'.

⁶ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'onderhandellngen'.

⁷ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'aan'.

⁸ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'Artiken'.

⁹ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'anklagte'.

¹⁰ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'de-laatste'.

¹¹ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'twintig-Jaaren,binnen'.

¹² In het origineel is deze passage slecht leesbaar. In een tweede exemplaar van deze tweede druk van het Plan van Constitutie, tevens aanwezig in de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen, onder signatuur Y

2 a 8 1, staat duidelijk '(des noods)'.

¹³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: '739'.

¹⁴ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'vreguning'.

¹⁵ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'tekene-nen'.

¹⁶ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'hebbende'.

¹⁷ In het origineel is dit opschrift kennelijk abusievelijk weggefallen.

¹⁸ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'oudom'.

¹⁹ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'onstaan'.

²⁰ In het origineel is deze passage slecht leesbaar. In een tweede exemplaar van deze tweede druk van het Plan van Constitutie, tevens aanwezig in de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen, onder signatuur Y 2 a 8 1, staat duidelijk 'door de'.

²¹ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'zodeni-ge'.

²² Het Plan van Constitutie is opgesteld door de (eerste) constitutiecommissie ingesteld bij decreet van de Nationale Vergadering van 15 maart 1796. Het werd op 10 november bij de (eerste) Nationale Vergadering ingediend. Nadat het daar vele wijzigingen had ondergaan, werd het op 30 mei 1797 en als het in deze publicatie eveneens opgenomen Ontwerp van Constitutie aan de grondvergaderingen ter goedkeuring voorgelegd.

Ontwerp van Constitutie voor het Bataafsche Volk (1797)

Ontwerp van Constitutie voor het Bataafsche Volk, door de Nationale Vergadering ter Goed- of Afkeuring aan het zelve Volk voorgedragen¹

GELYKHEID, VRYHEID, BROEDERSCHAP

PROCLAMATIE

De Nationale Vergadering, représeteende het Volk van Nederland, aan het zelve Volk.

BATAVEN!

Zoudt gy nog kunnen twyfelen, dat de zon der Vryheid in uw midden is opgegaan? zoudt gy nog kunnen twyfelen, dat gy u in den kring der vrye Volken hebt gerangschikt? ziet hier een ontwerp van Constitutie, op uwen last door ons ontworpen – dat aan uwe overweging – aan uwe beslissing, wordt voorgesteld! beurt dan met fierheid het hoofd om hoog, en zegt tegen zo veele Volken, die u omringen: “Gy ongelukkigen! die moet gehoorzamen aan den wil uwer Bestuurders; wy zullen voortaan naar onze eigen Wetten leeven; wy zyn vry!”

Hoe allerbelangrykst is derhalven het tydvak, dat wy beleeven? konden onze Voorvaderen uit de stille grafkuilen der ruste opzien; – konden onze Voorvaderen, die om de Vryheid reeds voor meer dan twee Eeuwen met het magtig Spanje geworsteld hebben, – die sints onafgebroken, in zo veele afwisselende omstandigheden van voor- en tegenspoed, op haar bleven staaroen, – konden de duizende Vaderlandsche Helden, die voor de Vryheid gestorven zyn, wier Asche in onzen grond bewaard wordt, ons

bezig zien aan het groote werk, om ons, aan ons zelve eene Constitutie te geven! o hoe zouden de vreugdetoonen der Voorvaderen, die dit tydvak gehoopt, maar niet beleefd hebben, zich veréénigen, met het gejuich der gelukkiger Nakomelingen, die eindelyk de gewenschte vruchten staan te plukken van al hun poogen; die eindelyk de Grondwetten zullen vaststellen, waar op zy zich zelve, door hunne Vertegenwoordigers, zullen bestuuren.

Hier zwyge de onverstandige aankleever van het voorig Staats-bestuur. – Welke hevige Volks-twisten tot heden ons geschokt hebben; ’t is nu geen stryd meer over een Aristocratische Staats-regeering met, of zonder Stadhouder; ’t is nu geen stryd meer tusschen heerschzugtige Grootten, die malkander den roof betwisten, dien zy op de rechten der Burgeren gemaakt hebben; maar het geldt hier het algemeen Volks-belang; de zaak van allen – het geldt hier de daadelyke uitoefening dier Rechten, die de Mensch zyn aangeboren. Eeuwige Rechten! die Tyrannen miskennen; maar die onder den invloed der Gouden Vryheid genoten worden.

Het is hier te doen, om dat groote Volks-verdrag met den anderen aantegaan, en voor het Altaar der Vryheid te bezweeren, dat de ééne Burger met den anderen gerechtigd is te sluiten: een Volks-verdrag! dat den eenigen wettigen grondslag geeft

aan al wat regeering is, in welks grootheid zich alle nietige Partyschappen verliezen, daar de Vryheid zonder onderscheid allen omarmt, die haar liefhebben, die haar hulde en trouwe zweeren; die geen slaaven en afhangelingen moedwillig blyven willen, maar die zich zullen betoonen een vry Vaderland waardig te zyn, en de Rechten, die zy als Menschen van den oneindigen God ontvangen hebben, wenschen te genieten en uitteöefenen.

Of zoude het integendeel kunnen geächt worden voor de Bataafsche Natie wensche-lyker te zyn, geen zodanig Volks-verdrag aan te gaan – geene Constitutie te bezitten?

Dat zy, die in verwarring en onrust hun heil zouden mogen zoeken, zich Bataven noemen; zy zyn het niet. Dat zy, die het wankelend tusschen Bestuur zouden mogen wenschen te doen voordduuren, zich vrienden noemen van hun Vaderland; ook deze zyn het niet. Hoe! zullen het vrienden zyn van hun Vaderland, die inwendig allen Bestuur slegts op losse schroeven zien rusten – die gemor en ontevredenheid by den dag zien aangroeien – die by gebrek aan éénpaarige Grondregels, tegenstrydigheid op tegenstrydigheid zien stapelen, die hier de Vryheid zien eerbiedigen, en ginds het geweld en de oude misbruiken zien voordduuren: zullen het vrienden zyn van het Vaderland, die dezen rampzaligen staat wenschen te verlengen; die niet vuurig hopen, om denzelven, hoe eer zo beter, met een vast en geregeld Bestuur verwisseld te zien; waar in de kragt der Regeering alle deze onafscheidbare onheilen van een altyd in zich zelve los en wankelend tusschen-Bestuur zal doen verdwynen en ophouden, – waar by ieder met rust en kalmte de vruchten van zyne Nyverheid zal mogen genieten, en hem dat genot bestendig zal verzekerd worden? Zullen het vrienden zyn van het Vaderland, die het Bataafsche Volk wel eer onder de aanvoering van een DE RUYTER,

de glorieryke handhaaver der vrye Zee; de vuist, die Englands Oorlogsvlooten vernielde, en Chatham heeft in vuur gezet! – wel eer, onder het Staats-bestuur van een DE WIT, dat Volk, dat de magtigste der LODEN-WYKEN dwong stil te staan op zyne gloriebaan – dat den Sleutel in zyn hand droeg, die de Zond ontsloot – dat Europa verbaasde, en door haar ontzien wierdt! Zullen het vrienden zyn van het Vaderland, die kunnen dulden, dat, dat zelfde Bataafsche Volk langer blyve in de diepte van vernedering, waar in het thands gezonken ligt? Neen zeker! De vrienden van 't Vaderland reikhalzen naar eene Constitutie, die op goede Republikeinsche gronden met wysheid is gevestigd; op dat de Bataven, hunnen ouden rang onder de Volken hernemende, hunne Broeders, de vry geworden Franschen, den Broederkus met dankbaarheid aanbieden voor de Vryheid, die zy van hunne hand ontvingen; op dat de Bataven, ook hun hoofd met krygsloof vercierd hebbende, hunne belangen zien gelden, by het bepalen van den voet, op welken Europa de Vrede zal geschonken worden.

Dit alles moeten de heilryke gevolgen zyn, Medeburgers! van eene goede Constitutie. Dit was het, dat gy buiten twyfel beöogd hebt, toen gy ons last gaaft, U een Ontwerp daar van voor te dragen. Verre van ons, dat wy in den lof van het Ontwerp, dat wy U thands aanbieden, zouden uitweiden. Verre van ons, dat wy voor uw kiesch oor ons eigen werk zouden roemen en verheffen. Neen zeker; wy laten het in zyn waarde en onwaarde, en geven het U ter beslissing, zo als het is. Ons was de taak opgelegd tot ontwerpen; het is nu uwe zaak geworden te overwegen, te beslissen over onzen arbeid. Wy geven U de uitkomst van onze lange, van onze moeilijke en verdrietige Raadplegingen; 't is nu uwe zaak geworden, ons werk te toetzen aan uw waarachtig belang, aan de beginzelen, waar op eene goede Constitutie moet gebouwd zyn, en aan het

algemeen Volksheil. 't Is nu uwe zaak geworden, na een ongestoord onderzoek, in uwe Oppermagt te beslissen, of gy ons Ontwerp aanneemt of verwerpt. – De natuur der zaak gedooft niet, bedenkingen op byzondere poincten te ontvangen. – Het Reglement, waar naar wy hebben moeten werken, laat ons niet toe te denken, dat gy iets anders U hebt voorbehouden, dan eene bloote goedkeuring of verwerping. Geene veranderingen kunnen dus in dit Ontwerp gemaakt worden; maar een duidelyk Ja of Neen – eene ronde verklaring van goedkeuring of verwerping zal het Lot van dit Ontwerp, in zyn geheel genomen, moeten beslissen. Inmiddels kunt gy met de volkomenste vryheid uwe raadplegingen en beoordeelingen van ons werk voordzetten; deelt malkander daar over uwe gedagten mede, zo rond, zo openlyk, als Gy zult goedvinden.

De dag van den 8 Augustus is by ons bepaald, om deze zaak af te doen. En het is op dien dag, op Dingsdag den 8 Augustus aanstaande, dat wy alle Stemgerechte Burgers oproepen, om elk, in zyne Grondvergadering, zyne beslissende stem uit te brengen. – 't Is op dien dag, dat het getal der stemmen, zo voor als tegen het Ontwerp, in de Grondvergaderingen uitgebragt, door de Hoogst Geconstituëerde Magt in elk Gewest zullen ingezameld, en binnen 14 dagen daar na ons worden toegezonden.

Medeburgers! dat wys beraad, dat kloekzinnigheid, uwe Raadplegingen bestuuren – dat onstuimige driften aan onbreekbare Ketenen geboeid blyven, en eene bedaarde beschouwing van het geen U, na alles in de weegschaal van het onzydig oordeel gewogen te hebben, te kiezen staat, uwe keuze bepaale! gy beleeft een tydvak, dat in de Historie der Volken zal aangetekend worden.

Het raadplegen over eene Constitutie is het gewigtigst werk, dat ooit door een Volk kan ondernomen worden. Gy zult dat gewigt voelen; en waarom zouden wy U onze hoop

verbergen? Gy zult U in deze overweging zodanig gedragen, dat Tydgenooten en Nakomelingen van de Bataven zullen getuigen: “zy waren waardig, na zo lange en zo duure worstelingen, naar hunne eigen wetten te leeven; zy waren waardig vry te zyn”.

Aldus gedaan en geërresteerd ter bovengemelde Vergadering, in den Hage, den 2 Juny 1797, het derde jaar der Bataafsche Vryheid.

(was Gearapheerd)

G.W. VAN MARLE, vt.

(Onderstond)

Ter ordonnantie van dezelve

(was Getekend)

C. BYLEVELD.

ONTWERP VAN CONSTITUTIE VOOR HET BATAAFSCHE VOLK

Het Bataafsche Volk verklaart, de volgende beginzelen der Rechten en Pligten van den Mensch en Burger te erkennen en aantenemen als den grondslag, waar op het zelve zyne Constitutie vestigt.

ART. I. Alle Menschen zyn, als Menschen, aan elkanderen gelyk, en hebben, als de zodanigen, ook gelyke Rechten.

ART. II. Het voornaam oogmerk der Burgerlyke Maatschappy, is de verzekering en beveiliging van *Gelykheid, Vryheid, Persoon en Eigendom*.

ART. III. De Mensch staat in de Maatschappy van zyne natuurlyke Rechten niets

meer af, dan volstrekt noodzaaklyk is, ter bereiking van het hoofddoel der burgerlyke maatschappy.

ART. IV. Gelykheid in den Burgerstaat bestaat hier in: dat alle de leden der maatschappy, als de zodanigen, zonder eenig onderscheid, aanspraak hebben op dezelfde Rechten en gehouden zyn aan dezelfde verplichtingen; dat de Wetten, het zy dezelve beschermen, het zy dezelve straffen, eenerlei zyn voor allen en een ieder, en dat hier omtrent aan niemand, uit hoofde van geboorte of bezitting, eenig voorrecht kan toegekend worden.

ART. V. De Natuurlyke Vryheid bestaat in het vermogen van den Mensch, om over zich zelve en zyne eigen daaden, naar zyn goedvinden, te beschikken, voor zo verre zulks de Rechten van een ander niet benadeelt.

ART. VI. De Vryheid in den Burgerstaat bestaat in het vermogen van den Burger, om over zich zelve en zyne eigen daaden, naar zyn goedvinden, te beschikken, voor zo verre zulks met den uitgedrukten wil der maatschappy, dat is de Wet, niet strydig is: onder die daaden behoort mede de openbaring van zyne gedachten en gevoelens by monde en geschrifte, of door middel van de Drukpers.

ART. VII. Het Recht van Eigendom is het vermogen, om naar welgevallen te kunnen beschikken over zyne wettige bezittingen, inkomsten en de vruchten van zynen vlyt en arbeid.

ART. VIII. De Oppermagt berust by het geheele Volk, en is één, ondeelbaar en onvervreemdbaar. Geen gedeelte van het Volk kan zich de Magt van het geheele volk aanmatigen.

ART. IX. De Oppermagt is het vermogen, om Wetten te maaken en te doen uitvoeren.

ART. X. De Wet is de openlyke afgekondigde Verklaaring van den wil des volks. Hy, die zich daar tegen verzet, of dezelve, openlyk of bedektelyk, overtreedt, beledigt de maatschappy en is strafbaar. Hy, die de wet door list of slinksche streeken veydelt, ondermynt het algemeen belang, en maakt zich den naam van een braaf man, en de achting zyner medeburgeren onwaardig.

ART. XI. Geen Lid der maatschappy kan aangehouden of in hechtenis genomen worden, dan in gevallen door de Wet bepaald, en naar de wyze, door dezelve voorgeschreven. Niemand kan veroordeeld worden, zonder te vooren behoorlyk opgeroepen te zyn, en alle middelen van verdediging, by de Wet bepaald, gehad te hebben.

ART. XII. De Wetten kunnen alleen daaden en handelingen gebieden of verbieden, doch nimmer gedachten en gevoelens.

ART. XIII. De gesamenlyke Leden der burgerlyke maatschappy, voor zich een samenstel van constitutioneele grondwetten vastgesteld hebbende, en by aanhoudendheid niet werkzaam kunnende zyn, om de toepassing derzelve te bepalen, en de algemeene belangen en orde der maatschappy te handhaaven, – verkiezen daar toe, en tot het maaken der wetten, Vertegenwoordigers, die ten allen tyde aan het gantsche volk verantwoording schuldig zyn.

ART. XIV. Buiten deze Vertegenwoordigers of de wettig aangestelde uitvoerende magten, mag niemand zich eenig openbaar gezag aanmatigen noch uitoefenen.

ART. XV. Het staat aan een iegelyk persoonlyk vry, om voorstellen of verzoeken aan alle vastgestelde Magten te doen.

ART. XVI. De Ambten en Bedieningen in de burgermaatschappy zyn geene Eigendommen, niet erflyk, noch vervreemdbaar, noch byzondere voorrechten van hun, die dezelve bekleeden; het zyn lastgevingen,

van wegen de maatschappy aan leden van dezelve opgedragen.

ART. XVII. Alle Magt, door het Volk aan zyne Vertegenwoordigers toevertrouwd, is slegts by volmagt en geleend, en de uitoefening daar van voor eenen bepaalden tyd, niet als een Recht, dat hun toekomt, maar als een pligt, hun opgelegd, en derzelve gezag houdt op, wanneer het volk zyn magt herneemt.

ART. XVIII. De Maatschappy, eerbiedigende de erkenning van het bestaan van een Opperwezen, en den heilzamen invloed hier van op deugd en goede zeden, handhaaft de vryheid van een ieder, om God naar de overtuiging van zyn hart te dienen, en verleent aan allen, ten dezen opzichte, zekerheid en bescherming.

ART. XIX. De eenvoudigste zedelyke grondregel van pligtsbetrachting jegens eenen anderen is, zulk een handelwyze omtrent denzelfden te houden, als men billyk begeeren zoude, dat hy, in gelyke omstandigheden, omtrent ons zelve houdt.

ART. XX. Zonder huislyke deugden kan niemand een goed Burger zyn.

ART. XXI. Tot het vestigen van een maatschappelyk Verdrag, wordt de algemeene toestemming, altans die der meerderheid van alle de leden der maatschappy, door de Stemgerechtigden uit te brengen, gevorderd.

ART. XXII. Vreemdelingen, die de weldaaden der Vryheid vreedzaam wenschen te genieten, ontvangt de maatschappy in haaren schoot, en hunne personen en bezittingen worden door haare wetten beveiligd en beschermd: Zy, die kunsten of handwerken invoeren of aankweeken, worden in het byzonder daar toe aangemoedigd.

ART. XXIII. De Maatschappy maakt instellingen, waar door haare werkzame of

onvermogene leden arbeid of onderstand vinden; maar lediggangers hebben geen aanspraak op onderstand.

ART. XXIV. De Maatschappy heeft het recht, haare Constitutie te veranderen en te verbeteren.

TITUL I

Van de Oppermagt des Bataafschen Volks

ART. 1. Het Bataafsche Volk is één en ondeelbaar.

ART. 2. De Oppermagt berust by het geheele Bataafsche Volk.

ART. 3. Het Bataafsche Volk verkiest Vertegenwoordigers of Représentanten ter uitoefening zyner oppermagt, en tot bestuur der algemeene belangen, naar het voorschrift der Constitutie.

ART. 4. Tot het doen van verkiezingen wordt het Volk gedeeld in Grondvergaderingen, Districten, Ringen en Kwartieren.

ART. 5. Een District bevat een getal van, zo na mogelyk, vyftien duizend Zielen.

ART. 6. Twee naastgelegen Districten maaken éénen Ring, twee naastgelegen Ringen één Kwartier uit.

ART. 7. Naar de toe- of afnemende bevolking in de respectieve Districten, Ringen en Kwartieren, bepaalt het Wetgevend Lichaam, zo dikwyls zulks noodig is, eene nieuwe verdeeling, overëenkomstig het hier boven bepaalde.

TITUL II

Van het Stemrecht, benevens de Gronden Kiezersvergaderingen

Eerste Afdeeling

Van het Stemrecht

ART. 8. Tot het uitöefenen van het Stemrecht zyn bevoegd:

a. Die binnen de Bataafsche Republiek geboren zyn, persoonlijk in dezelve, gedurende de twee laatste jaaren, hunne vaste woonplaats gehouden en den vollen ouderdom van twee-en-twintig jaaren bereikt hebben, of getrouwd zyn: ten aanzien van de leden der gewapende burgermagt, zal de ouderdom van twintig jaaren voldoende zyn, wanneer zy, gedurende den tyd van één jaar, onafgebroken de wapenen gedragen hebben;

b. Vreemdelingen, die persoonlijk hunne vaste woonplaats binnen de Republiek, gedurende de laatste zes jaaren, onafgebroken hebben gehouden;

c. Een Vreemdeling, die met eene bataafsche Vrouw getrouwd is, kan volstaan, wanneer hy, gedurende de drie laatste jaaren, binnen de Republiek zyne vaste woonplaats gehad heeft;

d. Die zes jaaren, na de invoering der Constitutie, den gemelden vereischten ouderdom komen te bereiken, moeten, alvorens in het Stemregister in te tekenen, de nederduitsche taal kunnen lezen en schryven.

ART. 9. Van het Stemrecht zyn uitgesloten:

a. Die zich met 'er woon buiten 's Lands hebben begeven; doch terug keerende, kunnen zy, na wederom twee jaaren hier te Lande gewoond te hebben, op nieuw in het Register der Stemgerechtigden worden aangeschreven;

b. Die om verkwisting, wangedrag, of gebrek aan verstandlyke vermogens, onder curatele staan;

c. Bankbreukigen, midsgaders die genen, welker boedel insolvent verklaard is, en allen, die het beneficium van cessie hebben geöbtineerd, zo lange zy hunne crediteuren derzelve achterwezen niet ten vollen zullen hebben voldaan;

d. Die door een rechterlyk decreet in staat van beschuldiging gesteld zyn; midsgaders die, welken in rechten voor eerloos worden gehouden;

e. Allen, die in eed of bediening zyn van eenige vreemde Mogenheid, de gewoone leeneed uitgezonderd; of die van zodanige Mogenheid eenig pensioen of gagie genieten;

f. Alle Leden van eenige buitenlandsche Corporatien, tot welker lidmaatschap, het zy onderscheiding van geboorte, het zy de aflegging van eenige zogenaamde Godsdienstige gelofte, vereischt wordt;

g. Allen, die in wees-, diaconie-, armhuizen of andere gestichten, als behoefligen, onderhouden worden;

h. Allen, die in het laatstverloopen jaar, tot den dag der oproeping te rekenen, uit de armen-Kasse eenige bedeeeling hebben genoten;

i. Allen, die overtuigd worden, voor geld of geldswaarde, één of meer stemmen bekomen of verkogt te hebben.

ART. 10. Een ieder, die de vereischten tot het Stemrecht bezit, is gehouden in een daar toe by het plaatslyk Bestuur zyner wooninge aangelegd Register zyn naam in te schryven, of te laten inschryven, binnen drie maanden, na dat de Constitutie door het bataafsche Volk is vastgesteld, en by Publicatie de burgers tot het intekenen in het Stemregister zyn opgeroepen.

ART. 11. Zy, die de vereischten tot het Stemrecht hebbende, zulks binnen gestelden tyd niet gedaan hebben, zonder wettige reden van verhindering te kunnen bybrengen, noch ook binnen drie maanden, na dat hunne verhindering zal zyn opgehouden.

den, zullen daadlyk van het publiek Ambt, Bediening of Pensioen, het welk zy mogten hebben of genieten, zyn vervallen.

ART. 12. Ook wordt aan niemand, die, de vereischten tot het Stemrecht hebbende, in het Stemregister niet is ingeschreven, een publiek Ambt of Bediening opgedragen.

ART. 13. Een ieder Stemgerechtigde is gehouden, by het inschryven in het Stemregister, in handen van het plaatslyk Bestuur zyner wooninge afteleggen de volgende belofte:

“Ik belove vrywillig trouwe aan het Bataafsche Volk, en dat ik in alle myne verrichtingen, als Stemgerechtigd Burger, alle de voorschriften van de Constitutie getrouwlyk zal opvolgen. Voords belove ik, dat, wanneer ik, als Stemgerechtigde, iemand tot Kiezer, of wel in myne betrekking als Stemgerechtigde of Kiezer, iemand tot eenig publiek Ambt of Bediening moet benoemen, ik niet zal benoemen zulk eenen, denwelken ik in gemoede houde te zyn een voorstander of aankleever van eenig stadhouderyk Bestuur.

Dit belove ik op myne Burger-trouw.”

Deze Belofte, voor zo verre betreft de te doene benoeming, zal plaats hebben, tot dat 'er twee jaaren, na den algemeenen Vrede van den Staat met deszelfs tegenwoordigen Vyand, zullen zyn verlopen.

ART. 14. Hy, die in het Stemregister inschryft of zich laat inschryven, erkent daar door, van alle andere volksbetrekkingen aftezien, en tot geene andere dan de bataafsche Natie te behooren.

Tweede Afdeling

Van de Grondvergaderingen

ART. 15. Ieder District zal worden onderscheiden in gedeelten, welke elk in het

algemeen bestaan zullen uit vyf honderd Zielen, waar uit de Stemgerechtigden zullen worden opgeroepen, en ééne Grondvergadering uitmaaken.

ART. 16. Voor elke vyf honderd Zielen zal gewoonlyk een Kiezer verkozen worden; doch in eene Gemeente, waarin boven de vyf honderd tallen een overschietend [getal]² van meer dan twee honderd en vyftig, schoon beneden de vyf honderd Zielen bevonden wordt, zal voor dat overschot nog een Kiezer benoemd worden.

ART. 17. Ook zal voor eene Gemeente, geen vyf honderd Zielen, doch echter meerder dan twee honderd en vyftig bevattende, insgelyks een Kiezer benoemd worden.

ART. 18. In eene Gemeente, waarin boven de vyf honderd tallen een overschietend getal is van niet meer dan twee honderd en vyftig Zielen, zal door het plaatslyk Bestuur dat overschot over de Grondvergaderingen verdeeld worden.

ART. 19. Wanneer eene Gemeente niet meer dan twee honderd en vyftig Zielen bevat, zullen haare Stemgerechtigden met die van eene andere nabygelegen Gemeente veréénigd worden.

ART. 20. Wanneer in eene Gemeente, verscheiden vyf honderd tallen bevattende, zodanige omstandigheden plaats hebben, dat eene Grondvergadering over vyf honderd Zielen geen genoegzaam getal van gequalificeerde Stemgerechtigden zoude opleveren, zal het Plaatslyk Bestuur, onder goedkeuring van het Wetgevend Lichaam, de Stemgerechtigden over een grooter getal Zielen tot eene Grondvergadering mogen veréénigen, des nogthands, dat de Grondvergaderingen nooit bestaan over meer dan twee duizend twee honderd en vyftig, en dat over elke vyf honderd Zielen altyd één Kiezer benoemd werde.

ART. 21. Het plaatslyk Bestuur van elke Gemeente maakt in tyds de vereischte schikking op al het bovengemelde, en geeft daar van, uiterlyk veertien dagen voor de stemming, kennis aan het Departementaal Bestuur, ter beoordeeling, of de schikking met het voorschrift der Constitutie overeenkome, of aan het Wetgevend Lichaam in het geval, by het vorig Articul bepaald; doch in allen gevalle zullen de éénmaal gemaakte schikkingen, zo omtrent de plaatsing der Stemgerechtigden in de onderscheiden Grondvergaderingen, als der Grondvergaderingen by derzelve Districten, niet, dan met goedkeuring van de Wetgevende Magt, veranderd worden.

ART. 22. Het Bestuur van de Plaats, alwaar de byéénkomst der Grondvergaderingen bepaald is, zal ook de onderhoorige Stemgerechtigden, ingevolge het Register, ten minsten agt dagen te vooren, op de daar toe geschikte plaats of plaatzen, by gedrukte Billetten, oproepen.

ART. 23. Niemand zal gewapend, of met eenig uniform, of teken van eenig Ambt, Bediening of Waardigheid in de Grondvergadering mogen verschynen.

ART. 24. In de Grondvergaderingen zal geen voorstel mogen geschieden, veel min geraadpleegd worden over eenige andere zaken, dan die by de Acte van Constitutie uitdrukkelyk aan dezelve zyn bevolen, en waar toe zy, ingevolge die Acte, wettig zyn byééngeropen.

ART. 25. In elke Grondvergadering zal provisioneel de oudste in jaaren voorzitten, en de jongste het Ambt van Secretaris waarnemen, waar van zy zich nogthands om redenen, door de Vergadering voldoende geoordeeld, zullen kunnen verschoonen en als dan worden opgevolgd door den naastvolgenden in jaaren.

ART. 26. Tot het onderzoek, wie de oudste en de jongste zyn, zal in ieder Grondvergadering door het plaatslyk Bestuur een Stemgerechtigde, tot die Grondvergadering behoorende, worden verkozen; welke daadlyk, na dat dit onderzoek zal zyn afgelopen, zal hebben gedefungeerd.

ART. 27. De vergaderde Stemgerechtigden zullen zich, zo dra de werkzaamheden beginnen, op daar toe gestelde zitplaatzen, zo veel mogelijk, nederzetten.

ART. 28. Men zal by meerderheid en mondelinge stemming vier Stemopnemers, en uit dezelve éenen tot Président en éenen tot Secretaris verkiezen.

ART. 29. Zo haast de Président en Secretaris benoemd zullen zyn, zal men niemand, onder welk voorwendsel ook, in de Vergadering toelaten: ook zal niemand der aanwezenden dezelve mogen verlaten, dan na dat de Président verklaard heeft, dat het werk, waar toe de Grondvergadering byééngelkomen is, afgedaan is.

ART. 30. In elke Grondvergadering zullen door den Secretaris de naamen der opgeroepen Stemgerechtigden gelezen, de agtergeblevenen aangetekend, en het getal der aanwezigen opgemaakt worden.

ART. 31. Ieder Stemgerechtigde zal zyn stem in eigen persoon uitbrengen ter plaatze, welke voor de Stemgerechtigden van hunne vaste woonplaats zal bepaald zyn: zullende de Guarnisoenen niet voor de woonplaatzen der Militairen gerekend worden, ten zy dezelve tevens hunne vaste woonplaats zyn.

ART. 32. Stemgerechtigde Militairen zullen, om hun Stemrecht uit te oefenen, derzelve posten niet verlaten, noch zich uit hunne Guarnisoenen naar derzelve vaste woonplaats mogen begeven.

ART. 33. Ieder zal een nummer trekken, waar van de Secretaris eene Lyst maaken en één der Stemöpnemers eene Contralyst zal houden, om agter elks nummer den naam des trekkers aan te tekenen.

ART. 34. De Stemopnemers zullen niet alleen niemand, of rechtstreeks, of van ter zyde, aan de Stemgerechtigden mogen aanbevelen, maar ook verplicht zyn, omtrent de stemming de stiptste geheimhouding in acht te nemen.

ART. 35. De Président zal aan de Stemgerechtigden de vereischten van een Kiezer voorlezen, of door den Secretaris doen voorlezen; vervolgens zal hy alle de Stemgerechtigden hoofd voor hoofd, ieder naar zyn nummer, oproepen.

ART. 36. De Stemopnemers zullen het eerst hunne stem uitbrengen, zonder deswegens onder elkander eenige raadplegingen te mogen houden.

ART. 37. De Secretaris zal in tegenwoordigheid van den Stemmer, het nummer, dat dezelve getrokken heeft, op den hoek van een briefjen aantekenen, dien hoek toevouwen en behoorlyk verzegelen.

ART. 38. Hierna zal elk onder het oog van de Stemopnemers eenvoudig den Persoon, dien hy stemt, met uitdrukking van deszelfs naam en toenaam, of zodanige andere aanduiding, als hem kenbaar maakt, op het gezegde briefjen schryven, en dat zelf toevouwen.

ART. 39. Elk Stemgerechtigde zal zyn eigen briefjen steken in eene daar toe bestemde Busse, die behoorlyk gesloten is, en waar van de Sleutel, gedurende de stemming, by één der oudste Stemgerechtigden, mids geen Stemopnemer zynde, zal moeten bewaard worden.

ART. 40. Die niet kan lezen en schryven, zal den Persoon, dien hy wil stemmen,

aan den Secretaris, en hem, die de Contralyst houdt, moeten opgeven, met uitdrukking van deszelfs naam en toenaam, of zodanige aanduiding, als hem kenbaar maakt; zullende de Secretaris zulks voor hem op het Stembriefjen moeten schryven, aan hem, die de Contralyst houdt, vertoonen, en vervolgens door den Stemmer zelve in de Busse doen steken.

ART. 41. De Président zal, na het inkomen van alle de Briefjens, de Busse openen, dezelve één voor één daar uitnemen, en aan hem, die tot het oplezen der gestemde Personen benoemd is, ter hand stellen.

ART. 42. Deze zal gehouden zyn den naam, op ieder briefjen geschreven, duidelyk aan den Secretaris, en hem, die de Contralyst houdt, te vertoonen, welke beide, ieder op zyn Stemlyst, de naamen zullen aantekenen.

ART. 43. Ingevalle by het oplezen van eenig Briefjen bleek, dat iemand in de aanduiding van den Persoon een aanmerklyken misslag hadt begaan, zal het Nummer door den Président ontzegeld, en hy op nieuw opgeroepen worden, om zich nader te verklaren.

ART. 44. Die de volstreckte meerderheid van Stemmen, dat is, ten minsten ééne meer dan de helft van alle de Stemmen heeft, zal terstond Kiezer zyn.

ART. 45. Indien echter, ten zynen opzichte, in de Grondvergadering eenig verschil ontstaat, zal de meerderheid der Leden uitspraak doen, naar dewelke men gehouden zal zyn zich te gedragen: blyvende het niet te min aan hem, die oordeelen mogt verongelykt te zyn, vry en onverlet, zich te beklagen by het Gerechtshof, waar onder hy behoort; zullende de genen, die van onwettige handelwyze in dezen overtuigd worden, daar voor by dat Hof verantwoordelyk zyn,

en met suspensie, of ook wel, naar bevinding van zaken, met verlies van hun Stemrecht worden gestraft.

ART. 46. Wanneer niemand de voorschreven volstrekte meerderheid heeft, zullen de drie, welke de meeste Stemmen hebben, op nieuws worden voorgelezen, ten einde daar uit één gekozen worde.

ART. 47. By de tweede Stemming geene volstrekte meerderheid plaats hebbende, zullen de twee, die de meeste stemmen hebben, tot eene derde stemming worden voorgedragen.

ART. 48. Wanneer in de gevallen, by de voorenstaande 46ste en 47ste Articulen vermeld, uit hoofde van gelykheid van stemmen, het niet daadlyk uitgemaakt is, wie de drie of wie de twee zyn, die tot eene tweede of derde stemming op nieuw moeten voorgedragen worden, zal zulks tusschen hen, die gelyke stemmen hebben, door het lot beslist worden.

ART. 49. Wanneer by de derde stemming zich geene meerderheid voor één van beiden verklaart, zal insgelyks het lot beslissen.

ART. 50. By elke herstemming zal men, alvorens tot eene tweede of andere stemming over te gaan, de voorige Stembriefjens in een omslag verzegelen.

ART. 51. Men zal aan den benoemden Kiezer, staande dezelfde Vergadering, en daadlyk na het aflopen der verkiezing, een Geloofsbrief geven van den volgenden inhoud:

“De Grondvergadering van ____ heeft benoemd tot Kiezer den Burger ____ om zich te begeven naar ____ tot het verkiezen van een

Actum ____ den ____ ”

ART. 52. Deze Geloofsbrief moet door vier Leden, waar onder ten minsten twee Stemopnemers, getekend worden.

ART. 53. Na dat de keuze gedaan is, en de Geloofsbriefen zyn uitgegeven, zullen de Stembriefjens terstond verbrand worden.

ART. 54. De Grondvergaderingen, tot het benoemen van Kiezers, worden door de geheele republiek opgeroepen tegen den derden dingsdag der maand April.

ART. 55. Een Burger, gedurende drie agter een volgende Grondvergaderingen, samengeroepen ter verkiezing van Leden tot eenig publiek Bestuur, wegblyvende, zal de reden van zyn wegblyven onderzocht en beoordeeld worden door het Gerecht, waar onder hy behoort.

ART. 56. De publieke Aanklaager zal, binnen den tyd van veertien dagen na de byéénkomst der derde Grondvergadering, waar uit, in voegen by het voorig Articul vermeld, de Stemgerechtigde afwezig gebleven is, zodanigen Stemgerechtigden voor het voorschreven Gerecht oproepen, om reden van zyn afblyven te geven en derzelve rechtmatigheid te doen beoordeelen.

ART. 57. Indien hy geene redenen van zyn agterblyven geeft, of de gegeven onvoldoende geoordeeld zyn, wordt hy niet alleen, gedurende den tyd van drie jaaren, van zyn Stemrecht ontzet, maar ook daarboven aangemerkt als iemand, die de belangen des vaderlands niet in acht neemt.

ART. 58. Dien ten gevolge zal aan denzelfen, gedurende dien tyd, geen Ambt opgedragen worden, en byaldien hy een Ambt mogte bekleeden of eenige bediening waarnemen, voor dewelke hy uit eene publieke Kas wordt beloond, wordt hy daadlyk van dat ambt of voorzeide belooning verstoken.

ART. 59. Indien deze Burger nogthands mogte vermeenen bezwaard te zyn by het decreet van het Gerechte, ter zyner plaats, waar by de redenen, om welke hy niet in de Grondvergadering verschenen is, onvol-

doende verklaard zyn, heeft hy de vryheid, om van dit genomen decreet, binnen den tyd van één maand, na dat hem hetzelfde zal zyn ter hand gesteld, aan het departementaal Gerechtshof te appelleeren: en zal hetzelfde Hof, na verhoor van partijen, de plano, binnen den tyd van ses weeken, daar omtrent disponeeren.

Derde Afdeeling

Van de Kiezers en derzelver Werkzaamheden

ART. 60. Kiezers moeten zyn Stemgerechtigden, die den ouderdom van dertig jaaren bereikt hebben.

ART. 61. Daar en boven,

a. Eigenaars of Vruchtgebruikers van eenig vast goed, binnen de Republiek gelegen en onbezwaard, of ten deele bezwaard zynde, voor zo verre vry, dat het, na aftrek van intrest en lasten, ten minsten een jaarlyks inkomen geve van twintig gulden, qualificeerende in dezen de eigendommen van de Vrouw den Man.

b. Of Huurders van eenig vast goed, mede binnen de Republiek gelegen, jaarlyks in huur doende, in eene Gemeente

Van vyf-en-twintig honderd Inwooners,	
en daar beneden	<i>f</i> 30 – 0 – 0
Van vyf-en-twintig hon- derd tot vyf duizend	50 – 0 – 0
Van vyf tot vyftien duizend	75 – 0 – 0
Van vyftien tot vyf-en-dertig duizend . .	100 – 0 – 0
Van vyf-en-dertig tot vyftig duizend	150 – 0 – 0
Boven de vyftig duizend	200 – 0 – 0

ART. 62. Ook kan tot Kiezer gestemd worden een Zoon, die by zyne moeder, weduw zynde, inwoont, indien zy de vereischte

goederen in eigendom, tocht of huur bezit.

ART. 63. Kiezers moeten de nederduit-
sche taal kunnen lezen en schryven.

ART. 64. Niemand zal Kiezer kunnen worden, dan die by de Grondvergadering in persoon tegenwoordig is.

ART. 65. Zo veel mogelyk, in het midden van ieder District, wordt door het Departementaal Bestuur een bekwaame plaats tot de byéénkomst der Kiezers van het District aangewezen, en de Hoofdplaats van het District genoemd.

ART. 66. Zo veel mogelyk, in het midden van ieder Ring, wordt de Hoofdplaats van den Ring, en, zo veel mogelyk, in het midden van ieder Kwartier, de Hoofdplaats van het Kwartier bepaald tot de byéénkomst der Kiezers van zodanigen Ring of Kwartier.

ART. 67. Het plaatslyk Bestuur der Hoofdplaats van eenig District, Ring of Kwartier, draagt zorg, dat 'er een geschikt gebouw, de noodige plaats of plaatzen, tot de byéénkomsten der Kiezers, in gereedheid gebragt, en van het noodige voorzien worden.

ART. 68. Het voorschreven plaatslyk Bestuur benoemt twee Gecommitteerden, en, voor zo verre de plaatslyke gelegenheid zulks toelaat, éénen Secretaris, om, ten tyde der byéénkomst van de Kiezers, dezelve te ontvangen en toe te zien, dat alles, volgens de gemaakte bepalingen, geschiede.

ART. 69. Het voorschreven plaatslyk Bestuur doet een Register houden, in het welk de Geloofsbriefen en derzelver legalisatie geregistreerd, en de naamen der afwezig gebleven Kiezers aangetekend worden.

ART. 70. De aangestelde Kiezer zal den volgenden dag, na zyne benoeming, 's middags ten twaalf uren, zich ter bepaalder plaatze moeten bevinden: Indien zulks

echter, wegens onoverkomelyke omstandigheden, naar het oordeel van het Departementaal Bestuur, ondoenlyk was, zal de by-éénkomst zo veel laater plaats hebben, als noodig zal bevonden worden, mids dat de Kiezers in één en hetzelfde Departement, op denzelfden dag en hetzelfde uur, vergaderen.

ART. 71. Zo dra het uur, tot de by-éénkomst bepaald, daar is, wordt de Vergadering door de benoemde Leden van het plaatslyk Bestuur geöpend, en zullen de naamen der afwezende Kiezers aangetekend worden, welke echter tot de verkiezing zullen worden toegelaten, zo lang de deuren niet gesloten zyn.

ART. 72. Die in het geheel uitblyft, verliest zyn Stemrecht, ten zy hy aan het Departementaal Gerechtshof wettige redenen kan bybrengen, of voor dat zelfde Hof onder solemneelen eede verklaaren, dat hy uitgebleven is om redenen, welke hy in goede oordeelt, voldingende te zyn, en in allen deele te kunnen bestaan met de verplichting, waar aan hy zich als burger onderwerpt, volgens welk een iegelyk, die wettig tot Kiezer gestemd is, ook daadlyk dien post moet waarnemen.

ART. 73. Geen Kiezer zal gewapend, of met eenig uniform, of teken van ambt, bediening of waardigheid, in de Kiezersvergadering mogen verschynen.

ART. 74. In de Kiezersvergaderingen mogen geene voorstellen gedaan, veel min geraadpleegd worden over eenige andere zaken, dan waar toe zy wettig zyn byéénge-roepen.

ART. 75. De Gecommitteerden van het plaatslyk Bestuur zullen de Geloofsbriefven examineeren, en dezelve wettig bevonden hebbende, aan de Kiezers, hoofd voor

hoofd, de volgende verklaring afvraagen:

“Ik belove tot ____ te zullen stemmen één, naar myn beste weten, eerlyk en kundig man, die de vereischten tot dien post, by de wet bepaald, bezit; dat het heil des vaderlands in dezen myn eenigst doel zal zyn; en dat ik, om geenerhande andere beweegredenen, iets zal doen of laten, maar den pligt, die my als Kiezer is opgelegd, zodanig betrachten, dat ik my daaromtrent voor den alwetenden God meen te kunnen verantwoorden.”

Tot dat 'er twee jaaren na den algemeenen Vrede van den Staat met deszelfs tegenwoordigen vyand zullen zyn verlopen, zullen de Kiezers daar boven in handen van de Gecommitteerden van het plaatslyk Bestuur afleggen de navolgende belofte:

“Ik belove, dat ik tot ____ niet zal benoemen zulk eenen, welken ik in goeden goede houde te zyn een voorstander of aankleever van eenig Stadhouderyk bestuur.”

ART. 76. Dezelfde Commissie zal aan de vergaderde Kiezers de vereischten van een ____, zo als die by de Constitutie bepaald zyn, voorlezen.

ART. 77. De verkiezing van een Voorzitter en van een Secretaris zal mondeling en by meerderheid van stemmen geschieden.

ART. 78. Zo dra de Gecommitteerden van het plaatslyk Bestuur aan de bovengestelde Articulen voldaan hebben, zal de verkozen Voorzitter de Vergadering constituëeren, en de Commissie doen vertrekken, waar na dan terstond de deuren zullen gesloten en voor geene nakomende Kiezers geöpend worden.

ART. 79. Zo dra de deuren gesloten en de werkzaamheden der Kiezers begonnen zyn, zal niemand eenige mondelinge of schriftelyke berichten, onder welk voorwendsel ook, mogen ontvangen, en de Ver-

gadering niet uit elkander gaan, voor dat de verkiezing is afgelopen.

ART. 80. De Verkiezingen moeten geschieden door getekende, in de vergadering zelve te schryven, briefjens, en by eene volstreckte meerderheid, en in alle gevallen, daar de stemmen steken, zal het lot beslissen.

ART. 81. De leden van één en dezelve Kiezersvergadering zullen zich onderling niet mogen verkiezen.

ART. 82. Zo dra de verkiezing geschied is, zal daar van Acte gemaakt worden, welke Acte, door de ondertekening van den Président, Secretaris en twee Kiezers gelegaliseerd zynde, verzegeld aan het plaatslyk Bestuur zal gezonden worden in dezer voegen:

Op den ____ heeft de Kiezersvergadering van het District ____ tot ____ benoemd den Burger ____ .

ART. 83. De Kiezersvergadering zendt ook eene Acte van verkiezing, op de by het vorig articul bepaalde wyze gelegaliseerd, aan den verkozenen.

ART. 84. Behoudens nadere bepalingen, die de Constitutie maakt, zal het plaatslyk Bestuur van de gevallen keuze aan zodanig Collegie, waar toe de nieuwgekozene behoort, kennis geven.

ART. 85. Zo dra het werk der verkiezing geheel is afgelopen, worden de stembriefjens verbrand, en wordt de Kiezersvergadering gescheiden.

ART. 86. Het Departementaal Bestuur draagt zorg, dat de Kiezers, die tot het doen van eenige keuzen buiten hunne woonplaats worden geroepen, behoorlyke vergoeding erlangen van de door dezelve noodzaaklyk gemaakte reiskosten.

TITUL III

Van de Wetgevende Magt

Eerste Afdeeling

Van het Wetgevend Lichaam in het gemeen

ART. 87. De Wetgevende Magt wordt uitgeoefend door het Wetgevend Lichaam.

ART. 88. Het Wetgevend Lichaam bestaat uit twee Kamers, waar van de ééne genaamd wordt *de Grootte Kamer*, de andere *de Kamer der Oudsten*, welke ieder afzonderlyk zullen vergaderen.

ART. 89. Het Wetgevend Lichaam zal noch de uitvoerende, noch de rechterlyke Magt zich zelf aanmatigen, of door gemagtigen doen uitoefenen.

ART. 90. Het Wetgevend Lichaam vertegenwoordigt het geheele Bataafsche Volk, en geene Leden van hetzelfde vertegenwoordigen, immer afzonderlyk, of dat gedeelte, waar uit zy verkozen zyn, of eenig ander gedeelte des volks, hoegenaamd. – De Leden ontvangen of volgen geene lastbrieven of bevelen, van wien het ook zyn moge, en kunnen door geene byzondere gedeelten der Republiek in het waarnemen van hunnen post belemmerd worden, maar zyn alleenlyk aan die bepalingen onderworpen, welke door de Constitutie zyn voorgeschreven.

ART. 91. De Leden van het Wetgevend Lichaam genieten ieder een jaarlyks Tractement van drie duizend gulden, onder korting van tien gulden daags, ten voordeele van den lande, wegens iedere absentie, welke buiten schriftlyke toestemming van de Kamer, waar toe de afwezige behoort, heeft plaats gehad.

ART. 92. Zy ontvangen voor transport en reisgeld te samen twee gulden voor ieder uur afstands, het welk zy van en naar hunne vaste woonplaats moeten afleggen, by

hunne eerste zittingneming en eindelyke af-treding, als mede zo dikwyls het Wetgevend Lichaam langer dan drie weeken op reços scheidt.

ART. 93. Het Wetgevend Lichaam ver-gadert zo lang en zo dikwyls, als het zulks noodig oordeelt; dan het kan, door een wet-tig besluit, voor zekeren vasten tyd schei-den, welk reços echter nooit langer kan zyn, dan van drie maanden.

ART. 94. Elk der Leden van het Wetge-vend Lichaam zal, by het aanvaarden van zynen Post, zich door eene openlyke en plegtige verklaaring tot de waarneming van denzelven verbinden, door in handen van den Président der Kamer, waar toe hy be-hoort, de volgende belofte afteleggen:

“Ik verbind my plegtig, om mynen post, als lid van de Groote Kamer (Kamer der Oudsten) naar al myn vermogen, getrouw en yverig waar te nemen, en ten dien einde my in alles stiptelyk te gedragen naar het voorschrift der Acte van Constitutie, voor het Bataafsche Volk den ____ geërresteerd.”

Na het voorlezen van deze verklaaring, zal de Président tot het nieuwe Lid zeggen:

“Indien gy bereid zyt, deze plegtige belof-te af te leggen, zult gy, onder herinnering van de groote pligten, tot welker vervulling gy U verbinden en, onder bezef van de ge-wigtige verantwoordlykheid, waar aan gy U onderwerpen zult, my nazeggen:

Hier toe verbind ik my als een man van eer en trouw.”

Tweede Afdeling

Van de vereischten voor de Leden der beide Kamers

ART. 95. Tot Leden van het Wetgevend Lichaam zyn niet verkiesbaar:

- a. Leden van eenig Gerechtshof of des-zelfs Ministers;
- b. Kerklyke Leeraars;

- c. Hoogleeraars in eenigerhande Weten-schappen;

- d. Zulken, aan wien op publiek gezag eenig onderwys is toevertrouwd;

- e. Militairen, zo van de Zee- als Land-magt.

ART. 96. Tot Leden van de Groote Ka-mer zyn verkiesbaar, die in zich veréénigen de navolgende vereischten:

- a. Dat zy zyn Stemgerechtigde burgers;

- b. Dat zy den ouderdom van dertig jaaren ten vollen bereikt hebben;

- c. Dat zy binnen deze Republiek geboren zyn, en gedurende de laatste tien jaaren gewoonnd hebben, of, zo elders geboren, se-dert de laatste vyftien jaaren hunne vaste woonplaats binnen de Republiek gehad heb-ben;

- d. Dat zy, gedurende de laatste vyf jaaren, hunne vaste woonplaats gehad heb-ben in het Departement, waar in zy verko-zen zyn.

ART. 97. Tot Leden van de Kamer der Oudsten zyn verkiesbaar, die in zich veréé-nigen de navolgende vereischten:

- a. Dat zy zyn Stemgerechtigde burgers;

- b. Dat zy den ouderdom van veertig jaaren ten vollen bereikt hebben;

- c. Dat zy binnen deze Republiek gebo-ren zyn, en gedurende de laatste vyftien jaaren gewoonnd hebben, of, zo zy elders ge-boren zyn, sedert de laatste vyf-en-twintig jaaren hunne vaste woonplaats binnen deze Republiek gehad hebben;

- d. Dat zy, gedurende de laatste vyf jaaren, hunne vaste woonplaats gehad heb-ben in het Departement, waar in de ring of het kwartier, dat de verkiezing doet, geheel of gedeeltelyk gelegen is;

- e. Dat zy in één der volgende Kameren of Collegien zitting hebben of gehad hebben, of Ministers van dezelve zyn of geweest zyn; naamlyk:

In de Groote Kamer;

In de Nationale Finantie of Rekenkamer;

In eenig departementaal Bestuur, of in het Bestuur van eenige Burgergemeente;

Dat zy geweest zyn Leden of Ministers van eenig Gerechtshof, Secretarissen van Staat, Advocaaten-Fiscaal of Procureurs-Generaal;

Dat zy buiten 's Lands, van wege deze Republiek, den post van Ambassadeur of Minister bekleed, en hunne verantwoording gedaan hebben;

Of eindelyk, dat zy Leden geweest zyn van den Staatsraad, en sedert twee jaaren daar in geene zitting gehad hebben.

Dit vyfde of laatste vereischte wordt niet gevorderd, dan na verloop van zes jaaren, na dat de Constitutie in werking zal zyn gebragt: En voor zo verre daar by gewag gemaakt wordt van het bekleeden van posten, welke ook voor de jongste Staatsömwenteling bekend waren, zal men die, na dezelve omwenteling, moeten bekomen hebben.

ART. 98. Iemand van wegen de Republiek, of eenig gedeelte van dezelve, eenig publiek ambt of bediening waarnemende, zal, geduurende den tyd, dat hy Lid van het Wetgevend Lichaam mogt zyn, gehouden worden, van hetzelfde afstand gedaan te hebben; en zal inmiddels een ander in deszelfs plaats worden benoemd door die genen, ter welker dispositie zodanig ambt of bediening staat.

ART. 99. Zy, die belast zyn met den ontvangst van 's Lands penningen, zullen in het Wetgevend Lichaam geene zitting mogen nemen, ten ware zy, binnen veertien dagen na hunne verkiezing, volkomen afstand doen van hunnen post, met aanbod, om op de eerste aanvraag hunner aanstellers, van hunne gehouden directie en administratie, rekening en verantwoording te doen.

ART. 100. Wanneer iemand der Leden van het Wetgevend Lichaam zyn stemrecht mogt verliezen, zal hy ophouden Lid van hetzelfde te zyn.

ART. 101. Het getal der Leden van elke Kamer van het Wetgevend Lichaam is geëvenredigd aan de bevolking der geheele Republiek; in dier voege, dat, wegens elken Ring, bevattende, zo na mooglyk, dertig duizend Inwooners, één Lid tot de Grootte Kamer; en wegens elk Kwartier, bevattende, zo na mooglyk, zestig duizend Inwooners, één Lid tot de Kamer der Oudsten verkozen wordt.

ART. 102. De Leden van elke Kamer worden afzonderlyk door Kiezers verkozen.

Derde Afdeeling

Van de Verkiezing der Leden voor de Grootte Kamer

ART. 103. Tot de verkiezing van elk Lid in de Grootte Kamer zyn werkzaam de Kiezers van twee Districten, te samen eenen Ring uitmaakende.

ART. 104. In ieder District wordt eene Nominatie gemaakt van twee Burgers, tot de keuze van één Lid voor de Grootte Kamer.

ART. 105. De Kiezers van ieder District, te samen gekomen zynde, en ten overstaan van Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur, zich geconstituëerd hebbende, zo als in Art. 70. en volgende bepaald is, verdeelen zich, by loting, in twee gelyke Smaldeelen, ieder bestaande uit vyftien Kiezers, of uit zodanig getal, als, zo na mooglyk, de helft uitmaakt van de te samen vergaderde Kiezers.

ART. 106. Elk Smaldeel der Kiezers begeeft zich in een afzonderlyk vertrek, en kiest aldaar eenen Préзидент en Secretaris.

ART. 107. Elk Smaldeel der Kiezers benoemt eenen Burger tot bovengemelde nominatie.

ART. 108. De Kiezers mogen niet benoemen iemand uit hun Smaldeel; maar wel uit het ander Smaldeel der Kiezers van hun District.

ART. 109. De benoeming geschiedt op zodanige wyze, als *Art. 80.* bepaald is.

ART. 110. Elk Smaldeel geeft, zo dra de benoeming by hetzelfde geschied is, schriftlyke kennis aan de Gecommitteerden van het plaatslyk Bestuur, dat de benoeming geschied is, zonder echter den benoemden persoon zelve op te geven.

ART. 111. Zo dra de benoeming by beide de Smaldeelen der Kiezers volbragt is, geven de Gecommitteerden van het plaatslyk Bestuur aan beide de Smaldeelen daar van kennis, ten einde zy in één vertrek zouden te samenkomen.

ART. 112. De Kiezers geven aan elkan-der kennis van den Burger, die by elk Smaldeel benoemd is.

ART. 113. Indien één en dezelfde Burger by beide de Smaldeelen benoemd is, wordt 'er door alle de te samen gekomen Kiezers een tweede Burger benoemd.

ART. 114. In dit geval benoemen de Kiezers eenen Burger buiten hun.

ART. 115. In allen gevalle worden de beide benoemde Burgers geplaatst op een tweetal, terwyl het lot den rang beslist.

ART. 116. Uit alle de te samen vergaderde Kiezers, welker vergadering, volgens *Art. 105.* geconstituëerd is, worden negen Kiezers uitgeloot, om zich naar de Ringsvergadering te begeven.

ART. 117. Indien één der Burgeren, of beide Burgers, welke op het tweetal geplaatst zyn, tot de Kiezers van dit District behoort of behooren, deelt of deelen dezelve niet in de loting, om zich naar de Ringsvergadering te begeven.

ART. 118. De afgeloten Kiezers zullen de negen uitgelotenen tot de Ringsvergadering, door geen byzonderen last, in hunne keus bepalen.

ART. 119. Voor de negen Kiezers, welke tot de Ringsvergadering zyn uitgeloot, wordt de volgende Geloofs- en Lastbrief in gereedheid gebragt:

“De Kiezers uit vyftien duizend Inwooners der Bataafsche Republiek, behoorende tot de Districtvergadering van _____, hebben tot de keuze van een Lid van de Groote Kamer van het Wetgevend Lichaam genomineerd de Burgers _____, en zyn voords hunne Medekiezers, de Burgers _____ uitgeloot, om zich te begeven naar _____, ten einde, overéénkomstig de Acte van Constitutie, een Lid tot de Groote Kamer te verkiezen”.

Actum _____ den _____”

ART. 120. Deze Geloofs- en Lastbrief wordt door vier van de niet uitgeloten Kiezers getekend; vervolgens door Gecommitteerden van het plaatslyk Bestuur gelegaliseerd en aan de uitgeloten Kiezers mede gegeven.

ART. 121. De uitgeloten Kiezers uit beide de Districten, welke eenen Ring uitmaken, komen den eerstvolgenden dag, des middags om twaalf uren, in de Vergaderplaats van hunnen Ring te samen: Indien zulks echter, wegens onoverkomelyke omstandigheden, naar het oordeel van het Departementaal Bestuur, ondoenlyk was, zal de byéénkomst zo veel laater plaats hebben, als nodig zal bevonden worden.

ART. 122. De Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur, welke ook deze Vergadering, volgens *Art. 71.* en volgende, openen, doen den Geloofs- en Lastbrief lezen.

ART. 123. Indien onder de uitgeloten Kiezers zich iemand mogt bevinden, welke op één der beide tweetallen geplaatst was, zal dezelve de Vergadering verlaten en de verkiezing niet bywoonen.

ART. 124. Indien blyken mogt, dat één of meer der uitgeloten Kiezers niet tegenwoordig was, wordt daar van aantekening

gehouden door de Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur, om 'er ten spoedigsten aan den Staatsraad kennis van te geven.

ART. 125. Wanneer het bepaalde uur daar is, worden de deuren gesloten en de Vergadering wordt voor voltallig gehouden, zonder dat naar de afwezenden gewagt wordt.

ART. 126. Vervolgens zullen de Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur alle de tegenwoordig zynde Kiezers, hoofd voor hoofd, afnemen de volgende verklaring:

“Ik verklaare en belove, dat ik, uit de genomineerde burgers, tot Lid van de Groote Kamer van het Wetgevend Lichaam den genen verkiezen zal, welken ik daartoe best geschikt oordeele, zonder my hierin door de keuze van het District, waaruit ik ben afgevaardigd, of door eenigen last of aanzoek te laten binden of bestuuren”.

ART. 127. Ten overstaan der Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur wordt één der Kiezers tot Président en één tot Secretaris benoemd, waarna de Gecommitteerden de Vergadering verlaten.

ART. 128. De te samen gekomen Kiezers zullen vervolgens de burgers, op de beide tweetallen geplaatst, te samen voegen, en uit alle dezelve by getekende en besloten briefjens, éenen tot Lid van de Groote Kamer stemmen.

ART. 129. Zo dra iemand de volstreckte meerderheid van stemmen heeft, is dezelve verkozen.

ART. 130. Indien by de eerste stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene tweede stemming over de drie, welke de meeste stemmen hebben.

ART. 131. Indien by de tweede stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene derde stemming

over de twee, welke de meeste stemmen hebben.

ART. 132. Die als dan de meeste stemmen heeft, is verkozen.

ART. 133. Indien als dan de stemmen steken, en in alle zodanige gevallen, zal het lot beslissen.

ART. 134. Zo dra de verkiezing volbragt is, worden de Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur verzogt, wederom in de Vergadering te komen.

ART. 135. Ten overstaan van Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur, wordt de Geloofsbrief voor den verkozenen gereed gemaakt, door vier Kiezers ondertekend, door de Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur gelegaliseerd, en aan den verkozenen toegezonden, en worden vervolgens de stembriefjens verbrand.

ART. 136. De Geloofsbrief is van den volgenden inhoud:

“De Kiezers uit dertig duizend Inwooners der Bataafsche Republiek, behoorende tot den ring van _____, hebben tot Lid van de Groote Kamer van het Wetgevend Lichaam verkozen den Burger _____, waar van deze strekt tot bewys.

Actum _____ den _____”

Vierde Afdeeling

Van de verkiezing der Leden voor de Kamer der Oudsten

ART. 137. Tot verkiezing van elk Lid voor de Kamer der Oudsten zyn werkzaam de Kiezers van vier Districten, te samen één Kwartier uitmaakende.

ART. 138. In ieder District wordt eene Nominatie gemaakt van twee Burgers, tot de keuze van één Lid voor de Kamer der Oudsten.

ART. 139. Het maaken dezer Nominatie geschiedt op dezelfde wyze, als hier boven

Art. 105. en volgende bepaald is, omtrent de Nominatie voor de Grootte Kamer.

ART. 140. Na het maaken dezer Nominatie, worden 'er uit alle de te samen vergaderde Kiezers negen uitgeloot, om zich naar de Kwartiersvergadering te begeven, zonder dat zodanige Kiezer of Kiezers, welke op de Nominatie geplaatst mogten zyn, in deze loting deelen.

ART. 141. De afgeloten Kiezers zullen de negen uitgeloten Kiezers tot de Kwartiersvergadering, door geen byzonderen last, in hunne keuze bepalen.

ART. 142. Voor de negen Kiezers, welke tot de Kwartiersvergadering zyn uitgeloot, wordt de volgende geloofs- en lastbrief in gereedheid gebragt.

“De Kiezers uit vyftien duizend Inwooners der Bataafsche Republiek, behoorende tot de Districtvergadering van _____, hebben, tot de keuze van één Lid voor de Kamer der Oudsten van het Wetgevend Lichaam, genomineerd door de Burgers _____ en zyn voords hunne Medekiezers, de burgers _____ uitgeloot, om zich te begeven naar _____, ten einde, overéénkomstig de Acte van Constitutie, één Lid tot de Kamer der Oudsten te verkiezen.

Actum _____ den _____ ”

ART. 143. Omtrent de ondertekening en afgifte van den Geloofs- en Lastbrief, heeft hetzelfde plaats, als hier boven Art. 120. bepaald is.

ART. 144. De uitgeloten Kiezers uit de vier Districten, welke één Kwartier uitmaaken, komen den eerstvolgenden dag, 's middags ten twaalf uren, in de Hoofdplaats van hun Kwartier te samen: Indien zulks echter, wegens onoverkomelyke omstandigheden, naar het oordeel van het departementaal Bestuur, ondoenlyk was, zal de byéénkomst zo veel laater plaats hebben, als noodig zal bevonden worden.

ART. 145. De verklaring, welke van de uitgeloten Kiezers uit de vier Districten, hoofd voor hoofd, wordt afgenomen, is van dezen inhoud:

“Ik verklaar en belove, dat ik uit de genomineerde Burgers, tot Lid van de Kamer der Oudsten van het Wetgevend Lichaam, den genen verkiezen zal, welken ik daar toe best geschikt oordeele, zonder my hier in door de keuze van het District, waar uit ik ben afgevaardigd, of door eenigen last of aanzoek te laten binden of bestuuren.”

ART. 146. De uitgeloten Kiezers zullen vervolgens de burgers, op de vier tweetallen geplaatst, samenvoegen, en uit alle dezelven, by getekende en besloten briefjens, éénen tot Lid van de Kamer der Oudsten stemmen.

ART. 147. Zo dra iemand de volstreckte meerderheid der Stemmen heeft, is dezelve verkozen.

ART. 148. Indien by de eerste stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene tweede stemming uit die, welke uit de voorgestelde nominatie zyn gestemd.

ART. 149. Indien by de tweede stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene derde stemming over de drie, welke de meeste stemmen hebben.

ART. 150. Indien by de derde stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft, geschiedt 'er eene vierde stemming over de twee, welke de meeste stemmen hebben.

ART. 151. Die dan de meeste stemmen heeft, is verkozen.

ART. 152. Indien als dan de stemmen steken, en, in alle zodanige gevallen, zal het lot beslissen.

ART. 153. Het vervaardigen en ondertekenen van den Geloofsbrief geschiedt, ten

aanzien der Kwartiersvergadering, op dezelfde wyze, als Art. 135, omtrent de Ringsvergadering bepaald is; en worden vervolgens ook de stembriefjens verbrand.

ART. 154. De Geloofsbrief is van den volgenden inhoud:

“De Kiezers uit zestig duizend Inwooners der Bataafsche Republiek, behoorende tot het Kwartier van _____, hebben tot Lid voor de Kamer der Oudsten van het Wetgevend Lichaam verkozen den Burger _____; waar van deze strekt tot bewys.

Actum _____ den _____”

Vyfde Afdeeling

Over de beide Kamers

ART. 155. Zo dra de verkiezing van een Lid voor de Groote Kamer, of Kamer der Oudsten volbragt is, geeft het plaatslyk Bestuur daar van, van wegen de Kiezers, aan den verkozenen kennis, met toezending van den Geloofsbrief.

ART. 156. Ook geeft het plaatslyk Bestuur van de gedane keuze, van wegen de Kiezers, kennis aan den Staatsraad, welke daar van kennis geeft aan de Kamer, waar toe de verkozene behoort.

ART. 157. De verkozenen tot Leden van het Wetgevend Lichaam zenden hunnen Geloofsbrief, binnen veertien dagen na de gedane keuze, aan de Kamer, waar in zy verkozen zyn.

ART. 158. Elke Kamer van het Wetgevend Lichaam beslist afzonderlyk, binnen veertien dagen, na den ontvangst van den Geloofsbrief, over de wettigheid der verkiezing, en over de bevoegdheid der genen, die tot haare Leden verkozen zyn; en geeft ten spoedigsten van haar besluit kennis aan de genen, welken zulks aangaat.

ART. 159. Indien dezelfde persoon, in meer dan één Ring of Kwartier, tot Lid in één der beide Kameren van het Wetgevend

Lichaam verkozen wierdt, zal de Kamer, welke zulks aangaat, door het lot doen beslissen, uit welken Ring of Kwartier zodanig persoon zal gerekend worden verkozen te zyn; en in gevallye bevonden werdt, dat dezelfde persoon tot Lid van de Groote Kamer en tevens van de Kamer der Oudsten verkozen was, zal aan de gedane verkiezing voor de Kamer der Oudsten de voorkeuze worden gegeven, en voor de Groote Kamer een ander Lid moeten benoemd worden.

ART. 160. Indien, het zy in de verkiezing, het zy in den verkozenen eenig gebrek bevonden wordt, het geen hem, volgens de Constitutie, onbevoegd maakt, zitting te nemen; of, indien dezelve om andere redenen geene zitting neemt, geeft de Kamer, waar toe hy behoort, daar van kennis aan den Staatsraad, welke zorgt, dat, zo dra zulks zonder benadeeling van het recht van beklag over de beoordeeling der Kamer, waar van in de volgende *Articulen* gesproken wordt, geschieden kan, eene nieuwe verkiezing plaats hebbe.

ART. 161. Indien de Kamer, waar toe de verkozene behoort, noch in de form der verkiezing, noch in den persoon, die verkozen is, iets vindt, strydig tegen de Constitutie, zal de verkozene toegelaten worden, om op den bestemden tyd zitting te nemen.

ART. 162. Indien de Kamer, waar toe de verkozene behoort, geoordeeld heeft, denzelven te moeten toelaten, en eenig Ingezeten reden van beklag tegen de wettigheid der gedane keuze meent te hebben, zal het denzelven vry staan, de redenen van dit beklag, met de daar toe betrekkelyke bewyzen, te brengen ter kennisse van het Hoog Nationaal Gerechtshof, en te verzoeken, dat dezelve keuze worde vernietigd; mids dit verzoek geschiede binnen den tyd van drie weeken na dezelve beoordeeling. En zal het Hof, na verhoor van den verkozenen, binnen

den tyd van zes weeken, na dat hetzelfde verzoek zal zyn geschied, overéenkstig het voorschrift der Constitutie, in dezelve zaak moeten disponeeren, het zy door de gedane keuze te vernietigen, het zy door het gedane verzoek te wyzen van de hand: Doch zo lang het Hof de keuze niet vernietigd heeft, zal de verkozene zitting houden.

ART. 163. Indien de Kamer, waar toe de verkozene behoort, geoordeeld heeft, den verkozenen niet te moeten toelaten, en de verkozene, of ook de genen, die de keuze gedaan, of mede gedaan hebben, redenen mogten hebben, waarom zy vermeenen, dat de keuze wettig zoude gedaan zyn, en van kracht behooren te blyven, staat het dezelve vry, die redenen, met de daar toe betrekke-lyke bewyzen, te brengen ter kennis van het Hoog Nationaal Gerechtshof, en te verzoeken, dat die keuze worde bevestigd, mids dit verzoek geschiede binnen gelyken tyd, als boven.

In dit geval zal het Hof terstond van het gedaan verzoek kennis geven aan den Staatsraad, midsgaders aan de Kamer, welke de beoordeeling gedaan heeft, en te gelyk van dezelve verzoeken opgave der redenen van derzelve beoordeeling: de Kamer zal gehouden zyn, binnen veertien dagen, na de bekomen kennis, of, indien dezelve mogt gescheiden zyn, binnen veertien dagen na haare eerste byéenkst, aan dat verzoek te voldoen: En zal vervolgens het Hof, binnen vier weeken, na het bekomen dier redenen, overéenkstig het voorschrift der Constitutie, in dezelve zaak moeten disponeeren, het zy door de gedane keuze te bevestigen en te verklaaren, dat dezelve van kracht behoort te blyven, het zy door het gedane verzoek te wyzen van de hand.

ART. 164. In allen gevalle blyft aan den publieken Aanklager vry en onverlet, het instituëeren van zodanige actie, als hy zoude vermeenen, hem, wegens overtreding van

de voorzieningen, in de Constitutie begrepen, te competeeren.

ART. 165. Zo dra het Hoog Nationaal Gerechtshof over de ingebragte bezwaaren tegen de toelating of afwyzing eens verkozenen uitspraak gedaan heeft, geeft hetzelfde daar van onverwyld kennis aan de Kamer, waar toe de verkozene behoort, en aan den Staatsraad.

ART. 166. Indien by de uitspraak van het Hof, tegen het begrip der Kamer, de keuze bevestigd is, zal de Kamer, waar toe de verkozene behoort, denzelven daadlyk toelaten: daar tegen zal, wanneer by de uitspraak van het Hof de keuze vernietigd is, in het geval, dat de verkozene bereids zitting genomen heeft, dezelve de Kamer, waar in hy verkozen is, daadlyk verlaten; en zorgt in dat geval de Staatsraad, dat onverwyld eene nieuwe verkiezing plaats hebbe.

ART. 167. Hy, die door de stem des volks tot lid van het Wetgevend Lichaam geroepen wordt, zal, gedurende de drie eerste jaaren na het invoeren van de Constitutie, zich van die keuze niet mogen onttrekken, dan om wettige redenen. De beoordeeling dier redenen en de beslissing, of dezelve wettig zyn dan niet, staat aan die Kamer, waar in hy tot Lid geroepen is.

ART. 168. Hy, die zodanige wettige redenen vermeend te hebben, zal verplicht zyn, dezelve, binnen den tyd van veertien dagen, na dat hy kennis van zyne verkiezing zal bekomen hebben, aan die Kamer, waar in hy tot Lid is geroepen, voor te dragen; de Kamer zal, uiterlyk veertien dagen daar na, omtrent derzelve wettigheid of onwettigheid, uitspraak doen: en zal het besluit, die uitspraak behelzende, de redenen moeten inhouden, welke de Kamer tot dezelve bewogen hebben.

ART. 169. Indien de redenen van ver-
schooning door de Kamer voldoende zyn

geoordeeld, wordt de gekozene vry gekend, en *constitutioneel* eene nieuwe keuze gedaan.

ART. 170. Indien de redenen onvoldoende verklaard zyn, zal de Kamer den gekozenen aanschryven, om, overëenkomstig zyne verpligting, den post, waar toe hy verkozen is, te aanvaarden.

ART. 171. Wanneer de gekozene, het zy, dat hy geene redenen van verschooning heeft bygebragt, het zy, dat de bygebragte redenen van verschooning onvoldoende geoordeeld zyn, halstarrig blyft weigeren, den post te aanvaarden, wordt 'er eene nieuwe keuze gedaan, en hy, die 'sVolks dienst niet wil op zich nemen, wordt, op aanschryving der Kamer, in welke hy tot Lid verkozen was, door den Staatsraad by openbare afkondiging den Volke bekend gemaakt, als één, die zich den Vaderlande onttrekt, deszelfs stemrecht wordt in al zyn kragt voor altyd vernietigd, en hy onbevoegd verklaard, om het ambt of beneficie, het welk hy mogt bezitten, te blyven behouden, of in het vervolg eenig ambt of beneficie te bekomen.

ART. 172. Voor dat de vierde verkiezing van Leden in het Wetgevend Lichaam door de Natie geschiedt, zal het Wetgevend Lichaam beslissen, of het belang van het Vaderland vordert, dat deze zelve bepalingen, omtrent het al of niet mogen bedanken voor het Lidmaatschap in de Wetgevende Vergadering, behooren vastgesteld te blyven.

ART. 173. Jaarlyks gaat een derde deel der Leden van de beide Kamers af.

ART. 174. De Leden, welke by de jaarlyksche verandering nieuw verkozen zyn, nemen zitting binnen de eerste veertien dagen na hunne verkiezing, en zo de Vergadering niet by elkander mogt zyn, als dan op den eersten dag der na dien tyd volgende Vergadering.

ART. 175. Niemand der afgaande Leden is wederom verkiesbaar, als Lid van een der beide Kameren, dan na verloop van twee jaaren.

ART. 176. De jaarlyksche verkiezing van nieuwe Leden in de beide Kamers geschiedt door Kiezers uit die Ringen en Kwartieren, in welke de afgaande verkozen waren.

ART. 177. Om de orde in het jaarlyks veranderen der Leden te regelen, worden de Districten eens vooral genummerd van 1. tot 126., en voords gerangschikt in twee-entertig Kwartieren, aan elk van welke Kwartieren een letter wordt gegeven, lopende van A. tot Z. en wyders van AA. tot GG.

ART. 178. Het eerste nummer of District begint aan het noordeinde van de Republiek, en vervolgt met vier Districten, of één Kwartier telkens, rechts of oostlyk om, in een cirkel, tot dat het laatste nummer eindigt in het middenpunt.

ART. 179. De nummers der Districten en letters der Kwartieren zullen, zonder aanmerking van de grenzen der Departementen, over de geheele Republiek doorlopen, zullende No. 1, 2, 3 en 4. het Kwartier A, No. 5, 6, 7 en 8, het Kwartier B. uitmaaken, en zo vervolgens. 'Er zal, zo veel mooglyk, gezorgd worden, dat de Districten, Ringen en Kwartieren uit niet meer dan twee Departementen samengesteld zyn.

ART. 180. Het derde deel van ieder Kamer gaat jaarlyks op de volgende wyze af:

a. By de eerste afwisseling in de Kamer der Oudsten, gaan die Leden af, welke in de Kwartieren A. tot L. zyn verkozen, en worden uit dezelve wederom anderen in de plaats der aftredende aangesteld.

Uit de Groote Kamer gaan, bij de eerste afwisseling, de Leden af, welke in de twee eerste nummers van ieder Kwartier van A. tot V. zyn verkozen, en worden uit dezelve

wederom anderen in derzelve plaats aangesteld.

b. By het tweede jaar, of by de tweede afwisseling gaan uit de Kamer der Oudsten af die Leden, welke in de Kwartieren M. tot V. zyn verkozen, en zo voords in de derde en volgende afwisselingen.

In de Groote Kamer gaan in het tweede jaar, of by de tweede afwisseling, af die Leden, welke in de twee eerste Nummers der Kwartieren W. tot GG., en in de twee laatste nummers van A. tot K. zyn verkozen, en zo voords naar de letters van elk Kwartier, by overspringing der nummers, in welke de naast vorige reize de verkiezing op den tour geschied is.

c. Het Kwartier GG., maar ééne Ring of twee Districten hebbende, heeft hetzelfde Kwartier ook maar ééne tourbeurt van verkiezing tot een Lid der Groote Kamer, tegen de twee verkiezingen der andere Kwartieren, welke vier Districten bevatten.

d. Indien de Kamer der Oudsten uit twee en-dertig Leden bestaat, het zy bestendig, of by afwisseling, dan wordt het Kwartier GG., als de tourbeurt aan hetzelfde komt, voor een heel Kwartier gerekend; doch, wanneer de Kamer uit slechts één-en-dertig Leden zal bestaan, zal om den anderen tour aan dit Kwartier de verkiezing van één Lid in de Kamer der Oudsten komen; en zullen de verkiezingen in de tusschen vallende jaaren door de naastgelegen Kwartieren uit dit halve Kwartier mogen geschieden.

ART. 181. Ter voorkoming van alle veranderingen, maakt de Staatsraad alle jaaren, telkens één maand voor den tyd der te doen verkiezingen, openlyk bekend, welke Ringen en Kwartieren de keuze moeten doen, en zulks volgens een door denzelven te maaken en aan het Wetgevend Lichaam ter approbatie over te leveren rooster: En zorgt voords de Staatsraad, dat aan zodanige zwaarigheden, als zich, omtrent de byéénkomst der Kiezers tot het doen eener

keuze, zouden mogen opdoen, zo veel mogelijk, worde te gemoet gekomen.

ART. 182. De Grondvergaderingen, in welke tot de jaarlyksche Verkiezing van nieuwe Leden voor het Wetgevend Lichaam Kiezers moeten benoemd worden, komen by één op den derden dingsdag van de maand April.

ART. 183. De Staatsraad draagt zorg, dat de vereischte oproepingen, en de daar toe behoorende verkiezingen, volvoerd worden.

ART. 184. Wanneer in één der beide Kameren een plaats open valt, zal de vervulling niet geschieden voor dien tyd, dat de jaarlyksche afwisseling de Grondvergaderingen by éénroept.

ART. 185. Die ter vervulling eener buitengewoone vacature verkozen wordt, vervult slechts den tyd, gedurende welken zyn Voorganger nog hadt moeten fungeeren.

ART. 186. Indien zy, welker plaatzen zyn opengevallen, by de eerstvolgende jaarlyksche veranderingen hadden moeten afgaan, wordt deze buitengewoone verkiezing gehouden, als vervangende de gewoone, en dan geschiedt in zodanigen Ring of Kwartier, op den gewoonen tyd, geene nadere verkiezing.

Doch indien zy, welker plaatzen zyn opengevallen, nog één jaar, of langer, hadden moeten aanblyven, vervullen de buitengewoone verkozenen alleen den tyd, gedurende welken hunne voorgangers nog hadden moeten fungeeren.

Wanneer in één der beide Kameren het getal der opengevallen plaatzen meer mogt bedragen dan een zesde van het geheel getal, zullen de openstaande plaatzen binnen twee maanden vervuld worden.

In zodanig geval geeft de Kamer, waar in die vacatures plaats hebben, daar van kennis aan den Staatsraad, welke, zonder

verwyl, doet oproepen de Grondvergaderingen der Ringen of Kwartieren, waarin, tot vervulling der opengevallen plaatzen, eene nieuwe verkiezing geschieden moet.

ART. 187. Geene der beide Kameren kan over eenige zaken raadplegen, indien niet de meerderheid der voltallige Kamer tegenwoordig is.

ART. 188. Het Reglement van Orde voor de beide Kamers zal, overeenkomstig de magt, die aan elke Kamer over haare Leden hier na by *Art.* 200. is toegekend, mede voorziening inhouden, dat zo wel in ordinaire als extraordinaire Vergaderingen de meerderheid der voltallige Kamer tegenwoordig zy.

ART. 189. Zo dra het vereischte getal van Leden in elke Kamer aanwezig is, en zitting genomen heeft, geven de beide Kamers daar van aan elkanderen kennis.

ART. 190. De Groote Kamer en de Kamer der Oudsten hebben ieder een afzonderlyke Vergaderzaal, en komen nooit in dezelfde Vergaderzaal te samen.

ART. 191. Ieder Kamer kiest uit haar midden, by volstreckte meerderheid éénen *Président*, welke dien post gedurende één maand waarneemt.

ART. 192. Ieder Kamer kiest insgelyks uit haar midden, by volstreckte meerderheid, éénen of meer *Secretarissen*, voor den tyd van één maand.

ART. 193. De afgaande *Président* en *Secretaris* zyn tot dezelfde posten niet wederom verkiesbaar, dan na verloop van twee maanden, zodanig nogthands, dat, byaldien het Wetgevend Lichaam, volgens *Art.* 93., op *reçes*, mogt scheiden, de als dan fungeerende *Président* en *Secretaris* nog veertien dagen van de volgende zitting derzelve posten zullen waarnemen.

ART. 194. Ten dien einde zullen de beide *Présidenten* en *Secretarissen*, in gevalle van *reçes*, de gewoone Residentieplaats niet vermogen te verlaten, maar, zonder eenige de minste auctoriteit uit te oefenen, de Adressen, welke in den tusschentyd inkomen, dat het Wetgevend Lichaam niet by één is, ontvangen, en gesamenlyk overleggen, en, by meerderheid van stemmen, beslissen, of 'er eene buitengewoone beschryving van het Wetgevend Lichaam noodig zy. In gevalle de stemmen hieromtrent steken, zal de *Président* vóór het doen der beschryving concludereen.

ART. 195. Voornoemde *Président* en *Secretarissen* vergaderen daaglyks op éénen, door hun te bepaalen tyd en plaats, ter ontvangst van de Adressen, welke in dien tusschentyd zullen inkomen; het *Présidium* zal by hen worden waargenomen door den tegenwoordig zynde *Président*, en, ingeval de beide *Présidenten* tegenwoordig zyn, door den genen van hun, die de oudste in jaaren is; en zal van elke Kamer niet meer dan één *Secretaris* deze Vergadering vermogen by te wonen.

ART. 196. Aan de in de Residentieplaats van het Wetgevend Lichaam, gedurende het *reçes* van hetzelfde, verblyvende twee *Présidenten* en twee *Secretarissen* wordt toegelegd een daggeld van zeven gulden, voor elken dag, die verlopen zal tusschen den dag van het scheiden en weder byéénkomen van het Wetgevend Lichaam.

ART. 197. Ieder Kamer stelt éénen Agent aan, welke de boodschappen van de ééne Kamer aan de andere, als mede aan den Staatsraad overbrengt, den *Secretaris* in het houden van Notulen behulpzaam, en overéenkostig zodanige Instructie, als elke Kamer voor haaren Agent maakt, werkzaam is.

ART. 198. Ieder Kamer heeft de aanstelling en afzetting van Kamerbewaarders,

Bodens en andere Beëmbten, welken zy tot haaren byzonderen dienst noodig heeft.

ART. 199. Ieder Kamer heeft het recht van bevel tot handhaving der goede orde in het gebouw, waar in zy vergadert.

ART. 200. Ieder Kamer heeft het be dwang over haare eigen leden, om te waa ken tegen alle ongeregelde gedragingen in de vergadering, en kan daar toe zodanig Reglement van orde maaken, en zodanige middelen ter executie van hetzelfde aanwen den, als dezelve zal vinden te behooren.

ART. 201. Geen Lid van het Wetgevend Lichaam kan, over het geen hy in zynen post gesproken of geädviseerd heeft, in rechten betrokken worden.

Geen Rechtbank zal ooit een zodanige aanklagt aannemen, of daar aan eenigen voorgang verleenen.

ART. 202. Geen Lid van het Wetgevend Lichaam is tot Lid van de Uitvoerende of Rechterlyke Magt, of tot eenig ambt, hoegenaa md, verkiesbaar: By de eerste oprigting echter van den Staatsraad zullen de Leden van het Wetgevend Lichaam tot Leden van dezelve verkozen kunnen worden.

ART. 203. Het Wetgevend Lichaam, of één der beide Kameren afzonderlyk, of éé ne Commissie uit dezelve, woont nimmer eenige openbare feesten of plegtigheden by.

ART. 204. Het Wetgevend Lichaam, of één der beide Kameren, kan wel eenig ge daan voorstel in handen stellen van eene Commissie, uit haar midden benoemd, om daarop te dienen van consideratien en ad vis; maar nimmer wordt eenige Commissie benoemd, om het gezag, aan het Wetge vend Lichaam, of één der Kameren toever trouwd, daadlyk uit te oefenen; noch om het Wetgevend Lichaam, het zy binnen, het zy buiten de Residentieplaats, te vertegen woordigen.

ART. 205. De beide Kamers houden haare zittingen in dezelfde Residentieplaats.

ART. 206. Geen der twee Kameren kan buiten beider toestemming haare zittingen langer dan voor drie dagen verschuiven.

Deze bepaa ling sluit niet uit de magt, wel ke in de volgende *Articulen* aan de Kamer der Oudsten verleend wordt.

ART. 207. De plaats der zittingen van het Wetgevend Lichaam kan niet veranderd worden, dan in geval van de hoogste nood zaaklykheid.

ART. 208. Indien de Groote Kamer, van zodanige noodzaaklykheid tot verplaatsing van het Wetgevend Lichaam niet overtuigd zynde, deswegens geen voorstel doet, zal het aan de Kamer der Oudsten alleen staan, de zittingen van het Wetgevend Lichaam naar eene andere plaats over te brengen, welk besluit nogthands niet zal mogen ge nomen worden, dan met twee derden van alle de leden, dewelke alsdan die Kamer uitmaaken.

ART. 209. Het besluit, om de zittingen te verplaatzen, behelst eene bepaa ling van de plaats en van den dag, waar op het Wetge vend Lichaam zyne raadplegingen zal voort zetten.

ART. 210. Dit besluit is onherroepelyk.

ART. 211. Indien het besluit tot verplaat zing door de Kamer der Oudsten, zonder voorafgaand voorstel van de Groote Kamer, genomen is, zal de Kamer der Oudsten ver pligt zyn, zo dra het Wetgevend Lichaam vergaderd is ter plaatze, alwaar hetzelfde is overgebracht, de redenen van het besluit en de naamen der Leden, die daar voor ge stemd hebben, aan de Groote Kamer op te geven.

ART. 212. Alle raadplegingen of han delingen van één van beide of van beide de Kamers, welke mogten plaats hebben in

den tusschentyd, tusschen het nemen van het voorschreven besluit en de byéénkomst van het Wetgevend Lichaam op de nieuw bestemde plaats, zyn kragteloos en van onwaarde.

ART. 213. Zo dra de Kamer der Oudsten het besluit tot het verplaatsen der zitting genomen heeft, geeft zy daar van kennis aan de Groote Kamer en aan den Staatsraad, en gelyktydig gaat de Kamer der Oudsten uit één.

ART. 214. De kennisgeving van het besluit van de Kamer der Oudsten, tot het verplaatsen der zittingen, doet de Groote Kamer oogenblikkelyk uit één gaan, en strekt tevens, om dezelve tot de byéénkomst op de nieuw bestemde plaats en dag te beschryven.

ART. 215. De Staatsraad draagt zorg, dat alles in gereedheid gebragt worde, om het Wetgevend Lichaam op de nieuw bestemde plaats te ontvangen; en dat het meergemelde besluit van de Kamer der Oudsten, in alle opzigten, nagekomen en ter uitvoer gebragt worde.

ART. 216. De Leden van den Staatsraad, welke zich verzetten tegen het volvoeren van zodanig besluit, of de uitvoering daar van vertragen, zyn schuldig aan aanslag tegen de veiligheid van den Staat.

ART. 217. Alle de Leden van het Wetgevend Lichaam zyn verpligt, volgens het besluit van de Kamer der Oudsten, op den bestemden tyd en plaats tegenwoordig te zyn.

ART. 218. Indien 'er Leden van het Wetgevend Lichaam op den bestemden tyd en plaats niet tegenwoordig zyn, en geene redenen hunner afwezigheid op den dag, tegen welken de byéénkomst van het Wetgevend Lichaam bepaald is, aan den Staatsraad hebben ingezonden, vaardigt de Staatsraad terstond de noodige bevelen uit

tot verkiezing van nieuwe Leden in de plaatsen der afwezigen, die als dan gehouden worden voor vervallen van hunne posten; Doch, zo de afwezigen redenen van verschooning hebben ingezonden, zendt de Staatsraad die aan de Kamer der Oudsten, en gedraagt zich overéenkostig derzelve oordeel.

ART. 219. Indien de afwezige Leden van het Wetgevend Lichaam geene, of door de Kamer der Oudsten onvoldoende geoordeelde redenen van verschooning hebben ingezonden, wordt de zaak, ten opzigte van de zodanigen, door den Staatsraad gesteld in handen van den Procureur-Nationaal, ten einde tegen die genen, welken bevonden mogten worden, ter kwaader trouwe moedwillig afwezig te zyn gebleven, by het Hoog Nationaal Gerechtshof te procedeeeren, als schuldig aan aanslag tegen de veiligheid van den Staat.

ART. 220. Aan dezelve misdaad zyn ook schuldig allen, die zich in zodanig geval tegen de oproeping der Grondvergaderingen, en tegen de verkiezing van nieuwe Leden, in plaats der afwezig geblevenen, verzetten.

ART. 221. Geduurende vier weeken na den dag, waar op de byéénkomst van het Wetgevend Lichaam in de nieuwe Residentieplaats bepaald is, zal ieder Kamer kunnen raadplegen, schoon de meerderheid der volledige Kamer niet tegenwoordig is.

Zesde Afdeeling

Van de Zittingen en form van Raadpleging van het Wetgevend Lichaam

ART. 222. Ieder Kamer van het Wetgevend Lichaam houdt haare Zittingen in het openbaar, en doet haare Notulen in druk uitgeven.

ART. 223. Het staat aan elke Kamer de noodige schikkingen te maaken, omtrent het getal der plaatsen voor de toehoorders, en

omtrent de orde, welke aldaar moet in acht genomen worden.

ART. 224. De toehoorders zullen op geenerhande wyze zich in de raadplegingen mengen, noch door woorden, tekens of gebaarden, hunne goed- of afkeuring te kennen geven; maar alle stilte en zedigheid in acht nemen.

ART. 225. De Leden van het Wetgevend Lichaam zullen zich op de toehoorders niet beroepen.

ART. 226. Elke Kamer is verplicht by het Reglement van Orde, het welk zy voor zich in het byzonder maakt, en by eene rigtige agtervolging van hetzelfde, zorg te dragen, dat het bepaalde in de twee voorgaande *Articulen* stiptelyk in acht genomen worde; en zal daar toe gebruik maaken van de magt, by *Art.* 200. aan haar verleend.

ART. 227. De Président van ieder Kamer kan dezelve in een Generaal Committé formeeren, en is verplicht dit te doen, wanneer een zesde der tegenwoordig zynde Leden zulks begeert.

ART. 228. Tot een Generaal Committé worden geene toehoorders toegelaten.

ART. 229. In een Generaal Committé wordt wel geraadpleegd en besloten over voorgestelde zaken, maar geen besluit tot het vaststellen eener Wet genomen.

ART. 230. In alle zaken, waaromtrent geene uitzondering is gemaakt, wordt by de meerderheid der tegenwoordig zynde Leden, in elke Kamer, de conclusie opge maakt.

ART. 231. In de overweging van eenig voorstel wordt by de beide Kamers de volgende form in acht genomen:

Eer eenig voorstel in een besluit veranderd wordt, geschieden 'er drie lezingen van hetzelfde, en wel op drie onderscheiden dagen.

De tusschenstand tusschen de eerste en tweede, en tusschen de tweede en derde lezing, is telkens ten minsten van drie dagen.

ART. 232. Het doen van voorstellen behoort alleen, en by uitsluiting, aan de Groote Kamer.

ART. 233. Elk Lid, of Commissie van de Groote Kamer, het welk eenig voorstel doet, of welk eenig rapport uitbrengt, moet daar by voordragen het ontwerp van de Wet, of van het besluit, waar toe het voorstel of rapport strekt.

ART. 234. De Groote Kamer kan, na de eerste of tweede lezing van eenig voorstel, de raadpleging daar over tot eenen bepaalden of onbepaalden tyd verschuiven, of hetzelfde verwerpen.

In het eerste geval verklaart de Kamer: "het voorstel in advies te houden tot ____;"

In het tweede geval, "het voorstel voor als nog in advies te houden;"

In het derde geval: "het voorstel te verwerpen."

ART. 235. Een gedaan voorstel, wanneer geene vyf Leden eene tweede lezing van hetzelfde eischen, wordt gehouden voor verworpen; doch vyf of meer Leden eene tweede lezing eischende, wordt daar toe de dag bepaald, uiterlyk binnen agt dagen, na het doen van het voorstel.

ART. 236. In alle gevallen, waarin na de eerste lezing het voorstel niet verworpen, noch de raadpleging daar over verschoven wordt, wordt de dag tot eene tweede lezing bepaald.

Na de tweede lezing, geene verwerping of verschuiving van het voorstel plaats hebbende, wordt de dag tot eene derde lezing bepaald.

ART. 237. Wanneer een Lid op het voorgesteld ontwerp eenige verbetering heeft voortestaan, zal hy gehouden zyn, zulks, of na de eerste, of na de tweede lezing, te

doen; zullende na de derde de raadplegingen aanstonds beginnen.

ART. 238. De Grootte Kamer zal, tot elke Wet of Resolutie, een afzonderlyk voorstel doen, en geen twee of meer Wetten of Resolutien in hetzelfde voorstel samenvoegen.

ART. 239. De Grootte Kamer zal, des goedvindende, voor het nemen van een besluit, de consideratien en het advis kunnen vraagen van de Uitvoerende Magt, en van het Hoog Nationaal Gerechtshof.

Het formulier, waar by dat advis gevraagd wordt, zal aldus zyn:

“De Grootte Kamer verlangt op dit voorstel te vernemen de consideratien en het advis van _____”

Het formulier, waar mede het advis ingezonden wordt, is aldus:

“De Staatsraad, of het Hoog Nationaal Gerechtshof, ter voldoeninge aan het verlangen der Grootte Kamer, doet aan dezelve toekomen zyne consideratien en advis op het voorstel _____”

ART. 240. Wanneer de Grootte Kamer het voorstel in een besluit verandert, doet zy hetzelfde, met redenen bekleed, aan de Kamer der Oudsten overbrengen.

ART. 241. Wanneer de Grootte Kamer, het advis gevraagd hebbende van den Staatsraad, of Hoog Nationaal Gerechtshof, daarop een besluit neemt, zal zy, met hetzelfde, ook het advis aan de Kamer der Oudsten zenden.

ART. 242. Aan het hoofd van ieder besluit der Grootte Kamer moeten aangetekend zyn de dagen der zittingen, waarop de drie onderscheiden lezingen gedaan zyn.

ART. 243. In gevallen, waarin een onverwyld besluit noodzaaklyk is, zal de Grootte Kamer niet gehouden zyn aan de gewoone form van drie lezingen op drie onderscheiden dagen.

ART. 244. De noodzaaklykheid van een onverwyld besluit moet vooraf door eene afzonderlyke verklaring van de Grootte Kamer erkend zyn, eer dezelve overgaat tot de raadplegingen over het onderwerp zelf.

ART. 245. Tot het erkennen van die noodzaaklykheid wordt vereischt de volstreckte meerderheid van het volledig getal der Kamer.

ART. 246. Indien de voorschreven noodzaaklykheid erkend is, zal de raadpleging over het onderwerp zelf den eerstvolgenden dag voordgang kunnen hebben.

ART. 247. Indien de by Art. 245. voorgescreven meerderheid oordeelt, dat de nood zo dringend is, dat de raadpleging tot den volgenden dag niet kan worden uitgesteld, zal op denzelfden dag de raadpleging morgen voordgaan; doch zullen de naamen der Leden, welke hier op voor of tegen geädviseerd hebben, in het Kamerregister worden aangetekend.

ART. 248. De verklaring der noodzaaklykheid van een onverwyld besluit moet de redenen van die noodzaaklykheid behelzen, en aan het hoofd van het besluit gesteld worden.

Indien de nood zo dringend geoordeeld is, dat de raadpleging op denzelfden dag moest voordgaan, zal daar van insgelyks uitdrukkelyk melding gemaakt worden.

ART. 249. Wanneer de Grootte Kamer, in gevalle der noodzaaklykheid van een onverwyld besluit, goedvindt, het advis van den Staatsraad te vraagen, is dezelve verpligt, dit binnen twaalf uren, na den ontvangst van het voorstel, in te zenden.

ART. 250. De Kamer der Oudsten doet geenerhande voorstellen.

ART. 251. Het staat aan de Kamer der Oudsten, de voorstellen van de Grootte Kamer al of niet te bekragtigen. In gevalle van

niet bekrachtiging, zendt zy het besluit aan de Groote Kamer terug, met opgave der redenen, waarom zy hetzelfde niet bekrachtigd heeft, dezelve opgave besluitende met dit door den Président en Secretaris ondertekend formulier:

“De Kamer der Oudsten, na drie gedane lezingen op den ____ den ____ en den ____ over het bovenstaand besluit van de Groote Kamer geraadpleegd hebbende, maakt zwaarigheid, hetzelfde te bekrachtigen”.

ART. 252. Zo dra een besluit van de Groote Kamer aan de Kamer der Oudsten is overgebracht, doet de Président de inleiding lezen.

ART. 253. Indien het uit het hoofd van het besluit niet blykt, dat de voorgeschreven form van raadplegen in drie lezingen by de Groote Kamer in acht genomen is, noch aan het hoofd van hetzelfde geplaatst is eene verklaring omtrent de noodzaaklykheid van een onverwyld besluit, en daar by gevoegd eene opgave der redenen, welke de Groote Kamer tot het verklaaren der noodzaaklykheid van een onverwyld besluit bewogen hebben, weigert de Kamer der Oudsten haare bekrachtiging, zonder den inhoud van het besluit in overweging te nemen.

ART. 254. In het geval, by het vorig *Articul* bepaald, wordt het besluit van de Groote Kamer terug gezonden, met dit, door den Président en Secretaris van de Kamer der Oudsten, ondertekend formulier:

“De Constitutie verbiedt dit besluit in overweging te nemen”.

ART. 255. Indien de inleiding van het besluit behelst eene verklaring van de Groote Kamer, omtrent de noodzaaklykheid van een onverwyld besluit, raadpleegt de Kamer der Oudsten eerst over het al of niet bekrachtigen van de gemelde verklaring.

In deze raadpleging heeft, zo ten aanzien

der gevorderde meerderheid, als ten aanzien van de aantekening der advisen in het Kamerregister, het zelfde plaats, als by *Art.* 245. en 247. omtrent de Groote Kamer bepaald is.

ART. 256. Indien de Kamer der Oudsten de voorschreven verklaring niet bekrachtigt, raadpleegt dezelve niet over den inhoud van het besluit, maar zendt het aan de Groote Kamer terug, met eene opgave der redenen, waarom dezelve die verklaring niet bekrachtigd heeft, dezelve opgave besluitende met dit behoorlyk ondertekend formulier:

“De Kamer der Oudsten kan de verklaring der noodzaaklykheid van een onverwyld besluit in dezen niet bekrachtigen”.

ART. 257. Indien de Kamer der Oudsten de gemelde noodzaaklykheid erkent, raadpleegt dezelve, of op den volgenden dag, of ten zelfden dage, over den inhoud van dit besluit; doch zullen, wanneer die raadplegingen ten zelfden dage gehouden worden, de naamen der Leden, welke voor of tegen het raadplegen op dien dag geadviseerd hebben, in het Kamerregister worden aangetekend.

ART. 258. Indien aan het hoofd van het besluit behoorlyk geplaatst zyn de dagtekingen der drie onderscheiden lezingen van de Groote Kamer, hebben de drie lezingen by de Kamer der Oudsten plaats.

ART. 259. Na elke lezing wordt het voorstel zelf in overweging genomen.

ART. 260. De Groote Kamer kan zodanig besluit, als by het vorig *Articul* vermeld is, niet, dan na verloop van zes maanden, aan de Kamer der Oudsten wederom ter overweging voordragen.

Zy kan nogthands, ten allen tyde, aan de Kamer der Oudsten een besluit voordragen, *Articulen* behelzende, welke een gedeelte hebben uitgemaakt van een afgekeurd voorstel.

ART. 261. Indien de Kamer der Oudsten, over eenig besluit van de Groote Kamer raadplegende, de zaak zelve, by het besluit bedoeld, nuttig of noodig oordeelt, maar de maatregel, zo als dezelve is voorgesteld, niet kan goedkeuren, zendt de Kamer der Oudsten hetzelfde aan de Groote Kamer terug, met opgave der redenen, waarom zy de maatregel, zo als dezelve is voorgesteld, niet heeft goedgekeurd, dezelfde opgave besluitende met dit behoorlyk ondertekend formulier:

“De Kamer der Oudsten kan het nevensgaande besluit, zo als hetzelfde ligt, niet bekrachtigen”.

ART. 262. Indien de Kamer der Oudsten sommige gedeelten, of *Articulen* der Wet, goedkeurt, maar andere gedeelten, of *Articulen*, niet kan goedkeuren, zendt dezelve het besluit aan de Groote Kamer terug, met dit behoorlyk ondertekend formulier:

“De Kamer der Oudsten kan het nevensgaande besluit, uit hoofde van het *Articul* _____, niet bekrachtigen.”

ART. 263. In beide de gevallen, in de twee naastvoorgaande *Articulen* bepaald, kan de Groote Kamer over dezelfde zaak, zo dra zy zulks goedvindt, een nader voorstel aan de Kamer der Oudsten ter overweging voordragen.

ART. 264. De bekrachtiging van de Kamer der Oudsten op een besluit, het welk, volgens de gewoone form van raadpleging, genomen is, wordt te kennen gegeven, door onder hetzelfde te stellen dit behoorlyk ondertekend formulier:

“Na drie onderscheiden lezingen op den _____ den _____ en den _____ by de Kamer der Oudsten bekrachtigd.”

ART. 265. De bekrachtiging van een onverwyld genomen besluit wordt te kennen gegeven, door onder hetzelfde te stellen dit behoorlyk ondertekend formulier:

“Na voorafgaande bekrachtiging van de

verklaring der noodzaaklykheid van een onverwyld besluit, by de Kamer der Oudsten bekrachtigd.”

ART. 266. De Kamer der Oudsten doet de bekrachtigde besluiten afzonderlyk registreeren, en zendt dezelve, zo wel aan de Groote Kamer, als aan den Staatsraad, op denzelfden dag, waar op de bekrachtiging geschied is.

ART. 267. De besluiten van de Groote Kamer, door de Kamer der Oudsten bekrachtigd, hebben kragt van Wet.

ART. 268. Een Wet, welke op eene verklaring der noodzaaklykheid van een onverwyld besluit genomen is, heeft niet langer kragt, dan gedurende den tyd van één jaar, in de Wet zelve uitgedrukt, en kan niet anders verlangd worden, dan door hetzelfde, volgens de gewoone form van raadplegen, nader in overweging te nemen.

ART. 269. Het Wetgevend Lichaam verleent geene gratie dan na ingenomen advies van het Nationaal Gerechtshof.

ART. 270. Het staat aan het Wetgevend Lichaam de noodige Ambten, zo politieke als militaire, te creëren, de tractementen en voordeelen daar van te bepalen en pensioenen toeteleggen; doch nimmer zal het Wetgevend Lichaam, of één der beide Kameren, eenige militaire of politieke Ambten begeben, noch op de aanstelling daar toe eenige invloed hebben, anders of verder dan by de Acte van Constitutie uitdrukkellyk bepaald is.

ART. 271. Het Wetgevend Lichaam zal in het verlenen van pensioenen, zo aan politieke als militaire ambtenaaren, de gestrengste spaarzaamheid betrachten, en boven al zorgen, dat 's Lands penningen nimmer, ten behoeve van onwaardige voorwerpen, worden verspild.

ART. 272. Het Wetgevend Lichaam zal zorgen, dat aan niemand eenig pensioen worde toegelegd, ten zy in hem de volgende vereischten veréénigd gevonden worden:

a. Dat hy, het zy in één, het zy in onderscheiden posten, gedurende den tyd van vyf-en-twintig jaaren, den Lande getrouwlyk gediend hebbe: Een vyf-en-twintig jaarige dienst zal niet gevorderd worden, wanneer hy reeds den ouderdom van vyf-en-zestig jaaren bereikt heeft;

b. Dat hy buiten zyn schuld niet langer in staat zy, dien post, welken hy bekleedt, waar te nemen;

c. Dat hy geene genoegzaame middelen van bestaan hebbe, en zulks uit zyne omstandigheden aan het Wetgevend Lichaam op eene voldoende wyze blyke.

ART. 273. Het Wetgevend Lichaam zal aan niemand eenig pensioen toeleegen, dan op verzoek van hem zelf, die zulks begeert, en na ingenomen advis van den Staatsraad en de Financierkamer.

ART. 274. Het Wetgevend Lichaam zal aan niemand een hooger pensioen toeleegen, dan ten belope van twee derden van het tractement en vaste emolumenten, welke hy wegens zyn post jaarlyks genoot: het pensioen zal echter in geen geval meer dan twee duizend gulden 's jaars mogen bedragen.

ART. 275. Het Wetgevend Lichaam zal bevoegd zyn, om aan een iegelyk, aan wien in den dienst van den Lande een zodanig ongeluk is overkomen, waar door hy buiten staat is gebragt, den Lande verder van dienst te zyn, een pensioen toe te leggen, zonder dat de eerste en derde vereischten, by Art. 272. vermeld, in den zodanigen gevonden worden.

ART. 276. Ook zal het Wetgevend Lichaam bevoegd zyn, om, in zeer byzondere gevallen, aan iemand, welke zich door een

uitmuntende daad aan den Lande verdienstelyk heeft gemaakt, op voordragt van den Staatsraad, een geschenk of pensioen, ter belooning van deszelfs byzonder verdienstelyk gedrag, toe te leggen, tot tyd en wylen de zodanige in eenig ambt of bediening is gesteld.

ART. 277. Ingevalle iemand, welke by gelegenheid van een uitmuntende daad ten dienste van den Lande is omgekomen, na laat eene weduw of minderjaarg kind of kinderen, of beiden, en deze daar door van hunne middelen van bestaan verstoken zyn, zal het Wetgevend Lichaam, op voordragt van den Staatsraad, aan zodanige weduw of minderjaarg kind of kinderen, of beiden, gedurende haaren weduwstaat, of zyner of hunner minderjaargheid, een pensioen kunnen toeleegen.

ART. 278. Wanneer een gepensioneerde, tot den dienst van den Lande in eenig byzonder geval geroepen zynde, zich zonder voldoende reden, (waar van de beoordeeling zal staan aan het Wetgevend Lichaam) daar aan onttrekt, zal hy daadlyk van zyn pensioen zyn vervallen.

ART. 279. Het wordt aan het Wetgevend Lichaam overgelaten, met betrekking tot gagementen van militaire personen, zo in den Land- als in den Zeedienst, zodanige bepalingen te maaken, als hetzelve zal vermeenen te behooren.

Zevende Afdeling

Van de Rechtspleging over de Leden van het Wetgevend Lichaam en anderen

ART. 280. De Leden van het Wetgevend Lichaam, van den Staatsraad, van de Nationale Financierkamer, van de Nationale Rekenkamer, [van het Administratief Bestuur der Oost- en West-Indische Bezittingen, benevens derzelve respective Ministers]³ en de Secretarissen van Staat, wanneer zy van eenig misdryf in de waarneming van hunnen

post, of van eenige andere misdaad, hoe ook genaamd, beschuldigd worden, worden daar over te recht gesteld voor het Hoog Nationaal Gerechtshof.

ART. 281. Indien iemand der gemelde personen op heeter daad gevat mogte zyn, of de beschuldiging anders van dien aart ware, dat dezelve tot eene apprehensie gedisponeerd zoude zyn, worden dezelve personen niettemin van wegens het Hoog Nationaal Gerechtshof by provisie alleenlyk gesteld in civil arrest.

ART. 282. Het zy de beschuldiging van dien aart is, dat het Hof nodig acht, zich van den persoon van den beschuldigten te verzekeren, of denzelfen, na op heeter daad gevat te zyn, verder in verzekering te houden; het zy zodanige verzekering onnoodig werde geoordeeld; in geene gevallen worden tegen de voorschreven personen eenige procedures verder aangevangen, dan nadat de beschuldigde by Decreet van gemelden Hove in staat van beschuldiging gesteld is.

ART. 283. Geen zodanig Decreet kan genomen worden, dan op eene met reden bekleedde aanklagte van den Procureur-Nationaal, het zy dezelve eeniglyk *ex officio* doende, het zy door het Hoog Nationaal Gerechtshof daar toe gelast; en voords niet anders, dan na dat de beschuldigde daar tegens persoonlyk in zyne verdediging gehoord is; zullende echter de Procureur-Nationaal niet gehouden zyn, in dien staat van zaken, aan den beschuldigten van zyne préparatoire informatien copie te geven, maar alleenlyk van de door hem gedane aanklagte.

ART. 284. De Procureur-Nationaal dient van zodanige aanklagte ten allerspoedigsten: En is het Hof verpligt, daar op nauwkeuriglyk te letten, en voords, zo ras mogelyk, Decreet op dezelve aanklagte te nemen.

ART. 285. Tot het nemen van een Decreet, waar by de aangeklaagde in staat van beschuldiging gesteld wordt, zal 'er eenstemmigheid moeten zyn van ten minsten twee derden van het volle getal der leden.

ART. 286. Zo dra zulk een Decreet genomen is, wordt daar van door het Hof legale kennis gegeven aan het Collegie, waar van de aangeklaagde Lid, of waar aan hy onderhoorig is; gelyk mede in alle gevallen aan den Procureur-Nationaal.

ART. 287. De Procureur-Nationaal is verpligt, uiterlyk binnen veertien dagen na het ontvangen van zodanig Decreet, tegen den aangeklaagden voor het Hoog Nationaal Gerechtshof zodanige actie te instituëeren, als hy zal vermeenen te behooren.

ART. 288. De aangeklaagde, by Decreet van het Hoog Nationaal Gerechtshof, in staat van beschuldiging gesteld zynde, is daar van het gevolg, dat hy by provisie in zyn post gesuspendeerd wordt.

ART. 289. Zo dra de aangeklaagde, by eene opgevolgde definitive sententie van het zelve Hof, is vry gesproken, hervat de vry gesprokene de waarneming van zynen post.

ART. 290. Indien geene twee derden van het volle getal der leden genoegzame gronden van aanklagte tegen den aangeklaagden vinden, wordt de aanklagte voor vervallen verklaard, en het arrest, indien hetzelfde reeds plaats hadt, daadlyk opgeheven, met onverwylde kennisgeving daar van aan het Collegie, waar van de aangeklaagde Lid, of waar aan hy onderhoorig is, en tevens aan den Procureur-Nationaal.

ART. 291. Geen Lid van het Wetgevend Lichaam, of van den Staatsraad, kan door eenig personeel arrest, wegens civile zaken, worden belemmerd; ook kan een Secretaris

van Staat, wegens zodanige zaken, niet worden gearresteerd buiten de residentieplaats van den Staatsraad.

ART. 292. De Leden van het Wetgevend Lichaam en andere, in *Art.* 280. vermeld, kunnen, wegens civile zaken, alleen in rechten worden vervolgd by den rechter hunner woonplaats, ofte den genen, welke, uit hoofde van den aart der zake, of anders, daar in is competent; zy zullen echter, uit hoofde van zodanige contracten of schulden, welke zy, geduurende den tyd hunner functie, mogten aangaan of maaken, in de residentieplaats van het Lichaam of Collegie, waar toe zy behooren, by den ordinairen Rechter aldaar in rechten kunnen worden betrokken.

TITUL IV

Van de Uitvoerende Magt

ART. 293. De Uitvoerende Magt van de Republiek wordt toevertrouwd aan eenen Staatsraad, bestaande uit vyf Leden.

ART. 294. Tot Leden van den Staatsraad zyn alleen verkiesbaar, die in zich verëenigen de navolgende vereischten:

- a. Dat zy zyn stemgerechtigde Burgers;
- b. Dat zy den ouderdom van vyf-en-dertig jaaren vervuld hebben;
- c. Dat zy binnen deze Republiek geboren zyn;
- d. En dat zy hunne vaste woonplaats, geduurende de laatste twintig jaaren, binnen dezelve gehad hebben.

ART. 295. Uit één en het zelve Departement zullen geene twee Leden in den Staatsraad te gelyk zitting mogen hebben.

ART. 296. Na de eerste aanstelling zyn de Leden van het Wetgevend Lichaam tot den Staatsraad niet nominabel, dan nadat zy twee jaaren te vooren afgetreden zyn.

ART. 297. De Leden van den Staatsraad zullen elkanderen niet bestaan in den vierden graad van maagschap inclusief, het zy

door bloedverwantschap of huwlyk; ook zullen zodanige vermaagschappen elkanderen in den Staatsraad niet opvolgen, ten zy 'er een tusschenstand van twee jaaren verlopen zy.

ART. 298. Tot Lid van den Staatsraad kan niemand benoemd worden, die aan eenig Lid van de Kamer der Oudsten bestaat in de opklimmende of nederdalende linie, of van hetzelfde een broeder is.

ART. 299. Al wie tot Lid van den Staatsraad verkozen wordt en eenigen post bekleedt, wordt gehouden van denzelven afstand gedaan te hebben, zo dra hy zitting neemt.

ART. 300. Tot verkiezing der Leden van den Staatsraad maakt de Kamer der Oudsten de Nominatie van een dubbetal.

ART. 301. Ieder Lid van de Kamer der Oudsten zal, alvorens over te gaan tot het maaken der voorschreven Nominatie, op de verklaring, by den aanvang van zynen post gedaan, de belofte afleggen, voor de Kiezers *Art.* 75. bepaald.

ART. 302. Ieder Lid van deze Kamer zal tot de voorschreven Nominatie twee Burgers opgeven, door het schryven van hunne naamen in een besloten briefjen, hetwelk hy met zyn naam heeft ondertekend.

ART. 303. De Briefjens worden met derzelve ondertekeningen openlyk opgelezen, en de naamen van alle de gestemden op een Lyst gebragt.

ART. 304. Zo dra iemand, het zy by de eerste stemming, het zy by vervolg, de volstreckte meerderheid van stemmen heeft, wordt dezelve op het dubbetal geplaatst.

ART. 305. Zo lang er geene volstreckte meerderheid der stemmen is, heeft 'er telkens over de gestemden herstemming plaats, uitgezonderd alleen ten opzigte van hem, die de minste stemmen heeft, tot dat

het vereischte dubbeltal door eene volstrekte meerderheid gemaakt is.

ART. 306. In alle gevallen, wanneer de stemmen steken, zal het lot beslissen.

ART. 307. In het plaatzen der naamen op het dubbeltal zal de naam van den Burger, die het eerst de volstrekte meerderheid der stemmen heeft, op de lyst boven aan gesteld worden, en, in gevalle van gelyke stemmen, zal het lot daaromtrent beslissen.

ART. 308. Zo dra het dubbeltal gemaakt is, geeft de Kamer der Oudsten daar van kennis aan den Staatsraad, met toezending van eene door den Prsident en Secretaris ondertekende Nominatie.

ART. 309. De Kiezers uit de grondvergaderingen der geheele Republiek doen de keus uit het voorschreven dubbeltal.

ART. 310. De Staatsraad geeft van dit gemaakt dubbeltal aan het volk kennis, by eene Proclamatie, welke alomme door de geheele Republiek wordt afgekondigd en waar by de Kiezers uit alle grondvergaderingen opgeroepen worden, om, ingevolge het voorschrift der Constitutie, uit de twee genomineerden  nen tot Lid van den Staatsraad te verkiezen.

ART. 311. De Kiezers, uit de onderscheiden Districtsvergaderingen te samen gekomen zynde, doen de Gecommitteerden uit het plaatslyk Bestuur aan dezelve de bovengemelde Proclamatie voorlezen.

ART. 312. Elk der Kiezers stelt in een getekend Briefjen den naam van den Burger, welken hy uit het dubbeltal verkiest, en steekt vervolgens hetzelve in een daar toe gestelde busse, overeenkomstig het bepaalde in de 2de en 3de *Afdeelingen* van den liden *Titul*.

ART. 313. De Briefjens opgehaald zynde, worden de stemmen nauwkeurig aangetekend, en vervolgens, zonder by de meer-

derheid eene keuze op te maaken, wordt van alle de uitgebragte stemmen aan den Staatsraad kennis gegeven by een Stemlyst van den volgenden inhoud:

“De Kiezers uit vyftien duizend Inwooners der Bataafsche Republiek, behoorende tot de Districtsvergadering van _____, hebben uit het geproclameerd dubbeltal, tot de verkiezing van een Lid van den Staatsraad, hunne stemmen in dezer voegen uitgebragt:

Voor den Burger _____ stemmen _____ en voor den Burger _____ stemmen _____; waar van deze strekt tot bewys.

Actum _____ den _____”

ART. 314. De voorschreven Stemlyst wordt door vier Kiezers ondertekend, door de Gecommitteerden van het plaatslyk Bestuur gelegaliseerd, en door het plaatslyk Bestuur ten spoedigsten, immers binnen  n week, op zyne verantwoordlykheid, aan den Staatsraad toegezonden.

ART. 315. De Staatsraad doet uit alle de stemlysten, welke, binnen veertien dagen na den dag der verkiezing, ingekomen zyn, de stemmen nauwkeurig aantekenen, en maakt daaruit op, wie van de genomineerde Burgers de meeste stemmen heeft.

ART. 316. Die de meeste stemmen heeft, is verkozen.

ART. 317. De Staatsraad zendt aan de Kamer der Oudsten de ingekomen origineele stemlysten met de daaruit opgemaakte verkiezing ter revisie.

ART. 318. De Kamer der Oudsten, de opgemaakte keus in orde bevindende, zendt dezelve aan den Staatsraad terug, ten einde den verkozenen tegen den bepaalden tyd, tot het aanvaarden van zynen post, te beschryven.

ART. 319. Vervolgens draagt de Staatsraad zorg, dat deze stemlysten behoorlyk

geschikt, en, met de uiterste nauwkeurigheid nagezien zynde, door den druk gemeen gemaakt, en voor elk Bataafsch Burger verkrygbaar worden. [By de oprichting van den Staatsraad, wordt dezelve, ten aanzien van het geen nopens denzelven by Art. 310. 313. 314. 315. 318. en 319. bepaald is, door de Kamer der Oudsten vervangen.]⁴

ART. 320. Indien de verkozene geen zitting kan nemen, maakt de Kamer der Oudsten een nieuw dubbeltal, waar uit de Kiezers op nieuws eene verkiezing doen.

ART. 321. De gewoone jaarlyksche verkiezing voor den Staatsraad geschiedt door de Kiezers, in hunne Districtsvergaderingen samen gekomen, 's daags na den derden dingsdag in April.

ART. 322. Op den eersten dingsdag in November legt de nieuwverkozene in den Staatsraad de plegtige belofte af, waar van hier na in Art. 336. gesproken wordt.

ART. 323. Jaarlyks gaat 'er één Lid af.

Ten aanzien van de genen, welken by de oprigting van den Staatsraad Leden van denzelven zullen worden, zal door het lot beslist worden, wie van hun het eerste, het tweede jaar en zo vervolgens, zal aftreden, welke loting drie weeken na de eerste byëenkomst van den Staatsraad plaats hebben zal.

ART. 324. Hy, die als Lid van den Staatsraad is afgetreden, is niet weer verkiesbaar, dan na verloop van zes jaaren.

ART. 325. Wanneer 'er binnen 's tyds één plaats in den Staatsraad openvalt, wordt 'er (uitgezonderd in het geval, Art. 333. bepaald) eene buitengewoone verkiezing gedaan, en de nieuwverkozene vervult den tyd, geduurende welken zyn voorganger nog hadt moeten fungeeren.

ART. 326. Tot zodanige buitengewoone verkiezing wordt de Kamer der Oudsten,

indien dezelve niet by één is, ten spoedigsten door den Staatsraad beschreven, en de Kiezers doen uit het daar toe gemaakt dubbeltal de verkiezing.

ART. 327. Niemand zal zich aan de op hem gevallen keus tot Lid in den Staatsraad mogen onttrekken, dan om wettige redenen; de beoordeeling dier redenen, en de beslissing, of dezelve wettig zyn dan niet, staat alleen aan de Groote Kamer.

ART. 328. Die zodanige wettige redenen vermeent te hebben, zal dezelve, binnen den tyd van veertien dagen, nadat hy kennis van zyne verkiezing bekomen zal hebben, aan de Groote Kamer moeten voordragen, en deze zal, uiterlyk veertien dagen daar na, omtrent derzelve wettigheid of onwettigheid uitspraak moeten doen: het besluit, die uitspraak behelzende, zal de redenen moeten inhouden, welke de Kamer tot dezelve bewogen hebben.

ART. 329. De groote Kamer brengt dit besluit ten spoedigsten ter kennis van de Kamer der Oudsten.

ART. 330. Indien de redenen van verschooning door de Groote Kamer voldoende zyn geoordeeld, wordt de gekozene vrygekend, en 'er wordt Constitutioneel eene nieuwe keuze gedaan.

ART. 331. Indien de redenen onvoldoende verklaard zyn, zal den gekozenen door de Groote Kamer worden aangeschreven, om, overeenkomstig zyne verpligting, den post, waar toe hy verkozen is, te aanvaarden.

ART. 332. Wanneer de gekozene, het zy dat hy geene redenen van verschooning heeft bygebragt, het zy dat de bygebragte redenen van verschooning onvoldoende geoordeeld zyn, halstarrig blyft weigeren, den post te aanvaarden, wordt 'er eene nieuwe keuze gedaan, en hy, die 's volks dienst

niet op zich wil nemen, wordt, by de oprigting van den Staatsraad, door het Wetgevend Lichaam, en in het vervolg, op aanschryving van hetzelfde, door den Staatsraad, by openbare afkondiging den volke bekend gemaakt, als een, die zich den Vaderlande onttrekt, deszelfs stemrecht in al zyn kragt wordt voor altyd vernietigd, en hy onbevoegd verklaard, om het ambt of beneficie, het welk hy mogt bezitten, te blyven behouden, of in het vervolg eenig ambt of beneficie te bekomen.

ART. 333. Indien het Lid, wiens plaats binnen 's tyds is opengevallen, in de eerstvolgende maand November moet afgaan, en indien de vacature plaats heeft, wanneer reeds eene nieuwe verkiezing tot de gewoone jaarlyksche verandering gedaan is, geschiedt 'er geene nadere verkiezing; maar in zodanig geval zal de nieuwverkozene daadlyk in functie treden, en eerst buitengewoon vervullen den tyd van zynen Voorganger, en vervolgens den gewoonen tyd, waar toe hy verkozen is.

ART. 334. Een Lid van den Staatsraad, in functie getreden zynde, zal wel zyn ontslag mogen verzoeken om goede redenen; dan de Groote Kamer zal dit ontslag niet verleenen, dan na een gestreng onderzoek, en na de bygebragte redenen zo voldoende en zo dringende bevonden te hebben, dat zy in gemoede vermeent, het verzoek niet te mogen weigeren.

ART. 335. Een Lid van den Staatsraad, van zynen post ontslagen zynde, zal denzelven echter blyven waarnemen, tot dat zyn opvolger zitting neemt, ten ware ziekte of andere onoverkomelyke beletzelen zulks ondoenlyk maakten.

De Groote Kamer zal ook deze beletzelen beoordeelen.

ART. 336. De Leden van den Staatsraad zullen, by het aanvaarden van hunnen post, zich tot de getrouwe vervulling van alle de

deelen hunner⁵ verpligting verbinden, door in de Vergadering van de Kamer der Oudsten en in handen van den Président van dezelve Kamer afteleggen de navolgende plegtige belofte:

“Ik verbinde my plegtig, om mynen post, als Lid van den Staatsraad, naar al myn vermogen getrouw en yverig waartenemen, en ten dien einde my stiptelyk in alles te gedragen, overéénkomstig het voorschrift der Acte van Constitutie, voor het Bataafsche volk den ____ gearresteerd.”

Na het voorlezen van deze Verklaaring, zal de Président zeggen:

“Indien gy bereid zyt, deze plegtige verklaaring afteleggen, zult gy, onder herinnering van de groote pligten, tot welke vervulling gy U verbinden en onder bezef van de gewigtige verantwoordelykheid, waar aan gy U onderwerpen zult, my nazeggen:

Hier toe verbinde ik my als een man van eer en trouw.”

ART. 337. Ieder Lid zal by beurte Président zyn gedurende één maand; zullende, by de eerste zitting van den Staatsraad, de présidiaale beurten voor de vyf eerstvolgende maanden door het lot bepaald worden.

ART. 338. De Président van den Staatsraad zal zyn de bewaarder van het groot nationaal Zegel.

ART. 339. De Staatsraad heeft tot deszelfs adsistentie éenen Secretaris van Staat, welke byzonderlyk aan dezen Raad en deszelfs deliberatien verbonden is, zo ten aanzien van binnenlandsche als van buitenlandsche zaken.

ART. 340. Door dezen Secretaris doet de Staatsraad alle Wetten en Ordres aan het Bestuur in de onderscheiden Departementen, en door hetzelfde aan de byzondere Municipaliteiten in elk Departement, als mede, voor zo verre die Wetten en Ordres van applicatie zyn in de Colonien, aan het Bestuur derzelven toezenden.

ART. 341. 'Er zullen zyn, behalven de-
zen Secretaris, aan de deliberatien van den
Staatsraad byzonder verbonden, nog twee
andere Secretarissen van Staat, waar van
de één tot de administratie der zaken van
de Zeemagt, en de ander tot die van de
Landmagt meer directelyk bestemd zal zyn.

ART. 342. De Secretarissen van Staat
zullen alle op gelyken voet aan den Staats-
raad onderworpen en verantwoordelyk zyn;
derzelver Instructien zullen, voor dat zy aan-
gesteld worden, door den Staatsraad ont-
worpen en door het Wetgevend Lichaam
goedgekeurd worden.

ART. 343. Het Wetgevend Lichaam zal,
op voordragt van den Staatsraad, bepaal-
len, of 'er eenige, en hoedanige Commis-
sarissen of Commisen, tot adsistentie, aan
den Secretaris van de Zeemagt en van de
Landmagt zullen worden toegevoegd, en
derzelver werkzaamheden by de daar toe
vereischte Reglementen of Instructien be-
paalen.

ART. 344. Van het oogenblik af, dat de
Staatsraad zal zyn geconstituëerd, zullen de
thands subsisteerende Committés tot de al-
gemeene zaken van het Bondgenootschap
te Lande en van de Marine aan denzelven
onderworpen en verantwoordelyk zyn.

Derzelver Leden, Ministers en allen, die
by dezelve geëmployeerd zyn, zullen hun-
ne functien blyven continuëeren tot zodani-
ge tyd, als de Staatsraad bepaalen zal.

De Staatsraad zal moeten zorgen, dat, ui-
terlyk binnen den tyd van één jaar, na dat de
Constitutie zal aangenomen zyn, die Com-
mittés ontbonden zyn.

Aan derzelver Leden, Ministers en verde-
re Ambtenaaren en Bedienden zullen, by
die ontbinding, geene pensioenen worden
toegelegd.

ART. 345. Het Wetgevend Lichaam zal,
op gelyken voordragt van den Staatsraad,

bepaalen, hoedanige Ambtenaaren en be-
dienden aan den Staatsraad en aan de Se-
cretarissen van Staat toegevoegd en onder-
geschikt zullen worden: de Instructien voor
zodanige ambtenaaren en bedienden zullen
door den Staatsraad, onder approbatie van
het Wetgevend Lichaam, gemaakt worden.

ART. 346. Alle uitgegeven ordres, Re-
solutien of Actes, midsgaders alle Missives
van den Staatsraad, worden gearapheerd
door den Président, of door den genen, die,
by deszelfs absentie, daar voor fungeert, en
getekend door den Staatssecretaris, of, by
deszelfs absentie, door een ander daar toe
gequalificeerd Minister.

ART. 347. De Staatsraad, zulks noodig
oordeelende, is bevoegd, Vergaderingen te
houden, waar by dezelve den Staatssecreta-
ris, die anderssins aan deszelfs deliberatien
verbonden is, niet toelaat: in zodanige ge-
vallen worden de besluiten in een byzonder
register door één der Leden geschreven, en
allen tekenen dezelve.

ART. 348. De Staatsraad heeft de aan-
en afstelling van de Secretarissen van Staat;
doch de aanstelling heeft geen effect, ten zy
dezelve door de Kamer der Oudsten goed-
gekeurd is.

De afstelling kan door den Staatsraad ge-
schieden, zonder voorkennis of goedkeuring
van de gemelde Kamer der Oudsten.

ART. 349. De Staatsraad heeft de directe
aanstelling van zodanige Secretarissen van
Ambassade, als dezelve noodig oordeelt,
aan de buitenlandsche Ministers toevoe-
gen.

ART. 350. De bepaling der tractemen-
ten, daggelden, defroyementen en andere
toelagen voor de buitenlandsche Ministers
en voor de Secretarissen van Ambassade,
staat aan het Wetgevend Lichaam.

ART. 351. Tot Secretaris van Staat
kan niet worden aangesteld een Lid van

den Staatsraad, noch ook iemand der afgegaane Leden uit denzelven, dan na verloop van vyf jaaren sedert zyne aftreding.

ART. 352. Tot Secretaris van Staat kan niet aangesteld worden, die aan één der fungeerende Leden van den Staatsraad tot in den vierden graad inclusief vermaagdschap is door bloedverwantschap of huwlyk.

ART. 353.⁶ De Staatsraad stelt niemand aan tot Secretaris van Staat, dan die den ouderdom van dertig jaaren bereikt heeft, binnen deze Republiek geboren is, en sedert de laatste vyftien jaaren zyne vaste woonplaats in dezelve heeft.

ART. 354. De Staatsraad draagt zorg, dat de Secretarissen van Staat, zonder onder zich eene afzonderlyke Vergadering te formeeren, hunnen post, een ieder in dat gedeelte van het Bestuur, waar in hy geplaatst is, getrouwlyk waarnemen, en dat zy zich stiptelyk gedragen, overeenkomstig het geen hun in het gemeen by de Constitutie, en bepaaldelyk by de Instructie, voor een ieder van hun te vervaardigen, is aanbevolen.

ART. 355. De Staatsraad zal in de residentieplaats van het Wetgevend Lichaam mede zyne residentie houden.

ART. 356. Men zal in den Staatsraad by de meerderheid der tegenwoordig zynde Leden resolveeren en concludeeren; en zal van de présent zynde Leden in het register aantekening worden gehouden: geene Vergadering echter zal wettig zyn, waarin niet drie Leden tegenwoordig zyn.

Het Wetgevend Lichaam kan, in gevallen van een spoedigen dood of ziekte van meer dan twee Leden, of om dergelyke reden, tot de constitutioneele vervulling toe, hieromtrent andere bepalingen maaken.

ART. 357. Ieder Lid is bevoegd, zyn avis, met redenen bekleed, in de Notulen te doen insereeren.

ART. 358. 'Er zullen geene Resolutien genomen, noch eenige ordres geërresteerd worden, dan in de gewoone Vergaderingen, of in zodanige buitengewoone, waar toe het blykt, dat alle de Leden, welke zich in de Residentieplaats bevinden, geroepen zyn.

Het bepaalde by dit *Articul* beneemt aan den Staatsraad de magt niet, om deszelfs Président, of één of meer Gecommitteerden, het zy by een generaal Reglement van Orde, het zy by speciaale Resolutien, tot de uitoefening van eenige daaden van gezag te qualificeeren.

ART. 359. Niemand der Leden zal zich buiten de Residentieplaats mogen absenteeren, dan met uitdrukkelyke vergunning van den Staatsraad, waar van in het register aantekening zal gehouden worden.

ART. 360. Zodanige vergunning tot absentie zal nooit aan meer dan één Lid ten zelve tyde verleend worden.

ART. 361. De Leden van den Staatsraad zullen geen deel nemen aan eenige raadplegingen, waar in zy voor hunne personen of familien, tot in den vierden graad van maagschap of zwagerschap inclusief, eenig byzonder belang hebben; maar zal zodanig Lid zich, gedurende de gemelde raadplegingen, van de Vergadering onthouden.

ART. 362. Niemand der Leden zal, directelyk of indirectelyk, eenig deel nemen of hebben in leverancien of aannemingen ten dienste van de Republiek, of van eenig gedeelte van het Publiek Bestuur in dezelve.

ART. 363. Niemand van hun zal ontvangen eenige giften, gaven of geschenken van eenige personen, Corporatien, Beëmbten, Geconstitueerde Magten, Vorsten, buitenlandsche Mogenheden, derzelver Ministers of Agenten, in eenigerhande manieren, directelyk of indirectelyk.

ART. 364. De Staatsraad zal de hand houden aan de stipte uitvoering van alle Wetten en Resolutien van het Wetgevend Lichaam, en toezien, dat hieromtrent, elk in zyne qualiteit, tot zyn pligt gehouden worde.

ART. 365. De Staatsraad doet de Wetten, binnen drie dagen na derzelver ontvangst, registreeren, zegelen, parapheeren, tekenen en in de Residentieplaats publiceeren.

Voords draagt dezelve zorg, dat de gemelde Wetten ter verdere publicatie en affixie, op de meest geschikte wyze, werwaards zulks behoort, verzonden worden.

ART. 366. De Staatsraad geeft aan de Wetten, met weglating van het hoofd en het onderschrift, zo verre zulks de form van raadpleging en bekrachtiging der beide Kameren respectively behelst, eene algemeene inrigting, overeenkomstig het volgend formulier:

“De Staatsraad der Bataafsche Republiek doet te weten: dat het Wetgevend Lichaam overwogen hebbende, dat enz.

(Fiat insertio van de motiven)

besloten en gestatuéérd heeft:

(Fiat insertio van het dispositief.)

En, aangezien ten dezen in acht genomen is het geen, door de Constitutie, tot het voorstellen en bekrachtigen eener Wet vereischt wordt, zo gelast de Staatsraad, overeenkomstig dezelve Constitutie, in naam des Bataafschen Volks, dat deze alomme, daar zulks behoort, zal worden gepubliceerd en geëffigeerd.”

ART. 367. De Wetten, uit welke hoofd en onderschrift aan den Staatsraad niet blykt, dat het voorschrift der Constitutie daar by in acht genomen is, worden door den Staatsraad niet gepubliceerd, maar aan de Kamer der Oudsten, binnen tweemaal vier-en-twintig uren, terug gezonden, met aanvoering der redenen, waarom de Staatsraad zich daar toe bezwaard vindt.

ART. 368. De Staatsraad draagt zorg, dat de Geconstitueerde Magten en Nationale Ambtenaaren, tot welke toezigt of administratie de gepubliceerde Wetten, of de door het Wetgevend Lichaam genomen Resolutien, bepaaldelyk behooren, ten spoedigsten dezelve ontvangen, ten einde daar door de uitvoering van dezelve des te beter bevorderd werde.

ART. 369. De Staatsraad is bevoegd, Ordonnantien te maaken en te doen publiceeren, om de uitvoering eener Wet te bevorderen, en de wyze van derzelver uitvoering te regelen, voor zo verre de wyze van uitvoering by de Wet zelve niet mogt bepaald zyn, mids daar van in de Ordonnantien melding maakende.

ART. 370. Ingevalle het Wetgevend Lichaam niet vergaderd is, zal het aan den Staatsraad vry staan, met voorkennis en bewilliging van de Présidenten en Secretarissen der Kamers van het Wetgevend Lichaam, surcheance te verleenen, tot dat het Wetgevend Lichaam byééngelkomen zal zyn.

Het zal echter aan het Wetgevend Lichaam vrystaan, ten opzigte van byzondere onderwerpen, als van vrypasporten en dergelyke, den Staatsraad tot het verleenen van dispensatie van Wetten, by eene formeele Wet of Resolutie, te magtigen.

ART. 371. Ingevalle de Staatsraad oordeelt, dat de verzogte surcheance door hem behoort te worden verleend, geeft dezelve daar van aan de Présidenten en Secretarissen der Kamers van het Wetgevend Lichaam schriftelyk kennis, en vraagt daar toe derzelver bewilliging, met toezending van het request, waar by de surcheance wordt verzogt, en opgave der redenen, waarom dezelve vermeent, de verzogte surcheance te moeten verleenen.

ART. 372. De voornoemde Présidenten en Secretarissen delibereeren daar over in

hunne Vergadering, en nemen hun besluit, binnen den tyd van uiterlyk drie dagen na het ontvangen der stukken: (geduurende welke drie dagen de Staatsraad de zaak zal houden in state) des echter dat, indien de stemmen steken, als dan de bewilliging zal worden verstaan te zyn gegeven, en de verzogte surceance door den Staatsraad zal worden verleend.

ART. 373. Na het aflopen dier deliberation geven voornoemde Présidenten en Secretarissen van het door hun genomen besluit terstond schriftelyk kennis aan den Staatsraad, met terugzending van het aan hun door den Staatsraad toegezonden request.

ART. 374. Overeenkomstig de bepaling der Wetten, draagt de Staatsraad zorg voor de binnen- en buitenlandsche veiligheid en rust der Republiek.

ART. 375. De Staatsraad heeft de beschikking over de Krygsmagt te water en te lande, en bestuurt, in tyd van Oorlog, derzelve operatien.

ART. 376. Het Wetgevend Lichaam alleen bepaalt de sterkte, aanwerving, afdanking en besoldiging der Armée te lande, gelyk mede den aanbouw, het equippeeren der schepen en het afdanken van equipagie, doch de Staatsraad zorgt voor de uitvoering.

ART. 377. Ten aanzien der Armée te lande heeft 'er nimmer een langer consent plaats, dan voor één jaar: de Staatsraad moet de voortduuring of verandering jaarlyks aan het Wetgevend Lichaam voordragen.

ART. 378. In geval de Republiek met vyandlykheden bedreigd of aangevallen wordt, is de Staatsraad verplicht, de magt, waar over hy beschikking heeft, tot bescherming der Republiek te gebruiken, en tevens het

Wetgevend Lichaam daar van kennis te geven, met voordragt tot zodanige vermeerdering van Krygsmagt, als dezelve oordeelt door de omstandigheden vereischt te worden.

ART. 379. De Staatsraad benoemt uit de Officieren, in dienst of soldy der Republiek zynde, de Bevelhebbers van de Vloot en van de Armée, of van eenig gedeelte van dezelve.

ART. 380. Dit bevel wordt slegts voor een bepaalden tyd opgedragen, en de last daar toe kan, zelfs geduurende dien tyd, weder ingetrokken worden.

ART. 381. Het algemeen bevel over de Vloot en de Armée wordt nooit aan denzelven persoon gegeven.

ART. 382. Nimmer zal de Staatsraad zelf het bevel over de Armée of Vloot voeren.

Ook zal dezelve het niet geven aan één van deszelfs Leden, noch aan eenig afgetreden Lid, binnen de twee eerstvolgende jaaren, na deszelfs aftreding.

ART. 383. De Staatsraad zal in plaatsen, met guarnisoen van den Staat bezet, des noodig, de tydelyke Militaire Commandanten benoemen, en voords alle plaatslyke Militaire beämbten aanstellen.

ART. 384. Er zyn in vrede tyd vaste guarnisoensplaatzen voor de Troupen van de Republiek.

De Staatsraad maakt daar toe het Plan, waar van de approbatie staat aan het Wetgevend Lichaam.

ART. 385. In tyd van vrede, doet de Staatsraad geen Troupen marcheeren, dan in geval van nood, door het Wetgevend Lichaam erkend, of op verzoek van eenig administratief Bestuur in de Republiek, wanneer de publieke veiligheid gestoord of bedreigd mogt zyn.

Het Wetgevend Lichaam kan het bepaal- de in dit *Articul*, den dienst van den lande dit vereischende, voor een tyd opheffen.

ART. 386. De Staatsraad heeft, onder approbatie van de Kamer der Oudsten, de aanstelling van alle hooge Officieren in den dienst der Republiek, te water en te lande, bepaaldlyk van alle Officieren te water, boven den rang van Capitein, en te Lande, boven den rang van Colonel.

ART. 387. Ten aanzien van de benoe- ming der Officieren van minderen rang, zal de Staatsraad aan het Wetgevend Lichaam voordragen den voet, waar op de benoe- ming, ten meesten nutte van den dienst en van de gemeene zaak, naar zyn gedachten, zou behooren geregeld te worden, ten einde daaromtrent by ééne uitdrukkelijke Wet de noodige schikkingen gemaakt worden.

ART. 388. De Staatsraad heeft het opzigt over alle fortificatien, magazynen, werven, tuighuizen en al het geen tot defensie van den Staat te water en te lande behoort, met alle daar toe betrekking hebbende ambte- naaren.

ART. 389. Dezelve heeft de begeving van alle zodanige Ambten, als in het voorig *Articul* vermeld zyn, doch is niet bevoegd eenigerhande Ambten te creëren, tracte- menten of pensioenen toe te leggen, of de toegelegde te veranderen.

ART. 390. De Staatsraad draagt ook zorg, dat de Militie van den Staat gehouden worde in goede Krygsdiscipline en subor- dinatie, en zal zich door alle dezelve, zo Officieren als Gemeenen, behoorlyk doen respecteeren, zullende door alle Wagten en Corpsen, niet alleen aan den Staatsraad *en corps*, maar ook aan deszelfs Président, of eenige Commissie uit denzelven, overal en ten allen tyde, de hoogste militaire honneurs bewezen worden.

ART. 391. De Staatsraad draagt ook zorg, dat de Militie van den Staat, ingevolge derzelve verpligting, aan de geconstituëer- de Magten de sterke hand bieden, tot be- waaring van de inwendige veiligheid en rust, en tot handhaving der goede orde, politie en justitie.

ART. 392. De Staatsraad is niet bevoegd, de gewapende Burgermagt, of eenig gedeel- te van dezelve, buiten derzelve woonplaat- zen te doen uittrekken, ten zy door eene uitdrukkelijke Wet daar toe gequalificeerd.

ART. 393. De Staatsraad gebruikt nim- mer eenige gewapende Magt tegen de ge- constituëerde Magten, dan op grond van eenig decreet van één der Gerechtshoven, daar toe competent.

ART. 394. Dezelve staat geen verblyf noch doortogt toe aan eenige vreemde Trou- pen op of over het grondgebied der Repu- bliek, zonder voorafgaande bewilliging van het Wetgevend Lichaam.

ART. 395. De Staatsraad doet geene gewapende manschappen in de residentie- plaats van het Wetgevend Lichaam, of bin- nen den afstand van één uur naby de gemel- de residentieplaats vertoeven, byéénkomen of doortrekken, dan op begeerte, of met be- williging van het Wetgevend Lichaam.

ART. 396. Dezelve doet ook geene gewa- pend manschappen uit de residentieplaats van het Wetgevend Lichaam, of uit plaatsen, binnen den afstand van één uur van dezelve residentieplaats gelegen, uittrekken, dan op begeerte of met bewilliging van het Wetge- vend Lichaam.

ART. 397. Wanneer de Staatsraad eeni- ge kennis bekomt van samenspanning of aanslag tegens de inwendige of uitwendige veiligheid, doet hy zulken, die daar van ver- dacht zyn, waar dezelve gevonden worden,

arresteeren en ondervraagen; doch is verpligt, zich voorts te gedragen overéenkomsig Art. 673 in den Titul der Rechterlyke Magt.

ART. 398. De Staatsraad benoemt alle Ministers, welke van wegens deze Republiek aan andere Mogenheden worden afgezonden, en roept dezelve terug; doch de benoeming heeft geen effect, ten zy dezelve door de Kamer der Oudsten zy goedgekeurd.

De terugroeping kan door den Staatsraad geschieden, zonder voorkennis of goedkeuring van de gemelde Kamer der Oudsten.

ART. 399. De Staatsraad of deszelfs Président, geeft gehoor aan alle Ministers van andere Mogenheden, binnen deze Republiek resideerende, gelyk ook aan alle byzondere Gemagtigden of Agenten van dezelve, en ontvangt alle openingen tot Negotiatien, welke aan deze Republiek gedaan worden.

ART. 400. De Staatsraad is alleen, en by uitsluiting, bevoegd en verpligt, alle correspondentie te houden met vreemde Mogenheden, derzelve Ministers by deze Republiek, en met de Ministers dezer Republiek⁷ buiten 's Lands resideerende; alle openingen tot onderhandelen te ontvangen; de noodige informatie in te nemen en alle diplomatische functien waar te nemen, zo ten aanzien van het aangaan van Tractaaten, als van de schikkingen tot oorlog en vrede.

ART. 401. Met betrekking tot onderhandelingen over vrede, het sluiten van Tractaaten met vreemde Mogenheden, het zy van vriendschap of commercie, en het aangaan van Alliantien, zal de Staatsraad die onderhandelingen mogen voorbereiden, beginnen, ja zelfs sluiten: doch zullen dezelve geen verbindende kragt hebben, dan na de uitdrukkelyke goedkeuring en opgevolgde ratificatie van het Wetgevend Lichaam.

ART. 402. Edoch, met betrekking tot het aangaan van een oorlog, zal de Staatsraad zich daar over in deliberatien of onderhandelingen wel mogen inlaten, maar daaromtrent geen finaal besluit nemen, en verpligt zyn, daar toe een formeel voorstel, met redenen bekleed, aan het Wetgevend Lichaam te doen, het welk als dan daaromtrent zal beslissen.

ART. 403. En zal, ten aanzien van de onderwerpen, *in de twee naastvoorgaande Articulen*⁸ vermeld, zo by de Groote Kamer, als by de Kamer der Oudsten, in Committé worden geraadpleegd.

ART. 404. Geenen der Leden der beide Kameren zullen van de deliberatien en besluiten, omtrent de hier voorengemelde onderwerpen, iets hoegenaamd, zelfs niet aan hunne Medeleden, welke het Comité niet mogten hebben bygewoond, vermogen te kennen te geven, zo dra namelyk de Président aan de Leden het stilzwygen zal hebben opgelegd; en wanneer des niettegenstaande het geheim wordt verraden, zal één der Kameren of beide den Procureur Nationaal gelasten, om, zo veel mogelyk, onderzoek te doen naar dat Lid of die Leden, welke het aan hun opgelegd stilzwygen schenden; zullende gemelde Procureur als dan tegen dezelve, op de constitutioneele wyze, zodanige actie instituëeren als hy zal vermeenen te behooren.

ART. 405. De Présidenten der beide Kameren zullen gehouden zyn, den Leden het houden van zodanige Committés aan te doen zeggen op eene wyze, nader door een Reglement van orde te bepalen.

ART. 406. De Staatsraad tekent of doet tekenen, in naam der Bataafsche Republiek, alle Tractaaten van vrede, bestand, alliancie, neutraliteit, koophandel en alle andere overéenkomsen met vreemde Mogenheden.

ART. 407. Voorlopige bedingen tot neutraliteit, of overeenkomsten tot een stilstand van wapenen, kan de Staatsraad aangaan en tekenen of doen tekenen.

ART. 408. Indien de dienst van den Lande zulks vordert, zal de Staatsraad wel kunnen verhinderen het vertrek of uitloopen van Schepen of Vaartuigen uit de respectieve havens of van de rheden dezer Republiek, voor eenen door denzelfden te bepalen tyd; doch zal geen embargo of beslag doen leggen op Schepen of goederen, aan Ingezeten van eenige Mogenheid in het byzonder toebehoorende, dan met voorkennis en bevestiging van het Wetgevend Lichaam.

ART. 409. De byzondere Leden van den Staatsraad zullen van alle Missives of kennisgevingen, den staat van den Lande, deszelfs belangen of betrekkingen betreffende, welke zy van de Ministers dezer Republiek, buiten 's Lands resideerende, ontvangen, aan den Staatsraad opening geven, om op dezelve zodanig reguard te slaan als bevonden wordt te behooren.

ART. 410. De Staatsraad is bevoegd, ten allen tyde aan de Grootte Kamer van het Wetgevend Lichaam zodanige zaken ter overweging voor te dragen, als dezelve oordeelt ten dienste van den Lande te behooren; doch zodanige voordragten moeten vervat zyn in geschrifte, en slegts in het gemeen behelzen den voorslag van den bedoelden maatregel, maar geenssins het geheel ontwerp der Wet.

ART. 411. De Staatsraad of deszelfs Leden, als de zodanigen, verschynen nimmer in de Wetgevende Vergadering.

ART. 412. De Staatsraad zendt alle jaaren tweemaal, ééns in July, en ééns in December, aan het Wetgevend Lichaam een schriftelyk verslag van den staat der buiten- en binnenlandsche zaken, zodanig, dat het Wetgevend Lichaam hetzelfde, des

goedvindende, kan doen drukken; midsgaders een geheim verslag, waar in zodanige mededeelbare poincten verhandeld worden, welke voor den Wetgever van belang kunnen zyn, maar niet voor den druk geschikt. Aan het hoofd van dit deel des verslags moet duidelyk vermeld zyn, dat het geheim is.

ART. 413. De Staatsraad verleent paspoorten en soortgelyke Acten naar buiten 's Lands, en bedient zich, tot derzelve expedite, van zodanigen Minister, als hy noodig oordeelt.

ART. 414. Elk der Leden van den Staatsraad geniet een jaarlyksch tractement van veertien duizend gulden.

ART. 415. De Staatsraad of deszelfs Leden, zullen geene politieke Ambten mogen begeben aan Burgers, dezelve tot in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaande.

ART. 416. De Leden van den Staatsraad zyn elk voor zich in het byzonder verantwoordelyk, wegens zodanige bedryven of merkelyke verzuimen, waar door zy, of ieder afzonderlyk, of gesamenlyk, of wel de meerderheid van hun tot daadlyk nadeel der veiligheid, vryheid, onafhangelykheid of welvaart van de Republiek, of van eenig deel van dezelve, of van eenige byzondere Ingezeten handelen, of het voorschrift der Constitutie overtreden, of daar van afwyken; zullende zy, in zodanig geval, voor het Hoog Nationaal Gerechtshof te recht gesteld worden.

ART. 417. Wanneer drie of meer Leden van den Staatsraad, op gedane aanklagte, in de waarneming van hunnen post gesuspendeerd worden, zal de Grootte Kamer een dubbeltal van de hier door ontbrekende Leden benoemen, waar uit de Kamer der Oudsten één keuze zal doen, om, gedurende

de gemelde suspensie, de plaats der gesuspendeerden te vervullen; doch zal niemand der Leden van het Wetgevend Lichaam hier toe nominabel zyn.

ART. 418. Wanneer alle de Leden van den Staatsraad gesuspendeerd mogten zyn, zal op gelyke wyze eene provisioneele vervulling geschieden, en zal de Uitvoerende Magt, tot dat deze vervulling geschied is, inmiddels worden uitgeoefend door vyf Leden uit de Kamer der Oudsten, door de Groote Kamer daar toe te benoemen.

ART. 419. De verantwoordelijkheid der Leden van den Staatsraad blyft drie jaaren, na derzelver aftreding uit den Raad, voortduuren, en, gedurende deze drie jaaren, zal zodanig Lid zich niet buiten de Republiek begeven, dan met bewilliging van het Wetgevend Lichaam.

TITUL V

Van de Financieele Zaken en het geen daar toe betrekkelijk is

Eerste Afdeling

Van de Financie in het gemeen

ART. 420. Alle geldmiddelen van de Republiek, het zy dezelve bestaan in impositien of belastingen, het zy in bezittingen of domeinen, hoe ook genaamd, waar van de inkomsten, voor het introduceeren der Constitutie, gekomen zyn ten profyte van de Kas der Generaliteit, midsgaders van de Kassen der onderscheiden Provintien, der drie Kwartieren van Gelderland, van het Landschap Drenthe en van Bataafsche Brabant, respectivelyk, worden verklaard en van nu voortaan gehouden voor Nationaale inkomsten en bezittingen van het geheele Bataafsche Volk.

ART. 421. De schulden en verbindtenissen, voor het introduceeren der Constitutie gecontracteerd en aangegaan, niet alleen

door of van wegen de Generaliteit, maar ook van wegen de onderscheiden Provintien, de drie Kwartieren van Gelderland, het Landschap Drenthe en Bataafsche Brabant, worden verklaard en gehouden voor Nationaale schulden en verbindtenissen van het geheele Bataafsche Volk.

ART. 422. De onderscheiden daar van afgegeven Rentenbrieven, Obligatien, Receptissen of andere acten van verbindtenis, zullen tegen Nationale Schuldbrieven verwisseld, en, voor zo verre de uiterlyke form betreft, zo veel mogelyk, op eenen eenpaarigen voet gebragt worden; met dien verstande, dat by deze verwisseling geene verandering, noch ten opzichte der hoofdsomme, noch van den intrest, welke, na aftrek der reële lasten, op de hoofdsomme gelegd, getrokken wordt, noch ook van termynen van aflossing zal gemaakt worden; maar dat integendeel de eigenaars derzelven, ten dien opzichte, heiliglyk bewaard zullen worden by hetzelfde recht, hetwelk aan dezelve, ten tyde der verwisseling, daar uit zal compeeteeren; terwyl aan de Wetgevende Magt wel wordt overgelaten, om omtrent den precisen tyd, binnen welken, en omtrent de wyze, waar op de voorschreven verwisseling zal worden geëffectueerd, zodanige bepalingen te maaken, als, ter vermyding van alle verwarring, en ter bevoordering van de zekerheid der eigendommen van de byzondere Ingezetenen, zo wel als ter behartiging van het algemeen belang, best geschikt zullen bevonden worden; doch zal niettemin de Wetgevende Magt moeten zorgen, dat deze verwisseling, binnen het tweede jaar na de aanneming der Constitutie, aanneme, en, binnen het tiende jaar na dezelve aanneming, volbracht zy; voorts, dat de eigenaars van meergemelde Schuldbrieven, gedurende den tyd der verwisseling, niet zullen verstoken blyven van het genot van intrest, noch van het bezit der Schuldbrieven ontzet worden, zonder daar tegen eenig

nieuw bewys in handen te ontvangen: en dat, onder geen voorwendsel, eenige kosten of leges voor deze verwisseling, ten laste der eigenaars of houders dezer Schuldbrieven, zullen gebragt worden; zullende voor het overige door de Wetgevende Magt mede gezorgd worden, dat by dezelve Schuldbrieven worden gevoegd Coupons, tegen inwisseling van welken de intrest jaarlyks betaald zal worden.

ART. 423. De renten en intressen, welke van de voorgemelde Nationale schuld jaarlyks betaald moeten worden, zullen worden gevonden uit zodanige algemeene belastingen, als, overéénkomstig zekere hier na te melden bepalingen, door de Wetgevende Magt dezer Republiek jaarlyks zullen worden gedecreteerd en geheven: zullende, ten aanzien der betaaling van de renten en interessen, als mede der aflossing van capitaalen, welke zoude mogen geschieden, de Comptoirs van betaaling door de geheele Republiek zo worden verdeeld, als tot het meest gemak en voordeel der Ingezetenen zal bevonden worden geschikt te zyn.

ART. 424. Het montant, het welk jaarlyks, tot voldoening der renten en intressen vereischt wordt, zal nauwkeurig worden begroot, en hier toe de noodige somme uit de inkomsten jaarlyks worden afgezonderd, met dat gevolg: dat de penningen, welke telken jaare zullen geprofitteerd worden, door het versterven van lyfrenten, en het te niet lopen van dertig jaarige en andere temporaire renten, gebruikt zullen worden tot aflossing van capitaalen; waar van men jaarlyks publiek zal doen blyken.

ART. 425. In gevalle 'er nieuwe geldheffingen noodzakelyk mogten zyn, zal de Wetgevende Magt eene belasting decreteren of aanwyzen, bepaaldlyk bestemd tot het fourneren der intressen, en ter aflossing van het alzo genegotieerde capitaal, zonder

dat het provenuë van zodanige belasting tot eenig ander einde zal worden gebruikt.

ART. 426. De belastingen, tot betaaling der renten en intressen, en tot goedmaking van alle Staatsbehoeften, zullen door de Wetgevende Magt op zulk eene wyze geregeld en geheven worden, dat dezelve geëvenredigd zyn aan elks relatief vermogen, en meest haare werking doen gevoelen, daar het meest vermogen is; en zullen tot dit einde, in het formeeren van het financiëel systema, de volgende grondbeginsels in acht genomen worden:

a. Dat de belastingen op de onroerende goederen zullen blyven voordduuren, zo als dezelve daarop voor den jaare 1792. reeds gelegen hebben; doch dat noch op onroerende goederen, noch op andere bezittingen der Ingezetenen nieuwe belastingen gelegd, of de daarop reeds liggende verzwaaard zullen worden, dan alleen by wege van extraördinaire heffing, wanneer zulks, uit hoofde van buitengewoone Staatsbehoeften, mogt noodig zyn; en dat als dan deze extraördinaire heffing op de bezittingen zal moeten gepaard gaan met eene daar aan, zo veel mogelyk, evenredige extraördinaire heffing op zulke inkomsten, welke niet als afkomsten of voordbrengzelen van bezittingen, maar uit anderen hoofde genoten worden;

b. Dat zodanige extraördinaire heffing op de bezittingen niet geheven zal worden over eenig byzonder soort van bezittingen alleen, maar, zo veel mogelyk, over alle soort van bezittingen in het algemeen;

c. Dat in zodanige extraördinaire heffing de bezittingen der Ingezetenen over de geheele Republiek, naar derzelve oprechte waarde, aangeslagen zullen worden;

d. Dat, het zy 'er ter vervulling van buitengewoone behoeften, eene nieuwe belasting op bezittingen en inkomsten tevens, het zy 'er eene gewoone belasting op de inkomsten gelegd worde, in allen gevalle omtrent

de wyze van heffing van dezelve, de beide volgende gronden in acht genomen zullen worden:

(1.) dat 'er, zo veel mogelyk, gezorgd worde, dat zich daaromtrent ieder oprechtelyk van zynen pligt moet kwytten; en

(2.) dat de Staat van ieders bezittingen en inkomsten, zo veel mogelyk, geheim zal blyven.

e. Dat alle belastingen op het consumtive, indien en zo verre die plaats zullen hebben, zo zullen worden ingerigt, dat dezelve geheven worden van dat gedeelte van elks verteering, het welk hy, na het genot van het volstrekt noodige, uit zyne inkomsten verkiest te bekostigen; En wel zodanig, dat, omtrent de belastingen op het consumtive, het relatief vermogen der Ingezetenen in de onderscheiden gedeelten der Republiek zal moeten worden in acht genomen, en dat hy, die het meest daar van verkiest te genieten, ook het meest in die lasten draagt;

f. Dat de middelen van eerste noodzaaklykheid, welke niet belast zyn, nimmer belast zullen worden;

g. Dat zulke middelen van eerste noodzaaklykheid, welke belast zyn, zo dra de Wetgevende Magt bevinden zal, dat de opbrengst van andere belastingen zulks toelaat en, zo veel dezelve zulks toelaat, van dien last zullen ontheven worden;

h. Dat voor middelen van eerste noodzaaklykheid gehouden worden aardäppelen, erwten, boonen, rogge, boekweit, gerst, zout, zeep, brandhout, turf en een geringe huishuur; welverstaande nogthands, dat, voor zo verre onder de opgenoemde specien eenige mogten zyn, welke tot mout gebragt worden, dezelve, uit hoofde dezer bepaling, niet vry zullen zyn van den impost, voor zo veel zy tot mout gebragt worden;

i. En dat geen hoofdgeld, elk Ingezetene, zonder onderscheid van vermogen, op gelyke wyze drukkend, ingevoerd zal worden; doch in tegendeel daar het zelve geheven wordt, voor zo verre het eenigssins tot een

wezenlyk bezwaar strekt, zo dra de Wetgevende Magt bevinden zal, dat de opbrengst van andere belastingen zulks toelaat, en zo veel dezelve zulks toelaat, zal worden afgeschafft.

ART. 427. De voorschreven bepalingen zullen, als zynde de gronden der verëeniging van het geheele Bataafsche Volk tot een één-ondeelbaar Volk, onveranderlyk kragt hebben en stand houden.

ART. 428. Het Wetgevend Lichaam zal jaarlyks, zo dra de generaale petitie geërresteerd zal zyn, onderzoeken en, na ingenomen consideratien van de Financiekamer, beöordeelen, of de als dan plaats hebbende belastingen behooren op den voorigen voet gecontinuëerd, of verzwaaard, of verligt te worden. En zal het voorstel tot continuatie, of verzwaaaring, of verligting der belastingen, in de Groote Kamer ter deliberatie moeten gebragt worden, binnen één maand, na dat de generaale petitie by de Kamer der Oudsten gesanctiöoneerd zal zyn.

ART. 429. De Nationale Financiekamer zal, binnen één maand, na haare eerste zitting, aan het Wetgevend Lichaam, ter goed- of afkeuring, voordragen vyf Burgers, het zy uit de Leden der Kamer, het zy buiten dezelve, zo veel mogelyk, bekend met de belangen der onderscheiden gedeelten der Republiek, om, overëenkomstig de hier voren gemaakte bepalingen, het stelsel van nieuwe belastingen te ontwerpen, en binnen het eerste jaar, na het invoeren der Constitutie, aan het Wetgevend Lichaam ter beöordeeling voor te dragen.

ART. 430. Zo dra het ontwerp der nieuwe belastingen aan de Groote Kamer zal zyn overgegeven, zal dezelve daarop innemen de consideratien en het advis van de Financiekamer; welke binnen twee maanden, na dat dezelve het ontwerp ontvangen zal hebben, daar op zal dienen van consideratien en advis.

ART. 431. Zo dra het stelsel van nieuwe belastingen in train gebragt en het Wetgevend Lichaam door de Financiekamer onderrigt zal zyn, dat de nieuwe belastingen sufficient kunnen zyn tot goedmaking der behoeften van den Staat, zal het Wetgevend Lichaam alle voorige belastingen, welke in de respective Gewesten tot hier toe geheven, en, ingevolge de hier vooren gemaakte bepalingen, niet gecontinuëerd zyn, alomme doen cesseeren.

ART. 432. Het Wetgevend Lichaam zal in train brengen het geërresteerde Reglement nopens de wyze van inrigting der Financien, welke plaats zal hebben voord na het introduceeren van de Constitutie, tot tyd en wylen, dat het Wetgevend Lichaam een ander Plan van Financie, ingevolge den inhoud der Constitutie, zal hebben in werking gebragt.

Tweede Afdeling

Over de Petitiën

ART. 433. De Staatsraad zal tegen de maand October van ieder jaar formeeren eene generaale Petitie, houdende opgave van al het geen hy oordeelt, dat voor het volgend jaar voor den dienst van den Lande zal vereischt worden, en van de penningen daar toe benodigd.

ART. 434. Deze Petitie zal moeten zyn behoorlyk gespecificeerd, en dus vooral moeten inhouden eene afzonderlyke begrooting van elken afzonderlyken post.

ART. 435. Deze Petitie zal, daarenboven, moeten zyn gemotiveerd.

ART. 436. Dewyl echter niet alle uitgaven kunnen worden voorzien of uitgedrukt, zal op die Petitie een post voor onvoorzienne of ongespecificeerde zaken gesteld worden.

ART. 437. De Staatsraad zal de generaale Petitie, binnen de eerste drie dagen van

de maand October, moeten inzenden aan de Groote Kamer.

ART. 438. Deze zal aanstonds eene Commissie benoemen, om te examineeren, of de Petitie, volgens *Art. 434.* en *Art. 435.* genoegzaam is gespecificeerd en gemotiveerd.

ART. 439. Indien de Groote Kamer, na het ingekomen rapport van die Commissie, mogt oordeelen, dat de Petitie niet genoegzaam was gespecificeerd of gemotiveerd, zal zy aan den Staatsraad opgeven, van welke posten zy nadere specificatie of nadere motiven begeert.

ART. 440. De Staatsraad zal als dan aan die begeerte ten spoedigsten voldoen.

ART. 441. Zo dra de Staatsraad daar aan voldaan zal hebben, of ook, zo wanneer de Groote Kamer, na het rapport der Commissie, *Art. 438.* vermeld, geoordeeld heeft, dat de Petitie, door den Staatsraad oorspronglyk ingezonden, genoegzaam gespecificeerd en gemotiveerd is, zal de Groote Kamer de Petitie zenden aan de Financiekamer.

ART. 442. Deze zal die Petitie, en wel elken post van dezelve, nauwkeurig moeten examineeren, en haare consideratien en advies over elken zodanigen post afzonderlyk, zo spoedig mogelyk, uiterlyk binnen één maand, aan de Groote Kamer toezenden.

ART. 443. Het Wetgevend Lichaam zal als dan over die Petitie, voor het einde van het jaar, zodanig besluiten, als hetzelve zal vinden te behooren.

ART. 444. Indien, na het arresteeren van de generaale Petitie, bleek, dat er tot een bepaald einde, waar voor by die Petitie, of geene, of geene genoegzame gelden waren toegestaan, andere penningen noodig waren, zal de Staatsraad daar over moeten formeeren, en aan de Groote Kamer

inzenden eene extraöndinaire Petitie, gespecificeerd en gemotiveerd, als hier voor Art. 434 en 435. gemeld.

ART. 445. In de deliberatien en besluiten daar over, zullen de Grootte Kamer, de Financierkamer en beide de Kamers van het Wetgevend Lichaam, ook volgen den voet, Art. 438. en volgende, zo ver die op eene extraöndinaire Petitie toepaszelyk zyn, voorgeschreven.

ART. 446. De Staatsraad zal, in het formeeren van alle Petitiën, de Financierkamer in haare consideratien en advisen, en het Wetgevend Lichaam in deszelfs deliberatien en besluiten daar over, alle mogelyke bezuiniging en spaarzaamheid in acht nemen, welke met de belangen van den Lande bestaanbaar zullen bevonden worden.

ART. 447. Zy zullen zich ook steeds voorstellen, dat de uitgaven der Republiek, zo veel doenlyk, moeten worden verminderd, en dat die, ten minsten in gewoone tyden, niet alleen de ordinaire inkomsten van den Lande niet moeten overtreffen, maar ook laager gesteld worden, dan die inkomsten bedragen; ten einde er dus jaarlyks een overschot zy, op dat daar door een fonds worde geformeerd, waar van in extraöndinaire omstandigheden, ten dienste van den Lande, kan worden gebruik gemaakt.

ART. 448. De Staa+tsraad is bevoegd, om over den post van onvoorziene en ongespecificeerde zaken, Art. 436. vermeld, te disponeeren, naar vereisch van omstandigheden.

ART. 449. En zal de Financierkamer verplicht zyn, op requisitie van den Staatsraad, mids deze daar by uitdrukke het speciële einde, waar toe de gevorderde somme zal worden geëmployeerd, Ordonnantien op gemelden post te slaan, edoch niet verder, dan het montant van denzelven bedraagt.

ART. 450. En zal de Kamer in het rapport, door haar, volgens Art. 492. aan de beide Kamers van het Wetgevend Lichaam te geven, van die geslagen Ordonnantien, met speciële vermelding van de eindigen, waar toe ze gestrekt hebben, nauwkeurig verslag doen.

ART. 451. Het Wetgevend Lichaam zal jaarlyks zekere somme bepaalen, waar over aan den Staatsraad, tot geheime uitgaven, de byzondere dispositie gegeven wordt.

ART. 452. De gemelde post tot geheime uitgaven zal niet gebragt worden op de generale Petitie, hier bovengemeld: en op dezen post zullen niet toepaszelyk zyn de bepaalingen omtrent de posten, welke op de Petitie gebragt moeten worden.

ART. 453. De Leden van den Staatsraad zullen, by het einde van ieder jaar, plegtig verklaaren op de belofte, by het aannemen van hunne posten gedaan, dat zy van de penningen, tot geheime uitgaven geschikt, geene betaalingen tot byzonder gebruik, maar alleenlyk ten dienste van den Lande, gedaan hebben.

ART. 454. Zodanig door alle de Leden getekend Declaratoir zal aan de beide Kamers van het Wetgevend Lichaam toegezonden worden.

ART. 455. Het Wetgevend Lichaam zal geene financiële Wetten of Ordonnantien maaken, dan na ingenomen advis en consideratien van de Kamer van Financier.

Derde Afdeeling

Over de Nationale Financierkamer

ART. 456. Het bestuur der geldmiddelen wordt toevertrouwd aan eene Nationale Financierkamer.

ART. 457. Deze Kamer zal bestaan uit zeven Leden, één Thesaurier-generaal en één Secretaris.

ART. 458. Tot Leden van deze Kamer, Thesaurier-generaal en Secretaris kunnen alleen verkozen worden Stemgerechtigde Burgers, die den ouderdom van dertig jaaren ten vollen bereikt hebben, en die binnen deze Republiek geboren, en, geduurende de laatste tien jaaren, woonachtig zyn geweest.

ART. 459. Uit één en hetzelfde Departement zullen geen twee Leden in de Nationale Financierkamer te gelyk zitting mogen hebben.

ART. 460. De Leden, Thesaurier en Secretaris dezer Kamer zullen, by hunne aanstelling, aan elkanderen onderling, of aan de Leden der Nationale Rekenkamer of van den Staatsraad, en derzelve respectieve Ministers niet mogen bestaan tot in den derden graad van bloedverwandschap of zwagerschap ingesloten.

ART. 461. Van de zeven Leden der Kamer, welke de eerste keer zullen verkozen worden, zullen, geduurende de eerste drie jaaren, twee jaarlyks, en in het vierde jaar één afgaan; zullende terstond, na derzelve installatie, door de Kamer der Oudsten by het lot beslist worden, wie van de Leden in elk der gemelde jaaren zullen aftreden.

ART. 462. De alzo afgaande Leden zullen aanstonds weder verkozen kunnen worden.

ART. 463. Ten aanzien der genen, die na de eerste verkiezing zullen worden benoemd, zal geene afwisseling plaats hebben.

ART. 464. De Thesaurier-generaal zal altyd worden aangesteld voor ses jaaren; zullende echter, na het uiteinde van dezelve, de afgaande Thesaurier weder kunnen verkozen worden.

ART. 465. By elke vacature van een Lid, zal er eene Nominatie van drie personen,

volgens eene Alphabetische orde, door de Kamer zelve gemaakt, en aan de Kamer der Oudsten gezonden worden, om daar uit door dezelve de keus te worden gedaan.

ART. 466. [By de eerste aanstelling en]⁹ Geduurende de vier eerste jaaren zal, by elke vacature, de nominatie van een dubbeltal door den Staatsraad, als de Financierkamer in dezen vervangende, gemaakt worden.

ART. 467. By de vacature van het ambt van Thesaurier-generaal, zal 'er eene nominatie van twee Burgers, door de Financierkamer, en mede eene nominatie van twee Burgers door de Rekenkamer gemaakt worden; welke beide, volgens eene Alphabetische orde, zullen ingerigt en aan de Kamer der Oudsten gezonden worden, om uit die beide nominaties de keus te doen.

ART. 468. Het aan- en afstellen van den Secretaris staat alleen aan de Financierkamer.

ART. 469. De verdere bedienden derzelve, waar van het Wetgevend Lichaam, na ingenomen consideratien van de Kamer, het getal zal bepaalen, worden door de Kamer mede aangesteld.

ART. 470. De Kamer heeft de beheering en directie over de goederen, bezittingen, rechten, revenuën en in het algemeen over alle de Financiën der Republiek. Zy zal echter geene van dezelve goederen, bezittingen of rechten vervreemden of bezwaaren, dan met bewilliging van het Wetgevend Lichaam.

ART. 471. Zy zal zorgen, dat het voordeel van 's Lands Financiën door de geheele Republiek bevoorderd, en de Ordonantien daar omtrent alomme op een egaalen voet gehandhaafd en geöbserveerd worden.

ART. 472. Zy zal ordre stellen, dat de onderscheiden Ontvangers maandelyks eenen nauwkeurigen staat van derzelve kassen aan haar toezenden.

ART. 473. Zy zal vervangen de werkzaamheden der Raaden en Generaalmeesters van de munten, en het opzigt hebben over het geheele Muntwezen, het welk over de gantsche Republiek op eenen eenpaarigen voet zal gebragt worden.

ART. 474. Het Wetgevend Lichaam zal de nadere bepalingen maaken betrekkelijk den generaalen muntslag, en al het geene tot de algemeene voorzieningen hier omtrent behoort.

ART. 475. De kamer zal het toezigt hebben, dat de inkomsten der Posteryen, zo verre dezelve tot hier toe kwamen ten profyte van eenige Provinciale, Kwartiers of Gewestlyke kassen, aan de Nationale kas verantwoord worden.

ART. 476. Het Wetgevend Lichaam zal de nadere bepalingen en schikkingen maaken, om het werk der Posteryen door de geheele Republiek op een generaalen voet te brengen: het zal de billyke schadeloosstellingen toeleggen aan byzondere peronen, en Stedelyke of andere Plaatslyke kassen, welke door zodanige nieuwe inrigtingen eenig gemis zouden lyden: en het zal voords de algemeene voorzieningen, tot het werk der Posteryen behoorende, reguleeren.

ART. 477. De Kamer zal aan geene debiteuren eenige remissien *van gratie* accordeeren; doch zo een debiteur eenige remissien *van rechten* mogt vraagen, zal zy die remissie, zo zy die in rechten gegrond oordeelt, accordeeren.

ART. 478. Ingeval één der debiteuren eene remissie van gratie mogt willen verzoeken, en het Wetgevend Lichaam niet vergaard is, zal de Kamer zodanigen debiteur *surcheance* mogen verleenen, tot den agtsten dag na de eerste byëenkomst van het Wetgevend Lichaam.

ART. 479. De bestedingen van alle aannemingen en leverancien, ten behoeve der Republiek, zullen geschieden door de Kamer of haare Gequalificeerden, uitgezonderd omtrent zodanige objecten, waar omtrent het Wetgevend Lichaam zulks aan andere Collegien of Beëmbten, by derzelver Instructien of anderssins, mogt aanbevelen.

ART. 480. Zy zal zorgen, dat de aannemers en leveranciers stiptelyk voldoen aan de voorwaarden van de bestedingen, door haar of haare Gequalificeerden gedaan.

ART. 481. Geen van de Leden der Kamer, de Thesaurier-generaal of Secretaris, zullen mogen deelen, direct of indirect, in eenige leverancien of aannemingen, ten behoeve van het gemeene Land, noch in eenige verpachtingen van eenige goederen, rechten of middelen van den Lande; ook zullen zy niet mogen koopen, of by andere titulen overnemen of beleenen Ordonnantien, ten laste der Republiek geslagen, of in zodanigen koop, overneming of beleeningen op eenigerlei wyze participeeren; en zal in den eed voor de Leden van de Kamer, den Thesaurier-generaal en Secretaris, deze verpligting uitdrukkelijk worden ingevoegd.

ART. 482. De aanstelling van de Nationale Ontvangers en verdere financiëele Ambtenaaren staat aan de Kamer; doch zyn geene andere verkiesbaar, dan die de twee laatste jaaren zyn woonachtig geweest in dat Departement, binnen het welk zy hunne bediening zullen uitoefenen.

ART. 483. De aanstelling van de Nationale Ontvangers zal des niettemin onderworpen zyn aan de goedkeuring van de Kamer der Oudsten.

ART. 484. De Kamer zal zorgen, dat alle Ontvangers en Comptabelen cautie stellen, en de cautien, welke zy, volgens hunne Instructien, moeten stellen, niet alleen voor

het aanvaarden hunner functien présteeren, maar ook, voor zo verre die Instructien eene personeele cautie zouden mogen vorderen, de justificatie daar van alle drie jaaren vernieuwen.

ART. 485. De Leden dezer Kamer zullen zich op geenerhande wyze, direct of indirect, in de voorschreven cautien inlaten.

ART. 486. De Kamer zal tot geene Ontvangers of andere beëmbten aanstellen Burgers, welke aan de Leden van de Kamer tot in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

ART. 487. Zy zal aan de Ontvangers en Comptabelen laten de aanstelling van derzelver suppoosten en bedienden, voor welke de gemelde Ontvangers en Comptabelen ook geheel zullen moeten verantwoorden.

ART. 488. Zy heeft het recht, om de Ontvangers en Ambtenaars, zo dezelve zich aan eenig misdryf of strafbaar verzuim in hunnen post mogten schuldig maaken, te surcheeren, en in derzelver plaats inmiddels andere te surrogeeren; mids zy, binnen agt dagen daar aan volgende, de klagte hier over stellen in handen van den Fiscaal der Financie, hier na *Art.* 503. vermeld.

ART. 489. De Fiscaal zal, binnen veertien dagen daar na, die klagten moeten instituëeren voor het Nationaal Gerechtshof, en zal de Procureur-Nationaal zich, met betrekking tot die klagten, moeten voegen by gemelden Fiscaal, zonder echter daar voor te mogen declareeren.

ART. 490. Geene betaaling zal door eenigen Nationalen Ontvanger mogen worden gedaan, dan op Ordonnantien van de Kamer, door twee Leden, benevens den The-saurier, getekend en by de Nationale Rekenkamer geregistreerd, ten ware door het Wetgevend Lichaam omtrent sommige posten eene uitdrukkelijke uitzondering gemaakt mogt zyn.

ART. 491. De Kamer zal geene Ordonnantien mogen slaan voor eenige gelden, uit eenig comptoir te betalen, dan tot een zodanig bepaald einde, als waar toe het Wetgevend Lichaam uitdrukkelyk penningen heeft ingewilligd, en dan nog nimmer hooger, dan voor het montant, daar voor door het Wetgevend Lichaam bepaald.

ART. 492. Zy zal, by het eindigen van elke ses maanden, aan de beide Kamers van het Wetgevend Lichaam eenen accuraaten staat van 's Lands Financien overgeven.

ART. 493. Zy zal daar by alle zodanige aanmerkingen voegen en alle zodanige veranderingen of verbeteringen opgeven, als zy zal oordeelen, dat, ter bevoordering van 's Lands Financien en tot bezuiniging der uitgaven, kunnen strekken.

ART. 494. Zy zal, daar en boven, zo dikwerf zy oordeelt, dat daar toe maatregelen zouden kunnen genomen worden, dezelve aan het Wetgevend Lichaam moeten voordragen.

ART. 495. Zy zal ten allen tyde, zo zy oordeelt, dat tot dat einde eenige Ordres door den Staatsraad zouden behooren gesteld te worden, ook daar over aan denzelfden den voorslag doen.

ART. 496. Zy zal ook verpligt zyn ten allen tyde, des gevorderd, aan elke Kamer van het Wetgevend Lichaam, en aan den Staatsraad over alle onderwerpen, tot de Financie betrekkelyk, haare consideratien en advis, en de benooidigde informatie te geven, en wel met den meesten spoed en nauwkeurigheid.

ART. 497. De Kamer zal de judicature hebben over de *loquatur*s of *royementen*, door de Nationale Rekenkamer gemaakt, op en in de rekeningen van de Ontvangers en de verdere Rendanten; zo dezen daarin niet wilden berusten, voorbehoudens echter revisie, waar van de orde by het Wetgevend

Lichaam zal worden vastgesteld, met uitzondering van zodanige posten van minder belang of waarde, waaromtrent geene revisie zal behooren plaats te hebben, en met bepaaling van zulk eenen voet, als minst kostbaar is voor de genen, welke daarin betrokken zyn.

ART. 498. De Thesaurier-generaal zal by de deliberatien der Kamer eene adviseerende stem hebben.

ART. 499. Hy zal speciaal toezigt hebben, dat de Financien van den Lande worden bevoorderd, en, zo veel doenlyk, verbeterd; dat de Ordonnantien gehandhaafd, de Ontvangers en alle verdere financiëele ambtenaaren tot hun' pligt gehouden worden, in gevolge derzelve Instructien.

ART. 500. Hy zal verplicht zyn, om, zo ras hy het een of ander misbruik ontdekt, de Kamer daar van ten spoedigsten kennis te geven.

ART. 501. Hy zal inzonderheid moeten toezien, dat de Kamer, in het slaan van de Ordonnantien, volge het voorschrift, in *Art.* 491. bepaald, en zal, zo echter de Kamer daar tegen mogt handelen, hier van aan het Wetgevend Lichaam ten spoedigsten kennis geven, en ook daar van, zo ras doenlyk, de Nationale Rekenkamer advertieren.

ART. 502. Hy zal, zo dikwyls hy oordeelt, dat door de Kamer ter verbetering van 's Lands Financie, of ter bezuiniging der uitgaven, maatregelen zouden kunnen genomen, of voordragten gedaan worden, dezelve ten spoedigsten aan de Kamer voorstellen.

ART. 503. Er zal, ten dienste der Nationale Financie, een algemeene publieke Aanklaager zyn, onder den titul van Fiscaal der Financie.

ART. 504. De aanstelling van dezen geschiedt door den Staatsraad, op goedkeuring van de Kamer der Oudsten, en wel voor zyn leven.

ART. 505. De Fiscaal zal, ten opzigte van alle financiëele zaken, waar over de rechtspleging hier na in de vyfde Afdeeling van dezen *Titul* bepaald wordt, het recht van den Lande waarnemen, of door zodanige Substituutfiscaals, als hem door het Wetgevend Lichaam mogten worden toegevoegd, doen waarnemen, en alle zodanige actiën moeten institueeren, als hy ambtshalven zal meenen te behooren.

ART. 506. Hy zal dit ook moeten doen op Ordre van de Kamer.

ART. 507. Zo als ook op Ordre van den Staatsraad.

ART. 508. Hy zal aan den Staatsraad alle opening, betrekkelijk zynen post, geven, zo dikwyls hy daar toe zal worden gerequireerd, en is verplicht uit zich zelve te doen van alle zodanige gewigtige en daar toe relative voorvallen, als hy zal oordeelen, dat ten dienste van den Lande aan den Staatsraad behooren bekend te zyn.

ART. 509. Alle financiëele ambtenaaren en bedienden zullen van alle benadeelingen van 's Lands Financien, en van alle fraudes en contraventien der Nationale middelen, ter hunner kennis komende, zo wel aan den Fiscaal, als aan de Financiekamer direct moeten kennis geven.

ART. 510. Het Tractement van elk Lid der Financiekamer zal zyn vier duizend, en dat van den Thesaurier-generaal vyf duizend gulden jaarlyks.

ART. 511. Het Tractement en de emolumenten van den Secretaris en verdere bedienden van de Kamer, als mede van den Fiscaal, zullen, op voordragt van de Kamer, door het Wetgevend Lichaam bepaald worden.

ART. 512. Het Wetgevend Lichaam zal voor de Kamer, den Thesaurier-generaal en den Fiscaal, formeeren eene Instructie,

welke mede zal moeten behelzen de bepalingen, hier vooren vastgesteld.

ART. 513. Tot beter opzigt omtrent de inning van de middelen te water, zal 'er worden aangesteld een Inspecteur-generaal, wiens post vervangen zal de werkzaamheden der ses te vooren geëxteerd hebben de Commisen-generaal, en aan wien zodanig getal van onderhoorigen zal worden toegevoegd, als bevonden zal worden te behooren: zullende de gemelde Inspecteur-generaal en deszelfs onderhoorigen niet participeeren in eenige calangien of boeten, noch eenige emolumenten genieten, maar op vaste tractementen fungeeren; welke tractementen, gelyk ook de Instructie of Instructien, tot dien post of posten behoorende, door het Wetgevend Lichaam, na ingekomen consideratien van de Kamer, bepaald zullen worden.

ART. 514. Het Wetgevend Lichaam zal ook, op voordragt van de Financiekamer, bepalen, welke Ontvangers en verdere financiëele ambtenaaren er zyn zullen, en daar voor de tractementen en emolumenten vaststellen.

ART. 515. Voor den Secretaris, verdere ambtenaren en bedienden, zal de Kamer de Instructie formeeren, doch op approbatie van het Wetgevend Lichaam.

Vierde Afdeeling

Over de Nationale Rekenkamer

ART. 516. Er zal een Nationale Rekenkamer zyn.

ART. 517. Deze Kamer zal bestaan uit negen Leden en één Secretaris.

ART. 518. Tot Leden der Kamer en tot Secretaris kunnen alleen verkozen worden stemgerechtigde Burgers, die den ouderdom van vyf-en-twintig jaaren ten vollen bereikt hebben, en die binnen deze Republiek

geboren, en, geduurende de tien laatste jaaren, woonachtig zyn.

ART. 519. Uit één en hetzelfde Departement zullen geen twee Leden in de Nationale Rekenkamer te gelyk zitting mogen hebben.

ART. 520. De Leden en Secretaris dezer Kamer zullen, by hunne aanstelling, aan elkanderen onderling, of aan den Thesaurier-generaal, of aan de Leden der Financiekamer, of van den Staatsraad, en derzelver respective Ministers, niet mogen bestaan tot in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap ingesloten.

ART. 521. Van de negen Leden der Kamer, welke de eerste keer zullen verkozen worden, zullen, geduurende de eerste drie jaaren, jaarlyks drie afgaan; zullende, zo dra zy geïnstalleerd zullen zyn, door de Kamer der Oudsten, by het lot, beslist worden, wie van de Leden, in elk der gemelde jaaren, zullen aftreden.

ART. 522. De alzo afgaande Leden zullen aanstonds weder verkozen kunnen worden.

ART. 523. Ten aanzien der genen, die na de eerste verkiezing zullen worden benoemd, zal geene afwisseling plaats hebben.

ART. 524. By elke vacature van een Lid zal 'er eene nominatie van drie personen, door de Kamer zelve, volgens eene Alphabetische orde, gemaakt en aan de Kamer der Oudsten gezonden worden, om daar uit door dezelve de keus gedaan te worden.

ART. 525. By de eerste aanstelling en geduurende de drie eerste jaaren, zal by elke vacature de nominatie van een dubbeld getal ten gelyken einde gemaakt worden door den Staats-raad, als de Rekenkamer in dezen vervangende.

ART. 526. Het aan- en afstellen van den Secretaris staat alleen aan de Kamer.

ART. 527. De verdere bedienden, waar van het Wetgevend Lichaam, na ingenomen consideratien van de Kamer, het getal zal bepaalen, worden door de Kamer mede aangesteld.

ART. 528. Deze Kamer zal examineeren en sluiten de Rekeningen van de Nationale Ontvangers en Comptabelen.

ART. 529. Zy zal mede examineeren en liquideeren alle declaratien, welke ten laste van den Lande worden ingegeven.

ART. 530. Zy zal, ten opzigte van die Rekeningen en declaratien, zorgen, dat de ordres van den Lande stiptelyk worden nagekomen.

ART. 531. Zy zal registreeren de Ordonnantien, door de Financiekamer, ten laste der Republiek, wordende geslagen; doch zal echter de registratie niet mogen doen, ten zy die Ordonnantien zyn ingerigt naar de form, daar voor bepaald.

ART. 532. Vooral zal zy geene Ordonnantien mogen registreeren, welke niet nauwkeurig overeenkomen met het vereischte in *Art. 491.* betreffelyk de Nationale Financiekamer.

ART. 533. Het geen in *Art. 481.*, ten opzigte van de Leden en Secretaris van die Kamer, is vastgesteld, zal ook plaats hebben ten opzigte van de Leden en den Secretaris van de Rekenkamer.

ART. 534. De Rekenkamer oordeelende, dat, het zy door het Wetgevend Lichaam, het zy door den Staatsraad, het zy door de Financiekamer, maatregelen, ter bevoordering van 's Lands Financien en bezuiniging der uitgaven, zouden kunnen genomen worden, zal zy die daar aan respectivelyk moeten voordragen.

ART. 535. Zy zal ook verplicht zyn, om ten allen tyde, des gevorderd, aan elke Kamer van het Wetgevend Lichaam, aan

den Staatsraad en Financiekamer, over alle onderwerpen, tot haaren post betrekke-lyk, haare consideratien en advis en de benoedigde informatiën te geven, en wel met den meesten spoed en nauwkeurigheid.

ART. 536. Het tractement van elk Lid der Rekenkamer zal zyn drie duizend gulden jaarlyks.

ART. 537. Het tractement en de emolumenten van den Secretaris en verdere bedienden van de Kamer zullen, op voordragt van de Kamer, door het Wetgevend Lichaam worden vastgesteld.

ART. 538. Het Wetgevend Lichaam zal voor deze Kamer formeeren eene Instructie; doch welke mede zal moeten inhouden de bepalingen, hier vooren vastgesteld.

ART. 539. Hetzelve zal echter, ten aanzien van de *Art. 528.* en *529.*, zodanige uitzondering kunnen maaken, als het, of uit hoofde van de kleine aangelegenheid van de rekeningen der Comptabelen, of uit hoofde van het gering beloop der declaratien, zal noodig oordeelen.

ART. 540. Voor den Secretaris en verdere bedienden der Kamer zal deze de Instructie formeeren, doch op approbatie van het Wetgevend Lichaam.

Vyfde Afdeeling

Over de Rechtspleging op het stuk der Gemeene Middelen

ART. 541. Er zal eene byzondere judicature plaats hebben omtrent de *Gemeene Middelen*, waar onder begrepen worden belastingen van allerlei soort, ook inkomende en uitgaande Rechten, en alle anderen, hoe ook genaamd.

ART. 542. Alle Actien *ter zake van verkorting* der Gemeene Lands Middelen, zo wel crimineele als civile, midsgaders *ter zake van feitelyke resistentie*, tegen 's Lands financiëele bedienden in officio gepleegd,

zullen, ter eerster instantie, moeten geïnstituëerd worden voor één daar toe voor elk Departement, of wel voor meer Departementen te samen speciëel Gecommitteerd Gerechtshof, in maniere, als in het volgend Art. is bepaald.

ART. 543. In gevalle 'er primario niet verder wordt geëgeerd, dan tot geldboete, suspensie of verlating van neering, zal de zaak gebragt worden ter cognitie van de vyf jongst aangekomen Leden in ieder Departementaal Gerechtshof, welke in die betrekking zullen worden genoemd *Gecommitteerden ter Judicature van de zaken over 's Lands gemeene Middelen*: doch, voor zo verre er primario wordt geëgeerd tot crimineele straffe, zal de zaak staan ter cognitie van het volle Collegie.

ART. 544. Deze Rechters zullen, by speciële Commissie, tot het cognosceeren en oordeelen over alle actien en calangien, uit het stuk der gemeene Middelen resulteerende, aangesteld worden, en ook op die Commissie eene byzondere belofte moeten afleggen.

ART. 545. De actien en calangien, ter cognitie van deze Bank gedemandeerd, zullen kunnen worden geïnstituëerd door de publieke beschuldigers by de Departementale Gerechtshoven of Subalterne Rechtbanken, onder welker jurisdictie het fait, waar uit de actie gesustineerd wordt, begaan is, of gesustineerd wordt, begaan te zyn; of door zodanige andere Persoonen, als daar toe door de wet geëuthoriseerd zyn.

ART. 546. Edoch zal de *Fiscaal van de Financie*, het eerst vigerende, gerechtigd zyn, om zelve, by préventie, de calangie te doen, en de actie op zyn naam te instituëeren.

ART. 547. Van de Sententien, door de hier vooren gemelde speciële Rechtbanken gewezen, zal zo voor den Aanklaager,

als voor den Beklaagden, de weg van provocatie openblyven, indien het gesustineerd bezwaar in geld of geldswaarde te boven gaat, ten opzigte van den Aanklaager, eene somma van vyf honderd gulden, en ten aanzien van den Beklaagden, eene somma van honderd gulden (de kosten van den processe daar niet onder begrepen) of ook bestaat in het adjudiceeren of ontzeggen van geëischte suspensie, verlating van neering of crimineele straffe; te weten van de Sententien door de vyf jongste Leden van het Departementaal Gerechtshof aan het volle Collegie; en van de Sententien ter eerster instantie by de Departementale Gerechtshoven zelve gewezen aan het Hoog Nationaal Gerechtshof, en zal verder of anders geen appél in deze materie plaats hebben; gelyk ook geene revisie, dan ten aanzien der Sententien van het Hoog Nationaal Gerechtshof, wanneer de Beklaagde, in eene crimineele zaak by het Departementaal Gerechtshof vrygesproken zynde, by het Hoog Nationaal Gerechtshof is gecondemneerd.

ART. 548. Ingeval de publieke Aanklaager zich by de Sententie, ter eerster instantie gewezen, bezwaard mogt vinden, en meende, ingevolge het bepaalde by het vorig *Articul*, bevoegd, en ter handhaving van 's Lands belang verplicht te zyn, om van de gewezen Sententie te appelleeren, zal hy zulks ter kennisse brengen van de Nationale Financierkamer, ten einde tot het zelve appél door de Kamer, des goedvindende, gequalificeerd te worden.

ART. 549. Indien de publieke Aanklaager, zonder qualificatie der Kamer appellerende, in appél succumbeert, zal hy de kosten, waar in hy by het Hoog Nationaal Gerechtshof gecondemneerd wordt, ten zynen byzonderen laste moeten dragen; doch, indien hy tot het appél gequalificeerd ware, zullen zodanige kosten komen ten laste van den Lande.

ART. 550. In allen gevalle, indien by Sententie, op het stuk der gemeene Middelen in appél geweest, begrepen wordt, dat door den Rechter, ter eerster instantie, wel en te rechte is gevonnisd, zodanig, dat de Sententie ten nadeele van den publieken Aanklaager, ter eerster instantie geweest, geene alteratie ondergaat, zal dezelve in de kosten van beide instantien worden gecondemneerd; doch indien de Sententie, ter eerster instantie geweest, in appél eenige alteratie ondergaat, wordt de bepaaling omtrent de kosten overgelaten aan het oordeel van het Hoog Nationaal Gerechtshof.

ART. 551. Van de Sententie, by het Hoog Nationaal Gerechtshof geweest, zal geen hooger beroep noch revisie plaats hebben; doch zal, in crimineele zaken, aan den Beklaagden middel van revisie worden vrygelaten, ingevalle de Sententie, by het Hoog Nationaal Gerechtshof geweest, in zo verre tegenstrydig was met die van het Departementaal Gerechtshof, dat de Beklaagde by het ééne Gerechtshof gecondemneerd en by het andere vrygesproken was.

ART. 552. Er zal door het Wetgevend Lichaam eene byzondere manier van procederen op het stuk der gemeene Middelen worden geërresteerd, welke zodanig zal zyn ingerigt, als ter bevoordering van eene goede, en ook vooral expedite administratie van Justitie zal bevonden worden te behooren.

TITUL VI

Van de Departementen

Eerste Afdeeling

Van de Verdeeling

ART. 553. Het Grondgebied der Bataafsche Republiek bestaat uit VYFTIEN DEPARTEMENTEN, met naamen: het Departement van *Noord- en Zuiderzee*, van *het Y*, van *het Sparen*, van *de Delf*, van *de Merwede*, van *de Maas*, van *de Mark*, van *de*

Vecht, van *de Waal*, van *den Ryn*, van *de Schelde*, van *den Yssel*, van *de Rhees* en *Aa*, van *de Eems*, van *het Vlie* en *de Lauwers*.

ART. 554. Deze Departementen behelzen in zich de navolgende Districten der oude Landsverdeeling:

1. Het Departement van de NOORD-EN ZUIDERZEE bevat de Eilanden in de Noordzee, *Ter Schelling*, *Vlieland* en *Texel*; – de Eilanden in de Zuiderzee, *Wieringen*, *Urk* en *Marken*; – verder geheel *Westfriesland* en *Noordholland*; met alle *Heemraadschappen*, *bedykte Meeren* en de Dorpen *Schoorl*, *Harge* en *Kamp*, tot de jurisdictie van *Brederode* behoorende, midsgaders het grootste gedeelte van *Kennemerland*, en een gedeelte van *Zuidholland* tot aan *Sparendam* toe, het Dorp *Velzen* en de *Zandpoort* daar onder begrepen.

2. Het Departement van *het Y*, bestaat uit *Amsterdam* met deszelfs *jurisdictie*.

3. Het Departement van HET SPAREN heeft in zich het overig gedeelte van *Kennemerland*, als *Sparenwoude*, *Sparendam*, *Berkenrode*, *Heemstede*, *Bennebroek*, *Rietwyk* en *Rietwykeroort*, *Aalsmeer*, *Sloten*, *Sloterdyk*, *Osdorp* en *de Vrye Geer*, *Nieuwerkerk*, *Zuidschalkwyk* en *Vyfhuizen*, als mede *Houtryk* en *Polanen*. – *Brederode*; uitgenomen die Plaatzten, onder deszelfs *jurisdictie* gelegen, welke by het Departement van de Noord- en Zuiderzee behooren. – *Haarlem* met deszelfs *jurisdictie*, *Amstelland*, behalven dat gedeelte, het welk onder het Departement van de *Vecht* is gebragt; *Kronenburgs Loenen*. – Het *Watergraafschap Woerden*, geheel *Rhynland*, *Leyden* met deszelfs *jurisdictie*, als mede *Kudelstaart*, *Thamen*, *Den Uithoorn*, *Stichts-Kudelstaart* en *Blokland*, wel eer onder *Utrecht* behoord hebbende.

4. Het Departement van DE DELF behelst in zich den Haag en *jurisdictie*, *Delfland*, het Eiland *Rosenburg*, de *Stad* en

Poortery van Delft, Schieland, Schiedam, Vlaardingen en Vlaardingerambacht, Rotterdam, Gouda en Heerlykheden, Oudewater met deszelfs Omtrek.

5. Het Departement van DE MERWEDE bestaat uit Schoonhoven met de Krimperwaard; – De Alblasserwaard, Langerak bezuiden de Lecq, Gorinchem met het Land van Arkel boven en beneden de Zouwe, het Land van Altena, het Land van Heusden, Dordrecht en Eiland, de Zwyndrechtsche Waard, het Land van Ysselmonde, Putten over Maas, de Hoeksche Waard, het Land van Putten, het Land van Oostvoorne.

6. Het Departement van DE MAAS heeft in zich de Stad Grave en Lande van Kuyk, Kwartieren Maasland, Peelland, Kempenland en Oosterwyk, de Stad Bosch met deszelfs Vrydom Dungen en Orten, als mede de Geldersche Dorpen Ooyen en Dieden.

7. Het Departement van DE MARK bestaat uit de Stad en den Lande van Bergen op den Zoom, Stad en Lande van Steenberg, Willemstad en Dinteloort, Stad en Lande van Breda, de Langstraat, Geertruidenberg en omtrek, Zevenbergen, de Klundert en polders, midsgaders Hinkelenoort aan de Oosterschelde.

8. Het Departement van DE VECHT bevat in zich de voormalige Provincie Utrecht, uitgenomen Langerak bezuiden de Lecq, en het Land van Hagestein, de Dorpen Thamen, den Uithoorn, Stichts Kudelstaart en Blokland: – Voords behooren tot hetzelfde de Dorpen Scherpenzeel; en het Geldersch Veenendaal, het Gooyland, de Loosdrecht, als mede Waveren, Waverveen, Botshol en de Ruige Wilnis onder Amstelland; verder Hollands Hermelen en Teckop, het Land van Ysselstein met Zuidpolsbroek, Jaarsveld, Cabauw en Zevender.

9. Het Departement van DE WAAL bevat, met uitzondering van de Dorpen Ooyen en Dieden, het geheele Kwartier van Nymegen, de Heerlykheid van *de Marsch* daar onder begrepen, als mede *de Steden* en

Landen van Buuren, Culemborg, Vianen en Ameyden boven en beneden de Zouwe, het Land van Hagestein, Leerdam, Schoonrewoerd, Acquoy, Asperen, Heukelom, Spyk en Loevestein.

10. Het Departement van DEN RYN bevat in zich de Kwartieren *Zutphen* en *Veluwe*, behalven de Dorpen *Scherpenzeel* en *het Geldersch Veenendaal*.

11. Het Departement van DE SCHELDE bestaat uit de gewezen Provincie *Zee-land*, te weten de Eilanden *Walcheren* en *St. Joosland*, *Zuid- en Oost-Beveland*, *Wolfaartsdyk*, *Noord-Beveland*, *Schouwen* en *Duiveland*, *Tholen* en *Philipsland*; (zyn-*de Hinkelenoort* by het Departement van *de Mark* gevoegd) benevens de Eilanden *Over-Flakké*, en *Goederede*, welke van de voormalige Provincie *Holland* afgenomen zyn.

12. Het Departement van DEN YSSEL behelst in zich de geheele gewezen provincie *Overyssel*, met byvoeging van dat gedeelte des Eilands *Schokland*, genaamd *Emmeloort*, het welk van het voormalig Holland is afgenomen.

13. Het Departement van DE RHEES EN AA bestaat uit het thands nog genoemd wordende *Landschap Drenthe* en het geheele Landschap *Westerwolde*, uitgenomen *de Oude Pekel A*.

14. Het Departement van DE EEMS bevat in zich de voormalige Provincie *Groningen* met byvoeging der *Oude Pekel A*.

15. Het Departement van HET VLIE EN DE LAUWERS bestaat uit de geheele Provincie *Friesland*, met de Eilanden *Ameland* en *Schiermonnikoog*.

ART. 555. De Departementale Bestuuren zullen in de volgende Gemeenten hunne Vergadering houden:

Van de *Noord- en Zuiderzee* te ALKMAAR;

Van *het Y* te AMSTERDAM;

Van *het Sparen* te HAARLEM;

Van *de Delf* te DELFT;
 Van *de Merwede* te DORDRECHT;
 Van *de Maas* in DEN BOSCH;
 Van *de Mark* te BREDA;
 Van *de Vecht* te UTRECHT;
 Van *de Waal* te NYMEGEN;
 Van *den Ryn* te ZUTPHEN;
 Van *de Schelde* te MIDDELBURG;
 Van *den Yssel* te ZWOL;
 Van *de Rhees en Aa* te ASSEN;
 Van *de Eems* te GRONINGEN;
 Van het *Vlie en de Lauwers* te
 LEEUWAARDEN.

ART. 556. Aan het Wetgevend Lichaam wordt overgelaten, in de bovenstaande verdeeling zodanige kleine veranderingen te maaken, als het zelve, tot verbetering der grensscheidingen tusschen de Departementen onderling, in tyd en wylen zal noodig oordeelen.

ART. 557. Deze verdeeling zal in train worden gebragt, zo dra de invoering van het nieuw Financieel Systema zulks zal toelaten; – edoch ten aanzien van het bepaalde, dat de Leden voor het Wetgevend Lichaam eenen zekeren tyd in het Departement, waar in zy verkozen worden, zullen moeten gewoond hebben; dat in den Staatsraad, Nationale Financie- en Rekenkamer niet meer dan één Lid uit elk Departement te gelyk zal sessie hebben; als mede, dat de Nationale Ontvangers en Ambtenaars eenen zekeren tyd in het Departement, binnen het welk zy hunne bediening zullen uitoefenen, zullen moeten gewoond hebben, zal het daar voor gehouden worden, als of dezelve verdeeling te gelyk met de invoering der Constitutie in werking gebragt was.

Tweede Afdeling

Van het Departementaal Bestuur

ART. 558. In elk Departement bestaat een Departementaal Bestuur.

ART. 559. Het Departementaal Bestuur wordt door Kiezers verkozen. Tot de vereischten, welke de Stemgerechtigden, die de Kiezers benoemen, volgens *Art. 8.* en volgende, moeten bezitten, en tot de vereischten, welke de Kiezers, volgens *Art. 60.* en volgende, moeten bezitten, kunnen geene andere vereischten bygevoegd worden.

ART. 560. Het Wetgevend Lichaam bepaalt, uit hoe veele Leden de respective Departementale Bestuuren zullen bestaan, overeenkomstig den aart der werkzaamheden in ieder Departement. Derzelve getal zal niet minder dan vyf, en niet meerder dan elf Leden in elk Departement mogen zyn.

ART. 561. De werkzaamheden der Kiezers, *Art. 559.* vermeld, zullen door het Wetgevend Lichaam, volgens de gronden der Constitutie, bepaald worden.

ART. 562. Tot Leden van het Departementaal Bestuur zyn niet verkiesbaar die Persoonen, welke by *Art. 95.* in den *Titul van het Wetgevend Lichaam* genoemd zyn.

ART. 563. Zy, die belast zyn met de inzameling van Departementale Lasten, zullen in het Departementaal Bestuur geene zitting mogen nemen, ten ware zy, binnen veertien dagen na hunne verkiezing, volkomen afstand doen van hunnen post, met aanbod, om, op de eerste aanvrage van hunne aanstellers, van hunne gehouden directie en administratie rekening en verantwoording te doen: Zullende dit *Articul* echter geene relatie hebben tot Comptabelen, welke geene verantwoording schuldig zyn aan het Bestuur, waar in zy gekozen zyn.

ART. 564. Die, ten tyde der verkiezing, elkanderen, het zy door bloedverwantschap, het zy door zwagerschap, tot in den derden graad ingesloten, bestaan, kunnen niet te gelyk Leden van het zelfde Departementaal Bestuur zyn.

ART. 565. In geval zodanige te gelyk verkozen worden, zal door het lot beslist worden, wie zitting zal nemen.

ART. 566. Tot Leden van het Departementaal Bestuur zyn alleen verkiesbaar Stemgerechtigde Burgers, die den ouderdom van vyf-en-twintig jaaren ten vollen bereikt hebben, en binnen deze Republiek geboren zyn, of, zo zy elders geboren zyn, de laatste vyftien jaaren binnen dezelve hunne vaste woonplaats gehad hebben, en die, in beide dezelve gevallen, sedert de laatste ses jaaren, hunne vaste woonplaats gehad hebben binnen het Departement, alwaar de verkiezing geschiedt.

ART. 567. De verkiezing zal in ieder Departement geschieden jaarlyks, op den laatsten Dingsdag van April.

ART. 568. Zo dra de verkiezing geschied is, zal daar van door het plaatslyk Bestuur aan het Departementaal worden kennis gegeven, het welk oordeelt over de wettigheid der verkiezing, en over de bevoegdheid der verkozen Leden. Het Departementaal Bestuur geeft ten spoedigsten kennis van deszelfs besluit aan de daar by belang hebbenden.

ART. 569. Indien het Departementaal Bestuur geoordeeld heeft, den verkozenen te moeten toelaten, en eenig Ingezeten, tot dat Departement behoorende, reden van beklag tegen de wettigheid der gedane keuze meent te hebben, zal het denzelven vrystaan, de redenen van dat beklag, met de daar toe betrekkelyke bewyzen, te brengen ter kennis van het Gerechtshof van dat Departement, en te verzoeken, dat dezelve keuze worde vernietigd; mids dit verzoek geschiede binnen den tyd van agt dagen na dezelve beoordeeling. En zal het Hof, na verhoor van den verkozenen, binnen den tyd van vier weeken, na dat het zelve verzoek zal zyn geschied, overéénkomstig het voorschrift der Constitutie, in dezelve zaak

moeten disponeeren, het zy door de gedane keuze te vernietigen, het zy door het gedaan verzoek te wyzen van de hand. Doch, zo lang het Hof de keuze niet vernietigd heeft, zal de verkozene zitting houden.

ART. 570. Indien het Departementaal Bestuur geoordeeld heeft, den verkozenen niet te moeten toelaten, en de verkozene, of ook de genen, die de keuze gedaan of mede gedaan hebben, redenen mogten hebben, waarom zy vermeenen, dat de keuze wettig zoude gedaan zyn, en van kragt behooren te blyven, staat het dezelve vry, die redenen met de daar toe betrekkelyke bewyzen te brengen ter kennis van het Gerechtshof van dat Departement, en te verzoeken, dat die keuze worde bevestigd, mids dit verzoek geschiede binnen gelyken tyd, als boven.

In dit geval zal het Hof terstond van het gedaan verzoek kennis geven aan het Departementaal Bestuur, waar toe de verkozene behoort, en het welk de beoordeeling gedaan heeft, en te gelyk van hetzelfde verzoeken opgave der redenen van deszelfs beoordeeling; het Departementaal Bestuur zal gehouden zyn, binnen veertien dagen na de bekomen kennis, of, indien hetzelfde mogt gescheiden zyn, binnen veertien dagen na deszelfs eerste byëenkomst, aan dat verzoek te voldoen.

En zal vervolgens het Hof binnen vier weeken, na het bekomen dier redenen, overéénkomstig het voorschrift der Constitutie, in dezelve zaak moeten disponeeren, het zy door de gedane keuze te bevestigen en te verklaaren, dat dezelve van kragt behoort te blyven, het zy door het gedaan verzoek te wyzen van de hand.

ART. 571. In allen gevalle blyft aan den publieken Aanklaager vry en onverlet, het instituëeren van zodanige actie, als hy zoude vermeenen hem, wegens overtreding van de voorzieningen, in de Constitutie begrepen, te competeeren.

ART. 572. Zo dra het Departementaal Gerechtshof, over de ingebrachte bezwaaren tegen de toelating of afwijzing eens verkozenen, uitspraak gedaan heeft, geeft hetzelfde daar van onverwyld kennis aan het Departementaal Bestuur, waar toe de verkozene behoort.

ART. 573. Indien by de uitspraak van het Hof, tegen het begrip van het Departementaal Bestuur, de keuze bevestigd is, zal het zelve Departementaal Bestuur den verkozenen daadlyk moeten toelaten: daar tegen zal, wanneer by de uitspraak van het Hof de keuze vernietigd is, in het geval, dat de verkozene bereids zitting genomen hadt, dezelve het Departementaal Bestuur, waar in hy verkozen is, daadlyk verlaten; en zorgt in dat geval het Departementaal Bestuur, dat onverwyld eene nieuwe verkiezing plaats hebbe.

ART. 574. Hy die, ingevolge het voorschrift der Acte van Constitutie, tot Lid van een Departementaal Bestuur geroepen wordt, zal, geduurende de drie eerste jaaren, na het invoeren van de Constitutie, zich van die keuze niet mogen onttrekken, dan om wettige redenen. De beoordeeling dier redenen, en de beslissing of dezelve wettig zyn dan niet, staat aan het Departementaal Bestuur, waar in hy tot Lid geroepen is.

ART. 575. Hy, die zodanige wettige redenen vermeent te hebben, zal verplicht zyn, dezelve binnen den tyd van veertien dagen, na dat hy kennis van zyne verkiezing bekomen zal hebben, aan het Departementaal Bestuur, waar in hy tot Lid geroepen is, voor te dragen; hetzelfde Bestuur zal, uiterlyk veertien dagen daar na, omtrent derzelver wettigheid of onwettigheid, uitspraak doen; en zal het besluit, die uitspraak behelzende, de redenen moeten inhouden, welke het Departementaal Bestuur tot dezelve bewogen hebben.

ART. 576. Indien de redenen van verschooning door het Departementaal Bestuur voldoende zyn geoordeeld, wordt de gekozene vrygekend, en *Constitutioneel* eene nieuwe keuze gedaan.

ART. 577. Indien de redenen onvoldoende verklaard zyn, is de verkozene bevoegd, zich by het Wetgevend Lichaam te beklagen, het welk als dan, na behoorlyk onderzoek, uitspraak zal doen; en zullen zich de beide partyen aan dezelve gedragen.

ART. 578. Wanneer de gekozene, het zy dat hy geene redenen van verschooning heeft bygebragt, het zy dat de bygebragte redenen van verschooning onvoldoende geoordeeld zyn, halstarrig blyft weigeren, den Post te aanvaarden, wordt 'er eene nieuwe keuze gedaan; en hy, die 's Volks dienst niet wil op zich nemen, wordt, op het te kennen geven van het Departementaal Bestuur, door den Staatsraad, by openbare afkondiging, den Volke bekend gemaakt als één die zich den Vaderlande onttrekt, deszelfs Stemrecht wordt in al zyn kragt voor altyd vernietigd, en hy onbevoegd verklaard, om het Ambt of Beneficie, het welk hy mogt bezitten, te blyven behouden, of in het vervolg eenig Ambt of Beneficie te bekomen.

ART. 579. Voor dat de vierde verkiezing van Leden in het Departementaal Bestuur door de Districtsvergadering geschiedt, zal het Wetgevend Lichaam beslissen, of het belang van het Vaderland vordert, dat deze zelfde bepaalingen, omtrent het al of niet mogen bedanken voor het Lidmaatschap in het Departementaal Bestuur, ook in het vervolg behooren vastgesteld te blyven.

ART. 580. De gekozen Leden zullen zitting nemen op den laatsten Dingsdag van Mei.

ART. 581. De Leden, tot het Departementaal Bestuur verkozen, zullen, alvorens zitting te nemen, in handen van

den Président afleggen de navolgende verklaring:

“Ik verbind my plegtig, om mynen Post, als Lid van dit Departementaal Bestuur, naar al myn vermogen, getrouw en yverig waartenemen; en my in alles stiptelyk te gedragen, overeenkomstig het voorschrift der Acte van Constitutie, voor het Bataafsche Volk den ____ geërresteerd”.

By de eerste aanstelling zal deze verklaring worden afgelegd, in handen van den geweest zynde Président der Kiezersvergadering van dat District, in het welk het Departementaal Bestuur deszelfs zitting houdt.

ART. 582. Ieder Departementaal Bestuur verkiesst zich by volstreckte meerderheid, uit het midden der Leden, een Président, welke dien Post, gedurende één maand, waarneemt.

ART. 583. De afwisseling der Leden geschiedt jaarlyks by één derde gedeelte, of daar naast bykomend getal, zo dat alle drie jaaren de Leden dezer Vergadering zyn afgewisseld, en worden de twee eerste afwisselingen bepaald door het lot, daadlyk by de eerste sessie.

ART. 584. De Leden, die hunnen tyd hebben uitgediend, kunnen terstond weder gekozen worden, doch slegts ééne reize, zo dat dezelve nooit langer dan ses agter een volgende jaaren fungeeren. De afgetreden Leden zyn niet weder verkiesbaar, dan na verloop van twee jaaren, na dat zy afgetreden zyn.

ART. 585. In geval van vacaturen, worden de opengevallen plaatzen, op de gewoone wyze vervuld door het zelfde District, dat het voorig Lid benoemd hadt, doch niet dan op den gewoonen tyd der jaarlyksche verkiesingen.

ART. 586. Indien zy, welker plaatzen zyn opengevallen, nog langer hadden moeten

fungeeren, vervullen de nieuw aankomende den tyd der zitting van hunne voorgangers; in welk geval deze verkiesing aan de nieuw-gekozenen, wanneer zy afgaan, toegerekend zal worden, als of dezelve voor volle drie jaaren waren aangesteld.

ART. 587. Wanneer het getal der openvallende plaatzen meer dan één sesde des geheels bedraagt, zullen dezelve binnen twee maanden vervuld moeten worden; in welk geval de tyd der zitting van minder dan één jaar aan de nieuw-gekozenen niet wordt toegerekend, maar zodanige buitengewoone verkiesing gehouden, als vervangende de gewoone, dewelke op den eerstkomenden vasten verkiesingstyd zoude hebben moeten geschieden.

ART. 588. De oproeping der Grondvergaderingen, ter benoeming van Kiezers, om Leden in een Departementaal Bestuur te verkieszen, geschiedt, op last van het zelve, door de bestuuren der plaatzen, alwaar de Grondvergaderingen daar toe moeten by éénkomen.

ART. 589. De Departementale Bestuuren hebben de aanstelling van de Ministers, Ambtenaaren en Bedienden, die zy tot uitvoering van de hun toebetrouwde Nationale Administratie noodig hebben. Het Wetgevend Lichaam bepaalt, op voorstel van die Bestuuren, derzelve getal en Tractementen.

ART. 590. De Leden der Departementale Bestuuren hebben een daggeld van zeven gulden; doch zullen deze daggelden aan hun niet worden gevalideerd voor die dagen, dat zy de Vergadering niet bywoonen; de dagen, dat zy heen en weder reizen, als mede die, waar op zy elders, op last der Vergadering, eenige Commissie waarnemen, worden in hunne declaratien geleden.

ART. 591. De voorschreven tractementen en daggelden worden van drie tot drie

maanden, op declaratie van het Departementaal Bestuur, door den Président en Secretaris ondertekend, betaald door dien Nationalen Ontvanger, die door de Financierkamer daar toe zal worden aangewezen en geauctoriseerd.

ART. 592. Ieder Departementaal Bestuur maakt, nopens den tyd en de wyze van het houden der Vergadering, met al het geen plaatslyk daar toe betrekking heeft, zodanige inrigtingen, als het zelve, naar de uitgebreidheid van het Departement, en van de werkzaamheden, aan deszelfs zorg aanbevolen, in der tyd noodzaaklyk oordeelt.

ART. 593. De Departementale Bestuuren waaken, dat de Wetten in hunne Departementen ter uitvoer worden gebragt, niets strydigs met dezelve ondernomen worde, en zien toe, dat de Nationale Ambten en Bedieningen, mitsgaders de Administratie der Nationale Goederen, naar behooren worden waargenomen.

ART. 594. Zy geven aan de Wetgevende en Uitvoerende Magten berigten en informatien over alle zaken, omtrent welke die van hun worden gevraagd.

ART. 595. Tot handhaving der openbare rust binnen de Departementen, beschikt het Departementaal Bestuur over de naastbygelegen Guarnisoenen of Troupes van de Republiek, en geeft daar van terstond kennis aan den Staatsraad.

ART. 596. In alle andere buitengewoone gevallen, die eene directe voorziening vereischen, stellen de Departementale Bestuuren daadlyk de noodige maatregelen te werk, en geven daar van terstond kennis aan de Uitvoerende Magt, om daar in verder te voorzien.

ART. 597. Het Departementaal Bestuur stelt buiten werking de besluiten van de

Raaden der Gemeenten, binnen het Departement gelegen, voor zo verre dezelve strydig zyn met de Wetten.

ART. 598. Het Departementaal Bestuur neemt kennis van bezwaaren, die tegen eenig Gemeentebestuur of ander ondergeschikt Collegie binnen derzelve Departement aan hetzelfde worden ingebragt, en voorziet daar in, na verhoor van de beklagden, onverminderd het recht van een ieder, om zyne grieven en bezwaaren te brengen voor het Gerechtshof, ten dien opzigte competent, ten einde door de ordinaire wegen en middelen van Justitie daar van beteringe te erlangen.

ART. 599. Onder geen voorwendsel maakt het Departementaal Bestuur verandering in eenige Wet, noch brengt aan derzelve uitvoering vertraaging toe.

ART. 600. Wanneer een Departementaal Bestuur oordeelt, dat in ééne of andere Wet, of dat ook in eenige ordre de Uitvoerende Magt voor de Ingezetenen van derzelve Departement eenig bezwaar gelegen is, zal het deswegens aan het Wetgevend Lichaam, of aan den Staatsraad, verzoeken mogen inleveren, doch intusschen de werking van zodanige Wet of Ordre niet opschorten.

ART. 601. Ieder Departementaal Bestuur maakt zodanige Statuten, Reglementen en Ordonnantien, als het zelve, tot de beschikking van Politie, OEconomie en Financierzyner Departementale huishouding, noodig oordeelt.

ART. 602. Deze Statuten, Reglementen en Ordonnantien mogen echter nooit strydig zyn met, noch inlopen tegen eenige algemeene Wetten, Ordres of Reglementen, die voor alle de gedeelten der Republiek verbindende zyn.

ART. 603. De kosten, benoodigd, om te voorzien in alle zodanige huishoudelyke behoeften binnen de Departementen, die

niet door het Wetgevend Lichaam als Nationaal verklaard zullen worden, en geene betrekking hebben tot het algemeen Nationaal belang, zullen moeten gevonden worden uit middelen en impositien, in ieder Departement afzonderlyk te heffen.

ART. 604. De Departementale Bestuuren hebben de vryheid, om daar toe te mogen uitschryven en te doen heffen alle zodanige middelen en imposten, als zy in ieder Departement het geschiktst, en voor de Ingezetenen minst bezwaarend zullen oordeelen.

ART. 605. Deze uitschryving en heffing van imposten zal nooit mogen geschieden op eenige middelen van consumtie, die door de Wetgevende Vergadering, tot het vinden der penningen voor de Nationale behoeften, bepaald zyn, of in het vervolg bepaald mogten worden.

ART. 606. De doorvoer van alle goederen van het één Departement door het ander, zal met geene belastingen mogen bezwaard worden.

ART. 607. Geen Departementaal Bestuur zal den uitvoer van eenige Goederen naar een ander Departement verbieden of belasten.

ART. 608. Geen Departementaal Bestuur zal den invoer van eenige Goederen uit een ander Departement mogen verbieden, noch door het stellen van prémien bevorderen.

ART. 609. Geen Departementaal Bestuur zal de producten of waaren, in een ander Departement vallende of gemaakt, met eenige belasting hooger mogen bezwaaren, dan zulke producten of waaren in het departement zelve, waar in zy gevoerd worden, gevallen of gemaakt zynde, aldaar belast zyn.

ART. 610. De jaarlyksche vaststelling dezer Departementale middelen voor het eerstvolgend jaar, wordt te gelyk met den staat der Departementale Cassa, en eene summiere rekening van den gedanen ontvangst en uitgave van het laatst verlopen jaar, door den druk gebragt ter kennisse der Ingezetenen van elk Departement.

ART. 611. Tot vaststelling dezer gewoone Departementale middelen voor elk volgend jaar, zal door het Departementaal Bestuur niet mogen worden besloten, als met eene meerderheid ten minsten van twee derden van het vol getal van deszelfs Leden.

ART. 612. Wanneer tot een of ander onvoorziën werk van aangelegenheid, of tot het ondernemen van eenige verbetering van belang binnen eenig Departement, eene grooter somma benoodigd zyn mogte, als uit de gewoone jaarlyksche Departementale middelen kan vallen, zal in zodanig Departement wel eenig nieuw middel mogen worden ingevoerd, doch echter niet anders, dan na dat daar toe vooraf door het Departementaal Bestuur, aan de Ingezetenen van dat Departement, ten minsten ses weeken te vooren, openbare kennis zal zyn gegeven, en daar toe opgeroepen Gecommitteerden uit ieder District.

ART. 613. Deze Gecommitteerden zullen in elk Departement in getal gelyk zyn aan het getal der Leden, die het Departementaal Bestuur uitmaaken, en door Kiezers uit de Stemgerechtigden van zulk Departement tot deze byzondere daad gekozen worden, in alles op dezelfde wyze als de Leden van het Bestuur gekozen zyn, en zullen de gekozenen, daar en boven, gegoed moeten zyn, als by Art. 61. omtrent de Kiezers is vastgesteld.

ART. 614. Op den gestelden dag voegen zich deze Gecommitteerden ter plaatze, waar het Departementaal Bestuur vergadert,

en leggen in handen van den tydelyken Président de navolgende belofte af:

“Ik belove, dat ik in het onderzoek der redenen van noodzaaklykheid der nieuw voorgestelde Departementale belasting, en in het goedkeuren of verwerpen van dezelve, my gedragen zal naar de inspraak van myn geweten, en alleen het huishoudelyk belang van dit geheel Departement, en niet van het één of ander gedeelte van hetzelfde zal voor oogen houden; dat ik daar by niets zal doen strydig met het belang van het geheele Bataafsche Volk, noch met de Acte van Constitutie.”

ART. 615. Geen Departement zal immer vermogen, eenige Negotiatie van penningen te doen, waar door ooit of ooit een Departementale schuld zou kunnen geboren worden.

ART. 616. Dit sluit echter niet uit, dat tot einden, als by Art. 612. gemeld, eenige penningen voor eenen zekeren tyd door zulk een Departement zouden mogen worden opgenomen; mids echter daartoe vooraf de toestemming van het Wetgevend Lichaam gevraagd en bekomen hebbende, die zulks niet zal mogen toestaan, dan na eene genoegzame geruststellende aanwyzing van het fonds of de fondsen binnen zodanig Departement, uit welke de jaarlyksche renten en aflossingen zullen kunnen gevonden worden.

ART. 617. Ingeval het Wetgevend Lichaam zulk eene kortstondige opneming van penningen aan een of ander Departement toestaat, is hetzelfde gehouden, jaarlyks en alle jaaren aan de Nationale Financierkamer te doen behooryke rekening en bewys, dat de beloofde renten en aflossingen des laatst afgelopen jaars door het zelve prompt zyn betaald.

ART. 618. De Ambtenaaren en Bedienden, tot deze huishoudlyke Departementale

Administratien noodig, worden door het Departementaal Bestuur aangesteld, en uit de Departementale penningen gesalariëerd.

ART. 619. Het Departementaal Bestuur heeft het oppertoezicht over alle Dyken en Water-Collegien, Polders- of Kerspelsvergaderingen en Gemeentebesturen binnen derzelve Departement, voor zo verre aangaat het behooryk onderhoud van alle Dyken, Waterwerken, Wegen, Bruggen en diergelyke, en draagt zorg, dat de goede orde en policie door ieder derzelve worde bewaard.

ART. 620. Het onderhoud van Dyken, Wegen, Wateren, Bruggen en Sluizen, en al, wat van dien aart meer tot de huishouding van elk Departement betrekkellyk is, blyft tot lasten van die, waar toe hetzelfde van ouds behoort.

ART. 621. De Departementale Besturen zyn bevoegd en verpligt, om in alle buitengewoone voorvallen binnen derzelve Departementen, in welke de hun verleende magt niet toereikende bevonden wordt, of waar toe hunne middelen en fondsen niet sufficient zyn, de noodige voorstellen en verzoogen aan het Wetgevend Lichaam te doen.

ART. 622. Indien, voor het invoeren van een algemeen civil en crimineel Wetboek voor de geheele Republiek, in eenig Departement een nieuwe Wet mogt noodig geoordeeld worden, zal het Departementaal Bestuur het ontwerp daar toe, met de redenen van noodzaaklykheid, aan het Wetgevend Lichaam inzenden, en deszelfs sanctie daar op verzoeken.

ART. 623. De Uitvoerende Magt zal geene Commissarissen in de Departementen kunnen zenden, dan alleen om informatien te bekomen, en deze zullen zich, noch direct noch indirect, in de Departementale

functien en werkzaamheden steken of men-
gen.

ART. 624. De Departementale Bestuuren zyn wegens hunne Administratie verantwoordelyk aan de Uitvoerende Magt.

ART. 625. Geene Leden derzelve kunnen, onder eenig voorwendsel, in persoon, voor de Uitvoerende Magt, tot het geven van verantwoording, worden opgeroepen.

ART. 626. Indien de Uitvoerende Magt oordeelt, dat een Departementaal Bestuur zich aan overtreding van de Constitutie of pligtverzuim heeft schuldig gemaakt, stelt dezelve de bezwaaren tegen hetzelfde Bestuur in handen van den Procureur Nationaal, om het Recht van den Lande waar te nemen.

ART. 627. Het Hoog Nationaal Gerechtshof is alleen bevoegd, in zulke gevallen te oordeelen en recht te spreken.

ART. 628. De Leden van een Departementaal Bestuur kunnen in hunne Ambtsbediening niet worden opgeschort: ook kan geen decreet van suspensie tegen dezelve genomen worden, dan na dat het Hoog Nationaal Gerechtshof vooraf zal hebben verklaard, dat 'er redenen van beschuldiging aanwezig zyn.

ART. 629. Tot dat de Departementale verdeeling der Republiek in werking zal gebragt worden, worden de magt en werkzaamheden, welke by deze Afdeeling aan de Departementale Bestuuren gegeven zyn, in de Gewesten, waar uit thands de Republiek bestaat, uitgeoefend door Gewestelyke Bestuuren. En zullen die gedeelten der Republiek, welke tot hier toe onder geene byzondere Provincien behoord hebben, met de Gewesten veréénigd worden in maniere, als volgt, en met dezelve respectivelyk één Gewest uitmaaken: als *Buuren, Culemborg, Leerdam, Schoonrewoerd, Acquoy, Vianen*

en *Ameijden* met het *Quartier* van NYMEGEN; de *Willemstad en Dinteloord* met BATAAFSCH BRABAND; *Ysselstein* met UTRECHT; *Ameland* en *Schiermonnikoog* met VRIESLAND; de *Pekel A*, voor zo verre tot *Westerwolde* behoort, met STAD EN LANDE; en het verdere gedeelte van *Westerwolde* met DRENTHE.

ART. 630. De Leden van dezelve Gewestelyke Bestuuren moeten dezelfde vereischen hebben, – worden op dezelfde wyze verkozen, – hebben dezelfde Rechten en liggen onder dezelfde verplichtingen, als hier boven, ten aanzien der Leden van de Departementale Bestuuren, bepaald is.

ART. 631. Het Wetgevend Lichaam bepaalt, binnen ses weeken, na deszelfs eerste zitting, het getal der Leden in elk derzelve Gewestelyke Bestuuren, en geeft van de gemaakte bepalingen kennis aan den Staatsraad, welke als dan zorgt, dat de verkiezingen onverwyld geschieden, en dat, binnen veertien dagen na de verkiezing, de tegenwoordige Gewestelyke Bestuuren door de nieuwe vervangen worden.

Derde Afdeeling

Van het Gemeenten-Bestuur

ART. 632. Het Bestuur, het welk in ieder Plaats of Gemeente zyn zal, wordt genaamd *de Raad der Gemeente*.

ART. 633. De Leden van dit Bestuur worden door Stemgerechtigde Burgers of door Kiezers gekozen.

ART. 634. In Plaatzten, daar de bevolking kleiner is dan *twaalf honderd één-en-veeftig* Inwooners, zal de verkiezing, of door de Stemgerechtigden uit dezelve, direct geschieden, of door Kiezers; en in Plaatzten van grooter bevolking, zal die door Kiezers moeten geschieden.

ART. 635. De Stemgerechtigden moeten de vereischten bezitten, welke by *Art.* 8. en volgende, en de Kiezers die, welke by *Art.* 60. en volgende, bepaald zyn. Geene andere vereischten kunnen daar by gevoegd worden.

ART. 636. Elke Plaats of Gemeente zal zodanig Reglement op de wyze van verkiezing, zo door Stemgerechtigden, als door Kiezers, midsgaders op het getal en de inrigting van den Raad der Gemeente, als aldaar zal gemaakt worden, ter sanctie aanbieden aan het Departementaal Bestuur.

ART. 637. Tot Leden van het Gemeentebestuur zyn niet verkiesbaar, die, *Art.* 95. van den *Titul van het Wetgevend Lichaam*, van het Lidmaatschap van het Wetgevend Lichaam zyn uitgesloten.

ART. 638. Die, ten tyde der verkiezing, elkanderen, tot in den derden graad ingesloten, bestaan, het zy door bloedverwantschap, het zy door huwlyk, kunnen niet te gelyk Leden van dit Bestuur zyn, en, ingeval zodanigen te gelyk verkozen worden, zal het lot beslissen, wie zitting nemen zal.

ART. 639. Tot Leden van het Gemeentebestuur zyn verkiesbaar, die de navolgende vereischten in zich vereenigen.

1. Dat zy zyn Stemgerechtigde Burgers;
2. Dat zy den ouderdom van vyf en twintig jaaren bereikt hebben;
3. Dat zy, gedurende de laatste drie jaaren, in het Departement, en ten minste één jaar in de Gemeente, waar de verkiezing geschiedt, gewoond hebben.

ART. 640. Wanneer over de verkiezing verschil ontstaat, zal het Departementaal Bestuur beslissen.

ART. 641. Zy, die belast zyn met de insameling van lasten, ten behoeve der Gemeente, zullen in dat Bestuur geene zitting mogen nemen, ten ware zy, binnen veertien

dagen na hunne verkiezing, volkomen afstand doen van hunnen Post, met aanbod, om, op de eerste aanvraag van hunne aanstellers, van hunne gehouden directie en administratie rekening en verantwoording te doen: zullende dit *Articul* echter geene relatie hebben tot Comptabelen, welke geene verantwoording schuldig zyn aan het Bestuur, waar in zy gekozen zyn.

ART. 642. Hy, die, ingevolge het voorschrift der Acte van Constitutie, tot Lid van een Gemeentebestuur geroepen wordt, zal, gedurende de drie eerste jaaren na het invoeren van de Constitutie, zich van die keuze niet mogen onttrekken, dan om wettige redenen. De beoordeeling dier redenen, en de beslissing, of dezelve wettig zyn, dan niet, staat aan het Gemeentebestuur, waar in hy tot Lid geroepen is.

ART. 643. Hy, die zodanige wettige redenen vermeent te hebben, zal verplicht zyn, dezelve binnen den tyd van veertien dagen, na dat hy kennis van zyne verkiezing bekomen zal hebben; aan het Gemeentebestuur, waarin hy tot Lid geroepen is, voor te dragen; het zelve Bestuur zal, uiterlyk veertien dagen daar na, omtrent derzelder wettigheid of onwettigheid, uitspraak doen; en zal het besluit, die uitspraak behelzende, de redenen moeten inhouden, welke het Gemeentebestuur tot dezelve bewogen hebben.

ART. 644. Indien de redenen van verschooning door het Gemeentebestuur voldoende worden geoordeeld, wordt de gekozen vry gekend, en *Constitutioneel* eene nieuwe keuze gedaan.

ART. 645. Indien de redenen onvoldoende verklaard zyn, is de verkozene bevoegd, zich by het Departementaal Bestuur te beklagen; het welk als dan, na behoorlyk onderzoek, uitspraak zal doen, en zullen zich de beide partyen aan dezelve gedragen.

ART. 646. Wanneer de gekozene, het zy, dat hy geene redenen van verschooning heeft bygebragt, het zy, dat de bygebragte redenen van verschooning onvoldoende geoordeeld zyn, halstarrig blyft weigeren, den post te aanvaarden, wordt 'er eene nieuwe keuze gedaan; en hy, die 's Volks dienst niet wil op zich nemen, wordt op het te kennen geven van het Gemeentebestuur door den Staatsraad, by openbare afkondiging, den Volke bekend gemaakt, als één, die zich den Vaderlande ont trekt, deszelfs Stemrecht wordt in al zyn kragt voor altyd vernietigd, en hy onbevoegd verklaard, om het Ambt of Beneficie, het welk hy mogt bezitten, te blyven behouden, of in het vervolg eenig Ambt of Beneficie te bekomen.

ART. 647. Voor dat de vierde verkiezing van Leden in het Gemeentebestuur, ingevolge het voorschrift der Acte van Constitutie, geschiedt, zal het Wetgevend Lichaam beslissen, of het belang van het Vaderland vordert, dat deze zelfde bepalingen, omtrent het al of niet mogen bedanken voor het Lidmaatschap in het Gemeentebestuur, ook in het vervolg behooren vastgesteld te blyven.

ART. 648. De Leden van den Raad der Gemeente wisselen jaarlyks, zo na mogelyk, voor een derde gedeelte af, en wordt by de eerste zitting die afwisseling voor de twee eerste reizen door het lot bepaald.

ART. 649. 'Er zal nimmer eene verëeniging van plaatzen, een afzonderlyk Gemeentebestuur gehad hebbende, tot één Bestuur, noch ook eene afscheiding van een plaats van één of meer anderen, waar mede zy verëenigd was, ten einde zich onder een afzonderlyk Gemeentebestuur te stellen, kunnen geschieden, dan met voorkennis van het Departementaal Bestuur, en goedgekeuring van het Wetgevend Lichaam.

ART. 650. Zodanige verëeniging of afscheiding zal dan alleen kunnen toegestaan

worden, wanneer de Stemgerechtigden van elke Plaats, ten dien einde expresselyk geconvoceerd en byëengekomen, te weten in het geval eener verëeniging, afzonderlyk, en in het geval van afscheiding, gesamenlyk in die verëeniging of afscheiding met eene meerderheid van twee derden bewilligen.

ART. 651. Het Gemeentebestuur maakt zodanige keuren en beschikkingen op de Policie en Financie binnen deszelfs Jurisdic tie, als het noodig acht, en geeft aan deszelfs jaarlyksche Rekeningen zodanige publiciteit, als by het Reglement *Art.* 636.¹⁰ vermeld, zal worden bepaald.

ART. 652. Het maakt en onderhoudt zodanige inrigtingen, gestichten en gebouwen, als het tot bevoordering van OEconomie en Koophandel, en in het algemeen tot plaatslyk gerief, noodig oordeelt.

ART. 653. Het Gemeentebestuur heeft de beheering over het vermelde in het voorig *Art.*, zo wel als over alle verdere Eigendommen der Gemeente; doch zal zich niet mogen aanmatigen de beschikking over zodanige Effecten of Kassen, welke niet aan de Gemeente, maar aan byzondere Corporatien in wettigen Eigendom toebehooren.

ART. 654. Geene plaatslyke nieuwe belastingen zullen mogen worden opgelegd, dan na dat daar over altoorens door Gecommitteerden uit de Stemgerechtigden van de respective Gemeenten, daar toe byzonderlyk te benoemen, zal zyn gedelibereerd, en zulke belastingen door dezelve Gecommitteerden zyn goedgekeurd.

ART. 655. Alle nadere beschikkingen, aangaande het getal en de verdere bepalingen omtrent deze Gecommitteerden, worden aan de Gemeente zelve overgelaten, met dien verstande nogthands, dat niemand tot dien post zal worden benoemd, ten zy

dezelve ten minsten zodanig gegoed zy, als hier boven *Art.* 61. omtrent de Kiezers is vastgesteld.

ART. 656. De doorvoer van alle Goederen van de ééne Gemeente door de andere zal met geene belastingen mogen bezwaard worden.

ART. 657. Geen Gemeentebestuur zal den uitvoer van eenige Goederen naar eene andere Gemeente verbieden of belasten.

ART. 658. Geen Gemeentebestuur zal den invoer van eenige Goederen uit eene andere Gemeente mogen verbieden, noch door het stellen van prémien bevoorderen.

ART. 659. Geen Gemeentebestuur zal de producten of waaren, in eene andere Gemeente vallende of gemaakt, met eenige belasting hooger mogen bezwaaren, dan zulke producten of waaren in de Gemeente zelve, waarin zy gevoerd worden, gevallen of gemaakt zynde, aldaar belast zyn.

ART. 660. Het Gemeentebestuur zal op de voorzeide gronden zyn ingerigt, ingevolge het Reglement *Art.* 636.¹¹ vermeld.

ART. 661. De Leden van het plaatslyk Bestuur kunnen, onder geen voorwendsel, immer in persoon door de Departementale Bestuuren tot verantwoording worden opgeroepen, veel min gesuspendeerd of afgezet: zy kunnen alleen, wegens pligtverzuim in hunne bedieningen, te recht gesteld worden voor het Departementaal Gerechtshof.

ART. 662. Zo lange 'er geene Departementale Bestuuren zullen zyn daargesteld, zullen de Gemeentenbestuuren aan de Gewestelyke Bestuuren even zo onderworpen zyn, als zy by deze Afdeeling aan de Departementale Bestuuren onderworpen worden.

TITUL VII

Van de Rechterlyke Magt

Eerste Afdeeling

Algemeene bepalingen

ART. 663. De Rechterlyke Magt kan alleen worden uitgeoefend door Rechters, welke by of ingevolge de Constitutie vastgesteld zyn, of zullen worden.

ART. 664. De Administratie van alle Policie of Magistratuur zal overal afgescheiden moeten zyn van het Rechterämbt. De Wetgevende Magt zal bepaalen, binnen welken tyd die scheiding zal moeten daargesteld zyn.

ART. 665. Geen Rechter kan worden afgezet, ten zy dat hy wegens begane misdaad door den wettigen Rechter veröordeeld zy: hy kan ook in zyn Ambt niet worden gesuspendeerd, ten zy dat hy in flagranti geäpprehendeerd of eene provisie van Justitie in cas crimineel tegen hem verleend zy.

ART. 666. De genen, die by het in werking brengen der Constitutie tot Leden van eenige Gerechtshoven zullen worden aangesteld, zyn tot geene andere dan Rechterlyke Ambtsbedieningen verkiesbaar, ten zy na verloop van twee Jaaren, sedert zy van het Rechterämbt afstand zullen hebben gedaan.

ART. 667. De Wedden, waar op de Raaden in de Gerechtshoven zyn aangesteld, mogen, gedurende derzelve functien, niet vermeerdert noch verminderd worden.

ART. 668. In geen Rechtbank zullen de Leden elkanderen onderling of ook de publieke Aanklaagers by dezelve den Leden mogen bestaan in de opklimmende of nederdaalende Linie, noch ook als broeders, of als oom en neef, het zy door bloedverwantschap, het zy door huwlyk.

ART. 669. Alle Geconstituëerde Magten en Rechters moeten, des verzogt, de sterke hand leenen tot de uitvoering van alle bevelen, door het Hoog Nationaal Gerechtshof aan deszelfs Deurwaarders en andere Exploicteurs gegeven.

ART. 670. In elk Departement zullen de aldaar Geconstituëerde Magten en Rechters van desgelyke moeten doen, ten opzichte der bevelen van het Departementaal Gerechtshof, waar onder zy behooren.

ART. 671. Alle Rechters zyn gehouden, om, des verzogt de Sententien en Vonnissen van elkanderen, welke in kragt van gewysde gegaan zyn, ter executie te helpen stellen, midsgaders over en weder de zogenaamde Letteren Requisitoriaal van den éénen aan den anderen te respecteeren; wanneer dienaangaande eenig geschil tusschen dezelve ontstaan mogt, staat de beslissing daar over, gelyk mede over alle Jurisdictequéstien, wanneer partyen onder één en hetzelfde Departementaal Gerechtshof behooren, aan het Departementaal Gerechtshof, en anders aan het Hoog Nationaal Gerechtshof.

ART. 672. Niemand kan, tegen zynen wille, worden afgetrokken van den Rechter, welke de Constitutie of de Wet hem toekent.

ART. 673. Allen, die op politiek bevel gevangen zouden mogen zyn genomen, zullen, uiterlyk binnen vier-en-twintig daaraan volgende uren, in handen van de plaatslyke Justitie moeten worden overgeleverd, om vervolgens by den competenten Rechter te worden geoordeeld: by gebreke van dien, zal de gevangenneming gehouden worden voor een aanslag op de vryheid en voor openbaar geweld.

Dit *Articul* kan door het Wetgevend Lichaam niet worden opgeheven, ten zy wanneer de algemeene veiligheid hetzelve, in gevallen van *rebellie* of *invasie*, door het

Wetgevend Lichaam by een formeel Decreet erkend, zal vereischen, en dan nog niet anders, dan telkens voor den tyd van één maand.

ART. 674. In crimineele Zaken zal in de definitive Sententien en Vonnissen, ten nadeele van een beschuldigen geweest, de misdaad moeten worden uitgedrukt, op poene van nulliteit.

ART. 675. Nimmer zal eenige Verbeurdverklaring van Goederen plaats hebben.

ART. 676. 'Er zal alömme door de Republiek recht gedaan worden *in den naam ende van wegens het Bataafsche Volk*.

ART. 677. Alle Sententien en Vonnissen moeten in het openbaar gepronunciëerd worden.

ART. 678. 'Er zal een crimineel en een civil Wetboek, midsgaders eene algemeene manier van procedereen in crimineele en civile Zaken ontworpen worden: Het Wetgevend Lichaam draagt zorg, dat het een en ander ten spoedigsten in gereedheid worde gebracht.

ART. 679. Tot een noodzaaklyke vereischte in dat Ontwerp staat vast, het ten éénenmaale afschaffen der Pynbank over de geheele Republiek.

Tweede Afdeling

Van het Hoog Nationaal Gerechtshof

ART. 680. 'Er zal zyn een Hoog Nationaal Gerechtshof, bestaande uit negen Raaden, de Président daar onder begrepen.

ART. 681. Indien het Hof de werkzaamheden, aan het zelve by de Constitutie opgedragen, van die uitgestrektheid mogt bevinden, dat het eene vermeerdering van Leden noodig oordeelde, zal hetzelve zulks aan het Wetgevend Lichaam voordragen, het welk in dat geval het getal der Raaden met twee zal kunnen vermeerderen.

ART. 682. De Raaden zullen zyn Inboorlingen van de Republiek, en, gedurende de laatste tien jaaren, hunne vaste woonplaats binnen dezelve moeten gehad hebben.

ART. 683. Niemand is tot Raad verkiesbaer, dan die als Stemgerechtigd op de publieke Registers bekend staat, den vollen ouderdom van dertig jaaren heeft bereikt, en in het vak der Rechtsgeleerdheid gegradeerd is.

ART. 684. By elke vacature maakt dit Hof zelf eene Nominatie van ses personen, volgens eene Alfabetiche orde, en zendt dezelve aan de Kamer der Oudsten, die daar uit de keuze doet. Voor de eerste reize maakt de Groote Kamer, als het Hoog Nationaal Gerechtshof hieromtrent vervangende, de Nominatie van een dubbel getal, ten gelyken einde.

ART. 685. Het Présidium van het Hoog Nationaal Gerechtshof is permanent in één persoon, door de Kamer der Oudsten uit het midden der Leden, hetzelfde Gerechtshof uitmaakende, te verkiezen; zullende voor de meerder werkzaamheden, aan den post van Président verbonden, deszelfs jaarwedde één duizend gulden meerder, dan die der overige Leden, bedragen.

ART. 686. Elk Lid van dit Gerechtshof zal hebben een jaarwedde van vyf duizend gulden.

ART. 687. De Président en Raaden van dit Hof zullen, onder geenerhand voorwendsel of benaaming, eenige kosten, ten hunnen behoeve, aan Partyen Litiganten berekenen, even min als aan den Lande, by gelegenheid van eenige door het Wetgevend Lichaam van hun gerequireerde Advisen.

ART. 688. Dit Hof zal, by uitsluiting van alle andere Rechters, oordeelen:

a. Over de misdaad van hoog verraad, bestaande in het verwekken van Oorlog te-

gen het Land, of het verleenen van daadlyke hulp aan deszelfs Vyanden;

b. Over alle klagten, welke, met betrekking tot Ingezetenen van deze Republiek, door buitenlandsche Mogendheden gedaan zouden mogen worden, over infractie van gemaakte Tractaaten en Alliantien, of over andere daaden, welke door buitenlandsche Mogendheden gesustineerd zouden mogen worden, door iemand van dezelve Ingezetenen gepleegd te zyn tegen het recht der Volken;

c. Over alle zaken, waarin het Gemeenebest als Party is betrokken;

d. Over alle misdryven, door de Leden van het Wetgevend Lichaam, van den Staatsraad, van de Nationale Financienkamer, van de Nationale Rekenkamer; midsgaders van de Leden van het Administratief Bestuur der Oost- en West-Indische Bezittingen, benevens derzelve respectieve Ministers, en door de Secretarissen van Staat, in de waarneming van hunnen post begaan; midsgaders over alle andere misdaden, hoegenaamd, door dezelve, het zy voor, het zy na de aanvaarding van hunnen post, bedreven;

e. Over alle misdryven, door de Ministers van deze Republiek, by buitenlandsche Mogendheden, of door de Secretarissen van Ambassade, midsgaders de Secretarissen van alle Ministers by buitenlandsche Mogendheden, in de waarneming van hunnen post, begaan;

f. Over alle geschillen, waaromtrent een Rechterlyke uitspraak vallen moet, tusschen zodanige Departementen onderling, welke niet onder het zelve Departementaal Gerechtshof ressorteeren;

g. Over alle Jurisdicte-quéstiën, wanneer Partyën niet ressorteeren onder hetzelfde Departementaal Gerechtshof;

h. Over alle quéstiën, betreffende buiten en pryzen ter Zee, welke zo door 's Lands Schepen van Oorlog, als door by particulieren ter Kaap uitgeruste, en met *Lettres*

de *Marque* voorziene Vaartuigen, genomen zyn;

i. Over alle geschillen, tusschen Bevelhebbers, Rheders of andere Geïnteresseerden van of in particuliere Schepen, ter éénre, en tusschen die van 's Lands Schepen, ter andere zyde, gerezen;

j. Over Piraterie of Zeeroovery;

k. Over alle misdadaen, door de Nationale Ontvangers en verdere financiëele Ambtenaaren, in de waarneming van hunnen post, begaan;

l. Over alle misdadaen, door Leden, Ministers, Suppoosten of mindere bedienden van dit Gerechtshof begaan.

ART. 689. Dit Hof zal by *préventie* oordeelen:

a. Over alle overtredingen van de voorzieningen, in de Constitutie begrepen;

b. Over alle vervalsching van 's Lands *Vivres*, Munitie van Oorlog en andere Goederen;

c. Over vervalsching of namaaking van 's Lands of andere gangbare Munten;

d. Over Strandroof;

e. Over alle feitelijke resistentien aan de uitvoering der Ordres van den Staatsraad;

f. Over alle gewelddadigheden en feitelijke resistentien aan de respectieve Ontvangers, of mindere bedienden van de Nationale Financie, *in Officio* wedervaren;

g. Over muitery en oproer.

ART. 690. Dit Hof zal nimmer eenige judicature uitoefenen, in cas van hooger beroep, dan in de gevallen, by de Constitutie bepaald.

ART. 691. Dit Hof zal niemand by definitive Sententie in cas crimineel schuldig mogen verklaren, dan by eenstemmigheid van ten minsten twee derde van het volle getal der Leden.

ART. 692. 'Er zal Herziening of Revisie by dit Hof plaats hebben van Sententien,

aldaar ter eerster instantie geweest; uitgezonderd in crimineele zaken, wanneer de Eisch aan den publieken Aanklaager is ontzegd.

ART. 693. De Adjuncten-Reviseurs zullen door de Kamer der Oudsten benoemd worden uit de Departementale Gerechtshoven; het getal derzelve zal gelyk zyn aan dat der Leden, welke de Sententie, waar van de Revisie verzogt is, zullen hebben uitgebragt.

ART. 694. Het Wetgevend Lichaam bepaalt de Orde op het stuk der Revisie. Het Hof ontwerpt ten dien einde een Reglement, die Orde bevattende, en doet hetzelfde aan het Wetgevend Lichaam toekomen.

ART. 695. Wanneer in materie van *Gratie* de consideratien en het advis van dezen Hove door het Wetgevend Lichaam gevraagd worden, zendt het Hof, altoorens daar van te dienen, de Requesten aan den Rechter, in de zaak competent, en gelast denzelve, om, met overzending van alle de Stukken, daar toe relatief, en het berigt van den publieken Aanklaager, het Hof, ten spoedigsten doenlyk, daar op van zyne consideratien en advis te dienen.

ART. 696. De Advisen der Leden van dezen Hove zullen in alle gevallen met redenen moeten bekleed zyn.

ART. 697. 'Er is by dit Hof een publieke Aanklaager, onder den titel van *Procureur-Nationaal*.

ART. 698. Het wordt geëdsisteerd door éénen Griffier met de verdere noodige Beëmbten.

ART. 699. De *Procureur-Nationaal* en de Griffier zullen dezelfde vereischten moeten hebben, welke *Art. 682.* en *Art. 683.*, betrekkelijk den *Président* en Raaden van dit Hof, vermeld zyn.

ART. 700. De Procureur-Nationaal wordt verkozen door de Kamer der Oudsten uit eene Nominatie van drie Persoonen, door dit Hof, volgens eene Alphabetische orde, uittebrengen.

ART. 701. Dit Hof heeft zelf de aanstelling van den Griffier en de verdere noodige beëmbten.

ART. 702. De Procureur-Nationaal en de Griffier treden niet in functie, voor dat, ten opzichte van elk derzelve, de noodige Instructiën door het Wetgevend Lichaam zullen geërresteerd zyn.

ART. 703. De ontwerpen van die Instructien, midsgaders van een Reglement op de Griffie, en derzelve Leges, moeten door dit Hof, ten spoedigsten doenlyk, geformeerd en aan het Wetgevend Lichaam, ter beoordeeling en bekrachtiging, overgeleverd worden.

ART. 704. Dit Hof ontwerpt mede een Reglement op het Salaris van de Practisyns, die voor het zelve postuleeren zullen, midsgaders van deszelfs Deurwaarders en verdere Exploiteurs, en zendt dit ontwerp, binnen den tyd van ses maanden, na dat het zelve zal zyn geconstituëerd, aan het Wetgevend Lichaam ter beoordeeling en bekrachtiging.

ART. 705. De Président en de verdere Leden van dit Gerechtshof, midsgaders de Procureur-Nationaal en Griffier, doen ieder in handen van den Président van de Kamer der Oudsten zodanige plegtige belofte, als by derzelve Instructien voor elk in zyn re-guard zal bepaald worden.

ART. 706. Het Hoog Nationaal Gerechtshof vergadert niet in het Departement, daar het Wetgevend Lichaam deszelfs gewoone residentie houdt.

ART. 707. Het staat aan het Wetgevend Lichaam te bepalen, naar welke manier

van Procedeeren het Hoog Nationaal Gerechtshof zich in civile en crimineele zaken, tot dat deswegens een algemeene styl over de geheele Republiek zal zyn ingevoerd, provisioneel zal hebben te gedragen:

Doch, in de beslissing der zaken zelve, zal dit Gerechtshof, zo lang geen algemeen Wetboek zal zyn geërresteerd, zich moeten schikken naar de Rechten en Wetten, in de onderscheiden gedeelte der Republiek plaats hebbende, zo lang dezelve niet zyn afgeschafft of veranderd.

Derde Afdeeling

Van de Departementale Gerechtshoven

ART. 708. 'Er zullen zyn Departementale Gerechtshoven.

ART. 709. Dezelve zullen zodanig georganiseerd, en zo veel in getal zyn, als, na het arresteeren van een civil en Crimineel Wetboek, midsgaders eene gelyke manier van Procedeeren over de geheele Republiek door het Wetgevend Lichaam, na ingenomen consideratien en advis van de respectieve Departementale Bestuuren, zal bepaald worden.

ART. 710. Tot dat de Organisatie der Departementale Gerechtshoven zal plaats hebben, zullen de thands in wezen zynde Gerechtshoven in hunne werkzaamheden continuëeren over de geheele uitgestrektheid der Districten en Landen, welke thands aan derzelve jurisdictie onderhoorig zyn, volgens de aldaar thands vigeerende Rechten en op den voet hunner Instructien, voor zo verre in dezelve Instructien door de Constitutie geene verandering is gemaakt, of door het Wetgevend Lichaam daaromtrent niet anders zal gestatuëerd zyn.

ART. 711. In zodanige der thands nog subsisteerende Gewesten, alwaar Gerechtshoven ontbreken, zullen dezelve, tot dat de

Organisatie der Departementale Gerechtshoven zal plaats hebben, door het Wetgevend Lichaam geconstituëerd worden.

ART. 712. Geen Departementaal Bestuur zal zich mogen onderwinden, om in de Instructiën van die Gerechtshoven, zonder toestemming van het Wetgevend Lichaam, eenige verandering te maaken; maar gehouden zyn, het geen zy vermeenen mogten tot meerder bevoordering van expeditie, en minder kostbaarheid der rechtsplegingen, te kunnen strekken, aan het Wetgevend Lichaam ter beoordeeling over te zenden.

ART. 713. De tegenwoordige Leden en Ministers van de thands in wezen zynde Gerechtshoven, gelyk mede de publieke Aanklaagers by dezelve, worden by provisie, tot dat de in *Art. 709.* vermelde Organisatie der Departementale Gerechtshoven zal plaats hebben, opgevolgd door de zodanigen, die door Kiezers, door de Stemgerechtigden, onder de Jurisdictie van elk dier Hoven behoorende, respectivelyk benoemd, zullen worden verkozen uit een dubbeltal, het welk ten dien einde door het Gewestelyk Bestuur, waar onder die Stemgerechtigden behooren, volgens eene Alphabetische Orde, zal moeten worden gemaakt.

Ten aanzien van het gecombineerd Gerechtshof over Holland en Zeeland, maakt het Hollands Bestuur een dubbeltal van zo veele Leden, als 'er van wegen dat Gewest in hetzelfde Hof zitting hebben; Het zelfde doet het Zeeuwsch Bestuur, met betrekking tot de Leden, van wegen Zeeland in dat Hof zitting hebbende. Ter verkiezing van dat Lid, het welk, vermids de vernietiging van het permanent Présidium in dat Hof, door het bepaalde by *Art. 719.*, in de plaats van den Président zal moeten verkozen worden, alsmede van de Ministers en publieken Aanklaager by hetzelfde Hof, wordt het dubbeltal gemaakt door het Bestuur van dat Gewest, het welk de benoeming van den thands fungeerenden Président, der Ministers en den

publieken Aanklaager gedaan heeft.

ART. 714. De tegenwoordige Leden, Ministers en publieke Aanklaagers zyn niet te min daar in weder verkiesbaar, mids hebbende de vereischten, *Art. 718 Litt. b. en d.* vermeld, en daarenboven vyf-en-twintig jaaren oud zynde.

ART. 715. By elk der volgende Vacatures van Leden, Ministers en publieke Aanklaagers, zo in de tegenwoordige Hoven, als die naderhand, ingevolge *Art. 709.*, zullen worden geörganiseerd, wordt 'er eene Nominatie van drie persoonen, door elk Gerechtshof zelf geformeerd, om daar uit de verkiezing te worden gedaan, als vooren.

ART. 716. Gedurende het bestaan der tegenwoordige Gerechtshoven blyven de Tractementen en Emolumenten van de Leden, Ministers en publieke Aanklaagers op denzelfen voet, als by de aanneming der Constitutie plaats heeft; en zullen die Tractementen en Emolumenten in zodanige nieuwe Gerechtshoven, als, ingevolge *Art. 711.*, zouden worden geconstituëerd, door het Wetgevend Lichaam bepaald worden.

ART. 717. De Président en Leden dier alzo, volgens *Art. 709.*, geörganiseerde Departementale Gerechtshoven¹² zullen, onder geenerhand voorwendsel of benaaming, eenige kosten ten hunnen behoeve aan de Partyen Litiganten berekenen, even min als aan den Lande, by gelegenheid van eenige door het Hoog Nationaal Gerechtshof van hun gerequireerde Advisen.

ART. 718. Tot Leden, publieke Aanklaagers en Ministers in de Departementale Gerechtshoven zyn alleen verkiesbaar:

a. Inboorlingen van de Republiek, die, gedurende de laatste ses jaaren, en zy, die elders geboren zyn, wanneer zy, gedurende de laatste tien jaaren voor hunne aanstelling, hunne vaste woonplaats gehad hebben binnen het Rechtsgebied¹³ van dat

Hof, waar in of by zy worden aangesteld;

b. Die als Stemgerechtigden op de publieke Registers bekend staan;

c. Die den vollen ouderdom van agt en twintig jaaren hebben bereikt; en

d. Die in het vak der Rechtsgeleerdheid gegraduëerd zyn.

ART. 719. Zo in de Departementale Gerechtshoven, als in die, welke subsisteeren tot dat de Organisatie der Departementale Gerechtshoven zal plaats hebben, zal ieder Lid op zyn beurt het Présidium, gedurende den tyd van ses maanden, waarnemen. De oudste in jaaren zal de eerste Président zyn, en zo vervolgens. Indien nogthands één der Leden zelf om billyke reden verzoeken mogt op zyn beurt van het Voorzitterschap ontslagen te zyn, zal dit door de overige Leden aan hem mogen worden toegestaan.

ART. 720. De Président en de verdere Leden, midsgaders de publieke Aanklaagers, Griffiers en Secretarissen zullen, ieder in hun reguard, voor de eerste reize in handen van den Président van de Kamer der Oudsten, en by volgende Vacatures, in handen van den tydelyken Président van elk Gerechtshof, of, by deszelfs absentie, in die van den Oudsten der Raaden, by eene plegtige verklaring, moeten beloven en aannemen, dat zy zich in hunne functien, zonder aanzien van personen, getrouwlyk van hunnen pligt zullen kwyten, zonder daar van, om lief of leed, eenigssins aftewyken, en dat zy zich speciëelyk zullen gedragen naar hunne Instructiën, voor zo verre daar in by de Constitutie, of naderhand by het Wetgevend Lichaam, geene veranderingen zullen gemaakt zyn.

ART. 721. De publieke Aanklaagers zullen, daar en boven, by eene plegtige verklaring, moeten beloven en aannemen, dat zy van alle de tot hunne kennis gekomen infractien tegen de Regeeringsform, in

de Constitutie begrepen, en in het byzonder van de misdaad van hoog verraad, ten spoedigsten doenlyk, kennis zullen geven aan den Procureur-Nationaal, en met denzelfen dienaangaande nauwkeurige correspondentie houden, zonder zich verder of anders met de vervolging van de misdaad van hoog verraad, als op speciële aanschryving van het Hoog Nationaal Gerechtshof, te bemoeien.

ART. 722. De publieke Aanklaagers blyven niettemin gehouden en verpligt, om, in materie van hoog verraad, op heeterdaad apprehensiën te doen, gelyk mede in geval 'er vreeze zoude mogen zyn, dat de schuldingen zich door de vlugt aan de vervolging der Justitie zouden trachten te onttrekken, mids in het laatstgemeld geval daar toe geëthoriseerd zynde door de Hoven, by welchen zy den post van publieken Aanklaager waarnemen.

Vierde Afdeeling

Van de Rechtbanken in de Steden en ten Platten Lande

ART. 723. Er zullen niet meer Rechtbanken, publieke Aanklaagers en Ministers zyn, dan tot eene goede Administratie van de Justitie, en tot gerief der Ingezetenen, noodig zal worden bevonden.

ART. 724. Elk Departementaal Bestuur is gehouden, om, met in achtning van dezen hoofdgrond, en het geen verder by de algemeene bepalingen, betrekkeelyk de Justitie, vastgesteld is, binnen zekeren voortschryven tyd te ontwerpen, midsgaders aan het Wetgevend Lichaam, ter approbatie en bekratiging, over te leveren een Plan van provisioneele Organisatie der Rechtbanken, onder hun Departement ressorteerende.

ART. 725. De Leden in dezelve Rechtbanken worden voor den tyd van drie jaaren

benoemd, zodanig, dat een derde gedeelte der Leden jaarlyks zal moeten aftreden, en wel de twee eerste jaaren volgens loting, en vervolgens het langst aangebleven derde gedeelte; met overlating nogthands aan zulke Gemeenten, welke, uit hoofde van byzondere plaatslyke omstandigheden, zouden vermeenen eene permanente Rechtbank noodig te hebben, om ten dien einde een verzoek aan het Wetgevend Lichaam te doen, het welk, na daar op ingenomen te hebben de consideratien van het Hoog Nationaal Gerechtshof, zodanig zal disponeeren, als het zelve zal vermeenen te behooren.

ART. 726. De aftredende Leden zyn niet te min weder nominabel.

ART. 727. De Ministers in dezelve Rechtbanken worden gekozen voor een onbepaald tyd.

ART. 728. De verkiezingen der Leden geschieden door Kiezers, daar toe door de Stemgerechtigde Burgers, welke onder de jurisdictie van zodanige Rechtbanken ressorteeren, te benoemen.

Ter verkiezing der Ministers formeert de Rechtbank, waar toe zy behooren zullen, een dubbeltal, waar uit de Kiezers, op de zo evengemelde wyze te benoemen, eene keuze doen.

ART. 729. De finaale Organisatie en bepaling van het getal derzelver Rechtbanken, midsgaders van het getal der Leden, waar uit dezelve zullen bestaan, zal, met voorbehouding van de hier voorgemelde gronden, door het Wetgevend Lichaam geregeld worden, na daar op de consideratien van de Departementale Bestuuren, midsgaders van de Departementale Gerechtshoven, waaronder de Gerechten ressorteeren, te hebben ingenomen.

ART. 730. Aan de bepalingen, hier boven by de 725. 726. en 727. *Articulen*

gemaakt, zal men, by de inrigting van het nieuw civil en crimineel Wetboek, niet verder of anders gebonden zyn, dan geoordeeld zal worden, met het belang eener rigtige Administratie der Justitie over een te komen.

ART. 731. De publieke Aanklaagers by de crimineele Vierschaaren worden van wegen de Stemgerechtigde In- en Opgezeten, voor eenen onbepaalden tyd, door Kiezers, daar toe in de Grondvergaderingen benoemd, geëligeerd uit een dubbel getal, daar toe door de Vierschaar, by welke dezelve fungeeren zullen, uit te brengen.

ART. 732. Tot Leden, publieke Aanklaagers en Ministers by dezelve Rechtbanken, zyn alleen verkiesbaar:

a. Inboorlingen van de Republiek, die, gedurende de laatste ses jaaren, en zy, die elders geboren zyn, wanneer zy, gedurende de laatste tien jaaren, binnen het Departement, onder het welk de Rechtbank behoort, hunne vaste woonplaats gehad hebben;

b. Die als Stemgerechtigden op de publieke Registers bekend staan; en

c. Den vollen ouderdom van vyf-en-twintig jaaren hebben bereikt.

ART. 733. Het Departementaal Gerechtshof, waar onder dezelve Rechtbanken behooren, draagt zorg, dat op de geschikste en minst kostbare wyze, den Rechters in dezelve Rechtbanken gelegenheid gegeven worde, tot het afleggen eener plegtige verklaring, waar by zy moeten belooven en aannemen, dat zy zich in hunne functien, zonder aanzien van personen, getrouwlyk van hunnen pligt zullen kwyten; en speciälyk, dat zy zich zullen gedragen naar de tot dus verre onder hun ressort vigeerende Wetten en Ordonnantien, voor zo verre daar in by de Constitutie, of naderhand by het Wetgevend Lichaam geene veranderingen zullen gemaakt zyn.

ART. 734. Alwaar publieke Aanklaagers zyn, zullen dezelve eene gelyke verklaring

aflleggen in handen van den Président der Rechtbank of van de Vierschaar, waar toe zy behooren, en daar en boven plegtig moeten belooven, dat zy van alle de tot hunne kennis gekomen infractien tegens de Regeeringsform, in de Constitutie begrepen, en in het byzonder van de misdaad van hoog verraad, zo ras mogelyk, kennis zullen geven aan den Procureur-Nationaal, en dienaangaande met denzelven, midsgaders met den publieken Aanklaager by het Departementaal Gerechtshof, onder het welk zy ressorteeren, nauwkeurige Correspondentie zullen houden, zonder zich verder of anders met de vervolging der misdaad van hoog verraad, als op speciële aanschryving van het Hoog Nationaal Gerechtshof, te bemoeien.

ART. 735. De publieke Aanklaagers by de subalterne Rechtbanken blyven niet te min gehouden en verplicht, in materie van hoog verraad, op heeter daad apprehensien te doen, zo wel van Inwoonderen als van Vreemden; en, ingeval 'er vreeze zoude mogen zyn, dat de schuldigen zich door de vlugt aan de vervolging der Justitie zouden trachten te onttrekken, alsdan dezelve, ofschoon ook niet op heeter daad betrapt, in civile bewaaring te nemen.

Vyfde Afdeeling

Van de Rechtspleging over het Volk van Oorlog

ART. 736. Het Volk van Oorlog blyft, met betrekking tot alle *civile* zaken, alleen onderworpen aan den Burgerlyken Rechter.

ART. 737. Niet te min wordt aan het Wetgevend Lichaam overgelaten, om, nopens het verleenen van kortingen op de tractementen en gagien van Militairen, en de wyze van procedeeren dienaangaande, zodanige Reglementen te maaken, als hetzelve, ten

meesten dienste van den Lande en overëenkomstig de regelen van billykheid, zal oordeelen te behooren.

ART. 738. De cognitie over commune delicten, door het Volk van Oorlog te Lande, gelyk ook door het Volk van Oorlog te Water, buiten Scheepsboord gepleegd, blyft aanbevolen aan den burgerlyken Rechter der Plaats, alwaar de Misdaadigers guarnisoen houden, of op heeter daad betrapt zyn.

ART. 739. Aan het Wetgevend Lichaam wordt overgelaten, de noodige schikkingen en bepalingen te maaken, voor hoedanige Rechters en op hoedanige wyze de Militairen te Lande en te Water (zo ter eerster instantie, als in het hooger ressort) zullen worden te recht gesteld:

1. Wanneer dezelve begaan zuivere militaire misdaaden;
2. Wanneer een begane gemeene misdaad niet aan den lijve strafbaar is;
3. Wanneer een militair delict met een gemeen delict gepaard zal gaan;
4. Wanneer de Militairen onderling, of de één jegens den anderen commune delicten begaan;
5. Wanneer tusschen den Burgerlyken en Militairen Rechter verschil ontstaat over de natuur van het begaan delict;
6. Wanneer de Militairen te Velde of op Expeditie zyn, gelyk ook wanneer dezelve binnen Scheepsboord eenigerlei delicten begaan, zonder onderscheid van commune of militaire delicten.

ART. 740. Ook zal het Wetgevend Lichaam beslissen, of, en in welke gevallen door den Militairen Rechter, met opzigt tot commune delicten, *by préventie* kan worden gevonnisd.

ART. 741. Eindelyk zorgt het Wetgevend Lichaam, dat de Committés tot de zaken van het Bondgenootschap te Lande en der Marine, by derzelve ontbinding, daadelyk

worden vervangen, ten aanzien der Judicature over militaire personen, thands aan dezelve, zo in cas d'Appel, als anderssins competeerende, en zulks op zodanige wyze, als hetzelve, na ingenomen consideratien en advis van het Hoog Nationaal Gerechts-hof, zal oordeelen te behooren.

TITUL VIII

Van den Godsdienst, het Publiek Onderwys en de Zorg voor de Armen

Eerste Afdeeling

Over den Godsdienst

ART. 742. De Kerk is afgescheiden van den Staat, en 'er zyn geene Burgerlyke voor- of nadeelen aan de belydenis van eenige Godsdienst gehecht.

ART. 743. Alle inrigtingen, ter bevoor-dering van Godsdienst, Deugd en goede Zeden, en alle Genootschappen, die hier toe strekken, staan onder gelyke bescherming der Wet.

ART. 744. Geene betaalingen uit Kas-sen, het zy Nationale, het zy Departementale, het zy Plaatslyke, noch uit lasten, door de Burgery, als zodanig, gedragen wordende, zullen aan of ten behoeve van eenig Gods-dienstig Genootschap of Genootschappen geschieden.

ART. 745. Alle bezittingen en inkomsten der onderscheiden Godsdienstige Genootschappen en Kerkgemeenten, die aan dezelve door vrywillige Dispositien, Donatien, Collecten, aankoop of opbouw sedert den jaare 1581. zyn eigen geworden, worden als derzelve wettigen eigendom erkend en voor altyd aan hunne vrye beschikking overgelaten.

ART. 746. Alle Kerkgebouwen en Pasto-ryhuizen, welke voor den jaare 1581. bin-nen deze Republiek aanwezig geweest zyn,

met de Goederen en Fondsen, bestemd tot derzelve onderhoud, worden door de Natie erkend, te zyn Eigendommen van de gesa-menlyke Ingezetenen en Bewoonderen van elke Stad, Dorp of Plaats, in welke dezelve gelegen zyn, zonder onderscheid van eenig Kerkgenootschap.

ART. 747. Ten aanzien van het gebruik der Kerkgebouwen en Pastoryhuizen, welke, ingevolge het laatst voorgaand *Articul*, door de Natie erkend zyn, te wezen Eigendom-men van de gesamenlyke Ingezetenen en Bewoonderen van elke Stad, Dorp of Plaats, maaken dezelve Ingezetenen onderling zo-danige schikkingen, als met de rechtvaar-digheid en billykheid overëenkomen.

ART. 748. De Geestelyke Goederen en Fondsen, niet behoorende tot die, welke in den 746sten *Articul* zyn genoemd, maar die sedert den jaare 1581. gebragt zyn on-der Nationale, Provinciale of Kwartierlyke Administratiën, worden verklaard te zyn Na-tionaal, en zullen door het Wetgevend Li-chaam, voor het einde van het derde jaar, na de aanneming der Constitutie, gebragt worden onder eene algemeene Nationale Administratie.

ART. 749. De Leeraaren der gewezen bevoorrechte Kerk, welke, by het aannemen der Constitutie, in vasten dienst zyn, genie-ten, zo lang zy daar in volharden, en door hun toedoen daar van niet ontzet worden, de hun bevoorens toegelegde tractementen, by wege van Pensioen.

Insgelyks zal het zogenaamd Kindergeld, zo en in dier voegen, als hetzelve onder het voorig Gouvernement aan de Leeraaren der gewezen bevoorrechte Kerk is geëccor-deerd, blyven voortduuren.

ART. 750. Alle Emeriti, als mede de Weduwen van Leeraaren der gewezen be-voorrechte Kerk, welke, by het aannemen

der Constitutie, Tractementen of Pensioenen trekken, benevens die Leeraaren, welke als dan in vasten dienst zyn, doch aan welken naderhand, om zwakheid van Lichaam of Geest, door het Wetgevend Lichaam, op hun verzoek, Pensioen zal worden toegelegd, gelyk ook de Weduwen van alle die Emeriti en Leeraaren, behouden insgelyks hun leven lang geduurende, by wege van Pensioen, de Tractementen of Pensioenen, die zy onder het voorig Gouvernement zouden genoten hebben.

ART. 751. Wanneer in de eene of andere Gemeente een Kerkgenootschap, tot de gewezen bevoorrechte Kerk behoorende, binnen den tyd van ses jaaren, na het aannemen der Constitutie, den Leeraar, by het zelve in vaste bediening zynde, door den dood of anderssins, mogte verliezen, midsgaders door onvermogen voor als nog buiten staat mogte zyn, zich van eenen anderen Leeraar te voorzien, en zich, uit hoofde der afgelegenheid, met een naastbygelegen Kerkgenootschap, dezelve gevoelens toegedaan, niet gevoeglyk konde verëenigen, zal zodanig Genootschap zich mogen vervoegen aan het Wetgevend Lichaam, ten einde, geduurende en tot aan het einde van gemelde ses jaaren, aan hetzelfde, by wege van subsidie, toeteleggen het bedragen van het Tractement, het welk deszelfs voorige Leeraar, indien dezelve by dat Genootschap in dienst gebleven was, anderssins zoude genoten hebben: en zal het Wetgevend Lichaam daar op, naar bevind van zaken, gunstig mogen besluiten.

ART. 752. Het geen hier vooren, ten opzichte der Leeraaren van de gewezen bevoorrechte Kerk, welke, by het aannemen der Constitutie, in vasten dienst zyn en blyven zullen, bepaald is, zal mede plaats hebben omtrent zodanige, als dan in vasten bediening zynde Leeraaren van andere Kerkgemeenten, die aan het Wetgevend Lichaam

zullen doen blyken, dat zy door het bepaalde by Art. 744. of door de suppressie van eenige buitenlandsche Geestelyke Corporatien in hunne gewoone inkomsten benadeeld zyn, en zulks ten belope van het gemis, het welk dezelve zullen aantoonen, daar door anderssins te zullen lyden.

ART. 753. Alle Kerkgenootschappen verrigten hunne gemeenschappelyke Godsdienstöfening binnen de daar toe bestemde Gebouwen, met ontsloten deuren.

ART. 754. Niemand zal met eenig teken van Kerklyke waardigheid of bediening, noch met de Ordensklederen van éénig Godsdienstig Genootschap, buiten zyn Kerkgebouw, verschynen.

Tweede Afdeling

Van het Publiek Onderwys

ART. 755. Ter bevoordering van het Onderwys in zodanige kundigheden, welke voor den vryen Burger onöntbeerlyk zyn, in kunsten en wetenschappen, midsgaders in alles, wat tot opheldering van het verstand, beschaaving van den smaak en verëdeling van het hart dienen kan, zullen 'er zyn Grondscholen, Taalscholen, Academiën, en ééne Nationale Hooge School of Universiteit.

ART. 756. Er zullen door de geheele Republiek een genoegzaam aantal van Grondscholen zyn, waar in de Jeugd kan worden onderwezen in het lezen, schryven en rekenen, midsgaders in alle zulke verdere kundigheden, welke, plaatslyke omstandigheden in acht genomen zynde, de bestemming van den vryen Burger meest kunnen bevoorderen.

Elk Gemeente-bestuur zorgt, dat 'er ten dien einde de benoodigde Schoolhuizen zyn.

ART. 757. De Raad der Gemeente stelt de noodige Onderwyzers aan; hy kiest daar toe de zodanigen, welke bekend staan voor Lieden van een goed gedrag, en die van een behoorlyk getuigschrift hunner bekwaamheden door de genen, aan welken het opper-toezigt over het Nationaal Onderwys is toevertrouwd, voorzien zyn.

ART. 758. In deze Scholen wordt geen onderwys gegeven in Leerstellige Geloofs-begrippen van éénig byzonder Kerklyk Genootschap; ook worden in dezelve geene boeken gebruikt, waar in dergelyke Leerstellige begrippen gevonden worden.

ART. 759. De Schoolörde zal in alle Scholen, zo veel mogelyk, op gelyke wyze geregeld zyn, en zullen de Schoolboeken, overëenkomstig de vatbaarheid der Jeugd, ter verkryging van de noodige kundigheden en vorming van het hart, ingerigt en gemakelyk te verkrygen zyn.

ART. 760. In de Taalscholen zullen overal, zo veel doenlyk, dezelfde inrigting, leerörde, boeken en classenverdeeling worden ingevoerd, en, zo mogelyk, het onderwys tot de leevende taalen en andere nuttige oefeningen worden uitgestrekt.

ART. 761. Er zullen zyn drie *Nationale Academies*, één te *Harderwyk*, één te *Groningen*, en één te *Breda*: op dezelve zal men aan de Jeugd gelegenheid geven, om zich in de meest noodige wetenschappen te kunnen oefenen.

ART. 762. De *Nationale Hooge School of Universiteit* zal zyn te *Leyden*: op dezelve zal gelegenheid gegeven worden tot onderwys, zo veel mogelyk, in alle vakken van nuttige wetenschappen. Deze Universiteit heeft alleen en, by uitsluiting, het recht van te graduëeren of promotien te verleen; en zullen dezelve promotien geschieden buiten

eenige kosten ten laste van hun, aan welken dezelve zullen worden verleend.

ART. 763. Het algemeen opzigt over de Nationale Hooge School of Universiteit, Academies, Taal- en Grondscholen, midsgaders de zorg over het Nationaal Onderwys in deszelfs geheelen omvang, zal worden toevertrouwd aan een Collegie, het welk genaamd zal worden: *het Opperbestuur van het openlyk Onderwys*.

ART. 764. Dit Collegie zal bestaan uit vyf Leden, dewelke zullen moeten zyn Stemgerechtigde Burgers, niet beneden de dertig jaaren oud, en bekend als Mannen van kunde, geleerdheid en verdiensten: zy zullen geene andere Ambten of Bedieningen, hoe genaamd, mogen bekleeden.

ART. 765. Ieder der Leden van dit Collegie zal genieten een jaarlyks Tractement van drie duizend gulden.

ART. 766. Dit Collegie houdt deszelfs residentie ter plaatze, daar de Nationale Hooge School gevestigd is.

ART. 767. Zo by de eerste oprigting van dit Collegie, als naderhand in geval van vacature in het zelve, draagt de Staatsraad aan de Kamer der Oudsten, ter goed- of afkeuring, voor de Persoonen, welke dezelve bekwaam oordeelt, om in het zelve geplaatst te worden: de Kamer der Oudsten, die voordragt goedkeurende, worden de voorgedragenen door den Staatsraad aangesteld.

ART. 768. Dit Collegie wordt geëdsisteerd door een Secretaris, by het Collegie zelf aan te stellen; deszelfs Tractement wordt, op voordragt van het Collegie, by het Wetgevend Lichaam bepaald.

ART. 769. 'Er zal eene Instructie voor dat Collegie door de Wetgevende Magt bepaald worden.

ART. 770. Dit Collegie zal terstond, na deszelfs aanstelling, een Plan formeeren, volgens welk de Nationale Hooge School, de Nationale Academien, de Taal- en Grondscholen zullen worden ingerigt, waar van de bekragtiging zal staan aan het Wetgevend Lichaam. Het zelve zal ook te gelyk voordragen een ontwerp, volgens het welk de jurisdictie en discipline der Nationale Hooge School en verdere Academien zullen worden uitgeoefend.

ART. 771. De voordragt van Persoonen tot Hoogleeraaren van de Nationale Hooge School en verdere Academien geschiedt door dit Collegie, en wordt bekragtigd door de Kamer der Oudsten.

Derde Afdeeling

Over de Zorg voor de Armen

ART. 772. De Staat beschouwt alle behoeftige Leden der Maatschappy, die buiten de mogelykheid zyn, om zich en hunne huisgezinnen het noodig levensonderhoud te verschaffen, als voorwerpen zyner byzondere zorg en oplettendheid, zonder aanzien van Godsdienst of Kerkgenootschap, waar toe zy zouden mogen behooren.

ART. 773. Het Wetgevend Lichaam maakt zodanige inrigtingen, die geschikt zyn, aan de ééne zyde, om van de behoeftige Leden der Maatschappy een voor den Vaderlande nuttigen dienst te trekken, en, aan de andere zyde, om dezelve van het noodige te voorzien.

ART. 774. Het Wetgevend Lichaam draagt inzonderheid zorg, dat, ten opzichte van alle zodanige inrigtingen, die ten voorzegden einde worden daargesteld, in het oog worde gehouden, dat het te gemoet komen der behoeftigen altyd, zo veel mogelyk, geschiede in eene billyke evenredigheid van derzelve waare behoeften.

ART. 775. Het Wetgevend Lichaam zal, binnen ses maanden na deszelfs eerste zitting, overeenkomstig den inhoud der bovenstaande *Articulen*, een volledig Plan van een welgeregeld Armenbestuur over de geheele Republiek doen ontwerpen, en ten spoedigsten, immers binnen den tyd van één jaar daar na, arresteeren en in werking doen brengen.

TITUL IX

Over de Gewapende Burgermagt

Eerste Afdeeling

Over de Gewapende Burgermagt in het algemeen

ART. 776. Het voeren der Wapenen is het edelst voorrecht van een vry Burger, en eene gewapende Burgermagt de beste waarborg voor de Vryheid en Onafhangelijkheid van een Volk.

ART. 777. De gewapende Burgermagt maakt geen afzonderlyk Lichaam uit in den Burgerstaat; het is dat gedeelte der Burgeren, het geen zich vrywillig heeft aangegeven of pligmatig geroepen is, tot het doen eerbiedigen der Wetten, het beveiligen van persoonen en eigendommen, het tegengaan van oproer en geweld, en het beschermen van de Vryheid en Onafhangelijkheid van het Vaderland.

ART. 778. De gewapende Burgermagt is ondergeschikt aan het Wetgevend Lichaam, het geen deszelfs inrigting bepaalt, deszelfs bestuur regelt en voor deszelfs bestaan zorg draagt.

ART. 779. Geen gewapend Burgercorps kan opgerigt worden of bestaan, dan volgens de Wet.

ART. 780. De gewapende Burgermagt is gehoorzaamheid schuldig aan de bevelen der Geconstitueerde Magten, voor zo verre dezelve daar toe door de Wet gerechtigd zyn.

ART. 781. Geene Burgers komen gewapenderhand samen, dan op zodanige wyze en in zodanige gevallen, als by de Wet bepaald zyn.

ART. 782. Gewapende Burgers, *als zodanigen*, mengen zich in geen onderzoek van Staatkundige onderwerpen, noch pleegen daar over raad. Nimmer doen Burgers eenig verzoek met de Wapenen in de hand.

ART. 783. Gehoorzaamheid aan de bevelen der genen, die in den Wapendienst over hun gesteld zyn, *voor zo verre zy dien dienst betreffen*, is de eerste pligt van een gewapend Burger; geen voorafgaand onderzoek of beoordeeling mag de uitvoering derzelve vertragen of verhinderen; de verantwoordelykheid blyft op hem, die de bevelen gegeven heeft.

Tweede Afdeling

Over de Verplichting tot den Wapendienst en het Gebruik der Burgermagt

ART. 784. Ieder Burger, in staat de Wapenen te voeren, is verplicht, dezelve op te vatten, ten einde de Vryheid en Onafhanklykheid van zyn Vaderland tegen binnenlandsch geweld en buitenlandsche Vyanden te kunnen beschermen.

ART. 785. Daar nogthands niet alle Burgers gewapend, of gelyktydig ter verdediging des Vaderlands kunnen opgeroepen worden, maakt het Wetgevend Lichaam hieromtrent zodanige schikkingen, uitzonderingen en bepalingen, als hetzelve, ter bevoordering der algemeene belangen en van den Nationalen Welvaart, meest dienstig zal oordeelen.

ART. 786. De Departementale en plaatslyke Geconstituëerde Magten bedienen zich van de gewapende Burgermagt tegen op-roer en binnenlandsch geweld.

ART. 787. In cas van nood, roepen zy de hulp van nabuurige Burgercorpsen in, en doen daar toe als dan by het Departementaal of plaatslyk Bestuur, waar onder dezelve behooren, het vereischte aanzoek. Deze bystand mag niet geweigerd worden.

ART. 788. Tegen buitenlandsche vyanden worden geene gewapende Burgers aangevoerd, dan wanneer de nood van het Vaderland zulks volstrekt vereischt, en geen genoegzaam aantal Vrywilligers zich heeft aangegeven.

ART. 789. Het Wetgevend Lichaam bepaalt, op voordragt van den Staatsraad, het tydstip van dezen nood, door te decreteren, *dat het Vaderland in gevaar is*; en geeft hier van by Proclamatie kennis aan het Volk.

ART. 790. Geen gewapend Burger wordt genoodzaakt, tegen zynen wil, buiten de Grenzen der Bataafsche Republiek te trekken.

ART. 791. Het Wetgevend Lichaam doet, zo spoedig mogelyk, het Reglement op de algemeene Burgerbewapening herzien, en, conform de principes der Constitutie, veranderen.

ART. 792. Het Wetgevend Lichaam doet zich ten spoedigsten een Ontwerp tot eene vrywillige Burgerwapening, meer bepaalvelyk ter verdediging der Republiek tegen buitenlandsche vyanden ingerigt, voordragen, en zal, binnen één jaar na deszelfs eerste zitting, daaromtrent finaal beslissen en een Reglement vaststellen.

ART. 793. Het Wetgevend Lichaam moedigt deze vrywillige Burgerwapening, zo veel mogelyk, aan, en plant den lust tot den Wapenhandel langs alle geschikte wegen voort.

ART. 794. De Staat erkent en beloont de uitmuntende diensten, die door den gewapenden Burger, *als zodanig*, aan het Vaderland bewezen worden.

ART. 795. De Staatsraad maakt nimmer gebruik van de gewapende Burgermagt, of eenig gedeelte van dezelve, ten zy door eene uitdrukkelyke Wet hier toe gequalificeerd.

TITUL X

Over de Leenen en andere soortgelyke oude Rechten

ART. 796. Alle Leenroerige Goederen, midsgaders alle ter Leen uitgegeven Rechten, voor zo verre deze laatste niet geheel mogten zyn vernietigd, het zy dan *Hoofdleenen* of *Agterleenen*, worden van den dag af der eerste zittingneming van het Wetgevend Lichaam, in alle plaatzen en Gewesten, alwaar de Leenpligt bevoorens niet reeds is afgeschafft, gehouden voor *allodiiaal*, ten dien effecte, dat daar over op gelyke wyze kan gedisponeerd, midsgaders daar in gesuccedeerd zal worden, als omtrent alle andere Goederen vermag te geschieden.

ART. 797. Alle Heeren- en Hofdiensten, midsgaders alle andere soortgelyke servile verplichtingen, uit het Leenstelsel herkomstig, of op hetzelfde gegrond, worden op het voorgemeld tydstip door de geheele Republiek gehouden voor vervallen en vernietigd.

ART. 798. Ten aanzien van alle zodanige *Hofhoorige* Rechten, welke meer overeenkomst hebben met Erfpagt, of ander soort van Erfogtelyken Eigendom, (*dominium utile*) zo als op sommige plaatzen in de Republiek door erfwinning, opvaart en dergelyken is verkregen, zal het Wetgevend Lichaam, na ingenomen consideratien en advis van het Departementaal Bestuur, zodanige voorzieningen maaken, als ten nutte der wederzydsche belanghebbenden by hetzelfde geoordeeld zal worden te behooren.

ART. 799. Insgelyks bestaat 'er geen Chyns- noch Thynsrecht meer, gegrond op Souverain of Heerlyk gezag aan de ééne,

en op eene servile verplichting aan de andere zyde; zodanige Chynsen, Thynsen, Pensiën en andere dergelyke lasten, welke in sommige Gewesten thands geheven worden, worden vernietigd en afgeschafft.

ART. 800. Hier onder zyn niet begrepen zodanige Chynsen en Thynsen, welke uit een vrywillig Contract haaren oorsprong hebben, noch ook Erfpagten, Uitgangen, zogenaamde Beklemmings- en andere soortgelyke Rechten.

ART. 801. De vernietiging van het Leenstelsel, *Art. 796.* vermeld, is geenssins toepasselyk op anterieure Contracten, handelingen, transactien en sententien, noch op aanhangige Procedures, noch op het recht tot vroeger verstorven Erfportiën; welverstaande, dat in alle de voorschreven en dergelyke gevallen, waar in het Leenrecht nog zoude behooren gevolgd te worden, geen verzoek tot verley noch prestatie van hulde of manschap, noch ook relief, wegens eenig bevoorens daar omtrent gepleegd verzuim, zal noodig zyn; voorbehoudens nogthands de verplichting tot betaaling van alle bevoorens reeds verschuldigde Heerengewaaden en Hofrechten.

ART. 802. De Eigenaars of Bezitters van Leenkamers, midsgaders alle de genen, welke van Leen- of Dienstpligten, Thynsen, Chynsen, Pensiën of andere dergelyke lasten, als by *Art. 796. 797. en 799.* vervallen zyn verklaard, eenig pecuniëel voordeel genieten, zullen, by afkoop, wegens het gemis derzelve, door die genen, welke deze lasten verschuldigd waren, behoorlyk moeten worden schadeloos gesteld.

ART. 803. Het Wetgevend Lichaam zal, na ingenomen consideratien en advis der Departementale Bestuuren, bepalen den voet en de wyze van afkoop; blyvende de afkopen, welke reeds te vooren door

de Hoogstgeconstituëerde Magten zyn bepaald, in volle kragt: dan, ten aanzien van den tyd en de noodzaaklykheid of verpligting van afkoop, zal het Wetgevend Lichaam zich naar de generaale bepalingen, ten dezen opzigte hier vooren gemaakt, moeten gedragen en zorgen, dat de wyze en kosten van taxatie, zo der Hoofd- als Achterleenen, de manier van ontvang der afkopen, de inrigting van zodanige Leenkamers, welke geoordeeld mogten worden nog te moeten blyven subsisteeren, en de bewaaring of overbrenging der Chartres der vernietigde Leenkamers, op de billykste en minst kostbare wyze worden gereguleerd.

ART. 804. Na verloop van drie jaaren, na het aannemen der Constitutie, zullen geene Transporten of Hypothecaten van gewezen Leenen, noch eenige aanbedeelingen van dezelve by erfscheiding validelyk geschieden, dan na dat gebleken zy, dat de verëischte afkoop volbragt is.

ART. 805. De vernietiging van het Leenstelsel, met de gevolgen en aankleeven van dien, strekt zich niet verder uit dan tot Goederen, binnen de Republiek gelegen, en van Leenkamers of Leenhoven, binnen dezelve releveerende: en zyn dus hier onder niet begrepen Goederen, welke, schoon binnen deze Republiek gelegen, releveeren van Leenhoven of Leenkamers, buiten dezelve gelegen; noch ook Leenen, buiten deze Republiek gesituëerd, schoon aan Leenhoven of Leenkamers, binnen dezelve onderhoorig, van welke laatstgemelde echter de Bezitters, dit verkiezende, op denzelfden voet, als, ten aanzien der binnenlandsche Leenen, is gestatuëerd, hunnen Leenpligt kunnen vrykopen, mids zich binnen agt jaaren, na de aanneming der Constitutie, daar toe anmeldende. Het Wetgevend Lichaam zal, na verloop van gemelden tyd, over het al of niet prolongeeren van den voorschreven tyd

van vrykooping, zodanig disponeeren, als hetzelfde raadzaam zal oordeelen.

ART. 806. Alle eigenlyk gezegde Heerlyke Rechten en Tituls, waar door aan eenig byzonder persoon of Lichaam zoude worden toegekend éénig gezag omtrent het bestuur der zaken in éénige Stad, Dorp of Plaats, of de aanstelling van deze of geene Ambtenaaren binnen dezelve, worden, voor zo verre dezelve nog niet met de daad mogten zyn afgeschafft, by de aanneming der Constitutie, voor altyd vernietigd.

ART. 807. Ten opzigte van alle verdere Rechten, welke, by de uitgifte der Heerlykheden, aan de Heeren derzelven zyn afgestaan, of welke, voor zo verre van de uitgifte niet kwam te blyken, by dezelve Heeren of hunne Prédessesseuren van onheuglyke tyden, mogten zyn bezeten en uitgeoëfend, zal het Wetgevend Lichaam, na ingenomen consideratien en advis van het Departementaal Bestuur, binnen agttien maanden na deszelfs eerste zitting, bepaalen, welke daar van zullen worden afgeschafft en vernietigd; en beslist het Wetgevend Lichaam, ten aanzien van welke zodanig[e]¹⁴ afgeschafte Heerlyke Rechten, aan derzelve Eigenaars of Bezitters, wegens het pecuniëel nadeel, het welk hun door de voorschreven afschaffing mogt worden toegebracht, eenige schadeloosstelling zal behooren gegeven te worden; en bepaalt in die gevallen daar van tevens den tyd en de wyze.

ART. 808. Ook bepaalt het Wetgevend Lichaam, of, en zo ja, welke schadeloosstelling zal behooren plaats te hebben omtrent Ambtenaaren in gewezen Heerlykheden, welke, onder eenen *onereusen Titul* hunne posten hebbende verkregen, uit hoofde van de thands aangenomen beginzelen omtrent het Volksrecht tot de aanstelling van zodanige Ambtenaaren, van hunne posten verlaten zyn en blyven.

ART. 809. Alle Tienden, het zy groote of grove, het zy Smaltienden, of Novalen Turftienden, Krytende- of Bloedtienden, Byën- of Ganzentienden, of onder welken anderen naam die ook zouden mogen bekend zyn, welke op eenen wettigen Titul geheven worden, zyn afkoopbaar, de Tiend-schuldige zulks verkiezende.

ART. 810. Deze afkoop geschiedt door byzondere persoonen, en door een gantsch District, Dorp of Karspel gesamenlyk op dezelfde wyze.

ART. 811. Geene nieuwe of novale Tienden mogen worden ingevoerd op woeste of nieuw aangewonnen Landen, welke vordaan ter bebouwing zullen worden uitgegeven.

ART. 812. Het Wetgevend Lichaam zal, binnen agttien maanden na deszelfs eerste zittingneming, overeenkomstig de regelen van rechtvaardigheid, bepaalen de somme voor welke, en den voet, waar op de voorschreven afkoop zal kunnen geschieden; den tyd der opzeggingen, door de Tiendpligtigen te doen; de middelen van zekerheid voor de Verpondingen en andere lasten, waar voor de Tienden op sommige plaatzen zyn aangeslagen; en voor de Tractementen en andere bezwaaren, welke op andere plaatzen op de Tienden zyn geëdsigneerd, midsgaders het geen verder in dezen te bepaalen zoude mogen zyn.

ART. 813. Alle *Nakoops-* en *Naastings-rechten*, onder welke naamen bekend, die gevolgen zyn van Heerlyke Rechten, worden, van het aannemen der Constitutie af, vernietigd en afgeschafft.

ART. 814. Insgelyks wordt afgeschafft en vernietigd het recht van *Exuë*, met opzigt tot verhuizingen of verval van Erfenissen binnen de Republiek.

Het Wetgevend Lichaam echter is bevoegd, om, by wegen van retorsie, het recht

van *Exuë* te behouden, of zelfs op nieuw in te voeren, ten opzigte van zodanige Landen of Plaatzen buiten de Republiek, waarin zodanig Recht, het zy in het algemeen het zy tegen de Republiek in het byzonder, wordt uitgeoëfend.

TITUL XI

Over het Recht tot de Jagt en Visschery

ART. 815. Ieder Burger heeft, met uitsluiting van alle anderen, het recht, om ten allen tyde op zyn eigen grond te mogen Jaagen, en niemand is bevoegd, hem in de uitoefening van dat recht te stooren.

ART. 816. Ieder Burger heeft insgelyks, met uitsluiting van alle anderen, het recht, om in het Water, hem in eigendom toekomende en binnen zyn grond gelegen, te mogen Visschen, zonder dat iemand hem daar in kan of mag verhinderen.

ART. 817. Dit recht van Jaagen of Visschen is zo onafscheidelyk van den Eigendom van den Grond of van het Water, dat het zelve door den Eigenaar wel voor eenen bepaalden tyd kan verhuurd of verpagt, maar nimmer verkogt of voor altyd weggeschonken worden.

ART. 818. De Huurder, Pagter of Gebruiker van eenigen Grond of Water, verkrygt door die huur of pagt het zelfde uitsluitend recht, om aldaar te mogen Jaagen of Visschen, zelfs met uitsluiting van den Eigenaar, ten ware deze zich het zelve, het zy geheel, het zy gedeeltelyk, uitdrukkelyk voorbehouden hebbe.

ART. 819. Het recht van de Jagt op gronden, of van Visschery in Wateren, welke of aan de Natie, of aan eenige Gemeente of Corporatie behooren, competeert respectivelyk, of aan de Natie, en dus aan de Burgers gesamenlyk, of aan ieder Lid van zodanige Gemeente of Corporatie. Dit recht

is onafscheidbaar van die gronden en derzelve voordbrengzelen, of van die Wateren; en kan dus, wanneer het belang of voordeel van de Natie, of van zodanige Gemeente of Corporatie dit medebrengt, wel voor een bepaalden tyd verhuurd of verpagt, maar nimmer voor altyd afgestaan of verkogt worden.

ART. 820. Zy, die tot hier toe in de possessie geweest zyn van het recht, om te mogen Jaagen of Visschen, en dit recht *titulo oneroso* wettig verkregen hebben, zullen, by wyze van afkoop, of op eenige andere wyze, wegens het gemis van dit recht, behoorlyk moeten worden schadeloos gesteld; staande, in geval van verschil, de beslissing aan het Departementaal Gerechtshof, onder het welk die gronden of wateren gelegen zyn.

ART. 821. Het Wetgevend Lichaam heeft ten allen tyde het recht, om, wegens de Jagt op, of de Visschery in Gronden of Wateren, aan de Natie toebehoorende, zodanige Reglementen te maaken, welke tot conservatie, zo van de publieke veiligheid en eigendom, als van het Wild, en inzonderheid van de Visch, dienstig zyn.

ART. 822. Wanneer op eenige plaatsen het Wild zo sterk mogt vermeerderen, dat daar door de Landbouw, of de Eigenaars der naastliggende gronden merkelyk benadeeld wierden, zal het Wetgevend Lichaam daar tegen de noodige voorziening in het werk stellen.

TITUL XII

Beschikkingen over onderscheiden Zaken

ART. 823. Het Wetgevend Lichaam strekt zyne zorgen uit tot alles, wat in het algemeen de Gezondheid van de Ingezetenen kan bevorderen en ruimt, zo veel

mogelyk, uit den weg al wat daar aan eenig nadeel kan toebrengen.

ART. 824. Het zelve houdt ten dien einde een waakend oog op alles, wat daaromtrent van de Policie, zo wel in byzondere als in algemeene schikkingen, afhangt.

ART. 825. Inzonderheid beraamt het Wetgevend Lichaam de noodige maatregelen, om in alle Departementen het onderwijs in de Heel- en Verloskunde voor minvermogenden gemaklyk en ligt verkrygbaar te maaken.

ART. 826. Het Wetgevend Lichaam draagt zorg, dat jaarlyks, het zy door de Medicynsche Faculteit van de Nationale Hooge School of Universiteit, of door eenig ander daar toe speciiaal te benoemen Collegie, alle Genees- en Heelkundigen uitgenodigd worden; ten einde zy, door het bydragen hunner waarnemingen en ontdekkingen, tot meerder volmaking der Genees- en Heelkunde, in dit Gemeenebest medewerken.

ART. 827. Het Wetgevend Lichaam draagt zorg, dat de neering en het vertier in en van alle inlandsche voordbrengzelen, en ook inzonderheid van inlandsche Fabrieken en Trafieken, zo veel mogelyk bevorderd worden.

ART. 828. Al het benoodigde voor de Land- en Zeemagt, Godshuizen, midsgaders voor alle anderen, die van 's Lands wegen worden gekleed, of daar toe uit 's Lands of Stads Kassen eenige ondersteuning bekomen, zal, zo veel mogelyk en by voorkeur, uit inlandsche voordbrengzelen moeten genomen worden.

ART. 829. Er zullen in de Republiek niet blyven bestaan eenige Gilden, Corporatiën of Broederschappen van Neeringen, Ambachten of Fabrieken.

ART. 830. Het Wetgevend Lichaam zorgt, dat Octroyen, Privilegien en daar uit profluëerende Gildewetten, uiterlyk binnen agttien maanden na het aannemen der Constitutie, overëenkostig de regelen van rechtvaardigheid, zo veel noodig, zullen vervangen worden door algemeene Wetten van Policie op zodanige Neeringen, Handteringen, Ambagten, Trafieken en Fabrieken, welke tot derzelver bloei en instandhouding eenig toeverzigt vereischen.

ART. 831. De Geconstituëerde Magten maaken zodanige inrigtingen, als tot bereiking van dit oogmerk en tot uitbreiding van den bloei der Handwerken en Fabrieken, midsgaders ter bevoordering van de goede orde, het gemak en gerief der Ingezetenen kan strekken.

ART. 832. Het Wetgevend Lichaam kan, ter aanmoediging der industrie, bevoordering der kunsten en wetenschappen, en ter belooning der Uitvinders van nieuwe ontdekkingen of voordbrengzelen, uitsluitende Voorrechten voor eenen bepaalden tyd vergunnen, of door prémiën beloonen.

ART. 833. De uitsluitende Voorrechten, by Art. 832. vermeld, zullen zich nimmer tot Plaatzten of Familiën, maar alleen tot Persoonen, mogen uitstrekken.

ART. 834. Alle Maaten en Gewigten zullen berekend en opgemaakt worden naar eene onveranderlyke grootheid, en door de geheele Republiek gelyk zyn.

ART. 835. De wyze, op welke die éénheid in de Maaten en Gewigten van het Bataafsch Gemeenebest zal gebragt worden, wordt door het Wetgevend Lichaam, zo dra mogelyk, bepaald, immers binnen het eerste jaar van deszelfs zitting.

ART. 836. Zo dra 'er een genoegzaam aantal van één soort van Maaten en Gewigten in gereedheid zal gebragt zyn, zorgt

het Wetgevend Lichaam, dat de invoering van dit soort door de geheele Republiek gelyktydig en in ééns geschiede; en zal de geheele vernieuwing van alle de Maaten en Gewigten, invoegen voorschreven, binnen vyf jaaren na de vaststelling der Constitutie, tot volkomen beslag moeten gebragt zyn.

ART. 837. Het Wetgevend Lichaam zorgt, dat de bloei des Landbouws door de geheele Republiek, zo veel doenlyk, bevoorderd worde.

ART. 838. Het zelve doet zich, ten dien einde, ten spoedigsten onderrigten van den staat des Landbouws, met al het geen daar toe betrekking heeft, en stelt alsdan zodanige wetten en inrigtingen vast, als, ter bevoordering van denzelven, en speciëel ter aanmoediging en bevoordering der Culture van de woeste gronden, het best zullen geschikt zyn.

ART. 839. Het Wetgevend Lichaam is verpligt, bedagt te zyn op het maaken van alle zulke voorzieningen, wetten en inrigtingen, omtrent den Waterstaat, door de geheele Republiek, welke, tot conservatie der integriteit van het Grondgebied, en ter bevoordering van de algemeene veiligheid en belangen der Ingezetenen, strekken kunnen.

ART. 840. Het vereischte, om een bepaalden tyd in de Republiek, of eenig Departement of Plaats gewoond te moeten hebben, om het Stemrecht te mogen uitoefenen, of Kiezer te zyn, of ook om eenigen publieken post te mogen bekleeden, zal niet gevorderd worden, ten aanzien van dezulken, die, om vervolging ter zake van het Patriotismus te ontwyken, in en sedert den jaare 1787. de Republiek, of Departementen, of Plaatzten verlaten hebben, en in dezelve, ten tyde van het aannemen der Constitutie, met 'er woon zyn terug gekeerd.

ART. 841. Geen Burger kan afstand doen van het Tractement of Daggeld, hem in zynen post toegelegd, het zy voor een gedeelte, het zy voor het geheel.

TITUL XIII

Van de Colonien

Eerste Afdeeling

Van de Colonien en Bezittingen in America en op de Kust van Guinea

ART. 842. De landbouwende en handel-dryvende Coloniën in de West-Indien zyn zodanige Bezittingen van den Staat, welker bloei en welvaart op het nauwst verbonden zyn met de belangen van het Moederland; het welk uit dien hoofde verplicht is, de tederste zorg aan te wenden, om derzelve landbouw en handel op alle mogelyke wyze aan te moedigen, ten nadrukkelyksten te beschermen, en door een wys bestuur en zachte wetten dienstbaar te maaken, zo wel aan het geluk der byzondere Ingezetenen van de Coloniën zelve, als aan de bevoordering van den luister en het vermogen van het Gemeenebest.

ART. 843. De betrekkingen, welke, overeenkomstig de voorgaande bepaling, tus-schen het Moederland en deszelfs Coloniën plaats hebben, zyn dus onmiddelyk en wederkeerig. Dezelve vloeien voort uit een stilzwygend Contract, waar by, *in de eerste plaats*, het Moederland, den Eigendom of het gebruik van den, door hetzelfde beschermden, grond, tot het oefenen van den Landbouw of het dryven van den Handel, afstaat of vergunt, op voorwaarde, dat de Eigenaar of gebruiker zyne producten of inge-ruilde koopmanschappen, onder behoorlyke bepalingen, alleen in den schoot van het Moederland zal uitstorten; en waarby, *in de tweede plaats*, het Moederland aan iederen Eigenaar of Gebruiker de rustige en onge-stoorde oefening van zynen Landbouw of

Handel, tegen alle binnen- of buitenlandsch geweld verzekert, op voorwaarde, dat door de Eigenaars of Gebruikers voor deze be-scherming wederkeerig een zeker gedeelte hunner gemaakte producten, of eene billyke belasting op hunnen Handel, aan het Moederland zal worden opgebracht.

ART. 844. Deze verklaring der betrek-kingen tusschen het Moederland en des-zelfs Coloniën, zo als dezelve in het voor-gaand *Articul* zyn uitgedrukt, moeten een grondslag dienen van alle de bepalingen, welke de Wetgevende Magt, omtrent de Co-loniën, zo wel thands, als in vervolg van tyd, goed zoude mogen vinden te maaken.

ART. 845. De Ingezetenen in de Colo-niën bezitten het recht, om de Leden van hun huishoudelyk Bestuur, tot uitoefening en bediening der Policie en Justitie, en tot administratie hunner huishoudelyke belan-gen, te verkiezen en aantestellen; en zulks op zodanige wyze, als by het na te mel-den te ontwerpen Charter voor ieder der Coloniën nader zal worden bepaald, over-ëenkomstig de algemeene grondbeginsels, waar op dit recht aan de Ingezetenen van het Moederland door de Constitutie wordt toegekend.

ART. 846. Alle Coloniäale belastingen¹⁵ van wegen het Moederland zullen, by de in-voering van het nieuw te ontwerpen Charter, in de respective Coloniën opgeheven zyn, uitgezonderd die, welke by *Art.* 843. zyn gereserveerd; doch hier tegen zullen alle Coloniäale Ambtenaaren, welke tot het huis-houdelyk bestuur behooren, en welker be-noeming en aanstelling dienvolgens mede alleen aan de Colonisten toekomt, alleen be-soldigd worden uit zodanige Kas, als deze door het onderling aan elkander opleggen van draaglyke lasten, tot goedmaking hun-ner huishoudelyke onkosten en inrigtingen, zullen goedvinden te formeeren, en over

welke Kas het Moederland zich generlei beschikking, ten zynen behoeve, zal mogen aanmatigen.

ART. 847. Agtervolgends de gronden in de bovenstaande *Articulen* vervat, zal 'er een generaal Charter, overëenkomstig de belofte, door de Staaten Generaal den 11 April 1795. bereids aan de Coloniën gedaan, voor ieder derzelve vervaardigd worden, door eene Commissie, welke de volgende Wetgevende Magt gehouden zal zyn, binnen ses weken na de byëenkomst haarer Vergadering, buiten haar, te benoemen; welke Commissie speciëel belast zal zyn, om den toestand van ieder der West-Indische Coloniën nauwkeuriglyk te onderzoeken, derzelve verschillende omstandigheden en betrekkingen tot dezen Staat duidelyk te ontwikkelen, en dienvolgends, overëenkomstig de boven opgegeven bepalingen, het gemeld generaal Charter, binnen den tyd van agt maanden, voor ieder derzelve te ontwerpen, en aan de Wetgevende Magt voor te dragen, zo en in dier voege, als meest dienstig kan zyn, om het geluk, de arbeidzaamheid en den yver der Colonisten, op alle mogelyke wyzen, te bevoorderen en aan te moedigen, en om tevens aan het Moederland de gewenschte gevolgen van hunnen vlyt en arbeid te doen ondervinden.

ART. 848. Het generaal Charter, voor ieder der Coloniën door de Wetgevende Magt goedgekeurd zynde, zal vervolgends op zodanige regelmatige en voegzame wyze in werking gebragt worden, als de Wetgevende Magt meest nuttig en raadzaam zal oordeelen.

ART. 849. 'Er zal hier te Lande een afzonderlyk administratief Bestuur, uit eenige weinige personen bestaande; over alle de bovengemelde Coloniën en den West-Indischen Handel plaats hebben; welk Collegie direct ondergeschikt zal zyn aan de

Uitvoerende Magt: zullende dezelve Uitvoerende Magt gehouden zyn, een Plan van Organisatie voor hetzelfde Collegie te ontwerpen, en aan het Wetgevend Lichaam voortedragen, het welk daar omtrent zodanig zal besluiten, als hetzelfde zal oordeelen te behooren.

ART. 850. Het Bestuur over de West-Indische Coloniën en Bezittingen, zo als hetzelfde thands bestaat, zal direct ondergeschikt zyn aan de Uitvoerende Magt, tot tyd en wylen het nieuw administratief Bestuur, in het naast voorgaand *Articul* vermeld, zal zyn georganiseerd; welke Organisatie, binnen den tyd van agt maanden na het aannemen der Constitutie, zal moeten plaats hebben.

Tweede Afdeling

Van den Oost-Indischen Handel, de Bezittingen en Etablissementsen

ART. 851. De eerstvolgende Wetgevende Vergadering zal, uiterlyk binnen ses weken na haare byëenkomst, eene Commissie benoemen, om den tegenwoordigen Staat van den Oost-Indischen Handel, Bezittingen en Etablissementsen nauwkeurig optenemen; derzelve politieke, commerciële en financiële relatien tot dezen Staat na te gaan; het belang, zo der Natie, als der Participanten en verdere Geïnteresseerden in de Oost-Indische Maatschappy, dienaangaande duidelyk te ontwikkelen; en een volledig Ontwerp deswegens aan het Wetgevend Lichaam voortedragen: ten einde hetzelfde daaromtrent zal kunnen besluiten, zo als hetzelfde ten meesten nutte en oirbaar van den Lande, des noods, onder de behooryke schadeloosstelling of vereffening van de schulden der bovengenoemde Participanten en Geïnteresseerden, noodig zoude mogen oordeelen.

ART. 852. De bovengemelde Commissie zal gehouden zyn, binnen den tyd van

agt maanden, deszelfs werkzaamheden ten einde te brengen, en het door haar gemaakt Ontwerp, zo aangaande den Oost-Indischen Handel, als omtrent de Bezittingen en Onderhoorigen der tegenwoordige Geöctroyeerde Maatschappij, aan de Wetgevende Magt overteleggen.

ART. 853. Het tegenwoordig Bestuur over den Oost-Indischen Handel, als mede over de Bezittingen en Etablissementen der bovengemelde Maatschappij, zo hier te Lande, als in de genoemde Bezittingen en Etablissementen zelve, zal insgelyks ondergeschikt zyn aan de uitvoerende Magt, en op den tegenwoordigen voet [met in achtneeming van de meest mogelyke bezuiniging] blyven voortduuren, tot dat, agtervolgends de bovenstaande *Articulen*, dien aangaande door de Wetgevende Magt nadere schikkingen zullen zyn gemaakt.

TITUL XIV

Over het maaken van Veranderingen in de Constitutie

ART. 854. Niet eerder dan na verloop van vyf jaaren, na het aannemen der Constitutie, zal een voorstel tot verandering in dezelve kunnen gedaan worden.

ART. 855. Dit Voorstel zal alleen mogen gedaan worden door het Wetgevend Lichaam, in maniere hier na bepaald, of door vyf-en-twintig duizend Stemgerechtigde Burgers.

ART. 856. In beide gevallen zal het point of de poincten, omtrent welke die verandering begeerd wordt, bepaald moeten worden opgegeven, met de redenen der voorgestelde verandering, en eene bygevoegde opgave der verlangde verbetering van zodanig point of poincten.

ART. 857. In het eerste geval, by *Art.* 855. vermeld, zal de aanleiding, tot het

doen van het Voorstel, alleen uit de Kamer der Oudsten moeten voordkomen.

ART. 858. Indien een Lid van de Kamer der Oudsten voorslaat, om aan de Groote Kamer een Voordragt te doen, ten einde het Wetgevend Lichaam een voorstel doe tot verandering van één of meer poincten in de Constitutie, zal die voorslag niet in overweging mogen genomen worden, dan na drie voorafgegane lezingen, tusschen ieder van welke een tyd van tien volle dagen zal verlopen.

ART. 859. Wanneer, na de eerste lezing van dien voorslag, geen tien Leden van de Kamer der Oudsten eene tweede begeeren, wordt dezelve gehouden voor verworpen.

ART. 860. De dag, om deswegens te besluiten, zal zyn de tiende dag na de derde lezing.

ART. 861. Alle afwezende Leden zullen tegen dien dag worden opöntboden, om tegenwoordig te zyn by die raadplegingen, en zulks op de belofte, by het aanvaarden van hunnen post, aan de Natie gedaan.

ART. 862. Het besluit zal niet anders dan met eene volstreckte meerderheid van het volle getal der Leden, uit welke de Kamer der Oudsten bestaat, mogen genomen worden.

ART. 863. Indien de voorslag wordt verworpen, zal een gelyke voorslag over dezelfde zaak door geen Lid van de Kamer der Oudsten, binnen het eerstkomend jaar, weder mogen gedaan worden.

ART. 864. Indien de voorslag, in voegen voorschreven, wordt aangenomen, zendt de Kamer der Oudsten denzelven, ter goedkeuring, aan de Groote Kamer.

ART. 865. Aan het hoofd van dit besluit moeten aangetekend zyn de dagen der zittingen van de Kamer der Oudsten, op

welke de drie lezingen gedaan zyn, midsgaders eene verklaring, dat het besluit met de meerderheid der voltallige Kamer genomen is.

ART. 866. Indien uit het besluit niet blykt, dat de voorschreven form van raadplegen in drie lezingen in acht genomen, en de volstreckte meerderheid der voltallige Kamer der Oudsten daar in toegestemd heeft, als dan weigert de Groote Kamer haare bekragtiging, zonder den inhoud van het besluit in overweging te nemen.

ART. 867. In zulk een geval wordt het besluit van de Kamer der Oudsten terug gezonden, met dit door den Président en Secretaris der Groote Kamer ondertekend formulier:

“De Constitutie verbiedt, dit besluit in overweging te nemen.”

ART. 868. Indien de Groote Kamer, over het Voorstel van de Kamer der Oudsten raadplegende, de zaak zelve, by het besluit bedoeld, nuttig of noodig oordeelt, maar de wyze, zo als dezelve is voorgesteld, niet kan goedkeuren, zendt zy het aan de Kamer der Oudsten terug, met dit door den Président en Secretaris ondertekend formulier:

“De Groote Kamer kan het nevensgaand besluit, zo als het ligt, niet bekragtigen.”

ART. 869. Indien de Groote Kamer sommige *Articulen* goedkeurt, maar andere verwerpt, zendt dezelve het besluit van de Kamer der Oudsten weder terug, met dit als vooren ondertekend formulier:

“De Groote Kamer kan het besluit, ten aanzien van *Art* _____, niet bekragtigen.”

ART. 870. In dit geval zendt de Kamer der Oudsten, binnen drie dagen, het besluit, omtrent de overige *Articulen*, afzonderlyk, op nieuw in aan de Groote Kamer, op gelyke wyze, als boven *Art*. 865. is voorgeschreven.

ART. 871. De bekragtiging van de Groote Kamer op een besluit, het welk, volgens de voorgeschreven form, als boven *Art*. 865. genoemd is, wordt te kennen gegeven, door onder hetzelfde te stellen dit behoorlyk ondertekend formulier:

“Na drie onderscheiden lezingen op den _____, den _____, en den _____ by de Groote Kamer bekragtigd.”¹⁶

ART. 872. De Groote Kamer doet dit bekragtigd besluit registreeren, en zendt hetzelfde, zo wel aan de Kamer der Oudsten, als aan den Staatsraad, binnen drie dagen na de bekragtiging.

ART. 873. Dit bekragtigd besluit wordt alsdan een Voorstel van het Wetgevend Lichaam tot verandering in de Constitutie, en wordt hetzelfde alsdan door den Staatsraad verzonden aan de Grondvergaderingen, op de wyze en ten einde, als hier na is voorgeschreven.

ART. 874. Wanneer de Groote Kamer, na drie lezingen, de Voordragt verwerpt, zal de Kamer der Oudsten een gelyke Voordragt over dezelve zaak, binnen het eerstkomend jaar, aan de Groote Kamer niet weder ter goedkeuring mogen inzenden.

ART. 875. Behalven ieder Lid in de Kamer der Oudsten, heeft ook elk Stemgerechtigd Burger recht, om ten allen tyde aan de Kamer der Oudsten een Voorslag te doen tot verbetering van één of ander point de Constitutie. De Kamer der Oudsten zal op denzelven zodanig reguard slaan, als zy, ten dienste van het geheele Volk, zal oordeelen te behooren.

ART. 876. Wanneer echter een getal van niet minder dan vyf-en-twintig duizend Stemgerechtigde Burgers van Nederland, by eigenhandige ondertekening van daar toe dienende Adressen, aan de Kamer der Oudsten een Voorstel doet, tot verandering

in één of meer bepaalde poincten der Constitutie, in maniere, als by Art. 855. en 856. is gezegd, alsdan staat zodanig Voorstel gelyk met dat van het Wetgevend Lichaam, in Art. 873. genoemd.

ART. 877. Dit geval heeft plaats, als vyf en twintig duizend Stemgerechtigde Burgers, binnen den tyd van ses agtereenvolgende maanden, of eerder, derzelve Adressen, tot hetzelfde einde strekkende, aan de Kamer der Oudsten zullen hebben ingegeven.

ART. 878. De stemgerechtigdheid der Ondertekenaars van die Adressen zal onder elk Adres moeten worden bevestigd door een Certificaat van den Raad der Gemeente van derzelve vaste woonplaats, zonder welk de Tekenaars van die Adressen niet mede zullen worden geteld; het afgeven van welke Certificaaten de Raad der Gemeente niet zal mogen weigeren.

ART. 879. De Kamer der Oudsten maakt uit alle de ingekomen Adressen het Voorstel op, zo als het zelve, ter goed- of afkeuring, aan het Volk moet worden voorgedragen.

ART. 880. De Kamer der Oudsten zendt dit Voorstel aan den Staatsraad, ten einde alle de Grondvergaderingen van de geheele Republiek, tegen eenen zekeren geschikten dag, uiterlyk binnen de twee eerstvolgende maanden, opteroepen, om over dit Voorstel te oordeelen.

ART. 881. De Stemgerechtigden zullen hunne stemmen over de *al of niet* noodzaaklykheid der Revisie van elk voorgesteld poinct van verandering, afzonderlyk, by *ja* of *neen*, en, zonder eenige byvoeging, uitbrengen.

ART. 882. De stemmen der Stemgerechtigden, voor of tegen deze noodzaaklykheid, zullen op ieder poinct, afzonderlyk, door de Stemopnemers in de Grondvergaderingen nauwkeurig worden opgemaakt, de Lysten

daar van voorgelezen en door de drie oudste Stemgerechtigden, daar tegenwoordig, ondertekend, en dan binnen drie dagen gezonden worden aan het Bestuur van het Departement, waar onder dezelve woonachtig zyn.

ART. 883. Wanneer eenige der Grondvergaderingen in gebreke blyven, derzelve stemlyst op den bepaalden tyd intezenden, doet het Departementaal Bestuur onderzoek naar de redenen van dit agterblyven, en stelt ordre, dat door de gebrekgigen als nog, binnen zekeren korten tyd, daar aan worde voldaan.

ART. 884. Het Departementaal Bestuur maakt een nauwkeurige Lyst van alle de Stemgerechtigden, die in de Grondvergaderingen, binnen dat Departement, voor of tegen de noodzaaklykheid der Revisie van elk poinct gestemd hebben: Het doet die Lyst ter zyner Secretarie registreeren, en zendt dezelve met de origineele Stemlysten der Grondvergaderingen, binnen de eerste veertien dagen, aan den Staatsraad.

ART. 885. De Staatsraad maakt uit de ingezonden Stemlysten uit de geheele Republiek, by de meerderheid der Stemgerechtigden, het besluit op, of het Volk de Revisie van het ter verandering voorgestelde poinct of poincten al of niet noodzaaklyk keurt.

ART. 886. Deze Stemlysten met het daar op gevallen besluit worden door den Staatsraad den Volke bekend gemaakt.

ART. 887. Indien het voorstel door het Volk verworpen wordt, mag hetzelfde in de drie eerstkomende jaaren niet weder gedaan, noch aan het Volk, ter goed- of afkeuring, voorgehouden worden.

ART. 888. Indien het voorstel door het Volk wordt goedgekeurd, roept de Staatsraad hetzelfde, tegens zekeren bepaalden

dag, binnen de twee eerstkomende maanden, in de Grondvergaderingen op, om Kiezers te benoemen, tot het maaken van Reviseurs van het voorgestelde point of pointen, van verandering in de Constitutie.

ART. 889. De Kiezers der Reviseurs moeten in alles dezelfde qualiteiten hebben, en op dezelfde wyze verkozen worden, als hier voor in de derde Afdeeling van den tweeden *Titul* is voorgeschreven.

ART. 890. Na dat ieder District eene Nominatie van twee Persoonen tot Reviseurs gemaakt heeft, en de negen Kiezers uitgeloot zyn, om zich naar de Kwartiersvergadering te begeven, ontvangen deze van hun District den volgende behoorlyk getekenden Lastbrief:

“De Kiezers uit vyftien duizend Inwooners der Bataafsche Republiek, behoorende tot de Districtsvergadering van _____, hebben, tot de keuze van een Reviseur van het voorgestelde point of pointen van verandering in de Constitutie, genomineerd de Burgers _____, en zyn voords hunne Medekiezers, de Burgers _____, uitgeloot, om zich te begeven naar _____, ten einde, overeenkomstig de Acte van Constitutie, een Lid tot Reviseur te verkiezen.”

“Actum _____ den _____”

ART. 891. De Geloofs- en Lastbrief wordt door vier der niet uitgeloten Kiezers ondertekend, gelyk in *Art.* 120 vereischt is.

ART. 892. De uitgeloten Kiezers der Districten, in de Kwartiersvergadering byeengekomen zynde, leggen, na dat hunne Lastbrieven door de Commissarissen in orde zyn bevonden, hoofd voor hoofd, de volgende verklaring af:

“Ik verklaar en belove, dat ik uit de genomineerde Burgers tot Reviseurs den zodanigen verkiezen zal, welken ik daar toe als het best geschikt zal oordeelen; zonder my hier in door de keuze van het District, waar

uit ik ben afgevaardigd, of door eenigen last van hetzelfde te laten binden of bestuuren.”

ART. 893. De verkiezing der Reviseurs geschiedt voords op dezelfde wyze, als hier voor, *Art.* 146 tot 152., omtrent de keuze der Leden voor de Kamer der Oudsten, bepaald is.

ART. 894. De Reviseurs moeten dezelfde vereischen, om verkiesbaar te zyn, bezitten, als hier vooren *Art.* 97. tot een Lid van de Kamer der Oudsten gevorderd is.

ART. 895. De Reviseurs, als boven verkozen zynde, ontvangen elk van hun Kwartier den volgende Geloofsbrief, door vier Leden der Kwartiersvergadering getekend.

“De Kiezers uit zestig duizend Inwooners der Bataafsche Republiek, behoorende tot het Kwartier van _____, hebben, tot Reviseur van het voorgestelde point of pointen van verandering in de Constitutie, verkozen den Burger _____; waar van deze strekt tot bewys”.

“Actum _____ den _____”

ART. 896. Zo dra die keuze geschied is, benoemen de voorschreven Kiezers van elk Kwartier uit zich één Lid, om met een dergelyk uit het naastgelegen Kwartier eene uitloting te doen, uit de twee Reviseurs, in de beide Kwartieren verkozen.

ART. 897. Tot deze uitloting begeeft zich de Kiezer uit het Kwartier A. naar de Vergaderplaats van het Kwartier B., en van C. naar D., en zo voords van elk der eerste van twee Kwartieren naar het tweede.

ART. 898. De Kiezers, tot de uitloting benoemd, ontvangen van de Kwartiersvergadering een als gewoon getekenden Lastbrief, midsgaders den Geloofsbrief voor den in hun Kwartier benoemden Reviseur, welke laatste door hun, terstond na de uitloting, aan den Reviseur of deszelfs Plaatsvervanger zal verzonden worden.

ART. 899. De uitloting van een Revisieur uit de beide verkozenen in twee naast elkander gelegen Kwartieren geschiedt door de beide gedeputeerde Kiezers, in tegenwoordigheid van Gedeputeerden uit het plaatslyk Bestuur, by besloten gelykformige briefjens, in welke de naamen der benoemde Revisieuren, afzonderlyk, gesteld zyn, en welke door hun in eene busse gedaan zynde, door een derde, het zy één der Commissarissen, of ander daar toe te kiezen persoon, worden uitgetrokken; wordende de eerstuitgetrokken voor den fungeerenden Revisieur verklaard, doch desniettemin ook de tweede uitgetrokken, om te kunnen zien, of 'er ook eenig bedrog in de loting hadt plaats gehad.

ART. 900. Van de gedane keuze en uitloting geeft ook het plaatslyk Bestuur, binnen drie dagen, aan den Staatsraad behoorlyke kennis.

ART. 901. De Commissie uit het plaatslyk Bestuur geeft als dan een Certificaat, midsgaders een Duplicaat van hetzelfde, ten blyke, dat de uitloting, volgens de Constitutie, geschied is, en wie daar by als Revisieur, en wie als Plaatsvervanger moet worden aangemerkt. De beide Kiezers voegen als dan dit Certificaat by den Geloofsbrief, welke zy aan den Revisieur en deszelfs Plaatsvervanger verzenden.

ART. 902. De verkozen Revisieurs zullen, binnen veertien dagen na derzelve aanstelling, door den Staatsraad, elk afzonderlyk, worden aangeschreven, om zich op eenen door hun bepaalden dag, binnen één maand na de aanschryving, binnen de Stad *Utrecht* te sisteeren, ter zodanige plaats, als de Staatsraad zal moeten in gereedheid doen brengen.

ART. 903. Dezelve worden aldaar ontvangen door drie Gecommitteerde Leden uit het Hoog Nationaal Gerechtshof, ten einde derzelve Geloofs- en Lastbrieven te examineeren, en, ingevalle van absentie van

één of meer verkozene, over de wettigheid der gegeven redenen te oordeelen, of, in gevalle van verschil of bezwaar, zulks aan het Hof zelf te renvoyeren.

ART. 904. Niemand zal zich van deze keuze tot de Vergadering der Revisieuren mogen onttrekken, dan om zeer gewigtige redenen, staande ter beslissing van het Hoog Nationaal Gerechtshof, op denzelfden voet en dezelfde wyze, als omtrent de Leden van het Wetgevend Lichaam, ingevalle van weigering, bepaald is.

ART. 905. De Revisieuren doen voor het Hoog Nationaal Gerechtshof, by den aanvang hunner raadplegingen, hoofd voor hoofd, de navolgende belofte:

“Ik belove, my, in de aan my aanbevolen Revisie van het voorgestelde point of pointen van verandering in de Constitutie, te zullen gedragen, *als een getrouw Burger*, en daar by zo te zullen adviseeren, als ik oordeel, meest te zullen strekken tot heil van het Bataafsche Volk; dat ik de raadplegingen daar over met allen spoed zal helpen voordzetten en ten einde brengen; en dat ik my ook niet zal inlaten in eenige raadpleging over andere pointen, dan alleen die aan my ter Revisie zyn voorgesteld, en die daar uit voordvloeiën.”

ART. 906. De Staatsraad zorgt, dat 'er een geäuthentiseerd afschrift van het ter verandering voorgestelde point of pointen aan de Vergadering der Revisieuren, daadlyk by derzelve byéénkomst, worde ter hand gesteld.

ART. 907. De Revisieuren kiezen, by meerderheid van stemmen, van veertien tot veertien dagen, éénen hunner tot Voorzitter.

ART. 908. Zy mogen tot zich assumeeren een geschikt persoon, om de functie als Secretaris hunner Vergadering waarteneemen.

ART. 909. Zy zullen, zo wel als de door hun geëssumeerde Secretaris, uit de Nationale Kas ontvangen voor elk uur afstand van derzelver vaste woonplaats tot de Stad *Utrecht*, voor de heen- en weerreize, twee gulden, en voor elken dag, dat zy tot deze revisie zullen vacceeren, tien gulden, zonder meer.

ART. 910. Zy zyn over hunne Advisen niet actionabel, en, gedurende hunne Sessien, aan geene andere Rechtspleging onderworpen, dan de Leden van het Wetgevend Lichaam.

ART. 911. Gedurende hunne Revisie, mag noch de Wetgevende, noch eenige Uitvoerende of andere Geconstituëerde Magt in de geheele Republiek, eenige Ordres of Besluiten aan dezelve geven of zenden: zy zyn ongehouden, die te agtervolgen.

ART. 912. Zy zenden hun besluit aan den Staatsraad, en gaan terstond daar na uit elkander, en worden dan van zelve gehouden ontslagen te zyn van hunne gedane belofte, en in hunne qualiteit te hebben gedefungeerd.

ART. 913. De Staatsraad zendt dit besluit, binnen ses weken, weder aan de Grondvergaderingen, om derzelver goed- of afkeuring by *ja* of *neen* daar op te verneemen; alles in maniere, als hier boven *Articul* 881. gezegd is.

ART. 914. Indien de meerderheid der Stemgerechtigde Burgeren dit besluit verwerpt, zal 'er geene verandering in de Acte van Constitutie plaats hebben.

ART. 915. In de ses eerstkomende jaaren mag als dan geen Voorstel tot verandering van hetzelfde point of poincten aan het Volk gedaan worden.

ART. 916. Indien de meerderheid der Stemgerechtigden het besluit der Reviseurs aanneemt, wordt het eene Constitutiö- neele Wet.

ART. 917. Indien de Reviseurs, by hunne gemaakte veranderingen, niet tevens den tyd en de wyze van invoering der onderscheiden poincten bepaald hebben, als dan geschiedt deze bepaaing door het Wetgevend Lichaam.

ART. 918. Tot aan den tyd, dat de nieuwe Wet in werking zal gebragt worden, blyft alles, zo als zulks ten dezen opzigte te vooren by de Constitutie was bepaald.

Het Bataafsche Volk beveelt de getrouwe handhaaving dezer Constitutie aan het Wetgevend Lichaam, Uitvoerende, Rechterlyke, midsgaders alle verdere Geconstitueerde Magten; en verklaart, dat alle inbreuk op dezelve is een aanslag op de veiligheid van den Staat.

Aldus gedaan en geërresteerd ter Nationåle Vergadering, repräsenteerende het Volk van Nederland, in den Haag den 30sten Mei 1797, het derde jaar der Bataafsche Vryheid.

(Was gearapheerd)

G.W. van Marle. vt.

(Onderstond)

Ter Ordonnantie van dezelve,

(Was getekend)

C. Byleveld.

BYLAGE A

Concept-Reglement nopens de wyze van inrigting der Financien, welke plaats zal hebben voord na het introduceeren van de Constitutie, tot tyd en wylen, dat het Wetgevend Lichaam een ander Plan van Financie, ingevolge den inhoud der Acte van Constitutie, zal hebben in werking gebragt

ART. 1. Alle geldmiddelen van de Republiek, het zy dezelve bestaan in Impositien,

Belastingen of Domeinen, van welke natuur dezelve mogen zyn, zullen staan onder het Opperbestuur van de Financierkamer.

ART. 2. Dezelve Kamer zal vervangen de werkzaamheden van het Committé tot de algemeene zaken van het Bondgenootschap te Lande, zo ten aanzien van de zogenaamde Generaliteits Financiën, als ten respecte van de Lands Lotery, als mede die van het Committé tot de zaken van de Marine, voor zo verre de middelen te Water aangaat.

ART. 3. Deze Kamer zal ook in die Landen en Heerlykheden, welke voormaals aan den Vorst van Nassau of andere particulieren behoorden, en waar in geene Lasten, ten behoeve der Republiek, of van ééne der Provinciën, geheven worden, de onmiddelyke beheering hebben omtrent alle nieuwe middelen van Financie, die over de geheele Republiek en dus ook in die Landen en Heerlykheden zullen ingevoerd worden. Dan het opzigt over de gewoone Lasten en Impositiën, in de Domeinen van den Vorst van Nassau tot nog toe geheven geweest, zal provisioneel gedemandeerd blyven aan het Collegie van Administratie over de Goederen van den Vorst van Nassau, onder het oppertoezigt echter van de Nationale Financierkamer.

ART. 4. Alle Imposten en Belastingen, in alle deelen der Republiek subsisterende, blyven op den zelfden voet; met dien verstande, dat in die deelen, in welke de Middelen extraördinair verhoogd zyn, om de lasten des Oorlogs te vinden, die verhoogde Middelen zullen worden gebragt op den voet, als die waren voor den jaare 1792; zulende dan nog het Wetgevend Lichaam, na ingenomen consideratien van de Financierkamer zorgen, dat met het begin van 1799. de hooger Belastingen, welke in onderscheiden Gewesten op sommige waaren en producten gelegd zyn, uit hoofde van invoer uit het ééne Gewest in het andere, zodanig

worden veranderd, dat de Belastingen op Producten en Waaren, uit het ééne in het andere Gewest gevoerd, niet hooger zyn, dan de belastingen met welke dezelve bezwaard zyn in dat Gewest, in welk dezelve zyn ingevoerd, gevallen of gemaakt: in het oog houdende, dat door de te maaken veranderingen geen atteinte worde toegebragt aan de overige gedeelten der Financiële Ordonnantien, of dat daar door geen al te aanmerkelyk deficiet in 's Lands Inkomsten worde veroorzaakt.

ART. 5. Zo echter in sommige gedeelten door verbeterde Ordonnantien de Middelen mogten gebeneficeerd zyn, zullen die Ordonnantien blyven stand houden.

ART. 6. Alle Ordonnantien, op den opheve der Middelen in de onderscheiden deelen der Republiek geëmaneerd, en dus ook op de manier van procedeeeren en de wyze van perceptie daar omtrent, midsgaders de précautien tegen verkorting van 's Lands Middelen, blyven op denzelfden voet, ten ware de ondervinding leerde, dat de reeds gestelde précautien niet sufficient waren, om nieuwe practyken in het fraudeeren der Middelen tegen te gaan.

ART. 7. Van de continuatie, Art. 4. en 6. vastgesteld, zyn uitgezonderd de Middelen, hier na Art. 32. opgenoemd, alsmede de daar op geëmaneerde Ordonnantien.

ART. 8. De Comptabelen door de geheele Republiek zyn, behoudens derzelver tegenwoordige ondergeschiktheid en verantwoordelykheid, onderworpen aan de Ordres van de Financierkamer.

ART. 9. Zy zullen, binnen agt dagen, na dat de Financierkamer haare werkzaamheden zal hebben begonnen, aan dezelve Kamer inzenden eene Memorie, behelzende eene summiere opgaaf van de posten van derzelver ontvang en uitgaaf, geformeerd volgens de Borderellen hunner gewoone

Rekeningen, en berekend naar het montant van het geen die posten, gedurende tien jaaren, het ééne jaar door het andere, hebben bedragen; met dien verstande, dat die Comptabelen, welke nog geen tien jaaren in functie zyn geweest, zullen kunnen volstaan, met die berekening te formeeren naar den tyd, dat zy in Administratie zyn geweest. En zullen de Comptabelen, daarenboven, verplicht zyn, om copie dier Memorien tevens in te leveren aan het Bestuur, in het Gewest geëtablisseed, onder welk zy respectivelyk behooren; welk Bestuur deszelfs reflectien (zo het die mogte hebben) binnen één maand ter Financierkamer zal moeten inzenden.

ART. 10. Zy zullen ten gelyken tyde inzenden eene opgave, voor hoe veel soms zy voor hunne goede en getrouwe directie hebben borge gesteld, en waar in die borgtogt bestaat.

ART. 11. Zy zullen, met het begin van elke maand, aan de Nationale Financierkamer inzenden een' staat van hunne respectieve Comptoiren.

ART. 12. Zy zullen by continuatie blyven betaalen de Intressen van de Capitaalen, ten laste van hunne respectieve Comptoiren genegotieerd, alsmede zodanige posten, tot welker betaaling zy te vooren, by generaale Resolutien of Ordonnantien, geslagen voor 1. January 1798., gequalificeerd zyn.

ART. 13. Zy zullen respecteeren en met betaaling agtervolgen de Ordonnantien, welke door de Financierkamer, ten laste van hunne respectieve Comptoiren, geslagen worden, mids die Ordonnantien zyn in die form, als by de Acte van Constitutie, Art. 490., bepaald is.

ART. 14. Zy zullen zich stiptelyk gedragen naar de Instructien en naar de Resolutien, op het stuk hunner bedieningen respectivelyk geërresteerd en genomen, voor

zo verre dezelve door de nieuwe inrigting van zaken niet zyn geëaltereerd.

ART. 15. Zy zullen hunne Rekeningen, voor zo verre betreft derzelve ontvang en uitgave, gedaan op Ordonnantien der Financierkamer, midsgaders die, tot welke zy door generaale Resolutien zyn gequalificeerd, met en benevens de Acquiten, daar toe specteerende, jaarlyks inzenden ten Bureaule van de Natiönale Rekenkamer om te worden geëxamineerd, afgehoord en gesloten.

ART. 16. De Financierkamer zal, zo dra dezelve zal zyn geörganiseerd, in alle deelen van de Republiek doen opnemen den staat der Inkomsten van dezelve, als mede der Huislasten; en vervolgens, van den staat der zaken geïnformeerd zynde, dezelve brengen ter kennis van het Wetgevend Lichaam.

ART. 17. Voor Huislasten zullen worden gehouden de kosten van de Politieke Administratie, van de Justitie, van het publiek Onderwys, als mede de Subsidiën en Remissiën, welke jaarlyks gewoonlyk moeten geëccordeerd worden wegens middelen, waar van niets te bekomen is.

ART. 18. De sommen, welke de Huislasten zullen bevonden worden te bedragen (onder welke mede gerekend zal worden een post van onvoorziene zaken, door het Wetgevend Lichaam bepaald, naar de omstandigheden, welke in ieder Gewest plaats hebben) zullen gesteld worden ter dispositie van het Bestuur, het welk in de Gewesten zal moeten geëtablisseed worden tot den tyd, dat de nieuwe Departementen zullen zyn geörganiseerd.

ART. 19. De Rekening van uitgave der Huislasten zal door de respectieve Comptabelen gedaan worden aan de Bestuuren, in het voorig *Articul* vermeld, of aan hun,

welken deze taak door dezelve zal zyn opgedragen.

ART. 20. Dezelve Bestuuren zullen, gesubordineerd aan de Financiekamer, toeverzigt hebben op de rigtige executie van 's Lands Ordonnantien en Placaaten, op het stuk der gemeene Middelen en Domeinen subsisterende.

ART. 21. Zy zullen dien ten gevolge in die doelen der Republiek, in welke eenige Middelen verpagt worden, die verpagtingen ten overstaan van den Substituut-Fiscaal, hier na Art. 25. vermeld, effectuëeren.

ART. 22. Zy zullen in die deelen der Republiek, in welke de Middelen gecollecteerd worden, de respective Bedienden, tot dat einde geëmployeerd wordende, tot hunnen pligt houden.

ART. 23. De Calange over verkortingen van 's Lands Middelen zal blyven gedemandeerd aan hun, welke dezelve in de onderscheiden deelen van de Republiek tot nog toe heeft gecompeteerd; en de judicature over dezelve zal blyven aan die Rechtbanken, welke dezelve in de onderscheiden deelen der Republiek tot nog toe hebben uitgeoefend, of aan die, aan dewelke dezelve by de Acte van Constitutie zal worden toevertrouwd. – De Calange over verkortingen van de Middelen te water zal worden gedemandeerd aan de Substituut-Fiscaals, hier beneden Art. 25. vermeld, en de judicature over dezelve zal competeeren aan de Gewestelyke Gerechtshoven, onder welke de respective Gedaagden gezeten zyn; vallende echter van de Vonnissen, by de Gerechtshoven gewezen, Appél aan het Hoog Nationaal Gerechtshof.

En zullen ten dien einde in die Gewesten, welker uitgebreidheid en grooter Commerce meer dan éenen Substituut-Fiscaal vereischen, het benooidigd getal Substituut-Fiscaals door het Wetgevend Lichaam worden aangesteld: wordende dan nog de ju-

dicature, zo over de verkorting van de middelen te Water, als over de andere Landsmiddelen in Overyssel, opgedragen aan dat Collegie, het welk aldaar de Rechtspleging over de gemeene Middelen uitoefent, voorbehoudens Appél aan het Hoog Nationaal Gerechtshof; en zulks tot tyd en wylen, dat aldaar mede een Gerechtshof zal zyn geëtablisseed; in welk geval mede in dat Gewest de Judicature over dit point, aan het aldaar intevoeren Gerechtshof, behoudens Appél als vooren, zal worden overgebracht. En zullen geenerhande Vacantiën den loop der Procedures, in cas van fraude en contraventie, mogen stremmen.

ART. 24. Van de Vonnissen, in cas van verkorting van 's Lands Middelen gewezen, het zy van Rechtbanken, welke ter eerste instantie by arrest hebben gewezen, het zy van dezulken, aan welke dezelve van eene laagere Rechtbank, by wege van appél, gebracht waren, valt op den voet, by de Acte van Constitutie bepaald, hooger beroep voor het Hoog Nationaal Gerechtshof.

ART. 25. In ieder deel der Republiek zal provisioneel worden aangesteld een Substituut-Fiscaal der Financie, woonachtig in dat gedeelte, by het welk hy wordt aangesteld, op een sortabel Tractement, door het Wetgevend Lichaam te bepalen, en geëvenredigd naar de meerder of minder duurte, in de onderscheiden deelen der Republiek plaats hebbende, en naar de werkzaamheden, aan dien post verknogt.

ART. 26. De Substituut-Fiscaals zullen in de Districten, in welke zy zyn aangesteld, toezien, dat de opheve van de middelen, in gevolge de geëtablisseeerde Ordonnantien, rigtig geschieden, en dat 'er behoorlyk worde gewaakt tegen verkorting van 's Lands Middelen.

ART. 27. Zy zullen niet alleen correspondentie houden met den Fiscaal van de

Financie, maar ook in de respective Districten, onder hun Departement behoorende, ten einde geïnformeerd te zyn nopens het geen, omtrent de perceptie der gemeene Middelen, plaats heeft.

ART. 28. Wanneer zy bevinden, dat die, aan welken de executie der Ordonnantien op de gemeene Middelen is aanbevolen, nalatig zyn in de betrachting van hunnen pligt, zo zullen zy daar van kennis geven aan den Fiscaal der Financie, ten einde dezelve tegens de nalatigen zodanig kan procedeeeren, als hy zal oordeelen te behooren.

ART. 29. Zy zullen in die deelen der Republiek, in welke sommige Middelen verpagt worden, die verpagtingen bywoonen, van dezelve aantekening houden, en die aantekeningen, na den afloop der verpagtingen, aan de Financiekamer inzenden, en wyders toezien, dat die verpagtingen naar behooren geschieden.

ART. 30. Het Wetgevend Lichaam zal de Instructie formeeren voor de Substituut-Fiscaals, met insertie van de voorenstaande 25. 26. 27. 28. en 29. *Articulen*.

ART. 31. Vermids de gewoone Middelen niet toereikende zyn, om de algemeene Lasten des Lands te vinden, zal het Wetgevend Lichaam eene heffing van penningen doen, welke werken zal over de geheele Republiek, naar het betrekkelijk vermogen der respective deelen en der Ingezetenen.

ART. 32. Ten dien einde zal 'er geheven of ingevoerd worden:

1. Eene personeele belasting, gebaseerd op de huuren der huizen, door de bewooners derzelve te betalen;

2. Het Collateraal op de saldo's der boedels, ingevolge eene nieuwe Ordonnantie, door het Wetgevend Lichaam te formeeren;

3. Een Natiënaal Zegel door alle de deelen der Republiek, insgelyks op eene Ordonnantie, als vooren te formeeren; en

4. Eene belasting op de zuivere Inkomsten der Ingezetenen:

Of slegts éénige van deze middelen, of wel andere daar boven, indien 's Lands behoeften zulks gedoogen of eischen.

ART. 33. Deze inrigting zal aanvang nemen op den eersten January 1798, en eindigen ten tyde, wanneer door het Wetgevend Lichaam eene andere en verbeterde voet der Natiënale Financie, ingevolge de Acte van Constitutie, zal zyn ingevoerd.

(Onderstond)

Accordeert met deszelfs origineel.

(Was getekend)

C. Byleveld.

BYLAGE B

Concept-Instructie voor het hoog Natiënaal Gerechtshof

ART. 1. De Président en Raaden, in dezen Hove geërdonneerd, zullen, by het aanvaarden van hun Ambt, zich respectively by Eede moeten zuiveren, dat zy, voor het verkrygen van hetzelfde, aan niemand iets hoegenaamd beloofd of gegeven hebben, midsgaders zich verbinden, in het vervolg ook niets daar voor te zullen beloven of geven.

ART. 2. Zullen ook, gedurende hunne natemeldene functie, geene giften of gaven van eenige Persoonen, Collegien, Departementen of andere Corporatien, hoe ook genaamd, die zy weten eenig Proces of Rechtsvordering voor dezen Hove te hebben, of apparentelyk te zullen verkrygen, ontvangen of genieten mogen, zelfs niet van eenigerhande spyze of drank, die Koopbaar is; ook niet na de uiting van het Proces, en, zo verre zy eenige der verboden giften of gaven ontvangen zullen hebben van eenige Persoonen en goede Vrienden, die zy na maals vernamen, eenig Proces voor dezen

Hove te hebben, het welk zy, ten tyde van het ontvangen, niet hadden geweten, zullen zy gehouden wezen, den Hove daar van te verwittigen en de voorschreven ontvangen giften of gaven, of de waarde van dien, zodanig ten behoeve van den Armen, of anderssins, te bekeeren, als hun door dezen Hove zal geordonneerd worden; en daar en boven niet mogen staan over de visitatie van de Processen, concerneerende den genen, van wien zy de voorschreven giften of gaven ontvangen hebben, zonder daar toe by den Président en andere Raaden geãdmitteerd te zyn: en zullen de voorschreven Président en Raaden zich alle jaaren, den eersten Rechtigdag na de Wintervacantie, gehouden zyn, tegens den anderen by Eede te zuiveren, dat zy zich in al het geen voorschreven is, wel en vroomelyk hebben gekweten.

ART. 3. Zullen ook niet mogen hebben eenige Pensioenen of Gagiën, buiten het geen hun van wege de Natie is toegelegd; noch ook eenige andere Ambten of Officien mogen verkrygen of blyven bezitten, direct of indirect, respectivelyk op poene van privatie van hun Officie.

ART. 4. Zullen provisioneel hunne zitting hebben te *Utrecht*, of waar het anders, in vervolg van tyd, door de Wetgevende Magt, van wegen het Bataafsche Volk, zoude mogen zyn geordonneerd.

ART. 5. Zullen ten minsten viermaal 's weeks vergaderen, uitgezonderd in de gereguleerde Vacantien; als namelyk in de Paasch- en Pinksterweek, van half July tot half Augustus, en van half December tot half January; echter zal het den tydelyken Président vrystaan, den Raad zo dikwyls extraördinair te convoçeeren als hy zal noodig oordeelen.

ART. 6. Het Hof bepaalt de wyze, waar op de Leden, die zonder redenen, by het

Hof voor voldoende gehouden, van de Vergadering afwezig zullen gebleven zyn, gemulcteed zullen worden.

ART. 7. Zy zullen, geduurende hunne functie, ongehouden zyn tot eenige persooneele diensten van togten of wagten, het zy in de plaats van hun lieder residentie, het zy elders.

ART. 8. Zy zullen Recht en Justitie administreeren in alle zaken, die by de Acte van Constitutie aan de Judicature van het Hof zyn opgedragen, of in het vervolg door het Wetgevend Lichaam opgedragen zouden mogen worden, de Justitie daar in doen gehoorzamen en de Sententiën ter executie doen stellen.

ART. 9. Zy zullen wegens alle misdaden, ter hunner judicature staande, het zy uit hoofde van den Persoon, die daar mede beticht wordt, het zy uit hoofde van de natuur der misdaad zelve, aan de genen, welke daar toe verzoek zouden willen doen, en zich tevens by dezen Hove gevangen zouden willen stellen, mogen verleenen Mandament van Purge, uit kragte van het welk ter plaatze, daar de betichte Persoon woonachtig is, en het delict begaan zoude zyn, en wyders ter Puye van het Hof zullen worden gedagvaard alle de genen, die zich partyen tegens dezelve zouden willen maaken, ofte eenige denunciatie van Getuigen tegens dezelve zouden willen doen; houdende het zelve Mandament tevens authorisatie op twee Leden van den Raad, die het Hof, daar toe committeeren zal, om de denunciatie te ontvangen en de Getuigen te hooren; welke twee Leden vervolgens gehouden zullen zyn al hetzelfde Secretelyk aan den Hove overtebrengen, om daar op, by denzelven Hove, ter purge of rejectie van dien, en punitie, geprocedeerd en eindelyk gedecideerd te worden naar recht; blyvende de Impetrant, hangende de voorschreven Procedures, in besloten hegtenis, ten ware

dat anders by den Hove zoude mogen zyn geördonneerd.

ART. 10. Zullen ook, indien eenige Partijen, by den Procureur-Natiönaal voor dezen Hove in Rechten betrokken, begeerden, zich te submitteeren aan de arbitrage van dezen Hove, en de Procureur-Natiönaal bereid was, van 's gelyken te doen, daar in zodanig kunnen disponeeren, als bevonden zal worden, tegen de Natie en Justitie misbruikt te zyn: en, indien zy eenige boeten decreteeren,¹⁷ zullen die aan de Natiöonale Kas behoorlyk worden verantwoord; doch zal over geene misdaden eenige compositie, hoe ook genaamd, mogen worden toegelaten, ten ware daaromtrent door de Wetgevende Magt anders zoude mogen zyn geördonneerd.

ART. 11. Het Zegel tot de zaken van de Justitie zal berusten onder den tydelyken Président, die gehouden zal zyn, daar mede, by advis van den Raade, te doen zegen alle Mandamenten en Provisien van Justitie, die, door of van wege dezen Hove, zullen geëxpedieerd worden.

ART. 12. By noodzaaklyke absentie of dispositie van den Président, zal het oudste Lid in rang het *Présidium ad interim* waarnemen.

ART. 13. Over alle zaken, waaromtrent de consideratien en het advis van dit Hof, als *Consiliarius* van de opperste Magt, door het Wetgevend Lichaam, of één der Kamers, hetzelfde uitmaakende, zullen gerequireerd worden, zal het Hof, zo voltallig mogelyk, vergaderd, moeten deliberereen en gehouden zyn, daaromtrent, met postpositie van alle andere zaken, aan de gedane requisitie te voldoen, zonder zich anderssins, direct of indirect, met eenige zaken van Policie te mogen bemoeien.

ART. 14. De werkzaamheden, aan dezen Raad by de Acte van Constitutie opge-

dragen, zullen door den Président onder de Leden zodanig verdeeld mogen worden, als hy ten meesten dienste en bevoordering der Justitie noodig zal oordeelen.

ART. 15. De Advisen der Leden zullen altyd met redenen moeten bekleed zyn.

ART. 16. Niemand der Leden zal zyn, of zyner Medeleden advisen, of andere geheimen van dit Hof, eigener auctoriteit, mogen openbaaren, op poene van correctie, suspensie of zelfs verlating van zynen dienst, zodanig, als het Hof, naar omstandigheden van zaken, zal oordeelen te behooren.

ART. 17. Alle Requesten, midts door een Advocaat of Procureur, by dit Hof geädmitteerd, ondertekend zynde, zullen gelezen worden in den Raad, en zal daar op vervolgends, het zy door denzelven Raad, het zy door die genen, welke by denzelven Raade daar toe uit hun midden gecommiteerd zullen worden; zodanig gedisponeerd of provisie van Justitie geördonneerd worden, als bevonden zal worden te behooren.

ART. 18. Alle Exploicten zullen van wegens dit Hof in de Plaats van deszelfs residentie gedaan worden door eenen van deszelfs Deurwaarders, en, elders in de Republiek, door zodanige personen, als daar toe van dezen Hove Commissie zullen hebben ontvangen.

ART. 19. Op geene andere, dan met een behoorlyk Natiönaal Zegel voorziene stukken, zal by dit Hof regard mogen worden genomen.

Aan de Wetgevende Magt wordt overgelaten, niet alleen de interpretatie en ampliatioe dezer provisioenele Instructie, maar ook in het algemeen de faculteit, om zodanige nader of ook andere Instructie voor dit Hoog Nationaal Gerechtshof te arresteeren, als in het vervolg van tyd bevonden zoude mogen worden, ten meerderen nutte en dienste van

het Bataafsche Volk te zullen kunnen strekken.¹⁸

[Onderstond]

Accordeert met deszelfs Origineel.

[Was getekend]

C. BYLEVELD.

¹ Deze tekst komt overeen met het gedrukte *Ontwerp van Constitutie voor het Bataafsche Volk. Door de Nationale Vergadering ter Goed- of Afkeuring aan het zelve Volk voorgedragen*, Den Haag: Ter 's Lands Drukkerij, 1797, 128 p. Het gebruikte exemplaar bevindt zich in de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen onder signatuur IJ 2 a 8 a (6). Kort na de publicatie van het Ontwerp verscheen op drie juli 1797 de *Publicatie, inhoudende een kennisgeving omtrent een aantal fouten in het gepubliceerde Ontwerp van Constitutie*, Den Haag, 1797, aanwezig in de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen onder signatuur IJ 2 a 3 (1). De daarin genoemde rectificaties zijn door middel van annotaties in deze tekst verwerkt. De officiële editie van het Ontwerp is tevens facsimile gepubliceerd in L. de Gou, *Het Ontwerp van Constitutie van 1797. De behandeling van het plan van constitutie in de Nationale Vergadering III*, Den Haag, 1985. Het Ontwerp werd – zij het met een enigszins afwijkende spelling – ook gepubliceerd in de *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, of vervolg der merkwaardigste geschiedenissen, die voorgevallen zyn in de Zeven Provinciën, Bataafsche Brabant en Drenthe, en de buitenlandsche bezittingen* 32, Amsterdam, 1797, 399–598.

² Dit woord ontbreekt kennelijk abusievelijk in het origineel.

³ Deze passage ontbreekt in het origineel. Zij is ontleend aan de *Publicatie, inhoudende een kennisgeving omtrent een aantal fouten in het gepubliceerde Ontwerp van Constitutie*, Den Haag, 1797, onder 1e.

⁴ Deze passage ontbreekt in het origineel. Zij is ontleend aan de *Publicatie, inhoudende een kennisgeving omtrent een aantal fouten in het gepubliceerde Ontwerp van Constitutie*, Den Haag, 1797, onder 2e.

⁵ In het origineel staat klaarblijkelijk abusievelijk: 'hunner'.

⁶ In het origineel staat kennelijk abusievelijk '335'

⁷ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'Republiek'.

⁸ De cursieve passage is ontleend aan de *Publicatie, inhoudende een kennisgeving omtrent een aantal fouten in het gepubliceerde Ontwerp van Constitutie*, Den Haag, 1797. In het origineel staat: 'in dit en het voorgaand Articul'.

⁹ Deze passage ontbreekt in het origineel. Zij is ontleend aan de *Publicatie, inhoudende een kennisgeving omtrent een aantal fouten in het gepubliceerde Ontwerp van Constitutie*, Den Haag, 1797, onder 4e.

¹⁰ In het origineel staat abusievelijk 633. Zie de *Publicatie, inhoudende een kennisgeving omtrent een aantal fouten in het gepubliceerde Ontwerp van Constitutie*, Den Haag, 1797, onder 5e.

¹¹ In het origineel staat abusievelijk 633. Zie de *Publicatie, inhoudende een kennisgeving omtrent een aantal fouten in het gepubliceerde Ontwerp van Constitutie*, Den Haag, 1797, onder 5e.

¹² In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'Ge-rechtstshoven'.

¹³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'Rechtstgebied'.

¹⁴ De 'e' is toegevoegd op grond van de *Publicatie, inhoudende een kennisgeving omtrent een aantal fouten in het gepubliceerde Ontwerp van Constitutie*, Den Haag, 1797, onder 6e.

¹⁵ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'belastingen'.

¹⁶ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'bepkragtigd'.

¹⁷ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'decretee-teeren'.

¹⁸ Het Ontwerp is op 30 mei 1797 door de (eerste) Nationale Vergadering aangenomen, maar nooit van kracht geworden. Het werd bij een stemming in de grondvergaderingen in augustus 1797 door de stemgerechtigden verworpen. Het was de taak van de (tweede) Nationale Vergadering, die op 1 september 1797 haar werkzaamheden aanving, om een nieuwe ontwerp-grondwet op te stellen.

Projet de Constitution pour la République Batave (1797)

Projet de Constitution pour la République Batave¹

Le peuple batave proclame comme base de sa constitution la Déclaration suivante des droits de l'homme et du citoyen.²

ART. 1. Les droits de l'homme en société sont la liberté, l'égalité, la sûreté, la propriété.

ART. 2. La liberté consiste à pouvoir faire ce qui ne nuit pas aux droits d'autrui.

ART. 3. L'égalité consiste en ce que les loix sont les mêmes pour tous, soit qu'elles protègent, soit qu'elles punissent. L'égalité n'admet aucune hérédité de pouvoirs, aucune sorte de prérogative, aucune prérogative qui puisse être accordée à qui que ce soit, à titre de naissance.

ART. 4. La sûreté résulte du concours de tous pour maintenir les droits de chacun.

ART. 5. La propriété est le droit de jouir et de disposer de ses biens, de ses revenus, des fruits de son industrie et de son travail.

ART. 6. La souveraineté est le droit de la société entière sur tous les objets qui l'intéressent. La souveraineté est une, indivisible, inaliénable ; elle réside dans l'universalité des actionnaires de la société lesquels sont appelés citoyens. Aucun membre, aucune fraction de la société ne peut s'attribuer la souveraineté. La souveraineté est la source de tous les pouvoirs publics.

ART. 7.³ La loi est la volonté générale exprimée par la majorité ou des citoyens ou de leurs représentants. Ce qui n'est pas

défendu par la loi ne peut être empêché ; nul ne peut être contraint à faire ce qu'elle n'ordonne pas. La loi n'interdit ou ne commande que des actions ; elle ne doit jamais interdire ni prescrire des opinions ou des pensées.

ART. 8. Nul ne peut être ni arrêté *ou détenu*⁴ que dans les cas que la loi a fixés et selon les formes qu'elle a prescrites, ni jugé sans avoir été dûment appelé et sans avoir eu tous les moyens de défense déterminés par la loi.

ART. 9. Les pouvoirs et les emplois ne sont ni des propriétés héréditaires ou aliénables, ni des prérogatives particulières de ceux qui en sont revêtus ; ce sont des fonctions que la société délègue pour un tems limité à quelques-uns de ses membres. Nul ne peut, sans une telle délégation légalement faite, exercer aucune autorité ni remplir aucune fonction publique.

ART. 10. Chaque citoyen a, autant qu'un autre, le droit de concourir immédiatement ou médiatement à la formation de la loi, au choix des représentans de la nation et des fonctionnaires publics.

ART. 11. Tous les devoirs de l'homme en société dérivent de cette maxime : ne faites pas à autrui ce que vous ne voudriez pas qu'on vous fit.

ART. 12. On ne peut être ni bon citoyen, si l'on ne pratique pas les vertus domes-

tiques, ni homme de bien, si l'on n'observe pas fidèlement les loix.

ART. 13. Celui que viole ouvertement les loix, se déclare en état de guerre avec la société. Celui qui les élude par ruse ou par adresse, blesse les intérêts de tous et se rend indigne de leur estime.

ART. 14.⁵ La société reçoit dans son sein les étrangers qui veulent jouir en paix des bienfaits de la liberté ; leurs personnes comme leurs propriétés sont protégées par les loix. Ceux qui introduisent ou cultivent des sciences ou des arts sont plus spécialement accueillis et encouragés.

ART. 15. La société forme des établissemens, où elle fournit du travail aux hommes laborieux et des secours aux invalides. Celui qui peut et ne veut pas travailler, n'a aucun droit aux secours publics.

ART. 16. La société, respectant la notion de l'existence d'un être suprême, garantit à tous la liberté de lui rendre, selon leur conscience, le culte qu'ils croient le plus digne de lui.

CONSTITUTION

ART. 1. La République Batave est une et indivisible.

ART. 2. La souveraineté réside dans l'universalité des citoyens Bataves.

TITRE I

Distribution du territoire et de la population

ART. 3. Le territoire de la République Batave est divisé en 15 départemens, à savoir

ceux ⁶	
du Zuiderzée	du Waal
de l'Ye	du Rhin
de Sparen	de l'Escaut
de Delft	de l'Yssel
de la Merveede	de Rees
de la Meuse	de l'Eems
de la Mark	et de Vlie
de la Veelk ⁷	

ART. 4. La circonscription de ces départemens et la liste des communes contenus dans chacun d'eux seront déterminées par une loi qui ne pourra être changée ou modifiée que tous les dix ans. Ces changemens et ces modifications n'auront jamais d'autre but et d'autre effet que de diminuer l'inégalité trop considérable qui existeroit, soit entre les surfaces, soit entre les populations de divers départemens.

ART. 5.⁸ La population Batave est distribuée en 32 quartiers ; chaque quartier en deux arrondissemens ; chaque arrondissement en deux districts ; chaque district en plusieurs assemblées primaires.

La population d'un quartier est d'environ 60.000 habitans ; celle d'un arrondissement de 30.000 et celle d'un district de 15.000.

Il y a, en général, une assemblée primaire pour cinq cents habitans, ayant ou n'ayant pas le droit d'y voter.

ART. 6. En se rapprochant le plus qu'il soit possible des bases posées dans l'article précédent, la loi déterminera la série des quartiers, arrondissemens, districts et assemblées primaires, les distinguera par des noms et fixera leurs circonscriptions respectives.

Il ne pourra être fait à cette loi aucun changement, aucune modification qu'à la fin de chaque période de dix années ; ces changemens ou modifications n'auront d'autre fin ni d'autre résultat que de rétablir l'égalité entre les portions de même nature.

ART. 7. La division en quartiers, arrondissemens, districts et assemblées primaires n'a aucune relation ni aucune correspondance nécessaire avec la division en départemens et communes.⁹

TITRE II

Qualités et conditions requises pour l'exercice des droits de citoyen batave

ART. 8. Seront inscrits sur le registre civique de leur commune, en qualité de Citoyens Bataves, tous ceux qui, nés dans la République et y ayant eu leur domicile fixe pendant les deux dernières années avant cette inscription, payent une contribution directe, foncière ou personnelle, de plus, ou ont atteint l'âge de 22 ans accomplis ou sont mariés ou ont fait une campagne dans les armées de la République Batave.

ART. 9. Les étrangers acquièrent les droits de Citoyens Bataves ou par une résidence *de sept années consécutives dans la République, ou par une résidence*¹⁰ de cinq ans seulement, s'ils ont épousé une Batave, pourvu qu'à cette condition de domicile ils réunissent les conditions d'âge et de contributions, exprimées dans le précédent article.

ART. 10. Le droit de Citoyen Batave se perd sans retour :

1. par la naturalisation en pays étranger ;
2. par l'affiliation à toute corporation étrangère qui supposerait des distinctions de naissance ou qui exigerait des vœux religieux ;
3. par la prestation d'un serment à une puissance étrangère, le seul serment féodal excepté ;¹¹
4. par l'acceptation de pensions, traitemens ou gages provenant d'un gouvernement étranger ;
5. par un jugement définitif, portant condamnation pour avoir acheté ou vendu, à prix d'argent, un ou plusieurs suffrages.

ART. 11. L'exercice des droits de Citoyen Batave est suspendu :

1. par la mise en curatelle pour dissipations, inconduite, imbécillité, fureur ou démence ;
2. par l'état de banqueroute ou d'insolvabilité et par la demande du bénéfice de cession, tant que celui qui l'a demandé n'aura pas entièrement satisfait ses créanciers ;
3. par l'état d'accusation, par un jugement de contumace, par la condamnation à des peines afflictives ou infamantes jusqu'à réhabilitation ;
4. par l'état de domestique à gages, attaché au service de la personne ou du ménage ;
5. par l'inscription dans la liste des distributions d'une caisse des pauvres durant l'année précédente ;
6. par l'état d'indigent entretenu dans une maison d'instruction ou de bienfaisance publique.

ART. 12. Lorsque, sans mission ou autorisation légalement donnée au nom de la République, on a résidé cinq ans hors du territoire batave, on ne recouvre les droits de citoyen que par une réinscription au registre civique ; laquelle ne peut être obtenue qu'après une nouvelle résidence de deux années consécutives sur le territoire Batave.

ART. 13.¹² L'inscription préalable au registre civique est une condition strictement nécessaire

1. pour l'exercice du droit de suffrage dans les assemblées primaires ;
2. pour l'exercice de toute autorité, charge ou fonction publique ;
3. pour la jouissance de toute pension payable par l'état.

Seront privés pour trois ans des droits de citoyen et de toutes fonctions ou pensions¹³

1. tous ceux qui, ayant les qualités requises pour exercer les droits de citoyen, ne se seront pas inscrits dans les trois mois

après l'établissement de la présente constitution ;

2. tous ceux qui dans la suite venant à acquérir les mêmes qualités auront négligé de se faire inscrire durant l'année qui suivra l'époque où ils les auront acquises.

ART. 14. Ceux qui, inscrits *sur le registre civique, s'absenteront*¹⁴ durant trois ans de l'assemblée primaire dont ils sont membres sans des raisons reconnues valables par cette même assemblée, seront pendant les trois années suivantes privés des droits de citoyen, de l'exercice de toutes fonctions publiques et de la jouissance de toutes pensions sur l'état.

Les mêmes suspensions auront lieu pour cinq ans à l'égard de ceux qui refuseront une fonction publique sans motifs reconnus valables par le corps constitué, auquel ils devoient appartenir ; et pour dix ans, si la fonction refusée est celle de membre du corps législatif ou du conseil d'état et si les motifs du refus ne sont pas jugés valables par le corps législatif.

Les dispositions du présent article n'auront d'exécution que jusqu'au 1er Janvier 1802 à moins qu'à cette époque elles ne soient expressément renouvelées par une loi.

ART. 15. L'inscription civique ne sera accordée qu'à ceux qui feront, entre les mains de l'administration municipale de leur domicile, la déclaration suivante :

“Je promets volontairement que je serai fidèle au peuple batave et religieux observateur de sa constitution ; que dans les nominations auxquelles je devrai concourir, soit comme citoyen, soit comme électeur, je ne donnerai jamais mon suffrage à aucun de ceux que je croirai, en ma conscience, partisan du gouvernement stathoudérien ou du gouvernement fédératif”.¹⁵

Cette promesse et toutes celles qui seront mentionnées dans les titres suivants de la constitution, cessera d'être exigée au 1er

Janvier 1802, à moins que ce terme ne soit prolongé par la loi.

ART. 16.¹⁶ Jusqu'au 1er Janvier 1802 aucun droit de suffrage, à aucune fonction publique, ne pourra être exercé

1. par les parens ou alliés des émigrés, soit en ligne directe, soit en ligne collatérale, jusqu'au degré de cousin germain, exclusivement ;

2. par ceux qui, depuis le 1er Janvier 1795, ont, par des écrits imprimés et signés, par des déclarations, protestations et actes publics quelconques, manifesté leur attachement au gouvernement stathoudérien.¹⁷

ART. 17. A compter de la sixième année après l'établissement de la constitution, l'inscription au registre civique ne sera accordée qu'à ceux qui sauront lire et écrire en langue hollandaise. Cette condition est exigée, dès aujourd'hui, pour l'exercice de toutes fonctions publiques établies par la constitution, y compris celle d'électeur.

ART. 18. Lorsqu'il y a contestation sur le droit que quelqu'un prétend avoir à voter dans une assemblée primaire, la question est jugée provisoirement par cette assemblée elle-même et définitivement *par le corps législatif*.¹⁸

*Le corps législatif a pareillement le droit exclusif de prononcer définitivement sur toute contestation qui a pour objet la validité d'une élection ou l'idéonéité constitutionnelle ou légale de l'élu.*¹⁹

ART. 19.²⁰ Nul citoyen ne peut entrer en exercice d'une fonction publique quelconque, s'il lui reste des comptes à rendre à la république ou à l'un des départemens ou à l'une des communes qui la composent.

ART. 20. Quand un membre d'un corps constitué quelconque vient à perdre les droits de Citoyen Batave, ou à en être suspendu pour quelque une des causes

ci-dessus mentionnées, il cesse d'être membre de ce corps constitué.

TITRE III

Assemblées primaires

ART. 21. Une assemblée primaire se compose de citoyens domiciliés dans une portion de territoire déterminée par la loi. Le domicile requis pour voter dans une assemblée primaire, s'acquiert par la seule résidence pendant une année, dans la dite portion du territoire, et ne se perd que par un an d'absence.

ART. 22. Les garnisons ne seront jamais regardées comme les lieux des domiciles des militaires, à moins qu'ils n'y aient en même temps leur domicile fixe. Aucun militaire ne peut quitter son poste ni sa garnison pour se rendre au lieu ordinaire de son domicile, à l'effet d'exercer les droits de citoyen dans l'assemblée primaire.

ART. 23. Nul ne peut paraître en armes dans une assemblée primaire ni revêtu, soit d'un uniforme, soit d'un signe de quelque charge, emploi ou dignité.

ART. 24. Nul ne peut se faire remplacer dans les assemblées primaires ni voter pour le même objet dans plus d'une de ces assemblées.

ART. 25. Les assemblées primaires se réunissent :

1. pour accepter ou rejeter les changements à l'acte constitutionnel proposés par les assemblées de révision ;

2. pour faire les élections qui leur appartiennent suivant l'acte constitutionnel.

ART. 26. Chaque assemblée primaire s'ouvre de plein droit chaque année, le premier mardi²¹ du mois d'avril et elle procède suivant qu'il y a lieu à la nomination

1. d'un électeur ;

2. des membres de l'administration municipale ;

3. des membres des tribunaux de district.

ART. 27. A aucune autre époque que celle du premier mardi d'avril de chaque année il ne peut s'ouvrir aucune assemblée primaire, sinon en vertu d'une loi qui l'auroit expressément convoquée.

ART. 28. Ce qui se fait dans une assemblée primaire au delà de l'objet de sa convocation et contre les formes déterminées par la constitution est nul.

ART. 29. Les assemblées primaires se constituent provisoirement sous la présidence du plus ancien d'âge, le plus jeune remplissant les fonctions de secrétaire. Elles sont définitivement constituées par la nomination du président, d'un secrétaire et des scrutateurs. Cette nomination et toutes celles dont il est parlé dans la présente constitution, se font au scrutin secret. Aucune élection publique ne peut se faire à voix haute.²²

ART. 30. La simple pluralité relative n'est suffisante que pour l'élection des présidents, secrétaires et scrutateurs de l'assemblée ; pour toute autre élection, la pluralité absolue est nécessaire.

ART. 31. Dans tous les cas d'égalité de suffrages, le sort décide entre les concurrents.

ART. 32. La loi déterminera les formes des scrutins, en tout ce qui n'aura point été prévu et réglé par la constitution.

ART. 33. La police intérieure des assemblées primaires n'appartient qu'à ces assemblées elles-mêmes.

TITRE IV

Assemblées electorales

ART. 34. Pour être électeur, il faut réunir aux conditions énoncées dans le titre précédent, les deux conditions suivantes :

la 1e d'être âgé de trente ans accomplis ;
la 2e d'être, ou bien propriétaire ou usufruitier d'un bien fixe situé sur le territoire de la République et produisant un revenu annuel de 20 florins au moins, ou bien fermier d'un bien fixe situé dans la République et dans le loyer soit :

Dans une commune de 2.500 habitans et au-dessous de 30 florins ;

dans une commune de 2.501 habitans jusqu'à 5.000 de 50 florins ;

de 5.001 jusqu'à 15.000 de 75 florins ;

de 15.001 jusqu'à 35.000 de 100 ;

de 35.001 jusqu'à 50.000 de 150 ;

et au-dessus de 50.000 de 200.

ART. 35. Chaque assemblée primaire nomme un électeur qu'elle ne peut prendre que parmi ses propres membres présens à la séance.²³

ART. 36. Dès qu'un citoyen est nommé électeur, il fait publiquement et au sein de son assemblée primaire, la déclaration suivante :

"je promets, que je ne donnerai jamais mon suffrage qu'à un homme honnête, instruit, ayant les qualités requises par la loi et celles que l'intérêt de la patrie sollicite. Je ne nommerai aucun candidat que je croirai, en ma conscience, l'un des partisans, soit du gouvernement stathoudérien, soit du gouvernement fédéral."

ART. 37. Les dispositions des articles 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32 et 33 du titre précédent sur les assemblées primaires sont communes aux assemblées d'électeurs.

ART. 38. Les assemblées d'électeurs, de deux ou plusieurs quartiers différens, ne peuvent correspondre entre elles.

ART. 39. Une assemblée d'électeurs ne peut envoyer ni recevoir aucune adresse, aucune pétition, aucune députation. Elle ne correspond qu'avec le commissaire du conseil d'état et avec les assemblées d'électeurs du même quartier ; cette correspondance ne peut avoir d'autres objets ni d'autres modes que ceux qui seront déterminés par les articles suivans du présent titre.

ART. 40.²⁴ Les nominations confiées aux électeurs se divisent en trois classes. Les premières se font en assemblées de district ; les secondes en assemblées d'arrondissement ; les troisièmes en assemblées de quartier. Les titres suivans de la constitution détermineront, par rapport à chaque fonction publique, législative, administrative ou judiciaire, le genre de l'assemblée électorale qui devra procéder à la nomination des fonctionnaires.

ART. 41. Les électeurs se réunissent selon qu'il y a lieu, en assemblée de district, le second mardi du mois d'avril de chaque année, en assemblée d'arrondissement le troisième mardi et en assemblée de quartier le quatrième mardi de même mois. La session de chacune de ces assemblées ne peut en aucun cas durer plus de 4 jours.

ART. 42. Quand l'élection doit être consommée dans l'assemblée de district, les électeurs y procèdent simplement dans les formes établies pour les assemblées primaires.

ART. 43. Quand l'élection définitive doit se faire en assemblée d'arrondissement ou de quartier, les électeurs de chaque district se divisent par la voie du sort, en deux sections composées autant qu'il est possible, d'un égal nombre de votans, de part et d'autre.

ART. 44. Chaque section élit pour la fonction publique qu'il s'agit de remplir, un can-

didat qu'elle ne peut prendre parmi ses propres membres.

ART. 45. Si les deux sections ont élu le même candidat, les deux sections réunies, en élisent un second, qu'elles ne peuvent prendre parmi les électeurs du district.

ART. 46. Les deux sections réunies procèdent ensuite à un tirage au sort entre tous leurs membres, à l'effet d'en désigner neuf qui devront seuls, se rendre à l'assemblée électorale de l'arrondissement ou du quartier. Ne participeront point à ce tirage ceux des membres de l'assemblée électorale du district qui se trouveroient au nombre des candidats choisis par l'une ou l'autre section.²⁵

ART. 47. L'assemblée d'arrondissement ou de quartier, composée des électeurs envoyés au nombre de neuf par chacun des districts, procède aux nominations qui lui sont attribuées. *Elle peut choisir pour remplir une fonction publique, tant sûr que hors la liste des candidats présentés à cet effet par les assemblées de district.*²⁶ Ceux des membres de l'assemblée électorale d'arrondissement ou de quartier dont les noms se trouveraient inscrits dans la liste des candidats ne peuvent voter ni rester dans l'assemblée.²⁷

ART. 48. Dans une assemblée électorale d'arrondissement ou de quartier, il se fait pour chaque élection autant de scrutins qu'il est nécessaire pour qu'un candidat obtienne la majorité absolue.

Si personne ne l'a obtenue au premier scrutin, au second, au troisième, le scrutin suivant a lieu entre tous les candidats qui ont obtenu des voix, excepté celui qui en a réuni le moins *et ainsi de suite jusqu'à ce que l'élection soit consommée.*²⁸

ART. 49. Chaque électeur obligé de se déplacer reçoit une indemnité fixée chaque année par la loi.

ART. 50. Aucun citoyen ayant été membre d'une assemblée électorale ne peut prendre le titre d'électeur, ni se réunir en cette qualité à ceux qui ont été avec lui membres de cette même assemblée. La contravention au présent article est un attentat à la sûreté générale.

ART. 51. Le conseil d'état charge, en chaque district, arrondissement et quartier, l'un de ses commissaires près les administrations municipales ou centrales, de l'informer de l'ouverture et de la clôture des assemblées d'électeurs. Ce commissaire ne peut arrêter ni suspendre les opérations de ces assemblées, ni entrer dans le lieu de leurs séances ; mais il a le droit de demander communication du procès verbal de chaque séance dans les 24 heures qui la suivent et il est tenu de dénoncer au Conseil d'Etat les infractions qui seroient faites à l'acte constitutionnel.

TITRE V

Corps législatif

Section Première

Dispositions générales

ART. 52. Le corps législatif ne peut exercer par lui-même ni par des délégués le pouvoir exécutif ni le pouvoir judiciaire. *Il ne peut en aucun cas déléguer à un ou plusieurs de ses membres, ni à qui que ce soit, aucune des fonctions qui lui sont attribuées par la constitution.*²⁹

ART. 53. Les membres du corps législatif ne peuvent être liés par aucun mandat spécial, ni impératif ni de pure instruction. Les assemblées primaires ou électorales n'ont jamais le droit de donner de tels mandats à leurs élus.

ART. 54. Aucun membre du corps législatif n'est le représentant spécial d'une portion déterminée du territoire ou de la population.

Il concourt avec tous ses collègues à former la représentation nationale.

ART. 55. Les membres du corps législatif jouissent d'un traitement annuel *équivalent à 800 quintaux de bled, duquel il sera déduit la valeur de 4 quintaux*³⁰ par jour au profit de l'état pour chaque absence³¹ qui aura lieu sans une cause préalablement déclarée légitime *par la loi ou par le règlement*.³²

ART. 56. Le premier acte d'un nouveau membre du corps législatif est d'y faire solennellement la déclaration suivante :

“Je promets de remplir fidèlement les fonctions de législateur, de maintenir de tout mon pouvoir la constitution et de ne donner mon suffrage à aucun projet que je croirai propre à préparer le rétablissement du gouvernement stathoudérien ou du gouvernement fédératif”.

ART. 57. Il y a incompatibilité entre la qualité de membre du corps législatif et l'exercice d'une autre fonction publique. La loi détermine le mode du remplacement définitif ou temporaire des fonctionnaires publics qui viennent à être élus membres du corps législatif.

ART. 58. *A compter de l'an 1810 les membres du corps législatif ne seront pendant la durée de leur mission éligible à aucune fonction, place ou emploi public quelconque*.³³

ART. 59. Le corps législatif et le conseil d'état ont leur résidence dans la même commune.

ART. 60.³⁴ Le corps législatif n'assiste à aucune cérémonie publique et n'y envoie point de députation.

ART. 61. Le corps législatif a une garde soldée aux frais de la République. Elle ne peut être composée de plus de 600³⁵ hommes.

Section Deuxième

Organisation et division du corps législatif

ART. 62. Le corps législatif est divisé en deux chambres. La grande chambre et la chambre des anciens.³⁶

ART. 63. En général et à l'exception des seuls cas énoncés dans la constitution, il appartient exclusivement à la grande chambre de rédiger et proposer les lois et à la chambre des anciens de les décréter.

ART. 64. En aucun cas les deux chambres ne peuvent délibérer ensemble ni se réunir en une même salle.

ART. 65. Chaque chambre commence chaque année sa session le premier mardi du mois de juin.

ART. 66.³⁷ Le nombre des membres de la chambre des anciens est double de celui des quartiers mentionnés dans l'art. 5 et le nombre des membres de la grande chambre est double de celui des arrondissements mentionnés au même article.

ART. 67. *Les membres de la chambre des anciens et ceux de la grande chambre sont nommés par les assemblées électorales de quartier*.³⁸

ART. 68. La première fois, toutes les assemblées de quartier nommeront chacune deux membres de la chambre des anciens et quatre membres de la grande chambre³⁹.

ART. 69. En chaque année suivante il sera fait un renouvellement du *quart des membres de chaque chambre ou de la fraction la plus voisine de cette quotité*.⁴⁰

ART. 70. Il sera fait une division de la République en *quatre parties composées chacune d'un nombre égal de quartiers, autant qu'il sera possible il sera établi entre ces quatre parties un ordre, suivant lequel chacune d'elles devra dans une période de quatre années concourir une fois, par*

*ses assemblées électorales de quartier, à la nomination d'un quart des membres de la chambre des anciens et une autre fois par les mêmes assemblées à la nomination d'un quart des membres de la grande chambre.*⁴¹

ART. 71. Les membres de l'une et de l'autre chambre sortants après *quatre*⁴² années, peuvent être réélus immédiatement pour les *quatre*⁴³ années suivantes, après quoi il faudra un intervalle de deux ans pour qu'ils puissent être réélus de nouveau.

ART. 72. Si dans l'intervalle d'une élection à l'autre une place vient à vacquer dans l'une des chambres, il n'est point procédé extraordinairement au remplacement, mais à l'époque ordinaire des élections les plus prochaines il y est pourvu par la nomination d'un législateur, qui ne reçoit de mission que pour le tems qui peut rester encore au remplacé. Cette nomination se fait par l'assemblée électorale *du quartier*⁴⁴ qui avait nommé celui dont la place est devenue vacante.

ART. 73. Néanmoins, si dans l'intervalle d'une élection à l'autre, l'une des chambres vient à perdre un *quart*⁴⁵ de ses membres, des assemblées primaires et par suite des assemblées électorales, sont extraordinairement convoquées à l'effet de pourvoir aux remplacements ; les choix des remplaceans se font dans *les quartiers*⁴⁶ qui avoient nommés les législateurs à remplacer et les nouveaux élus ne reçoivent de mission que pour le temps qui restait à ceux auxquels ils succèdent.

ART. 74. La dernière disposition de l'article précédent ne sera point appliquée aux cas où il s'agirait de remplacer un législateur dont la mission devoit expirer en moins d'un an. En ce cas le remplaçant est élu à la fois pour le reste de l'année et pour les *quatre*⁴⁷ années suivantes et cette élection extraordinaire tient *lieu pour le quartier*⁴⁸ de

l'élection ordinaire qui devoit y être faite au mois de mai suivant.

ART. 75.⁴⁹ A la première formation du corps législatif, chaque chambre fera la vérification des pouvoirs de ses propres membres ; elle pourra prononcer définitivement les admissions, mais aucune annulation de pouvoirs ne sera définitive que lorsqu'elle aura été prononcée successivement par l'une et par l'autre chambre.

ART. 76. Dans la suite, la vérification des pouvoirs des législateurs nouvellement élus se fait dans les vingt jours après leur élection et avant qu'aucun de ces nouveaux membres ait pu prendre place au corps législatif.

ART. 77. La vérification des pouvoirs d'un nouvel élu se fait *par la chambre pour laquelle il a été nommé et les décisions de chaque chambre sont à cet égard définitives.*⁵⁰

ART. 78. Dans l'une et l'autre chambre, les fonctions de président et secrétaires ne peuvent excéder la durée d'un mois. Néanmoins, lorsque le corps législatif s'est mis en vacance, les présidents et secrétaires en exercice y restent durant les premiers quinze jours après la reprise des séances.

ART. 79. Chaque chambre nomme et destitue les messagers d'état, huissiers et employés qui lui sont nécessaires et dont le nombre est déterminé par la loi.

Les messagers d'état portent les actes de l'une des chambres à l'autre chambre et au conseil d'état.

ART. 80. Le corps législatif nomme et prend hors de son sein un garde des archives de la République.

ART. 81. Ni l'une ni l'autre des chambres ne peut créer dans son sein de commissions permanentes, seulement chaque chambre a la faculté, lorsqu'une matière lui paraît susceptible d'un examen préparatoire, de

nommer parmi ses membres une commission spéciale qui se renferme uniquement dans l'objet de sa formation et qui est dissoute aussitôt que la chambre a statué sur cet objet.

ART. 82. Chaque chambre a le droit d'interrompre ses séances durant cinq jours au plus. Tout ajournement plus long est une vacance qui ne peut avoir lieu que pour l'une et l'autre chambre à la fois et de l'express consentement de toutes deux.

ART. 83. L'une et l'autre chambre ont également le droit de proposer la résolution tendante à mettre le corps législatif en vacances. Cette résolution devient loi lorsqu'elle est confirmée par celle des deux chambres qui ne l'a point proposée.

ART. 84. Les vacances du corps législatif ne peuvent avoir lieu durant le trimestre d'avril, mai et juin.⁵¹

ART. 85. Durant les vacances du corps législatif les présidents et secrétaires de l'une et de l'autre chambre, qui se trouvent en fonction, demeurent dans la commune où le corps législatif réside ; ils s'assemblent chaque jour pour recevoir les adresses ; ils examinent et décident à la pluralité des voix, s'il y a lieu de convoquer extraordinairement le corps législatif. En cas d'égalité de suffrages la convocation a lieu. Le président de la chambre des anciens préside toujours à toutes les réunions, actes et délibérations mentionnés dans le présent article.

Section Troisième

Ordre et règles des délibérations

ART. 86. Ni l'une ni l'autre des chambres ne peut délibérer sur un objet quelconque, si la majorité absolue du nombre complet de ses membres n'est présente.

ART. 87. Toute délibération se prend à la majorité absolue du nombre des membres présents, mais la majorité des deux tiers est nécessaire

1. pour déclarer ou reconnaître l'urgence d'une proposition
2. pour proposer ou prononcer l'abrogation d'une loi
3. pour proposer ou prononcer un décret d'accusation
4. pour accorder des gratifications ou des pensions
5. pour voter la révision d'un ou plusieurs articles de l'acte constitutionnel.⁵²

ART. 88. Les séances de l'une et de l'autre chambre sont publiques. Les procès verbaux en sont imprimés.

ART. 89. Le nombre des assistants aux séances de l'une des chambres ne peut excéder le double du nombre de ses membres. Les assistants ne doivent se permettre aucun signe d'approbation ou d'improbation.

ART. 90. Chaque chambre peut, quand elle le juge convenable, se former en comité général et secret, mais seulement pour discuter. Il ne peut être pris en comité secret aucune délibération, sinon relativement à des déclarations de guerre et à des traités de paix, d'alliance ou de commerce.

ART. 91. Chaque chambre a le droit de police dans le lieu de ses séances et spécialement sur ses propres membres, mais elle ne peut prononcer contre eux de peines plus fortes que la censure, les arrêts pour huit jours et la prison pour trois.

ART. 92. Il sera fait dans la forme ordinaire des lois un règlement pour la tenue des séances de l'une et de l'autre chambre ; toutes les dispositions de cette loi seront observées tant qu'elles n'auront pas été abrogées par d'autres lois.

Section Quatrième

De la grande chambre

ART. 93. Sont éligibles pour membres de la grande chambre tous ceux qui, aux qualités requises pour être citoyens bataves, réunissent les deux qualités suivantes :

1. d'avoir atteint l'âge de 30 ans accomplis ;
2. d'être nés dans la République et d'y avoir résidé durant les dix dernières années ou, s'ils sont nés ailleurs, d'avoir eu pendant les 15 dernières années leur domicile fixe dans la République.

ART. 94. La grande chambre ne délibère sur les propositions qui lui sont faites par ses membres ou par ses commissions qu'en observant les formes suivantes :

1. Il se fait trois lectures de la proposition et l'intervalle entre deux de ces lectures est de trois jours au moins.
2. La proposition peut être ajournée ou rejetée après la première et après la seconde lecture, elle ne peut être résolue qu'après la troisième.
3. La seconde lecture n'a lieu qu'autant qu'elle a été demandée par cinq membres.
4. Les modifications et les dispositions additionnelles sont proposées après la troisième lecture ; la grande chambre peut les rejeter aussitôt, mais elle ne peut les adopter qu'après un nouvel intervalle de trois jours.

ART. 95. Sont exemptes des formes prescrites par l'article précédent, les propositions que la grande chambre déclare urgentes par une délibération préalable.

ART. 96. Les propositions adoptées par la grande chambre s'appellent résolutions. Le préambule d'une résolution énonce ou les dates des trois lectures ou la déclaration de l'urgence et ses motifs.

Section Cinquième

De la chambre des anciens

ART. 97. Sont éligibles pour membres de la chambre des anciens tous ceux qui, aux qualités requises pour être citoyens Bataves, réunissent les trois conditions suivantes :

1. d'avoir atteint l'âge de 40 ans accomplis ;
2. d'être mariés ou veufs ;
3. d'être nés dans la République et d'y avoir résidé durant les 15 dernières années ou, s'ils sont nés ailleurs, d'avoir eu pendant les 25 dernières années un domicile fixe dans la République.

ART. 98. A compter de la sixième année après l'établissement de la constitution nul ne sera éligible pour membre de la chambre des anciens, si outre les conditions exigées par le précédent article, il n'a été ministre de la République, soit dans l'intérieur soit auprès d'une puissance étrangère, ou membre, soit du tribunal de cassation, soit du conseil d'état soit du corps législatif.

ART. 99. Aussitôt qu'une résolution parvient à la chambre des anciens, le président donne lecture du préambule.

ART. 100. Si la résolution est précédée d'une déclaration d'urgence, la chambre des anciens délibère d'abord pour approuver ou rejeter l'acte d'urgence. Si elle approuve cet acte, elle motive l'approbation et délibère ensuite sur le fonds de la résolution. Si l'acte d'urgence est rejeté il n'est pris par la chambre des anciens aucune délibération sur le fonds.

ART. 101. Si la résolution n'est pas précédée d'une déclaration d'urgence, la chambre des anciens ne peut approuver ou rejeter qu'après trois lectures ; et l'intervalle entre deux de ces lectures ne peut être moindre de trois jours.

ART. 102. La chambre des anciens n'ex-
plique et ne motive jamais le refus d'approu-
ver une résolution. Tous les articles d'une
même résolution sont indivisiblement adop-
tés ou rejetés.⁵³

ART. 103. Une résolution rejetée par la
chambre des anciens ne peut plus être re-
produite qu'après deux ans révolus. Néan-
moins la grande chambre peut toujours
prendre une résolution contenant des ar-
ticles qui faisoient partie d'une résolution
rejetée.

ART. 104. Les actes de la chambre des
anciens sont exprimés par les formules sui-
vantes :

1. Si une résolution n'est précédée ni d'un
acte d'urgence, ni de l'énoncé des dates des
lectures, la chambre des anciens la rejette
en ces termes : La constitution ne permet
pas de délibérer sur la résolution.

2. Si la chambre ne reconnaît point
un acte d'urgence, elle le déclare en ces
termes : la chambre des anciens ne recon-
naît pas l'urgence de la résolution.

3. Si l'urgence est reconnue : la chambre
des anciens, considérant ... , confirme
l'acte par lequel la grande chambre a dé-
claré l'urgence de la résolution suivante.

4. S'il s'agit d'une résolution non précé-
dée d'un acte d'urgence, la chambre des
anciens ajoute au préambule l'énoncé des
dates des jours où elle a entendu les trois
lectures de cette résolution.

5. Le refus d'approuver une résolution
s'exprime ainsi : la chambre des anciens
n'adopte pas.

6. L'approbation s'énonce en ces termes :
La chambre des anciens approuve la réso-
lution et la décrète comme loi de la répu-
blique.

ART. 105. La chambre des anciens ren-
voie à la grande chambre les résolutions
rejetées. Elle adresse à la grande chambre

et au conseil d'état les résolutions approu-
vées.

ART. 106. La translation du corps législa-
tif d'une commune à une autre peut s'opérer
de deux manières, ou par une loi propo-
sée par la grande chambre et sanctionnée
par celle des anciens, ou par un décret pro-
noncé par la seule chambre des anciens.⁵⁴

ART. 107. Le décret prononcé par la
seule chambre des anciens conformément
à la dernière disposition de l'article précé-
dent est irrévocable, il a l'effet de suspendre
les pouvoirs de l'une et de l'autre chambre
jusqu'à ce qu'elles aient repris séance, au
jour et au lieu désigné par le décret ; en ce
seul cas et durant un mois après la reprise
des séances, chaque chambre peut délibé-
rer dans l'absence de la majorité du nombre
complet de ses membres ; il suffit que le
tiers de chacune soit présent.

ART. 108. Le lendemain du jour de la re-
prise des séances, il est dressé une liste
des absents, lesquels sont déclarés déchus
de leurs fonctions, à moins que les motifs de
leur absence ne soient reconnus légitimes
par la chambre des anciens. Si l'une des
chambres se trouve avoir perdu le *quart*⁵⁵
de ses membres, des assemblées primaires
et par suite des assemblées électorales sont
convoquées pour procéder aux remplace-
ments conformément à l'art. 73.

ART. 109. Lorsque la chambre des an-
ciens a prononcé le décret de translation,
les membres de l'une et de l'autre chambre
et ceux du conseil d'état qui ne se rendent
point au lieu et au jour indiqués et dont les
excuses ne sont pas reconnues valables,
tous les fonctionnaires publics, en général
tous les individus qui mettent obstacle à
l'exécution de l'une des dispositions des
deux précédents articles, sont coupables
d'attentat à la sûreté générale.

Section Sixième

*Garantie des membres du corps législatif*⁵⁶

ART. 110. Les citoyens qui sont ou ont été membres du corps législatif, ne peuvent être recherchés, accusés ni jugés en aucun tems pour ce qu'ils ont dit ou écrit dans l'exercice de leurs fonctions.

ART. 111. Depuis l'instant de leur nomination jusqu'au trentième jour après l'expiration de leurs fonctions, les membres du corps législatif ne peuvent être arrêtés, accusés ou jugés que dans les formes prescrites par les articles suivans.

ART. 112. Ils peuvent pour faits criminels être saisis en flagrant délit, mais il en est donné avis sans délai au corps législatif.

Si après y avoir délibéré dans la forme ordinaire avec les délais des trois lectures, la grande chambre ne déclare pas à la majorité des deux tiers qu'il y a lieu à l'accusation, le saisi est mis en liberté et reprend ses fonctions.

Si la grande chambre déclare qu'il y a lieu à l'accusation, la résolution qu'elle prend à cet égard, est envoyée à la chambre des anciens, et si celle-ci, après les trois lectures, ne confirme pas la résolution, le saisi est mis en liberté et reprend sa place au corps législatif.

Si au contraire la résolution est confirmée, l'accusé est traduit devant la Haute Cour Nationale.

Chaque chambre, avant de délibérer, mande le prévenu et lui accorde la parole pour sa justification.

ART. 113. Hors du cas du flagrant délit la mise en jugement d'un membre du corps législatif ne peut être provoquée que par une dénonciation adressée à la grande chambre et signée par trois citoyens revêtus ou non, d'une autorité publique quelconque, mais qui justifient par des preuves écrites de leurs qualités de Citoyens Bataves.

La grande chambre peut de suite et sans

aucune discussion déclarer à la simple majorité qu'il n'y a pas lieu à délibérer sur la dénonciation.

Si au contraire la majorité est d'avis de s'en occuper,⁵⁷ la grande chambre, et après elle, la chambre des anciens, s'il y a lieu, délibèrent sur l'accusation, en observant les délais entre les trois lectures et en donnant au dénoncé les moyens d'être entendu dans sa justification. L'accusation, si elle est décretée, est portée devant la Haute Cour Nationale.

ART. 114. Toute discussion dans l'une et l'autre chambre, soit sur *la prévention*, soit⁵⁸ sur l'accusation d'un membre du corps législatif se fait en comité général et secret.

ART. 115. Toute délibération en l'une ou l'autre chambre soit sur *la prévention*,⁵⁹ soit sur l'accusation d'un membre du corps législatif, se prend à l'appel nominal et au scrutin secret.

ART. 116. Si l'accusé est absous par la Haute Cour Nationale, il vient reprendre ses fonctions au corps législatif.

TITRE VI

Pouvoir exécutif

Section Première

Election des membres du conseil d'état

ART. 117.⁶⁰ Le pouvoir exécutif est exercé par un conseil d'état composé de 5 membres.

ART. 118. Chaque année on procède à l'élection d'un nouveau membre du conseil d'état.

ART. 119. En chacune des quatre premières années, le sort décidera de la sortie successive des cinq membres qui auront été nommés à la première formation. A compter

de la cinquième année, le membre sortant sera toujours celui qui aura été en fonction durant cinq ans.

ART. 120.⁶¹ Pour l'élection d'un membre du conseil d'état, la grande chambre nomme un candidat et le lendemain la chambre des anciens nomme aussi un candidat qui ne peut être le même que celui nommé par la grande chambre.

La grande chambre fait cette nomination le premier mardi d'avril, et la chambre des anciens le premier mercredi du même mois. Ces deux nominations se font au scrutin secret et à la majorité absolue du nombre complet des membres de chaque chambre.

ART. 121. Les noms des deux candidats choisis par l'une et l'autre chambre sont envoyés aux assemblées électorales de district, où chaque électeur donne son suffrage à l'un de ces deux candidats. Chaque assemblée de district adresse à l'archiviste de la République l'état du nombre de suffrages obtenus par l'un et par l'autre candidat. L'archiviste après avoir fait imprimer tous les dits états, en remet les originaux à l'une des chambres laquelle en vérifie le résultat et proclame l'élu. Cette fonction est remplie alternativement par l'une et l'autre chambre, savoir la première année par celle des anciens, la seconde année par la grande chambre, et ainsi de suite.

ART. 122. Pour la première formation du conseil d'état il y aura cinq listes de candidats composées, chacune de deux noms ; les électeurs de district voteront séparément sur chacune de ces listes ; ils seront obligés de choisir : 1e entre les deux candidats qui auront été nommés les premiers par l'une et par l'autre chambre, puis entre les deux nommés les seconds, et ainsi de suite, de telle sorte qu'il soit précédé chaque fois comme s'il n'y avoit qu'un seul membre du conseil d'état à élire.

L'ordre des listes et des nominations

n'établira aucun rang ni aucune distinction entre les élus.

ART. 123. Si une ou deux places viennent à vacquer dans le conseil d'état depuis le premier février jusqu'au premier mardi d'avril, il n'est procédé au remplacement qu'à l'époque ordinaire des élections. Si la vacance a lieu en quelqu'autre mois de l'année, on procède extraordinairement et dans le plus court délai possible au remplacement.

Le remplacement se fait aussi extraordinairement et dans le plus court délai possible lorsque trois places viennent à vaquer à quelque époque que ce soit.

ART. 124. Celui qui est nommé pour remplir une place devenue vacante autrement que par l'expiration de la durée constitutionnelle de la mission de son prédécesseur, n'est élu que pour le tems qui restoit au remplacé ; mais si le remplacé devoit sortir du conseil d'état au renouvellement ordinaire le plus prochain, le remplacant est élu à la fois pour le tems qui restoit au remplacé et pour les cinq années suivantes.

ART. 125. Ne sont éligibles pour membres du conseil d'état que les Citoyens Bataves agés de quarante ans, nés dans la République et y ayant eu leur domicile pendant les 20 dernières années. A compter de l'an 1810⁶² nul ne pourra être élu membre du conseil d'état s'il n'a été membre du tribunal de cassation ou du corps législatif ou s'il n'a été ministre de la République soit dans l'intérieur soit auprès des puissances étrangères.

ART. 126. Les parents ou alliés jusqu'au troisième degré inclusivement ne peuvent être en même tems membres du conseil d'état, ni s'y succéder qu'après un intervalle de deux ans.⁶³

ART. 127. A compter de l'an 1810⁶⁴ on ne pourra élire pour membre du conseil

d'état ni les membres du corps législatif ni ceux sortis depuis moins *d'un an*⁶⁵ de l'une ou de l'autre chambre.

ART. 128. A la première formation du conseil d'état, ses membres seront installés dans le plus court délai possible après leur élection. En chaque année suivante le nouvel élu sera installé le premier mardi de juin.

ART. 129. Tout nouveau membre du conseil d'état prononcera le jour de son installation et enverra à l'une et à l'autre chambre du corps législatif la déclaration suivante, écrite et signée de sa main :

"je promets solennellement de remplir avec zèle et fidélité les devoirs de la magistrature suprême dont je suis revêtu, de maintenir la constitution, de veiller à la sûreté du peuple Batave, de travailler à l'accroissement de la prospérité, de réprimer avec énergie toute manoeuvre tendante au rétablissement du gouvernement stathoudérien ou du gouvernement fédératif".

ART. 130. *A compter de la cinquième année après l'établissement de la constitution, un membre sortant du conseil d'état n'y pourra être réélu qu'après un intervalle de cinq ans.*⁶⁶

ART. 131. Si les cinq places du conseil d'état venoient à vaquer ensemble, les fonctions de ce conseil seroient provisoirement et jusqu'à l'installation des nouveaux élus remplies par les ministres en exercice.

Si trois places seulement du conseil d'état viennent à vaquer ensemble, les deux restans se nomment un adjoint provisoire.

S'il ne reste qu'un seul membre du conseil d'état, il se nomme un adjoint provisoire avec lequel il choisit un second adjoint.

Les adjoints provisoires ne peuvent être pris que parmi les citoyens éligibles au conseil d'état.

Section Deuxième

Organisation intérieure du conseil d'état ; nominations et fonctions de ses agens

ART. 132. Chaque membre du conseil d'état le préside à son tour durant un mois seulement. Le président a la signature et la garde du sceau national.

ART. 133. Le conseil d'état se nomme un secrétaire pris hors de son sein : ce secrétaire contresigne les expéditions et rédige les délibérations.

ART. 134. Le conseil d'état peut, quand il le juge à propos, délibérer sans l'assistance de son secrétaire ; en ce cas ses délibérations sont rédigées sur un registre particulier par un des membres du conseil d'état.

ART. 135. La minute de toute délibération est signée de trois membres *au moins*.⁶⁷

ART. 136. Le conseil d'état ne peut délibérer s'il n'y a au moins trois membres présents.

ART. 137. Chaque membre du conseil d'état a le droit de faire inscrire sur les registres son avis motivé.

ART. 138. Sont agens propres et immédiats du conseil d'état et, à ce titre, nommés et destitués par lui seul,

1. Son secrétaire ;
2. ses ministres chargés sous sa direction de l'exécution des loix et des diverses parties de l'administration publique ;
3. ses commissaires près *la trésorerie nationale, près le bureau de comptabilité, près chaque administration départementale, municipale ou autres*,⁶⁸ près chaque tribunal de district ou de quartier, près le tribunal de cassation et les substitués des dits commissaires ;
4. les messagers d'état, huissiers et autres employés près le conseil d'état.

ART. 139. La loi détermine les fonctions des ministres et leur nombre, qui doit être de quatre au moins, de six au plus.

ART. 140. Les ministres ne peuvent former un conseil que dans le cas prévu par l'article 131.

ART. 141. Les ministres sont responsables de l'inexécution, tant des loix que des arrêtés du conseil d'état.

ART. 142. Le conseil d'état ne peut choisir pour secrétaire, pour ministres, pour envoyés près les puissances étrangères que des Citoyens Bataves agés de trente ans, nés dans la République et y ayant eu leur domicile durant les 15 dernières années. Il ne peut *choisir son secrétaire ni ses ministres*⁶⁹ parmi les parens ou alliés de l'un de ses membres jusqu'au troisième degré, inclusivement.

ART. 143. Le conseil d'état peut choisir dans toute l'étendue de la République ses commissaires près les administrations locales parmi tous les Citoyens Bataves éligibles aux places d'administrateurs et ses commissaires près les tribunaux parmi tous les Citoyens Bataves éligibles aux fonctions de juge. Il n'est pas tenu de prendre les dits commissaires parmi les citoyens domiciliés dans le ressort soit des administrations soit des tribunaux.⁷⁰

ART. 144. Le conseil d'état ne *pourra*, à *compter de l'an*⁷¹ 1810, nommer à aucun place ou fonction quelconque les membres du corps législatif. Il ne peut choisir *pour ministres*⁷² ceux sortis de l'une ou de l'autre chambre depuis moins d'un an.

ART. 145. La garde habituelle du conseil d'état est soldée aux frais de la République. Elle est composée de *cent cinquante*⁷³ hommes à pied et de *cent cinquante*⁷⁴ hommes à cheval.

ART. 146. La garde du conseil d'état l'accompagne dans les cérémonies et marches publiques, où il a toujours le premier rang.

ART. 147. Tout poste de la force armée doit au conseil d'état et à chacun de ses membres les honneurs militaires supérieurs.

ART. 148. Les membres du conseil d'état ne peuvent ni délibérer entre eux ni paraître dans l'exercice de leurs fonctions, soit au dehors, soit dans l'intérieur de leurs maisons que revêtus du costume qui leur est propre.

ART. 149. Les membres du conseil d'état sont logés aux frais de la République dans le même Edifice National. Chacun d'eux recoit un traitement annuel *équivalent à 6000 quintaux de bled*.⁷⁵

Section Troisième

*Pouvoirs et attributions du conseil d'état*⁷⁶

ART. 150. La première attribution du conseil d'état est la promulgation des loix. Il fait par le ministère de son président sceller et publier, dans les deux jours après leur réception, les loix rendues dans les formes ordinaires, dans le jour celles qui sont précédées d'un acte d'urgence.

ART. 151. Après avoir transcrit sous le titre de loi, le préambule et tous les articles, le conseil d'état ajoute :

“Vu que les formes établies par la constitution, par rapport à la proposition et à la ratification d'une loi, ont été observées, le conseil d'état ordonne au nom du peuple Batave, que la présente soit publiée et affichée partout où besoin sera”.

Cette formule est signée par le président du conseil d'état et contresignée par le secrétaire.

ART. 152. Lorsque, par l'examen du préambule d'un acte du corps législatif, le

conseil d'état reconnaît que les formes prescrites par la constitution n'ont pas été observées, il renvoie la loi à la chambre des anciens en exposant le motif qui s'oppose à cette publication.

ART. 153. La principale fonction du conseil d'état est de faire exécuter les lois. Il peut pour leur plus parfaite exécution prendre les arrêtés qu'il juge convenables, faire des proclamations et donner des ordres tant à ses propres agens qu'aux administrations locales et aux commandants de la force armée.

ART. 154. Le conseil d'état d'après les lois pourvoit à la sûreté intérieure et extérieure de la République.

ART. 155. S'il est informé qu'il se trame quelque conspiration contre la constitution ou contre la sûreté publique, il peut décerner des mandats d'amener et des mandats d'arrêt contre ceux qui en sont présumés les auteurs ou les complices ; il peut les interroger ; mais il est obligé, sous les peines portées contre le crime de détention arbitraire, de les renvoyer par devant l'officier de police dans le délai de deux jours, pour procéder suivant les lois.

ART. 156. Les administrations départementales et *municipales*⁷⁷ sont essentiellement subordonnées au conseil d'état ; il peut suspendre ou annuler leurs actes, suspendre ou destituer leurs membres.⁷⁸

Les arrêtés que prend le conseil d'état d'après le pouvoir qui lui est donné par le présent article, doivent toujours être motivés.

ART. 157. Lorsque dans l'intervalle d'une élection à une autre, une place vient à vacquer d'une manière quelconque dans une administration départementale ou municipale, le conseil d'état nomme un remplaçant qui exerce jusqu'à l'époque ordinaire des élections. Ce remplaçant ne peut être

pris que parmi les citoyens du département, éligibles à la fonction d'administrateur.

ART. 158. Le conseil d'état a la direction de la force armée de terre et de mer, et il en dispose ; mais en aucun cas elle ne peut être commandée ni par le conseil d'état collectivement ni par un de ses membres.⁷⁹

ART. 159. Le conseil d'état nomme tous les officiers généraux ou supérieurs, mais il ne peut choisir *les généraux en chef ou amiraux*⁸⁰ parmi les parents ou alliés de ses membres jusqu'au troisième degré inclusivement.

On entend par officiers généraux ou supérieurs tous ceux au-dessus du grade de colonel dans l'armée de terre ; et tous ceux au-dessus du grade de capitaine dans la marine. La loi règle le mode des nominations ou promotions militaires dans les grades inférieurs.

ART. 160. Le conseil d'état ne peut ordonner aucun rassemblement ou passage de troupes dans le lieu de la résidence du corps législatif ou à la distance d'une lieue de cette résidence sans y être autorisé par une loi.

Il ne peut sans la même autorisation faire sortir aucune troupe du lieu de la résidence du corps législatif et des communes situées à la distance d'une lieue de cette même résidence.

ART. 161. Le conseil d'état est chargé d'administrer conformément aux lois, les colonies de la République, il y envoie des agens qu'il nomme et destitue à son gré et dont le nombre et les fonctions sont déterminées par la loi.

ART. 162. Le conseil d'état surveille et dirige conformément aux lois la fabrication des monnaies, l'administration des domaines et des revenus nationaux, le recouvrement des impositions directes et indirectes.

Le corps législatif, seul, a le droit d'ordonner la fabrication et l'émission de toute espèce de monnaie, d'en fixer la valeur et le poids et d'en terminer le type.

ART. 163. *Le conseil d'état*⁸¹ nomme les commissaires de la trésorerie, les administrateurs des monnaies, les administrateurs des domaines nationaux, les receveurs des impositions directes, les préposés en chef aux régies des contributions indirectes.

Il a le droit de destituer tous les dits commissaires, administrateurs, receveurs et préposés ; mais tout arrêté portant destitution d'un commissaire de la trésorerie doit être motivé et rendu public.

ART. 164. Le conseil d'état présente chaque année au corps législatif la situation des finances, le tableau de la recette et de la dépense durant l'année écoulée et celui des recettes et des dépenses à faire durant l'année qui va suivre, l'état des dettes, des pensions et des charges publiques. La mémoire est toujours terminé par un ou plusieurs projets de loi relatives aux affaires financières de la République.

ART. 165. En tout tems le conseil d'état peut inviter la grande chambre à prendre un objet quelconque en considération.

ART. 166. En tout tems aussi l'une et l'autre chambre peut demander au conseil d'état des éclaircissements, des renseignements et des comptes. Le Conseil d'état doit les fournir par écrit, dans le délai d'un mois, au plus tard, après la demande.

ART. 167. Le Conseil d'Etat ne peut jamais être obligé de déclarer son opinion sur un projet de loi soumis à la délibération de l'une ou de l'autre chambre.⁸²

ART. 168. La guerre ne peut être décidée que par une loi rendue sur la proposition formelle et nécessaire du Conseil d'Etat.

ART. 169. En cas d'hostilités imminentes ou commencées, le Conseil d'Etat emploie pour la défense de la République les moyens qui sont à sa disposition, mais il est tenu d'en prévenir sans délai le corps législatif.

ART. 170. Le Conseil d'Etat nomme et destitue les envoyés de la République près les puissances étrangères, quelque soit le titre de ces envoyés. Il nomme *aussi*⁸³ et destitue les secrétaires de légation et les consuls.

ART. 171. Il entretient les relations politiques au dehors et conduit les négociations.

ART. 172. Il fait les stipulations préliminaires, telles que les armistices et les neutralisations.

Ces stipulations sont exécutées sans ratification de la part du corps législatif.

ART. 173. Il conclue avec les puissances étrangères tous les traités de paix, d'alliance, de trêve, de neutralité, de commerce et autres conventions ; mais ces traités n'ont leur plein effet qu'après avoir été ratifiés par une loi.

ART. 174. Le Conseil d'Etat peut conclure avec une puissance étrangère des articles secrets qui ne peuvent jamais être destructifs aux articles patents d'un traité, ni contenir aucune aliénation du territoire de la République. Les articles secrets sont exécutés comme ils ont été conclus par le Conseil d'Etat.

ART. 175.⁸⁴ Le corps législatif ni aucune autre autorité ne peut casser les arrêtés du Conseil d'Etat. Le Conseil d'Etat est responsable des arrêtés pris par lui contre les dispositions d'une loi antérieure.

ART. 176. Les membres du conseil d'état sont dénoncés, arrêtés, accusés, jugés conformément aux règles établies par rapport aux membres du corps législatif depuis

l'art. 112 inclusivement jusqu'au 116 aussi inclusivement. Les membres du conseil d'état ne peuvent jamais être mandés ou appellés par la grande chambre ni par la chambre des anciens ni paraître en l'une ou l'autre, qu'en exécution des articles 112 et 113.

ART. 177. Aucun membre du conseil d'état ne peut s'absenter plus de cinq jours ni s'éloigner au-delà de huit lieues du lieu de sa résidence, sans l'autorisation du corps législatif.

ART. 178. Aucun citoyen, ayant été membre du Conseil d'Etat, ne peut *sans l'autorisation du corps législatif*,⁸⁵ sortir du territoire de la République que deux ans après la cessation de ses fonctions de membre du dit conseil.

TITRE VII

Administrations locales

ART. 179. Il y a dans chaque département une administration centrale et dans chaque commune une administration municipale.

ART. 180. Sur la demande de la majorité des administrés d'une ou plusieurs communes, le corps législatif peut établir pour elles, ou une seule ou plusieurs administrations municipales.

ART. 181. Il y a nécessairement plusieurs administrations municipales dans une commune dont la population s'élève au-delà de 60 mille habitants. Dans les communes de ce genre il y a pour les objets jugés indivisibles par le corps législatif un bureau central de trois membres nommés par le Conseil d'Etat et destituables par lui seul.

ART. 182. La loi fixe le nombre des membres des administrations centrales et municipales ; ce nombre est de *trois*⁸⁶ au moins, de *neuf*⁸⁷ au plus.

ART. 183. Tous les citoyens Bataves âgés de 25 ans et ayant eu durant *la dernière année leur domicile fixe dans le territoire de la République* peuvent être élus membres d'une administration centrale ou municipale.⁸⁸

ART. 184.⁸⁹ Les parens et alliés soit en ligne directe soit en ligne collatérale jusqu'au troisième degré inclusivement, ne peuvent être, ensemble, membres d'une administration départementale ou municipale, ni s'y succéder qu'après un intervalle de deux ans.

ART. 185. Les administrations municipales sont renouvelées chaque année par moitié. Les renouvellements annuels des administrations départementales seront réglés de manière que chacune d'elles soit totalement renouvelée dans une période de cinq années.

ART. 186. Les citoyens Bataves administrés par un même corps municipal concourent en une ou plusieurs assemblées primaires à la nomination des administrateurs municipaux.

ART. 187. La nomination des membres de l'administration centrale se fait dans les assemblées électorales des districts dont les chefs lieux sont situés dans le ressort de la dite administration.

ART. 188. Dans la détermination du chef lieu des districts, dont la population appartiendrait à⁹⁰ plusieurs départements différents, on observera d'établir le dit chef lieu dans le département où se trouve la plus forte partie de la population de ce district.

ART. 189. Toutes les assemblées électorales de district dont les chefs lieux se trouvent dans le département, sont appelées alternativement à faire l'élection d'un membre de l'administration départementale.

ART. 190. A la première formation des administrations centrales le sort déterminera entre les assemblées électorales de district, comprises dans un même Département, l'ordre suivant lequel elles devront tant cette première fois que les suivantes concourir à l'élection des administrateurs. Les assemblées électorales de district qui auront fait les premières élections ne seront réappellées à exercer le même droit que lorsqu'il aura été exercé par toutes les autres assemblées de district comprises dans le même Département.

ART. 191. Au premier renouvellement des administrations municipales et centrales le sort désignera les administrateurs qui devront quitter leurs fonctions.

ART. 192. La loi déterminera conformément aux dispositions des articles précédens, les autres formes à observer pour l'élection des administrateurs de département par les assemblées électorales de district et pour l'élection des administrateurs municipaux par les assemblées primaires.

ART. 193. Un citoyen peut, en vertu d'une réélection, être quatre ans de suite administrateur municipal et dix ans de suite administrateur de département après lesquels termes il faut, dans l'un et l'autre cas, un intervalle de deux ans pour qu'il puisse être réélu.

ART. 194. La fonction du commissaire du conseil d'état près chaque administration centrale ou municipale est de surveiller et de requérir l'exécution des loix et de dénoncer les abus aux ministres.

Le commissaire n'a point voix délibérative dans l'assemblée des administrateurs, mais il est présent à toutes leurs séances et l'on ne peut soustraire à sa connaissance ni les actes de l'administration ni les pétitions, ordres ou pièces quelconques qu'elle reçoit *ou qu'elle écrit ou expédie.*⁹¹

ART. 195. Les administrations municipales sont subordonnées aux administrations centrales ; celles-ci peuvent suspendre ou annuler les actes des premières, suspendre ou destituer leurs membres, sauf le recours aux ministres et au conseil d'état.

ART. 196. Les corps administratifs ne peuvent modifier ni suspendre ni les loix ni les arrêtés du Conseil d'Etat ni les actes des tribunaux.

ART. 197. Les administrations soit départementales, soit municipales, ne peuvent correspondre entre elles que sur les affaires qui leur sont attribuées par la loi et non sur les intérêts généraux de la République.

ART. 198. Les corps administratifs sont essentiellement chargés de la répartition des impôts directs et de la surveillance des derniers provenans des revenus publics dans leur territoire. La loi détermine les règles et le mode de leurs fonctions tant sur ces objets que sur les autres parties de l'administration intérieure.

ART. 199. Tous les actes des corps administratifs sont rendus publics par le dépôt du registre où ils sont consignés et qui est ouvert à tous les administrés. Ce registre est clos tous les six mois et n'est déposé qu'au jour de sa clôture. Le corps législatif peut proroger selon les circonstances le délai qui vient d'être fixé sur le dépôt.

ART. 200. Toute administration doit annuellement le compte de sa gestion.

ART. 201. Chaque année les assemblées électorales de district nomment, chacune, un citoyen vérificateur des comptes de l'administration centrale. Tous les vérificateurs, ainsi nommés dans le même département, se réunissent au lieu de la résidence de l'administration centrale pour recevoir et arrêter les comptes de l'année précédente et faire sur ces comptes les observations qu'ils jugent convenables. Ils font imprimer

leur travail et l'envoient au conseil d'état qui seul a droit de l'approuver définitivement. La session des vérificateurs ne peut excéder chaque année la durée de quinze jours.

TITRE VIII

Pouvoir judiciaire⁹²

Section Première

Du nombre et de la graduation des tribunaux

ART. 202. Le pouvoir judiciaire est exercé dans la République batave

1. par les tribunaux de district,
2. par les tribunaux de quartier,
3. par le tribunal de cassation,
4. par le tribunal de forfaiture,
5. par la Haute Cour Nationale.

ART. 203. Dans chaque district il y a un ou plusieurs tribunaux qui jugent ou en dernier ressort ou à la charge de l'appel. La loi détermine le nombre des tribunaux de district, le nombre des juges dont chacun de ces tribunaux est composé, le mode de leur élection par les assemblées primaires et les objets de leur compétence soit à la charge de l'appel, soit en dernier ressort.

ART. 204. Un tribunal supérieur est établi en chaque quartier ; les juges qui le composent sont nommés par les assemblées électorales d'arrondissement. La loi détermine le nombre de ces juges, le mode de leur élection, leurs attributions et leurs fonctions, les formes des procédures en matière civile et en matière criminelle.

ART. 205. L'appel d'un jugement prononcé par un tribunal de quartier est porté à l'un des trois tribunaux de quartier des plus voisins dans les cas et selon les formes que la loi détermine.

ART. 206. Il y a pour toute la République un tribunal de cassation qui ne juge jamais

le fonds des affaires, mais qui prononce,

1. sur les demandes en cassation pour violation des formes *ou contravention formelle à la loi*,⁹³

2. sur les demandes en renvoi d'un tribunal à un autre pour cause d'incompétence, de suspicion légitime ou de sûreté publique,

3. sur les règlements de juges et sur les prises à partie contre un tribunal entier.

ART. 207. Le commissaire du Conseil d'Etat près chacun des tribunaux dont il a été parlé dans les articles précédens, est chargé

1. de réquerir l'observation des formes et l'application de la loi,

2. de poursuivre l'exécution des jugements criminels,

3. de dénoncer les abus, excès de pouvoirs et de forfaiture.

Le commissaire ou son substitut remplit aussi près les tribunaux criminels la fonction d'accusateur public⁹⁴ et à ce titre il est chargé de la poursuite des délits.

ART. 208. Le tribunal de cassation est composé de vingt cinq juges ; cinq sont renouvelés chaque année, et les assemblées électorales de quartier sont appellées alternativement à en nommer un.

ART. 209. Le traitement annuel d'un juge de cassation et du commissaire près ce tribunal est *fixé à la valeur de six cent quintaux de bled*.⁹⁵

ART. 210. Lorsque le tribunal de cassation après avoir annulé un acte émané d'un tribunal de district ou de quartier, déclare qu'il y a lieu à la forfaiture, il *en donne*⁹⁶ avis au corps législatif, lequel décide dans les formes ordinaires de ses délibérations si les juges dénoncés seront traduits devant *le*⁹⁷ tribunal de forfaiture.

ART. 211. Lorsque le corps législatif prononce la traduction devant le tribunal de forfaiture, le tribunal est formé à l'instant

de sept juges *et d'un commissaire*⁹⁸ nommés par le Conseil d'Etat parmi les citoyens Bataves qui sont ou ont été membres des tribunaux de quartier.⁹⁹

ART. 212. Sur une dénonciation faite par un de ses membres ou par un citoyen ou plusieurs citoyens bataves quelconques, excepté seulement les membres du Conseil d'Etat,¹⁰⁰ le corps législatif prononce dans les formes ordinaires de ses délibérations l'accusation de forfaiture contre des membres du tribunal de cassation, ils sont traduits devant un tribunal de forfaiture formé et nommé comme dans l'article précédent.¹⁰¹

ART. 213. Les membres du corps législatif et du conseil d'état sont seuls justiciables de la Haute Cour Nationale; laquelle ne s'assemble que lorsque le corps législatif a prononcé un décret d'accusation.

ART. 214. Pour la formation de la Haute Cour Nationale il se fait dans chaque tribunal de quartier et entre tous les juges qui le composent, un tirage au sort à l'effet de désigner l'un d'entre eux pour juge à la haute cour. Sur les trente deux juges ainsi désignés dans les tribunaux de quartier, l'accusé ou les accusés peuvent en récuser huit sans motif et exercer contre les autres des récusations sur lesquelles le tribunal de cassation prononce. Il se fait ensuite entre les juges non récusés un tirage au sort dont l'effet est de les réduire au nombre de seize dont l'un est désigné par un autre tirage pour accusateur public; les quinze autres élisent entre eux un président.

ART. 215. Le corps législatif indique la commune où la Haute Cour doit chaque fois tenir ses séances. Cette commune doit être éloignée de dix lieues au moins de celle où réside le corps législatif.

Section Deuxième

Règles générales à suivre dans l'exercice du pouvoir judiciaire

ART. 216. Les fonctions judiciaires ne peuvent être remplies que par des Citoyens Bataves agés de trente ans accomplis. La loi peut établir d'autres conditions d'éligibilité.

ART. 217. Les parens ou alliés jusqu'au troisième degré inclusivement, ne peuvent être simultanément membres du même tribunal.

ART. 218. Nul ne peut en vertu d'une seule élection siéger plus de cinq années consécutives dans le même tribunal, mais il y peut être toujours réélu immédiatement et indéfiniment.

ART. 219. Les juges ne peuvent être destitués que pour forfaiture, jugés ni suspendus que par une accusation admise.

ART. 220. Les juges ne peuvent s'immiscer dans l'exercice du pouvoir législatif ni du pouvoir exécutif; ils ne peuvent empêcher l'exécution d'aucune loi, ni citer devant eux les administrateurs pour raison de leurs fonctions. *En cas de conflit d'attributions entre l'autorité administrative et l'autorité judiciaire, il y sera statué par le ministre qui aura les tribunaux sous sa surveillance sauf l'approbation du conseil d'état; et jusqu'à sa décision qui ne pourra être différée plus d'un mois, il sera surcis à toute poursuite de la part de l'une et de l'autre autorité.*¹⁰²

ART. 221. Nul ne peut être distrait des juges que lui assigne une loi antérieure.

ART. 222. En matière civile, il ne peut être porté atteinte au droit qu'ont les parties de s'en rapporter sur leurs différens à des arbitres de leur choix. La décision de ces arbitres est sans appel et sans recours en cassation, si les parties ne l'ont expressément réservées.

ART. 223. Pour qu'un acte qui ordonne l'arrestation d'une personne soit exécuté, il faut qu'il lui ait été notifié, qu'il lui en ait été laissé copie et que d'ailleurs cet acte exprime formellement

1. le motif de l'arrestation,
2. la loi en conformité de laquelle elle est ordonnée,
3. la loi qui donne à ceux de qui cet acte émane le pouvoir d'ordonner cette arrestation.

ART. 224. Toute personne saisie et conduite devant l'officier de police, sera examinée sur le champ et dans le jour au plus tard.

ART. 225. S'il résulte de l'examen qu'il n'y a aucun sujet d'inculpation contre elle, elle sera remise en liberté.

ART. 226. Nulle personne, dans le cas où sa détention est autorisée par la loi, ne peut être conduite ou détenue que dans les lieux légalement et publiquement désignés pour servir de maison d'arrêt ou de détention.

ART. 227. Nul gardien ou géolier ne peut recevoir ni retenir aucune personne, sans avoir transcrit sur son registre l'acte qui ordonne l'arrestation ou la détention.

ART. 228. Tout gardien ou géolier est tenu, sans qu'aucun ordre puisse l'en dispenser, de représenter la personne détenue à l'officier civil ayant la police de la maison de détention toutes les fois qu'il en sera requis par cet officier.

ART. 229. La représentation de la personne détenue ne pourra être refusée à ses parens et amis porteurs de l'ordre de l'officier civil, lequel sera toujours tenu de l'accorder, à moins que le gardien ou géolier ne représente une ordonnance de juge, transcrite sur son registre, pour tenir la personne arrêtée au secret.

ART. 230. Toute contravention à l'une des dispositions de l'un des articles précédens depuis le 224ième inclusivement jusqu'au 230ième aussi inclusivement est un crime de détention arbitraire.

ART. 231. Toutes rigueurs employées dans les arrestations, détentions ou exécutions autres que celles prescrites par la loi, sont des crimes.

ART. 232. Une personne définitivement acquittée ne peut plus être reprise ou accusée pour le même fait.

TITRE IX

Des finances

Section Première

Des domaines et des dettes de la République Batave

ART. 233. Toute propriété située dans la République Batave est, ou individuelle ou communale, ou nationale.¹⁰³ La loi détermine quelles sont les propriétés communales ou nationales.¹⁰⁴

ART. 234. Tous les revenus de la République consistans, soit en impositions ou charges, soit en propriétés ou domaines, quelqu'ils soient, y compris ceux perçus avant l'établissement de la constitution au profit des caisses des différentes provinces, comme des trois quartiers de Gueldre, du pays de Drenthe et du Brabant batave, sont déclarés revenus nationaux et propriétés de tout le peuple Batave.

ART. 235. Les dettes et engagements faits et contractés avant l'établissement de la constitution non seulement par la généralité et en son nom, mais encore au nom des différentes provinces des trois quartiers de Gueldre, du pays de Drenthe et du Brabant batave, sont déclarés dette nationale et engagement de tout le peuple batave.

ART. 236.¹⁰⁵ Le total de la somme nécessaire au paiement des rentes et intérêts de la dette nationale sera exactement calculé et son montant sera chaque année distrait et prélevé des revenus annuels, et ne pourra être employé à aucun autre usage. Les profits qui résulteront chaque année de l'extinction des rentes viagères ou temporaires, ou des rentes foncières par défaut de réclamation durant 30 ans, seront employés à l'amortissement des capitaux et il en sera rendu compte, chaque année, au public.

Section Deuxième

Des contributions

ART. 237. Au corps législatif seul appartient d'établir des contributions directes ou indirectes pour subvenir, soit aux dépenses générales de la République, soit aux dépenses locales de chaque département ou de chaque commune.

ART. 238. Aucune loi, portant création d'impôt, ne subsiste au delà d'un an si elle n'est expressément renouvelée.

ART. 239. Les administrations centrales ou municipales ne peuvent établir de contributions, droits ou impôts quelconques, ni interdire ou ordonner l'exportation ou l'importation d'une denrée quelconque d'un département en un autre, d'une commune en une autre, ni encourager les exportations ou importations par des primes.

ART. 240. Chaque année le corps législatif délibère dans les formes ordinaires sur le projet de finances qui lui est adressé par le conseil d'état en exécution de l'article 164.

ART. 241. Après avoir délibéré sur ce projet et sur les pétitions qui peuvent être adressées par les corps administratifs relativement aux impositions locales, le corps législatif établi, maintient ou supprime par une ou plusieurs lois les contributions directes ou indirectes, générales ou locales

qu'il juge à propos de créer, conserver ou abolir.

ART. 242. Les impôts sur les biens immeubles seront continués sur le pied où ils étoient avant 1792 ;¹⁰⁶ on ne pourra les augmenter extraordinairement qu'en augmentant en même temps tous les autres impôts dans la même proportion.

ART. 243. Il ne pourra être établi aucun impôt indirect sur les objets de première nécessité. Les objets de première nécessité¹⁰⁷ seront énoncés et spécifiés dans une loi à laquelle il ne pourra être fait de changement, retranchemens ou additions qu'après chaque période de dix années.

ART. 244. Aucune capitation pesant également sur tous les habitans sans distinction de leurs facultés, ne pourra être établie ni maintenue plus de six mois après l'acceptation de la constitution.

ART. 245. Le corps législatif détermine les contributions des colonies et leurs rapports commerciaux avec la métropole.

Section Troisième

Trésorerie nationale et comptabilité

ART. 246. La trésorerie nationale est confiée à cinq commissaires nommés et destituables par le conseil d'état conformément à l'art. 163.

ART. 247. Les commissaires de la trésorerie nationale surveillent la recette des deniers nationaux, ordonnent les mouvemens de fonds et le payement des dépenses ; ils tiennent un compte ouvert de dépenses et de recettes avec les préposés aux caisses des départemens et avec les diverses régies nationales. Ils entretiennent avec les receveurs, payeurs, régies et administrations la correspondance nécessaire pour assurer la rentrée exacte et régulière des fonds.

ART. 248. Chaque chambre du corps législatif peut toujours demander aux commissaires de la trésorerie le compte de la situation des caisses publiques. Elle peut même envoyer à la trésorerie trois de ses membres pour vérifier l'état des dites caisses et pour lui en rendre compte ; les membres de l'une et l'autre chambre qui recevront cette mission, ne l'exerceront que durant trois jours au plus et ne pourront plus en recevoir de semblable durant le cours de la même année ; ils ne pourront en la remplissant donner aucun ordre, prescrire ou interdire aucune forme ni aucun acte d'administration, destituer, ni suspendre ni censurer aucun employé.

ART. 249. Les commissaires de la trésorerie ne peuvent rien faire payer sous peine de forfaiture qu'en vertu

1. d'une loi et jusqu'à la concurrence des fonds décrétés par elle pour un objet déterminé,

2. d'une décision du Conseil d'Etat,

3. d'un mandat signé par le ministre qui ordonne la dépense, énonçant les dates tant de la susdite décision du conseil d'état que de la susdite loi.

ART. 250. Le compte général des recettes et dépenses de la République appuyé des comptes particuliers et des pièces justificatives, est présenté par les commissaires de la trésorerie aux commissaires de la comptabilité qui le vérifient et l'arrêtent.

Les commissaires de la comptabilité sont au nombre de cinq ; ils sont élus par le corps législatif et destituables par lui seul ; mais le conseil d'état peut les suspendre et les remplacer provisoirement durant les vacances du corps législatif.

ART. 251. Les commissaires de la comptabilité sont élus par la chambre des anciens sur une liste triple de candidats, présentée par la grande chambre. La durée de leurs fonctions est de 5 années ; l'un d'eux est

renouvelé tous les ans et peut être réélu sans intervalle et indéfiniment.

ART. 252. Les commissaires de la comptabilité donnent connaissance au corps législatif des abus, malversations et de tous les cas de responsabilité qu'ils découvrent. Le résultat des comptes arrêtées par ces commissaires est imprimé et rendu public avec les observations, dénonciations et propositions qu'ils y ont joint.

TITRE X

Dispositions diverses

ART. 253. La loi ne reconnoît ni voeux religieux ni corporations.

ART. 254. La liberté de la presse consiste essentiellement en ce que les écrits ne sont soumis à aucune censure avant leur publication. La loi caractérise et réprime les délits de la presse et ceux qui peuvent résulter du mode de publication.

ART. 255. Nul ne peut être empêché d'exercer en se conformant aux loix, le culte qu'il a choisi.

Nul ne peut être forcé de contribuer aux dépenses d'un culte. La République n'en salarie aucun.

Les cérémonies religieuses ne peuvent avoir lieu que dans l'intérieur des temples. Aucun signe ou costume relatif aux dites cérémonies ne peut paraître au dehors.

ART. 256. Il ne peut exister aucune limitation permanente à la liberté du commerce et d'industrie. Toute loi prohibitive sur des objets d'industrie et de commerce n'a d'effet que durant une année au plus.

ART. 257. Il ne peut être créé de privilège exclusif que par la loi et seulement en faveur des inventeurs pour la seule durée de la vie de chacun d'eux, sans que jamais les dits privilèges puissent être transmis à leurs enfants ou héritiers.

ART. 258. La loi surveille particulièrement les professions qui intéressent les mœurs publics, la sûreté et la santé des citoyens. Elle n'accorde l'exercice de la profession de l'état de guérir qu'à ceux qui ont donné les preuves de capacité qu'elle détermine.

ART. 259. La maison de chaque citoyen est un asile inviolable pendant la nuit. Nul n'a le droit d'y entrer que dans les cas d'incendie, d'inondation ou de réclamation venant de l'intérieur de la maison. Aucune visite domiciliaire ne peut avoir lieu, soit le jour soit la nuit qu'en vertu d'une loi et selon les formes réglées par elle.

ART. 260.¹⁰⁸ Chaque citoyen a le droit par exclusion à tous autres, de chasser en tout temps en son propre terrain et de pêcher dans les eaux qui lui appartiennent. Les droits de chasse et de pêche sont inséparables de la propriété territoriale où ils l'exercent : ils ne peuvent être aliénés qu'avec elle.

ART. 261. Tous les droits féodaux, résultans de la main morte ou de la servitude personnelle, sont abolis sans indemnité. Les droits et rentes qui sont le prix d'une propriété réelle, sont rachetables. La loi distinguera avec précision les divers droits de l'une et de l'autre classe.¹⁰⁹

ART. 262.¹¹⁰ Sont abolis :

1. tous les droits de retrait, sous quelques noms qu'ils soient connus, provenant de droits seigneuriaux ;

2. tous les titres seigneuriaux, en vertu desquels des corps ou des particuliers exercoient quelqu'autorité administrative ou judiciaires ou nommoient à des fonctions publiques quelconques.

ART. 263. Le droit d'adresser des pétitions aux autorités publiques appartient à tous les habitans de la République Batave. Toute pétition est individuelle ; celles faites

en nom collectif ne peuvent jamais être prises en considération à moins qu'elles ne soient adressées par un corps constitué et uniquement relatives à ses propres et constitutionnelles attributions.

ART. 264. Plusieurs autorités constituées ne peuvent jamais se réunir pour délibérer ensemble : aucun acte émané d'une telle réunion ne peut être exécuté.

ART. 265. Les citoyens n'exercent leurs droits politiques que dans les assemblées primaires.

ART. 266. Aucune société particulière, s'occupant de questions politiques, ne peut ni se qualifier société populaire, ni correspondre avec aucune autre ni s'affilier à elle, ni tenir des séances publiques composées de sociétaires et d'assistans distingués les uns des autres, ni imposer des conditions d'admission et d'éligibilité ni s'arroger des droits d'exclusion, ni faire porter à ses membres aucun signe extérieur de leur association,¹¹¹ ni faire ou entendre aucune dénonciation contre un fonctionnaire public ou un citoyen quelconque, ni discuter les qualités personnelles qui peuvent rendre un citoyen digne ou indigne d'une fonction publique.

ART. 267. Aucune société particulière, s'occupant de questions politiques, ne peut tenir de séance durant les mois de mars et avril.¹¹²

ART. 268. Le conseil d'état peut interdire et fermer pour trois mois une société particulière s'occupant de questions politiques, s'il juge que la tranquillité publique est compromise par les séances de cette société.

ART. 269. Le corps législatif peut dissoudre dans toute l'étendue de la République et pour une année entière toutes les sociétés particulières s'occupant de questions politiques.

ART. 270. Tout attroupement armé est un attentat à la constitution. Il doit être dissipé sur le champ par la force.

Tout attroupement, non armé, doit être également dissipé d'abord par voie de commandement verbal et, s'il est nécessaire, par le développement de la force armée.

ART. 271. La force armée se compose de la garde nationale sédentaire et de la garde nationale active. L'organisation de l'une et de l'autre sera réglée par la loi.

ART. 272. Nul ne peut exercer les droits de citoyen Batave s'il n'est inscrit au rôle de la garde nationale sédentaire.

ART. 273. La force armée est essentiellement obéissante ; nul corps armé ne peut délibérer. Aucune partie de la force armée ne peut agir ou se mouvoir que sur la réquisition par écrit d'une autorité civile dans les formes prescrites par les loix.

ART. 274. Le commandement général des armées *de terre et de mer*¹¹³ de la République ne peut être confié à un seul homme.

ART. 275. La loi organisera les établissements d'instruction publique. Elle établira :

1. une ou plusieurs écoles dans le ressort de chaque administration municipale,
2. une ou plusieurs écoles de langues dans chaque département,
3. un moindre nombre d'écoles supérieures ou académies,
4. une université nationale.

ART. 276. Il sera créé par la loi des institutions propres d'une part à pouvoir aux besoins des membres indigens de la société et de l'autre à tirer des indigens valides des services utiles à la patrie.

ART. 277. Il sera établi dans toute la République un système uniforme de poids et de mesure.

ART. 278. Tous les fonctionnaires publics porteront dans l'exercice de leurs fonctions un costume distinctif *qui sera déterminé par la loi*.¹¹⁴

ART. 279. Nul ne peut porter aucun signe rappelant ou des fonctions antérieurement exercées ou des services rendus.

ART. 280. La loi fixera les salaires des fonctionnaires publics dont la constitution n'a point déterminé le traitement. Nul ne peut renoncer, ni en tout ni en partie, au traitement ou salaire qui lui est attribué par la constitution ou par la loi à raison de fonctions publiques.

ART. 281.¹¹⁵ Tous les ci-devant ministres du culte ou leurs veuves qui ont joui d'un traitement ou d'une pension à la charge du trésor public ou des caisses publiques dans les ci-devant provinces continueront de percevoir durant leur vie et à titre de pension seulement, les mêmes traitemens ou pensions.

ART. 282.¹¹⁶ Les articles de la constitution qui exigent la résidence d'un certain tems déterminé dans la République¹¹⁷ pour pouvoir exercer le droit de suffrage ou être électeur ou remplir une fonction publique, ne sont point applicables à ceux qui, pour se soustraire à des persécutions pour cause de patriotisme, ont quitté en 1787 ou depuis jusqu'au premier janvier 1795 exclusivement *le territoire de la République*,¹¹⁸ et y auront repris domicile avant l'acceptation de la constitution.

ART. 283.¹¹⁹ Les partisans du gouvernement stadhoudérien, émigrés depuis le premier janvier 1795, sont à jamais bannis du territoire de la République Batave et de ses colonies et leurs biens sont irrévocablement acquis à la nation. Le corps législatif dans les quatre premiers mois de sa session, réglera le mode d'aliénation de ces

biens et de l'application du prix à l'extinction d'une partie de la dette nationale.

ART. 284.¹²⁰ Les comités de l'union et de la marine, les directions provinciales et autres autorités provisoires quelconques actuellement en activité, seront dissoutes le 50ième jour au plus tard après l'acceptation de la constitution.

ART. 285. Les autorités établies par l'acte constitutionnel pourront, durant tout le premier mois après leur installation, requérir les membres des autorités provisoires actuelles, de leur fournir tous les comptes et renseignements qu'elles jugeront convenables. Dans le cas de cette réquisition les membres des autorités provisoires actuelles seront tenus de se rendre au lieu de la résidence de l'autorité constitutionnelle qui les aura requis et ils recevront pendant un mois un traitement égal à celui des fonctionnaires près desquels ils auront été appelés.

ART. 286.¹²¹ A compter de l'an 1810 nul ne pourra être élu ni administrateur de département s'il n'a exercé durant 2 ans au moins les fonctions d'administrateur municipal ; ni juge de quartier s'il n'a exercé durant 2 ans au moins les fonctions de juge de district ; ni membre de la grande chambre s'il n'a exercé durant 2 ans au moins les fonctions ou de juge de quartier ou d'administrateur de département.

TITRE XI

*De la révision de l'acte constitutionnel*¹²²

ART. 287.¹²³ Aucun des pouvoirs établis par la présente constitution n'a le droit de la changer dans son ensemble ni dans aucune de ses parties si non conformément aux dispositions des articles suivans.

ART. 288. A compter de l'an 1803 et non auparavant, la chambre des anciens pourra

proposer à la grande chambre un acte tendant à la révision d'un ou plusieurs articles constitutionnels déterminés et précisément énoncés et si la grande chambre adopte cet acte, il sera adressé aux assemblées primaires. Les délibérations sur cet acte ne peuvent se prendre en l'une et en l'autre chambre qu'à la majorité des 2/3 du nombre complet des membres de chacune et après les délais de 10 jours entre la première et la seconde lecture et de 20 entre la deuxième et la troisième.

ART. 289. Les assemblées primaires ne seront point convoquées extraordinairement pour recevoir l'acte dont il a été parlé dans l'article précédent. Elles ne s'en occuperont qu'à l'époque ordinaire de leur convocation et après avoir terminé toutes leurs opérations ordinaires.

ART. 290. Chaque citoyen Batave votera par oui ou par non et par scrutin secret sur la question de savoir s'il sera fait quelque changement à l'acte constitutionnel. Chaque assemblée primaire adressera à l'archiviste de la République un procès verbal contenant

1. le nombre complet des membres ayant droit de voter dans son sein ;
2. le nombre des membres présens qui ont voté sur la question ;
3. le nombre de ceux qui ont voté pour l'affirmation ;
4. le nombre de ceux qui ont voté pour la négative.

ART. 291. L'archiviste, après avoir fait imprimer les procès verbaux des assemblées primaires, en remettra les originaux à la chambre des anciens qui, après vérification, proclamera le résultat. Si la majorité de tous les citoyens Bataves, ayant le droit de voter, a voté pour qu'il fut fait un changement à l'acte constitutionnel, la chambre des anciens convoquera une assemblée de révision et indiquera le lieu des séances de

cette assemblée à 15 lieues au moins de la résidence du corps législatif.

ART. 292. Si l'assemblée de révision est convoquée, chaque assemblée électorale de quartier nommera deux réviseurs qu'elle ne pourra prendre que parmi les citoyens Bataves, ayant les qualités requises pour être membre de la chambre des anciens. L'assemblée de révision sera comme la chambre des anciens composée d'un nombre de membres double de celui des quartiers.

ART. 293. L'assemblée de révision n'exercera aucun autre pouvoir que celui de délibérer sur les changemens à faire aux seuls articles de la constitution, énoncés dans l'acte du corps législatif et dès qu'elle aura arrêté un projet de réforme sur ces articles, elle sera dissoute. En aucun cas, la durée de sa session ne pourra excéder deux mois.

ART. 294. L'assemblée de révision n'assistera à aucune cérémonie publique. Ses membres recevront le même traitement que ceux du corps législatif, jouiront des mêmes garanties et ne pourront être arrêtés, accusés, jugés que dans les mêmes formes.

ART. 295. Les assemblées primaires ne seront pas extraordinairement convoquées pour accepter ou rejeter le projet de réforme arrêté par l'assemblée de révision ; cette acceptation ou ce rejet n'aura lieu qu'au mois d'avril suivant, et l'on ne s'en occupera dans chaque assemblée primaire qu'après avoir terminé les opérations ordinaires.

ART. 296. Pour que le projet de réforme arrêté par l'assemblée de révision soit mis à exécution, il faudra que, de la vérification des procès-verbaux des assemblées primaires, il résulte que la majorité de tous les citoyens Bataves ayant droit de voter, a accepté le dit projet. Ces procès-verbaux

envoyés par les assemblées primaires à l'archiviste, seront par lui livrés à l'impression et remis à la grande chambre qui les vérifiera et en proclamera les résultats.

ART. 297. Jusqu'à ce que la grande chambre ait proclamé l'acceptation du projet de réforme, arrêté par l'assemblée de révision, tous les articles de la constitution continueront d'être en vigueur.

ART. 298. Lorsque la proposition de faire quelques changemens à l'acte constitutionnel, aura été rejeté, ou par la grande chambre, ou par les assemblées primaires avant la convocation de l'assemblée de révision, ou par les assemblées primaires délibérant sur le projet arrêté par les réviseurs il ne pourra plus durant les cinq années suivantes être fait dans la chambre des anciens aucune proposition tendante *aux mêmes changemens*¹²⁴ dans la constitution.

Le peuple Batave remet le dépôt de sa constitution entre les mains des fonctionnaires qu'elle établit et il appelle pour concourir à son maintien toutes les vertus domestiques et civiles.

¹ Deze tekst komt overeen met de editie van het 'Projet de Constitution pour la République Batave (1797)' zoals opgenomen in L. de Gou, *De Staatsregeling van 1798: bronnen voor de totstandkoming I*, Den Haag, 1987, 441-483. Die editie van het 'Projet' is gebaseerd op het handschrift dat aanwezig is in de *Bibliothèque Nationale*, Afd. Manuscripts, Papiers de Daunou, Nouvelles acquisitions françaises nr. 21891. Dit handschrift bevat ten eerste de tekst van het 'Projet' zoals opgesteld door P.C.F. Daunou in opdracht van het *Directoire*. Daarnaast bevat het in de kantlijn toelichtingen van Daunou, die regelmatig de verhouding van de door hem ontworpen tekst met het verworpen *Ontwerp van Constitutie* uit 1797 betreffen. Daunou heeft zich namelijk door dat *Ontwerp* laten beïnvloeden. Deze toelichtingen zijn in De Gou, *Staatsregeling I*, 430-440 apart weergegeven, voorafgaand aan de eigenlijke tekst. Ten slotte bevat het handschrift ook de wijzigingen die het *Directoire*, vermoedelijk in de persoon van P.A. Merlin (de Douai) (1754-1838), in de tekst van Daunou heeft aangebracht. De definitieve tekst vormt het uitgangspunt voor de onderhavige uitgave. Waar de tekst van Daunou is gewijzigd, wordt

de oorspronkelijk door hem voorgestelde tekst in voetnoten opgenomen. Toevoegingen van het *Directoire* worden daar eveneens aangemerkt. Ook de toelichtingen van Daunou in de kantlijn zijn daar terug te vinden. Omdat in het handschrift in de *Bibliothèque Nationale* de laatste pagina ontbreekt, is het image van die pagina op <http://www.modern-constitutions.de> gebaseerd op een kopie die ter kennis is gekomen van J.D.R. van Hooff en die zich bevindt op het Nationaal Archief te Den Haag, in de Collectie Van Hooff. Ook het image van de pagina's met de artikelen 46 tot en met 48 is gebaseerd op deze kopie. Er bestaan overigens naast de twee hier genoemde handschriften ook nog twee andere exemplaren, die zich bevinden in de *Archives Nationales*, AF III 70. Zie De Gou, *Staatsregeling I*, XXV-XXXII en 430.

² In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'On n'a rien voulu changer à ce préambule. Il ne contient pas les mots "en presence de l'être suprême", mais cette croyance se trouve établie plus bas dans le dernier article de la déclaration des droits et des devoirs. On n'a fait d'ailleurs que très peu de changements à cette déclaration que les rédacteurs du projet rejeté avaient prise en très grande partie dans celle qui précède la constitution française'. In de kopie 'Van Hooff' heeft Ducange het volgende opschriften boven de tekst geplaatst: 'Déclaration de droit' en 'Preambule'.

³ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'On ne trouve point dans le projet rejeté l'article "tout homme peut engager son tems et ses services, mais il ne peut se vendre lui même. Sa personne n'est pas une propriété aliénable". Il faut observer que dans le projet de constitution rejeté, il n'est presque rien dit des colonies hollandaises et surtout que le régime constitutionnel ne leur est point appliqué. C'est dans les mêmes vues peut être et pour ne pas donner lieu à tirer trop de conséquences que les rédacteurs de ce projet ont supprimé l'article qui consacre la propriété que chacun a de sa personne'.

⁴ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'ni détenu'.

⁵ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cet article et les deux suivans étaient dans le projet rejeté'.

⁶ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Le projet rejeté déterminait les chefs lieux et les circonscriptions de ces 15 departemens. Ces déterminations ont pu offrir des motifs de mecontentement et par consequent de rejet'. In de kopie 'Van Hooff' staat in plaats van het cursieve gedeelte: 'des 15'.

⁷ Bedoeld zal zijn: 'Vecht'.

⁸ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'L'idée d'une double division, l'une du territoire pour l'administration, l'autre de la population pour l'exercice des droits de cité, avait été rejetée dans la constitution dite de 1793. Les rédacteurs du projet

hollandais se sont emparés de cette idée et en ont tiré un parti très avantageux. Elle leur a fourni surtout un système d'élection bien préférable, ce semble, à tous ceux adoptés jusqu'ici en France. On a cru devoir conserver avec soin toute cette partie de leur travail, en retranchant toute fois un grand nombre de dispositions tout à fait réglementaires et qui seront plus utilement placées dans une loi que dans un acte constitutionnel'.

⁹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'On voit qu'il suit de cette double division qu'il n'y a point dans le corps législatif de députations départementales. Ce résultat, très avantageux chez une nation où l'on a quelque tendance au système fédératif, l'est encore à beaucoup d'autres égards, des députations départementales pèsent plus qu'on ne peut croire sur le gouvernement et obtiennent toujours une influence administrative qui contrarie la juste division des pouvoirs. Il s'établit entre elles et les corps administratifs une correspondance habituelle qui ne devrait exister qu'entre ces corps et l'autorité exécutive. Elles s'accoutument à solliciter avec une sorte d'ascendant. Il y a du danger dans la puissance de leurs sollicitations. Il y en a encore dans la résistance qu'on y peut opposer'. De laatste regels van de toelichting zijn na doorhaling door het *Directoire* onleesbaar geworden. Het in deze bepaling genoemde art. 263 werd wel geschrapt.

¹⁰ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

¹¹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'On trouvera la raison de cette exception dans l'article 263. On y verra qu'en abolissant les droits féodaux, les Bataves ne veulent pas que cette abolition s'étende aux biens qui, quoique situés dans leur République, relèvent de cours ou de chambres féodales étrangères, ni aux fiefs qui situés hors de la république relèvent des cours ou des chambres féodales qui existaient dans son sein ... On n'a pas cru devoir changer ces dispositions qui peuvent être réclamées par les circonstances'. Merlin voegde hier aan toe: 'Supprimer les mots "le seul serment féodal excepté". Cette restriction est détestable. Elle consacre la féodalité et la noblesse et il est évident qu'elle n'a pu être suggérée que par les ci-devant nobles Bataves'. Het *Directoire* volgde Merlin niet.

¹² In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Les articles 13, 14 et 15 sont pris du projet rejeté. Les rédacteurs de ce projet ont attaché une telle importance à ces dispositions, qu'au lieu de les exprimer d'une manière générale, comme on l'a fait ici, ils les avaient répétées dans chaque titre de la constitution en les appliquant spécialement et avec de très longs détails à tous les cas particuliers'.

¹³ Op een afzonderlijk inliggend papertje werd met de hand van P.F.J.N. de Barras (1755-1829), lid van het *Directoire*, bij art. 13, sub 3 nog de opmerking geplaatst: 'Observation. N'y a-t-il pas du danger d'adop-

ter cet article et l'indolence Batave ne laisse telle pas craindre que les patriots ne s'incrinrent que tard tandis que les Orangistes toujours actifs n'y manqueront pas'. Dit papierje is hier niet in het image opgenomen.

¹⁴ Het cursieve gedeelte ontbreekt in het image.

¹⁵ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Ces mots "ou du gouvernement fédératif" n'étaient pas dans le projet rejeté'.

¹⁶ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cet article est la loi du 3 Brumaire à laquelle ce semble, on ne peut faire parmi nous d'autre reproche, que de n'être pas dans la constitution. Nous l'insérons ici, quoique nous n'ayons pu recueillir dans les pièces qui nous ont été communiquées aucune notion bien précise sur les émigrés Bataves et sur les lois, que l'on a pu faire contre eux'.

¹⁷ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'On n'ajoute point ici "ou au gouvernement fédératif" afin de ne pas liquer contre l'acte constitutionnel un trop grand nombre d'individus, parmi lesquels il en est beaucoup qui sont attachés au gouvernement républicain et qu'il est bien facile de réconcilier au système de l'unité'.

¹⁸ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'par le tribunal avis du département'.

¹⁹ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'Lorsque la contestation a pour objet la validité d'une election ou l'idéonéité constitutionnelle ou legale de l'élu, le corps législatif seul a le droit de prononcer définitivement'.

²⁰ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Les articles 19 et 20 sont pris du projet rejeté. Ils manquent à la constitution française'.

²¹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Tout est fixé au mardi dans le projet rejeté. Il y a sans doute quelque raison pour cela. On a laissé Avril, mais serait il impossible de déterminer les Bataves à adopter notre calendrier, l'une des institutions les plus sages que nous ayons?'.

²² In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Dans le projet rejeté on fait élire les présidens et secretaires à voix haute. Cette disposition a paru très dangereuse'.

²³ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'On a cru devoir conserver cette disposition qui montre combien les Bataves mettent d'intéret à ce que l'exercice des droits de cité ne soit négligé par personne'.

²⁴ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cet article et les suivans jusqu'au 48° inclusivement sont pris du projet rejeté. Ce système d'election parait excellent'.

²⁵ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Rousseau et d'autres écrivains ont pensé que le meilleur moyen de dejour les intrigues dans les élections était d'y faire entrer le sort pour quelque chose. Ici le sort n'influe que pour produire cet effet. Il

n'agit point sur la formation des listes de candidats, mais sur la composition des assemblées électorales d'arrondissement et de quartier'.

²⁶ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had hier gesteld: 'Elle ne peut choisir pour remplir une fonction publique qu'entre les candidats présentés à cet effet par les assemblées de district'.

²⁷ Voor het image van de twee pagina's waarop de artikelen 47 en 48 zich bevinden, is de kopie 'Van Hooff' gebruikt. Bij het maken van deze kopie is de hierna volgende toelichting van Daunou bij art. 47, geplaatst in de kantlijn van het origineel, opgenomen aan het slot van dat artikel: 'Si l'assemblée d'arrondissement ou de quartier étoit tenue de ne choisir qu'entre les candidats, les choix ne tomberoient le plus souvent que sur les intriguans de chaque district, tels que ministres des cultes, maitres d'écoles etc'.

²⁸ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*. In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Il ne faut pas croire que cette disposition puisse donner lieu à des observations trop multipliées et trop longues. En effet il resulte des articles précédens

1. que dans une assemblée electorale d'arrondissement, il n'y a que 18 électeurs et seulement 4 candidats pour chaque place;

2. que dans une assemblée de quartier, le nombre des electeurs n'excède pas 36, et que le nombre des candidats pour une même place n'est que de 8 au plus.

Ainsi dans une assemblée d'arrondissement il ne peut jamais y avoir plus de 3 scrutins pour une même election, ni plus de 7 dans une assemblée de quartier. Or, tous ces scrutins sont individuels, il n'y a qu'un nom sur chaque billet, le nombre des candidats va diminuant continuellement, les dépouillemens ne sont susceptibles ni d'embaras ni de lenteurs. Il n'est pas nécessaire d'observer que cette methode a d'ailleurs l'avantage d'être beaucoup plus exacte, plus rigoureuse qu'aucune de celles que nous ayons encore employées en France'. De toelichting werd door het *Directoire* doorgehaald.

²⁹ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

³⁰ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'de trois mille florins, duquel il sera deduit dix florins'. De passage 'dix florins' werd eerst gewijzigd in: 'deux quintaux' en pas daarna in 'la valeur de quatre quintaux'.

³¹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Le nombre des législateurs Bataves devant être beaucoup plus petit que chez nous, il sera toujours bien facile de constater les absences. Ces absences sont de très grands scandales publics, et il n'y a peut être pas, pour les prévenir d'autre moyen que celui que les rédacteurs du projet rejeté établissoient dans cet article'.

³² Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

³³ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'Un membre du corps législatif n'est pendant la durée de la mission éligible à aucune fonction, place ou emploi quelconque. Cependant à la première formation du Conseil d'état les membres du Corps législatif pourront être élus membres du conseil d'état'.

³⁴ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Les rédacteurs du projet rejeté avaient pris de la constitution française cette importante disposition'.

³⁵ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'deux cents'.

³⁶ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Les dénominations de "Chambre des Anciens" et de "Grande Chambre" étaient dans le projet rejeté'.

³⁷ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'D'après le projet rejeté, il n'y aurait eu dans la chambre des Anciens que 32 membres et que 64 dans la grande chambre. Ces nombres, quoique relativement plus considérables que ceux adoptés chez nous, sont aussi trop petits en eux mêmes et envisagés d'une manière absolue. C'est laisser trop de prise et trop d'influence aux séductions individuelles. Le nombre des législateurs n'est pas le seul élément de la force d'un corps législatif, mais il est un de ces éléments. Il y a eu peut être des occasions où une Assemblée représentative n'a résisté en quelque sorte que par son volume aux manoeuvres entreprises contre elle ou sur elle. Ce n'est donc pas ici la seule règle de proportion qu'il faut suivre. Il y a un minimum au dessous duquel on ne peut pas se tenir sans danger, même dans les plus petits états, comme il y a aussi dans les plus grands, un maximum qu'il est dangereux d'excéder ... Nous n'avons fait ici que doubler les nombres proposés par les rédacteurs du projet rejeté. Si on les triplait, il n'y aurait peut être rien d'excessif'.

³⁸ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'Les membres de la Chambre des Anciens sont nommés par les assemblées electorales de quartier, et ceux de la Grande Chambre par les assemblées d'arrondissement'.

³⁹ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'toutes les assemblées d'arrondissement deux membres de la grande Chambre'.

⁴⁰ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'tiers des membres de chaque chambre ou de la fraction la plus voisine de ce tiers'. Het woord 'tiers' werd eerst gewijzigd in: 'cinquième' en pas daarna in 'quart'. In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Le renouvellement annuel par tiers adopté par les rédacteurs du projet rejeté convient encore davantage à la Hollande qu'à la France,

1. parce que les esprits et les caractères y étant moins vifs, la fréquence des assemblées primaires y doit être moins dangereuse et peut même y devenir utile,

2. parce que la portion de pouvoir exercé par chaque législateur y étant plus grande à cause du

plus petit nombre des membres de chaque chambre.

Il semble très conforme aux maximes républicaines, et surtout dans un petit état, de borner à 3 ans, l'exercice d'un tel pouvoir lorsque d'ailleurs une réélection immédiate peut le prolonger jusqu'à la sixième année'. Deze toelichting werd door het *Directoire* doorgehaald.

⁴¹ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'trois parties, composées chacune d'un nombre égal de quartiers, autant qu'il sera possible; il sera établi entre ces trois parties un ordre suivant lequel chacune d'elles devra dans une période de trois années concourir une fois, par des assemblées électorales de quartier à la nomination d'un tiers des membres de la chambre des anciens et une autre fois par les assemblées d'arrondissement à la nomination d'un tiers des membres de la grande chambre'. De woorden 'trois' en 'tiers' werden eerst gewijzigd in respectievelijk 'cinq' en 'cinquième' en pas daarna in 'quatre' en 'quart'.

⁴² Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'trois'.

⁴³ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'trois'.

⁴⁴ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'du quartier ou de l'arrondissement'.

⁴⁵ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'cinquième'.

⁴⁶ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'les quartier ou dans les arrondissements'.

⁴⁷ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'trois'.

⁴⁸ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'lieu pour l'arrondissement ou pour le quartier'.

⁴⁹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Le projet rejeté n'avait, ainsi que la constitution française, rien réglé relativement à la vérification des pouvoirs. Cet objet n'est pourtant pas sans importance'.

⁵⁰ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'd'abord par la chambre pour laquelle il a été nommé, si cette chambre déclare que ses pouvoirs sont valables, le nouvel élu est définitivement admis. Si elle les déclare non valables, elle adresse la resolution qu'elle prend à cet égard à l'autre chambre. Le nouvel élu n'est définitivement rejeté que dans le cas où la resolution est confirmée'.

⁵¹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'C'est le tems des elections, de la vérification des pouvoirs, de l'installation des nouveaux membres, de quelques autres travaux obligés'. Het vervolg van de toelichting is door het *Directoire* doorgehaald.

⁵² Geschrapd werd de door Daunou ook opgenomen zesde mogelijkheid: 'pour ordonner la translation du corps législatif d'une commune en une autre'.

⁵³ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cet article est textuellement contraire à deux articles du projet rejeté ou l'on voulait:

1. que la chambre des anciens fût toujours obligée d'exposer les motifs de ses refus,

2. qu'il lui fût permis de déclarer qu'elle n'approuvait point une résolution à cause de tel article'.

⁵⁴ Geschrapd werd het volgende door Daunou voorgestelde slot van de zin: 'à une majorité de deux tiers du nombre complet de ses membres'.

⁵⁵ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'cinquième'.

⁵⁶ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Dans le projet rejeté, cette garantie est nulle. C'est la haute cour de justice qui prononce contre les membres du corps législatif les décrets d'arrestation et d'accusation. Les deux chambres demeurent tout à fait passives dans les affaires de ce genre et n'ont aucun moyen de résister aux entreprises de la haute cour, qui exerce d'ailleurs le même pouvoir sur les membres du conseil d'état. Il a paru impossible de laisser subsister de si étranges dispositions. On a donc transcrit ici les articles de la Constitution Française sur la garantie des législateurs en y faisant toutefois quelques modifications assez importantes'. Het vervolg van de toelichting is door het *Directoire* doorgehaald, maar nog wel leesbaar: 'Par exemple on a cru qu'il fallait laisser au Corps Législatif le pouvoir de faire arrêter même avec urgence, un de ses membres contre lequel il aura été fait une dénonciation grave il a semblé qu'exiger pour cette arrestation une majorité des deux tiers dans l'une et dans l'autre chambre, c'était prendre assez de précautions contre les abus de ce pouvoir. D'ailleurs l'arrestation prononcée avec urgence, n'empêche pas les délibérations subséquentes sur l'accusation, laquelle n'est prononcée qu'avec les délais des 3 lectures et aussi à la majorité des 2 tiers à l'appel nominal, au scrutin secret etc'.

⁵⁷ Geschrapd werden hier de volgende door Daunou voorgestelde tussenzinnen: 'la grande chambre délibère aussitôt sur la question de savoir s'il y a lieu à mettre le dénoncé en arrestation. La résolution de l'arrestation peut être prise et confirmée avec la forme de l'urgence, mais elle ne peut être prise ou confirmée qu'à la majorité des deux tiers en l'une et en l'autre chambre. Si la grande chambre a prononcé qu'il n'y a lieu à délibérer sur la dénonciation et soit qu'ensuite l'arrestation ait eu lieu ou non'.

⁵⁸ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'l'arrestation ou soit'.

⁵⁹ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'l'arrestation'.

⁶⁰ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'C'est l'un des articles du projet rejeté'.

⁶¹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Le projet rejeté faisait présenter par la seule chambre des Anciens deux candidats entre lesquels les Assemblées électorales de quartier devaient choisir. On a cru devoir partager ce droit de présentation entre les deux Chambres'.

⁶² Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'la cinquième année après l'établissement de la constitution'.

⁶³ Geschrapd werd hier de volgende door Daunou voorgestelde slotzin: 'Un citoyen, parent en ligne ascendante ou descendante ou frère d'un membre de la chambre des anciens, ne peut être élu membre du Conseil d'état'. In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cette disposition était dans le projet rejeté, elle est très rigoureuse'. Deze toelichting werd eveneens door het *Directoire* doorgehaald.

⁶⁴ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'la première année après l'établissement de la Constitution'.

⁶⁵ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'de deux ans'.

⁶⁶ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'Un membre sortant du Conseil d'état n'y peut être réélu qu'après un intervalle de cinq ans'.

⁶⁷ Het cursieve gedeelte werd toegevoegd.

⁶⁸ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'chaque administration départementale ou municipale'.

⁶⁹ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'le choisir'.

⁷⁰ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cette disposition n'était pas dans le projet rejeté. Elle n'est pas non plus dans la Constitution française'.

⁷¹ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'peut'.

⁷² Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'les ministres'.

⁷³ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'soixante'.

⁷⁴ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'soixante'.

⁷⁵ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'de 25.000 florins'. In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Il n'y avait que 14000 florins dans le projet rejeté. On n'a point osé élever ce traitement au delà de 25000, c'est encore bien peu'. Boven die toelichting staat de toelichting: 'Demander si la note qui est en marge doit être conservée'.

⁷⁶ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Dans le projet rejeté, le conseil d'état n'a point de commissaires près les administrations. Il ne peut ni destituer des administrateurs, ni annuler leurs actes. Il n'a aucune part à l'administration des finances de la république. Il ne peut nommer de ministres, d'ambassadeurs etc., qu'avec la confirmation de ces nominations par la chambre des anciens. Presque aucune autorité ne dépend de ce conseil d'état, et il dépend lui de presque toutes, du corps législatif, des tribunaux et surtout d'une chambre des finances dans laquelle les rédacteurs du projet ont réuni toutes les fonctions qu'exercent parmi nous le ministre des finances, les administrateurs des domaines nationaux, les

administrateurs de la monnaie, les commissaires de la trésorerie nationale etc. Il faut même observer que suivant le projet il y aurait dans cette chambre des finances des membres inamovibles durant toute leur vie. Savoir ceux qui seraient appelés à cette place deux fois de suite. Une seule réélection immédiate suffirait pour les y fixer irrévocablement. On sent que nous n'avons pu rien laisser subsister de ces dispositions et de plusieurs autres qui leur ressemblent'.

⁷⁷ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'centrales'.

⁷⁸ Geschrapd werd het volgende door Daunou voorgestelde slot van de zin: 'et rendus publics'.

⁷⁹ Geschrapd werd het volgende door Daunou voorgestelde slot van de zin: 'ni par un de ses anciens membres sortis depuis deux ans de ce Conseil'.

⁸⁰ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

⁸¹ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'Il'.

⁸² In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'On a substitué cet article à celui qui dans le projet rejeté oblige le conseil d'état à donner son avis pour ou contre un projet de loi toutes les fois que l'une ou l'autre chambre le désire. Ce serait un moyen de jeter sur le conseil d'état la responsabilité de la législation'.

⁸³ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

⁸⁴ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cet article résout la difficulté que le club de Clichy élevait avant le 18 fructidor'.

⁸⁵ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

⁸⁶ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'cinq'.

⁸⁷ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'onze'.

⁸⁸ Het cursieve gedeelte is het door het *Directoire* gewijzigd. Daunou had eerst gesteld: 'les deux dernières années leur domicile fixe dans une commune peuvent y être élus membres de l'administration municipale'. Het sterk gelijkende art. 184 werd daarbij geïntegreerd in art. 183 door ook te verwijzen naar de 'administration centrale'.

⁸⁹ Dit artikel had oorspronkelijk het nummer 185. Zoals opgemerkt in de voorafgaande noot is het oorspronkelijke art. 184 samengevoegd met art. 183. De artikelen 185 tot en met 262 zijn vervolgens omgenummerd tot 184 tot en met 261.

⁹⁰ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'appariëndroit à a plusieurs'.

⁹¹ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

⁹² In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Nous n'avons pu tirer aucun parti du système d'ordre judiciaire établi dans le projet rejeté. On y attribuait aux tribunaux non seulement la plus parfaite

indépendance, mais le droit d'agir de leur propre mouvement sur les administrations, sur le conseil d'état, sur le corps législatif. La haute cour de justice est investie dans ce projet d'un pouvoir sans bornes. Elle y est sans contredit la première et la plus forte des autorités constituées. Elle prononce elle-même les décrets d'accusation et juge non seulement les législateurs et les membres du conseil d'état, mais presque tous les fonctionnaires publics. Elle connaît de toutes les affaires qui intéressent le commerce national, comme les prises etc. C'est à elle qu'il faut que le conseil d'état s'adresse, lorsqu'il veut faire annuler un acte administratif ou faire destituer un administrateur. Et il y a toute apparence qu'elle remplit aussi les fonctions de tribunal de cassation. Ces fonctions n'étant attribuées à aucun autre corps dans le projet. En un mot, cette haute cour souveraine, indépendante et permanente ne laisserait aux autres autorités constituées qu'autant de liberté, de tranquillité et de pouvoir qu'elle jugerait à propos. Il n'y a point de jurés ni dans cette cour ni dans les autres tribunaux dont le projet fait mention. Il paraît que les Bataves ne connaissent point cette institution *ou* qu'ils ont contre elle des préventions que n'a pas du dissiper, il en faut convenir, l'expérience que nous en avons faite depuis six ans. Nous avons cru devoir garder le silence sur les jurés et ne trouvant d'ailleurs ni dans le projet ni dans les pièces aucune donnée sur le système judiciaire qui peut convenir à la République Batave, nous nous sommes bornés à un très petit nombre de dispositions générales. Il nous a paru utile d'appliquer à l'ordre judiciaire la distribution en districts et quartiers, plutôt que celle en municipalités et départemens. Il y aurait eu seulement quinze tribunaux de département. Nous en proposons trente deux de quartiers. Il en résultera à la fois moins de puissance dans chacun et plus d'activité dans l'expédition des affaires. Chez nous peut-être le nombre des tribunaux trop grand en 1791, est aussi devenu trop petit en 1795. La division en quartiers offre aux Bataves le moyen de saisir un juste milieu, et il y a peut être d'ailleurs quelque avantage à ne pas donner aux administrations et aux tribunaux le même ressort. Il nous semble au moins que ce que nous proposons ici serait un obstacle de plus au fédéralisme'. In de kopie 'Van Hooff' staat in plaats van het cursieve gedeelte: 'et'.

⁹³ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

⁹⁴ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Ce n'est qu'en haine de la cour que l'on a séparé en France ces deux fonctions'. In de kopie 'Van Hooff' gaat de toelichting verder als volgt: 'celles d'accusateur public et de commissaire'.

⁹⁵ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'de trois mille florins'. Deze passage werd eerst gewijzigd in: 'égal à celui d'un membre du corps législatif' en pas daarna in 'fixé à la valeur de six quinquaux de bled'.

⁹⁶ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'est donné'. In het handschrift dat in het bezit was van Van Hooff staat: 'est donné'. In één van de handschriften in de *Archives Nationales* staat: 'en est donné'.

⁹⁷ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'un'.

⁹⁸ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

⁹⁹ Geschrapd werd het volgende door Daunou voorgestelde slotzin: 'Le tribunal de Cassation choisit l'un de ses propres membres pour remplir les fonctions d'accusateur public près le tribunal de forfaiture'. In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Le tribunal de forfaiture que nous proposons ici est une institution toute nouvelle qui nous a semblé propre à maintenir l'équilibre qui doit exister entre les pouvoirs. Il faut convenir que nous n'avons point en France assez de moyens de réprimer les abus ou les excès du pouvoir judiciaire'.

¹⁰⁰ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Le conseil d'état devant nommer les juges de forfaiture, il ne parait pas convenable qu'il puisse aussi accuser'.

¹⁰¹ Geschrapd werd het volgende door Daunou voorgestelde slot van de zin: 'mais la fonction d'accusateur public y est remplie par un citoyen que la grande chambre nomme à cet effet parmi tous ceux qui sont éligibles aux places de juges de quartier'.

¹⁰² Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

¹⁰³ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Il suit de là qu'il n'y aurait point de propriété de corporation'.

¹⁰⁴ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cette disposition laisserait au corps législatif la faculté de faire un jour un bon usage de certaines propriétés ecclésiastiques qui existent en Hollande. Ces propriétés étaient expressément reconnues et maintenues par le projet rejeté'.

¹⁰⁵ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'La ferme garantie de la dette *hollandaise* publique est indispensable dans une constitution que l'on veut faire accepter par les Bataves'. Het cursieve gedeelte is doorgehaald.

¹⁰⁶ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Il parait que les Bataves tiennent beaucoup à cette disposition, ainsi qu'à celle des trois articles suivants'.

¹⁰⁷ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Le projet rejeté contenait une énumération constitutionnelle de tous les objets de première nécessité'.

¹⁰⁸ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Les articles 261, 262, 263, 264 sont extraits du projet rejeté'.

¹⁰⁹ Geschrapd werd de volgende door Daunou voorgestelde bepaling, op te nemen na artikel 261: 'L'abolition

du système féodal avec toutes ses suites et dépendances ne s'étend qu'aux biens situés dans la République. Elle ne s'étend ni aux biens, qui quoique situés dans la République relevent de cours ou de chambres féodales étrangères, ni aux fiefs, qui situés hors de la République relevent des cours ou des chambres qui existoient dans son sein'.

¹¹⁰ Het oorspronkelijke art. 263 werd geschrapd. Omdat er al eerder het oorspronkelijke art. 184 was verwijderd, werden de artikelen 264 tot en met 287 omgenummerd tot 262 tot en met 285.

¹¹¹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'On pense qu'une constitution ne saurait trop restreindre les actes et les discussions des clubs, sociétés essentiellement révolutionnaires et inconciliables au moins avec tout gouvernement nouvellement établi. Elles sont en Hollande des foyers d'anarchie et d'orangisme déguisé'.

¹¹² In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Ce sont les mois des élections publiques. Nous avons cru devoir insérer cette disposition et celles des articles 268, 270 et 271. Le projet rejeté ne parlait des clubs qu'avec les plus grands égards. C'est une preuve de leur excessive puissance. Toutes les pièces que nous avons lues, prouvent jusqu'à l'évidence qu'aucun bien n'est possible en Hollande, tant que les clubs n'y seront pas détruits ou reprimés'.

¹¹³ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

¹¹⁴ Het cursieve gedeelte is toegevoegd door het *Directoire*.

¹¹⁵ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Article extrait du projet rejeté'.

¹¹⁶ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Article extrait du projet rejeté'.

¹¹⁷ Geschrapd werd hier de volgende door Daunou voorgestelde tussenzin: 'dans un departemens ou dans une commune'.

¹¹⁸ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'la Republique ou les departemens ou les communes'.

¹¹⁹ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Nous ajoutons cet article quoique nous n'ayons point de notions assez précises sur les émigrés Bataves'.

¹²⁰ In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Cet article et le suivant contiennent des dispositions tout à fait contraires aux articles *correspondans* du projet rejeté. On y prolongeait les fonctions des autorités provisoires aujourd'hui en exercice jusques plus d'un an après l'acceptation de l'acte constitutionnel'. Het gecursiveerde woord ontbreekt in de kopie 'Van Hooff'.

¹²¹ Dit artikel ontbrak geheel in het voorstel van Daunous. Het is rechts van het oorspronkelijke art. 287 (omgenummerd tot 285) geplaatst en draagt achter de nummeraanduiding de toevoeging 'Bis'. Door

het schrappen van de oorspronkelijke artikelen 184 en 263 kwam er ruimte vrij en kon het artikel zonder deze toevoeging worden opgenomen. In een noot staat de volgende toelichting bij het artikel: 'Il n'est pas nécessaire de parler ici ni de la Chambre des anciens ni du Conseil d'Etat, attendu qu'il y est pourvû par les articles 98 et 125'. Deze toelichting ontbreekt in de kopie 'Van Hooff'.

¹²² In de kantlijn staat de volgende toelichting van Daunou: 'Dans le projet rejeté, la révision de la constitution

pouvait être provoquée de deux manières par le Corps Législatif et par les Assemblées primaires. On a cru devoir se borner au premier moyen'.

¹²³ Als gevolg van het schrappen van de oorspronkelijke artikelen 184 en 263 en het invoegen van een nieuw art. 286, werden de art. 288 tot en met 299 omgenummerd tot 287 tot en met 298.

¹²⁴ Het cursieve gedeelte is gewijzigd; Daunou had gesteld: 'a un changement quelconque'.

Staatsregeling des Bataafschen Volks (1798)

Staatsregeling voor het Bataafsche Volk¹

Het Bataafsche Volk, zig vormende tot eenen ondeelbaaren Staat, en bezeffende, dat het voornaame bederf van alle Regeeringen gelegen is in de miskennis der natuurlijke en geheiligde regten van den Mensch in maatschappij, verklaart de navolgende stellingen als den wettigen grondslag, waarop Het zijne Staatsregeling vestigt, en als zoo veele regels, waarnaar Het zijne burgerlijke en staatkundige betrekkingen wil hebben gewijzigd.

ALGEMEENE BEGINSELEN

ART. 1. Het oogmerk der maatschappijlijke vereeniging is beveiliging van persoon, leven, eer en goederen, en beschaaving van verstand en zeden.

ART. 2. Het Maatschappijlijk Verdrag wijzigd, noch beperkt, de natuurlijke regten van den Mensch, dan in zoo verre zulks, ter bereiking van dat oogmerk, noodzaaklijk is.

ART. 3. Alle Leden der Maatschappij hebben, zonder onderscheiding van geboorte, bezitting, stand, of rang, eene *gelijke* aanspraak op derzelver voordeelen.

ART. 4. Ieder Burger is volkomen *vrij*, om te beschikken over zijne goederen, inkomsten, en de vruchten van zijn vernuft en arbeid, en voords, om alles te doen, wat de regten van eenen ander niet schend.

ART. 5. De *Wet* is de wil van het geheele maatschappijlijk Lichaam, uitgedrukt door de meerderheid, of der Burgeren, of van

Derzelver Vertegenwoordigers. Zij is, het zij beschermende, of straffende, *gelijk* voor allen. Zij strekt zig alleen uit tot daaden, nimmer tot gevoelens. Alles, wat overeenkomt met de onvervreemdbare regten van den Mensch in maatschappij, kan door geene Wet verboden worden. Zij beveelt, noch laat toe, hetgeen daarmede strijdig is.

ART. 6. Alle de pligten van den Mensch in maatschappij hebben hunnen grondslag in deze heilige *Wet*: *Doe eenen ander niet, hetgeen gij niet wenscht dat aan u geschiede. –Doe aan anderen, ten allen tijde, zoo veel goeds, als gij, in gelijke omstandigheden, van hun zoudt wenschen te ontvangen.*

ART. 7. Niemand is een goed Burger, dan die de huislijke pligten, in den onderscheiden stand, waarin hij moge gesteld zijn, zorgvuldiglijk uitöefent, en voords, in alle opzigten, aan zijne maatschappijlijke betrekkingen voldoet.

ART. 8. De eerbiedige erkentenis van een Allbestuurend Opperwezen versterkt de banden der maatschappij, en blijft iederen Burger ten duursten aanbevolen.

BURGERLIJKE EN STAATKUNDIGE GRONDREGELS

ART. 9. Het Opper-gezag is het regt der gantsche Maatschappij over elk haarer Leden, over het grondgebied, dat zij bestaan, en over alle voorwerpen, waarin hunne belangen betrokken zijn. Hetzelve is één,

ondeelbaar, onvervreemdbaar. Geen Lid, geen gedeelte der Maatschappij, kan zig het opper-gezag aanmaatigen. Hetzelve is de bron van alle openbaare Magten.

ART. 10. Het Bataafsche Volk, zijne belangen *in persoon* niet kunnende waarnemen, verkiest daartoe, bij onderlinge overeenkomst, eene geregelde Staats-form, en wel eene *Volks-regeering bij Vertegenwoordiging*.

ART. 11. Het verkiest, ten dien einde, zijne Vertegenwoordigers, die, in Deszelfs naam, voor de gemeenschaplijke belangen waaken, en, ten allen tijde, aan Hetzelve verändwoordlijk zijn.

ART. 12. Aan deze Vertegenwoordigende Magt zijn alle bewindvoerende Lichaamen ondergeschikt en verändwoordlijk.

ART. 13. Buiten de wettig aangestelde Magten, kan geen Burger, noch ook eenig gedeelte des Volks, eenig openbaar gezag uitöfenen. Het is alleen in de Grond-Vergaderingen, dat alle Staatkundige Regten door de Burgeren worden geöfend.

ART. 14. Alle magt of gezag, door het Volk aan zijne Vertegenwoordigers verleend, is slechts bij volmagt. De uitöfening van dat gezag word gewijzigd door de Staatsregeling.

ART. 15. Ambten en Bedieningen zijn lastgevingen der Maatschappij voor eenen bepaalden tijd. Zij zijn noch erflijk, noch vervreemdbaar, noch bijzondere voorregten van hun, dieze waarnemen. De keus van den eenen Burger, boven den ander, is alleenlijk gegrond op meerdere deugd en bekwaamheden.

ART. 16. Ieder Burger mag zijne gevoelens uiten en verspreiden, op zoodanige wijze, als hij goetvind, des niet strijdig met het oogmerk der Maatschappij. De vrijheid

der Druk-pers is heilig, mids de Geschriften met den naam van Uitgever, Drukker, of Schrijver, voorzien zijn. Dezen allen zijn, ten allen tijde, aanspraaklijk voor alle zoodanige bedrijven, door middel der Drukpers, ten aanzien van afzonderlijke Persoonen, of der gantsche Maatschappij, begaan, die door de Wet als misdaadig erkend zijn.

ART. 17. Elk Ingezeten kan zig, bij Request, Addrès, of met anderen Vóórdragt, vervoegen bij zoodanige Magten, waar hij zal geraaden oordeelen. Alle vóórdragten zullen persoonlijk, en niet gezamenlijk, geschieden; ten zij door Lichaamen, wettig zaamgesteld, en als zoodanigen erkend, en wel alsdan over onderwerpen, die tot derzelve erkende werkzaamheden behooren.

ART. 18. Ieder Burger heeft regt, om met zijne Medeburgers te vergaderen, ter onderlinge vóórlichting, ter opwekking van vaderlands-liefde, en ter naauwer verbindtenis aan de Staatsregeling, zonder dat, nothands, de *Constitutioneele Gezelschappen*, als zoodanigen, met elkanderen over Staatszaken briefwisseling houden, geschreven aanklagten ontvangen, bij stemming besluiten, of, bij wijze van Corporatie, eenige openbaare daad zullen verrigten.

ART. 19. Elk Burger heeft vrijheid, om God te dienen naar de overtuiging van zijn hart. De Maatschappij verleent, ten dezen opzigte, aan allen gelijke zekerheid en bescherming; mids de openbaare orde, door de Wet gevestigd, door hunnen uiterlijken eerdienst nimmer gestoord worde.

ART. 20. Geene burgerlijke voordeelen, of nadeelen, zijn aan de belijdenis van eenig Kerklijk Leerstelsel gehegt.

ART. 21. Elk Kerkgenootschap zorgt voor het onderhoud van zijnen Eerdienst, deszelfs Bedienaaren en Gestigten.

ART. 22. De gemeenschaplijke Godsdienst-oefening word verrigt binnen de daar-

toe bestemde Gebouwen, en wel met ontsloten deuren.

ART. 23. Niemand zal met eenig orde's-kleed, of teeken, van een Kerklijk Genootschap, buiten zijn Kerkgebouw verschijnen.

ART. 24. Alle eigenlijk gezegde Heerlijke Regten en Tituls, waardoor aan een bijzonder Persoon of Lichaam zou worden toegekend eenig gezag omtrend het Bestuur van zaken in eenige Stad, Dorp, of Plaats, of de aanstelling van deze of gene Ambtenaaren binnen dezelve, worden, voor zoo verr' die niet reeds met de daad zijn afgeschaft, bij de aanneming der Staatsregeling, zonder eenige schaêvergoeding, voor altijd vernietigd.

ART. 25. Alle Tiend-, Chijns-, of Thijns-, Nakoops-, Afstervings-, en Naastings-Regten, van welken aard, midsgaders alle andere Regten of Verplichtingen, hoe ook genoemd, uit het Leenstelsel of Leenregt afkomstig, en die hunnen oorsprong niet hebben uit een wederzijdsch vrijwillig en wettig verdrag, worden, met alle de gevolgen van dien, als strijdig met der Burgeren gelijkheid en vrijheid, voor altijd vervallen verklaard.

Het Vertegenwoordigend Lichaam zal, binnen *agttien* Maanden, na Deszelfs *eerste* zitting, bepalen den voet en de wijze van afkoop van alle zoodanige regten en renten, welke als vruchten van wezenlijken eigendom kunnen beschouwd worden. Geene aanspraak op pecunieve vergoeding, uit de vernietiging van gemelde Regten voortvloeiende, zal gelden, dan welke, binnen *zes* maanden na de aanneming der Staatsregeling, zal zijn ingeleverd.

ART. 26. Insgelijks word vernietigd het zoogenoemd Regt van *Exuë*, met opzigt tot verhuising, of verval van Erfenissen, binnen de Republiek.

ART. 27. Alle Burgers hebben, ten allen tijde, het regt, om, met uitsluiting van anderen, op hunnen eigen, of gebruikten, grond te Jagen, te Vogelen en te Visschen.

Het Vertegenwoordigend Lichaam maakt, binnen *zes* Maanden na Deszelfs *eerste* zitting, bij *Reglement*, de nodige bepalingen, om, ten dezen opzigte, de openbaare veiligheid en eigendommen der Ingezeten te verzekeren, en zorgt, dat noch de Vischerijen bedorven, noch de Landgebruiker, bij eenige Wet of Beding, belet worde, allen Wild op zijnen gebruikten grond te vangen, noch ook, dat een ander daarop zal mogen Jagen of Visschen, zonder zijne bewilliging.

ART. 28. 'Er zal een Wetboek gemaakt worden, zoo wel van Burgerlijke, als van Lijfstraflijke Wetten, te gelijk met de wijze van Regts-vordering, op gronden, door de Staatsregeling verzekerd, en algemeen voor de gantsche Republiek.

Deszelfs invoering zal zijn, uiterlijk binnen *twee* jaaren, na de invoering der Staatsregeling.

ART. 29. Niemand mag beschuldigd of in verzekering genomen worden, dan uit kracht der Wet, in de gevallen, en volgens de wijze, door Haar voorgeschreven. Niemand kan gevonnisd worden, dan na alvorens wettig te zijn geroepen, en alle de middelen van verdediging te hebben kunnen bezigen, die bij de Wet bepaald zijn. Elk Burger, alzoo opgeroepen, of in verzekering wordende genomen, is verplicht te gehoorzaamen.

ART. 30. Alle gestrengheid omtrend Gevangenen, buiten hetgeen de Wet bepaalt, gelijk mede alle willekeurig verwijl van derzelve teregtstelling, en van de uitvoering hunner straf, is misdaadig.

ART. 31. Zij, die, buiten den Regter, in geval van noodzaaklijkheid, gevat worden, zullen, uiterlijk binnen *vier-en-twintig*

Uuren daarna, aan hunnen bevoegden Regter worden overgebracht.

ART. 32. Allen, die in verzekering genomen worden, zullen, uiterlijk binnen *één* Dag daarna, kennis ontvangen van de redenen hunner gevangenneming.

ART. 33. In alle gevallen, waarin de Wet geene Lijfstraffen vordert, zal de Gevangene, onder voldoende Borgtogt, ontslagen worden.

ART. 34. Niemand kan, tegen zijnen wil, worden afgetrokken van den Regter, dien de Staatsregeling, of de Wet, hem toekent.

ART. 35. Nimmer zal 'er eene verbeurdverklaring der Goederen van eenig Ingezetten der Bataafsche Republiek plaats hebben, dan alleen in het geval, hieronder uitdrukkelijk bepaald:

Het Bataafsche Volk verklaart, voor altijd, van het grondgebied der Republiek gebannen te zijn alle de openbaare Voorstanders van het gewezen Stadhouders Bestuur, binnen deze Republiek gewoond hebbende, en daaruit geweken zederd den 1 *Januarij* 1795.

Het verklaart, tevens, alle derzelver goederen en bezittingen, welke zullen blijken, op den 1 *Januarij* 1798, hun persoonlijk eigendom te zijn geweest, vervallen aan de Natie; zullende dezelve, van haaren wege, onder behoorlijke sequestratie gebragt, en ten behoeve der Republiek verkogt worden.

Het Vertegenwoordigend Lichaam zorgt, dat de uitvoering dezer laatste Wet, met betrekking tot agtergelaten ongelukkige Kinderen en Huisgezinnen, de onschuld niet *met* en *om* den schuldigen treffe.

ART. 36. De Pijnbank word afgeschaft door de gantsche Republiek.

ART. 37. Alle Sententiën en Vonnissen moeten in het openbaar worden uitgesproken.

ART. 38. 'Er zal, door de gantsche Republiek, alleen regt worden gesproken *in naam en van wege het Bataafsche Volk*.

ART. 39. Ieder Burger is onschendbaar in zijne Wooning. Zijns ondanks, mag men nimmer in dezelve treden, ten zij uit kracht van een order, bevèl, of decreet van gijzeling, eener daartoe bevoegde Magt.

ART. 40. Niemand kan van het geringst gedeelte van zijn Eigendom, buiten zijne toestemming, beroofd worden, dan alleen, wanneer de openbaare noodzaaklijkheid, door de Vertegenwoordigende Magt erkend, zulks vordert, en alleenlijk op voorwaarde eener billijke schaêvergoeding.

ART. 41. De Wet zal geene andere straffen opleggen, dan die, welke volstrekt noodzaaklijk zijn voor de algemeene zekerheid.

ART. 42. Ieder Burger heeft het onvervreemdbaar regt, om eene schriftlijke en eigenhandig onderteekende aanklagt te doen tegen zoodanigen zijner Medeburgers, het zij Ambtelozen of Ambtenaars, Geconstitueerde Magten, of bijzondere Leden van dien, door welken bij oordeelt, dat de Wetten, het zij ten zijnen bijzonderen nadeele, of ten nadeele der Maatschappij, geschonden zijn, mids bij zoodanige Magt, als in dezen bevoegd zal zijn, en overeenkomstig de wijze, door de Burgerlijke Wet voorgeschreven. In geval van laster, zal hij onderworpen zijn aan de straffen, door de Wet ten dezen opzigte bepaald.

ART. 43. Het Bataafsche Volk wil eene Gewaapende Burgermagt, (de Nationale Troepen daaronder begrepen) ter verdediging zijner vrijheid en onafhankelijkheid, zoo naar binnen, als naar buiten. De regeling dezer Magt zal geschieden door de Wet.

ART. 44. Ieder Bataafsche Burger is verplicht, tot dat einde, de Waapenen te dragen,

en zig op de rol van Waapenvoerende Burgers te doen inschrijven.

ART. 45. De Gewaapende Magt is, ten allen tijde, een ondergeschikt Lichaam. Zij kan, als zoodanig, nimmer raadpleegen.

ART. 46. Geen gedeelte Derzelve kan immer in werking komen, dan op schriftlijken last eener Wettige Magt, op zoodanige wijze, als bij de Wet is uitgedrukt.

ART. 47. De Maatschappij, bedoelende in alles de welvaart van alle haare Leden, verschaft arbeid aan den Nijveren, onderstand aan den Onvermogenen. Moedwillige lediggangers hebben daarop geene aanspraak. De Maatschappij vordert de volstrekte weering van alle Bedelarij.

ART. 48. Het Vertegenwoordigend Lichaam regelt, binnen zes Maanden na Deszelfs eerste zitting, bij eene uitdruklijke Wet, het Armen-bestuur over de geheele Republiek.

Deze Wet bepaalt de algemeene voorschriften en plaatselijke beschikkingen, hiertoe vereischt.

ART. 49. 'Er zal gezorgd worden voor de opvoeding van verworpen Kinders.

ART. 50. De Maatschappij ontvangt alle Vreemdelingen, die de weldaaden der vrijheid vreedzaam wenschen te genieten, in haar midden, verleenende denzelven alle zekerheid en bescherming.

ART. 51. Zij moedigt alle Konstenaars en Handwerkslieden aan, en wil de spoedigste en kragtdaadigste inrigtingen, waardoor de bloeij van alle Inlandsche Fabrieken en Trafieken, Koophandel, Zeevaart, en Vischerijen, en daardoor van Ambagten, Neeringen en Handteeringen, bijzonderlijk de Handel met de buitenlandsche Bezittingen en Coloniën van den Staat, zal worden bevorderd.

ART. 52. Van de aanneming der Constitutie af, zal 'er aan den doorvoer, koop en verkoop, van alle voordbrengselen van den vaderlandschen grond, gelijk mede van alle goederen, binnen deze Republiek bewerkt of vervaardigd, door en in alle Departementen en Plaatsen, geenerlei belemmering, hoe ook genoemd, worden toegebracht.

ART. 53. Bij de aanneming der Staatsregeling, worden vervallen verklaard alle Gilden, Corporatiën of Broederschappen van Neeringen, Ambagten, of Fabrieken.

Ook heeft ieder Burger, in welke Plaats woonachtig, het regt, om zoodanige Fabriek of Trafiek opterigten, of zoodanig eerlijk bedrijf aantevangen, als hij verkiezen zal.

Het Vertegenwoordigend Lichaam zorgt, dat de goede orde, het gemak en gerief der Ingezetenen, ten dezen opzigte, worden verzekerd.

ART. 54. De Maatschappij beveelt, insgelijks, de meeste bevordering van den Landbouw, en deszelfs bloeij, bijzonderlijk ten aanzien der nog ledige en woeste gronden, door de gantsche Republiek.

ART. 55. Alle openbaare Inrigtingen, ter bevordering of staaving van het openbaar crediet, inzonderheid alle Wisselbanken, worden aangemerkt als afzonderlijke bemoeijingen der daarbij onmiddellijk belang hebbende Burgers. De openbaare Magt oefent daaromtrent geene andere, dan toezienende, beschikking. De gantsche Natie waarborgt allen binnen- en buitenlandschen eigendom, in die Wisselbanken geplaatst.

ART. 56. Alle zoogenoemde Provinciale Beleenbanken worden Nationaal verklaard.

Het Vertegenwoordigend Lichaam doet dezelve ten spoedigsten brengen onder eene Nationale Beheering.

Ook dit laatste word, binnen den kortstmooglijken tijd, toegepast op de gewoone plaatselijke Beleenbanken.

ART. 57. De Maatschappij verbied, in alle gevallen, dat eenig uitsluitend Voorregt verleend worde.

Zij beloont de verdiensten door bewijzen van eer, of door præmiën. Alle vergeltingen worden, in geval van voordduuring, jaarlijks vernieuwd, en, op geenerlei wijze, erflijk gemaakt tot Kinderen of Nakoomlingen.

ART. 58. De Maatschappij verleent nimmer eenig Pensioen, dan voor zoo verr', na het gestrengst onderzoek, gebleken zij, zoo van de getrouwe diensten, aan de Republiek bewezen door hun, die daarop aanspraak maaken, als van derzelve volstrekt onvermogen, om, hetzij door ouderdom, of door eenig lichaamlijk gebrek, den Lande langer van dienst te zijn, en van hunne eigen middelen te bestaan.

ART. 59. Alle Maaten en Gewigten worden, door de gantsche Republiek, zoo spoedig doenlijk, naar eene zekere onveranderlijke grootheid, tiendeelig gelijk gemaakt.

Ook zal 'er, ten aanzien van alle Munt-speciën, een gelijke Muntslag, door de gantsche Republiek, worden ingevoerd.

ART. 60. De Maatschappij wil, dat de verlichting en beschaaving onder haare Leden zoo veel mogelijk bevorderd worde.

ART. 61. De Vertegenwoordigende Magt maakt zoodanige inrigtingen, waardoor het Nationaal Karakter ten goede gewijzigd, en de goede zeden bevorderd worden.

ART. 62. Zij strekt, insgelijks, door heilzame wetten, haare zorg uit tot alles, wat in het algemeen de gezondheid der Ingezeten kan bevorderen, met wegruiming, zooveel mogelijk, van alle belemmeringen.

ART. 63. 'Er zullen Nationaale Feesten worden vastgesteld, om de Bataafsche Omwenteling, en andere merkwaardige gebeurtenissen, jaarlijks te herinneren; voords, om

de broederschap onder de Burgers aantekweeken, en hen aan de Staatsregeling, aan de Wetten, aan het Vaderland en de Vrijheid, te verbinden.

ART. 64. De onderstand tot de noodwendige behoeften van den Staat is eene geheiligde schuld van ieder Burger, ter vergoeding der bescherminge, welke hij geniet. Deze toelage, met de meestmooglijke bezuiniging ingezameld, word door alle Burgers, naar evenredigheid hunner vermogens, gedragen. Hij, die dezelve opzetlijk ontduikt, of verkort, is eerloos.

ART. 65. Het Bestuur is verplicht tot eene verstandige bezuiniging in alle opzigten. Het schaft onnodige Ambten en Uitgaven af, en evenredigt de belooning van Ambtenaaren en Bedienden naar het gewigt van derzelve werkzaamheden. Alle Administrative Lichaamen zullen, jaarlijks, voorstellen doen van die huishoudenlijkheid, welke onder hun bereik valt.

ART. 66. Het gebruik der penningen, door de Natie opgebracht, word, op gezette tijden, door den druk bekend gemaakt.

ART. 67. Het Bataafsche Volk vat nimmer de waapenen op, dan ter handhavinge zijner vrijheid, ter bewaaringe van zijn grondgebied, en ter verdediging zijner Bondgenooten. Het beveelt, tot dat einde, eene zorgvuldige inrigting zijner Krijgsmagt, bovenal ter Zee, als het bolwerk van den nationaalen voorspoed. Het gelast de stiptste onzijdigheid van het Bestuur ten aanzien der Mogendheden. Het bewaart, zoo veel mogelijk, den vrede met alle Volken, en komt zijne verbindtenissen met dezelve heiliglijk na. Het eerbiedigt derzelve regten, en wil, dat, in tijd van Oorlog, de rampen der menschheid, bij wederzijdsch verdrag, zoo veel doenlijk, verzagt worden.

ART. 68. Het Bataafsche Volk, overtuigd, dat de belangen der vereenigde Fran-

sche en Bataafsche Republieken, door derzelver onderlinge zamenstemming, altijd, het gelukkigst zullen bevorderd worden, wil, van zijne zijde, nimmer eenige afzonderlijke verbindtenis met die Volken, wier staatkundig belang in tweestrijd is met den voorspoed der beide Natiën.

ART. 69. Alle overeenkomst, of verdrag, met andere Volken, of Mogendheden, geschiedt alleenlijk *in naam des Bataafschen Volks*.

ART. 70. Geene verandering, noch vermeerdering, dezer Grondregelen, noch ook der Staatsregeling, zal plaats grijpen, dan gestaafd door den wil des Volks, en naar derzelver voorschrift.

ART. 71. Geen Genootschap, of verzameling van afzonderlijke Persoonen, van welken aard ook, heeft of maakt Reglementen, strijdig met deze Grondbeginselen, of met de Acte van Staatsregeling.

ART. 72. Alle besluiten der Vertegenwoordigende Magt, met deze Grondregelen, en met de daarop gebouwde Staatsregeling overeenkomstig, hebben, ten allen tijde, de kragt van Wet.

Het Bataafsche Volk geeft dit heiligst Pand zijner aangenomen Grondstellingen van het Maatschappijlijk Verdrag ter bewaaringe over aan de getrouwheid der Vertegenwoordigende Hoogste Magt, van het Uitvoerend Bewind, van de Regters, en van alle Bewindslieden; voords aan de waakzaamheid der Huisvaders en Moeders, aan de verlichting der jonge Burgers, aan de deugd der Burgeressen, en aan den moed van alle Bataafsche Ingezetenen: Willende denzelven bestendiglijk hebben herinnerd, dat van de egte waardeering hunner vrijheid, en van de verstandige en eerlijke beoefening hunner afzonderlijke en algemeene Regten en Pligten, voornaamlijk, de duurzaamheid, het behoud en geluk, afhangt van

het Vaderland, dat zij behooren te beminnen.

ACTE VAN STAATSREGELING

Titul I

Van de Verdeeling der Republiek

ART. 1. De Bataafsche Republiek is Eén en Ondeelbaar.

ART. 2. De Oppermagt berust in de gezamenlijke Leden der Maatschappij, *Burgers* genoemd.

ART. 3. Het tegenwoordig Grondgebied der Bataafsche Republiek is verdeeld in *Agt Departementen*, met name:

Het Eerste Departement: *van de Eems*.

Tweede Departement: *van den Ouden Yssel*.

Derde Departement: *van den Rhijn*.

Vierde Departement: *van den Amstel*.

Vijfde Departement: *van Texel*.

Zesde Departement: *van de Delf*.

Zevende Departement: *van de Dommel*.

Agtste Departement: *van de Schelde en Maas*.

ART. 4. De Departementaale Administratiën vergaderen in de volgende Hoofdplaatsen:

Die van het Eerste Departement, *te Leeuwarden*.

van het Tweede, *te Zwolle*.

van het Derde, *te Arnhem*.

van het Vierde, *te Amsteldam*.

van het Vijfde, *te Alkmaar*.

van het Zesde, *te Delft*.

van het Zevende, *in den Bosch*.

van het Agtste, *te Middelburg*.

ART. 5. Ieder Departement word ten spoedigsten verdeeld in *zeven*, zoo na mooglijk, gelijk bevolkte *Ringen*, en elke Ring in verschillende *Gemeenten*.

ART. 6. Behalven deze onderscheiding in *Departementen, Ringen en Gemeenten*, tot daarstelling der Departementale en Gemeente-Bestuuren ingerigt, word de geheele Republiek nog verdeeld in *Grond-Vergaderingen* en *Districten*, geschikt tot algemeene verkiezingen en werkzaamheden des Volks.

ART. 7. Het Vertegenwoordigend Lichaam regelt, ten spoedigsten, de bijzondere bepalingen der verschillende *Departementale Omtrekken, Ringen en Gemeenten*, in ieder Departement, en der *Hoofdplaatsen* in de onderscheiden *Ringen*. Het doet daarvan eene Algemeene Kaart vervaardigen, en door den Druk gemeen maaken.

ART. 8. Deze verdeelingen en bepalingen kunnen niet veranderd worden, dan na verloop van *vijf* jaaren, en dan nog alleenlijk tot verëffening van aanmerkelijke ongelijkheid der bevolking, of uit hoofde van eenig bijkomend Grondgebied.

Titul II

Van de Uitoefening van het Stem-Vermogen der Burgeren, in Gronden Districts-Vergaderingen

Eerste Afdeeling

Van de Stem-Bevoegdheid der Burgeren

ART. 9. Ieder Ingezeten der Bataafsche Republiek heeft, overeenkomstig het oogmerk, waartoe de Maatschappij gevormd is, aanspraak op de bescherming van persoon en goederen.

ART. 10. Niemand echter kan, als Bataafsch Burger, eenen daadlijken invloed op het bestuur der Maatschappij oefenen, tenzij hij in het openbaar Stemregister der Gemeente, waartoe hij behoort, zig hebbe doen inschrijven. Deze inschrijving word bepaaldlijk vereischt,

a.) Om zijne Stem in de Grond-Vergaderingen te kunnen uitbrengen.

b.) Om eenigen Post van Bestuur, eenig Ambt of Bediening, in de Maatschappij te kunnen waarnemen.

c.) Om eenig Ambt, Bediening of Pensioen, te blijven behouden.

ART. 11. Zij, die zig mogen doen inschrijven in zoodanig Stemregister, moeten hebben de navolgende vereischten:

a. Dat zij den vollen ouderdom van *twintig* jaaren hebben bereikt, in de lasten der Maatschappij hun aandeel dragen, en, Inboorlingen zijnde, ten minsten gedurende de laatste *twee* Jaaren, doch, Vreemdelingen zijnde, ten minsten gedurende de laatste *tien* Jaaren, in deze Republiek hunne vaste woonplaats gehouden hebben, en in staat zijn de Nederduitsche Taal te lezen en te schrijven.

Die laatste vereischte zal, onmiddellijk na de aanneming der Staatsregeling, gelden ten aanzien van allen, die door het Volk tot eenige openbaare daad, post, of ambt, geroepen worden; doch, voor het overige, *één* jaar na de invoering dezer Staatsregeling, ten aanzien van alle Stembevoegden, die alsdan in het Stemregister worden ingeschreven.

Ook kunnen Vreemdelingen, die de Republiek te Water of te Lande gediend hebben, volstaan met eene inwooning van *zeven* jaaren.

b. Dat zij, in handen van den Vóorzitter van het Plaatslijk Bestuur, hebben afgelegd, en geteekend de navolgende Verklaring:

“Ik houde het Bataafsche Volk voor een vrij en onafhankelijk Volk, en beloof aan Hetzelve trouw. Ik verklaar mijnen onveranderlijken afkeer van het *Stadhouderlijk Bestuur*, het *Foederalismus*, de *Aristocratie* en *Regeeringloosheid*. Ik beloof, dat ik, in alle mijne verrigtingen, hetzij als stemoefenend Burger, hetzij als Kiezer, alle de voorschriften der Staatsregeling getrouw-

lijk zal opvolgen, en nimmer mijne Stem geven aan iemand, wien ik houde te zijn een voorstander van het *Stadhouderlijk of Fæderatief Bestuur*, van de *Aristocratie of Regeeringloosheid*”

“Dit verklaar ik op mijne Burgertrouw!”

ART. 12. Aan ieder zoodanig Burger zal, door het Plaatslijk Bestuur, eene uitdrukkelijke *Acte* van Burgerschap, door den Voorzitter en Secretaris onderteekend, *om niet*, worden afgegeven.

ART. 13. Van de Stemming zijn uitgesloten:

a. Allen, die zig, zonder uitdruklijken last of toestemming van het Gouvernement, buiten 's Lands met de woon hebbende be-geven, na hunne terugkeering, nog geene *twee* volle Jaaren, in deze Republiek, hunne vaste woonplaats weder persoonlijk gehad hebben.

b. Allen, die in eed of bediening zijn van eenige vreemde Mogendheid, of daarvan eenig pensioen genieten.

c. Alle Leden van eenige buitenlandsche Corporatiën, tot welker Lidmaatschap, het-zij onderscheiding van geboorte, hetzij de aflegging van eenige godsdienstige gelofte, vereischt word.

d. Alle Lijf- en Huisbedienden, die tot persoonlijken dienst behooren, en inwoonen bij hen, welken zij dienen.

e. Allen, die in Wees-, Diaconie-, Arm-Huisen, of andere Gestigten, als behoeftigen onderhouden worden.

f. Allen, die, in het laatstafgelopen half jaar, tot den dag der oproeping te reekenen, uit de Armen-Kassen zijn bedeed geworden.

g. Die om verkwisting, wangedrag, of gebrek aan verstandlijke vermogens, onder *Curateele* staan.

h. Bankbreukigen, midsgaders diegenen, wier boedel *insolvent* verklaard is, die hunnen Crediteuren derzelve agterwezen niet ten genoegen zullen hebben voldaan, niet-

tegenstaande zij het *Beneficie* van *Cessie* mogten hebben verkregen.

i. Die door een Regterlijk *Decreet* in staat van beschuldiging gesteld zijn, midsgaders die, welken in regten voor eerloos worden gehouden.

k. Allen, die overtuigd worden, voor geld of geldswaarde, één of meer stemmen be-komen, of verkogt te hebben.

ART. 14. Zij, die in het Stemregister zijn ingeschreven, en, geduurende *drie* agtereenvolgende Jaaren, de Grond-Vergaderingen, waartoe zij behooren, niet hebben bijge-woond, zonder voldoende redenen, staan-de ter beoordeeling van gezegde Grond-Vergaderingen, worden, voor de daarop vol-gende *drie* Jaaren, ontzet van hunne Stem-bevoegdheid, en van alle publieke Ambten, Bedieningen en Pensioenen.

Dezelfde uitsluiting, voor den tijd van *vijf* jaaren, heeft plaats ten opzigte van al-len, die eenigen, hun opgedragen, Post van Bestuur, zonder wettige redenen, te beoor-deelen door het Lichaam, waartoe zij geroe-pen waren, weigeren aantemenen.

De laatste bepaaing zal niet langer kragt hebben, dan tot 1 *Januarij* 1803, tenzij de Wet dezelve alsdan vernieuwe.

ART. 15. Geduurende den tijd van ten minsten *tien* volgende Jaaren, na de aan-neming der Staatsregeling, worden tot de inschrijving in het Stemregister niet toege-laten de openbaare aanhangers van het *Stad-houderlijk* en *Fæderatief* Bestuur, noch ook alle bekende wederstreevers van de groote beginselen der Omwending van 1795.

ART. 16. Iemand, vermeenende, dat de inschrijving in het Stemregister hem, uit hoofde van *Art. XV*, ten onregte geweigerd is, kan zig daarover vervoegen bij het Ver-tegenwoordigend Lichaam.

ART. 17. Over alle geschillen, in eene Grond-Vergadering ontstaande, nopends de

bevoegdheid van eenig Burger, om zijne Stem uittebrengen, doet die Grond-Vergadering zelve uitspraak, waaraan de beklaagde zig voor dien tijd moet onderwerpen; doch hij kan zig, daarna, ter dier zake, tot het Vertegenwoordigend Lichaam wenden.

Tweede Afdeling

Van de Grond- en Districts-Vergaderingen

ART. 18. Tot het geregeld uitbrengen van de Stem der Burgeren, is de geheele Republiek verdeeld in *Grond-Vergaderingen*, uit de naast bij elkander gelegen Huisen, Buurten of Wijken, zaamgesteld, waarin de Stemgende Burgers uit iedere *viijfhonderd* Zielen, en in *Districts-Vergaderingen*, waarin de Kiezers *veertig* Grondvergaderingen bijéénkomen.

ART. 19. Indien 'er, na de afdeling der Grond-Vergaderingen, hier of daar, een overschot is van minder dan 500 Zielen, word dat getal, zo het beneden de 250 is, gevoegd bij de naastgelegen Grond-Vergaderingen, en, indien het daar boven is, aangemerkt als eene Grond-Vergadering op zig zelve.

Van dit een en ander doet het Vertegenwoordigend Lichaam ten spoedigsten een Rooster vervaardigen.

ART. 20. Ieder Stembevoegd Burger, na vertoon van het bewijs zijner Stembevoegdheid, brengt zijne stem uit in eigen Persoon, en alleen in de Grond-Vergadering, tot welke hij behoort.

ART. 21. Krijgslieden stemmen niet, dan ter Plaatse hunner vaste wooning, afgescheiden van hunne Garnisoenen.

ART. 22. In de Grond-Vergaderingen word niet alleen niemand, of regtstreeks, of van ter zijde, aanbevolen, maar ook de stiptste geheimhouding omtrend de stemming aldaar in acht genomen.

ART. 23. Niemand verschijnt aldaar gevaapend, noch met eenige uniform, of teeken van ambt, bediening of waardigheid.

ART. 24. Tot het bekomen van Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam van het Bataafsche Volk, word in elke *Grond-Vergadering* van het benoemend *District*, bij meerderheid van stemmen, benoemd *één* Persoon, als Vertegenwoordiger, en *één* als deszelfs Plaatsvervanger, beide stembevoegd, en geene Leden derzelve zijnde, en hebbende de vereischten, bij *Art. XXXII.*, omtrend de Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam bepaald.

De wijs van stemming geschied volgens het *Reglement*, LETT. A.

ART. 25. Op gelijke wijze, word gekozen een Kiezer ter *Districts-Vergadering*, als mede een Plaatsvervanger van den Kiezer. (Volgens *Reglement*, LETT. A.)

ART. 26. De benoemde Kiezer en Plaatsvervanger leggen, onverwijld en openlijk, in hunne Grond-Vergadering, af de navolgende belofte:

“Ik belooft, dat ik nimmer mijne stem zal geven, dan aan bekwaame en deugdzaame Mannen, die de vereischten, bij de Staatsregeling bepaald, bezitten; en dat ik, als Kiezer, niemand zal benoemen, wien ik houde te zijn een aanhanger van het *Stadhouderslijk* of *Fæderatief* Bestuur, of voorstander van *Aristocratie* of *Regeeringloosheid*.

Dit verklaar Ik.”

ART. 27. Staande dezelfde Vergadering, en daadlijk na het aflopen der verkiezing, word aan den Kiezer en Plaatsvervanger een lastbrief gegeven, geteekend door den Voorzitter en *drie* Leden der Grond-Vergadering, van den navolgenden inhoud:

“De Grond Vergadering van ____ stemt tot Vertegenwoordiger des Bataafschen Volks ____ , en, ten einde deze stemming, volgens de Staatsregeling, van kragt zij,

ontbied zij den Burger _____, om als Kiezer, en den Burger _____, des noods als Plaatsvervanger, van haaren wege, op de *Districts-Vergadering* te _____ te verschijnen.”

ART. 28. De Grond- en Districts-Vergaderingen verrigten nimmer eenige daad, dan die, waartoe zij, hetzij door de Staatsregeling, hetzij door eene bijzondere Wet van het Vertegenwoordigend Lichaam, zijn opgeroepen en zaamgekomen.

ART. 29. Zoodra deze werkzaamheid is afgelopen, gaan dezelve onverwijld uit één.

Titul III

De drie voornaame Magten in eene wel-geregelde Republiek zijn:

1. DE VERTEGENWOORDIGENDE HOOGSTE MAGT.
2. DE UITVOERENDE MAGT.
3. DE REGTERLIJKE MAGT.

Van de Vertegenwoordigende Hoogste Magt

Eerste Afdeling

Van het Vertegenwoordigend Lichaam in het algemeen

ART. 30. Het Vertegenwoordigend Lichaam is datgene, welk het geheele Volk vertegenwoordigt, en, in deszelfs naam, wetten geeft, overeenkomstig het voorschrift der Staatsregeling.

ART. 31. Geen Lid van dit Lichaam vertegenwoordigt, immer, eenig afzonderlijk gedeelte des Volks, noch ontvangt eenen bijzonderen Lastbrief.

ART. 32. Tot Leden van dit Lichaam zijn verkiesbaar allen, die in zig verëenigen de navolgende vereischten:

- a) Dat zij zijn stembevoegde Burgers.

b) Dat zij den ouderdom van *dertig* jaaren ten vollen bereikt hebben.

c) Dat zij binnen deze Republiek, zoo als die vóór den Jaare 1795 bestond, of na dezen bestaan zal, geboren zijn, en aldaar, gedurende de laatste *tien* Jaaren, of, zo elders geboren, gedurende de laatste *vijftien* Jaaren, hunne vaste woonplaats gehad hebben.

Dit laatste sluit geenszins uit die Burgers, die, *in* en *na* den Jaare 1787, om politieke vervolgingen, uit hun Vaderland geweken zijnde, vóór den Jaare 1796 daarin zijn wedergekeerd.

ART. 33. Tot Leden van dit Lichaam zijn niet verkiesbaar:

- a) Leden van *het Uitvoerend Bewind*, dan *drie* jaaren na hunne aftreding uit hetzelfde.
- b) Allen, die zig aan eenigen Kerklijken Eerdienst verbonden, of aan eenig openbaar Onderwijs toegewijd hebben; tenzij dezelve, alvorens, vrijwillig afstand doen van deze hunne bedieningen.

ART. 34. Zij, die Ambten of Bedieningen van 's Lands wege bekleeden, worden daarvan ontslagen, zoodra zij als Leden van dit Lichaam zitting nemen. Gedurende den tijd hunner zittinge, word een ander in hunne plaats aangesteld door diegenen, aan welken de begeving staat dier Ambten of Bedieningen.

ART. 35. Aan geen' der Leden van dit Lichaam word, gedurende den tijd zijner zitting, eenig Ambt of Bediening opgedragen.

ART. 36. Niemand kan, als Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam, zitting nemen, dan na, alvorens, in handen van den Vóorzitter der algemeene Vergadering, of, deze reeds uitééngestaan zijnde, in handen van den Voorzitter dier Kamer, van welke hij als Lid door de algemeene Vergadering verkozen is, te hebben afgelegd de volgende verklaring:

“Ik beloof op mijne Burger-trouw, dat ik, als Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks, de Staatsregeling met all' mijn vermogen zal handhaven, en nimmer, op eenigerlei wijze, medewerken, of zal helpen besluiten tot eenig ontwerp, strekkende tot wederinvoering, van het Stadhouderslijk of *Foederatief* Bestuur, of ter begunstiging van *Aristocratie* en Regeeringloosheid, maar, met alle mijne magt, dit alles zal tegenwerken.

Dit verklaar Ik.”

ART. 37. Jaarlijks treed een *derde* gedeelte (of hetgeen daarbij het naaste komt) van het volle getal der Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam af, en word vervangen door een gelijk getal nieuwe Leden, gekozen op den, bij het *Reglement*, LETT. B. bepaalden, tijd en wijze, door die Districten, voor welken de in dat jaar aftredenden opgekomen waren.

ART. 38. Ter bepalinge van de orde, volgens welke deze aftreding zal plaats hebben, word in de eerste algemeene Vergadering bij loting beslist, welke Leden het *eerste*, *tweede* en *derde* Jaar zullen aftreden. En zal deze, door het Lot daargestelde, Orde de tourbeurten der Districten, tot verkiezing van Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam, voor de volgende jaaren bepalen.

ART. 39. De aftredende Leden zijn andermaal weder verkiesbaar, doch voor de *derde* maal niet, dan na een tijdverloop van *drie* jaaren.

ART. 40. Eene plaats in het Vertegenwoordigend Lichaam tusschentijds openvallende, word de Plaatsvervanger des Uitgevallen, onverwijld, door het Uitvoerend Bewind opgeroepen, om den nog overigen tijd van dezen laatsten, in de Kamer, waarin dezelve zitting had, te vervullen.

Deze oproeping heeft geene plaats, indien de te vervullen tijd niet langer is, dan van *zes* Maanden; blijvende, in dit geval,

de Vacature onvervuld tot de eerstvolgende Verkiezing.

ART. 41. De Leden van dit Lichaam genieten, ieder, *vierduisend* Guldens in het Jaar, onder korting van *tien* Guldens voor elken dag, dien zij, zonder verlof van den Voorzitter der Kamer, waartoe zij behooren, afwezig zijn.

ART. 42. Bij hunne eerste aankomst, en eindlijke aftreding, ontvangen zij, voor Reiskosten en Transport, *drie* Guldens, voor ieder uur afstands.

ART. 43. Nimmer word uit het Vertegenwoordigend Lichaam eene Commissie benoemd, om het gezag, aan het geheele Lichaam toevertrouwd, uitte oefenen, noch ook, om hetzelve *in* of *buiten* de Residentie-plaats te vertegenwoordigen.

ART. 44. Hetzelve woont nimmer, hetzij geheel, hetzij door eene Commissie uit deszelfs midden, eenige openbaare Feesten of Plegtigheden bij.

ART. 45. Het Vertegenwoordigend Lichaam heeft, in de plaats zijner Residentie, eene vaste, en alleen ten zijnen bijzonderen dienste staande, Lijf-Wacht van ten minsten *zeven-honderd* Man, zoo Voet- als Paarden-Volk, welke bij *Reglement*, door het zelve Lichaam te maaken, onmiddellijk, en bij uitsluiting, onder de beurtelingsche orders der tijdelijke Voorzitters van de beide Kamers staan.

Hetzelve bepaalt het Costuum voor zijne Leden.

ART. 46. Het houd zijne gewoone residentie in *den Haage*.

ART. 47. Het verplaatst zig, des noods, naar elders, op een beredeneerd besluit der *Eerste* Kamer, bekrachtigd door de *Tweede* Kamer.

Dit Decreet is onherroeplijk, en, na eene onverwijldde kennisgeving van hetzelve aan

het Uitvoerend Bewind, gaan beide de Kamers uit één.

Zie de verdere bepalingen bij het *Reglement*, LETT. B., *tweede Afdeeling*.

ART. 48. In alle andere gevallen, gaat Hetzelve nimmer uit één. Alleenlijk kan de eene of andere Kamer, voor zekeren korten tijd, haare zittingen verschuiven.

ART. 49. Wanneer dit voor langer, dan drie dagen, mogt zijn, word vooraf eene onderlinge overeenkomst der Vóórzitters van beide de Kamers verëischt.

ART. 50. Aan dit Lichaam behoort uitsluitender wijze

a) De Magt van Wetgeving, benevens het verklaaren, verbeteren, opschorten en afschaffen der Wetten, alles naar en behoudens het voorschrift der Staatsregeling.

b) Het besluiten tot Oorlog.

c) Het *ratificeeren* en bekragtigen van alle Tractaaten en Alliantien met vreemde Mogendheden.

d) Het bepalen der sterkte, aanwerving, afdanking en bezoldiging der Armeën te Lande, van den aanbouw, het equipereen der Schepen, en het afdanken der Equipagien, alsmede het in dienstnemen en licentiereen van vreemde Troepen.

e) Het toestaan van verblijf of doortogt aan vreemde Troepen *op* of *over* het grondgebied der Republiek, benevens de toelating van vreemde Zeemagt of gewaapende Schepen in derzelver Havens, beiden op voordragt van het Uitvoerend Bewind.

f) Het kennis nemen van den staat van 's Lands Fortificatiën, Magazijnen, Arsenalen, Werven *enz.*, jaarlijks intezenden door het Uitvoerend Bewind.

g) Het kennis nemen van den staat van 's Lands Financiën, van zes tot zes maanden, mede door het Uitvoerend Bewind in te leveren.

h) Het beoordeelen en vaststellen der jaarlijksche begrootingen van Staats-uitgaven,

zoo gewoone als buitengewoone, en het aan zig doen verändwoorden van zoodanige sommen, als het Uitvoerend Bewind, gedurende het afgelopen jaar, uit 's Lands Kas ontvangen en uitgegeven heeft.

i) Het arresteeren der nodige Reglementen, betreklijk *de Algemeene Gewaapende Burgermagt*.

k) Het bepalen der Tractamenten, Defroijementen, en andere toelagen van alle Ambtenaren, zoo Burgerlijke als Militaire, op voordragt van het Uitvoerend Bewind, voor zoo veel dezelve bij de Staatsregeling niet bepaald zijn.

l) De aanstelling der Leden van het Uitvoerend Bewind.

m) Het, des nodig, maaken van nieuwe Ambten, zoo Burgerlijke als Militaire, met bepaling van derzelver Tractamenten en Voordeelen, op voordragt van het Uitvoerend Bewind.

n) Het maaken van de nodige wetten en bepalingen omtrend den Muntslag en het generaale Muntwezen.

o) Het vaststellen van algemeene, zoo gewoone als buitengewoone, belastingen, naar het voorschrift der Staatsregeling, en het maaken van Financiële Inrigtingen.

p) Het vaststellen van eenen algemeenen voet op het werk der Posterijen, door de geheele Republiek, en het bepalen van algemeene voorzieningen dien aangaande.

q) Het verleenen van *gratie*, na ingenomen consideratiën, en op gunstig berigt van den Regter, aan wien de zaak behoort.

r) Het toestaan van *remissie* van *gratie* aan Schuldenaaren van den Staat.

s) Het toeleggen van belooningen, en verleenen van Pensioenen, op voordragt van het Uitvoerend Bewind, mids volgende het voorschrift *Art. LVII* en *LVIII* der *Burgerlijke* en *Staatkundige Grondregelen*.

t) Eindelijk, het bepalen en regelen van alles, waarin door de Staatsregeling, en de voorhanden zijnde Wetten, niet moge voorzien zijn.

Tweede Afdeeling

Van de vorming des Vertegenwoordigenden Lichaams in twee Kamers

ART. 51. Het geheel Vertegenwoordigend Lichaam bestaat uit zooveele Leden, als 'er *twintig duisend* tallen Zielen in de Bataafsche Republiek gevonden worden.

ART. 52. Dit Lichaam verdeelt zig in *twee* Kamers, genaamd de *Eerste Kamer* en *Tweede Kamer*.

ART. 53. Ter daarstellinge dezer verdeling in *twee Kamers*, houden alle de Leden van dit Lichaam, jaarlijks, op den laatsten *Dingsdag* der maand *Julij*, eene algemeene Vergadering, en kiezen alsdan, uit het volle getal van alle de verkozenen tot het Vertegenwoordigend Lichaam, *dertig* Leden, welken de *Tweede Kamer* uitmaaken; vormende de overige Leden te zamen de *Eerste Kamer*.

ART. 54. Zoodra deze schifting volbragt is, constitueëren zig de beide Kamers gelijktijdig, en geven daarvan, onverwijld, kennis aan elkanderen, en aan het Uitvoerend Bewind. De zig dus geconstitueerd hebbende Kamers Vergaderen nimmer in dezelfde Vergaderzaal.

ART. 55. Elke Kamer stelt haare eigen Ministers en Bedienden aan.

ART. 56. Elke Kamer heeft, buiten zig, eenen vasten Secretaris, en eenen Boodschapper van Staat.

ART. 57. De Voorzitters, en de Secretarissen, der beide Kamers, zijn altijd in de *Residentie-Plaats* tegenwoordig.

ART. 58. Elke Kamer heeft het regt van *politie* in de plaats haarer zittinge.

ART. 59. Elke der beide Kamers ontwerpt voor zig zelve een *Reglement van Orde*, hetgeen, na door dezelve goedgekeurd, en door de andere Kamer bekrachtigd te zijn,

het gezag van Wet heeft, en niet, dan op dezelfde wijze, kan veranderd worden.

Derde Afdeeling

Van de Raadpleegingen des Vertegenwoordigenden Lichaams

ART. 60. Het ontwerpen en voorstellen van alle wetten en besluiten behoort alleen, en bij uitsluiting, aan de *Eerste Kamer*, en het *al* of *niet* bekrachtigen van dezelve, aan de *Tweede Kamer*.

ART. 61. Geene der beide Kamers kan wettiglijk raadpleegen, tenzij de volstreckte meerderheid van alle derzelver Leden in de Vergadering tegenwoordig zij.

Alleen in geval van verplaatsing van het Vertegenwoordigend Lichaam naar eene andere Residentieplaats, kan Hetzelve, gedurende *vier* Weeken, na den bepaalden dag der zamenkomst, raadpleegen, schoon de meerderheid van alle de Leden, in de beide Kamers, of in *ééne* derzelven, niet tegenwoordig zij.

ART. 62. Ook word in elke derzelven, tot het opmaaken van een besluit, ten minsten de volstreckte meerderheid van alle de tegenwoordig zijnde Leden vereischt.

ART. 63. Geene der beide Kamers benoemt, immer, uit derzelve midden, eenige aanblijvende Commissie. Elke Kamer kan, tot een voorlopig onderzoek van zekere zaken, persooonele Commissiën, uit haare Leden, benoemen; doch deze Commissiën zijn ontbonden, zoodra op derzelve Rapport een besluit gevallen is.

ART. 64. Beide de Kamers houden haare zittingen in het openbaar, en doen derzelve Notulen in druk uitgeven.

ART. 65. De Toehoorders mengen zig, op geenerlei wijze, in de raadpleegingen, en geven nimmer eenig teeken van goedkeuring of afkeuring; gelijk ook de Leden

der Vergadering zig, in geen geval, op hen mogen beroepen.

ART. 66. De Vóórzitter van elke der beide Kamers kan de open Vergadering in een *Generaal Committé* veranderen, en is verplicht dit te doen, zoodra een *vierde* der tegenwoordig zijnde Leden zulks begeert.

Tot een Generaal Committé worden geene Toehoorders toegelaten.

ART. 67. In een Generaal Committé word wel geraadpleegd, maar geen besluit, kragt van wet hebbende, vastgesteld.

ART. 68. Alle Besluiten van het Verteegenwoordigend Lichaam moeten, om kragt van Wet te hebben, in de form, bij het *Reglement* (LETT. B. Art. 18–32) voorgeschreven, door de *Eerste* Kamer voorgesteld, en door de *Tweede* Kamer bekrachtigd zijn.

ART. 69. De alzo bekrachtigde besluiten en wetten worden door de *Tweede* Kamer, na gedaane registratie, onverwijld verzonden aan het Uitvoerend Bewind, ten einde naar eisch van zaken te handelen, en word tevens daarvan een afschrift in behoorlijke form aan de *Eerste* Kamer toegezonden.

ART. 70. Eene Wet, ten gevolge van een onverwijld besluit vastgesteld, behoud, in geen geval, haare kragt langer, dan *één* Jaar, en moet alsdan, om in werking te blijven, op nieuw, en in de gewoone orde, door het Verteegenwoordigend Lichaam overwogen en bekrachtigd worden.

Vierde Afdeling

Van de Vrijwaaring der Leden van het Verteegenwoordigend Lichaam

ART. 71. De Leden van het Verteegenwoordigend Lichaam kunnen nimmer agterhaald, beschuldigd, of geoordeeld worden, over hetgeen zij, in de uitoefening van hunnen Post, gezegd of geschreven hebben.

ART. 72. Zij kunnen, geduurende hunne Zitting in de Verteegenwoordigende Vergadering, niet in verzekering genomen, beschuldigd, of te regt gesteld worden, dan overeenkomstig de form, bij de volgende Artikulen bepaald.

ART. 73. Wegens lijfstraflijke misdaden op de daad agterhaald, kunnen zij in verzekering worden genomen. Doch word daarvan, onverwijld, kennis gegeven aan het Verteegenwoordigend Lichaam.

ART. 74. Zo de *Eerste* Kamer, na daarover in de gewoone form geraadpleegd te hebben, niet, bij de meerderheid van *twee* derden der tegenwoordig zijnde Leden, verklaart, dat 'er redenen tot beschuldiging zijn, word de, in verzekering genomen, Persoon in vrijheid gesteld, en herneemt zijnen Post.

ART. 75. Zo de *Eerste* Kamer verklaart, dat 'er redenen van beschuldiging zijn, word dat besluit verzonden aan de *Tweede* Kamer, en, zo deze, na de derde Lezing, dit Bestuit niet bekrachtigt, word de in verzekering genomene in vrijheid gesteld, en herneemt zijnen post.

ART. 76. Zo, in tegendeel, de *Tweede* Kamer het Besluit bekrachtigt, word de beschuldigde voor een Hoog Nationaal Gerechtshof te regt gesteld.

ART. 77. Elke Kamer, alvorens te raadpleegen, ontbied den beschuldigten vóór zig, en geeft hem het woord ter zijner verdediging.

ART. 78. Buiten het geval, van op de daad agterhaald te zijn, kan de teregtstelling van een Lid van het Verteegenwoordigend Lichaam niet worden gevorderd, dan op eene aanklagt, gedaan aan de *Eerste* Kamer, en geteekend ten minsten door *drie* Burgers, met overlegging van schriftlijk bewijs hunner Stembevoegdheid.

ART. 79. De *Eerste* Kamer kan terstond, en zonder eenigzins in de zaak te treden, bij meerderheid van stemmen, verklaaren, dat 'er geene reden is, om over de aanklagt te raadpleegen.

ART. 80. Indien de meerderheid oordeelt, dat de aanklagt nader onderzoek vereischt, raadpleegt de *Eerste* Kamer, en des noods de *Tweede* Kamer, over de aanklagt, met in achtneming der gewoone *drie* Lezingen, en na den beklagden gelegenheid gegeven te hebben ter zijner verdediging.

ART. 81. Indien het Vertegenwoordigend Lichaam verklaart, dat 'er reden tot beschuldiging is, word de beschuldigde te regt gesteld voor een Hoog Nationaal Gerechtshof. Zo de beschuldigde door dat Hof word vrijgesproken, herneemt dezelve zijne Zitting.

ART. 82. Alle Raadpleevingen, in beide de Kamers, over aanklagt of beschuldiging tegen een Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam, geschieden in een *Generaal Comité*, en word het besluit bij geheime stemming opgemaakt.

Titul IV

Van het Uitvoerend Bewind

ART. 83. Het *Uitvoerend Bewind* word toevertrouwd aan een afzonderlijk Lichaam, bestaande uit *vijf* Leden.

ART. 84. Deszelfs Leden worden door het Lichaam der Vertegenwoordigende Hoogste Magt, buiten zig, gekozen.

De wijze word bij het *Reglement*, LETTER C., bepaald.

ART. 85. Het *Uitvoerend Bewind* houd deszelfs verblijf, ten allen tijde, in dezelfde plaats, als het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 86. Jaarlijks, treed *één* Lid van het *Uitvoerend Bewind* af.

De wijze word bepaald bij het *Reglement*, LETTER C.

ART. 87. Zij, die elkanderen bestaan tot in den *vierden* graad van Maagschap, hetzij door Bloedverwantschap, of door Huwelijk, kunnen niet te gelijk Leden zijn van het *Uitvoerend Bewind*, noch ook elkanderen daarin opvolgen, dan na een tusschentijd van *twee* Jaaren.

ART. 88. Op den *tweeden Dingsdag* der Maand *Junij*, neemt het nieuw-gekozen Lid zitting, en legt, in handen van den tijdelijken Voorzitter, de navolgende belofte af:

“Ik verbind mij plegtig, mijnen post, als Lid van het *Uitvoerend Bewind*, met all' mijn vermogen, overeenkomstig de Staatsregeling, getrouw en ijverig te zullen waarnemen, voor de veiligheid, de welvaart en het geluk des Bataafschen Volks te waaken, met alle magt tegen te gaan de poogingen tot herstel van een Stadhouderlijk of Bondgenootschaplijk Bestuur, onder welke benaming of form ook, en tot dat einde stiptlijk te zullen volgen alles, wat mij, in mijne voornoemde betrekking, bij de Staatsregeling is voorgeschreven, en door de Wet zal worden gelast.

Dit beloof ik, op mijne Burgertrouw”

Aan de *beide* Kamers van het Vertegenwoordigend Lichaam word een afschrift van deze belofte, door hem eigenhandig geschreven en geteekend, ingezonden.

ART. 89. De Voorzitter van het *Uitvoerend Bewind* is de bewaarer van het groot Nationaal Zegel, en heeft de paraphure. Alle aftevaardigen orders en besluiten van het *Uitvoerend Bewind* worden door hem geteekend.

ART. 90. Alle Besluiten van het *Uitvoerend Bewind* worden genomen, bij meerderheid der tegenwoordig zijnde Leden, mids zijnde ten minsten *drie* in getal.

ART. 91. Dit Lichaam heeft, ten zijnen dienste, *éénen* algemeenen Secretaris buiten deszelfs Leden, die, zoo ten aanzien van alle binnenlandsche, als buitenlandsche Zaken, aan hetzelfde alleen verbonden is; voorts een bepaald getal van Agenten, de benodigde Commissarissen, eenen Boodschapper van Staat, en een vereischt getal van Boden. (Zie *Reglement*, LETTER C.)

ART. 92. Het Uitvoerend Bewind bedient zig, ter volbrenging zijner verschillende werkzaamheden, van de volgende *agt* Agenten, als:

Eén van buitenlandsche Betrekkingen;

Eén van Marine;

Eén van Oorlog;

Eén van Financie;

Eén van Justitie;

Eén van inwendige Politie en toezigt op den staat van Dijken, Wegen en Wateren;

Eén van Nationaale Opvoeding, waaronder begrepen is de Geneeskundige Staatsregeling, de vorming der Nationaale Zeden, en de bevordering van het openbaar Onderwijs, en van Konsten en Wetenschappen;

Eén van Nationaale Oeconomie, zig uitstreckende tot Koophandel, Zeevaart, Vischerijën, Fabrieken, Trafieken, Landbouw, en alle andere middelen van bestaan.

ART. 93. Deze Agenten worden aangesteld door het Uitvoerend Bewind, op Instructien, vasttestellen door het Vertegenwoordigend Lichaam, en op eene Jaarwedde van *negen-duisend* Guldens ieder.

ART. 94. Ieder Agent benoemt voor zig eenen vasten Secretaris, en verdere Bedienden, tot zijne verschillende Bureaux vereischt wordende, op Instructiën, en onder goedkeuring van het Uitvoerend Bewind.

Op voordragt van het Uitvoerend Bewind, bepaalt het Vertegenwoordigend Lichaam de Jaarwedden voor de Secretarissen, en verdere Bedienden, der Agenten.

ART. 95. Ieder Agent is aan het Uitvoerend Bewind alleen verändwoordlijk voor all' het verzuim of nadeel, hetgeen uit wanbestuur, in zijn bijzonder vak, voor den Lande mogt voordspruiten.

ART. 96. De Agenten vormen nimmer onder elkanderen eenen afzonderlijken Raad, maar zijn bepaaldlijk, ieder aan zijne persoonlijke werkzaamheden, verbonden.

ART. 97. Behalve de Agenten, benoemt het Uitvoerend Bewind, buiten zig, Commissarissen, zoo bij de Departementale Bestuuren en Gerechtshoven, als ook voor de Gemeente-Bestuuren, gelijk mede, in tijd van Oorlog, bij de Krijgsmagt ter Zee en te Lande.

Deze Commissarissen, bestemd, om de spoedige en stipte nakoming der Wetten en Besluiten te verzekeren, ontvangen, voor een bepaalden tijd, hunnen last en instructie van het Uitvoerend Bewind, en zijn aan hetzelfde alleen verändwoordlijk.

ART. 98. De beide Raaden van Administratie, over de Buitenlandsche Etablissements, Bezittingen en Coloniën der Republiek, zoo ook de Commissarissen van de Nationaale Tresorie, worden aangesteld door het Uitvoerend Bewind, en zijn aan hetzelfde ondergeschikt, en verändwoordlijk.

ART. 99. Het Uitvoerend Bewind word, bij alle openbaare optogten, verzeld van eene Eere-Wacht.

ART. 100. Hetzelfde bepaalt het Costuum voor zijne Leden.

Het Uitvoerend Bewind, of eenig Lid van het zelve, in het openbaar verschijnende in deszelfs aangenomen Costume, geniet van alle Posten der Gewaapende Magt de hoogste militaire eerbetooning.

ART. 101. Deszelfs Leden worden gehuisvest in éénzelfde Gebouw, op kosten der Natie.

ART. 102. Ieder Lid van het Uitvoerend Bewind geniet eene Jaarwedde van *twalf duisend* Guldens.

ART. 103. Het Uitvoerend Bewind doet de Wetten, aan hetzelfde door het Vertegenwoordigend Lichaam in de gewoone form toegezonden, binnen *drie* Dagen, en, in geval van onverwijld noodzaaklijkheid, binnen *vier-en-twintig* Uuren, na derzelver ontvangst, registreeren, parapheeren, teekenen, in de Residentie-Plaats afkondigen, en voords verzenden aan de Departementaale Bestuuren, ter verdere bekendmaking, en aan de Nationaale Commissarissen of Ambtenaaren, tot derzelver narigt.

ART. 104. Indien de form, door de Staatsregeling voorgeschreven, bij de toegezonden Wet niet blijkt te zijn in acht genomen, zend het Uitvoerend Bewind dezelve, onverwijld, terug aan de *tweede* Kamer, met redengeving, waarom het die niet kan doen afkondigen.

De Formulieren, in beide gevallen *Art. CIII.* en *CIV.* te gebruiken, zijn vervat in het *Reglement*, LETTER C.

ART. 105. Het Uitvoerend Bewind is voornaamlijk belast met het toezigt op de stipte uitvoering van alle Wetten en Besluiten des Vertegenwoordigenden Lichaams. Het regelt de wijze dier uitvoering, voor zoo verre die bij de Wet zelve niet bepaald is, en ziet naauwkeurig toe, dat ieder ten dien opzigte tot zijnen pligt gehouden worde.

ART. 106. Het draagt, overeenkomstig de Wetten, zorg voor de inwendige en uitwendige veiligheid van den Staat, en doet, in geval van aanslag tegen dezelve, de verdagte Persoonen in verzekering nemen, en onverwijld ondervragen; doch levert dezelve, binnen *vier-en-twintig* Uuren daarna, aan den Regter over.

ART. 107. Het heeft toezigt over de handelingen der Departementaale en Gemeente Bestuuren, gelijk mede der Geregtshoven en Regtbanken. Het kan derzelver Acten, zo die met de Wetten strijdig zijn, in haare werking, gelijk ook derzelver Leden in hunne bedieningen, schorssen, en de laatsten daadlijk afzetten, mids zoodanig besluit met redenen bekleed zij; blijvende aan de voornoemde Bestuuren, Geregtshoven en Regtbanken, of aan de bijzondere Leden van dien, ten allen tijde, onverlet hunne bijzondere verändwoording of aanklagt bij het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 108. Het organiseert de Gewaapende Burgermagt, de Nationaale Troepen daaronder begrepen, overeenkomstig de *Reglementen*, door Hetzelve aan het Vertegenwoordigend Lichaam, binnen *zes* Maanden na Deszelfs *eerste* Zitting, ter beslissinge voorgedragen.

ART. 109. Het beschikt over de Krijgsmagt te Water en te Lande, en bepaalt derzelver bijzondere bestemmingen.

ART. 110. Het doet aan dat Lichaam, jaarlijks, voordragt ter voordduuring, vermeerdering of afdanking, der Nationaale Krijgsmagt te Water en te Lande.

ART. 111. Het benoemt uit de Officieren, in dienst of soldij der Republiek, wanneer dezelve met vijandlijkheden bedreigd word, de Bevelhebbers der Vloot of Armée, of van eenig gedeelte derzelve, op Instructiën, door het Vertegenwoordigend Lichaam goedgekeurd, en met onverwijld kennisgeving aan hetzelfde.

Die Bevelhebberschap word opgedragen voor eenen bepaalden tijd, en kan de last daartoe, zelfs binnen dien tijd, worden ingetrokken.

Het algemeen Bevel over de Vloot en Armée word nimmer aan denzelfden Persoon, noch ook immer, één van beiden, aan één,

of meer, of aan alle de Leden van het Uitvoerend Bewind, en even weinig, aan een afgetreden Lid van hetzelfde, dan na verloop van *twee* Jaaren zederd deszelfs aftreding, opgedragen.

De benoemde Generaals en Admiraals mogen aan de Leden van het Uitvoerend Bewind niet vermaagschap zijn, tot in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

ART. 112. Het Uitvoerend Bewind heeft de aanstelling van alle hooge Officieren, in dienst van den Staat, te Water en te Lande, bepaaldlijk boven den rang van Kapitein ter Zee, of van Colonel te Lande, overëenkomstig de regelen, door de Wet vastgesteld.

ART. 113. Op Deszelfs voordragt, bepaalt het Vertegenwoordigend Lichaam, binnen *zes* Maanden na Deszelfs *eerste* zitting, bij eene Wet, de wijze van benoeming en bevordering der Officieren van minderen rang.

ART. 114. Het Uitvoerend Bewind bestemt, in tijd van Vrede, vaste Garnisoens-Plaatsen voor de Troepen van den Staat.

ART. 115. In deze Garnisoens-Plaatsen, stelt Hetzelfde de tijdelijke Militaire Commandanten en andere Militaire Beëmbten aan.

ART. 116. In tijd van Vrede, doet Hetzelfde geene Staats Troepen heen- en weder-trekken, dan voor zoo veel de nood, of eene goede Krijgstugt, zulks vordert, of ook, op verzoek van eenig binnenlandsch Bestuur, ter bewaaring of herstelling der openbaare veiligheid.

ART. 117. Het draagt zorg, dat de Krijgstugt bij de Militie van den Staat, volgens de Wetten, door het Vertegenwoordigend Lichaam vastgesteld, naauwkeurig gehandhaafd worde.

ART. 118. Het doet geene gewaapende Manschap in de Verblijfplaats van het Vertegenwoordigend Lichaam, zelfs niet binnen *drie* uren afstands van dezelve, bijëenkomen, noch doortrekken, dan met toestemming, of op vordering van dat Lichaam.

ART. 119. Het vergunt geen verblijft, noch doortogt aan vreemde Troepen, op of over het grondgebied der Republiek, noch laat eenige vreemde Zeemagt of Gewaapende Schepen in de Havens toe, dan met be-willing van het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 120. Het kan, in tijd van nood, alleen voor zekeren bepaalden tijd, het vertrek der Nationaale en Vreemde Schepen uit de Havens, of van de Rheeden, der Republiek verhinderen.

ART. 121. Het bevordert, in tijd van Oorlog, de Kaap-Vaart.

ART. 122. Het heeft opzigt over alle Fortificatiën, Magazijnen, Werven, Tuighuisen, en over alles, wat ter verdediging van den Staat te Water en te Lande behoort.

Het zend, jaarlijks, daarvan een gemotiveerd verslag aan het Vertegenwoordigend Lichaam, en stelt alle daartoe betrekkelijke Ambtenaars aan.

ART. 123. Het verleent Paspoorten, en andere soortgelijke Acten, naar buiten 's Lands; doch kan dit vermogen, tot gerief der Ingezetenen, overdragen aan de onderscheiden Departementaale Bestuuren, onder derzelver bijzondere verändwoordlijkheid.

ART. 124. Het zend, jaarlijks, aan het Vertegenwoordigend Lichaam de gewoone of ook buitengewoone begrootingen van Staats-Uitgaven, gelijk ook eene verandwoording der Penningen, gedurende het voorig jaar door hetzelfde uit de Nationaale Kas ontvangen en uitgegeven, beiden op

den tijd en wijze, in TITUL VI. AFD. II. bepaald.

ART. 125. Ook zend Hetzelve, van zes tot zes Maanden, aan dat Lichaam eenen nauwkeurig staat van de Nationaale Kas. Het stelt daarbij alle verbeteringen en bezuinigingen in het Financieële voor, die hetzelve nodig oordeelt.

ART. 126. Het draagt naauwkeurig zorg, dat de belastingen overal behoorlijk ingevorderd, de Geldmiddelen rigtig geëdministreerd, en in de Nationaale Kas overgebracht worden.

ART. 127. Het ziet toe, dat de Financieele Wetten, en Ordonnantiën, van het Vertegenwoordigend Lichaam, door de geheele Republiek, getrouwelijk worden gehandhaafd en nagekomen.

ART. 128. Het stelt alle de Ontvangers, en andere Financieële Beambten, in de Departementen aan, op Instructiën, door het Vertegenwoordigend Lichaam goedgekeurd. Het houdt dezelve tot hunnen pligt, en kan hen, wegens pligtverzuim, van hunne posten ontzetten.

ART. 129. Het heeft de beheering over alle de Goederen en Bezittingen der Republiek, gelijk mede over haare buitenlandse Etablissementen en Coloniën, en derzelve inwendig bestuur. Het draagt zorg, dat de jaarlijksche inkomsten van alle dezelve verzekerd, en in de Nationaale Kas gestort worden.

In geen geval, kan het Uitvoerend Bevind die Goederen, Bezittingen, Etablissementen, of Coloniën, afstaan, vervreemden, of bezwaaren.

ART. 130. Het heeft toezigt op de uitvoering der Wetten, betrekkelijk het algemeen Muntwezen en den Muntslag, door het Vertegenwoordigend Lichaam vastgesteld.

ART. 131. Het heeft mede toezigt op het bestuur en de inkomsten der Posterijen.

ART. 132. Indien het Uitvoerend Bevind nodig oordeelt, eenigen nieuwen Post, Ambt, of Bediening te vormen, zend het een voorstel daartoe aan het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 133. Het kan, ten allen tijde, aan het Vertegenwoordigend Lichaam een voorstel doen, en maatregelen voordragen tot heil van den Lande; doch het doet zulks, nimmer, in de form van eene Wet.

ART. 134. Hetzelve dient, aan beide de Kamers van het Vertegenwoordigend Lichaam, van consideratiën en advies, of ook van berigt, in alle gevallen, waarin zulks van hetzelve gevorderd word.

ART. 135. Het geeft, *tweemaal* in ieder Jaar, een schriftlijk algemeen verslag, van den staat der binnenlandsche en buitenlandsche Zaken, aan de beide Kamers van het Vertegenwoordigend Lichaam, in een geheim Committé daartoe vergaderd.

ART. 136. Het heeft de aanstelling van alle buitenlandsche Gezanten, Gezantschaps-Secretarissen, Consuls en andere Ministers, hoe ook genoemd, die, van wege dezer Republiek, bij andere Mogendheden resideeren, op de Tractamenten en Defrojementen, door het Vertegenwoordigend Lichaam bepaald. Het kan dezelve terug roepen. Het geeft van derzelve aanstellingen en afstellingen aan het Vertegenwoordigend Lichaam kennis.

ART. 137. Alle diplomatieke verrigtingen zijn, bij uitsluiting, aan hetzelve opgedragen.

ART. 138. Het verleent, in het openbaar of afzonderlijk, gehoor aan alle Gevolmachtigden van buitenlandsche Hoven.

ART. 139. Het ontvangt alle openingen tot onderhandeling met dezelve.

ART. 140. Het zal de onderhandelingen over Vrede, het maaken van Tractaaten van Vriendschap of Koophandel, en het aangaan van Alliantien met vreemde Mogendheden, voorbereiden, voordzetten en sluiten, mids onder de opvolgende ratificatie, en bekrachtiging van het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 141. Het zal, echter, met eene vreemde Mogendheid, eenige geheime Articulen van verdrag mogen vaststellen, mids dezelve niet strijdig zijn met de bekende Articulen, of met plaatsgrijpende Tractaaten, noch ook strekken tot afstand van eenig Grondgebied der Republiek.

ART. 142. Ten aanzien van het aangaan van Oorlog, zal Hetzelve mogen treden in onderhandelingen, doch geen Besluit nemen; zijnde in dat geval verplicht tot het doen van een met redenen bekleed Voorstel aan het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 143. In geval van gedreigde of daadlijke vijandlijkheden, geeft Hetzelve daarvan ten spoedigsten kennis aan het Vertegenwoordigend Lichaam. Intusschen, kan Hetzelve voorlopige bedingen tot onzijdigheid van eenige Plaatsen, of wel van de geheele Republiek, gelijk ook overëenkomsten tot stilstand van waapenen aangaan, teekenen, of doen teekenen: alles onder nader goedkeuring van het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 144. Hetzelve teekent, of doet teekenen, *in naam der Bataafsche Republiek*, alle Tractaaten of Overëenkomsten met andere Mogendheden, die door het Vertegenwoordigend Lichaam zijn geratificeerd.

ART. 145. De wijze van vrijwaaring en regtspleeging, omtrend de Leden van het Uitvoerend Bewind, is dezelfde, als die, welke, bij TIT. III. AFD. IV., omtrend de Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, is bepaald.

ART. 146. Een afgetreden Lid van het Uitvoerend Bewind blijft, gedurende *twee* Jaaren, na deszelfs aftreding, verändwoordelijk wegens zijne handelingen, in die betrekking verrigt; en mag, gedurende dien tijd, het grondgebied der Republiek niet verlaten, dan op last, of met bewilliging van het Vertegenwoordigend Lichaam.

Titul V

Van de Departementaale en Gemeente-Bestuuren

Eerste Afdeling

Algemeene Bepaalingen

ART. 147. De Departementaale en Gemeente-Bestuuren zijn Administrative Lichaamen, ondergeschikt en verändwoordelijk aan het Uitvoerend Bewind.

In geval van pligt-verzuim, kunnen derzelve Leden door het Uitvoerend Bewind van hunne Posten ontzet worden, mids in acht nemende het bepaalde bij TITUL IV, *Art. CVII.*

ART. 148. Zij zijn gehouden, ieder in zijne betrekking, alle de wetten en bevelen van het Uitvoerend Bewind, hun toegezonden, zonder verwijl te doen afkondigen, en stiptlijk natekomen of te doen nakomen.

ART. 149. Zij vermogen, in geen geval, de uitvoering dier wetten en bevelen, zoo min als der Decreeten van Geregthshoven in hun Departement, te verdraagen of te schorsen, noch ook aan hunne Ingezetenen iet, met dezelve strijdig, te gebieden.

ART. 150. Zij kunnen, echter, aan het Uitvoerend Bewind, en door hetzelve aan het Vertegenwoordigend Lichaam, Verzoogen inzenden, hetzij tot voordragt van bezwaar, of tot voorstel van nuttige inrigtingen, elk voor zijn bijzonder Departement of Gemeente.

ART. 151. Zij mogen met elkanderen in onderhandeling zijn over zaken, die aan hun opzigt zijn toevertrouwd; maar nimmer over de algemeene belangen der Republiek.

ART. 152. Elk derzelven doet de gehouden Registers van deszelfs handelingen, iedere zes maanden, veertien dagen lang, op eene vertrouwde plaats, openlijk, ter lezing der Ingezetenen voorleggen.

ART. 153. Geen Lid van een Departementaal of Gemeente-Bestuur woont deszelfs raadpleeging bij over zaken, hem zelve of iemand zijner Nabestaanden, tot in den derden graad, betreffende.

ART. 154. Hij mag geen belang hebben in eenige Pagt, of Collecte van 's Lands belastingen, of in Leverantien, of in Aannemingen, ten behoeve der Republiek, of van derzelver Gedeelten. Hij mag niet kopen eenige Ordonnantiën, Actiën of Credieten, ten haaren laste.

ART. 155. Het Uitvoerend Bewind benoemt, bij ieder Departementaal Bestuur, éénen Commissaris, en ten hoogsten drie voor de gezamenlijke Gemeente-Bestuuren, in elk Departement, om toetezien en te zorgen, dat de Wetten behoorlijk worden uitgevoerd.

Tweede Afdeling

Van de Departementaale Bestuuren

ART. 156. Ieder Departement heeft zijn eigen Bestuur, bestaande uit zeven Leden. Dezen moeten zijn Stembevoegde Burgers, ten vollen vijf-en-twintig Jaaren oud, en, zederd de laatste zes Jaaren, Inwooners van het Departement, waarin zij gekozen zijn.

ART. 157. Tot dit Bestuur, echter, worden niet gekozen Burgers, die aan eenigen Kerklijken Eerdienst verbonden, of aan eenig openbaar onderwijs zijn toegewijd; ten zij deszelven, alvorens, vrijwillig afstand doen van deze hunne Bedieningen.

ART. 158. Uit elk der zeven Ringen, waarin (volgens TITUL I. Art. V.) een Departement verdeeld is, word één Lid tot dat Bestuur gekozen. Voor de eerste maal kiezen de zeven Ringen allen te gelijk, ieder, één Lid.

ART. 159. Van de zeven Leden, treden telkens, de twee eerste Jaaren, twee, en, het derde Jaar, de drie overigen af. Voor de eerste maal beslist het lot, één Maand na derzelver eerste zitting, welke Leden het eerste, tweede en derde Jaar zullen aftreden. Vervolgens, geschied dit naar ouderdom van dienst.

ART. 160. Het aftredend Lid is andermaal verkiesbaar, doch voor de derde maal niet, dan na een tusschen-tijd van drie Jaaren.

ART. 161. Ieder Jaar, worden de nieuwe Leden gekozen door die Ringen, aan wien zulks, naar de orde van aftreding, toekomt.

ART. 162. Tot dat einde, komen de Grond-Vergaderingen in zoodanigen Ring bij één, op den laatsten Dingsdag in Junij van ieder Jaar.

ART. 163. Elke Grond-Vergadering benoemt, alsdan, één Persoon tot Lid van het Departementaal Bestuur, benevens eenen Kiezer en deszelfs Plaatsvervanger.

De wijze is dezelfde, als TIT. II, Reglement, LETTER A, bepaald is omtrend de Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 164. Op den tweeden dag daarna, vergaderen alle de Kiezers ter Rings-Vergadering, in de daartoe bestemde Hoofdplaats, tot het verkiezen van één Lid tot het Departementaal Bestuur voor hunnen Ring.

De wijze is dezelfde, als bij TIT. II., Reglement, LETTER A., bepaald word.

ART. 165. Na de gedaane keus word, mede op de wijze, aldaar bepaald, een Geloofsbrief aan den gekozenen, en van het gebeurde aan het Uitvoerend Bewind en Departementaal Bestuur berigt gezonden.

ART. 166. De gekozene zend, binnen *agt* Dagen, zijnen Geloofs-Brief aan het Departementaal Bestuur ter bekragtiging.

ART. 167. Zo Hetzelve dien afkeurt, of den gekozenen, om aangevoerde redenen, zijn ontslag verleent, geeft het daarvan ten spoedigsten kennis aan het Uitvoerend Bewind; hetgeen alsdan een ander Lid, de vereischten van *Art.* CLVI. hebbende, in zijne plaats doet benoemen.

ART. 168. De Geloofsbrief bekrachtigd zijnde, word het gekozen Lid door het Departementaal Bestuur opgeroepen, en neemt, binnen *veertien* Dagen daarna zitting, met aflegging der gewoone Verklaring.

ART. 169. Alle tusschentijds openvallende Plaatsen worden, volgens de vooraf bepaalde wijze, vervuld.

ART. 170. De Departementaale Bestuuren zorgen, dat alle Wetten en Bevelen, hun door het Uitvoerend Bewind toegezonden, spoedig bekend gemaakt, aangeplakt, en, ter verdere afkondiging en aanplakking, alomme, waar zulks behoort, verzonden worden.

ART. 171. Zij ontvangen van de Ingezetenen, alsmede door de verschillende Gemeente-Bestuuren, zoodanige individuele Addressen, als dezelve hun ter verdere bezorging toezenden, en verzenden die ten spoedigsten aan het Uitvoerend Bewind, om daarop te disponeeren, of, zo die aan het Vertegenwoordigend Lichaam gerigt zijn, dezelve aan de *eerste* Kamer te doen toekomen.

ART. 172. Op gelijke wijze, ontvangen zij van het Uitvoerend Bewind de gemelde Addressen, met het daarop gevallen besluit, terug, en verzenden die, zonder uitstel, aan het Gemeente Bestuur, welk hun die had toegezonden, of doen dezelve, *kosteloos*, uitleveren aan hun, dieze, als Onderteeke-naars, terug vorderen.

ART. 173. Zij zien toe, dat de goede orde en policie in hun Departement alomme bewaard blijven.

ART. 174. Zij beschikken, des nodig, op hunne verandwoordlijkheid, en met daadlijke kennisgeving aan het Uitvoerend Bewind, over de naastbijgelegen Garnisoenen of Troepen van den Staat, tot bewaaring of herstelling der openbaare veiligheid.

ART. 175. De Huislijke Departementaale Kosten, voor ieder Departement, worden, jaarlijks, door het Vertegenwoordigend Lichaam bepaald.

ART. 176. Ten dien einde, zend elk Departementaal Bestuur, jaarlijks, met den aanvang der Maand *September*, aan het Uitvoerend Bewind eene specifieke begrooting der kosten voor het volgend Jaar.

ART. 177. Bij deze begrooting voegt Hetzelve eene specifieke verändwoording der sommen, in het afgelopen Jaar aan het Departement toegestaan, en alzoo besteed. Het baatig Slot strekt in mindering der nieuwe begrooting.

ART. 178. In onvoorziene gevallen, kan een Departementaal Bestuur eene buitengewoone begrooting inzenden. Het Uitvoerend Bewind doet dezelve, alsdan, zonder uitstel, aan het Vertegenwoordigend Lichaam ter beoordeeling toekomen.

ART. 179. De Departementaale Bestuuren zien toe, ieder in zijn Departement, dat de invordering der Nationaale Belastingen rigtig en zonder knevelarij geschiede,

en dat de overmaking der ontvangen gelden niet vertraagd worde. Van allen misbruik, of verzuim in dezen, geven zij aan het Uitvoerend Bewind kennis.

ART. 180. Zij ontvangen van de Gemeente-Bestuuren, in hun Departement, Memoriën van derzelve Ontvang en Uitgave, voor reekening der Republiek, en verzenden die, met hunne bedenkingen, des nodig, aan het Uitvoerend Bewind.

ART. 181. Zij vernietigen, na ingenomen berigt der Gemeente-Bestuuren, of andere ondergeschikte Collegiën, in hun Departement, alle zoodanige besluiten van dezelve, als strijdig met de Staatsregeling of met de Wetten genomen zijn, met onverwijld kennisgeving aan het Uitvoerend Bewind.

ART. 182. Zij schorssen de Leden van een Gemeente-Bestuur in de waarneming van hunnen post, wanneer dezelve, daarin volhardende, de openbaare veiligheid in gevaar zouden brengen, en geven van zoodanige schorsing aan het Uitvoerend Bewind onverwijld kennis.

ART. 183. Zij nemen kennis van zoodanige geschillen, als tusschen onderscheiden Gemeente-Bestuuren, of andere ondergeschikte Collegiën, in hun Departement mogten ontstaan, en vereffenen dezelve, na verhoor van beklaagden, onverminderd ieders regt, om zijne grieven en bezwaaren te brengen bij het Vertegenwoordigend Lichaam, bij het Uitvoerend Bewind, of voor het Gerechtshof, daaromtrent bevoegd, naar gelang der zake.

ART. 184. Het Uitvoerend Bewind roept, in geenerlei geval, de Leden van eenig Departementaal Bestuur, ter verandwoording, persoonlijk, vóór zig.

ART. 185. De Leden worden, in geval van misdrijf, door het Uitvoerend Bewind, bij uitspraak van het Vertegenwoordigend Lichaam, te regt gesteld voor een Hoog Nationaal Gerechtshof.

ART. 186. Zij genieten een Dag-geld van *zeven* Guldens ieder, zonder boven dien iet meer, dan zuiver verschot, in reekening te mogen brengen. Ieder Lid, in Commissie zijnde, kan zijne reiskosten en verteeringen als verschot berekenen, mids niet hooger, dan tot *zeven* Guldens daags.

ART. 187. Bij het aanvaarden hunner posten, leggen zij, gelijk mede hunne Secretarissen en verdere Bedienden, de gevorderde Verklaaring af, en ondertekenen dezelve.

ART. 188. De Kiezers-Vergadering van iederen Ring benoemt, jaarlijks, op eenen dag, door de Wet bepaald, eenen Opnemer der Reekeningen van het Departementaal Bestuur. De *zeven* alzo benoemde Opnemers vergaderen, mede op eenen tijd, bij de Wet vastgesteld, in de Departementale Stad, om te hooren en te sluiten de Reekeningen van het afgelopen Jaar, of hunne bedenkingen daarop voortedragen. Zij doen het verslag van dit hun verrigtte drukken, en zenden hetzelve, nevens de reekeningen, aan het Uitvoerend Bewind, hetgeen beslissende uitspraak doet.

Zij blijven, jaarlijks, niet langer, dan *veertien* dagen, tot het opnemen der reekeningen, vergaderd.

ART. 189. De Departementale Bestuuren worden georganiseerd door den tijdelijken Voorzitter.

Derde Afdeeling

Van de Gemeente-Bestuuren

ART. 190. Over elke Gemeente is een *Gemeente-Bestuur*.

ART. 191. Het getal en de jaarwedde der Leden, de tijd en wijze hunner Verkiezing door de stembevoegde Burgers, tot iedere Gemeente behoorende, en de tijd der zitting-neming, zoo van allen voor de *eerste* maal, als ten aanzien der nieuwe Leden jaarlijks, word door het Vertegenwoordigend Lichaam, bij een *Reglement*, op voordragt van het Uitvoerend Bewind, bepaald.

ART. 192. Jaarlijks treed een *derde* gedeelte af van ieder Gemeente-Bestuur, of een getal van Leden, dat het naast daarbij komt. De orde van aftreding word, voor de *eerste* maal, door het lot bepaald, en geschied verder naar ouderdom van dienst.

Een aftredend Lid is weder verkiesbaar, doch voor de *derde* maal niet, dan na een tijdsverloop van *drie* Jaaren.

ART. 193. De Leden van een Gemeente-Bestuur moeten zijn stembevoegd, ten volen *vijf-en-twintig* Jaaren oud, en, ten minsten zederd de laatste *vijf* Jaaren, gewoond hebbende in die Gemeente, tot welker Bestuur zij geroepen zijn.

ART. 194. Geen Gemeente-Bestuur mag eenige nieuwe plaatselijke Belasting vaststellen, dan na alvorens daaromtrent te hebben gehandeld, en te zijn overeengekomen met gevolmagtigden uit de Stembevoegde Burgers binnen deszelfs Gemeente, tot dat einde, op de wijze, bij het *Reglement* voorgeschreven, door dezelve benoemd, en onder opvolgende goedkeuring van het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 195. Ieder Gemeente-Bestuur maakt deszelfs jaarlijksche reekeningen van den plaatslijken Ontvang en Uitgave openbaar, op de wijze, bij het *Reglement* bepaald.

ART. 196. Het zend, jaarlijks, met den aanvang der Maand *Augustus*, aan dat Departementaal Bestuur, waaronder deszelfs

Gemeente behoort, specifieke Memorien van Ontvang en Uitgave voor Nationaale Reekening.

ART. 197. Het ontvangt alle zoodanige individueele Addressen, als deszelfs Ingezetenen, door hun Gemeente-Bestuur, aan het Departementaal Bestuur, aan het Uitvoerend Bewind, of het Vertegenwoordigend Lichaam, mogten willen inzenden. Het verzend dezelve ten spoedigsten aan het Departementaal Bestuur, ter verdere verzending, of om daarop te besluiten, en ontvangt die van daar terug, met het daarop gevallen besluit, waarna het dezelve, op aanvrage der Teekenaars, *kosteloos*, doet uitleveren.

ART. 198. De Leden van eenig Gemeente-Bestuur kunnen, nimmer, voor een Departementaal Bestuur, persoonlijk, ter verändwoording geroepen, noch van hunne Posten ontzet worden.

ART. 199. Zij worden, in geval van eenig door hun begaan misdrijf, te regt gesteld voor het Crimineel Departementaal Geregts-hof, waartoe derzelver Gemeente behoort.

Titul VI

Van de Financiën

Eerste Afdeeling

Algemeene Bepaalingen omtrend het Financienwezen der Republiek

ART. 200. Alle Geldmiddelen van de Republiek, hetzij dezelve bestaan in belastingen, hetzij in bezittingen, hoe ook genoemd, waarvan de inkomsten, vóór de invoering der Staatsregeling, gekomen zijn ten voordeele van de Kas der *Generaliteit*, midsgaders van de Kassen der onderscheiden Provinciën van de *drie* Kwartieren van *Gelderland*, van het Landschap *Drenthe*, en van *Bataafsch Braband*, worden verklaard, en van nu voortaan gehouden, voor nationaale

inkomsten en bezittingen van het geheele Bataafsche Volk.

ART. 201. De Schulden en Verbindtenissen, vóór de invoering der Staatsregeling gemaakt, en aangegaan niet alleen door of van wege der *Generaliteit*, maar ook van wege der onderscheiden Provinciën, de *drie* Kwartieren van *Gelderland*, het Landschap *Drenthe* en *Bataafsche Brabant*, worden verklaard en gehouden voor nationaale schulden en verbindtenissen van het geheele Bataafsche Volk.

ART. 202. Alle daarvan afgegeven Renten-Brieven, Obligatiën, Recepissen, of andere Acten van verbindtenis, zullen tegen nationaale Schuldbrieven verwisseld, en op eenen eenparigen voet gebragt worden.

Het Vertegenwoordigend Lichaam bepaalt, ten spoedigsten, den tijd en de wijze dezer verwisseling; zoodanig echter, dat dezelve binnen *drie* Maanden na de *eerste* zitting van het Vertegenwoordigend Lichaam, zal aangevangen, en voleindigd moeten zijn vóór het einde van het *derde* Jaar, na de aanneming der Staatsregeling.

ART. 203. 'Er zal geene vermindering plaats hebben, noch van de Hoofdsom der Schuldbrieven zelve, noch der Interesses en jaarlijksche Renten.

Dezelven zullen, nimmer, met eenige belastingen worden bezwaard, dan alleen met zoodanigen, welke, bij de invoering der Staatsregeling, daadlijk plaats zullen hebben.

ART. 204. Bij de Obligatiën zullen worden afgegeven jaarlijksche Coupons, die in alle betaalingen aan den Lande aangenomen, of, ter keuse der Houders, bij de Nationaale Tresorie worden voldaan.

ART. 205. De Renten en Interesses van de voorgemelde Nationaale Schuld, jaarlijks te betaalen, worden gevonden uit zoodanige algemeene belastingen, als, over-

eenkomstig zekere hierna te melden bepalingen, door het Vertegenwoordigend Lichaam, jaarlijks, zullen worden vastgesteld.

ART. 206. Insgelijks, worden door het Vertegenwoordigend Lichaam bepaald zekere afzonderlijke Fondsen, tot het formeeren eener Kas van vermindering of aflossing der nationaale Schuld, welke fondsen alleen tot het voorsz. einde zullen worden geëffecteerd.

Bij dezelve worden, t'elken jaare, ten zelfden einde, gevoegd de penningen, voortkomende uit de vermindering der interessen, zoo door vernietiging van Effecten, als versterving van Lijfrenten, afloop der Dertigjarige en andere tijdljke Renten, waarvan, jaarlijks, bij gedrukte Rekening, aan de Natie zal moeten blijken; terwijl de vernietigde Effecten openlijk zullen verbrand worden.

ART. 207. Deze, alzoo ter betaaling der Interesses en Aflossingen bestemde, Fondsen zullen worden gebragt onder een afzonderlijk bestuur, afgescheiden van alle andere betaalingen. Dit Bestuur is voor de getrouwe waarneming dezer wet verantwoordlijk.

ART. 208. Het Vertegenwoordigend Lichaam beslist, jaarlijks, na ontvang der vereischte openingen van het Uitvoerend Bewind, en van de Commissarissen der Nationaale Rekening, bij het vaststellen der algemeene begrooting van Staats-Uitgaven, of de algemeene belastingen op denzelfden voet behooren te blijven, dan wel vermeerderd, of verminderd, te worden. Het voorstel hiertoe word in de *eerste* Kamer in overweging gebragt, uiterlijk *éene* Maand, nadat die begrooting zal bekrachtigd zijn.

Geene Wet, waarbij eene nieuwe belasting word ingevoerd, heeft langer kragt, dan *één* Jaar, indien zij niet uitdruklijk vernieuwd word.

ART. 209. Indien de omstandigheden der Republiek eenige buitengewoone uitgaven noodzaaklijk maaken, vind het Vertegenwoordigend Lichaam die, bij voorkeur, zoo veel mogelijk, uit eene buitengewoone heffing, en wel als *don gratuit*, bij wijze van Quotisatie over de relative inkomsten en verteeringen van alle de Ingezetenen der Bataafsche Republiek.

Dan, wanneer Hetzelve oordeelt, te moeten overgaan tot het zoeken van Penningen, bij wijze van vrijwillige Negotiatie, bepaalt Het den kortstmooglijken termijn van aflossing, en eene behoorlijke geëvenredigde belasting, voldoende tot het bekomen der noodige fondsen, zoo tot betaaling der jaarlijksche aflossingen, als interessen.

Deze belasting zal niet verder mogen geheven worden, dan toereikende tot de jaarlijksche aflossingen en interessen, noch worden verlengd, nadat dezelve Negotiatie zal zijn afgelost; alles onder de bepalingen, bij *Art. CCV.* vermeld.

ART. 210. Het Uitvoerend Bewind levert, binnen *één* Jaar na de *eerste* Zitting van het Vertegenwoordigend Lichaam, aan Hetzelve een nieuw stelsel van algemeene belastingen, zoo ter goedmakinge der Staatsbehoeften, als in 't bijzonder tot het betaalen der jaarlijksche interessen en aflossingen voor de geheele Republiek.

Hetzelve word zoodanig ingerigt, dat alle de belastingen, en ieder derzelven, zoo veel mogelijk, geëvenredigd zijn aan het betreklijk vermogen der Ingezetenen, en opgemaakt uit de vergelijking van derzelver bezittingen, inkomsten, en bekende verteeringen, met inachtneming der volgende grondbeginselen:

a. De belastingen op de Onroerende Goederen, in de geheele Republiek, op eenen evenredigen voet, naar derzelver betreklijke waarde gebragt, met vernieuwing en aanvulling der oude *Quohieren*, blijven bestaan.

b. Omtrend alle belastingen, zoo gewoo-

ne als buitengewoone, hetzij die gelegd worden op bezittingen, of op inkomsten en bekende verteeringen, word zoo veel mooglijk gezorgd, aan den eenen kant, dat ieder zig, opregt en ter goeder trouwe, van zijnen pligt kwijte, en, aan de andere zijde, dat noodlose openbaarmaakingen van iemands bezittingen en inkomsten worden vóórgekomen.

c. Dat alle belastingen op het consumtive, *indien en zoo verr'* die plaats zullen hebben, alzoo worden ingerigt, dat dezelve geheven worden van dat gedeelte van elks verteering, hetgeen hij, na genot van het volstrekt noodige, uit zijne inkomsten verkiest te bekostigen.

d. 'Er kan geenerlei belasting gelegd worden op levensmiddelen van de eerste noodzaaklijkheid.

Het Vertegenwoordigend Lichaam ontheft zoodanige middelen, die daarmede bezwaard zijn, van dien last, zodra Hetzelve bevind, dat de opbreng van andere belastingen zulks toelaat.

e. 'Er kan geen Hoofdgeld, ieder Ingezeten, zonder onderscheid van vermogen, drukkende, worden ingevoerd.

Met het einde van het *eerste* Jaar, na de aanneming der Staatsregeling, zal hetzelve ophouden, overal, waar zulks nog op die wijze geheven word.

f. 'Er zal, over de geheele Republiek, worden ingevoerd eene algemeene en billijk geregelde belasting van het Collateraal op de Saldo's der Boedels, als mede op het Nationaal Klein Zegel.

Voor beide die belastingen, maakt het Vertegenwoordigend Lichaam, ten spoedigsten, eene nieuwe Ordonnantie.

g. De afzonderlijke administratie over de Middelen te Water, of inkomende en uitgaande Regten, zal daadlijk ophouden, en begrepen worden onder het algemeen samenstel van Financie.

ART. 211. Naar maate het Nieuw Stelsel van algemeene Belastingen, volgens *Art.*

CCX., in werking gebragt en genoegzaam word bevonden, schaft het Vertegenwoordigend Lichaam de voorige belastingen af.

Het Nieuwe Stelsel zal, uiterlijk binnen twee Jaaren na de aanneming der Staatsregeling, alomme ingevoerd en in werking moeten zijn, als wanneer het Vertegenwoordigend Lichaam alle voorige belastingen, tot hiertoe geheven, zoo verre dezelve, in gevolge der hiervoor gemaakte bepalingen, niet gecontinueerd zijn, zal doen ophouden.

ART. 212. De Uitgaven zullen, in tijd van Vrede, zoo veel mogelijk verminderd, en zoodanig worden geregeld, dat zij de bekende en vastgestelde inkomsten niet moeten overtreffen.

In gewoone tijden, zal het overschot, of wel eene jaarlijksche som, door het Vertegenwoordigend Lichaam te bepalen, worden overgebragt in eene afzonderlijke Kas van *Reserve*, ten einde te kunnen voorzien in de behoeften van den Staat, bij opkomende Oorlogen, of andere nationale rampspoeden

ART. 213. Het Vertegenwoordigend Lichaam maakt, ten spoedigsten, op voordragt van het Uitvoerend Bewind, een *Reglement*, waardoor, aan den eenen kant, de rigtige betaaling van alle gemeene middelen, hoe ook genoemd, bewaakt, en, aan de andere zijde, gezorgd word, dat op dit stuk aan eenen ieder, zonder knevelarij, kort en onvertogen regt geschiede.

Tweede Afdeeling

Van de Begrootingen der Staats-Uitgaven

ART. 214. In den aanvang der Maand *October* van ieder Jaar, zend het Uitvoerend Bewind, aan het Vertegenwoordigend Lichaam, eene algemeene begrooting van alle zoodanige Sommen, als hetzelfde oordeelt, dat, voor het volgend jaar, ten dienste der Republiek zullen vereischt worden, met bijvoeging der bijzondere begrootingen

van de Departementaale Bestuuren, daartoe betrekkelijk, en van zijne consideratiën, zo nodig, op dezelve.

ART. 215. Deze algemeene jaarlijksche begrooting houd in de afzonderlijke Somsbepaaling van elken bijzonderen post, is gemotiveerd, en geeft tevens bedenkingen op, aangaande de geschiktste middelen, om het benodigde voor een volgend jaar, door gewoone of buitengewoone belastingen, te vinden.

ART. 216. 'Er zal, op die begrooting, een bijzondere Post gesteld worden voor onvoorziene Uitgaven, of ongespecificeerde zaken.

ART. 217. Op dezelve word, echter, niet gebragt zoodanige Som, als het Vertegenwoordigend Lichaam, jaarlijks, tot geheime uitgaven aan het Uitvoerend Bewind zal toestaan, noch ook zoodanige Som, als het Vertegenwoordigend Lichaam zal besluiten, te doen overbrengen in de Kas van *Reserve*, bij *Art.* CCXII. bepaald.

ART. 218. Het Vertegenwoordigend Lichaam raadpleegt, en besluit, over de jaarlijksche algemeene begrootingen van Staats-Uitgaven.

De wijze word bij het *Reglement*, LETTER D., EERSTE AFDEELING, bepaald.

ART. 219. Het Uitvoerend Bewind verandwoord jaarlijks, vóór het einde van *Julij*, aan het Vertegenwoordigend Lichaam, de Sommen, door hetzelfde, gedurende het vorig jaar, uit de Nationale Kas ontvangen en uitgegeven.

Alle de Leden van voorn. Bewind verklaren bij deze gelegenheid, plegtig, op hunne gedaane belofte bij het aanvaarden van hunnen Post, dat zij van de Penningen, tot geheime Uitgaven hun toegestaan, geen ander gebruik hebben gemaakt, dan ten dienste der Republiek.

Deze schriftlijke, door alle de Leden

geteekende, Verklaring word aan de beide Kamers van het Vertegenwoordigend Lichaam gezonden.

Deze Reekening word jaarlijks gedrukt en publiek gemaakt.

In tijd van Oorlog, met eenige Europeesche Mogendheid, word deze openbaarmaking uitgesteld tot zes Maanden na den Vrede.

Derde Afdeeling

Van de Commissarissen der Nationaale Tresorie

ART. 220. Het bestuur over den ontvang der Nationaale inkomsten, en de beheering der betaalingen, word toevertrouwd aan vijf Commissarissen der Nationaale Tresorie, allen aan en af te stellen door het Uitvoerend Bewind.

ART. 221. Derzelver Jaarwedden zijn, voor ieder hunner, vier-duisend Guldens.

ART. 222. Deze Commissarissen ontvangen, bij hunne aanstelling, elk eene Instructie, inhoudende eene duidelijke aanwijzing van derzelver onderscheiden werkzaamheden, voorgedragen door het Uitvoerend Bewind, en goedgekeurd door het Vertegenwoordigend Lichaam.

Dit Lichaam bepaalt den Borgtogt, door elk hunner bij de aanvaarding van zijnen post te stellen, en jaarlijks te vernieuwen.

ART. 223. Hunne werkzaamheden zijn:

a. De algemeene ontvang der Nationaale Geldmiddelen.

b. Het doen overstorten van Penningen uit de bijzondere Kassen der Ontvangers, hetzij uit de eene in de andere, of in de algemeene Kas.

c. Het betaalen der Ordonnantien, op hen afgegeven door het Uitvoerend Bewind en de Departementaale Administratiën.

d. Het houden van de noodige correspondentiën met de Ontvangers en andere Comptabelen.

e. Het houden der Nationaale Registers

van alle inkomsten en uitgaven, en der Contraboeken over de ontvangsten en uitgaven der Ontvangers.

f. Het doen toekomen, van drie tot drie Maanden, aan de Commissarissen der Nationaale Reekening, van de Algemeene Reekening van ontvang en uitgave der Nationaale Kas, gesterkt met de, daartoe behoorende, bijzondere reekeningen en bewijsstukken, ten fine van bekrachtiging; alsmede van alle Ordonnantien van betaalingen, door het Uitvoerend Bewind of Departementaale Bestuuren op hen afgegeven.

g. Commissarissen ontvangen en beheeren mede de inkomsten, bij Art. CCVI. afzonderlijk bestemd, tot de betaaling der Interessen en Aflossingen der Nationaale Schuld.

Zij houden daarvan afzonderlijke Boeken, en zorgen, dat, de Fondsen bij den eenen Nationaalen Ontvanger niet toereikende zijnde voor de in betaaling ontvangen Coupons, dezelve uit die der andere Ontvangers worden overgestort, zoodanig, dat dezelve, op geenerlei wijze, met de andere ontvangsten en uitgaven vermengd worden.

Zij stellen, in handen van Commissarissen der Nationaale Reekening, de ingetrokken en geroijeerde Coupons, als mede de ingetrokken Schuldbrieven, ten einde, in gevolge Art. CCVI., te worden verbrand.

ART. 224. Zij nemen stiptlijk, en op hunne verantwoordelijkheid, zoo gezamenlijk, als ieder in het bijzonder, in acht de volgende bepalingen:

a. Dat zij nimmer betaalen zoodanige Ordonnantien, als door eenig Departement van Bestuur op hen mogten worden afgegeven, te boven gaande zoodanige Sommen, als door het Vertegenwoordigend Lichaam, op de begrooting der Staats-Uitgaven, of bij eene bijzondere Wet, daarvoor uitdruklijk zijn ingewilligd.

b. Dat zij nimmer voldoen eenige Ordon-

nantiën, waarbij niet het volgende in acht is genomen:

a. Eene specifieke opgave, *aan wien*, benevens de post, *tot welken*, de uitgave behoort, op het einde, *waartoe* zij bestemd is, benevens de Dagteekening der Wet, die deze uitgave wettigt.

b. De teekening van het Uitvoerend Bewind, van den Agent, of van het Departementaal Bestuur, dat de te doene betaaling vordert.

c. De Contrasignature van Commissarissen der Nationaale Reekening, ten blijke, dat de betaaling geschied volgens de Wet, en bij dezelve accoord is bevonden.

ART. 225. Zij geven aan het Vertegenwoordigend Lichaam opening van den staat der Nationaale Kas.

Elke Kamer zend, zulks nodig oordeelende, *drie* haarer Leden bij de Commissarissen der Financie, om zig de Nationaale Reekenboeken te doen voorleggen, ten einde aan de Kamer daarvan verslag te geven.

Deze zending kan, echter, niet langer zijn, dan voor *drie* Dagen, en, gedurende dat Jaar, aan dezelfde Leden, niet andermaal, worden opgedragen.

Zoodanige Afgevaardigden uit het Vertegenwoordigend Lichaam geven geenerlei bevelen aan de Commissarissen van Financie, noch oefenen eenige daaden van gezag omtrend hen uit.

Commissarissen geven, ten allen tijde, zoodanige berigten en elucidatiën, als door het Vertegenwoordigend Lichaam, en Uitvoerend Bewind, van hun worden gevraagd, en doen mede, Maandelijks, aan het Uitvoerend Bewind toekomen den staat van ontvang en uitgave der Nationaale Kas.

Vierde Afdeling

Van de Commissarissen der Nationaale Reekening

ART. 226. Het getal dezer Commissarissen word bepaald op *zeven*, en *één*

Secretaris, aantestellen en afzetten door het Vertegenwoordigend Lichaam, en aan geene Uitvoerende Magt verbonden, noch verandwoordlijk.

ART. 227. Zij ontvangen, bij hunne aanstelling, van het Vertegenwoordigend Lichaam, eene Instructie, inhoudende eene aanwijzing van derzelve onderscheiden werkzaamheden, onder de behoorlijke verandwoordlijkheid aan Hetzelve.

ART. 228. Tot derzelve werkzaamheden behoort:

a. Het houden van algemeene boeken, zoo van alle 's Lands Inkomsten, uit de Maandstaaten en Boeken der Ontvangers en andere Comptabelen, als van alle de Uitgaven, waarvan de Ordonnantiën door hen moetem worden geregistreerd, en geëapprobeerd.

b. Het nagaan en sluiten van alle de reekeningen, zoo der Nationaale Tresorie, als der Nationaale Ontvangers en financiëele Ambtenaaren en Comptabelen, en het onderzoeken van alle bescheiden, daartoe betrekkelijk.

c. Het onderzoeken en liquideeren van alle Declaratiën, welke ten laste der Republiek worden ingezonden.

d. De zorg, dat, omtrend dezelve, de vastgestelde orders en wetten stiptelijk worden nagekomen, en, door geen Departement van Uitvoerend Bestuur, meerdere Ordonnantiën worden afgegeven, dan de sommen bedragen, aan elk derzelve, bij de Wet en bij goedgekeurde Begrootingen, toegestaan, als mede, dat de form, bij *Art. CCXXIV.* bepaald, behoorlijk worde in acht genomen.

Het een of ander vereischte aan eenige Ordonnantie ontbrekende, zenden Commissarissen der Nationaale Reekening dezelve, onverwijld, aan het Departement, van waar dezelve komt, te rug.

Zij, die niet berusten in de *loquaturs* of *roijementen* dezer Commissarissen, ver-

voegen zig bij het Vertegenwoordigend Lichaam.

e. Het kennis geven aan het Vertegenwoordigend Lichaam van alle misslagen, wangedragingen, en andere verandwoording vorderende omstandigheden, welke ter hunner kennisse komen.

f. Het voordragen van nuttige financiële verbeteringen of bezuinigingen aan het Vertegenwoordigend Lichaam, en het geven, op Deszelfs vordering, van nodige berigten of consideratiën, ten aanzien van alle onderwerpen, tot hunnen post betrekkelijk.

ART. 229. Zij kunnen, echter, ten aanzien van *Art. CCXXVIII. Lett. b en c*, zoodanige uitzondering maaken, als zij, uit hoofde der kleene aangelegenheid van de Reekeningen der Comptabelen, of uit hoofde van het gering beloop der Declaratiën, zullen nodig oordeelen.

ART. 230. De aard en sommen der door hen gesloten Reekeningen, en geliquideerde Declaratiën, worden, jaarlijks, door den druk gemeen gemaakt, benevens zoodanige aanmerkingen, aanklagten en voorstellen, als, zonder nadeel der Nationaale Belangen, kunnen worden bekend gemaakt.

Titul VII

Van de Buitenlandsche Bezittingen en Coloniën der Republiek, en van derzelver Bestuur hier te Lande

ART. 231. De betrekkingen der Buitenlandsche Bezittingen en Coloniën van de Bataafsche Republiek, in de beide *Indiën*, tot het Moederland, zullen op den thands nog plaats hebbende voet blijven, totdat de Vertegenwoordigende Vergadering, op voorstel van het Uitvoerend Bewind, daaroemtrend zoodanige schikkingen zal hebben

gemaakt, als zij ter bevordering van het algemeen belang oordeelen zal te behooren.

ART. 232. Het Bestuur over de Bezittingen in *Asia*, midsgaders over de Coloniën in *Amerika* en de Bezittingen op de Kust van *Guinea*, zal worden opgedragen aan twee onderscheiden Raaden, welken, ieder geheel afzonderlijk, zullen werken. Het eene zal worden genoemd *de Raad der Asiatische Bezittingen en Etablissemerten*; het andere *de Raad der Amerikaansche Coloniën en Bezittingen*.

ART. 233. De Raad der Asiatische Bezittingen en Etablissemerten zal uit *negen*, en die der Amerikaansche Coloniën en Bezittingen uit *vijf* Leden bestaan.

ART. 234. Beide Raaden zullen verantwoordelijk en ondergeschikt zijn aan het Uitvoerend Bewind. De aanstelling en afstelling der Leden zal door hetzelfde geschieden.

ART. 235. Ieder Lid van één der beide Raaden geniet eene Jaarwedde van *vierduisend* Guldens.

ART. 236. De Vertegenwoordigende Vergadering zal, op voorstel van het Uitvoerend Bewind, voor de beide Raaden vaststellen eene uitgebreide Instructie, naar welke zij moeten handelen, en de Jaarwedden der Secretarissen, Ontvangers, en Fiskaals, bepalen.

ART. 237. Ieder der Raaden zal aanstellen eenen Secretaris, Ontvanger en Fiskaal, en wel onder eene bepaalde Instructie, vóór derzelver benoeming aan het Uitvoerend Bewind ter goedkeuringe voortdragen.

ART. 238. De Leden, Secretarissen, Ontvanger en Fiskaal, van beide Raaden, mogen aan elkanderen niet bestaan tot in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

ART. 239. De Leden, Secretarissen, Ontvangers en Fiskaals, mogen, noch regtstreeks, noch van ter zijde, op eenigerhande wijze, in eenigen Koophandel betrokken, geene eigenaars van Plantagiën of Gronden in de Coloniën zijn, noch ook eenige andere Ambten of Bedieningen, hoe ook genoemd, waarnemen.

ART. 240. Het Uitvoerend Bewind zal, op voorstel van ieder der beide Raaden, in de verdediging der Coloniën voorzien, door de noodige Oorlogschepen en andere noodwendigheden derwaards te zenden, en een benoodigd getal Troepen aldaar te onderhouden. Het zorgt, insgelijks, voor de rust in de Bezittingen en Coloniën, en voor de verbetering van derzelver Koophandel en Landbouw.

ART. 241. Het Uitvoerend Bewind zal, ieder Jaar, na de specifieke opgave, die aan hetzelfde door ieder der Raaden zal moeten gedaan worden, van de Vertegenwoordigende Vergadering de noodige gelden vragen, zoo wel voor het onderhoud der gezegde Bezittingen en Coloniën, als om in de Soldijen, Renten, Pensioenen en andere noodwendigheden, te voorzien.

ART. 242. Het Uitvoerend Bewind zal, alle Jaaren, na van ieder der Raaden reekening en verandwoording, met overlegging van alle stukken en bescheiden, daartoe behoorende, ontvangen te hebben, aan de Vertegenwoordigende Vergadering verslag doen van zoodanige sommen, als tot waarneming van de belangen der Buitenlandsche Bezittingen en Coloniën, gedurende het afgelopen Jaar, ontvangen en uitgegeven zijn, als mede van den staat der zaken aldaar.

Bijaldien 'er een zuiver overschot, na aftrek van hetgeen voor het volgend Jaar noodig zal zijn, plaats heeft, zal hetzelfde in de Nationaale Kas gestort worden.

De Rapporten, Reekeningen en Be-

grootingen, in dit en het vorig Artikel gemeld, zullen door den druk worden bekend gemaakt.

ART. 243. Het Uitvoerend Bewind zal, op voordragt van ieder der Raaden, de aanstelling hebben der hooger Ambtenaars, in de Buitenlandsche Bezittingen en Coloniën, tot derzelver bestuur behoorende.

ART. 244. Ieder der Raaden zal zorgen, dat de Troepen, die zig in de Coloniën bevinden, wel behandeld, betaald, en gekleed worden, en voltallig blijven.

ART. 245. Ieder der Raaden, en de bijzondere Leden van dien, zullen, in geval van misdrijf, in derzelver Bediening begaan, voor een Hoog Nationaal Gerechtshof te regt gesteld worden.

ART. 246. De wijze, waarop de republikeinsche beginselen, in de Bezittingen en Coloniën der Republiek, geregeld zullen worden ingevoerd, word door de Wet bepaald.

Over de Asiatische Bezittingen en Etablissementen

ART. 247. De Bataafsche Republiek neemt tot zig alle de Bezittingen en Eigendommen der gewezen *Oost-Indische Compagnie*, benevens alle derzelver Schulden.

De Octrooijen, voormaals aan die Compagnie verleend, worden vernietigd.

ART. 248. De Gëïnteresseerden *bij* en Houders *van* Actiën, in de gewezen Oost-Indische Compagnie, worden door de Natie, bij wijze van afkoop, schaadeloos gesteld.

ART. 249. De Bataafsche Republiek behoud, voor als nog, aan zig het vervoeren van allerlei Goederen naar de *Oost-Indiën*, die niet aan de handeldrijvende Ingezetenen zijn afgestaan, als mede den aanbreng der

voordbrengselen van den grond aldaar herwaards, het aanvoeren van Théé, uit het Rijk van *China*, daaronder begrepen. De Raad, zulks uitvoerende, zal, bij voorraad, handelen volgens den inhoud van het laatste Octrooij, aan het *Committé tot de zaken van den Oost-Indischen Handel en Bezittingen* verleend, met zoodanige verdere bepalingen, als bij deze Acte van Staatsregeling zijn uitgedrukt, tot zoo lang, dat, door het Uitvoerend Bewind, op voorstel van den Raad der Asiatische Bezittingen, aan het Vertegenwoordigend Lichaam, een nieuw Charter aangeboden, en door het laatste zal zijn bekrachtigt.

De Wet zal dit Artikel kunnen veranderen of vernietigen, naar maate het belang der Bataafsche Republiek zulks zal vorderen.

ART. 250. De Wet zal de inwendige Staatsinrigting, en de wijze van bediening der Policie en Justitie, in elk dezer Bezittingen en Etablissementen, regelen.

Over de West-Indische Bezittingen en Coloniën, in Amerika en op de Kust van Guinéë

ART. 251. Aan ieder der Coloniën zal een nieuw *Constitutioneel Charter* gegeven worden. Dit *Charter* zal de tegenwoordige belastingen doen ophouden, en eene nieuwe wijze van vergoeding aan de Republiek, voor derzelve verleende bescherming, vaststellen.

ART. 252. Het ontwerp van dit nieuwe Charter zal door het Uitvoerend Bewind, op voorstel van den Raad der Amerikaansche Coloniën, aan de Vertegenwoordigende Vergadering ter bekrachtiging aangeboden worden.

ART. 253. De kosten, voor het huishoudelijk Bestuur der Coloniën, zullen door

de Inwooners zelve geregeld en betaald worden.

ART. 254. De Wet zal bepaalen het getal en de magt der Commissarissen, welken het Uitvoerend Bewind in iedere Colonie of Bezitting zal kunnen zenden.

ART. 255. Alle onderscheiden Kamers en Departementen van den West-Indischen Handel, of hoe ook genoemd, zijn vernietigd. Alle afzonderlijke Coloniën worden, terstond, onder één algemeen Bestuur gebracht, en zij, die zullen bewijzen door deze vereeniging benadeeld te zijn, afgekogt.

Titul VIII

Van de Regterlijke Magt

Eerste Afdeeling

Algemeene Bepalingen

ART. 256. Geene Regterlijke Bediening word waargenomen, dan door Bataafsche Burgers, die den vollen ouderdom van *der-tig* jaaren bereikt hebben.

Buiten deze voorwaarde, kan de Wet nog andere bepalingen in de keuse maaken.

ART. 257. In geene Regtbank hebben Leden, of openbaare Aanklaagers, te gelijk zitting, die aan elkanderen bestaan in de opklimmende of nederdaalende linie, noch ook als Broeders, of als Oom en Neef, hetzij door Bloedverwantschap, of Huwelijk.

ART. 258. De Leden van alle Regtbanken zijn, bij hunne aftreding volgens de Wet, wederom, ten zelfden tijde verkiesbaar.

ART. 259. Geen Lid word afgezet, dan om misdrijf, in zijnen Post begaan, noch ook geschorst, noch gevonnisd, dan na een voorafgegaan Decreet van beschuldiging.

ART. 260. Geen Lid mengt zig in de uitoefening van Wetgevende of Uitvoerende Magt, of van Policie. Het verhindert nimmer de uitvoering van eenige Wet, noch roept eenig ander Lid van Bewind vóór zig ter verändwoording.

Het gezag der Regtbanken word door de Wet bepaald.

In geval van geschil tusschen Bewindvoerend of Regterlijk Gezag, tot welk van beiden de eene of andere zaak ter beslissing behoore, geschied de uitspraak door het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 261. In *Civile* zaken, is het regt van partijen, om haare geschillen door bemiddeling van, door haar zelven gekozen, Scheidsmannen aftedoen, onschendbaar, en derzelver uitspraak zonder hooger beroep, tenzij partijen zig zulks uitdrukkelijk voorbehouden.

ART. 262. In *Crimineele* Vonnissen, ten nadeele van den beschuldigten gewezen, word de misdaad naauwkeuriglijk uitgedrukt, op pøne van nulliteit.

ART. 263. Geen Regter of Regtbank berekent, onder eenig voorwendsel, of benaaming, eenige kosten, ten behoeve van zig zelven, aan de geschilvoerende Partijen.

Tweede Afdeeling

*Van de Vrederegters, en derzelver Bijzitters,
– van de Burgerlijke Regtbanken,
– van de Departementaale Geregthoven,
– van de Vierschaar over de misdrijven der
Regters, – van het Hoog Nationaal
Geregthof, – en van de Regtspleeging over
het Volk van Oorlog*

ART. 264. In elke Gemeente is of zijn *één* of meer *Vrederegters*. Derzelver getal is evenredig aan de bevolking.

ART. 265. Elke Grond-Vergadering benoemt, ten dien einde, *één* Persoon buiten zig, bij meerderheid van stemmen, en geeft

berigt van haare keus, bij billet, door den Vóórzitter en Secretaris geteekend, en verzegeld, aan den Raad der Gemeente.

ART. 266. De Raad der Gemeente doet eene Lijst der benoemde Persoonen drukken, vermindert die, bij herhaalde stemming, tot een *Drie-tal*, en volbrengt daaruit, *agt* Dagen daarna, de gevorderde keus.

ART. 267. Wanneer eenig benoemd Persoon de volstreckte meerderheid van stemmen der Grond-Vergaderingen heeft, word deze keus door den Raad bekrachtigd.

ART. 268. Aan ieder Vrederegter worden, op vordering van wederzijdsche Partijen, *twee* *Bijzitters* toegevoegd.

ART. 269. De *Bijzitters* worden benoemd door de Grond-Vergaderingen, en wel door ieder *Eén*. De lijst derzelven word door den Raad der Gemeente, ten spoedigsten, openlijk bekend gemaakt.

ART. 270. *Vrederegters* en *Bijzitters* worden, voor den tijd van *twee* Jaaren, gekozen; doch zijn wederom verkiesbaar.

ART. 271. Uit de *algemeene* Lijst der *Bijzitters* zijn Partijèn bevoegd, ieder, *één*, naar hun welgevallen, te kiezen.

ART. 272. De Wet bepaalt de voorwerpen, waarover de *Vrederegters*, hetzij *met* of *zonder* hunne *Bijzitters*, ook *met* of *zonder* hooger beroep, uitspraak doen.

ART. 273. Het staat niemand vrij, eenig twistgeding aantevangen, zonder zig, alvorens, tot den *Vrederegter* te hebben verwoegd.

Zo de *Vrederegter* hen niet kan bevredigen, verwijst hij hen, bij schriftlijke Acte, naar de Burgerlijke Regtbank, met overlegging der daartoe behoorende Stukken, door beide Partijèn onderteekend.

ART. 274. Geene *Practisijns*, noch derzelver instructoire *Schriftuuren*, voor zoo

verr' zij geene bewijs-stukken behelzen, worden door den Vrederegter, *met of zonder* Bijzitters gezeten zijnde, toegelaten.

ART. 275. De Wet bepaalt de ambtsverrigtingen en de jaarwedden der Vrederegters, als mede, op welke wijze zij de zaken, voor hen gebragt, hebben te instrueren.

ART. 276. In elk *Departement* bestaan Burgerlijke *Regtbanken*.

ART. 277. Derzelver aantal en werkzaamheden, zoodanig, als het gerief der Ingezetenen, ter bekominge van goed regt, vordert, gelijk mede het aantal van Leden, en de wijze van keus door de Grond-Vergaderingen, worden door de Wet bepaald.

ART. 278. Ieder Departementaal Bestuur benoemt, op Instructie van het Uitvoerend Bewind, in de verschillende Gemeenten van deszelfs Departement, het benodigd aantal van *Schouten Crimineel*, met derzelver *Dienaars*.

ART. 279. Voor elk *Departement* bestaat een *Departementaal Gerechtshof*, ter behandeling zoo wel van *Crimineele*, als van *Civile* zaken, volgens Instructie, door het Vertegenwoordigend Lichaam vervaardigd.

ART. 280. Hetzelve is zaamgesteld uit *tien* Leden, waarvan *vijf* tot de crimineele, en *vijf* tot de civile Zaken, bijzonderlijk werkzaam zijn.

ART. 281. Het Uitvoerend Bewind stelt, bij elk dier Gerechtshoven, eenen *Commissaris*, gelast, om te waaken voor de uitvoering der Wetten, en derzelver form, gelijk mede, eenen openbaaren Aanklaager in crimineele gevallen.

ART. 282. Bij deze Gerechtshoven dienen de *Civile* zaken, alleen in geval van hooger beroep.

ART. 283. Ieder dezer Gerechtshoven vonnist, bij uitsluiting, over alle misdadaen, in derzelver Departement begaan, over welken de Wet, hetzij infamie of lijfstraf bepaalt, waaronder bijzonderlijk behooren alle fraudes en contraventien, door Ingezetenen van het Departement ten nadeele van 's Lands Middelen gepleegd.

ART. 284. Dezelfen doen, al mede, uitspraak over alle misdrijven, door alle Leden van eenig Administratief Bestuur, of ook door de ondergeschikte Financieele Ambtenaars in de Departementen en Gemeenten, in derzelver posten begaan.

ART. 285. In geval eener gevorderde *Revisie* van een Vonnis, door zoodanig Gerechtshof gewezen, word dezelve opgedragen aan *Adjuncten Reviseurs*, uit de naastbij gelegen Departementale Gerechtshoven te benoemen.

Derzelver getal zal evenredig zijn aan dat van hun, die het Vonnis hebben uitgebragt.

ART. 286. De Wet bepaalt de wijze van benoeming, den tijd van aftreding, de werkzaamheden, met derzelver splitsing, en de jaarwedden van alle Leden, tot de Departementale Gerechtshoven behoorende.

ART. 287. De Wet bepaalt, insgelijks, de aanstelling der nodige Ministers bij ieder dezer Hoven, onder bepaalde Instructien.

ART. 288. In geval van verzuim, of misdrijf, door een Regter of Regtbank in de uitvoering der Wetten, of derzelver form begaan, geeft de Commissaris bij dat Departementaal Gerechtshof, waaronder die Regter of Regtbank behoort, daarvan terstond kennis aan den *Agent van Justitie*.

ART. 289. In het *eerste* geval, poogt de Agent van Justitie denzelven Regter, of Regtbank, door nadruklijke instantien, tot derzelver pligt te overreeden.

ART. 290. In geval van misdrijf, schorst de voornoemde Agent het Vonnis, en draagt

zijne aanklagt vóór aan het Vertegenwoordigend Lichaam, met eisch van rechtsvervolging.

ART. 291. Het Vertegenwoordigend Lichaam volmagtig, alsdan, den gemelden Agent, om, ten dien einde, bijéénteroepen de *Vierschaar over de misdrijven der Regters*, in hunnen post begaan.

ART. 292. Deze Vierschaar is zaamgesteld uit den voorn. Agent, als Aanklaager, en vijf Leden uit de vijf Departementale Gerechtshoven, daartoe, bij tourbeurt dier Hoven, en bij loting van derzelver Leden, te verkiezen.

Bij de daarstelling der Departementale Gerechtshoven, zal daartoe een Rooster gemaakt worden.

ART. 293. De gedaane aanklagt tegen den Regter, of Regtbank, door dezelve Vierschaar wordende bekrachtigd, vernietigt Zij alsdan het Vonnis, tegen de Wet of derzelver form geveld, en verwijst den Regter tot de straf, bij de Wet bepaald.

ART. 294. Het *Hoog Nationaal Gerechtshof* bestaat, alleenlijk, in gevallen, bij de Wet bepaald, bijzonderlijk, om uitspraak te doen over misdrijven, door de Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, of van het Uitvoerend Bewind, deszelfs Agenten, Commissarissen der Nationaale Rekening, door de Ministers dezer Republiek en derzelver Secretarissen bij Buitenlandsche Mogendheden, of door de Secretarissen van Ambassade, in de waarneming hunner Posten begaan.

Deszelfs zamenroeping geschied door het Uitvoerend Bewind, op last van het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 295. Hetzelve is zaamgesteld uit Leden der Departementale Gerechtshoven.

Uit ieder dezer Hoven worden, bij loting, drie Leden gekozen, om als Regters te handelen.

Uit deze, aldus gekozen, *vier-en-twintig* Regters, kan zoo wel de beschuldigde, als beschuldiger, *agt* derzelven weigeren, zonder redengeving.

De redenen van weigering, tegen de overige Regters aangevoerd, worden beoordeeld door zoodanig Departementaal Gerechtshof, als beschuldigde of beschuldiger zal benoemen. Aan Deszelfs uitspraak zullen zij zig onderwerpen. De redenen gegrond wordende geoordeeld, worden de Plaatsen dier geweigerde Leden, bij loting, vervuld, zonder de weigering te herhaalen.

Onder de *zestien* Regters, die alzoo zijn toegelaten, geschied eene uitloting van vier Leden.

De overige *twaalf* Regters vormen alzoo het *Hoog Nationaal Gerechtshof*.

Uit dit getal word, bij loting, *Eén* derzelven tot *openbaaren Aanklaager* benoemd.

De overige *elf* Regters verkiezen uit hun midden eenen *Voorzitter*.

De Wet bepaalt de Belofte, en andere voorbereidselen, tot deze Zitting behoorende.

ART. 296. Dit Gerechtshof vergadert niet, dan nadat het Vertegenwoordigend Lichaam een Decreet van beschuldiging genomen heeft.

ART. 297. Het Vertegenwoordigend Lichaam bepaalt almede de Plaats, alwaar dit Gerechtshof zijne zitting zal houden.

Deze Plaats moet, ten minsten, *tien* uren van het verblijf des Vertegenwoordigenden Lichaams verwijderd zijn.

ART. 298. Het *Volk van Oorlog* blijft, zonder onderscheiding van rang, in alle civile zaken, en voords in commune delicten, alleenlijk onderworpen aan den Burgerlijken Regter.

ART. 299. Zoodanige feiten, echter, die in den Dienst, en door den Krijgsman al-

leen, kunnen worden bedreven, worden aan *Garnisoens-Krijgsraaden* verwezen, die, op *confessie*, vonnis wijzen, zonder hooger beroep.

De Wet zal nader bepalen de gevallen, op welken deze regel toepaslijk zij.

Het *Reglement* van Krijgs-Tugt (Art. CX-VII.) bepaalt derzelver zamenstelling, vooral ten aanzien der *Auditeuren Militair*, en *Fiskaals*.

ART. 300. In tijd van Vrede, kan, in crimineele gevallen, eene herziening der Vonnissen van genoemde Garnisoens-Krijgsraaden gevorderd worden, om te beoordeelen, of de straf, bij de Wet bepaald, naar behooren is toegepast.

In dat geval, dienen de *vijf* oudste Hoofd-Officieren van de Brigade, en de naastbijzijnde Auditeur-Militair, midts niet in dezelfde zaak bij den Krijgsraad gediend hebbende.

ART. 301. In Militaire Vonnissen, door Garnisoens-Krijgsraaden *zonder confessie* geslagen, zal een hooger beroep zijn op eene *Hooge Vierschaar*.

Dezelve zal bestaan uit *vijf* Hoofd-Officieren, en *één* Fiskaal.

De Wet bepaalt, in dit geval, de werkzaamheden van den Agent van Oorlog, en de betrekkingen van den Fiskaal en der Auditeurs Militair, gelijk mede de wijze van zamenstelling dezer Vierschaar.

ART. 302. Eene gelijkzoortige vorming en werking van *Krijgsraaden* heeft plaats, ten aanzien der Mariniers, zoodra zij zig aan boord van 's Lands Schepen bevinden.

De Wet maakt ook, ten dezen opzichte, soortgelijke bepalingen, als in Art. CCC. tot CCCII. zijn uitgedrukt.

ART. 303. De nieuwe vorming der, in dezen Titul omschreven, Regterlijke Magt zal haaren aanvang nemen, binnen *éne* Maand

na de *eerste* zitting van het Vertegenwoordigend Lichaam.

Het *Wetboek van Burgerlijke en Lijfstraflijke Wetten* (Art. XXVIII. Bladz. 8.) zal echter, in de form dezer inrigtingen, zoodanige veranderingen mogen maaken, als, tot veiligheid van den Staat, en gerief der Ingezetenen, in den tijd, zal nodig geoordeeld worden.

Titul IX

Over den Staatkundigen Invloed des Volks op de Staatsregeling

ART. 304. Tot op het einde van het Jaar 1803 der gemeene Tijdrekening, kan 'er geenerlei verandering in de Staatsregeling gemaakt worden.

ART. 305. Met den aanvang van het Jaar 1804, zal 'er eene herziening van dezelve plaats hebben.

ART. 306. Tot dat einde, zal werkzaam zijn eene *Commissie van Herziening*, bestaande uit zoo veele Leden, als 'er *tagtig* Duizendtallen Zielen in de Bataafsche Republiek gevonden worden, en gekozen door de Grond- en Districts-Vergaderingen, op den tijd en de wijze, bepaald bij het *Reglement*, LETTER E.

ART. 307. Vervolgens, kan 'er, van *vijf* tot *vijf* Jaaren, eene nieuwe Herziening der Staatsregeling plaats hebben, op de wijze, bij hetzelfde *Reglement* vastgesteld.

ART. 308. Behalven op deze, bij de Staatsregeling vastgestelde, tijdstippen en wijze, en zonder den uitgedrukten wil des Volks, kan dezelve, nimmer, wettiglijk worden veranderd.

**REGLEMENTEN,
BEHOORENDE TOT DE ACTE
VAN STAATSREGELING**

Bijlage

*Reglement, Letter A
Behoorende tot Titul II*

Eerste Afdeling

*Over de wijze van Stemming in de
Grond-Vergaderingen*

ART. 1. In elke Grond-Vergadering, is de Oudste in jaaren provisioneel Voorzitter, en de Jongste neemt den post van Secretaris op zig, waarvan zij, nogthands, om redenen, door de Vergadering voldoende geoordeeld, verschoond kunnen worden, en opgevolgd door den Naastvolgenden in jaaren.

ART. 2. In elke Grond-Vergadering, worden door den Secretaris de naamen der stemhebbende Burgers, daartoe behoorende, volgens eene Lijst, door het Gemeente-Bestuur aan den Voorzitter toegezonden, gelezen, die der agtergeblevenen aangeteekend, en het getal der aanwezenden opge maakt.

ART. 3. Bij geheime stemming, worden vijf Stemöpnemers bij meerderheid benoemd, en uit dezelve één tot Voorzitter, en één tot Secretaris verkozen, terwijl één der drie anderen de Contra-Lijst van stemming zal houden.

ART. 4. Dezen benoemd zijnde, word niemand, onder welk voorwendsel ook, in de Vergadering meer toegelaten, noch kan zig iemand daaruit verwijderen, dan met toestemming van den Voorzitter.

ART. 5. De Voorzitter opent de Vergadering in dezer voege:

“Het werk, Medeburgers, waartoe wij thands geroepen zijn, vordert de plegtige herinnering van het belang dat ’er voor ons

en voor alle onze Medeburgers, wier zaak wij alhier waarnemen, ligt in de gelukkige keuse van eenen Man, op wiens schouders, benevens anderen, met hem in het Bestuur te plaatzen, deszelfs gewigtige last zal rusten. Dat dan het bezef van dit belang, en van onze duure verpligting, ons alles doe ter zijde zetten, wat ons beletten zou, zoodanig eenen te benoemen, toegedaan aan de heilige beginselen en voorschriften onzer Staatsregeling, dien elk onzer in gemoede, als den braafsten en kundigsten tot zulk eenen aanmerklijken post, beschouwt, ten einde elk onzer een gerust geweten hebbe voor God en het Vaderland!

Ik maak dus geene zwaarigheid, om op nieuw de volgende Verklaaring afteleggen:

‘Ik verklaar, eenen onveranderlijken afkeer te hebben van het Stadhouderschap, Foederalisme, de Aristocratie, en de Regeeringloosheid. — Ik beloof, dat ik, in alle de benoemingen, die ik heden zal doen, niemand stemmen zal, dien ik in waarheid geloove een aanhanger van het Stadhouderlijk, en Foederatief Bestuur, of voorstander van Aristocratie en Regeeringloosheid te zijn.’

Dit verklaar ik op mijne Burgertrouw.”

ART. 6. Deze Verklaaring ligt geschreven op de tafel, aan welke de Voorzitter geplaatst is, en ieder der Stembevoegden legt, bij den aanvang der werkzaamheden, zijne hand op dit geschrift, en zegt, terwijl dezelve daarop rust, overluid:

“Dit verklaar ik.”

ART. 7. De Voorzitter, Secretaris, en drie Stemöpnemers, brengen het eerst hunne stem uit, zonder deswege onder elkanderen eenige raadplegingen te houden.

ART. 8. De Secretaris, na altoorens aan ieder der Stembevoegden een Nummer te hebben doen trekken, teekent hetzelfde onder het oog van hem, die het getrokken heeft, op den hoek van een Briefjen, vouwt

dien hoek, en verzegelt denzelven naar behooren.

ART. 9. Ieder schrijft, in tegenwoordigheid der Stemöpnemers, den Persoon, dien hij stemt, met uitdrukking van deszelfs naam en toenaam, of met zoodanige andere aanduiding, als denzelven kenbaar maakt, op het gezegde Briefjen, steekt het in eene daartoe bestemde Busse, die behoorlijk gesloten is, en waarvan de sleutel, gedurende de stemming, bij den Voorzitter bewaard blijft.

ART. 10. Hij, die niet kan lezen en schrijven, meld den Persoon, dien hij wil stemmen, met uitdrukking van deszelfs naam en toenaam, of met andere voegzaame aanduiding, aan den Secretaris, en aan hem, die de Contra-Lijst houdt. De Secretaris schrijft zulks voor hem op het Stembriefjen, vertoont die aan hem, die de Contra-Lijst houdt, en laat het door den Stemmer zelf in de Busse steken.

ART. 11. Na het inkomen van alle de Briefjens, opent de Voorzitter, in tegenwoordigheid der Stemmers, de Busse, neemt de Briefjens één voor één daar uit, en stelt denzelven ter hand aan den *derden* Stemöpnemer, die tot het oplezen der naamen benoemd is.

ART. 12. Deze is gehouden, den naam, op ieder Briefjen geschreven, overluid op te lezen, en aan den Secretaris, en hem, die de Contra-Lijst houdt, te vertoonen, welke beiden, ieder op zijne Stem-Lijst, de naamen aantekenen.

ART. 13. In geval bij het oplezen van eenig Briefjen blijkt, dat iemand in de aanduiding van den Persoon een misslag had begaan, word het Nummer door den Voorzitter ontzegeld, en de Stemmer opgeroepen, om zig nader te verklaren.

ART. 14. Hij, die de volstreckte meerderheid van Stemmen (dat is, ten minsten, ééne meer, dan de helft, van alle de Stemmen) heeft, is de Benoemde.

ART. 15. Wanneer niemand de volstreckte meerderheid heeft, zullen alle de Gestemden op nieuw worden voorgelezen, ten einde daaruit één benoemd worde.

ART. 16. Bij de tweede stemming, zulk eene meerderheid geene plaats hebbende, worden de *drie*, die de meeste stemmen hebben, tot eene *derde* stemming voorge dragen.

ART. 17. Bij de *derde* stemming, is hij, die de meeste stemmen heeft, schoon geene volstreckte meerderheid hebbende, benoemd. In geval de stemmen steken, beslist het Lot.

ART. 18. Bij elke herstemming worden, alvorens, de vorige Stembriefjens in een Omslag verzegeld, en, na afloop der Zitting, verbrand.

ART. 19. Zoodra de benoeming van eenen Vertegenwoordiger, en, op dezelfde wijze, die van eenen Kiezer der Grond-Vergadering, en deszelfs Plaatsvervanger, of ook de stemming volbragt is over zoodanige zaak, waartoe de Grond-Vergadering, bij de Staatsregeling, of door eene bijzondere Wet van het Vertegenwoordigend Lichaam, was opgeroepen, word het verhandelde in geschrift gesteld, en door den Voorzitter, Secretaris, en de *drie* Stemöpnemers ondertekend, waarna de Vergadering door den Voorzitter oogenbliklijk gescheiden word.

ART. 20. De Wet bepaalt de wijze van stemming, bij het verkiezen van onderscheiden openbaare Ambtenaaren, voor zooveel bij de Staatsregeling daarin niet is voorzien.

Tweede Afdeling

Van de Kiezers, ter Districts-Vergadering

ART. 21. De Kiezers bedanken nimmer voor den hun opgelegden last, dan om redenen, welke bij de Grond-Vergaderingen, waardoor zij benoemd zijn, worden aangenomen.

ART. 22. Zij bevinden zig, op den *derden* dag na de benoeming, op de plaats hunner bestemming. Ter goedmaakinge der reiskosten, word hun, voor ieder uur afstands, toegelegd *één* Gulden.

ART. 23. Zij geven hunnen Lastbrief aan eene daartoe benoemde Commissie van het Plaatslijk Bestuur, alwaar de Districts-Vergadering gehouden word, ter naarziening over, en voords in de Vergadering aan den Voorzitter.

ART. 24. Wanneer de Kiezer verhinderd word, ter *Districts-Vergadering* te verschijnen, draagt hij dien post op aan zijnen Plaatsvervanger.

ART. 25. Ook dezen wordende verhinderd, draagt hij zorg, dat de door zijne Grond-Vergadering benoemde² Persoon aan de Vergadering van Kiezers kenbaar worde, en zend, tot bewijs der egtheid, zijnen lastbrief.

ART. 26. De Vergadering van Kiezers constitueert zig op denzelfden voet, als de Grond-Vergaderingen. (*Art. 1. enz.*)

ART. 27. De Voorzitter doet alle de, door de onderscheiden Grond-Vergaderingen van dat District benoemde, Persoonen, op eene Lijst brengen, en der Vergadering voorlezen.

ART. 28. Zo iemand door eene volstreckte meerderheid (dat is, door *één* stem meer, dan de helft) der Grond-Vergaderingen is benoemd, is de keus gedaan.

ART. 29. Zo niemand door de volstreckte meerderheid is benoemd, worden de *drie*, door de meesten van alle Grond-Vergaderingen benoemd, op eene Lijst gebragt.

ART. 30. Zo 'er geene *drie* Persoonen door meer dan *één* Grond-Vergadering benoemd zijn, worden uit de andere benoemde Persoonen, bij besloten Briefjens, *één* of *twee* tot het Drietal, bij eene betrekkelijke meerderheid van stemmen, benoemd.

ART. 31. Zo niemand der voorgedragenen, door meer dan *één* Grond-Vergadering, ware benoemd, word uit alle de benoemde Persoonen een Drietal op dezelfde wijze daargesteld.

ART. 32. Uit het gemaakte Drietal word het Lid der Vertegenwoordigende Vergadering gekozen.

ART. 33. De wijze van benoeming geschied, overeenkomstig Art. 7, 8, 9, 11, 12 en 13, voor de stemming in Grond-Vergaderingen bepaald.

ART. 34. Op gelijke wijze, als bij Art. 9, 10, 11, 12, 13 en 14, van dit *Reglement* bepaald is, word *één* Plaatsvervanger van het Lid der Vertegenwoordigende Vergadering gekozen.

ART. 35. Zo iemand der Kiezers door zijne Mede-Kiezers op het Drietal geplaatst word, begeeft hij zig, bij de stemming daarover, buiten de Vergadering.

ART. 36. De benoeming geschied zijnde, doet de Voorzitter een Credentiaal voor den benoemden door den Secretaris opmaaken, van den navolgenden inhoud:

“De Vergadering van Kiezers uit *veertig* Grond-Vergaderingen van het District van _____ der Bataafsche Republiek, ontbied, in gevolge der *Acte* van Staatsregeling, den Burger _____, woonende _____, ten einde

zig te vervoegen, als Lid, bij het Vertegenwoordigend Lichaam der Bataafsche Republiek.”

Dit Credentiaal word, onverwijld, aan het gekozen Lid, en een zoortgelijk aan deszelfs Plaatsvervanger, toegezonden.

ART. 37. Hetzelve word door den Voorzitter geteekend, en door den Secretaris met twee Leden gecontrasigneerd.

ART. 38. Van deze benoeming, en van het verhandelde ter Districts Vergadering, word met eenen Brief kennis gegeven aan het Vertegenwoordigend Lichaam, en aan het Uitvoerend Bewind, op gelijke wijze onderteekend, als in het naastvoorgaande Artikel is gemeld.

ART. 39. De Voorzitter verklaart alsdan, dat de werkzaamheden der Vergadering geëindigd zijn, en scheid dezelve.

Bijlage

Reglement, Letter B Behoorende tot Titul III

Eerste Afdeling

Van de Vervulling der jaarlijks openvallende Plaatsen in het Vertegenwoordigend Lichaam

ART. 1. Het Uitvoerend Bewind roept, volgens de orde, door de loting, bij Art. XXXVIII. van de *Acte* der Staatsregeling bepaald, jaarlijks, tijdig op alle de Grond-Vergaderingen van die Districten, wier tourbeurt het alsdan is, tegen den laatsten *Dingsdag* der Maand *Maij*, met herinnering van tijd en plaats van zamenkomst der *Districts-Vergaderingen*, ten einde nieuwe Leden te benoemen voor het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 2. De aldus verkozen Leden tot het Vertegenwoordigend Lichaam, en derzelver Plaatsvervangers, zenden, binnen *veertien* Dagen na de gedaane keuse, hunne

Geloofsbriefen toe aan het Uitvoerend Bewind, welk dezelve oogenbliklijk zendt aan eene Commissie, tot dat einde benoemd, en zaamgesteld uit *vier* Leden der *Eerste* Kamer, en *twee* der *Tweede* Kamer, ter beoordeeling.

ART. 3. Deze Commissie beoordeelt, binnen de *drie* naastvolgende Weeken, alle de ingekomen Geloofsbriefen, gedurende welken tijd een gekozene aan dezelve redenen kan inzenden, waarom hij meent zig te moeten verschoonen; gelijk ook, in dien tusschentijd, andere Burgers aan dezelve kunnen voordragen zoodanige schriftelijke bezwaaren, als zij tegen de wettigheid der verkiezing, of de bevoegdheid des gekozenen, oordeelen te hebben.

ART. 4. Indien de Commissie, noch in de keuse, noch in den gekozenen, eenig gebrek bevind, hetgeen hem onbevoegd maakt, volgens de Staats-regeling, om zitting te nemen; en, indien 'er geene gegronde bezwaaren tegen zijn persoon of verkiezing zijn ingekomen, bekrachtigt de Commissie deszelfs Geloofsbrief, en geeft daarvan aan de beide Kamers kennis.

ART. 5. Indien zij in de keuse, of in den gekozenen, zoodanig een gebrek bevind, of gegronde bezwaaren daaromtrent aan dezelve zijn voorgekomen, maakt zij zwaarigheid, den Geloofsbrief te bekrachtigen, en geeft daarvan, met voordragt van redenen, kennis aan de *Eerste* Kamer, die alsdan beslist.

ART. 6. Indien de *Eerste* Kamer meent, den Geloofsbrief, om redenen, door de Commissie aangevoerd, niet te moeten bekrachtigen, vernietigt zij de gedaane keus, en gelast het Uitvoerend Bewind, om, zonder uitstel, den Plaatsvervanger van hem, wiens keus vernietigd is, opteroepen; of, zo ook de keus van dezen is vernietigd, alsdan om te zorgen, dat ten spoedigsten eene nieuwe verkiezing voor beiden plaats hebbe.

ART. 7. Indien de Commissie de redenen van verschooning, door eenen gekozenen ingezonden, niet voldoende oordeelt, maakt zij zwaarigheid, denzelven te ontslaan, en geeft daarvan kennis en redenen aan de *Eerste Kamer*, die in dat geval beslist.

ART. 8. Zo de *Eerste Kamer* de redenen van verschooning onvoldoende keurt, en de gekozene niettemin blijft weigeren, zitting te nemen, verklaart zij, openlijk, denzelven vervallen van zijne stembevoegdheid, met alle de gevolgen, daaraan bij de *Acte der Staatsregeling* (Art. X.) verbonden, en gelast het Uitvoerend Bewind, om, onverwijld, deszelfs Plaatsvervanger oproepen, om zitting te nemen.

Deze oproeping geschied ook, wanneer de *Eerste Kamer*, op voordragt der Commissie, den gekozenen, om aangevoerde dugtige redenen, zijn ontslag verleent.

ART. 9. Indien dezelfde persoon in meer dan één District gekozen mogt zijn, beslist de Commissie, bij loting, voor welk District hij zal optreden, en het Uitvoerend Bewind roept zijnen Plaatsvervanger op, uit dat District, waarin hij mede gekozen was.

ART. 10. Ditzelfde heeft plaats omtrend zijnen Plaatsvervanger, indien hij op meer plaatsen gekozen mogt zijn; en, in het District, welks *Eerste gekozene* en Plaatsvervanger beiden voor een ander District moeten optreden, geschied ten spoedigsten eene nieuwe keus.

Alles, wat, bij Art. 2–10 van dit *Reglement*, aan de gecombineerde Commissie, en aan de *Eerste Kamer*, is aanbevolen, geschied, voor de *eerste* maal, door eene Commissie uit de Constitueerende Vergadering, en door die Vergadering zelve.

ART. 11. Terstond na de goedkeuring der Geloofsbriefen van de nieuwbenoemde Leden, roept het Uitvoerend Bewind dezen op, om, binnen *veertien* dagen, zig te vervoegen in de Residentieplaats.

ART. 12. De nieuw verkozen Leden, alsdan in de Residentieplaats tegenwoordig, komen, met de zitting hebbende Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, te zamen op den daartoe bestemden dag, in eene algemeene Vergadering, ten einde, na de Verklaring (*Acte der Staatsreg.* Art. XXXVI.) te hebben afgelegd, de verdeeling van het Vertegenwoordigend Lichaam in *twee* Kamers mede daar te stellen, en daarop, oogenblikkelijk, zitting te nemen in die Kamer, tot welke zij door de Algemeene Vergadering benoemd worden.

ART. 13. Tot op den dag, ter zittingneming der nieuwe Leden bepaald, blijven de aftredende Leden hunne plaats in elke der beide Kamers behouden.

Tweede Afdeling

Van de verplaatsing van het Vertegenwoordigend Lichaam

ART. 14. Het Uitvoerend Bewind, zoodra het kennis ontvangt van een gevallen *Decreet* ter verplaatsinge van het Vertegenwoordigend Lichaam naar elders, geeft van hetzelfde, bij *Proclamatie*, kennis aan den Volke, en zorgt, zonder uitstel, dat alles in gereedheid zij, om het Vertegenwoordigend Lichaam ten bestemden tijde en plaatse te ontvangen.

Alle tegenstand en vertraaging, aan dit *Decreet* toegebracht, is een aanslag tegen de veiligheid van den Staat.

ART. 15. Datzelve Bewind zorgt tevens, dat daarvan, onverwijld, aanschrijving geschiedt aan die Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, welken afwezig mogten zijn, met oproeping, om, ten bestemden tijde en plaatse, ter Vergadering tegenwoordig te zijn.

ART. 16. Indien eenig Lid, op dien tijd, aldaar niet tegenwoordig is, en, binnen *agt* Dagen na ontvang der gedaane aanschrijving, geene redenen voor zijne afwezigheid

heeft ingezonden, of, indien de gegeven redenen door de Kamer, waartoe hij behoort, niet voldoende gekeurd zijn, word hij door die Kamer verklaard, vervallen te zijn van zijnen post, en het Uitvoerend Bewind gelast, onverwijld te zorgen voor de oproeping van zijnen Plaatsvervanger, of voor eene nieuwe verkiezing in zijne plaats.

Zoodanig agtergebleven Lid word, daarenboven, als schuldig aan aanslag op de veiligheid van den Staat, voor dat Departementaal Geregtschhof, waartoe hij als Ingezeten behoort, te regt gesteld.

ART. 17. Aan dezelfde misdaad zijn ook schuldig allen, die zig, in eenigerlei opzigt, tegen het verkiezen van nieuwe Leden in het Vertegenwoordigend Lichaam verzetten.

Derde Afdeling

Van de form van Raadpleeging, en de Formulieren, daarbij in acht te nemen

ART. 18. De *Eerste* Kamer neemt, in het raadpleegen over eenig voorstel haarer Leden of Commissiën, de volgende form in acht.

a. Bij ieder voorstel, of rapport, moet worden voorgedragen het Ontwerp van de Wet, of van het Besluit, waartoe Hetzelve strekt.

b. 'Er geschieden *drie* lezingen van elk zoodanig voorstel, altoorens daarop te besluiten. De tusschenstand van de eene lezing tot de andere is, telkens, ten minsten van *drie* dagen.

c. Na de *eerste* of *tweede* lezing, kan een voorstel verworpen, of de raadpleeging daarover uitgesteld worden. Het besluit kan niet eerder, dan na de *derde* lezing, plaats hebben.

d. De *tweede* lezing heeft geene plaats, dan wanneer, in de *eerste* lezing, *vijf* Leden dezelve vorderen; wordende, in dat geval, de dag tot die *tweede* lezing bepaald. Ditzelfde word, bij eene *tweede* lezing, in acht genomen omtrend de *derde* lezing.

e. De bijvoegselen, of bepalingen van eenig voorstel, kunnen wel bij de *eerste* of *tweede* lezing voorgedragen, doch niet, dan na de *derde* lezing, in overweging worden genomen.

ART. 19. Deze form, echter, word niet in acht genomen omtrend besluiten van onverwijldde noodzaaklijkheid. Alleen moet, vóór dezelve, eene stellige verklaring van die noodzaaklijkheid, door de volstreckte meerderheid van alle de Leden der *Eerste* Kamer erkend, voorafgaan.

ART. 20. De Voorstellen, door de *Eerste* Kamer aangenomen, en in besluiten veranderd zijnde, worden onverwijld gezonden aan de *Tweede* Kamer, zijnde aan het hoofd derzelven uitgedrukt, of de dagteekening der *drie* agtereenvolgende lezingen, of wel de beredeneerde verklaring van onverwijldde noodzaaklijkheid.

ART. 21. Indien, uit het hoofd van eenig toegezonden Besluit aan de *Tweede* Kamer, niet blijkt, dat de voorgeschreven form in acht genomen, of de onverwijldde noodzaaklijkheid door de *Eerste* Kamer verklaard is, weigert dezelve haare bekrachtiging, zonder den inhoud van het besluit zelf in overweging te nemen, en zend dat aan de *Eerste* Kamer te rug.

ART. 22. Indien, aan het hoofd van een Besluit, de verklaring van onverwijldde noodzaaklijkheid door de *Eerste* Kamer is uitgedrukt, raadpleegt de *Tweede* Kamer, terstond, over die verklaring.

a. Zo de *Tweede* Kamer die verklaring bekrachtigt, raadpleegt Dezelve, zonder uitsstel, over het Besluit zelve.

b. Zo deze Kamer die verklaring verwerpt, neemt Dezelve het daarbij ingezonden Besluit *niet* in overweging, maar zend hetzelve oogenbliklijk, met haar Decreet van weigering, terug aan de *Eerste* Kamer.

ART. 23. Indien een besluit der *Eerste* Kamer, aan de *Tweede* Kamer voorgesteld, wel de vereischten heeft, Art. 18. gevorderd, en, zo de *Tweede* Kamer wel bekrachtigt de verklaring van onverwijld noodzaaklijkheid, maar de zaak zelve, of den maatregel, in het Besluit voorgedragen, niet bekrachtigt, zend zij hetzelfde, met haar Decreet van weigering, aan de *Eerste* Kamer terug.

ART. 24. Alle voorgestelde Besluiten der *Eerste* Kamer, aan welker hoofd niet geplaatst is de verklaring van onverwijld noodzakelijkheid, moeten, om door de *Tweede* Kamer te kunnen bekrachtigd of verworpen worden, alvorens, *drie* lezingen in dezelve ondergaan. Het tijdverloop, tusschen de ééne lezing en de andere, is ten minsten van *drie* dagen telkens. Zo het Besluit word bekrachtigd, worden de *drie* dagen der onderscheiden lezingen, in de *Tweede* Kamer, aan het hoofd daarvan uitgedrukt.

ART. 25. In alle gevallen, waarin de *Tweede* Kamer een Besluit, haar door de *Eerste* Kamer voorgesteld, op de wijze, bij Art. 23 bepaald, verwerpt, voegt zij, bij haar Decreet van weigering, de redenen, welke haar daartoe bewogen hebben.

ART. 26. De *Eerste* Kamer neemt deze redenen, na een tusschentijd van ten minsten *twee* dagen, in overweging.

a. Indien Zij in dezelve berust, is het Decreet der *Tweede* Kamer onveranderlijk, en het voorgesteld Besluit blijft verworpen.

b. Zo de *Eerste* Kamer niet berust in de aangevoerde redenen van weigering, zend Zij haare tegenbedenkingen daarop aan de *Tweede* Kamer.

ART. 27. De *Tweede* Kamer neemt, in zoodanig geval, de nadere bedenkingen der *Eerste* Kamer, op den *tweeden* dag, na die te hebben ontvangen, in overweging.

ART. 28. Indien dezelve de bedenkingen der *Eerste* Kamer gegrond vind, vernietigt Zij haar Decreet van weigering, en bekrachtigt het voorgesteld Besluit van de *Eerste* Kamer.

ART. 29. Indien Zij die bedenkingen niet gegrond vind, volhard Zij bij haar Decreet van weigering. Doch hiertoe word, bij hoofdlijke stemming, eene meerderheid van *twee* Derden van alle haare tegenwoordig zijnde Leden verëischt. De naamen van allen, die in dit geval *vóór* of *tegen* gestemd hebben, worden in de Notulen aangetekend. Van dit besluit word, onverwijld, aan de *Eerste* Kamer kennis gegeven.

ART. 30. Een zoodanig afgekeurd Voorstel kan, bij geene der beide Kamers, wederom in overweging worden gebracht, dan na verloop van een Jaar.

ART. 31. De *Tweede* Kamer bekrachtigt of verwerpt, nimmer, eenig bijzonder Artikel van het voorgesteld Besluit. De *Eerste* Kamer kan het een of ander gedeelte van hetzelfde, in geval van verwerping, op nieuw, aan de *Tweede* Kamer ter bekrachtiging inzenden.

ART. 32. De Formulieren, waarvan de *Tweede* Kamer in de onderscheiden gevallen, boven uitgedrukt, zig bedient, zijn de volgende:

a. In het geval, bepaald bij Art. 21.

De Staatsregeling verbied, dit besluit in overweging te nemen.

b. In het geval, Art. 22, Letter a.

De Tweede Kamer, overwegende, dat _____, bekrachtigt de Verklaring van onverwijld noodzaaklijkheid door de Eerste Kamer, geplaatst aan het hoofd van het volgend Besluit.

c. In het geval, Art. 22, Letter b. bepaald.

De Tweede Kamer erkent de noodzaaklijkheid van een onverwijld Besluit niet.

d. In het geval, Art. 23 bepaald.

De Tweede Kamer, overwegende, dat _____, bekrachtigt het nevensgaande Besluit niet.

e. In het geval van bekrachtiging van een voorgesteld Besluit.

De Tweede Kamer bekrachtigt het voorgesteld Besluit, en verandert hetzelfde in een Decreet.

Bijlage

Reglement, Letter C

Behoorende tot Titul IV

Van de wijze van aftreding en verkiezing der Leden van het Uitvoerend Bewind, het Vóórzitterschap, de wijze van Raadpleeging, den post van Secretaris, en het Formulier wegens de afkondiging der Wetten, of het terugzenden eener Wet

ART. 1. Jaarlijks treed *één* Lid van het Uitvoerend Bewind af, de eerste *vier* Jaaren bij loting, en, vervolgens, naar ouderdom van dienst.

ART. 2. Ter vervulling der openvallende plaats, stelt de *Eerste* Kamer *drie* Persoonen voor.

Dezelve moeten zijn Bataafsche Burgers, oud *veertig* jaaren, geboren binnen de Republiek, hebbende binnen dezelve, gedurende de laatste *twintig* Jaaren, hunne vaste woonplaats gehad, en geene Leden zijnde van het Vertegenwoordigend Lichaam.

De voorwaarde van vaste inwooning heeft geene betrekking tot die Bataven, die, in den Jaare 1787, genoodzaakt geweest zijn, wegens politieke vervolgingen, hun Vaderland te verlaten, mids daarin vóór den Jaare 1796 zijnde wedergekeerd.

Uit de *drie* voorgestelde Persoonen, verkiest de *Tweede* Kamer *één* Lid tot het Uitvoerend Bewind, binnen *drie* Dagen na ontvangst der benoeming.

De voorstelling word jaarlijks volbragt op den 1 *Junij*.

Voorstelling en keus worden gedaan bij geheime stemming, en bij eene volstreckte meerderheid van stemmen der tegenwoordig zijnde Leden in iedere Kamer.

ART. 3. Indien *ééne* of *twee* plaatsen openvallen tusschen den 1 *Maart* en den 1 *Junij*, worden dezelve niet eerder vervuld, dan op den gewoonen tijd der verkiezing. In dat geval, nemen de overblijvende Leden tot zig *één* of *meer* hunner Agenten, als provisioneele Adjuncten, tot op den tijd der vervulling.

Indien de vacature invalt in eenige andere Maand van het jaar, heeft 'er eene buitengewoone en onverwijldte vervulling plaats.

ART. 4. Hij, die tusschentijds benoemd word tot vervulling eener plaats, welke, naar de gewoone wijze, nog langer, dan *één* jaar, had moeten bekleed worden, treed wederom af, zoodra deze tijd door hem vervuld is. Doch, indien zijn Voorganger zoude afgetreden zijn bij de eerstvolgende gewoone verkiezing, vervult hij, nevens den tijd van zijnen Voorganger, ook de *vijf* daaraan volgende jaaren, alsof hij ten gewoonen tijde gekozen ware.

ART. 5. Niemand zal zig aan de op hem gevallen keus mogen onttrekken, dan om wettige redenen, staande ter beoordeeling der *Eerste* Kamer, of eene Commissie uit dezelve, aan welker uitspraak de gekozene zig zal moeten onderwerpen.

ART. 6. Een aftredend Lid is niet weder verkiesbaar, dan na een tusschentijd van *vijf* jaaren.

ART. 7. Ieder Lid van het Uitvoerend Bewind zal, bij beurte, Vóórzitter zijn, gedurende *ééne* Maand. Bij de *eerste* zitting, bepaalt het Lot de tourbeurten der Leden.

ART. 8. Bij het Uitvoerend Bewind worden geene besluiten genomen, noch eenige orders afgevaardigd, dan in de gewoone,

of ook in zoodanige buitengewoone Vergaderingen, waartoe het blijkt, dat de Leden geroepen zijn.

Alle Notulen, zoo van gewoone als buitengewoone Vergaderingen, moeten ten minsten door *drie* Leden ondertee-kend zijn.

ART. 9. Ieder Lid is bevoegd, zijnen beredeneerden voordragt in de Notulen te doen inschrijven; gelijk mede te doen aantekenen, waarom hij tot een genomen besluit niet zal hebben gestemd. Geene protesten worden aangenomen.

ART. 10. Het Uitvoerend Bewind, des nodig oordeelende, raadpleegt, in afwezigheid van den Secretaris; mids, in zoodanig geval, de besluiten door één der Leden, in een afzonderlijk geheim Register geschreven, en door allen, t'elken reize, ondertee-kend worden.

ART. 11. De bijzondere Leden van het Uitvoerend Bewind zijn verplicht, alle berigten, betreffende den Staat, of deszelfs betrekkingen, welken zij van de buitenlandsche Ministers dezer Republiek ontvangen, ter kennisse te brengen van het geheele Lichaam, om daarop het nodige regard te slaan, zonder immer eene afzonderlijke politieke of ministeriëele correspondentie te mogen houden.

ART. 12. Niemand der Leden begeeft zig buiten de Residentie-Plaats, dan op last, of met uitdruklijke toestemming van het Bewind zelf. Dit, echter, word nimmer aan meer, dan één Lid te gelijk, vergund.

ART. 13. Niemand, Lid geweest zijnde van het Uitvoerend Bewind, kan, zonder toestemming van het Vertegenwoordigend Lichaam, het grondgebied der Republiek verlaten, binnen *twee* jaaren na deszelfs aftreding.

ART. 14. Tot *Secretaris* van het Uitvoerend Bewind, gelijk mede tot deszelfs Agenten, tot Commissarissen, Leden van de

Raaden der Oost- en West-Indische Bezittingen, of ook tot buitenlandsche Gezanten, of derzelver Secretarissen, is niet benoembaar eenig Lid van het Uitvoerend Bewind, dan na verloop van *twee* jaaren zederd zijne aftreding, noch ook iemand, die aan één van deszelfs in dienst zijnde Leden, tot in den derden graad ingesloten, vermaagschapt is door bloedverwantschap of huwelijk, noch ook iemand, ten zij *dertig* jaaren oud, en de verdere verëischten, bij TITUL II. van de Staatsregeling bepaald, bezittende.

ART. 15. De aanstelling van den gemelden Secretaris geschied door het Uitvoerend Bewind, volgens Instructie, door het Vertegenwoordigend Lichaam goedgekeurd.

ART. 16. Het Uitvoerend Bewind, noch ook deszelfs Leden, als zoodanigen, verschijnen immer in de Vergaderingen van het Vertegenwoordigend Lichaam. De mededeeling van voordragten aan het laatste geschied door eenen Boodschapper van Staat.

ART. 17. Het *Formulier*, voor de afkondiging van ontvangen Wetten of Besluiten, (*Acte van Staatsregeling*, Art. CIII.) is, als volgt:

“Het Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek doet te weten: Dat het Vertegenwoordigend Lichaam, op de wijze, bij de Staatsregeling vastgesteld, overwogen hebbende, dat *enz.*

(*Hier volgen de gronden, waarop het Besluit berust.*)

besloten en verördend heeft:

(*Hier volgt het Besluit zelf.*)

Dienvolgens gelast het voorn. Bewind, in naam des Vertegenwoordigenden Lichaams, dat deze zal worden afgekondigd en aangeplakt alómme, waar zulks behoort.”

ART. 18. Het *Formulier*, waarvan zig het Uitvoerend Bewind bedient, bij het terugzenden van eene Wet aan de *Tweede Kamer*, (*Acte van Staatsregeling*, Art. CIV.) is dit:

“Dewijl de form, bij de Staatsregeling voorgeschreven, aan deze Wet ontbreekt, vermag het Uitvoerend Bewind dezelve niet te doen afkondigen.”

Bijlage
Reglement, Letter D
Behoorende tot Titul VI

Eerste Afdeeling

Van de Begrootingen der Staats-Uitgaven

ART. 1. Zoodra de begrooting van Staats Uitgaven, door het Uitvoerend Bewind, aan de *Eerste* Kamer is ingezonden, doet Deze, door eene daartoe benoemde Commissie, onderzoeken, of dezelve zoodanig zij ingerigt, als bij *Art.* CCXIV. en CCXV. is bepaald. Daarin eenig gebrek bevindende, geeft dezelve Kamer hiervan aan het Uitvoerend Bewind kennis, met opgave der verlangde ophelderingen of bijvoegselen.

ART. 2. Het Uitvoerend Bewind voldoet, ten spoedigsten, aan de begeerte der *Eerste* Kamer.

ART. 3. De begrooting van Staats-Uitgaven in de behoorlijke form gebragt zijnde, zend de *Eerste* Kamer die, onverwijld, aan de Commissarissen der Nationaale Reekening, die dezelve naauwkeurig onderzoeken, en daarop, van post tot post, uiterlijk binnen *éne* Maand daarna, hunne consideratien aan dezelfde Kamer doen toekomen.

ART. 4. Het Vertegenwoordigend Lichaam raadpleegt en besluit alsdan, in de gewoone form, omtrend deze begrooting, vóór het einde van dat jaar.

ART. 5. Het Uitvoerend Bewind zend, in geval van noodzaaklijkheid, eene buitengewoone begrooting, ingerigt, als bij *Art.* CCXV. is bepaald, waaromtrent alsdan gehandeld word, volgens *Art.* 1. tot 4. hier vooren.

Tweede Afdeeling

*Van de Commissarissen der Nationaale
Tresorie en Nationaale Reekening*

ART. 6. Tot Commissarissen der Nationaale Tresorie en Reekening, zijn alleen verkiesbaar stembevoegde Burgers, ten volen *dertig* jaaren oud, en, gedurende de *tien* laatste jaaren, Inwooners der Bataafsche Republiek.

ART. 7. De Commissarissen en Secretaris der Tresorie, benevens de Commissarissen en Secretaris der Nationaale Reekening, mogen aan elkanderen onderling, gelijk ook aan de Leden van het Uitvoerend Bewind, en derzelver Agenten, niet bestaan tot in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

ART. 8. Van de *vijf* Commissarissen der Tresorie, zal jaarlijks *één*, en, van de *zeven* der Nationaale Reekening, de eerste *drie* Jaaren, *twee*, en, in het *vierde* Jaar, *één* aftreden. Het Uitvoerend Bewind bepaalt, ten aanzien der Eersten, en de *Eerste* Kamer, ten opzigte van de Laatste, terstond na hunne aanstelling, de orde, waarin deze aftreding zal plaats hebben.

ART. 9. Het aftredend Lid is wederom verkiesbaar.

ART. 10. Bij vacature van een Lid, zenden Commissarissen der Tresorie aan het Uitvoerend Bewind, en die tot de Reekening aan de *Eerste* Kamer, een *Drie tal* van Persoonen, waaruit dezelven eene keuze doen.

ART. 11. De Commissarissen der Tresorie, en der Nationaale Reekening, benoemen, ieder, hunnen eigen Secretaris en Bedienden, op eene Jaarwedde, door het Vertegenwoordigend Lichaam te bepaalen, en stellen dezelven af.

ART. 12. Geen hunner, noch ook derzelver Secretarissen, mogen deelen, hetzij

regtstreeks of van ter zijde, in eenige leverancien, aannemingen of verpagtingen, ten behoeve der Republiek.

ART. 13. De Nationaale Ontvangers, en verdere Financiële Beëmbten, (wier getal en jaarwedden het Vertegenwoordigend Lichaam bepaalt) door het Uitvoerend Bewind, op eene bijzondere Instructie, aante-stellen, moeten, de laatste vijf jaaren, gewoon hebben in het Departement, waarvoor zij bestemd zijn, en zijn verpligt, eene Cautie te stellen, bij het aanvaarden hunner bedieningen, geëvenredigd aan derzelver gewigt, welke om de drie jaaren vernieuwd word, en waarin de Leden van het Uitvoerend Bewind zelve geenerlei aandeel mogen hebben.

Ook mogen zij aan de Leden van het Uitvoerend Bewind niet bestaan in den derden graad van bloedverwantschap of zwager-schap.

ART. 14. Deze Ontvangers, en verdere Financiële Beëmbten, stellen derzelver eigen Suppoosten en Bedienden aan, en zijn voor dezelve, in persoon, verändwoordlijk.

ART. 15. Zij zijn verpligt, van alle hun bekend wordende benadeelingen der Financiën, en van allen bedrog en overtredingen, daaromtrent gepleegd, ten spoedigsten aan het Uitvoerend Bewind kennis te geven.

ART. 16. Het Uitvoerend Bewind schorst dezelve Ontvangers en Beëmbten, in geval van pligt-verzuim, in hunne Bedieningen, en doet de klagten tegen dezelve inbrengen door den openbaaren Aanklaager, van en voor dat Departementaal Geregts-hof, waaronder de beschuldigten behooren.

ART. 17. Geen Nationaal Ontvanger doet immer eenige betaaling, dan op Ordonnantie van Commissarissen der Tresorie, door dezelve behoorlijk geteekend, en bij die der Nationaale Reekening geregistreerd.

Bijlage
Reglement, Letter E
Behoorende tot Titul IX
Van de wijze van Herziening der
Staatsregeling

ART. 1. Tot het daarstellen der *Commissie van Herziening* der Staatsregeling, zijn werkzaam alle de Grond-Vergaderingen in de geheele Republiek, welke ten dien einde worden opgeroepen, tegen den gewoonen dag der benoeming van de Leden des Vertegenwoordigend Lichaams, in den jaare 1803.

ART. 2. Elk *Vier tal* van naast aan elkander liggende Districten kiest één Lid, en éénen Plaatsvervanger, tot deze Commissie.

Zo 'er een overschot mogt zijn van meer dan één District, word daardoor mede een Lid en Plaatsvervanger benoemd; doch, slechts één District overschietende, word hetzelfde gevoegd bij het naastgelegen Vier-tal.

ART. 3. Elke Grond Vergadering benoemt éénen Reviseur, en vervolgens éénen Kiezer ter Districts-Vergadering, en deszelfs Plaatsvervanger; alles op dezelfde wijze, als, omtrent de Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, (*Titul II. en Reglement, LETT. A.*) is bepaald.

ART. 4. De verëischten van eenen Reviseur en deszelfs Plaatsvervanger zijn, dat hij stembevoegd Burger, ten vollen dertig jaaren oud zij, zederd de laatste tien jaaren Inwooner der Republiek, of, elders geboren, zederd de laatste vijftien jaaren; en bovendien geene ambten, noch posten van eenig bestuur, bekleedende.

ART. 5. Op den tweeden dag, na de gedaane verkiezing,³ komen de gezamenlijke Kiezers der Grond-Vergaderingen, in de daartoe vastgestelde Hoofdplaatsen, bijéén, tot het houden eener Districts-Vergadering.

ART. 6. In deze Districts-Vergadering, welke mede gehouden word volgens het *Reglement*, LETTER A., word,

a. Uit alle Geloofsbrieven der Kiezers, opgemaakt eene Lijst van de tot Reviseurs in dat District benoemde Persoonen, en agter ieders naam aangeteekend, door hoeveele Grond-Vergaderingen hij benoemd is geworden.

b. En worden, bij loting, uit de aldaar aanwezige Kiezers, *drie* Persoonen benoemd, ten einde, op tijd en plaats, door de Wet vooraf bepaald, met een gelijk getal van Kiezers, uit elk der *drie* naastgelegen Districts-Vergaderingen, op dezelfde wijze gekozen, verder werkzaam te zijn tot het kiezen van *éenen* Revisieur en Plaatsvervanger, uit de gezamenlijke en vereenigde Lijsten der *vier* zaamgevoegde Districten, op de wijze, ten aanzien der verkiezing van Leden tot het Vertegenwoordigend Lichaam (bij het *Reglement*, LETTER A.) voorgeschreven.

ART. 7. Ten dien einde, ontvangen alle deze Gelastigden tot die verëenigde Vergadering eenen behoorlijken Lastbrief, met de Lijst van alle de benoemde Leden, volgens *Art. 6.*, *Lett. a.*, opgemaakt, beiden ondertekend door den Voorzitter en Secretaris van hunne bijzondere Districts-Vergaderingen.

ART. 8. Ten aanzien van de alzo gekozen wordende Reviseurs en Plaatsvervangers, is alles toepaslijk, wat bij het *Reglement*, (LETTER A., TWEDE AFDEELING) omtrend de gekozenen tot het Vertegenwoordigend Lichaam, is bepaald.

ART. 9. Van de gedaane keus word, door den Vóórzitter dezer verëenigde Kiezers-Vergadering aan het Uitvoerend Bewind, ten spoedigsten, kennis gegeven.

Alle de berigten ingekomen, en de Geloofsbrieven van alle de gekozen Reviseurs en Plaatsvervangers door het Uitvoerend

Bewind gewettigd zijnde, (ten welken einde zij dezelve aan dat Bewind, binnen *veertien* Dagen na de gedaane verkiezing, inzenden) geeft Hetzelve van de benoeming der *Commissie van Herziening*, bij Publicatie, aan den Volke kennis, en bepaalt daarbij tevens den dag, op welken de Leden derzelve zig zullen moeten bevinden ter bestemde plaatse, om aldaar zitting te nemen.

Hiervan word aan elk der gekozen Reviseurs, of daarvoor optredende Plaatsvervangers, door dat Bewind mede aanschrijving gedaan.

ART. 10. De *Commissie van Herziening* vergadert binnen de Stad *Utrecht*.

ART. 11. Uiterlijk *zes* Weeken, na de gedaane verkiezing, vangt de Commissie haare werkzaamheden aan, na, in handen van eenen Commissaris van het Uitvoerend Bewind, de gewoone Verklaaring, hoofd voor hoofd, te hebben afgelegd. Zij verkiest den Oudsten haarer Leden tot Vóórzitter, en eenen Secretaris uit haar midden.

ART. 12. De *Commissie van Herziening* ontvangt, gedurende den tijd haarer zitting, geene orders of bevelen van eenige Magt, hoogenoemd, betreklijk het onderwerp of de wijze haarer raadpleegingen.

Derzelve Leden zijn nimmer aanspraaklijk wegens hunne uitgebragte adviezen of besluiten. Zij kunnen op geene andere wijze, gedurende den tijd hunner zitting, in regten betrokken worden, dan de Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam.

De Commissie woont, nimmer, eenige openbaare plegtigheden bij.

ART. 13. Ieder stembevoegd Burger heeft het regt, gedurende de eerste Maand haarer zitting, aan dezelve intezenden zoodanige individueele, schriftlijke, beredeneerde, en door hem eigenhandig ondertekende, voordragten en bedenkingen, tot verbetering der Staatsregeling, als hij oordeelt nodig te zijn.

ART. 14. De Commissie slaat behoorlijk acht op alle deze bedenkingen, zoo wel als op die, welke haar door de Leden van eenige openbaare Magt of Bewindvoerend Lichaam, binnen denzelfden tijd, worden toegezonden.

ART. 15. Zij strekt haar onderzoek en besluit niet verder uit, dan tot zoodanig Gedeelte, Artikel, of Artikelen der Staatsregeling, waaromtrent haar eenige bedenkingen of voordragten, volgens Art. 13. en 14., zijn toegezonden.

ART. 16. Binnen vier Maanden, na haare eerste zitting, eindigt de Commissie derzelver raadpleegingen, en zend, onverwijld, haar verslag, schriftlijk, en door haaren Vóórzitter en Secretaris onderteekend, aan het Uitvoerend Bewind.

ART. 17. Terstond, na deze verzending, gaat de Commissie van Herziening uit één.

ART. 18. Ieder Lid van dezelve geniet, gedurende den tijd zijner zitting, een Daggeld van tien Guldens, en, bij zijne aankomst en vertrek, drie Guldens, voor ieder Uur afstands zijner woonplaats van Utrecht, voor reiskosten en transport.

ART. 19. Het verslag der Commissie, aan het Uitvoerend Bewind toegezonden, volgens Art. 16., bevat eene duidelijke redactie van het door haar veränderd Gedeelte, Artikel, of Artikelen, der Staatsregeling, of wel de redenen, waarom zij de voorgeslagen veranderingen niet goedkeurt.

ART. 20. Het Uitvoerend Bewind doet dit verslag door den Druk gemeen maaken, en vervaardigt eene Publicatie, daartoe beklelijk.

ART. 21. Hierna roept Hetzelve alle de Grond-Vergaderingen in de geheele Republiek op, om, op eenen bepaalden dag, ten minsten vier Weeken na de afkondiging, Art. 20. gemeld, bij Ja of Neen, de door

de Commissie van Herziening ontworpen veranderingen in de Staatsregeling, artikel voor artikel, goedtekeuren of aftekeuren.

ART. 22. De uitslag der stemming, bij meerderheid, nevens het getal der voor en tegen gestemd hebbenden, in elke Grond-Vergadering, word behoorlijk in geschrifte gesteld, door den Vóórzitter en Secretaris onderteekend, en onverwijld toegezonden aan het Uitvoerend Bewind.

ART. 23. Alle deze inkomende berigten zend het Uitvoerend Bewind aan het Vertegenwoordigend Lichaam.

ART. 24. Het Vertegenwoordigend Lichaam doet, door het Uitvoerend Bewind, ten spoedigsten, bij Proclamatie, aan den Volke bekend maaken den uitslag der stemming, bij meerderheid, van alle de Grond-Vergaderingen.

ART. 25. De alzoo goedgekeurde Artikelen der Staatsregeling hebben, oogenblikkelijk, na derzelve afkondiging, kragt van Wet.

ART. 26. Alle de voorgestelde veranderingen verworpen zijnde, blijft de Staatsregeling, voor den tijd van vijf volgende jaaren, bekrachtigd.

ART. 27. Na verloop van dien tijd, en vervolgens van vijf tot vijf jaaren, kan 'er eene nieuwe Herziening der Staatsregeling plaats hebben, doch alleenlijk in deze twee gevallen:

a. Dat het Vertegenwoordigend Lichaam, op een beredeneerd voorstel van de Eerste Kamer, door de Tweede Kamer goedgekeurd, verklaare de noodzaaklijkheid der herziening van één of meer Artikelen der Staatsregeling.

De drie lezingen van zoodanig voorstel geschieden, in elke der beide Kamers, van tien tot tien dagen, telkens. Tot het opmaaken van een besluit dienaangaande, word in

iedere Kamer vereischt de volstrekte meerderheid van stemmen van alle derzelve Leden, daartoe vooraf uitdruklijk opgeroepen.

Een zoodanig voorstel der *Eerste* Kamer kan door de *Tweede* Kamer niet verworpen worden, dan met eene meerderheid van *twee* derden van het volle getal haarer Leden.

b. Of wel, dat *vijftien-duisend* stembevoegde Burgers, binnen de *zes* laatste Maanden van het *tiende*, *vijftiende*, of *twintigste* Jaar *enz.*, zig, met individueele en geteekende voordragten, tot verandering van hetzelfde Artikel of Artikelen der Staatsregeling, hebben vervoegd bij het Vertegenwoordigend Lichaam. Deze voordragten moeten duidlijk aanwijzen het Artikel of de Artikelen, waarin men verandering begeert, en de voorgeslagen verandering zelve. Voords, moeten dezelve bekragtigd zijn met een getuigenis der Gemeente-Bestuuren, aangaande de stembevoegdheid van derzelve Teekenaaren.

ART. 28. Eén van beiden, of ook beide deze gevallen plaats hebbende, doet het Vertegenwoordigend Lichaam, door het Uitvoerend Bewind, daarvan, bij Publicatie, aan den Volke kennis geven, en alle de Grond-Vergaderingen in de Republiek, tegen zeke ren bepaalden dag, oproepen, om van artikel tot artikel te beslissen, of de Herziening *al* of *niet* zal plaats hebben.

ART. 29. De uitslag der stemming word, wederom, door den Voorzitter van elke Grond-Vergadering, aan het Uitvoerend Bewind toegezonden, en uit alle de ingekomen berigten door hetzelfde opgemaakt de beslissende uitspraak des Volks, waarvan aan het Vertegenwoordigend⁴ Lichaam, en aan het Volk, bij Publicatie, ten spoedigsten word kennis gegeven.

ART. 30. Zo de meerderheid der Grond-Vergaderingen verklaart, dat 'er *geene* Herziening zal plaats hebben, blijft de Staats-

regeling voor *vijf* volgende jaaren vastgesteld.

ART. 31. Zo die meerderheid eene Herziening begeert, worden de Grond-Vergaderingen opgeroepen, om, op den dag, jaarlijks tot het verkiesen van nieuwe Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam bepaald, tevens *Reviseurs* te benoemen, op de wijze, hierboven *Art.* 1–8. voorgeschreven.

ART. 32. Voords word, in dit geval, naauwkeurig in acht genomen alles, wat boven (*Art.* 9–24) is verordend; alleen, met dit onderscheid, dat de *Commissie van Herziening*, als nu, geene andere artikelen der Staatsregeling mag in overweging nemen, dan die, welken, volgens *Art.* 20., bij Publicatie, aan den Volke zijn voorgedragen.

ADDITIONEELE ARTIKELEN TOT DE ACTE VAN STAATSREGELING

Van het betaalen der Tractamenten van de Predikanten der voormaals Heerschende Kerk, – de Pensioenen van derzelve Emeriti en Weduwen, – de Nationaal-verklaaring der Geestlijke Goederen, – de Verdeeling van Kerk-Gebouwen en Pastorij-Huisen, – de Voordduring der openbaare Inrigtingen van Onderwijs, – de Verbetering van Woeste Gronden, en van zommige thands onbruikbaare Rivieren, ter bevordering van Landbouw en Koophandel, – en de Voordduuring der Administrative Bestuuren

ART. 1. De Gemeenten der voormaals Heerschende Kerk blijven, gedurende de eerstkomende *drie* Jaaren na de aanneming der Staatsregeling, de gewoone Tractamenten van derzelve Leeraaren en Hoogleeraar-

ren, bij wijze van Pensioen, uit s' Lands Kas, genieten, ten einde dezelve, in dien tusschentijd, de nodige schikkingen maaken tot derzelver verdere besoldiging.

ART. 2. Ook tot zoo lang, word aan dezelve Gemeenten het zoogenoemde Kindergeld voor derzelver Leeraaren toegewezen.

ART. 3. Alle Leeraars, Hoogleeraars en derzelver Weduwen, op 1 *Januarij* 1798, gepensioneerd geweest zijnde, blijven de hun toegelegde Pensioenen, gedurende hun leven, genieten, mids zij aan het Bewind ter Plaats, alwaar zij wonen, doen blijken, geene *zes-honderd* Guldens jaarlijksch inkomen te hebben buiten het gemelde Pensioen, en bewijzen toonen van hunne verknogtheid aan de tegenwoordige orde van zaken.

ART. 4. Alle Geestlijke Goederen en Fondsen, waaruit te vooren de Tractamenten, of Pensioenen, van Leeraaren of Hoogleeraaren der voormaals Heerschende Kerk, betaald worden, worden Nationaal verklaard, om daaruit, eerstlijk, de nog blijvende Tractamenten en Pensioenen te voldoen, en, daarna, tot een vast Fonds te worden aangelegd voor de Nationale Opvoeding, en ter bezorging der Behoeftigen; blijvende nogthands onverlet de aanspraak, welke eenig Lichaam of Gemeente daarop mogt maaken, en, met de noodige bewijzen voorzien, aan het Vertegenwoordigend Lichaam ter beslissing zal moeten inleveren.

ART. 5. Alle andere Kerklijke Goederen, door vrijwillige gift, erfmaaking, inzameling of aankoop, bij eenig Kerkgenootschap verkregen, worden als het wettig eigendom der Bezitteren erkend, en, als zoodanigen, aan hun verzekerd.

ART. 6. Alle Kerkgebouwen en Pastorij-Huizen der voormaals Heerschende Kerk,

voor zoo verr' zij, door aanbouw uit de afzonderlijke Kas der Gemeente, geene bijzondere en wettige eigendommen zijn, worden overgelaten aan de beschikking van ieder Plaatslijk Bewind, om deswege tusschen alle Kerkgenootschappen eenig vergelijk te treffen, en wel binnen de eerstkomende *zes* Maanden na de aanneming der Staatsregeling.

De grondslag van dit vergelijk is, in iedere Plaats, het grootst aantal van Leden der onderscheiden Kerklijke Genootschappen, hetgeen alzoo de relative meerderheid van Zielen zal uitmaaken.

Hetzelve zal de vóórkeus hebben omtrend de naasting eener Plaatslijke Kerk en Pastorij, onder bepaaling echter, na gedaane begrooting van de waarde dier Gebouwen, van eene maatige uitkeering, hetzij in eens, of bij termijnen, aan de andere Kerk-Gemeenten, naar evenredigheid van derzelver Leden, welke allen, door deze bepaaling, worden gehouden, voor altijd afstand gedaan te hebben van de gemeene aanspraak.

De alzoo genaaste Kerken en Pastorijen blijven, ten allen tijde, onder de bezitting, beheering, en het speciaal onderhoud dier Kerk-Gemeenten, aan welken dezelve, volgens het hier voorgaand onderling Contract, zijn toegewezen.

De geschillen, over dit een en ander ontstaande, worden ten spoedigsten beslist door het Vertegenwoordigend Lichaam.

De Torens, aan de Kerkgebouwen gehegt, benevens de Klokken, met derzelver huisingen, worden verklaard, eigendommen te zijn en te blijven der Burgerlijke Gemeenten, staande ten allen tijde onder derzelver beheering en onderhoud.

ART. 7. Alle openbaare Instituuten, ter bevordering der Wetenschappen, in deze Republiek bij de aanneming dezer Staatsregeling aanwezig, blijven op denzelfden voet voortduuren, totdat daaromtrent, door

het Uitvoerend Bewind, eenig voorstel van verandering aan het Vertegenwoordigend Lichaam gedaan, en door Hetzelve zal worden goedgekeurd.

ART. 8. Ter bevordering van den Landbouw en Koophandel, zorgt het Vertegenwoordigend Lichaam, dat zoodanige Rivieren, Vaarten en Doorsnijdingen, gemaakt worden, als zullen dienen, om de woeste Gronden ten voordeele der Republiek te be-reiden.

Bijzonderlijk zal zulks plaats grijpen, ten opzichte van de Rivieren *de Dommel* en *de Aa*; zullende die bevaarbaar gemaakt worden, opwaards de *eerste* van *den Bosch* tot *Eindhoven*, en de *laatste* van *den Bosch* tot *Helmond*, als mede *de Run* of *de Lij* tot *Oosterwijk*.

Ter volvoering van dit ontwerp, zal, uit 's Lands Kas, jaarlijks, besteed worden eene som van ten minsten *vier-honderd-duisend* Guldens, tot zoo lang de gemelde Rivieren bevaarbaar zullen wezen.

ART. 9. De Administrative⁵ Bestuuren der voormaals aanwezige Gewesten blijven voortdueren, totdat zij vervangen worden door de Departementaale Administratiën, en zijn inmiddels verplicht, in alles te handelen, overëenkomstig de Staatsregeling, zooals daarin omtrend de Departementaale Bestuuren is vastgesteld.

Het Bataafsche Volk beveelt de getrouwe handhaving der *Acte van Staatsregeling*, met de *Reglementen*, en *Additioneele Artikelen*, tot dezelve *Acte* behoorende, aan het *Vertegenwoordigend Lichaam*, aan het *Uitvoerend Bewind*, aan de *Regterlijke Magt*, en aan de verdere *Administrative Li-chaamen*, en verklaart, dat alle inbreuk op dezelve is een aanslag op de veiligheid van den Staat.

Aldus door HET BATAAFSCHE VOLK, *in Deszelfs Grond-Vergaderingen, goedge-keurd en bekrachtigd, op den 23sten van April, en als zoodanig geproclameerd in DE*

CONSTITUEERENDE VERGADERING, *het-zelve Volk representeerende, in den Haag, den 1sten van Majj 1798, het vierde Jaar der Bataafsche Vrijheid.*⁶

(Was gearapheerd)

H. L. VAN ALTENA V^t.

(Onder stond)

Accordeert met deszelfs Origineel.

(Was geteekend)

ADs. PLOOS VAN AMSTEL.

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Staatsregeling des Bataafschen Volks*, Den Haag: Ter 's Lands Drukkerij, 1798, 116 p. Het gebruikte exemplaar bevindt zich in de Bibliotheek der Rijksuniversiteit Groningen onder signatuur PBG 4906. De officiële editie van de Staatsregeling is tevens gepubliceerd in het *Bijvoegsel tot het Staatsblad en officieel journal van het Koninkrijk der Nederlanden* I, Dordrecht, 1819, 495–529, en bij G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 44–94. De tekst van de Staatsregeling is – met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook gedrukt in de *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen*, Zalt-bommel 1840, 1–68, in de *Volledige verzameling der publicatien van de Provisioneele Repraesentanten van het volk van Holland en der Staaten Generaal* 8, Leiden: Bij Herdingh, 1798, nr. 38a, in J. van de Poll (ed.), *Verzameling van vaderlandsche wetten en besluiten, uitgevaardigd sedert 22 January 1798 tot 10 July 1810*, Amsterdam, 1840, 11–90 en in W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen. Een niet officiële Franse vertaling is te vinden in de Athenaeum Bibliotheek te Deventer onder signatuur 46 C 59, met de titel *Constitution du Peuple Batave*, Parijs, an VI, 1800/1801.

² In het origineel staat kennelijk abusievelijk 'benoemdo'.

³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'verkiekiezing'.

⁴ In het origineel staat klaarblijkelijk abusievelijk: 'Vergenwoordigend'.

⁵ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'De-Administrative'.

⁶ De Staatsregeling is goedgekeurd en bekrachtigd op 23 april 1798 en geproclameerd op 1 mei 1798. Zij is ongewijzigd van kracht gebleven totdat zij vervangen werd door de Staatsregeling van 1801.

Staatsregeling des Bataafschen Volks (1801)

Staatsregeling des Bataafschen Volks¹

ALGEMEENE BEGINZELEN EN BEPALINGEN

ART. 1. Het geluk van allen is de hoogste Wet: geen Lid, noch eenig deel der Maatschappij, kan uit dien hoofde door eenige byzondere Wet ten nadeele der overigen bevoordeeld worden.

ART. 2. Alle Leden der Maatschappij zyn gelyk voor de Wet, zonder eenig onderscheid van rang of geboorte.

ART. 3. Een iegelyk kan doen en verrichten alles, wat hem behaagt, maar blyft wegens alle zyne daden, zoo wel als wegens het verspreiden zyner gevoelens, verantwoordelyk volgens de Wet.

ART. 4. De Wet maakt de nodige bepalingen, tot het verzekeren aan iederen Burger van deszelfs eerlyk bestaan; doch alle Gilden, of uitsluitende Broederschappen, blyven afgeschaft.

ART. 5. Ieder Ingezetten wordt gehandhaafd by de vreedzame bezitting en het genot zyner eigendommen. Niemand kan van eenig gedeelte derzelve worden ontzet, dan wanneer het algemeen welzyn zulks volstrekt vordert, en in zodanig geval niet anders, dan tegen eene billyke schadevergoeding.

Constitution pour le peuple Batave (1801)

Constitution pour le peuple Batave¹

PRINCIPES ET DISPOSITIONS GÉNÉRALES

ART. 1er. Le bonheur de tous est la premiere des lois.

En conséquence, aucun membre ni aucune section de la société, ne peut être avantagé par aucune loi particuliere au préjudice des autres.

ART. 2. Tous les membres de la société sont égaux devant la loi, sans distinction de rang ni de naissance.

ART. 3. Chaque citoyen peut faire ce qui lui plaît, mais demeure responsable, devant et selon la loi, tant de ses actions que de la propagation de ses sentimens.

ART. 4. La loi établit les dispositions nécessaires pour assurer à chaque citoyen une subsistance honnête, mais toutes maîtrises ou affiliations exclusives sont abolies.

ART. 5. Tout habitant est maintenu dans la paisible possession et la jouissance de ses biens.

Nul ne peut être privé d'une partie de ses possessions, sans que le bien-être général ne l'exige impérieusement; et dans ce cas, il reçoit un dédommagement juste et convenable.

ART. 6. Ieder Ingezetten is onschendbaar in zyne woning; zyns ondanks mag men nimmer in dezelve treden, ten zy uit kracht van eene ordre of bevel der daartoe bevoegde Magt.

ART. 7. Geen Ingezetten kan in hegtenis genomen worden, dan volgens de Wet; niemand kan veroordeeld worden, dan door den Rechter, dien de Staatsregeling of de Wet hem toekent, en na alvorens behoorlyk opgeroepen te zyn, mitsgaders alle middelen van verdediging, by de Wet bepaald, gehad te hebben.

ART. 8. Ieder Ingezetten moet binnen driemaal vier en twintig uren, na dat hy aan den Rechter is overgegeven, verhoord, en aan hem opgave gedaan worden van de rede zyner gevangenneming. De Wet bepaalt de straf tegen de Rechters, die hierin nalatig zyn. De verhooren en opgave van de redenen der gevangenneming, binnen den bovengemelden tyd, niet geschiedende, wordt de Gevangene dadelyk ontslagen.

ART. 9. By de bewaring en behandeling van Gevangenen, wordt alle nuttelooze strengheid verboden; alle middelen van geweld, om dezelve tot bekentenis te brengen, zyn afgeschafft.

ART. 10. Ieder Ingezetten heeft het recht om verzoeken of voordragten aan de daar toe bevoegde Magt schriftelyk in te dienen, mits die persoonlyk en niet uit naam van meerderen worden ondertekend, welk laatste alleen zal kunnen geschieden door of van wegen Lichamen, wettig samengesteld, en als zodanig erkend, mitsgaders over onderwerpen, tot derzelver bepaalde werkzaamheden behoorende.

ART. 11. Alle Kerkgenootschappen, welke ter bevordering van deugd en goede zeden een Hoogst Wezen eerbiedigen en hulde doen, genieten eene gelyke

ART. 6. Chaque habitant est inviolable dans sa demeure; personne ne peut y entrer sans son consentement, et qu'en vertu d'un ordre émané d'une autorité compétente.

ART. 7. Nul ne peut être arrêté que d'après la loi.

Nul ne peut être jugé ou condamné que par le juge reconnu par la constitution ou la loi, et qu'après avoir été cité, conformément à ce qu'elles prescrivent, et avoir obtenu tous les moyens de défense qu'elles déterminent.

ART. 8. Tout citoyen doit être entendu dans les trois jours après avoir été remis entre les mains de son juge naturel.

La communication des motifs de son arrestation ne peut lui être refusée; la loi détermine la punition du juge qui contrevient à ces dispositions.

Si l'interrogatoire et les motifs de l'arrestation n'ont pas été communiqués dans le tems prescrit ci-dessus, le détenu est relâché de droit et sans aucun retard.

ART. 9. Toute sévérité inutile à la garde des prisonniers est interdite.

Toutes voies de violence pour les forcer à des aveux, sont abolies.

ART. 10. Chaque citoyen a le droit d'adresser par écrit des demandes et des propositions aux autorités compétentes, pourvu qu'elles soient signées individuellement; hors ce cas, elles ne peuvent être faites que par les corps constitués par la loi, et ne doivent porter que sur les objets qui ont rapport aux fonctions qu'ils remplissent.

ART. 11. Toutes les sociétés religieuses qui, reconnaissant un Être suprême et lui rendant hommage, tendent à favoriser la vertu et les bonnes mœurs, sont également

bescherming der Wetten. Ieder Kerkgenootschap belydt zyne gevoelens openlyk, en vergunt aan een iegelyk den vryen toegang tot zyne Byeenkomsten.

ART. 12. Elk hoofd eens Huisgezins, en op zich zelf staande Persoon van beiderley Kunne, mits den ouderdom van veertien Jaeren bereikt hebbende, doet zig inschryven by een of ander Kerkgenootschap, het welk vrywillig kan verlaten worden, om tot een ander over te gaan. Voor ieder Kerkgenootschap wordt van de alzo ingeschreven Leden, tot onderhoud van deszelfs Dienaren en eigendommen, eene Jaarlyksche gift gevorderd, niet te boven gaande eene zekere bepaalde Som, achtervolgens het gene aangaande dit een en ander by de Wet nader zal worden vastgesteld.

ART. 13. Ieder Kerkgenootschap blyft onherroepelyk in het bezit van het gene met den aanvang dezer Eeuw door hetzelfde wierd bezeten.

ART. 14. Geene uitsluitende Burgerlyke voorrechten zyn aan eenige Godsdienstige Geloofsbelijdenis verbonden. De Hoogleeraren, Leeraren en Kerkelyke Bedienden, der voormaals bevoorrechte Kerk, blyven, zoo verre die by de aanneming dezer Staatsregeling in dienst zyn gesteld, en uit eenige Politieke Kassen worden gesalariëerd of gepensioneerd, hunne Tractementen of Pensioenen genieten, tot dat het bepaalde by Art. 12 in werking zal zyn gebragt.

ART. 15. Alle algemeene Wetten en bepalingen, welke sedert het begin van den Jare 1795 gederogerd hebben aan de waarde van Eigendommen of wettig verkregen Bezittingen, zyn aan herziening onderworpen. – Een ieder, die door dezelve benadeeld is geworden, kan zig deswegens aan het Staats-Bewind vervoegen, het welk, naar bevind van zaken, de afschaffing of verbetering van die Wetten, als mede eene billyke schade-

protégées par la loi.

Chaque société religieuse professe publiquement ses opinions, et accorde un libre accès aux lieux consacrés à l'exercice de son culte.

ART. 12. Chaque chef de famille et chaque personne indépendante (de l'un et de l'autre sexe), ayant atteint l'âge de 14 ans, se fait inscrire dans l'une de ces sociétés religieuses qu'ils peuvent quitter librement pour entrer dans une autre.

Chaque société requiert de ses membres une contribution annuelle pour l'entretien de ses ministres et de ses propriétés.

Néanmoins cette contribution ne pourra jamais excéder la somme stipulée à cet effet par la loi.

ART. 13. Toute société religieuse quelconque reste irrévocablement en possession de ce qu'elle possédait au commencement de ce siècle.

ART. 14. A aucune d'elles ne peuvent être attachés des droits civils exclusifs.

Les docteurs, ministres et serviteurs ecclésiastiques de la religion réformée, ci-devant dominante, qui, étant salariés ou pensionnés par les caisses publiques, sont actuellement en exercice, continueront à jouir de leurs traitemens et pensions, jusqu'à l'exécution entiere des dispositions prescrites par l'article 12.

ART. 15. Toutes les lois et dispositions qui, depuis le commencement de l'année 1795, ont déroge à la valeur des propriétés ou possessions acquises légitimement, sont sujettes à révision.

Quiconque a été lésé par ces lois, peut s'adresser à la régence d'état qui, selon l'exigence des cas, propose au corps législatif, ou le rapport de la loi, ou sa révision, ou une indemnité juste et convenable.

loosstelling, voordraagt aan het Wetgevend Lichaam.

ART. 16. Het Leenrecht wordt geheel afgeschaft, en alle Leenroerige Goederen gehouden voor Allodiaal. De Wet zorgt voor de schadeloosstelling der Leenheeren.

ART. 17. Het Bataafsche Volk wil, dat de Burgerwapening, tot verdediging der Vryheid en handhaving der Nationale Onafhank-lyk-heid, zoo veel mogelyk, en door alle gepaste middelen en wegen, worde aangemoedigd.

Geen gewapend Burger wordt immer genoodzaakt tot den dienst buiten het grondgebied van het Gemeenebest. Hy wordt niet verplicht tot den dienst buiten zyn Departement, zonder een Decreet van het Wetgevend Lichaam, en niet dan by eenen vyandelijken aanval. De active dienst der Gewapende Burgermagt, binnen ieder Departement, wordt by een nader Reglement door de Wet bepaald.

ART. 18. Er zullen eenerlei Munten geslagen worden door de geheele Republiek, op den voet, zo als door de Wet nader zal worden bepaald.

ART. 19. Er zullen eenerlei, in de Republiek reeds bekende, Maten en Gewigten, alom worden ingevoerd, op zodanigen tyd en wyze, als de Wet nader zal bepalen.

TERRITORIALE VERDEELING, EN STEMRECHT

ART. 20. Het Bataafsche Gemeenebest is Eén en Ondeelbaar.

ART. 21. Deszelfs grondgebied in Europa blyft verdeeld in agt Departementen, welker grensscheidingen zullen zyn, die der voormalige Gewesten, zullende het Land-

ART. 16. La féodalité est abolie ; tous les fiefs sont déclarés allodiaux.

La loi pourvoit au dédommagement des possesseurs seigneuriaux.

ART. 17. Le peuple batave veut que la garde nationale, établie pour assurer la liberté et le maintien de l'indépendance nationale, soit encouragée par tous les moyens convenables.

Nul citoyen faisant partie de cette garde, n'est obligé de servir hors du territoire de la République.

Il n'est tenu à aucun service hors de son département sans un décret du corps législatif et seulement dans le cas d'une attaque de l'ennemi.

Le service actif de la garde nationale dans chaque département est déterminé ultérieurement par la loi.

ART. 18. Les mêmes especes de monnaies seront battues et auront cours dans toute la République sur le pied et au titre que la loi établira.

ART. 19. Les poids et mesures déjà connus dans la République, seront uniformement réglés.

La loi fixera le mode et l'époque où cette disposition devra recevoir son exécution.

DE LA DIVISION DU TERRITOIRE ET DU DROIT DE SUFFRAGE

ART. 20. La République batave est une et indivisible.

ART. 21. Son territoire européen demeure divisé en huit départemens, dont les limites seront celles des anciennes provinces, sauf les modifications ci-après.

schap Drenthe vereenigd blyven met het voormalig Gewest Overyssel, en Bataafsch Braband het afzonderlyk agtste Departement uitmaken: terwyl Ameland wordt verklaard te behoren onder het Departement Friesland, Wedde en Westwoldingerland onder Groningen, Ysselstein onder Holland, Vianen onder Utrecht, en Kuilenburg en Buren onder Gelderland. En zal nader door de Wet worden bepaald, aan welk Departement of Departementen de Landen zullen worden toegevoegd, met welke de Republiek reeds is of verder mogt worden vergroot.

ART. 22. Ieder Departement zal, volgens de boven opgegeven Grensscheiding, verdeeld worden in zoo veele Ringen, als de Wet nader zal bepalen, ten einde dienvolgens eene regtmatige keuze van Leden voor het Departementaal Bestuur te doen geschieden.

ART. 23. De thans plaats hebbende verdeeling in Grondvergaderingen zal blyven stand houden, om achtervolgens dezelve eene regelmatige keuze van Leden voor het Wetgevend Lichaam te doen plaats hebben.

ART. 24. Om Stemgerechtigd Burger te zyn, wordt vereischt:

- 1.) De inschryving in het Nationaal Stemregister van elks woonplaats;
- 2.) De volle ouderdom van twintig Jaren, of Lidmaatschap der Gewapende Burgermagt;
- 3.) Bestendige inwoning binnen de Republiek, gedurende het laatste Jaar voor Inboorlingen, en gedurende de laatste zes Jaren voor Vreemdelingen;
- 4.) Het kunnen lezen en schryven van het Nederduitsch, het welk echter niet toepasselyk is op Burgers vóór den 23 April 1799 in het Stemregister ingeschreven;
- 5.) Het afleggen van de volgende belofte, "Ik belove trouw aan de Constitutie, en onderwerping aan de Wet."

Le pays de Drenthe restera uni à la ci-devant province d'Overyssel et le Brabant batave formera le huitième département ;

L'Amelande fera partie de la Frise ;

Wedde et West Woldingerland, de Groningue ;

Ysselstein, de la Hollande ;

Viane d'Utrecht ; et Kuilenbourg et Buren, de la Gueldre.

La loi déterminera ultérieurement à quel département appartiendront les pays qui sont déjà ou seront annexés par la suite au territoire de la République.

ART. 22. Chaque département sera, en égard à² ses limites, divisé en un certain nombre de districts. C'est d'après cette fixation que l'élection des membres de l'administration départementale aura lieu.

ART. 23. La division actuelle en assemblées primaires est maintenue pour l'élection des membres du corps législatif.

ART. 24. Sont citoyens actifs ceux qui réunissent les qualités suivantes :

- 1° S'être fait inscrire sur le registre national du lieu de leur domicile ;
- 2° Etre âgé de 21 ans accomplis, ou faire partie de la garde nationale ;
- 3° Avoir résidé sans interruption dans la République, depuis un an pour les naturels du pays ; depuis six ans pour les étrangers ;
- 4° Savoir lire et écrire en hollandais, disposition qui cependant ne sera pas applicable aux citoyens inscrits avant le 23 avril 1799 ;
- 5° Avoir fait la déclaration suivante : "je promets fidélité à la constitution et soumission à la loi."

ART. 25. Van het Stemrecht zyn uitgesloten:

1.) Alle die in Eed of bediening zyn van eenige vreemde Mogendheid, of daar van eenig Pensioen genieten;

2.) Alle Lyf en Huisbedienden, die tot persoonlyken dienst behoren, en inwonen by hen, welke zy bedienen;

3.) Alle die in Wees- Diaconie- Armhuizen of andere Gestigten, als Behoeftigen, onderhouden worden;

4.) Alle die, in het laatst afgelopen half jaar vóór de oproeping, uit de Armen-kassen zyn bedeed geworden;

5.) Die om verkwisting, wangedrag, of gebrek aan verstandelyke vermogens, onder Curateele staan;

6.) Bankbreukigen, mitsgaders zy die Cessie van Goederen hebben gedaan, zoo lange hunne Crediteuren niet ten genoeg zyn voldaan;

7.) Die door een Rechterlyk Decreet in staat van beschuldiging gesteld zyn, of in Rechten voor eerloos worden gehouden.

ART. 26. De Wet bepaalt de wyze, waarop het Stemrecht wordt uitgeoeffend, als mede de geoedheid der Kiezers.

ART. 27. Leeraars van eenige Godsdienstige Gezindheid zyn niet verkiesbaar tot eenige Posten van politiek Bestuur.

ART. 28. Krygsliden stemmen niet, dan ter plaatse hunner vaste wooning, afgescheiden van de plaats hunner Garnisoenen.

VAN HET STAATS-BEWIND

ART. 29. Hetzelve zal berusten by eene Vergadering van twaalf Personen, in welke vereischt worden *Stemgerechtigheid, volle ouderdom van 35 Jaren, geboorte binnen dit Gemeenebest, inwoning in hetzelve gedurende de laatste zes Jaren, en elkander niet te bestaan tot in den vierden graad van*

ART. 25. Sont exclus du droit de voter :

1° Ceux qui sont au service de quelque puissance étrangère ou en reçoivent quelque pension ;

2° Les domestiques à gages, attachés au service de la personne et du ménage ;

3° Ceux qui sont entretenus dans les maisons de charité, les maisons d'orphelins et les diaconies ;

4° Ceux qui pendant les six derniers mois ont été alimentés sur la caisse des pauvres ;

5° Ceux qui sont en curatelle pour cause d'inconduite, de dissipation, ou de dérangement dans le cerveau ;

6° Les banqueroutiers ainsi que ceux qui ont fait cession de biens, aussi long-tems que leurs créanciers ne sont pas payés.

7° Ceux qui sont en état d'accusation, ou, qui, en justice sont reconnus infames.

ART. 26. La loi fixe, la maniere dont le droit de suffrage doit être exercé et la propriété exigée pour être électeur.

ART. 27. Les ministres d'un culte quelconque ne sont pas éligibles aux fonctions dépendantes du gouvernement.

ART. 28. Les militaires ne peuvent exercer leurs droits que dans le lieu de leur domicile et en tant qu'il est distinct de celui où ils sont en garnison.

DU GOUVERNEMENT

ART. 29. Le gouvernement, est confié à une régence d'état composée de douze membres qui sont choisis parmi les citoyens actifs âgés de 35 ans révolus, nés dans l'enceinte de la République, y ayant habité durant les six dernières années, et n'étant parent ou allié d'aucun autre membre de la

Bloedverwantschap of Zwagerschap, Dezelve genieten eene Jaarwedde van *f* 10,000.

ART. 30. Voor de eerstemaal zullen zeven Leden van hetzelfde dadelyk benoemd worden door het tegenwoordig Uitvoerend Bewind. Deze zeven Leden benoemen voor de eerstemaal de vyf overigen. De twaalf Leden verkiezen terstond eenen Præsident, welke het Præsidium geduurende drie achtereenvolgende Maanden zal waarnemen. Byaldien, geduurende de zes eerste Maanden na de installatie van het Staats-Bewind, een of meerder plaatsen openvallen, zullen dezelve door de overige Leden, binnen den tyd van agt dagen, worden vervuld.

ART. 31. Het Staats-Bewind maakt voor zyne Vergadering een Reglement van orde, en verdeelt zich by hetzelfde in de nodige Commissien, naar gelang der onderscheidene vakken van Bestuur, welke zich meer bepaaldelyk bezig houden met het onderzoek van zodanige zaken, als door de Vergadering ten dien einde aan dezelve worden aanbevolen.

ART. 32. Behalven eenen Algemeenen Secretaris, worden aan het Staats-Bewind toegevoegd een Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche zaken, drie Secretarissen van Staat voor de zaken van de Marine, van den Oorlog te Lande, en voor de Binnenlandsche, ofte wel voor ieder der drie laatstgemelden, ter keuze van het Staats-Bewind; een Raad, uit niet meer dan drie Leden bestaande; en eindelyk een Raad van Finantie van drie Leden met een Thesaurier Generaal.

ART. 33. Dezelve zyn belast met de administratie der zaken tot elks vak behorende, mitgaders met de uitvoering der bevelen, welken zy daaromtrent van het Staats-Bewind ontvangen; alles op Instructie van, en onder verantwoordelykheid aan hetzelfde. Zy worden aangesteld door het Staats-

régence, jusqu'au quatrieme degré.

Ils jouissent d'un traitement annuel de 10,000 florins.

ART. 30. Pour cette fois, sept de ses membres sont immédiatement nommés par le Directoire exécutif actuel.

Ces sept membres procedent au choix des cinq autres.

Les douze régens choisissent dans leur sein un président élu pour trois mois.

Si, dans les six premiers mois de l'installation de la régence d'état, il survient une ou plusieurs vacances, les membres restans procedent, dans la huitaine, au remplacement.

ART. 31. La régence d'état arrête le règlement d'ordre pour la tenue de ses séances.

Elle se partage en autant de commissions que les différentes branches de l'administration le rendent nécessaire.

Ces commissions s'occupent du dépouillement et de l'examen particulier des affaires qui leur sont distribuées par le conseil.

ART. 32. La régence d'état s'adjoit, outre un secrétaire général.

Un secrétaire d'état ayant le département des relations extérieures ;

Trois autres secrétaires d'état ayant les départemens de la marine, de la guerre, et de l'intérieur ; ou si elle le juge plus convenable, en place de chacun des trois derniers, trois conseils composés chacun de trois membres ;

Enfin, un conseil des finances confié à trois personnes, et un trésorier général.

ART. 33. Les secrétaires-d'état ou les conseils qui en tiennent lieu sont chargés de l'administration des affaires de leur ressort, ainsi que de l'exécution des ordres qui leur sont transmis par la régence, conformément à ses instructions et sous leur responsabilité.

Bewind, uit eene nominatie van drie personen, geformeerd door de Commissie, tot welker vak zy behoren.

ART. 34. Alle Jaren zal één Lid van het Staats-Bewind aftreden, het welk voor de eerstemaal plaats zal hebben op den eersten November 1802, vóór welken tyd by loting de rang zal worden bepaald, volgens welke de jaarlyksche aftreding der Leden zal geschieden. Tot vervulling der openvallende plaatsen, zullen de Departementale Bestuuren, volgens derzelve na te melden rang en tourbeurten, eene nominatie van vier personen aan het Staats-Bewind inzenden, uit welke hetzelfde er twee aan het Wetgevend Lichaam zal voordragen, om uit dezelve de aanstelling van een nieuw Lid te doen.

Teneinde de keuze der Leden van het Staats-Bewind, zoo veel mogelyk, op eenen geëvenredigden voet uit de geheele Natie te doen geschieden, worden de tourbeurten der Departementale Bestuuren, tot het inzenden der bovengemelde Nominatie, in cas van vacature, bepaald op de volgende wyze: als 1) het Departement van Holland, 2) van Zeeland, 3) van Friesland, 4) van Brabant, 5) van Holland, 6) van Groningen, 7) van Utrecht, 8) van Overijssel, 9) van Gelderland, 10) van Holland, 11) van Zeeland, en 12) van Gelderland; met dien verstande, echter, dat de elfde en twaalfde beurten telkens uit nominatiën van twee andere Departementen zullen worden vervuld, als 1) van Zeeland en Gelderland, 2) van Friesland en Overijssel, 3) van Brabant en Utrecht, en 4) van Groningen en Holland, en zoo vervolgens.

Alle tusschentyds openvallende Plaatsen, welke reeds eenmaal achtervolgens de bovenstaande tourbeurten vervuld zyn geworden, zullen op nieuw vervuld worden uit nominatiën van dezelfde Departementen, welke de uitvallende Leden hebben voorgedragen; doch de tusschentyds openvallende

Ils sont nommés par la régence d'état, sur une liste triple, formée par la section du conseil de régence attachée au département auquel ils appartiennent.

ART. 34. Il y a chaque année remplacement d'un membre de la régence d'état; ce remplacement aura lieu pour la première fois le 1er novembre 1802, suivant l'ordre que le sort aura déterminé pour la sortie annuelle de tous les membres.

Pour remplir les places vacantes, les départemens procedent dans l'ordre prescrit ci-après, à la nomination de quatre personnes dont la liste est envoyée à la régence.

Celle-ci réduit ce nombre à deux, parmi lesquels le corps-législatif choisit définitivement.

Afin que toute la nation puisse concourir au choix de la régence d'état, les administrations départementales sont admises à procéder (en cas de vacance) à leur nomination, dans l'ordre ci-après :

1°. L'administration de Hollande, 2° de Zéelande, 3° de Frise, 4° du Brabant, 5° de Hollande, 6° de Groningue, 7° d'Utrecht, 8° d'Overijssel, 9° de Gueldres, 10° de Hollande, 11° de Zéelande, 12° de Gueldres.

Bien entendu néanmoins que lors des 11e et 12e tours, deux autres départemens concourront à la nomination, comme 1° ceux de Zéelande et de Gueldres, 2° de Frise et d'Overysel, 3° de Brabant et d'Utrecht, 4° de Groningue et de Hollande, et ainsi de suite.

Toutes les places qui viendront à vaquer dans l'intervalle d'une nomination à l'autre, si elles ont déjà été une fois remplies en suivant l'ordre ci-dessus établi, le seront de nouveau par les mêmes départemens qui ont présenté les membres sortans; mais si la vacance a lieu directement ensuite des premières nominations et avant que les dispositions précédentes aient pu recevoir leur exécution, le corps-législatif procédera au remplacement, d'après une liste triple pré-

Plaatsen van de eerste Leden zullen vervuld worden door het Wetgevend Lichaam, uit eene nominatie van het Staats-Bewind, van drie personen; en zullen de nieuw benoemen in beide gevallen zitting hebben voor den tyd, gedurende welken de uitgevallen Leden nog zouden hebben moeten zitten.

ART. 35. Alle Buitenlandsche Ministers, als mede alle Zee- en Land-Officieren, worden door het Staats-Bewind aangesteld.

ART. 36. Van alle vacerende politieke Bedieningen, voor zoo verre dezelve by de Staatsregeling hier van niet worden uitgezonderd, zal eene nominatie van drie personen door de Collegiën of geconstitueerde Autoriteiten, aan welke dezelve ondergeschikt zyn, aan het Staats-Bewind worden toegezonden, het welk uit dezelve de benoeming zal doen; zullende echter het Staats-Bewind de geheele nominatie kunnen af keuren, en eene nieuwe vorderen. Mindere Amptnaren worden door de respectieve Collegiën of Geconstitueerde Autoriteiten, aan welke dezelve ondergeschikt zyn, zelve aangesteld, en derzelve vaste Tractementen aan het Staats-Bewind voorgedragen.

ART. 37. Het Staats-Bewind zal gehouden zyn, het ontwerp van alle Wetten aan het Wetgevend Lichaam voortedragen; dezelve, goedgekeurd zynde, worden door het Staats-Bewind afgekondigd.

ART. 38. Het Staats Bewind oeffent nimmer, in welk geval ook, eenige Wetgevende Magt uit; en bezit geen vermogen, hoegeennaamd, tot het verleenen van dispensatie van eenige bestaande Wet.

ART. 39. Het Staats-Bewind sluit alle Tractaten, het zy van *Vrede, Alliantie, Neutraliteit, Koophandel*, of andere; doch niet dan onder opvolgende bekrachtiging van het Wetgevend Lichaam, met uitzondering echter van zodanige geheime Articulen, als by dezelve Tractaten gevoegd zouden mogen

sentée par la régence d'état.

Dans l'un comme dans l'autre cas, les nouveaux élus auront séance pour le tems qu'auraient dû siéger ceux qu'ils remplacent.

ART. 35. La régence d'état nomme les ministres et agens près les puissances étrangères et tous les officiers de terre et de mer.

ART. 36. La nomination aux fonctions publiques administratives se fait, sauf les exceptions prononcées par la constitution, avec le concours des collèges ou autres autorités constituées.

Celles-ci présentent à cet effet une liste triple à la régence d'état qui choisit dans cette liste.

La régence a néanmoins le droit de rejeter cette liste et de demander qu'il lui en soit présenté une nouvelle.

Quant aux employés subalternes, ils sont nommés par les collèges ou autorités constituées auxquels ils sont subordonnés; mais la fixation de leur traitement est soumise à l'approbation de la régence d'état.

ART. 37. La régence a l'initiative de la proposition de toutes les lois; elle les fait publier aussitôt que le corps-législatif les a revêtues de sa sanction.

ART. 38. Elle n'exerce, dans quelque cas que ce puisse être, aucun pouvoir législatif, et ne peut dispenser de l'exécution d'aucune loi.

ART. 39. Elle conclut les traités de paix, d'alliance et de commerce, sous la condition de la ratification du corps-législatif.

Elle stipule, sans recours à cette ratification, les articles secrets, pourvu qu'ils n'aient rien de contraire aux articles patens, aux traités subsistans, et ne tendent point à

worden, mits dezelve niet strydig zyn met de openbare Articulen of plaatshebbende Tractaten, en niet strekken tot afstand van eenig Grondgebied der Republiek. Ten aanzien van het verklaren van Oorlog, mag hetzelve geen Besluit nemen, zonder Decreet van het Wetgevend Lichaam.

ART. 40. Het Staats-Bewind heeft het Bestuur der Nationale Geldmiddelen; hetzelve regelt de vaste Jaarwedden der Nationale Amptenaren, en onderzoekt het gene ieder Jaar voor den dienst der Republiek *gewoon* of *buitengewoon* gevorderd wordt. Hetzelve legt de kosten van dien in Algemeene Begrootingen aan het Wetgevend Lichaam voor, en vraagt de inwilliging der daartoe benodigde Geldmiddelen.

Ingevalle de *gewone* Inkomsten niet toereikende zyn tot goedmaking der *gewone* kosten, draagt het Staats-Bewind nieuwe Algemeene Belastingen aan het Wetgevend Lichaam voor; doch tot goedmaking der *buitengewone* kosten, draagt hetzelve of *buitengewone* belastingen voor den tyd van één Jaar, of vrywillige of onvrywillige Negotiatien, aan het Wetgevend Lichaam voor, en ingeval van het laatste tevens het fonds tot betaling van de Interessen en aflossing der genegotiëerde Capitalen.

ART. 41. Het Staats-Bewind draagt een algemeen Reglement aan het Wetgevend Lichaam voor, het welk door het Staats-Bewind in het verleenen van Pensioenen in acht genomen zal worden.

ART. 42. Het Staats-Bewind beschikt over de Vloten en Legers der Republiek, doch aan geen van deszelfs Leden vermag immer in Persoon het Opperbevel over dezelve te worden toevertrouwd.

ART. 43. Het Staats-Bewind heeft het Oppertoezicht over de Politie, door de geheele Republiek; doch die der plaats van deszelfs Residentie, en de aanstelling der daartoe behorende Amptenaren, is aan hetzelve alleen aanbevolen.

la cession d'une partie quelconque du territoire de la république.

La guerre ne peut être déclarée sans un décret du corps-législatif.

ART. 40. La régence d'état a l'administration des finances nationales ; elle regle les traitemens des fonctionnaires nationaux, et détermine le montant annuel des dépenses publiques. Elle en présente ensuite le tableau au corps-législatif, auquel appartient exclusivement le droit de les autoriser.

Si les revenus ordinaires ne suffisent pas pour faire face aux dépenses ordinaires, la régence d'état indique au corps-législatif quelles impositions nouvelles elle juge nécessaire d'établir.

Quant aux dépenses extraordinaires, la régence propose l'établissement, ou d'une imposition extraordinaire, ou d'un emprunt volontaire ou forcé, en ayant soin, dans ce cas, d'y joindre les fonds nécessaires pour faire face au paiement des intérêts, ainsi qu'à l'amortissement ou au rachat des capitaux négociés.

ART. 41. La régence d'état soumet à l'approbation du corps-législatif le règlement d'après lequel elle peut accorder des pensions.

ART. 42. Elle dispose des flottes et des armées de la république.

Le commandement en chef ne peut jamais en être confié à aucun de ses membres.

ART. 43. La régence d'état a la surintendance de la police dans toute l'étendue de la république.

Celle du lieu de sa résidence, ainsi que la nomination à tous les emplois qui peuvent en dépendre, lui est exclusivement dévolue.

ART. 44. Er zal een Zeeraad zyn, door het Staats-Bewind te benoemen, bestaande uit zeven Personen, belast met de Administratie en Judicature over alle Zaken, rakende den ophef der middelen te Water of zogenaamde Convoyen en Licenten, voorzien van de nodige Amptenaren daartoe behorende, en wegens deszelfs Administratie ondergeschikt en verantwoordelyk aan het Staats-Bewind: dezelve zal mede belast zyn met de Judicature over alle zaken rakende de Commissie Vaarders, en derzelver Pryzen, mitsgaders de zaken rakende de Pilotage, alles achtervolgens zodanige Instructie, als door het Staats-Bewind aan het Wetgevend Lichaam ter bekrachtiging zal worden voorgedragen.

ART. 45. Het Staats-Bewind zorgt, door eene daartoe geschikte inrichting, voor de bevordering van Kunsten, Wetenschappen, Opvoeding, Koophandel, Landbouw en Fabrieken.

ART. 46. Er zal eene Nationale Rekenkamer zyn, bestaande uit negen Leden, door het Wetgevend Lichaam te benoemen, en wel by vacature uit eene nominatie van vyf Personen, door de Rekenkamer geformeerd, en door het Staats-Bewind op drie verminderd; ten einde Jaarlyks de Rekeningen der verschillende Departementen van Staat openemen, en te liquideren, mitsgaders behoorlyke Rekening en Verandwoording te vorderen van alle byzondere Comptabelen, welker Rekeningen onmiddelyk aan dezelve zullen worden gebragt, achtervolgens zodanige Instructie, als door het Staats-Bewind aan het Wetgevend Lichaam ter bekrachtiging zal worden voorgedragen; zullende Jaarlyks één der Leden afgaan, volgens den rang, welke door het Lot zal worden bepaald.

ART. 47. Er zullen twee afzonderlyke Raden van Bestuur zyn, over den Oost- en West-Indischen Handel en Bezittingen der

ART. 44. Il y a un conseil de marine, composé de sept personnes, à la nomination de la régence d'état, envers qui il est responsable de sa gestion.

Il est chargé d'administrer et de gérer toutes les affaires relatives à la levée des deniers *sur les eaux*, ou ce qu'on appelle *les convois et licences*, de juger de toutes les affaires relatives aux vaisseaux armés ou en course, ainsi que de prononcer sur les prises.

Toutes les affaires relatives au pilotage sont également de son ressort.

Le conseil se conforme aux réglemens arrêtés par la régence d'état et approuvés par le corps-législatif.

ART. 45. La régence d'état veille pareillement aux progrès des arts, des sciences, de l'éducation, de l'agriculture et des fabriques et institue l'établissement qu'elle juge le plus propre à atteindre ce but.

ART. 46. Il y a une chambre des comptes composée de neuf membres à la nomination du corps-législatif.

Elle est chargée de recevoir et de liquider annuellement les comptes des différens départemens de l'Etat, de se faire délivrer par tous les comptables des états en bonne et due forme de leurs dépenses diverses.

Elle se conforme, dans sa gestion, aux instructions qu'elle reçoit de la régence d'état et qui ont été approuvées par le corps-législatif.

Un de ses membres termine chaque année ses fonctions; le sort regle l'ordre de sortie.

En cas de vacance la chambre présente une liste de cinq personnes à la régence d'état qui la réduit à trois, entre lesquels le corps-législatif choisit définitivement.

ART. 47. Il est établi deux conseils d'administration particuliere pour le commerce, et les possessions de la République

Republiek, waar van de eerste uit negen, en de laatste uit vyf Leden zal bestaan: beide zullen onmiddelyk ondergeschikt zyn aan het Staats-Bewind. Zy hebben, ten behoeve der gemelde Bezittingen, de afzonderlyke Administratie hunner Inkomsten: ingevalle dezelve niet toereikende zyn, worden zy uit de Nationale Kas gesubsidiëerd, in welke aan den anderen kant ook het overschot zal worden gestort.

Zy dragen zorg voor de Administratie der Politie en Justitie in de gemelde Bezittingen; als mede voor derzelve verdediging, voor zo verre daaromtrent door het Staats-Bewind niet onmiddelyk wordt beschikt: zy zyn wegens hun gehouden Bestuur aan het Staats-Bewind verantwoordelyk, en doen van hunne ontvangsten en uitgaven jaarlyks Rekening en Verandwoording.

ART. 48. Het inwendig Bestuur en de Wetten voor de Colonien worden by de respective Chartres voor dezelve vastgesteld; dezelve blyven vereenigd onder een hetzelfde algemeen Bestuur hier te Lande; worden de alle afzonderlyke Octroyen, dienaangaande, gehouden voor vernietigd.

VAN DE WETGEVING

ART. 49. Het Wetgevend Lichaam bestaat uit *vyfen dertig* Personen, welke voor de eerstemaal dadelyk worden benoemd door het Staats-Bewind, geduurende de eerste agt dagen na deszelfs installatie.

ART. 50. Twaalf uit dezelve discussiërende voorgedragen Wetten, en worden hier toe by meerderheid van stemmen voor den tyd van elke gewone of buitengewone Byëenkomst verkozen. De discussien over alle voorstellen, welke in de eerste week van elke gewone Byëenkomst zyn ingekomen, moeten zyn afgelopen, en de zaken tot con-

dans les deux Indes.

Celui des Indes-Orientales est composé de neuf membres, celui des Indes-Occidentales de cinq.

Ils sont l'un et l'autre subordonnés à la régence d'état.

Ils sont chargés de l'administration particuliere des revenus des possessions de leur ressort respectif : si ces revenus ne couvrent pas la dépense, il y est suppléé par la caisse nationale dans laquelle ils versent l'excédent, s'il y en a.

Ils surveillent l'administration de la police et de la justice dans lesdites possessions, arrêtent les dispositions nécessaires à leur défense, lorsqu'il n'y a pas été directement pourvu par la régence.

Ils sont responsables vis-à-vis d'elle, et lui présentent chaque année l'état de leur recette et de leur dépense, appuyé de toutes les pieces de comptabilité qui en justifient.

ART. 48. L'administration intérieure et les lois relatives aux colonies sont fixées, pour elles, par leurs chartes respectives.

Elles demeurent réunies dans la République sous un seul et unique gouvernement général ; tous octrois particuliers sont abrogés.

DU POUVOIR LÉGISLATIF

ART. 49. Le corps-législatif est composé de 35 membres nommés pour la première fois par le gouvernement dans les huit premiers jours de son installation.

ART. 50. Douze d'entr'eux choisis à la pluralité des voix, pour le tems d'une session ordinaire ou extraordinaire, discutent les lois proposées.

Les discussions, sur tous les projets présentés dans la première semaine d'une session ordinaire, doivent être³ terminées, au plus tard, le dernier jour de la session, c'est-

clusie gebragt, uiterlyk op den laatsten dag van elke Byëenkomst, dat is den 30 Mey of den 15 December respectivelyk. In buitengewone Byëenkomsten, moeten de voorstellen, waarom die zyn samengeroepen, vóór het scheiden van dezelve, en uiterlyk binnen den tyd van eene Maand, worden afgedaan.

Tot de stemming overgegaan zynde, brengen alle vyf en dertig Leden hunne stem uit by ja of neen. Het voorstel kan altoos, gedurende de discussien, terug genomen worden.

ART. 51. Een voorstel verworpen zynde, zendt het Staats-Bewind, zulks noodzakelyk vindende, drie Leden uit deszelfs midden in het Wetgevend Lichaam, om hetzelfde nader te adstrueeren; nogmaals verworpen zynde, vervalt het geheel.

ART. 52. Het Wetgevend Lichaam maakt de redenen van deszelfs weigering aan het Staats-Bewind bekend, het welk dienvolgens het recht heeft, eene nadere voordragt aan het Wetgevend Lichaam te doen.

ART. 53. Het Wetgevend Lichaam verleent by uitsluiting dispensatie van Wetten, als mede, na ingenomen te hebben het advies van het Nationaal Gerechtshof, abolitie en remissie van straffen, by Rechterlyke Sententiën opgelegd.

ART. 54. Het Wetgevend Lichaam vergadert gewoonlyk tweemaal in het Jaar, en wel bepaaldelyk van den 15 April tot den 1 Juny, en van den 15 October tot den 15 December; en buitengewoon, zoo dikwyls hetzelfde zulks nodig oordeelt of door het Staats-Bewind wordt samengeroepen. Hetzelfde houdt zyne zittingen in de Residentie van het Staats-Bewind. Jaarlyks op den 1 Juny gaat een derde gedeelte van deszelfs Leden af, te beginnen met den jaare 1802. De Leden van het Wetgevend Lichaam genieten eene jaarwedde van *f* 4000:0:0, zonder meer, moeten den ouderdom van dertig jaaren bereikt hebben, en voorts alle ver-

à-dire le 30 mai ou le 15 décembre.

Lors des convocations extraordinaires, les propositions qui y ont donné lieu doivent être arrêtées avant la séparation du corps législatif et au plus tard dans un mois.

Les membres du corps législatif prononcent par *oui* ou par *non* sur les projets qui leur sont présentés.

Ces projets peuvent toujours être retirés pendant le cours de la discussion.

ART. 51. Si le projet est rejeté, la régence d'état députe, lorsqu'elle le juge nécessaire, trois de ses membres vers le corps législatif, pour exposer et défendre les motifs de son vœu; si le corps législatif persiste dans son rejet, le projet ne peut plus être reproduit.

ART. 52. Dans ce cas, le refus du corps législatif doit être motivé; la régence conserve le droit de présenter un autre projet.

ART. 53. Au corps législatif seul appartient de dispenser des lois et d'accorder des lettres de remission et de grace, après avoir pris l'avis de la haute-cour nationale.

ART. 54. Le corps législatif s'assemble ordinairement deux fois par an, depuis le 15 d'avril jusqu'au 1er de juin, et depuis le 15 octobre jusqu'au 15 décembre.

Il s'assemble extraordinairement aussi souvent qu'il le juge convenable ou qu'il est convoqué par le gouvernement.

Il tient ses séances dans le même lieu que la régence d'état.

Il est renouvelé par tiers le 1er juin de chaque année.

Le premier renouvellement aura lieu en 1802.

Le traitement des membres du corps législatif est fixé à 4000 florins.

eischen bezitten, welke by Art. 29 voor de Leden van het Staats-Bewind zyn vastgesteld.

ART. 55. De wyze van derzelve aftreding en verkiezing zal door de Wet worden bepaald.

VAN DE FINANTIËN

ART. 56. De schulden, en verbintenissen, gemaakt en aangegaan, niet alleen door of van wege de Generaliteit en de Bataafsche Republiek, maar ook van wege de onderscheidene Provintien, de drie Quartieren van Gelderland, het Landschap Drenthe, en Bataafsch Braband, mitsgaders de Oost Indische Maatschappy, worden verklaard te blyven Nationale Schulden en Verbintenissen van het Bataafsche Volk. De verwisseling der daar voor afgegevene Rentebrieven, Obligatien, Recepissen of andere Acten van Verbintenissen, in Nationale Schuldbrieven, wordt zoo veel mogelyk bespoedigd. – Er zal geene vermindering plaats hebben, noch van de Hoofdsommen der Schuldbrieven zelve, noch der Interessen en Jaarlyksche Renten.

ART. 57. De tegenwoordige Belastingen zullen blyven op den voet, zoo als dezelve thans in ieder der voormalige Gewesten plaats hebben, zynde echter alle Wetten en Ordonnantien dienaangaande aan herziening onderworpen; en kunnen dezelve Belastingen, by het opleggen van soortgelijke algemeene, worden afgeschafft of veranderd, of voor zoo verre die tot bestryding der Departementale Uitgaven zyn aangewezen, naar gelang van derzelve vermeerdering of vermindering, door de Departementale Bestuuren, worden verhoogd of verlaagd.

ART. 58. De Wet bepaalt, welke der invoege voorsz. plaatshebbende Belastingen

Pour être membre du corps-législatif, il faut être âgé de 30 ans au moins, et réunir en outre les qualités requises, par l'article 29, des membres du gouvernement.

ART. 55. La loi détermine le mode de l'élection et du remplacement de ses membres.

DES FINANCES

ART. 56. Les dettes et obligations contractées non-seulement par la généralité et en son nom, mais encore au nom de diverses provinces, des trois quartiers de la Gueldre, du pays de Drenthe, du Brabant Batave et de la compagnie des Indes-Orientales, sont déclarées dettes et obligations nationales.

Les contrats de rentes, obligations, récépissés ou tous autres actes obligatoires seront échangés, le plus tôt possible, contre des obligations nationales, sans déduction quelconque de capitaux ou d'intérêts.

ART. 57. Les impositions actuellement existantes sont maintenues sur le même pied, dans chacune des ci-devant provinces.

Néanmoins, les lois et ordonnances y relatives seront sujettes à révision, et ces impositions pourront être supprimées et remplacées par d'autres impositions également générales.

Quant à celles qui sont établies pour subvenir aux dépenses départementales, les administrations de département pourront les modérer ou les étendre, en raison des besoins de leurs administrés.

ART. 58. La loi détermine celles des impositions actuellement en vigueur qui

in de *Nationale Kas*, tot goedmaking der kosten van het *Nationaal Bestuur*, en welke in de respective *Departementale Kassen*, tot goedmaking der huishoudelyke lasten van ieder Departement, gestort zullen worden: zoo dikwyls de laatstgemelde niet toe-reikende bevonden mogten worden, zal ieder Departement het recht hebben, om, tot styving van deszelfs Kas, zodanige Departementale Belasting te heffen, als hetzelfde Departement voor het belang van de Ingezetenen meest raadzaam zal oordeelen. Doch alvorens zodanige Belasting zal kunnen worden ingevoerd, zal het Departementaal Bestuur gehouden zyn, dezelve aan het Staats-Bewind voortedragen, ten einde die door het Wetgevend Lichaam te doen bekrachtigen; welke bekrachtiging niet geweigerd zal mogen worden, dan om redenen, dat de Belasting of wyze van Heffing voor de algemeene Belastingen schadelijk zoude zyn, of strydig bevonden worden met de bepalingen in Art. 66 vervat. De Inkomsten der Nationale Kas niet genoegzaam zynde tot goedmaking der gewone Jaarlyksche Uitgaven, legt de Wet, achtervolgens Art. 40, nieuwe Belastingen op, welke gelykelyk door alle de Ingezeten der Republiek naar gelang van derzelver Inkomsten gedragen zullen worden.

ART. 59. Uiterlyk op den eersten November van ieder Jaar, draagt het Staats-Bewind, volgens Art. 40, de Begrooting der benodigde Uitgaven, en de middelen tot goedmaking derzelve voor het volgende Jaar, aan het Wetgevend Lichaam voor. Op deze Begrooting wordt echter niet gebracht zodanige Somme, als het Wetgevend Lichaam Jaarlyks tot geheime Uitgaven aan het Staats-Bewind zal toestaan. – Deze voordragt wordt door hetzelfde in besloten Vergadering, den tyd van vier weken, in overweging genomen, gedurende welken tyd hetzelfde de nodige conferentiën deswegens houdt met het Staats-Bewind. De publieke discussiën vervolgens begonnen zynde, moeten

doivent être affectées à l'acquit des dépenses générales du gouvernement de la République, et celles qui sont abandonnées aux administrations départementales pour subvenir aux dépenses particulières à chaque département.

Toutes les fois que ces impositions ne sont pas reconnues suffisantes, chaque administration départementale a le droit d'en établir de nouvelles, d'après le mode qu'elle juge le mieux adapté aux intérêts de ses administrés, pourvu cependant que le corps-législatif en ait sanctionné l'établissement sur la proposition de la régence d'état.

Cette sanction ne peut être refusée qu'autant que, par leur nature, ou par le mode de leur perception, elles pourraient nuire au recouvrement des impositions générales, ou bien en tant qu'elles seront contraires aux dispositions de l'article 66.

Lors que les revenus fixes de la trésorerie nationale ne peuvent suffire aux paiemens annuels ordinaires, la loi autorise, conformément à l'art. 40, la répartition de nouveaux impôts sur tous les habitans de la République, proportionnellement à leurs revenus.

ART. 59. Chaque année, au plus tard le 1er novembre, la régence d'état présente au corps-législatif l'état des dépenses pour l'année suivante et les moyens d'y faire face.

Cet état ne comprend pas les sommes accordées annuellement pour dépenses secrètes. La régence en forme l'objet de pétitions séparées au corps-législatif, qui y fait droit en séance publique, au plus tard le 15 décembre, après avoir délibéré pendant quatre semaines en comité secret, et avoir pris, auprès de la régence, tous les renseignemens qui lui paraissent convenables.

uiterlyk binnen veertien dagen geëindigd en de voordragt vóór of op den 15 December finaal ter Conclusie worden gebragt.

ART. 60. Ingeval eener buitengewone Petitie, kan het Wetgevend Lichaam de voordragt van het Staats-Bewind, op dezelfde wyze, gedurende *veertien* dagen in overweging nemen. – De discussiën deswegens begonnen zynde, worden binnen agt dagen ten einde gebragt.

ART. 61. By het overgeven der Be-grooting, Art. 59. vermeld, wordt tevens een algemeene Staat van alle Ontvangsten en Uitgaven der Nationale Kas, gedurende het afgelopen voorgaande jaar, door het Staats-Bewind aan het Wetgevend Lichaam overgelegd, met byvoeging eener schriftelyke verklaring, door alle de Leden onder-tekend, dat van de Penningen, tot geheime Uitgaven aan het Staats-Bewind toegestaan, geen ander gebruik gemaakt is, dan ten algemeenen nut der Republiek.

VAN DE DEPARTEMENTALE BESTUUREN

ART. 62. Ieder Departementaal Bestuur bestaat, naar gelang der talrykheid van des-zelfs Ingezetenen, uit niet minder dan zeven, en niet meer dan vyftien Personen, binnen hetzelfde woonachtig, en voorts alle de vereischten bezittende, welke by Art. 54 in de Leden van het Wetgevend Lichaam vereischt worden. Dezelve treden op eene regelmatige wyze jaarlyks af, en worden verkozen op zodanige wyze, als de Wet, overeenkomstig Art. 22, nader zal bepalen; tot welken tyd toe, en tot dat de keuze der nieuwe Leden diensvolgens zal zyn geschied, het thans plaats hebbend Bestuur der tegenwoordige Departementen, zal blyven voort-duren.

ART. 60. Les pétitions extraordinaires présentées au corps-législatif, peuvent être également, pendant quinze jours, l'objet de ses délibérations secretes, après lequel tems la discussion est rendue publique, et doit être terminée dans l'espace de huit jours.

ART. 61. La régence présente au corps-législatif, avec l'état mentionné par l'article 59, celui de toutes les recettes et dépenses de la trésorerie nationale pendant l'année précédente.

Elle y ajoute la déclaration souscrite par tous ses membres d'avoir employé, pour le plus grand avantage de la République, les deniers a elle accordés pour dépenses se-crettes.

DES ADMINISTRATIONS DÉPARTEMENTALES

ART. 62. Chaque administration départe-mentale est composée, eu égard à la popu-lation du département, de sept personnes au moins et de quinze au plus, domiciliées dans le département, et soumises aux mêmes conditions d'éligibilité que les membres du corps-législatif.

La loi fixe, conformément à l'art. 22, le mode de leur élection et de leur sortie.

En attendant qu'elle reçoive son exécu-tion, les administrations seront maintenues sur le pied où elles sont présentement éta-blies.

ART. 63. Het Staats-Bewind zal voor ieder Departement eene Commissie uit deszelfs Ingezetenen benoemen, om den voet en inrichting van het Bestuur voor ieder Departement, achterevolgens het bepaalde in het voorgaande Art., te ontwerpen. Deze ontwerpen zullen door de gemelde Commissiën, binnen den tyd van agt weken na derzelver benoeming, aan het Staats-Bewind worden toegezonden, het welk bepaaldelyk zal onderzoeken, of in de gemelde ontwerpen ook iets gevonden wordt, srydig met de Acte van Staatsregeling of met het belang der Departementen onderling, waar na hetzelve ter goedkeuring aan de Stemgerechtigden der respectieve Departementen zal worden aangeboden.

ART. 64. Het Staats-Bewind beslist alle geschillen, zoo tusschen de onderscheidene Departementen, als tusschen derzelve Leiden en Gemeenten onderling, over en omtrent alle zaken derzelve Bestuur betreffende.

ART. 65. Ieder Departement regelt de kosten van deszelfs eigen huishoudelyk Bestuur, zoo tot administratie van Politie en Justitie, voor zoo verre dezelve niet uit de Kas van byzondere Gemeenten of Districten moeten worden betaald, als tot het onderhoud der Departementale Gebouwen, Dyken, Waterwerken en dergelyke. By buitengewone rampen, geven zy daarvan onmiddelyk kennis aan het Staats-Bewind, en verzoeken den nodigen onderstand uit de Nationale Kas.

ART. 66. Tot goedmaking der bovengemelde gewone kosten, zal ten spoedigsten door ieder Departementaal Bestuur eene Begrooting derzelve aan het Staats-Bewind worden voorgedragen, alsmede welke Artikelen der thans in het zelve Departement geheven wordende Belastingen voortaan tot

ART. 63. La régence d'état nomme dans chaque département une commission qu'elle charge de faire un règlement pour l'administration centrale, d'après les dispositions de l'article précédent.

Ces réglemens sont envoyés dans les deux mois qui suivent l'installation des commissions à la régence qui examine avec soin s'ils ne renferment rien de contraire à la constitution ou à l'intérêt de chaque département en particulier.

Ils sont aussi soumis à l'approbation des citoyens actifs des départemens respectifs.

ART. 64. La régence décide sur toutes les contestations entre les membres de divers départemens, ainsi qu'entre ceux d'un même département et entre eux et les communes.

ART. 65. Chaque département regle les dépenses de son administration intérieure, évalue le montant des frais de justice et de police, en tant qu'ils ne doivent pas être supportés par les caisses particulieres des communes ;

Arrête les dépenses nécessaires pour l'entretien des édifices publics, des digues, des écluses, etc.

Dans le cas d'événemens funestes et imprévus, elle en donne avis à la régence d'état, et demande que les secours nécessaires lui soient fournis par la caisse nationale.

ART. 66. Les administrations départementales présentent, chaque année, au gouvernement, l'état des besoins ordinaires de leurs départemens, et lui indiquent celles des impositions actuellement existantes dont le produit devrait être versé dans la caisse de leur département, et être considé-

styving van dezelve kosten in de Kas van hetzelfde zouden behoren te worden gestort, en in het vervolg als Departementale Belastingen aangemerkt. Ingevalle deze in vervolg van tyd niet toereikende bevonden mogen worden, draagt het Departement, achtervolgens Art. 58, nieuwe Departementale Belastingen voor, welke echter niet zullen mogen gelegd worden op den *doorvoer door*, den *uitvoer naar*, of den *invoer uit* eenig ander Departement. Zullende mede de voortbrengzelen van den grond of de nyverheid van andere Departementen nimmer mogen worden bezwaard, boven die van het Departement zelve, alwaar de Belasting geheven wordt.

ART. 67. Het Departement, raadzaam oordeelende, tot goedmaking van buitengewoone kosten, zekere Penningen te negotieren, zal gehouden zyn het beloop derzelve, als mede een afzonderlyk fonds tot aflossing en betaling der Interessen van dezelve, het zy uit reeds bestaande, het zy uit nieuwe Belastingen, aan het Staats-Bewind voor te dragen, om door het Wetgevend Lichaam te worden goedgekeurd.

ART. 68. De Departementale Bestuuren hebben de aanstelling der Leden van derzelve Gerechtshoven, en voorts van alle Amptenaren en Bedienden, tot de huishoudelyke Administratie der Departementen benodigd; zy hebben mede het toezigt over het behoorlyk onderhoud van alle Dyken, Waterwerken, Wegen, Bruggen en dergelyken, welke door onderscheidene Gemeenten, Collegiën of Particulieren, onderhouden of bekostigd moeten worden.

ART. 69. Dezelve zorgen, dat de aanleggen Werken, noch het bevaren der Rivieren of Zeegaten, noch ook de belangen der Ingezetenen van eenig ander Departement, benadeelen of hinderlyk zyn, en gedragen zich daaromtrent naar de bevelen van het Staats-Bewind. Zy zenden, dadelyk

rées par la suite comme impositions départementales.

Si ces taxes ne sont pas jugées suffisantes, elles en proposent de nouvelles, conformément à l'art. 58, bien entendu qu'elles ont soin de ne point les établir sur les objets importés ou exportés de département à département et de ne point exiger sur les productions du sol ou de l'industrie d'un autre département une taxe plus forte que celle imposée dans ce même département.

ART. 67. Pour subvenir à des dépenses extraordinaires et dans des cas urgens, les administrations départementales peuvent, avec l'approbation du gouvernement et la sanction du corps-législatif, contracter des emprunts, en affectant en même-tems des fonds particuliers à l'extinction de la dette et au paiement des intérêts.

ART. 68. Aux administrations départementales, est dévolue la nomination des tribunaux, des fonctionnaires publics et autres employés subalternes nécessaires à l'administration de leur département.

Elles surveillent les réparations des digues, canaux, écluses, chemins etc., dont l'entretien doit être au compte des communes, des collèges, ou des particuliers.

ART. 69. Elles veillent à ce que les travaux qu'elles autorisent (ou qui sont arrêtés par les collèges spécialement chargés de leur direction) pour l'entretien des canaux, rivières et embouchures des fleuves, ne puissent nuire aux habitans des autres départemens et suivent à cet égard les in-

na het arresteeren van eenig Werk, de opgave van hetzelfde aan het Staats-Bewind, en zorgen, dat zulks mede geschiede door alle Collegiën, opzicht hebbende over eenige Zee- Rivier- of Dyk-Werken.

ART. 70. De Departementale Bestuuren dragen zorg voorde naauwkeurige uitvoering van alle bevelen, door of van wege het Staats-Bewind uitgevaardigd, en zyn deswegens aan hetzelfde verantwoordelyk.

ART. 71. Dezelve hebben de beschikking over alles, wat tot de gewone Inwendige Politie, Oeconomie en Finantie van het Departement behoort, en vermogen daaromtrent Statuten, Keuren, Reglementen en Ordonnantien, te arresteeren, mits dezelve niet strydig zyn met de algemeene Wetten. Dezelve verleenen ook, naar bevind van zaken, aan minderjarigen, brieven van *Venia Aetatis*.

ART. 72. Dezelve dragen zorg, dat de natemelden Gemeente-Bestuuren zoo spoedig mogelyk behoorlyk en op eenen vasten voet worden geregeld.

VAN DE GEMEENTE-BESTUUREN

ART. 73. Er zal geene nieuwe verdeling der Departementen of Ringen in Gemeenten plaats hebben, dan op onderlinge toestemming en daartoe gedaan verzoek der belanghebbende. Iedere Stad, District of Dorp, heeft zyn eigen Gemeente-Bestuur, ingericht op zodanigen voet, als door iedere Gemeente ter goed- of afkeuring aan het Departementaal Bestuur zal worden voorgedragen; mits gegrond zynde op het beginzel van Volkskeuze, en eene geregelde afwisseling.

ART. 74. Iedere Gemeente heeft de vrye beschikking over deszelfs huishoudelyke be-

structions du gouvernement à qui elles communiquent les plans qui ont été arrêtés.

ART. 70. Les administrations départementales assurent, par tous les moyens qui sont en leur pouvoir, l'exécution des ordres, soit directs, soit indirects, du Gouvernement et sont responsables.

ART. 71. Elles ont la direction de tout ce qui concerne la police intérieure de leurs départemens, leur économie, leurs finances, et peuvent, à cet égard, faire des réglemens, rendre des ordonnances, pourvu toute fois que leurs dispositions ne soient pas contraires à celles des lois générales.

Elles accordent, selon l'exigence des cas, des lettres de *venia aetatis* à des mineurs.

ART. 72. Elles veillent à ce que les administrations communales, dont il sera parlé ci-après, soient promptement établies, d'une maniere stable et convenable.

DES ADMINISTRATIONS COMMUNALES

ART. 73. Il n'est procédé à aucune nouvelle division des départemens ou des arrondissemens en communes, que du consentement et à la sollicitation des intéressés.

Chaque ville, district ou village à sa propre administration communale, établie sur le plan qu'elle a elle-même présenté à l'approbation de l'administration départementale, pourvu qu'il soit basé sur les principes de l'élection populaire et de l'amovibilité périodique.

ART. 74. Chaque commune soigne elle-même ses intérêts domestiques et arrête

langen en bestuur, en maakt daaromtrent alle de vereischte Plaatselyke bepalingen.

ART. 75. Hetzelve legt geene Plaatselyke Belastingen op, dan met overleg van de Gecommitteerden uit de Gemeenten, gekozen volgens een Reglement, goed te keuren door het Departementaal Bestuur, aan het welk mede alle Plaatselyke Belastingen ter goed- of afkeuring zullen moeten gezonden worden. Ten aanzien deezer Belastingen moet worden in acht genomen, dat noch de *doorvoer*, noch de *uit-* of de *invoer*, naar of van andere Steden of Plaatsen, worde belast, noch ook de voortbrengzelen van den grond of nyverheid van andere Steden of Plaatsen bezwaard boven die van de Plaats zelve, waar de Belasting gelegd wordt.

ART. 76. Leden van het Gemeente-Bestuur kunnen onder geen voorwendzel immer in Persoon door de Departementale Bestuuren tot verantwoording worden opgeroepen, veel min gesuspendeerd of afgezet. Zy kunnen alleen wegens verzuim in hunne plaatselyke bediening te recht gesteld worden voor het Departementaal Gerechtshof.

VAN DE RECHTERLYKE MAGT

ART. 77. De Rechterlyke Magt wordt alleen uitgeoeffend door Rechters, welke by of ingevolge de Staatsregeling vastgesteld zyn of zullen worden.

ART. 78. In geene Rechtbanken zullen de Leden, by derzelve aanstelling, elkander onderling, of ook den publieken Aanklager by dezelve, bestaan tot in den derden graad van Bloedverwantschap of Zwager-schap. Niemand kan de functie van Rechter waarnemen, die niet is stemgerechtigd Burger, en den vollen ouderdom van vyf en twintig jaren niet heeft bereikt.

toutes les dispositions locales qu'elle juge tendre à son avantage.

ART. 75. Elle ne peut établir d'impositions locales que de concert avec les députés de la commune, choisis d'après un règlement approuvé par l'administration départementale.

Ces impositions doivent être consenties par l'administration départementale et ne peuvent charger les objets de transit, d'exportation ou d'importation, ni les productions du sol et de l'industrie des autres villes et villages, au-delà de la taxe que ces mêmes objets supportent dans le lieu même où l'imposition locale se perçoit.

ART. 76. Les membres des municipalités ne peuvent, sous aucun prétexte, être cités, suspendus ou déposés par l'administration départementale.

En cas de négligence dans l'exercice de leurs fonctions, ils sont jugés par la haute cour nationale.

DU POUVOIR JUDICIAIRE

ART. 77. Le pouvoir judiciaire est exercé par des juges établis par la constitution ou conformément à ses principes.

ART. 78. Les juges et accusateurs publics du même tribunal ne peuvent être, à l'époque de leur entrée en fonctions, parens ou alliés jusqu'au troisieme degré.

Nul ne peut exercer les fonctions de juge, s'il n'est citoyen actif, et n'a 25 ans accomplis.

ART. 79. Alle Rechters zyn gehouden, des verzogt, de Sententien en Vonnissen van elkander, welke in kracht van gewysde gaan, ter executie te helpen stellen, mitsgaders over en weder de zogenaamde Lettres Requisitoriaal te respecteren. Ingeval van geschil dienaangaande, staat de beslissing deswegens, gelyk mede van alle Jurisdictie-questien, wanneer partijen onder het zelfde Departementaal Gerechtshof behoren, aan het laatstgemelde, en anders aan het Nationaal Gerechtshof.

ART. 80. In Criminele Zaken, wordt, by definitive Sententien en Vonnissen ten nadeele van eenen Beschuldigten, het gepleegd misdryf uitgedrukt, op poene van nulliteit. Alle Sententien en Vonnissen moeten met opene deuren worden gepronunciëerd. Nimmer heeft eenige verbeurdverklaring van goederen plaats. Er wordt overal recht gedaan *in naam en van wege het Bataafsche Volk*.

ART. 81. De Gerechtshoven der voormalige Gewesten blyven derzelver plaatshebbende Jurisdictiën behouden. Zodanige Departementen, alwaar geen Gerechtshof aanwezig is, hunnen hetzelfde aanstellen, op zodanigen voet, als door hen aan het Staats-Bewind zal worden voorgedragen, om door het Wetgevend Lichaam bekrachtigd te worden.

ART. 82. De voet en wyze van de inrichting der Rechtbanken in de onderscheidene Gemeenten, zal door derzelver Bestuuren aan het Departementaal Bestuur worden voorgedragen, het welk zorg zal dragen, dat dezelve zoo veel mogelyk op eenen gelyken voet worden ingericht en geregeld.

ART. 83. De wyze van Procederen, zoo voor het Nationaal Gerechtshof, de natemelnden Hooge Militaire Vierschaar, den Zee-raad, de Departementale Gerechtshoven, als alle mindere Rechtbanken, wordt door de Wet bepaald.

ART. 79. Tous les juges sont tenus, s'ils en sont requis, de s'assister mutuellement pour l'exécution de leurs jugemens et sentences respectives, ainsi que de faire droit aux demandes connues sous le noms de *lettres réquisitoriales*.

En cas de différend à cet égard ou sur des questions relatives à la juridiction, la cour de justice départementale prononce si les parties sont toutes de son ressort ; autrement l'affaire est instruite par la haute cour nationale.

ART. 80. Dans les affaires criminelles la sentence définitive rendue contre un accusé est nulle, si le délit n'y est pas exprimé.

Toutes les sentences et arrêts sont prononcés *les portes ouvertes*.

La confiscation des biens n'a jamais lieu.

Dans toute la République la justice se rend *au nom du peuple batave*.

ART. 81. Les tribunaux des ci-devant provinces conservent leurs juridictions actuelles.

Les départemens dans lesquels il n'y a point de cour de justice peuvent en établir d'après le mode qu'ils présentent au gouvernement, et que le corps-législatif sanctionne.

ART. 82. Le plan de l'organisation des tribunaux inférieurs, placés dans les différentes communes, est communiqué par les administrations communales à celles de leurs départemens respectifs qui veillent à ce que ces tribunaux soient, autant que faire se peut, établis sur le même pied.

ART. 83. La maniere de procéder tant par devant la haute cour que par devant le tribunal militaire (dont il sera fait mention ci-après) le conseil maritime, les cours de justice des départemens et autres tribunaux inférieurs, est réglée par la loi.

ART. 84. Het Staats-Bewind zorgt, dat een algemeen Civil en Crimineel Wetboek, na dat op de daar van gemaakte ontwerpen de consideratiën van het Nationaal Gerechtshof zullen zyn ingenomen, ten spoedigsten aan het Wetgevend Lichaam ter bekrachtiging worde aangeboden.

ART. 85. Indien, by de invoering van hetzelfde, eene andere organisatie der Rechterlyke Magt mogt worden vereischt, zal het Staats-Bewind, na ingekomene consideratiën der respective Departementale Bestuuren, deswegens de nodige voordragt aan het Wetgevend Lichaam inzenden.

ART. 86. Het Krygsvolk te Water en te Lande blyft, met betrekking tot alle Civile Zaken en commune delicten, onderworpen aan den Burgerlyken Rechter.

ART. 87. Er zal eene Hooge Militaire Vierschaar zyn, voor welke het Krygsvolk te Water en te Lande, op aanklagt van twee afzonderlyke Fiscaals, zal worden te recht gesteld. Dezelve zal bestaan uit een gelijk getal Zee-Officieren, Land-Officieren en Rechtsgeleerden; waaromtrent, zo wel als omtrent de geheele te rechtstelling van het Oorlogsvolk, de Wet nadere bepalingen en verordeningen vaststelt. De Leden dezer Vierschaar, benevens de Fiscaals, worden door het Staats-Bewind benoemd.

ART. 88. De Wet bepaalt de Judicature in cas van fraude of contraventie der Gemeene Middelen en Belastingen.

VAN HET NATIONAAL GERECHTSHOF

ART. 89. Hetzelfde zal bestaan uit negen Leden, welke dadelyk na de benoeming van het Wetgevend Lichaam, door vyf Leden, uit deszelfs midden te committeeren, als mede door vyf Leden van het Staats-Bewind,

ART. 84. Le gouvernement, après avoir pris l'avis de la haute cour de justice, présente, dans le plus court délai possible, à la sanction du corps-législatif un code de lois civiles et criminelles.

ART. 85. Si l'introduction de ce code nécessite une autre organisation du pouvoir judiciaire, la proposition, appuyée de considérations adressées à ce sujet par les administrations départementales, pourra en être faite par la régence d'état au corps-législatif.

ART. 86. Les militaires de toutes armes et les marins ne sont soumis à la juridiction civile, que dans leurs affaires civiles et les délits communs.

ART. 87. Il y a un tribunal militaire suprême établi pour juger les troupes de terre et de mer sur l'accusation de deux procureurs fiscaux.

Il est composé d'un nombre égal d'officiers de marine, d'officiers de terre et de jurisconsultes. La loi stipule les ordonnances et les réglemens d'après lesquels ils sont constitués et doivent prononcer leurs jugemens.

Les membres de ce tribunal et les procureurs fiscaux sont nommés par le gouvernement.

ART. 88. La loi établit la maniere de procéder en cas de fraude ou de contravention aux impôts.

DE LA COUR DE JUSTICE NATIONALE

ART. 89. Cette cour est composée de neuf membres, lesquels, immédiatement après l'installation du corps-législatif, seront nommés et installés à la pluralité absolue, par cinq membres de ce corps désignés

insgelyks uit deszelfs midden te committeren, mitsgaders deszelfs Præsident, by volstreckte meerderheid zullen worden benoemd en aangesteld.

ART. 90. Dezelve zitten gedurende hun leven, en moeten alle de vereischten bezitten, welke in de Leden van het Staats-Bewind, Art. 29., gevorderd worden. In cas van vacature formeren dezelve een dubbel, by het welk door het Staats-Bewind insgelyks twee Persoonen gevoegd worden, uit welk viertal de electie geschiedt door het Wetgevend Lichaam.

ART. 91. Hetzelve neemt cognitie van, en oordeelt over alle misdryven, door de Leden van het Wetgevend Lichaam, van het Staats-Bewind, en alle Hooge Nationale Amptenaren, begaan in de waarneming hunner bedieningen, zelfs na het eindigen derzelve; en voorts van alle andere misdaden, door dezelve gedurende den tyd hunner bediening bedreven wordende.

ART. 92. Hetzelve oordeelt over alle Actien, waarin het Gemeenebest als Gedaagde wordt aangesproken.

ART. 93. Hetzelve heeft het speciaal toezigt over de Gerechtshoven en Rechtbanken in de Bataafsche Republiek. Het kan derzelve Vonnissen en handelingen voor zoo verre deze met de Wetten aangaande de administratie van Justitie en de form van Rechtspleging strydig zyn, schorssen en vernietigen; en reden tot aanklagt vindende, den Publieken Aanklager gelasten, het recht van het Bataafsche Volk waartenemen: hetzelve zal echter nimmer bevoegd zyn, zich in de beoordeeling der zaak zelve in te laten.

ART. 94. Aan hetzelve valt hooger beroep van alle gewysden, in zaken, welke ter eerster instantie gediend hebben voor de Departementale Gerechtshoven, en zulks achterevolgens het geen de Wet by de alge-

par lui et par le président et cinq membres de la régence commis également à cet effet.

ART. 90. Les membres de la cour de justice nationale conservent leurs fonctions toute leur vie. Ils doivent posséder toutes les qualités requises, par l'article 29 pour les membres de la régence d'état.

En cas de vacance, ils forment une liste de deux personnes auxquelles la régence en adjoint deux autres. De ces quatre personnes le corps-législatif en choisit une.

ART. 91. La haute cour de justice nationale connaît de tous les délits commis par les membres du corps-législatif, de la régence d'état et de tous autres hauts fonctionnaires publics dans l'exercice de leurs fonctions, même après qu'ils ont cessé de les exercer; en un mot, de tous les faits qui auraient pu les rendre criminels pendant leur administration.

ART. 92. Elle prononce dans toutes les causes où la République est directement intéressée comme partie.

ART. 93. Elle exerce une surveillance spéciale sur les cours de justice et les tribunaux de la République Batave.

Elle peut suspendre où casser leurs sentences et leurs procédures, en tant qu'elles sont contraires aux lois relatives à l'administration de la justice et à la forme prescrite.

Si elle trouve qu'il y a lieu à accusation, elle peut charger l'accusateur public de faire valoir les droits du peuple: cependant elle n'est jamais compétente à connaître du fonds des affaires.

ART. 94. Il y a appel, à cette cour, de tous les jugemens rendus dans des causes qui ont été portées, en première instance, aux cours de justice départementales, en suivant à cet égard la marche tracée par la loi, relative-

meene wyze van Procederen dien aangaande zal hebben vastgesteld.

ART. 95. Hetzelve velt geene definitive Vonnissen, ten zy er ten minsten zeven Leden tegenwoordig zyn.

ART. 96. Het zelve alleen verleent Surceance van Betaling, Brieven van Sureté de Corps, en voorts zodanige dispensation als door het Wetgevend Lichaam aan hetzelve zullen worden gedemandeerd, uitgezonderd het verlenen van Brieven van *Venia Ætatis*, welke, achterevolgens Art. 71, aan de Departementale Bestuuren is verbleven:

ART. 97. Er zal herziening of revisie der Vonnissen, by hetzelve geweest, kunnen plaats hebben, uitgezonderd in Criminele Zaken, wanneer aan den Aanklager zyn eisch is ontzegd.

De Adjuncten Reviseurs zullen genomen worden uit de Departementale Gerechtshoven: in welke gevallen al of niet herziening zal plaats hebben, benevens het getal der Adjunct Reviseurs, en de generale orde op dit stuk wordt door de Wet bepaald.

ART. 98. De Publieke Aanklager of Procureur-Generaal by het Nationale Gerechtshof, alsmede de Procureurs-Generaal by de Departementale Gerechtshoven, worden door het Staats-Bewind aangesteld, uit eene nominatie van drie Personen, te formeeren door het Nationaal Gerechtshof en de Departementale Bestuuren respectivelyk.

ART. 99. Behalven den gewonen Publieken Aanklager, worden by dit Gerechtshof aangesteld drie Nationale Procureurs of Syndici, voor de eerstemaal te benoemen op dezelfde wyze, als omtrent de verkiezing der Leden van het Gerechtshof by Art. 89 is bepaald: dezelve zullen moeten zyn *Mees-ters in de Rechten*, en voorts de vereischten bezitten, by Art. 29 voorgeschreven.

Deze drie Personen zullen te samen uitmaken het *Nationaal Syndicaat*. – Ingeval

ment à la forme générale des procédures.

ART. 95. Elle ne prononce jamais de sentences définitives qu'il n'y ait au moins sept de ses membres présents.

ART. 96. Elle accorde sursis de paiement, lettres de sûreté de corps, et généralement toutes dispenses, conformément à l'autorisation qu'elle reçoit à cet effet du corps-législatif, excepté les dispenses d'âge ou lettres de *venia ætatis*, qui, par l'article 71, sont attribuées aux administrations départementales.

ART. 97. Il peut y avoir révision de ses sentences, sauf le cas où, en matière criminelle, les demandes de l'accusateur public n'ont pas été admises.

Les réviseurs adjoints sont tirés des cours de justice départementales.

La loi détermine dans quel cas il peut y avoir révision, le nombre des réviseurs adjoints, et l'ordre général à observer dans la procédure.

ART. 98. L'accusateur public ou le procureur-général près la cour de justice nationale, ainsi que les procureurs-généraux près les cours de justice départementales, sont choisis par la régence d'état sur une liste de trois personnes, formée par la cour de justice nationale et les administrations départementales respectives.

ART. 99. Outre l'accusateur public ordinaire, il est placé près de la haute-cour, trois procureurs nationaux ou syndics, qui, pour la première fois, sont nommés de la même manière qu'il est prescrit par l'article 89, relativement au choix des membres de la haute-cour de justice : ils doivent être docteurs en droit, et réunir, en outre, toutes les qualités requises par l'article 29.

Ces trois personnes forment le *syndicat national*. En cas de vacance, la cour de jus-

van vacature, zal door het Nationaal Gerechtshof eene nominatie worden gemaakt van drie Personen, uit welke de keuze van een nieuw Lid door het Wetgevend Lichaam zal geschieden.

Het Nationaal Syndicaat surveilleert alle Collegien en Magistraten, Nationale en Departementale of mindere Geconstitueerde Autoriteiten, Rechtbanken of Amptenaren, en ziet toe of dezelve ook iets verrichten, strydig met de Constitutie of vastgestelde Wetten, en neemt alle klagten deswegens aan om op dezelve te inquireeren. Zo er reden van beschuldiging door hetzelfde wordt geoordeeld te zyn, institueert hetzelfde zyne aanklagt, bepleit dezelve voor het Nationaal Gerechtshof, hetwelk uitspraak doet zonder hooger beroep, ingeval van vryspraak; doch by condemnatie, wordt, op begeerte van den Aangeklaagden, het Vonnis gereviendeerd door het Nationaal Gerechtshof, met adjunctie van vier Leden uit de Gerechtshoven, door den Gecondemneerden zelven te benoemen. De Aangeklaagden kunnen hunne zaak laten verdedigen, zo ter eester instantie, als in revisie, door zodanige Pleit-bezorgeren, als zy zelve verkiezen. Alle magt en gezag van den Aangeklaagden wordt door de aanklagt dadelyk gesuspendeerd, uitgezonderd der Vergadering van het Wetgevend Lichaam of van het Staats-Bewind.

ART. 100. Die de bevelen van een Aangeklaagden, het zy Magistraat, Collegie of Amptenaar, met uitzondering alleen der beide bovengenoemde Vergaderingen, gehoorzaamt, is schuldigh aan misdaad van *hoog verraad*.

ART. 101. Het Syndicaat oeffent geene magt uit, hoegenaamd, en vermag niemand te laten arresteren, dan na verleende autorisatie van het Gerechtshof, uitgezonderd alleen in het enkel geval, dat eenige Autoriteit of Amptenaar, of ook particuliere Personen, ontdekt wierden dadelyk iets te ondernemen

tice nationale présente une liste de trois personnes, parmi lesquelles le corps-législatif choisi le nouveau syndic.

Le syndicat national surveille tous les collèges et magistratures, les autorités constituées nationales, départementales, ou autres inférieures, les tribunaux et les fonctionnaires publics quelconques.

Il veille à ce qu'il ne se pratique rien de contraire à la constitution ou aux lois établies; il accueille toutes les plaintes qui lui sont adressées à cet égard, afin d'en informer d'office. S'il trouve qu'il y a matière à accusation, il dresse sa plainte, la fait valoir devant la cour de justice nationale, qui juge sans appel, dans le cas où l'accusé est absous; mais s'il est condamné, l'affaire est revue, s'il le désire, par la cour de justice nationale avec adjonction de quatre membres tirés des cours de justice que le condamné aura désignées lui-même.

Les accusés peuvent faire défendre leurs causes, tant en première instance qu'en révision, par tels avoués qu'ils peuvent choisir. Le pouvoir et l'autorité d'un accusé sont suspendus du moment même que la plainte est intentée contre lui, excepté si l'accusation est dirigée contre un membre du corps-législatif ou de la régence d'état.

ART. 100. Celui qui obéit aux ordres d'un accusé, soit magistrat, collègue ou fonctionnaire public, à l'exception des deux seuls corps ci-dessus nommés, se rend coupable de haute-trahison.

ART. 101. Le syndicat n'exerce aucun pouvoir; il ne peut faire arrêter personne sans y être autorisé par la cour de justice nationale, excepté seulement dans le cas où quelque autorité, ou fonctionnaire public, ou quelques particuliers sont pris sur le fait, au moment même où ils sont prêts de mettre

tegen de veiligheid van den Staat en deszelfs Constitutie, of onmiddelyk gereed te zyn om zulks te doen; doch in dit geval moet de reden van het arrest onmiddelyk aan het Nationaal Gerechtshof worden bekend gemaakt, het welk dezelve beoordeelt, en de arrestatie dienvolgens bekrachtigt of annuleert.

Van zodanig arrest zyn echter uitgezonderd de Vergaderingen van het Wetgevend Lichaam en van het Staats-Bewind.

ART. 102. Het Syndicaat kan zyne eigene Leden aanklagen.

ART. 103. Het Nationaal Gerechtshof surveilleert het Syndicaat en deszelfs Leden; en ingeval van eenig misdryf, het zy van concussie of van andere delicten in Officio, het produceeren van valsche bewyzen, omkoping van getuigen, verdonkeringen of verwaarlozing van gefundeerde aanklagten of middelen van verdediging enz., kiest het Nationaal Gerechtshof eene Rechtbank van negen Leden uit de onderscheidene Departementale Gerechtshoven, voor welke hetzelfde zyne aanklagten door by hetzelfde hier toe benoemde Pleitbezorgers doet institueeren.

ART. 104. Het Nationaal Gerechtshof houdt zyn verblyf in de Residentie van het Staats-Bewind.

ART. 105. Ingeval van twyffeling of verschil omtrent het recht verstand van eenig Artikel der Acte van Staatsregeling, zal hetzelfde door het daar by belanghebbend Collegie ter kennis gebragt worden van het Nationaal Gerechtshof, het welk, den Letter der Staatsregeling niet volkomen duidelyk oordeelende, hier van aanschryving zal doen aan het Wetgevend Lichaam, als mede aan het Staats-Bewind, ten einde ieder uit den hunnen te benoemen negen Leden, welke gezamentlyk met de Leden van het Gerechtshof zelve, eene Vergadering zullen uitmaken van zeven en-twintig Persoonen, welke Zit-

à exécution quelque trame ourdie par eux contre la sûreté de l'Etat, ou contre la constitution.

Mais, dans ce cas, les motifs de l'arrestation doivent être immédiatement communiqués à la cour de justice nationale, qui en connaît et confirme ensuite l'arrestation, ou met les prévenus hors de cour.

Les dispositions du présent article ne sont point applicables au corps-législatif, non plus qu'à la régence d'état.

ART. 102. Le syndicat peut accuser ses propres membres.

ART. 103. La cour de justice nationale surveille le syndicat et ses membres; et en cas de malversation, de concussion ou de tout autre délit dans l'exercice de leur charge, comme de produire de fausses pieces, d'acheter des témoins, d'altérer ou de négliger quelque plainte formée ou des moyens de défense, etc. elle forme un tribunal de neuf membres choisis dans les différentes cours de justice départementales, pardevant lequel elle fait exposer sa plainte par des procureurs qu'elle nomme à cet effet.

ART. 104. La cour de justice nationale réside dans le même lieu que la régence d'état.

ART. 105. En cas de doute ou de différend sur le véritable sens de quelque article de l'acte constitutionnel, le collège qui s'y trouve intéressé en donne connaissance à la cour de justice nationale: si elle juge que la lettre de la constitution n'est point parfaitement claire, elle en écrit au corps-législatif, ainsi qu'à la régence d'état, afin qu'ils nomment l'un et l'autre neuf membres qui, réunis à ceux de la cour de justice elle-même, composent une assemblée de vingt-sept personnes. Cette assemblée prend séance par rang d'âge, présidée par le président de la cour nationale, qui expose

ting zullen nemen naar den rang van derzelver ouderdom, onder het Præsidium van den Præsident van het Hof, die den staat van het geschil duidelyk zal voordragen, en by meerderheid doen beslissen. En indien dezelve bevindt dat die duisterheid niet opgehelderd kan worden, zonder authentique interpretatie, zal het voorstel door het Staats-Bewind ter beslissing van de Stemgerechtigde Burgers worden gebracht.

ART. 106. Zodra deze Staatsregeling door het Bataafsche Volk is aangenomen en geproclameerd, benoemt het Uitvoerend Bewind de zeven Leden van het Staats-Bewind, en roept dezelve binnen veertien dagen, tegen een bepaalden dag binnen de Residentie; deze verkiezen dadelyk hunne Medeleden, en geven daarvan kennis aan het Uitvoerend Bewind, om dezelve insgelyks binnen den kortsmogelyken tyd opteroepen; ten einde alsdan het Staats-Bewind te installeren.

Het Staats-Bewind, geconstituëerd zynde, geest hiervan kennis aan het Vertegenwoordigend Lichaam en het Uitvoerend Bewind, welke beide Collegiën zich daarop onmiddelyk dissolveren.

BELOFTE VOOR DE LEDEN VAN HET WETGEVEND LICHAAM

“Ik belove plechtiglyk, dat ik als Lid van het Wetgevend Lichaam, achtervolgens de Staatsregeling, het belang des Bataafschen Volks met al myn vermogen zal helpen, bevorderen, deszelfs rechten zal helpen handhaven, my oprechtelyk en naarstiglyk zal kwyten van alle plichten, my, in myne betrekking, opgelegd; zonder my daar van immer te laten wederhouden, om lief of leed, gunst of ongunst, beloften of geschenken, noch eenige andere zaken: en dat ik, op generlei wyze, zal medewerken of helpen be-

clairement l’objet de la difficulté et fait prononcer à la pluralité des suffrages.

Si l’assemblée ne croit pas que la difficulté puisse être éclaircie par elle, la proposition est renvoyée par la régence d’état à la décision des citoyens actifs.

ART. 106. Aussitôt que le peuple batave aura accepté la présente constitution, et qu’elle aura été proclamée, le directoire exécutif nommera sept membres de la régence d’état, et les convoquera dans la quinzaine, à un jour nommé, dans le lieu de sa résidence : ceux-ci choisiront sur le champ leurs collègues, et donneront connaissance de leur choix au directoire exécutif, pour qu’il les convoque également dans le plus court délai possible, afin de pouvoir procéder à l’installation de la régence d’état.

La régence étant constituée, elle en donne connaissance au corps représentatif et au directoire exécutif ; ces deux collèges se dissolvent aussitôt après avoir reçu cette notification.

PROMESSE DES MEMBRES DU CORPS-LÉGISLATIF

Je promets solennellement que comme membre du corps-législatif, et conformément à l’acte constitutionnel, j’aiderai de tout mon pouvoir à soutenir les intérêts du peuple batave, ainsi qu’à maintenir ses droits, et que je m’acquitterai sincèrement et avec zèle de tous les devoirs qui me sont imposés sous ce rapport, sans m’en départir jamais pour quelque considération que ce puisse être, faveur ou disgrâce, promesses ou présens, ou tout autre chose ; je promets également que je ne concourrai d’aucune

sluiten tot eenig ontwerp, strekkende ter invoering van Erflyke Waardigheden, of afwykende van de gronden eener Volksregeering by Vertegenwoordiging.”

BELOFTE VOOR DE LEDEN VAN HET STAATS-BEWIND

“Ik belove plechtiglyk, dat ik als Lid van het Staats-Bewind, achtervolgens de Staatsregeling, en de magt my by dezelve opgedragen, de belangen des Bataafschen Volks met al myn vermogen zal helpen bevorderen; deszelfs Rechten, Hoogheid en Waardigheid, zal helpen voorstaan; de Onafhangelykheid van het Gemeenebest, en de Vryheid der Ingezetenen, door alle gepaste middelen en wegen, zal helpen bevestigen, handhaven en verzekeren; dat ik my oprechtelyk en naarstiglyk zal kwyten van alle de plichten, my in myne betrekking opgelegd, zonder my daar van immer te laten wederhouden, om lief of leed, gunst of ongunst, beloften of geschenken, noch door eenige andere zaken: en dat ik, op generlei wyze, zal helpen beraamen of besluiten, noch gedogen, dat beraamd of besloten worde, eenig ontwerp, afwykende van de Staatsregeling, of strekkende ter invoering van Erflyke Waardigheden, of stryden de met eene Volksregeering by Vertegenwoordiging; maar integendeel, dat ik, wanneer eenige dergelyke onderneming ter myner kennis mogt komen, dezelve, met alle de magt, welke my is aanvertrouwd, zal tegen gaan en trachten te verhinderen.”

Aldus door het BATAAFSCHE VOLK, op den 1 October 1801, en volgende dagen, goedgekeurd en bekrachtigd; en als zodanig, op den 16 derzelfde Maand, door het UITVOEREND BEWIND der Bataafsche Republiek geproclameerd.²

(Was gearapheerd)

maniere, ni ne prendrai aucune part à toute résolution ou projet qui tendrait à introduire des dignités héréditaires, ou s'écarterait des principes d'un gouvernement populaire représentatif.

PROMESSE DES MEMBRES DE LA RÉGENCE-D'ÉTAT

Je promets solennellement que, comme membre de la régence-d'état, conformément à la constitution et au pouvoir qui m'a été confié, j'aiderai de tout mon pouvoir à soutenir les intérêts du peuple batave, à défendre ses droits, son rang et sa dignité, à consolider, maintenir et assurer l'indépendance de la République et la liberté des citoyens; que je m'acquitterai sincèrement et avec zèle de tous les devoirs qui me sont imposés sous ce rapport, sans m'en départir jamais pour quelque considération que ce puisse être, faveur ou disgrâce, promesses ou présens, ou tout autre chose; et que je n'aiderai jamais, en aucune manière, à former et à arrêter quelque projet qui s'écarterait des principes de la constitution, tendrait à introduire des dignités héréditaires, ou serait contraire à un gouvernement populaire représentatif, et de plus que si je viens à avoir connaissance de quelque entreprise de ce genre, je m'y opposerai et tâcherai de l'empêcher par tous les moyens qui me sont confiés.

A. F. R. E. VAN HAERSOLTE vt.

(Onderstond)

Ter Ordonnantie van hetzelfde,

(Was getekend)

S. DASSEVAEL, I. S.

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Staatsregeling des Bataafschen Volks*, Den Haag: Ter Staats-Drukkery, 1801, 27 p. Het hier gebruikte exemplaar bevindt zich in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag onder signatuur Broch. 2663. De officiële editie van de Staatsregeling is tevens gepubliceerd bij G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 120–138. De tekst van de Staatsregeling is – soms met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook afzonderlijk gedrukt bij J. Allart (Amsterdam 1802), alsmede in de *Staats-Regeling voor de Bataafsche Republiek, en reglementen voor de byzondere Departementen*, Zutphen: bij H.C.A. Thiemen, 1802, in de *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen*, Zalt-bommel 1840, 71–88, in J. van de Poll (ed.), *Verzameling van vaderlandsche wetten en besluiten, uitgevaardigd sedert 22 January 1798 tot 10 July 1810*, Amsterdam, 1840, 207–228 en in W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen. Er is een gedrukte Franse vertaling met de titel *Constitution pour le peuple Batave*, Den Haag: Bij J. van Kleef, 1801, genoemd in de *Naamlijst van Nederduitsche Boeken (...) in ons vaderland uitgekomen* 3, Amsterdam: Bij Saakes, 1804, 274. In Nederland is voor zover bekend geen exemplaar voorhanden. L. de Gou, *De Staatsregeling van 1801. Bronnen voor de totstandkoming* (=Rijks Geschiedkundige Publicatiën, kleine serie 85), Den Haag, 1995, 664–680, vermeldt dat er zich een exemplaar bevindt te Parijs in de Archives du Ministère des Affaires Étrangères (Correspondance Politique Hollande 605 (afdeling 4, stuk 105)), en geeft ook de tekst weer. Een vrijwel identieke Franse vertaling is afgedrukt in de *Gazette Nationale ou Le Moniteur Universel*, no. 39, 9 Brumaire an X (=31 oktober 1801), 153–156. Deze vertaling is in deze uitgave naast de Nederlandse versie opgenomen.

² De Staatsregeling werd zonder dat het Wetgevend Lichaam zich erover had gebogen op 1 oktober 1801 aan een referendum onderworpen. Op 16 oktober 1801 volgde de proclamatie dat de Staatsregeling was aangenomen. De Staatsregeling trad onmiddellijk in werking en bleef van kracht tot 29 april 1805.

¹ Deze tekst komt overeen met de in de *Gazette Nationale ou Le Moniteur Universel*, no. 39, 9 Brumaire an X (=31 oktober 1801), 153–156, gedrukte vertaling van de *Staatsregeling des Bataafschen Volks* van 1801. Die *Staatsregeling* is in deze uitgave naast de Franse versie opgenomen.

² In het origineel staat kennelijk abusievelijk ‘eu égard à’.

³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk ‘ête’.

Staatsregeling des Bataafschen Volks (1805)

Staatsregeling des Bataafschen Volks¹

ALGEMEENE BEPALINGEN

ART. 1. Het geluk van een Volk wordt voornamelijk bevorderd door de wijsheid der Wetten welke het zich geeft.

ART. 2. De Wetten moeten altijd grond zijn op de ondervinding, en, zoo veel mogelijk, zijn ingerigt naar den Geest en de Zeden der Natie, en de bijzondere omstandigheden des Lands.

ART. 3. Het groot beginsel der Maatschappelijke Vrijheid bestaat daarin, dat de Wet gelijke Regten verzekere en gelijke Pligten oplegge aan alle Burgers, zonder onderscheid van rang of geboorte.

ART. 4. Er bestaat geene heerschende Kerk. Het Gouvernement verleent gelijke bescherming aan alle Kerkgenootschappen, binnen dit Gemeenebest bestaande. Het handhaaft dezelve bij de ongestoorde uitoefening van hunne kerkelijke Instellingen, geschikt ter verbreiding van Godsdienstige beginselen en goede zeden, mitsgaders tot handhaving der goede orde. Het neemt de nodige maatregelen, welke de bijzondere omstandigheden van deze Kerkgenootschappen, met betrekking tot de openbare rust en algemeene welvaart, vereischen.

ART. 5. Ieder is onschendbaar in zijne woning; zijns ondanks mag niemand in dezelve treden, ten zij uit kracht van een bevel der daartoe bevoegde Magt.

ART. 6. Niemand kan in hechtenis genomen worden, dan volgens de Wet; niemand

kan veroordeeld worden, dan door den Regter dien de Wet hem toekent, en na alle midelen van verdediging, bij de Wet bepaald, te hebben gehad.

ART. 7. Ieder Burger heeft het regt, om verzoeken of voordragten aan de daartoe bevoegde Magt schriftelijk intedienen, mits die persoonlijk, en niet uit naam van meerderen, worden onderteekend, welk laatste alleen zal kunnen geschieden door of van wegens Ligchamen, wettig zamengesteld en als zoodanig erkend, en dan nog niet anders dan over onderwerpen, tot derzelver bepaalde werkzaamheden behorende.

ART. 8. Alle algemeene Wetten en Bepalingen, welke sedert den jare 1795 hebben gederogeerd aan de pecuniele waarde van Eigendommen of wettig verkregene Bezittingen, zijn aan herziening onderworpen. De vertogen, uit dit Artikel voortvloeiende, kunnen geen onderwerp van regterlijk onderzoek uitmaken. Ieder, die door dezelve Wetten is benadeeld geworden, kan zich deswegens aan den Wetgever vervoegen, die, naar bevind van zaken en op de meest billijke wijze, op de bovengemelde verzoeken zal disponeren.

ART. 9. Het Leenregt blijft afgeschaft. Alle Goederen worden gehouden voor Allodiaal. De Wet zorgt voor de billijke en regmatige schadeloosstelling der grondeigenaren, welke door deze afschaffing blijkbaar zijn benadeeld geworden.

TERRITORIALE VERDEELING DER REPUBLIEK, EN STEMREGT

ART. 10. Het Grondgebied van het Bataafsch Gemeenebest in Europa blijft verdeeld in *Acht* Departementen, welker Grenscheidingsen zullen zijn die der voormalige Gewesten. Het Landschap Drenthe blijft provisioneel vereenigd met het voormalig Gewest Overijssel, zullende door de Wet daaromtrent nadere bepalingen kunnen worden gemaakt; en Bataafsch Brabant een afzonderlijk *Achtste* Departement.

Ameland behoort onder het Departement Vriesland.

Wedde en West-Woldingerland, onder Groningen.

IJsselstein, mitsgaders de Schout-ambten van Benschop en Noord-Polsbroek, als mede Jaarsveld, onder Utrecht.

Vianen, Ameiden, Leerdam en Sommelsdijk, onder Holland.

Kuilenburg en Buren, onder Gelderland.

De Wet bepaalt, aan welk Departement of Departementen de Landen zullen worden toegevoegd, met welke het Gemeenebest reeds is, of verder, als eene aan hetzelfde verschuldigde Schadevergoeding, mogt worden vergroot, mitsgaders zoodanige voormalige Heerlijkheden of Districten, welke tot geen der vorige Gewesten of Departementen behoord hebben; zullende de Wet mede bepalingen kunnen maken omtrent zulke Districten en Plaatsen, wier Jurisdictiën tusschen onderscheidene Gewesten verdeeld of quaestieus is.

ART. 11. Ieder Departement wordt verdeeld in Ringen of Districten, welke door de Wet worden bepaald.

ART. 12. De vereischten tot de uitoefening van het Stemregt blijven, bij provisie, bepaald op den tegenwoordigen voet. De thans bestaande Voorschriften deswegens kunnen gewijzigd worden overeenkomstig

het algemeen belang; deze wijzigingen, echter, kunnen nimmer strijdig zijn met de beginselen van Persoonlijke Onafhankelijkheid en Eigendom.

ART. 13. Leeraren van eenige Godsdienstige Gezindheid zijn niet verkiesbaar tot eenige Posten van Politiek Bestuur.

ART. 14. Krijgslieden stemmen niet, dan ter plaatse hunner vaste woning, afgescheiden van de plaats hunner Garnisoenen.

HET WETGEVEND LIGCHAAM

ART. 15. De titul van het Wetgevend Ligchaam is, HUN HOOG MOGENDE, VERTEGENWOORDIGENDE HET BATAAFSCH GEMEENEBEST; zullende de Vergadering onder den titul van, HOOG MOGENDE HEEREN, worden geadiëerd.

ART. 16. De Oppermagt van het Bataafsche Volk wordt vertegenwoordigd door de Vergadering van Hun Hoog Mogenden met den Raadpensionaris.

ART. 17. Het vaststellen van Wetten behoort aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden.

ART. 18. De Vergadering van Hun Hoog Mogenden bestaat uit *Negentien* Leden, voor den tijd van drie Jaren verkozen, en benoemd door de Leden van de Departementale Besturen in de volgende evenredigheid, te weten:

Door het Departement Holland, *Zeven* Leden;

— het Departement Zeeland, *Een* Lid;

— het Departement Utrecht, *Een* Lid;

en door ieder der overige Departementen, *Twee* Leden.

ART. 19. De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogenden moeten zijn Stemgerechtigde Burgers, bereikt hebbende den

vollen ouderdom van 30 jaren, geboren binnen een der acht Departementen van het Gemeenebest of in de Coloniën of Bezittingen van den Staat; en binnen dat Departement, van wegens het welk zy benoemd worden, gedurende de laatste zes jaren vóór hunne benoeming hebben gewoond: zij mogen elkanderen niet bestaan tot in den vierden graad van bloedverwantschap of zwager-schap. Het vereischte van inwoning sluit niet uit de zoodanigen, die *Reipublicæ causâ* zijn afwezig geweest.

ART. 20. Ter benoeming van een Lid der Vergadering van Hun Hoog Mogenden, zendt het Departementaal Bestuur aan den Raadpensionaris eene Nominatie van vier Personen, binnen het Departement woonachtig. De Raadpensionaris vermindert deze Nominatie tot op twee Personen, waar uit dan vervolgens het Departementaal Bestuur de keuze doet.

ART. 21. Dadelijk na dat de zitting der Vergadering van Hun Hoog Mogenden zal geopend zijn, het gene door den Raadpensionaris verrigt wordt, gaat dezelve Vergadering over tot de benoeming van een President voor die zitting, welke uit haar midden gekozen wordt.

ART. 22. De Vergadering van Hun Hoog Mogenden wordt geadsisteerd door een Griffier. De Raadpensionaris heeft de benoeming van den Griffier van Hun Hoog Mogenden, uit eene Nominatie van twee, buiten de Vergadering genomene Personen, welke Nominatie door dezelve Vergadering aan den Raadpensionaris wordt ingezonden.

ART. 23. Alle Besluiten van de Vergadering van Hun Hoog Mogenden worden geteekend door den President, en gecontrasigneerd door den Griffier hunner Vergadering.

ART. 24. De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogenden brengen hoofde-

lijk hunne stem uit, zonder eenigen last te ontvangen van, of ruggespraak te houden met hun Departement. Zij zijn wegens hun gedrag, in de Vergadering van Hun Hoog Mogenden gehouden, aan de Departementale Besturen geene verantwoording schuldig.

ART. 25. De Leden van de Departementale Besturen, de Secretarissen van Staat, de Leden van den Staatsraad, van den Raad van Financiën en van de Geregtshoven, vermogen geene zitting te nemen in de Vergadering van Hun² Hoog Mogenden, dan na alvorens afstand te hebben gedaan van de Posten, welke zij bij hunne benoeming bekleedden.

ART. 26. De Vergadering van Hun Hoog Mogenden beraadslaagt over geene andere onderwerpen, dan over de zoodanige, welke Haar door den Raadpensionaris worden voorgedragen. Dezelve vereenigt zich met de Voordragt of verwerpt dezelve, zonder daarin eenige verandering of wijziging te maken.

ART. 27. Hun Hoog Mogende, de voorgedragene Wet hebbende goedgekeurd, geven daarvan onmiddellijk kennis aan den Raadpensionaris, welke met de promulgatie en executie daar van belast is. Wanneer Hun Hoog Mogende de voorgedragene Wet verwerpen, geven zij daarvan, met opgave der redenen van weigering, kennis aan den Raadpensionaris, welke als dan hetzelfde Ontwerp, nader gemotiveerd, of met eenige verandering, andermaal kan voordragen.

ART. 28. Aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden is uitsluitend opgedragen het raadplegen over de Algemeene Begrooting van Staatsbehoeften, en alle Augmentatiën van dezelve, welke Haar door den Raadpensionaris worden voorgedragen.

ART. 29. De Vergadering van Hun Hoog Mogenden verleent, op Voordragt van den

Raadpensionaris, na ingenomen advis van het Nationaal Geregtschhof, Gratie, Abolitie of Remissie van Straffen, by regterlyke vonnissen opgelegd.

ART. 30. Hun Hoog Mogende niet vergaderd zijnde, is de Raadpensionaris bevoegd om surcheance van executie van een Vonnis te verleenen. Hij is echter verplicht, de zaak zelve te brengen ter kennis van de Vergadering van Hun Hoog Mogenden, bij hare eerstvolgende bijeenkomst.

ART. 31. Het regt van bekrachtiging van Tractaten van Vrede, Alliantie en Koophandel, behoort bij uitsluiting aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden. De geheime Artikelen, tot zoodanig een Tractaat behorende, zijn aan deze bekrachtiging niet onderworpen. Deze geheime Artikelen mogen echter niet strijdig zijn met de openbare Artikelen, en niet strekken tot afstand van eenig Grondgebied van het Bataafsch Gemeenebest.

ART. 32. Er kan geene Oorlogsverklaring plaats hebben, dan na een voorafgaand Besluit van Hun Hoog Mogenden, op voordragt van den Raadpensionaris genomen.

ART. 33. De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogenden vergaderen gewoonlijk tweemaal in het jaar, en wel bepaaldelijk van den 15 April tot den eersten Junij, en van den eersten December tot den 15 Januarij. Dezelve kunnen door den Raadpensionaris buitengewoon worden zamengeropen, zoo dikwerf als Hij zulks zal goedvinden.

ART. 34. Op den eersten December van elk jaar gaat een derde gedeelte af der Leden van de Vergadering van Hun Hoog Mogenden. De eerste aftreding wordt door het lot en op den dag van derzelve eerste bijeenkomst bepaald, welke eerste aftreding

op den eersten December 1806 zal plaats hebben.

ART. 35. De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogenden genieten, tot schade-loosstelling voor reiskosten en van het verblijf in de Residentie, jaarlijks eene somme van *drie duizend* Guldens.

ART. 36. De aftredende Leden zijn altijd weder verkiesbaar.

ART. 37. Bij het afloopen van elke Zitting, wordt de Vergadering van Hun Hoog Mogenden gescheiden door den Raadpensionaris.

DE RAADPENSIONARIS

ART. 38. De Raadpensionaris vertegenwoordigt, uit kracht der Staatsregeling, de Vergadering van Hun Hoog Mogenden, in alle zaken, het Gouvernement van den Staat betreffende, en oefent de Uitvoerende Magt uit in naam van *Hun Hoog Mogenden, vertegenwoordigende het Bataafsch Gemeenebest*.

ART. 39. De Raadpensionaris wordt verkozen door de Vergadering van Hun Hoog Mogenden, bij volstreckte meerderheid van Stemmen der Negentien Leden. Hij wordt benoemd voor den tijd van vijf jaren, en is altijd weder verkiesbaar.

ART. 40. De eerste Raadpensionaris echter zal zijnen Post bekleeden van de invoering dezer Staatsregeling af tot aan het einde der vijf eerste Jaren na den Vrede met Engeland; zullende het eerste dier vijf Jaren gerekend worden aanvang te nemen met den eersten Januarij na dien Vrede.

ART. 41. De Raadpensionaris heeft het regt, om ten allen tijde, en dus ook vóór het einde der vijf jaren, zijn Post neder te leggen. In dat geval legt hij denzelven neder in den

schoot der Vergadering van Hun Hoog Mogenden. De President der Vergadering van Hun Hoog Mogenden vervangt den Raadpensionaris, in geval van afstand of overlijden, *ad interim*, en zorgt dat ten spoedigsten zijn Opvolger worde benoemd; zijnde dezelfde verplicht, ten dien einde dadelijk de Vergadering van hun Hoog Mogenden zamen te roepen.

ART. 42. De Raadpensionaris moet zijn Stemgerechtigd Burger, bereikt hebben de den ouderdom van vijf en dertig jaren, geboren binnen het Bataafsch Gemeenebest, en gedurende de laatste zes jaren vóór zijne verkiezing in hetzelfde hebben gewoond. De Raadpensionaris mag zijnen onmiddellijken Voorganger niet bestaan in den derden graad van bloedverwantschap of zwager-schap. Het vereischte³ van inwoning sluit niet uit de zoodanigen, die *Reipublicæ causâ* afwezig zijn geweest.

ART. 43. In geen geval oefent de Raadpensionaris eenige Wetgevende Magt uit. Ook vermag hij zich niet te bemoeijen met eenige zaken, welke zijn opgedragen aan het onderzoek van Regtbanken, bij de Wet vastgesteld, noch over de Geldmiddelen van den Staat beschikken anders dan overeenkomstig de Wet.

ART. 44. De Raadpensionaris benoemt een Staatsraad, bestaande uit niet minder dan *Vijf* en niet meer dan *Negen* Leden. De Leden van den Staatsraad moeten dezelve vereischten bezitten, als de Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogenden.

ART. 45. De Raadpensionaris vraagt van den Staatsraad hunne consideratiën en advies over alle zoodanige zaken, als hij zal goedvinden. Hij neemt geen Besluit tot Voordragt eener Wet aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden, dan na alvorens den Staatsraad omtrent het Ontwerp dier Wet te hebben gehoord.

ART. 46. De Raadpensionaris kan in Persoon de door hem ontworpen en voorgestelde Wetten in de Vergadering van Hun Hoog Mogenden komen adstrueeren, of zulks in zijn naam laten doen door Leden van den Staatsraad.

ART. 47. De Raadpensionaris benoemt eenen Algemeenen Secretaris van Staat, belast met het contrasigneren van alle Acten, door hem uitgevaardigd.

ART. 48. De Raadpensionaris benoemt voorts een Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche Zaken, een Secretaris van Staat voor de Zaken der Marine, een Secretaris van Staat voor de Zaken van Oorlog, een Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, en een Secretaris van Staat voor de Financiën, met een Raad van Financiën, bestaande uit drie adviserende Leden.

ART. 49. Alle Buitenlandsche Ministers, alle Zee- en Land-Officieren, alle Nationale Ambtenaren van den Staat, en alle Leden van Regtbanken, tot de Zaken van het Algemeen Bestuur behorende, worden door den Raadpensionaris aangesteld; met uitzondering der Leden van het Nationaal Geregts-hof, waaromtrent bij Art. 79 bepalingen zijn gemaakt.

ART. 50. De Raadpensionaris beschikt over de Vloten en Legers van het Bataafsch Gemeenebest. De Militaire Rangén worden door hem bepaald en toegewezen.

ART. 51. De Raadpensionaris zorgt voor de veiligheid en de waardigheid van den Staat, voor de ongestoorde administratie der Justitie, en voor de handhaving en uitvoering der Wetten; en is belast met de Hooge Politie in de geheele Republiek, zoo wel in burgerlijke als kerkelijke Zaken.

ART. 52. De Raadpensionaris heeft de bestelling van de Regering der Plaats, alwaar het Gouvernement resideert.

ART. 53. Alle Acten van het Gouvernement worden uitgevaardigd in naam van *Hun Hoog Mogenden, vertegenwoordigende het Bataafsch Gemeenebest*; dezelve Acten zijn geteekend door den Raadpensionaris, en door den Algemeenen Secretaris van Staat gecontrasigneerd.

ART. 54. In alle zijne betrekkingen en handelingen tot en met de Vergadering van Hun Hoog Mogenden, komt hij voor onder den individueelen naam van Raadpensionaris. De Voordragten, door hem aan de Vergadering gedaan, beginnen met het navolgende Formulier:

De Raadpensionaris aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden, vertegenwoordigende het Bataafsch Gemeenebest.

ART. 55. De Acten, door de Vergadering van Hun Hoog Mogenden geadresseerd aan den Raadpensionaris, dragen het navolgende Formulier:

De Vergadering van Hun Hoog Mogenden, vertegenwoordigende het Bataafsch Gemeenebest, aan Zyne Excellentie, den Heere Raadpensionaris.

ART. 56. De Raadpensionaris heeft het Opperbestuur der Nationale Geldmiddelen. Hij bepaalt de vaste Jaarwedden der Nationale Ambtenaren van den Staat.

ART. 57. Insgelijks verleent hij de Pensioenen, volgens de bepalingen, daaromtrent door de Wet gemaakt.

ART. 58. Op den eersten dag der Naarszitting van Hun Hoog Mogenden, levert de Raadpensionaris aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden in, eene algemeene en gedetailleerde Begrooting van Staatsbehoeften over het volgende jaar. De Vergadering van Hun Hoog Mogenden kan daar in geene veranderingen maken. Dezelve bewilligt daarin, of verwerpt deze Algemeene Begrooting.

ART. 59. Op deze Algemeene Begrooting wordt eene Post uitgetrokken, gestedineerd voor objecten welke uit haren aard voor geene specificatie vatbaar zijn; over het bedragen van dezelve beschikt de Raadpensionaris ten dienste van den Staat, ook tot goedmaking der kosten, welke worden vereischt om den Post, welke Hem is toevertrouwd, op eene waardige en betamelijke wijze te bekleeden, mitsgaders ter betaling der onkosten voor zijne particuliere Bureaux, en van de Personen daarop geëmployeerd; zullende, tot justificatie van het gebruik der gemelde Somme, alleen worden vereischt eene plegtige Verklaring, door den Raadpensionaris eigenhandig onderteekend, *dat dezelve uitsluitend gestrekt hebbe voor den dienst en het belang van den Staat, en geenszins tot verrijking van Hem of de zijnen.*

ART. 60. De middelen van Financiën zullen aanvankelijk blijven voortduren op den voet, zoo als dezelve in ieder der Departementen tegenwoordig bestaan. Het behoort echter onder de eerste en voornaamste zorgen van den Raadpensionaris, zich onledig te houden met de overweging van alles, wat strekken kan om de Inkomsten van den Staat te vermeederen, alle takken van Bestuur en Administratie te vereenvoudigen, en overal de strengste bezuiniging in te voeren; mitsgaders ontwerpen van Wetten voortedragen, het zij om de tegenwoordige Belastingen te verbeteren, het zij om een algemeen Systema van Financiën te doen aannemen, waar door de tegenwoordig bestaande Departementale Belastingen zouden kunnen Worden vervangen.

ART. 61. Er zal eene Nationale Rekenkamer zijn, bestaande uit niet minder dan *Vijf* en niet meer dan *Negen* Leden. Bij vacature zendt de Vergadering van Hun Hoog Mogenden aan den Raadpensionaris eene Nominatie van zes Personen, welke door den Raadpensionaris tot op de helft wordt

verminderd, waar uit de Vergadering van Hun Hoog Mogenden de verkiezing doet.

DEPARTEMENTALE EN GEMEENTE-BESTUREN

ART. 62. De Departementale Besturen behouden bij provisie hunne tegenwoordige organisatie. Deze organisatie, echter, zal aan herziening onderworpen zyn, voornamelyk ten oogmerke hebbende de juiste bepaling van derzelve gezag, vooral met betrekking tot de magt van het Nationaal Gouvernement, de vereenvoudiging der Administratie en de invoering van de hoogstmogelyke bezuiniging in alle deelen van dezelve. De maatregelen, daartoe strekkende, zullen door den Raadpensionaris aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden worden voorgedragen.

ART. 63. De Departementale Besturen vermogen geene Besluiten te nemen, strijdig met de Algemeene Wetten of het Algemeen Belang van het Gemeenebest. Ingevalle zulks mogt plaats grijpen, is de Raadpensionaris bevoegd dezelve Besluiten te schorsen en te doen intrekken.

ART. 64. De Departementale Besturen zijn niet bevoegd tot het heffen van Departementale Belastingen, dan na alvorens daartoe te zijn geautoriseerd door een Besluit van Hun Hoog Mogenden, genomen op eene stellige en uitdrukkelijke Voordragt van den Raadpensionaris.

ART. 65. De Departementale Belastingen, door de Vergadering van Hun Hoog Mogenden op den voet van het voorgaande Artikel vastgesteld, zullen niet mogen betreffen den *Doorvoer door*, den *Uitvoer naar* of den *Invoer uit* eenig ander Departement; zullende mede de voortbrengselen van den grond of de nijverheid van andere Departementen nimmer mogen worden

bezwaard boven die van het Departement zelve, alwaar de Belasting geheven wordt.

ART. 66. Iedere Stad, District of Dorp, heeft zijn eigen Gemeentebestuur, ingerigt op zoodanigen voet, als met de plaatselijke omstandigheden het meest overeenkomstig zal worden bevonden. De gemelde Gemeente-Besturen kunnen te dien einde aan de Departementale Besturen de noodige Voordragten doen, mits gegrond zijnde op het beginsel van Volkskeuze en van eene geregelde afwisseling.

ART. 67. Iedere Gemeente heeft de beschikking over hare huishoudelijke belangen; zij legt geene Plaatselijke Belastingen op, dan ingevolge de algemeene bepalingen, bij de Wet vaststellen, en niet anders dan met overleg van Gecommitteerden uit de Gemeente, gekozen door de Stemgeregtigde Burgers, na bekomene autorisatie van het Departementaal Bestuur, aan het welk alle plaatselijke Belastingen of Geldligtingen ter goed- of afkeuring moeten gezonden worden. Ten aanzien dezer Belastingen moet worden in acht genomen, dat noch de *Doorvoer door*, noch de *Uit- of Invoer naar* of *van* andere Steden of Plaatsen, worde belast; noch ook de voortbrengselen van den grond of de nijverheid van andere Steden of Plaatsen bezwaard boven die van de Plaats zelve, waar de Belasting gelegd wordt. Ook zullen deze Plaatselijke Belastingen aan de middelen van de Nationale Financiën niet mogen hinderlijk zijn. In zulk een geval is de Raadpensionaris gehouden de invoering daar van tegentegaan; en wordt, ter bevordering van dit oogmerk, door de Departementale Besturen, van alle door hen goedgekeurde Plaatselijke Belastingen onverwijld geïnformeerd.

ART. 68. Leden van het Gemeente-Bestuur kunnen onder geen voorwendsel in persoon, door de Departementale Besturen, tot verantwoording worden opgeroepen. Zij

kunnen alleen, wegens verzuim in hunne Plaatselijke Bediening, te regt gesteld worden voor het Departementaal Gerechtshof.

REGTERLIJKE MAGT

ART. 69. De Regterlijke Magt wordt alleen uitgeoefend door Regters, ingevolge de Staatsregeling aangesteld. Geene Politieke Magt oefent eenigen invloed op de Regterlijke Magt uit.

ART. 70. In geene Regtbanken zullen de Leden, bij derzelver aanstelling, elkander onderling, of ook den Publieken Aanklager bij dezelve, bestaan tot in den vierden graad van bloedverwantschap of zwager-schap. Niemand kan den Post van Regter of Publieken Aanklager waarnemen, die niet is Stemgerechtigd Burger, en den vollen ouderdom van 25 jaren niet bereikt heeft.

ART. 71. Alle Regters zijn gehouden, des verzogt, de Vonnissen van elkander, welke in kracht van gewijsde gaan, ter executie te helpen stellen, mitsgaders over en weder de zoogenaamde Letteren Requisitoriaal te doen respecteren. Ingeval van geschil dienaangaande, staat de beslissing deswegens, gelijk mede van alle Jurisdicte-quæstiën, wanneer Partijen onder hetzelfde Departementaal Gerechtshof behooren, aan het laatstgemelde, en anders aan het Nationaal Gerechtshof.

ART. 72. In alle criminele vonnissen wordt het misdrijf van den veroordeelden uitgedrukt, op poene van nulliteit.

ART. 73. Alle Vonnissen moeten met open deuren worden gepronuntiëerd. Nimmer heeft eenige verbeurdverklaring van goederen plaats. Er wordt overal Regt gesproken *in naam en van wegens het Bataaf-sche Volk*.

ART. 74. De manier van procederen, zoo voor het Nationaal Gerechtshof, de Hooge

Militaire Vierschaar, en de Departementale Gerechtshoven, als mede voor alle andere Regtbanken, wordt door de Wet bepaald.

ART. 75. Het Krijgsvolk te Water en te Lande blijft, met betrekking tot alle civiele zaken en commune delicten, onderworpen aan den Burgerlijken Rechter.

ART. 76. Er zal eene Hooge Militaire Vierschaar zijn, voor welke het Krijgsvolk te Water en te Lande, mitsgaders de Commissievaarders, wegens militaire delicten, zal worden te regt gesteld.

ART. 77. De Wet bepaalt de Judicature in cas van fraude of contraventie der Gemeene Middelen en Belastingen.

ART. 78. Het Nationaal Gerechtshof zal bestaan uit *Negen* Leden. De Leden van dit Gerechtshof zullen dezelfde vereischten bezitten, als de Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogenden.

ART. 79. Bij vacature zenden de overige Leden eene Nominatie van drie Personen aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden, welke daar uit de verkiezing doet.

De Raadpensionaris heeft de aanstelling van den Publieken Aanklager bij het Nationaal Gerechtshof, en van de Publieke Aanklagers bij de Departementale Gerechtshoven, uit eene Nominatie van drie Personen, door het Hof, bij het welk de vacature voorvalt, te formeren.

ART. 80. Het Nationaal Gerechtshof neemt kennis van, en oordeelt over alle misdrijven, door de Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogenden en de Hooge Ambtenaren van Staat begaan.

De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogenden en de Hooge Ambtenaren van Staat zullen ten allen tijde voor het gemelde Gerechtshof te regt staan wegens misdrijven, welke met betrekking tot de waarneming hunner functiën aan hun worden te laste

gelegd. Het zelfde zal plaats hebben wegens gewone misdaden, in den loop hunner functiën begaan; doch, tot het burgerlijk leven terug gekeerd, zullen zij wegens alle commune delicten voor den gewonen burgerlijken Regter te regt gesteld worden.

ART. 81. Het Nationaal Gerechtshof oordeelt over alle actiën, waarin het Gemeenebest als Gedaagde wordt aangesproken.

ART. 82. Wanneer het Gemeenebest, of wel eenige Gemeene Lands Collegiën, Ontvangers, Rentmeesters of andere Agendarissen, in derzelver qualiteit, voor het Nationaal Gerechtshof in regten betrokken worden, zullen Hun Hoog Mogende, op Voordragt van den Raadpensionaris, het algemeen belang zulks vorderende, hetzelfde Hof kunnen aanschrijven, om met de cognitie der zaak, het zij voor een bepaalden, het zij voor een onbepaalden tijd, te supersederen; en is het Nationaal Gerechtshof verplicht, aan zoodanige aanschrijving te defereren: zullende de Raadpensionaris, Hun Hoog Mog. niet vergaderd zijnde, tot het doen van eene provisionele aanschrijving tot dat oogmerk bevoegd zijn.

ART. 83. Het Nationaal Gerechtshof heeft het speciaal toezigt over de Gerechtshoven en Regtbanken in het Bataafsch Gemeenebest. Het kan derzelver vonnissen en handelingen, voor zoo verre deze met de Wetten aangaande de administratie der Justitie en de form van regtspleging strijdig zijn, schorsen en vernietigen; hetzelfde zal echter nimmer bevoegd zijn zich in de beoordeling der zaak zelve intelaten.

ART. 84. Aan het Nationaal Gerechtshof valt hooger beroep van alle gewijsden in zaken, welke ter eerster instantie gediend hebben voor de Departementale Gerechtshoven.

De Wet bepaalt de manier van procederen ten dezen opzigte.

ART. 85. Het Nationaal Gerechtshof velt geene definitive Vonnissen, ten zij er ten minsten *zeven* Leden tegenwoordig zijn.

ART. 86. Het Nationaal Gerechtshof verleent Surcheance van Betaling, Brieven van Sureté de Corps, en voorts zoodanige dispensatiën, als door de Wet aan hetzelfde zullen worden opgedragen.

ART. 87. Met betrekking tot alles, wat tot de Regterlijke Magt behoort, het getal en de organisatie van Gerechtshoven en Regtbanken, het zij burgerlijke, het zij militaire, wordt aan het Gouvernement overgelaten, om daaromtrent aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden zoodanige veranderingen en verbeteringen voortedragen, als in vervolg van tijd wenschelijk zal bevonden worden.

Eed voor de Leden van het Wetgevend Ligchaam

“Ik belove en zwere, dat ik, als Lid van het Wetgevend Ligchaam, achtervolgens de Staatsregeling, het belang des Bataafsch Volks met al mijn vermogen zal helpen bevorderen, deszelfs regten zal helpen handhaven, mij opregtelijk en naarstelijk zal kwijten van alle pligten, mij in voormelde betrekking opgelegd, zonder mij daar van immer te laten weêrhouden, om lief of leed, gunst of ongunst, beloften of geschenken, noch eenige andere zaken.”

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!

Eed voor den Raadpensionaris.

“Ik belove en zwere, dat ik, als Raadpensionaris, achtervolgens de Staatsregeling, en de magt mij bij dezelve opgedragen, de belangen des Bataafsch Volks met al mijn vermogen zal bevorderen, deszelfs regten, hoogheid en waardigheid, zal voorstaan, de onafhankelijkheid van het Gemeenebest en de vrijheid der Ingezetenen door alle gepaste middelen en wegen zal bevestigen, handhaven en verzekeren; dat ik mij opregtelijk

en naarstelijk zal kwijten van alle de pligten, mij in voormelde betrekking opgelegd, zonder mij daar van immer te laten weêrhouden, om lief of leed, gunst of ongunst, beloften of geschenken, of andere zaken.”

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!

Aldus door het BATAAFSCHE VOLK, op den 9 April 1805 en volgende dagen, goedgekeurd en bekrachtigd; en als zoodanig, op den 26 derzelfde Maand, door het STAATSBEWIND der Bataafsche Republiek gepronounceerd.⁴

(Was gearapheerd)

J. B. BICKER vt;

(Onderstond)

Ter Ordonnantie van het Staats-Bewind.

(Was getekend)

C. G. HULTMAN.

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Staatsregeling des Bataafschen Volks*, Den Haag: Ter Staats-Drukkerij, 1805, 31 p. Het gebruikte exemplaar be-

vindt zich in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag onder signatuur 541 H 32. De officiële editie van de Staatsregeling is tevens gepubliceerd in G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achter-eenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 141–152. De tekst van de Staatsregeling is – soms met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook gedrukt in de *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen*, Zalt-bommel, 1840, 89–100, in J. van de Poll (ed.), *Verzameling van vaderlandsche wetten en besluiten, uitgevaardigd sedert 22 January 1798 tot 10 July 1810*, Amsterdam, 1840, 281–295 en in W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen.

² In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘Hnn’.

³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘vereischre’.

⁴ De Staatsregeling is volgens publicatie van 26 april 1805 door de stembevoegden aanvaard en trad op 29 april 1805 in werking. Zij is nooit gewijzigd. Zij bleef ook na de invoering van het koningschap in 1806 door het Tractaat van 24 mei 1806, het Decreet van 5 juni 1806 en de bijbehorende Constitutionele Wetten provisioneel van kracht voor zover zij niet strijdig was met de bepalingen uit genoemde besluiten. Zij kwam, samen met de genoemde besluiten, te vervallen met de invoering van de Constitutie van 7 augustus 1806.

Grondwet van Nederland (1806)

[Decreet, Tractaat, Constitutionele Wetten]¹

DECREET

LOUIS NAPOLEON, door de Gratie Gods en de Constitutioneele Wetten van den Staat, Koning van Holland, aan allen die genen, welke deze zullen zien en lezen, Salut!

Doen te weten aan allen, dat Wij, met goedkeuring van zijne Majesteit den Keizer en Koning NAPOLEON, onzen Doorluchtigen Broeder, hebben aangenomen en aanneemen de Koninklijke waardigheid van Holland, overeenkomstig met de wensch van het Land, met de Constitutioneele Wetten, en met het Tractaat, op heden met de wederzijdsche Ratificatiën door de Gedeputeerden van de Hollandsche Natie aan ons aangeboden.

Bij onze komst op den Troon zal onze dierbaarste zorg zijn voor de belangen van ons Volk te waken. Wij zullen steeds ter harte nemen om aan hetzelfde gedurige en menigvuldige blijken te geven van onze liefde en van onze bezorgdheid; handhavende te dien einde de vrijheid van alle onze Onderdanen, mitsgaders hunne Regten, en ons geduriglijk met hun welzijn bezig houdende.

De onafhankelijkheid van het Koninkrijk is gewaarborgd door Zijne Majesteit den Keizer en Koning. – De Constitutioneele Wetten, mitsgaders onze vaste wil, strekken niet minder aan een iegelijk, ten waarborge voor zijne Schuldeisschen op den Staat, voor zijne Persoonlijke veiligheid, en voor zijne gewetens vrijheid.

Het is na deze verklaring, dat wij gedecreteerd hebben en decreteeren bij deze.

ART. 1. Onze Ministers van de Marine en Finantiën, benoemd bij ons Decreet van heden, zullen dadelijk hunne functiën aanvaarden. De overige Ministers zullen voortgaan met hunne functiën tot naderen last waar te nemen.

ART. 2. Alle de Geconstitueerde Autoriteiten hoegenaamd, Burgerlijke en Militaire, zullen voortgaan hunne functiën waarteneemen, tot dat daarin nader of anders zal zijn voorzien.

ART. 3. Dadelijk worden op de meest volledige wijze openbaar gemaakt, de Constitutioneele Wetten van Staat, met het Tractaat, den 24 Mei dezes Jaars te Parijs gesloten, tusschen Zijne Majesteit den Keizer en Koning, en de Bataafsche Republiek, zoo als dezelve hier achter zijn uitgedrukt, mitsgaders het tegenwoordig Decreet.

Dienvolgens gelasten en bevelen Wij, dat deze zal worden afgekondigd en aangeplakt, alomme daar zulks behoort, met last aan allen dien het aangaat, om te zorgen, dat aan den inhoud dezes stiptelijk worde voldaan.

Gegeven te Parijs, den vijfdten Junij van het Jaar achttien honderd en zes, zijnde het eerste Jaar van onze Regeringe.²

(Geteekend)

LOUIS.

(Lagerstaat)

Van wegens den Koning.

Voor den Secretaris van Staat.

De Minister der Marine.
(Geteekend)

VERHUELL.

TRACTAAT

Zijne Keizerlijke en Koninklijke Majesteit NAPOLEON, Keizer der Franschen en Koning van Italiën, en de Vergadering van Hun Hoog Mogende, vertegenwoordigende de Bataafsche Republiek, gepresideerd door Zijne Excellentie den Heer Raadpensionaris, vergezeld van den Staats-Raad, van den Algemeenen Secretaris van Staat en van de Ministers, Secretarissen van Staat; overwegende.

In de eerste plaats: Dat in de tegenwoordige³ algemeene gesteldheid van zaken en betrekkingen in Europa, een Regering, welke zich van eene voortdurende klem niet kan verzekerd houden, aan 't oogmerk van zijne instelling niet kan beantwoorden.

In de tweede plaats: Dat eene afwisselende vernieuwing van het hoofd van den Staat steeds in Holland zal opleveren eene bron van oneenigheden, en Buitenlandsch een gedurig onderwerp van bewegingen en geschil tusschen de Mogendheden, het zij in vriendschap het zij in vijandschap, zich met Holland bevindende.

In de derde plaats: Dat eene Erfelijke Regering alleen kan waarborgen, de geruste bezitting van al 't geen 't welk aan 't Volk van Holland dierbaar is, met name de vrije uitoefening van zijne Godsdienst, de bewaring van zijne Wetten, zijne staatkundige Onafhankelijkheid en zijne burgerlijke Vrijheid.

In de vierde plaats: Dat zijne voornaamste belangen gelegen zijn zich te verzekeren van eene magtige bescherming, onder welke hetzelfde vrijelijk zijne nijverheid moge uitoefenen, en zich handhaven in 't bezit

van zijn Grondgebied, van zijn Koophandel, en van zijn Volkplantingen.

In de vijfde plaats: Dat het Fransche Keizerrijk een zeer wezentlijk belang heeft in 't geluk van 't Volk van Holland, in de voorspoed van dezen Staat, en in de duurzaamheid van zijne instellingen, zoo wel uit aanmerking, dat de noordelijke Grenzen van dit Keizerrijk zijn open liggende, en van sterke Vestingen ontbloot, als met betrekking tot deszelfs algemeene staatkundige grondbeginzelen en belangen.

Hebben tot derzelver Ministers Plenipotentiarissen benoemd, te weten:

Zijne Majesteit de Keizer der Franschen en Koning van Italiën, den Heer *Charles Maurice Talleyrand*, Groot-Kamerheer, Minister van Buitenlandsche Zaken, Groot Kruis van het Legioen van Eer, Ridder van de Orde van den Zwart en Rooden Adelaar van Pruissen, van de Orde van St. Hubert, enz. enz.

En Zijne Excellentie de Heer Raadpensionaris, de Heeren *Carel Hendrik Verhuell*, Vice-Admiraal en Minister van de Marine der Bataafsche Republiek, Lid van het Legioen van Eer.

Isaac Jan Alexander Gogel, Minister van Finantiën.

Jan van Styrum, Lid ter Vergadering van Hun Hoog Mogende.

Willem Six, Lid van den Staats-Raad, en

Gerard Brantsen, Minister Plenipotentiaris der Bataafsche Republiek bij Zijne Keizerlijke en Koninklijke Majesteit, Lid van het Legioen van Eer.

Dewelke, na hunne Volmagten te hebben uitgewisseld, zijn overeen gekomen van het navolgende.

ART. 1. Zijne Majesteit de Keizer der Franschen, Koning van Italiën, zoo voor

hem, als voor zijne Erfgenamen en Opvolgers voor altijd, garanteert aan het Volk van Holland de handhaving zijner Constitutioneële Wetten, zijne onafhankelijkheid, de integriteit van zijne Bezittingen in de beide Werelden, zijne Staatkundige, Burgerlijke en Godsdienstige Vrijheid, zoo als dezelve bij de thans vigerende Wetten zijn verzekerd, mitsgaders de vernietiging van alle Privilegiën in het Stuk van Belastingen.

ART. 2. Op de plegtige Aanvraag van Hun Hoog Mogende, vertegenwoordigende de Bataafsche Republiek, dat de PRINS LOUIS NAPOLEON, moge worden benoemd en gekroond tot Erfelijken en Constitutionelen Koning van Holland, zoo voldeet zijne Majesteit aan dat verlangen, autoriserende dienvolgens den PRINSE LODEWIJK NAPOLEON, om de Kroon van Holland aantenemen, ten einde bekleed te worden door hem, en door zijne Natuurlijke, Wettige en Mannelijke Afkomelingen, bij orde van eerstgeboorte, met altoosdurende uitsluiting der Vrouwen, en van derzelve Afkomelingen.

Ingevolge van deze autorisatie, zoo zal de PRINS LODEWIJK NAPOLEON, deze Kroon Bezitten met den Titel van Koning van Holland, en met alle de magt en het gezag, welke bepaald zullen zijn door de Constitutioneële Wetten, bij den Keizer NAPOLEON, in het vorige Artikel geuarandeerd.

Niettemin is hier mede bedongen, dat de Kronen van Vrankrijk en van Holland nimmer op hetzelfde Hoofd vereenigd zullen kunnen worden.

ART. 3. Het Domein van de Kroon zal bestaan:

In de eerste plaats, uit een Paleis in den Haag, het geen tot verblijf van het Koninklijke Huis bestemd zal zijn.

In de tweede plaats, uit het Paleis in het Bosch in 's Gravenhage.

In de derde plaats, uit het Domein van Soestdijk.

In de vierde plaats, uit een Inkomst van vijfmaal honderd duizend Guldens in vaste Goederen.

De Wet voor den Staat verzekerd daarboven aan den Koning eene jaarlijksche Somme van vijftien⁴ maal honderd duizend Guldens, Hollandsch contant Geld, ieder maand bij twaalfde gedeelten, maandelijks te betalen.

ART. 4. Ingeval van minderjarigheid, zoo behoort het Regentschap van regtswegen aan de Koningin. Bij ontstentenis van Hoogstdezelve, zoo wordt de Regent van het Koninkrijk door den Keizer der Franschen, in hoedanigheid van altoos durend opperhoofd der Keizerlijke Famille, benoemd uit de Prinsen van den Bloede, en, bij ontstentenis, uit de Nationalen van het Land.

De minderjarigheid der Koningen, eindigt met den volkomen ouderdom van achttien jaren.

ART. 5. Het Lijftogt-Goed van de Koningin zal bij Huwelijksche Voorwaarden bepaald worden. Voor ditmaal is overeengekomen, dat hetzelfde zijn zal van eene jaarlijksche Somme van twemaal honderd en vijftig duizend Guldens, dewelke uit het Domein van de Kroon opgebragt zal worden. Deze Somme afgetrokken zijnde, zal de helft van de overblijvende inkomsten van de Kroon duren tot bekostiging van het onderhoud van het Huis van den minderjarigen Koning, terwijl de andere helft voor de onkosten van het Regentschap zal zijn.

ART. 6. De Koning van Holland zal altoosdurend Groot Dignitaris van het Keizerrijk zijn, onder den Titel van Groot-Connetable.

De Functiën van deze Hooge Waardigheid, zullen niettemin ter keuze van zijne Majesteit den Keizer der Franschen, door eenen Prins Vice Connetable vervuld kunnen worden, wanneer zijne Majesteit goed

mogte vinden, deze Waardigheid daartestellen.

ART. 7. De Leden van het Regerend Huis in Holland, zullen persoonlijk ondergeschikt blijven aan de instelling van het Constitutioneel Statut van Frankrijk, van den 30 Maart jongstleden, uitmakende de Wet, betreffende de Keizerlijke Famille van Frankrijk.

ART. 8. De Ambten en Bedieningen van den Staat, buiten die gene, welke behooren tot den persoonlijken dienst van het Huis des Konings, zullen aan geene anderen dan aan Nationale, kunnen worden toevertrouwd.

ART. 9. De Koninklijke Wapens zullen zijn de oude Wapenen van den Staat, gecarteleerd met den Franschen Keizerlijken Adelaar en gekroond met de Koninklijke Kroon.

ART. 10. 'Er zal onmiddelijk tusschen de contracteerende Mogendheden een Tractaat van Commercie worden gesloten, volgens het welk de Hollandsche Onderdanen in de Havens van Frankrijk en op deszelfs Grondgebied, ten allen tijde zullen behandeld worden, even als de Natie, welke het meest bijzonderlijk begunstigd zal zijn.

Zijne Majesteit de Keizer en Koning, verbindt zich bij de Barbarijsche Mogendheden te intervenueeren, op dat de Hollandsche Vlag door dezelve, even gelijk de Fransche Keizerlijke Vlag, worde geëerbiedigd.

De bekrachtigingen van het tegenwoordig Tractaat, zullen binnen den tijd van tien dagen geteekend en uitgewisseld worden.

Gedaan te Parijs, den 24 Mei 1806.
[Geteekend]

(L. S.) C. M. TALLEYRAND.

(L. S.) C. H. VERHUELL.

(L. S.) I. J. A. GOGEL.

(L. S.) J. VAN STYRUM.

(L. S.) W. SIX.

(L. S.) G. BRANTSSEN.

CONSTITUTIONELE WETTEN

Eerste Afdeeling *Algemeene Bepalingen*

ART. 1. De Constitutionele Wetten thans vigeerende, inzonderheid de Constitutie van den Jare 1805, gelijk mede de Burgerlijke, Staatkundige en Godsdienstige Wetten, tegenwoordig in de Bataafsche Republiek in gebruik, waar van de uitoefening, overeenkomstig is⁵ met de bepalingen van 't Tractaat, op den 24⁶ Mei dezes jaars, tusschen Zijne Majesteit den Keizer der Franschen en Koning van Italiën, en de Bataafsche Republiek, gesloten, zullen in hun geheel bewaard blijven, met uitzondering alleenlijk van de zoodanige, welke uitdrukkelijk door de tegenwoordige Constitutionele Wetten zullen vernietigd zijn.

ART. 2. De Regering der Hollandsche Koloniën wordt door bijzondere Wetten bepaald, de Ontvangst en Uitgaave der Koloniën, zullen beschouwd worden, als uitmakende een gedeelte der Ontvangst en Uitgaven van den Staat.

ART. 3. De publieke Schuld van den Staat wordt hier mede gewaarborgd.

ART. 4. De Hollandsche Taal zal bij voortduring, uitsluitender wijze, gebruikt worden voor de Wetten, Publicatiën, Ordonnantiën, Vonnissen, en voor alle andere publieke Documenten, zonder eenige uitzondering.

ART. 5. Geene verandering zal in het gehalte of gewigt der Munt-Speciën gemaakt

worden, ten zij uit kracht van eene bijzondere Wet.

ART. 6. De voormalige Vlag van den Staat zal behouden worden.

ART. 7. De Staats-raad zal bestaan uit dertien Leden, de Ministers zullen Rang, Zitting, en delibereerende Stem in den Staats-raad hebben.

Tweede Afdeeling

*Van den Godsdienst*⁷

ART. 1. De Koning en de Wet verlenen gelijke bescherming aan alle de Godsdiensten, welke in den Staat worden uitgeoefend; door hun gezag wordt bepaald al het geen noodzakelijk geoordeeld wordt, betreffende de Organisatie, de Bescherming, en de uitoefening van alle Eerediensten.

Alle uitoefening van Godsdienst, wordt binnen de Muren der Kerken van alle de verschillende gezindheden bepaald.

ART. 2. De Koning geniet in zijne Paleizen, mitsgaders in alle Plaatsen, alwaar hij resideeren zal, de vrije en openbare uitoefening van zijnen Godsdienst.

Derde Afdeeling

Van den Koning

ART. 1. De Koning heeft bij uitsluiting, en zonder bepaling, de volle uitoefening der Regering, en van alle de magt, benoodigd, om de uitvoering der Wetten te verzekeren, en dezelve te doen eerbiedigen. Hij begeeft de Burgerlijke en Militaire Ambten en Bedieningen, waarvan de benoeming bij de vorige Wetten aan den Raadpensionaris is toegekend. Hij heeft het volstrekt genot der Preëminentien en Voorregten, tot nu toe aan deze Waardigheid verknocht.

De Munten van den Staat worden met zijn beeldtenis geslagen.

Het regt wordt in zijn naam uitgeoefend.

Hij heeft 't regt van gratie, abolitie, of remissie van straffen, bij Regterlijke Vonnis opgelegd, te verleen; niettemin vermag Hij dat regt niet uitte oefenen,⁸ dan na alvorens in geheimen Rade de Leden van 't Nationaal Geregts hof te hebben gehoord.

ART. 2. Bij den dood des Konings zal de bewaring van den minderjarigen Koning steeds toebetrouwd zijn aan de Koninginne Moeder, en bij ontstentenis aan zoodanig Persoon, als daartoe door den Keizer der Franschen zal worden aangewezen.

ART. 3. De Regent zal voorzien zijn van eenen Raad van Nationale, waarvan de zamenstelling en attributiën bij eene bijzondere Wet zullen worden bepaald.

De Regent zal niet Persoonlijk verantwoordelijk zijn voor de daden zijner bestiering.

ART. 4. De bestiering der Koloniën, en van alles wat derzelver innerlijke Regering betreft, behoort bij uitsluiting aan den Koning.

ART. 5. De Algemeene bestiering des Koninkrijks is, onder 't onmiddelijk beleid van vier Ministers van Staat, door den Koning te benoemen; te weten:

- Een Minister van Buitenlandsche Zaken;
- Een Minister der Zee- en Landmagt;
- Een Minister der Financiën; en
- Een Minister der Binnenlandsche Zaken.

Vierde Afdeeling

Van de Wet

De Wet word in Holland vastgesteld door de vereeniging van 't Wetgevend Ligchaam, zijnde de Vergadering van Hun Hoog Mogende, en van den Koning.

Het Wetgevend Ligchaam zal bestaan uit 38 Leden, gekozen voor vijf jaren, en be-

noemd in de volgende evenredigheid, te weten:

Van 't Departement		
van Holland	17	Leden.
Van Gelderland	4	—
Van Brabant	4	—
Van Vriesland	3	—
Van Overijssel	3	—
Van Zeeland	2	—
Van Groningen	2	—
Van Utrecht	2	—
Van Drenthe	1	—

Het getal van de Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogende zal door de Wet kunnen worden vermeerderd, in geval van vergrooting van Grondgebied.

ART. 2. Ten einde voor ditmaal overtegaan tot de benoeming der negentien Leden van de Vergadering van Hun Hoog Mogende, door dewelke het getal in het voorgaande Artikel bepaald, tot voltalligheid zal gebracht worden, zal de Vergadering van Haar Hoog Mogende aan de Koning eene Nominatie aanbieden van twee Personen voor iedere der te vervullene plaatsen.

De Departementale Vergadering van ieder Departement zal op gelijke wijze eene Nominatie van twee Personen aanbieden, de Koning zal uit die aangeboden Personen de keuze doen.

ART. 3. De tegenwoordige Raadpensionaris zal den Titel nemen van President van Hun Hoog Mogende, en aldus zijn leven lang blijven fungeren.

De keuze van zijne Opvolgers zal geschieden op de wijze bij de Constitutie van den jare 1805 vastgesteld.

ART. 4. Het Wetgevend Ligchaam zal buiten deszelfs midden een Griffier met meerderheid van stemmen benoemen.

ART. 5. Het Wetgevend Ligchaam zal gewoonlijk vergaderen tweemaal in 't jaar, te weten van den 15 April tot den 1 Junij,

en van den 15 November tot den 15 Januarij; hetzelve kan buitengewoon door den Koning worden zamen geroepen.

Op den 15 November van ieder Jaar, zal 't oudste vijfde gedeelte der Leden, 't Wetgevend Ligchaam uitmakende, aftreden; de eerste aftreding zal plaats hebben den 15 November 1807, en voor ditmaal zal 't Lot de eerste aftredingen bepalen; de aftredende Leden zijn altijd weder verkiesbaar.

Vijfde Afdeeling Van de Regterlijke Magt

ART. 1. De Regterlijke inrigtingen, zoo als dezelve bij de Constitutie van den jare 1805 zijn vastgesteld, zullen bewaard blijven.

ART. 2. De Koning, zal, met betrekking tot de regterlijke magt, uitoefenen alle de Regten, en al de magt welke aan den Raadpensionaris zijn toegekend bij 't 49ste, 51ste, 56ste, 79ste, 81ste en 87ste Artikelen van de Constitutie van den jare 1805.

ART. 3. Alles wat betrekking heeft tot de uitoefening der Crimineele Justitie in Militaire Zaken, zal bijzonderlijk door eene nadere Wet bepaald worden.

¹ De hier weergegeven teksten komen overeen met de publicaties, zoals opgenomen in de *Verzameling van Publicatiën, Wetten enz., loopende van 1796 tot 1810*, Den Haag: Ter Lands Drukkerij, 1806, 1–14, die aanwezig is in de Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam, onder signatuur UBM: O 86–19. De officiële editie van het Tractaat en van de Constitutionele Wetten is tevens gepubliceerd bij G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 157–163. De tekst van Decreet. Tractaat en Constitutionele Wetten is – met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook gedrukt in *Verzameling van Placaaten, proclamatiën, notificatiën, enz.* X, Bij Romar, Franeker, 1807, 193–203, in *Verzameling van Wetten van Zijne Majesteit den Koning van Holland I*, Bij Allart, Amsterdam,

1809, 1–20, en in *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen*, Zalt-Bommel, 1840, 101–118.

² Met de invoering van de monarchie in 1806 werd wijziging van de Staatsregeling 1805 noodzakelijk. Provisorisch werden daarom bij Decreet van 5 juni 1806 het op 24 mei 1806 met de Fransen gesloten Tractaat en de Constitutionele Wetten uitgevaardigd, die samen met de hiermee te verenigen bepalingen uit de Staatsregeling van 1805 de Grondwet gingen vormen. Deze situatie bleef van kracht tot 7 augustus 1806 toen een nieuwe Constitutie werd afgekondigd.

³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘tegenwoordigende’.

⁴ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘vijftien’.

⁵ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘overeenkomstig, en’ in plaats van ‘overeenkomstig is’.

⁶ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘23’.

⁷ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘Godsdient’.

⁸ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘uitteofenen’.

Constitutie voor het Koninkrijk Holland (1806)

Publicatie¹

LOUIS NAPOLEON, door de Gratie Gods en de Constitutie des Rijks, Koning van Holland, aan allen de genen, welke deze zullen zien of hooren lezen, Salut! doen te weten:

Dat de Vergadering van Hun Hoog Mogende, overeenkomstig de Voordragt gedaan uit Onzen naam, en na gehoord te hebben de Sprekers van den Staatsraad, heeft besloten te arresteren de redactie der Constitutie voor het Koninkrijk, zoodanig als dezelve alhier volgt geïnserceerd:

CONSTITUTIE VOOR HET KONINGRIJK HOLLAND

Eerste Afdeeling

Algemeene Bepalingen

ART. 1. De Regering van Holland is Monarchaal, gewijzigd en geregeld door de Constitutie.

ART. 2. Het groot beginzel der Maatschappelijke Vrijheid bestaat daar in, dat de Wet gelijke Regten verzekere en gelijke Pligten oplegge aan alle Burgers, zonder onderscheid van rang of geboorte.

Alle Privilegiën in het Stuk van Belastingen blijven vernietigd.

ART. 3. Ieder is onschendbaar in zijne Woning; zijnes ondanks mag niemand in dezelve treden, ten zij uitkrachte van een bevel der daar toe bevoegde Magt.

ART. 4. Niemand kan in hechtenis genomen worden, dan volgens de Wet; niemand

kan veroordeeld worden, dan door den Reger, dien de Wet hem toekend, en na alle middelen van verdediging, bij de Wet bepaald, te hebben gehad.

ART. 5. Ieder Burger heeft het regt, om Verzoeken of Voordragten aan de daar toe bevoegde Magt schriftelijk intedienen, mits die persoonlijk, en niet uit naam van meerderen worden² onderteevend; welk laatste alleen zal kunnen geschieden door of van wegens Ligchamen, wettig zamen gesteld, en als zoodanig erkend, en dan nog niet anders dan over onderwerpen, tot derzelve bepaalde werkzaamheden behoorende.

ART. 6. De Koning en de Wet verlenen gelijke bescherming aan alle de Godsdiensten, welke in den Staat worden uitgeoefend; door hun gezag wordt bepaald al het geen noodzakelijk geoordeeld wordt, betreffende de organisatie, de bescherming en de uitoefening van alle Eerdiensden.

Alle uitoefening van Godsdienst wordt binnen de Muren van de Kerken der verschillende Gezindheden bepaald.

ART. 7. De Burgerlijke, Staatkundige en Godsdienstige Wetten, tegenwoordig in Holland in gebruik, waar van de uitoefening overeenkomstig is met de bepalingen van het Tractaat, op den 24 Mei dezes jaars tuschen Zijne Majesteit den Keizer der Franschen en Koning van Italiën en de Bataafsche Republiek gesloten, zijn in haar geheel bewaard: zij kunnen niet worden veranderd dan door de Wet.

ART. 8. Geene verandering zal in het

gehalte of gewigt der Muntspeciën gemaakt worden, ten zij uit kracht van eene bijzondere Wet.

ART. 9. De publieke Schuld van den Staat wordt bij dezen gewaarborgd.

ART. 10. De Hollandsche Taal zal bij voortdoring, uitsluitender wijze, gebruikt worden voor de Wetten, Publicatiën, Ordonnantiën, Vonnissen, en voor alle andere publieke Documenten, zonder eenige uitzondering.

ART. 11. De Ambten en Bedieningen van den Staat, buiten die gene, welke behooren tot den Persoonlijken dienst van het Huis des Konings, zullen aan geene anderen dan aan Nationalen kunnen worden toevertrouwd.

ART. 12. De Regering der Hollandsche Koloniën wordt door bijzondere Wetten bepaald: de ontvangst en uitgave der Koloniën zullen beschouwd worden, als uitmakende een gedeelte der ontvangst en uitgave van den Staat.

ART. 13. Het Rijk is een, en blijft verdeeld in Departementen, Ringen en Gemeenten.

De Wet bepaalt de inrigting van de Departementale en Gemeente-Besturen.

ART. 14. De Wet bepaalt de vereischten tot de uitoefening van het Stemregt, en de wijze, waar op hetzelfde zal worden uitgeoefend.

Deze Wet zal echter nimmer kunnen strijdig zijn met de beginzelen van persoonlijke onafhankelijkheid en eigendom.

ART. 15. De Wet bepaalt de wijze, waar op de Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogende, van de Departementale en Gemeente-Besturen verkozen worden.

Het Gemeente-Bestuur van de Residentie wordt benoemd, volgens de bepaling bij Art. 46 gemaakt.

ART. 16. Leeraren van eenige Godsdienstige Gezindheid zijn niet verkiesbaar tot eenige Posten van politiek Bestuur.

ART. 17. Krijgslieden stemmen niet, dan ter plaatse hunner vaste woning, afgescheiden van de plaats hunner Guarnisoenen.

ART. 18. De Eed van Getrouwheid is van den volgenden inhoud:

“Ik zware gehoorzaamheid aan de Constitutie van het Koninkrijk, en getrouwheid aan den Koning.”

Tweede Afdeling

Van den Koning

ART. 19. De Kroon van Holland behoort aan Zijne Majesteit **LODEWIJK NAPOLEON**, ten einde bekleed te worden door hem, en door zijne natuurlijke, wettige en mannelijke afstammelingen, bij orde van eerstgeboorte, bij altoosdurende uitsluiting der Vrouwen en van derzelve afstammelingen.

ART. 20. De Persoon des Konings is onschendbaar.

ART. 21. De Kronen van Frankrijk en Holland kunnen nimmer op het zelfde Hoofd vereenigd worden.

ART. 22. De Koning van Holland zal altoosdurend Groot Dignitaris van het Keizerrijk zijn, onder den Titel van Connetable.

ART. 23. Ingeval van minderjarigheid, behoort het Regentschap van regtswege aan de Koningin. Bij ontstentenis van Hoogstdezelve, wordt de Regent van het Koninkrijk door den Keizer der Franschen, in hoedanigheid van altoosdurend Opperhoofd der Keizerlijke Famille benoemd, uit de Prinsen van den Bloede, en bij ontstentenis uit de Nationalen.

De minderjarigheid der Koningen eindigt met den vollen ouderdom van achttien jaren.

ART. 24. De Regent zal voorzien zijn van eenen Raad van Nationalen, waarvan de zamenstelling en attributen bij eene bijzondere Wet zullen worden bepaald.

De Regent zal niet persoonlijk verantwoordelijk zijn voor de daden van zijn Bestuur.

ART. 25. Bij den dood des Konings zal het toezicht over de Persoon van den minderjarigen Koning steeds toebetrouwd zijn aan de Koninginne Moeder, en bij ontstentenis aan zoodanig Persoon, als daar toe door den Keizer der Franschen zal worden aangewezen.

ART. 26. De Koning heeft, bij uitsluiting en zonder restrictie, de volle uitoefening der Regering en van alle de Magt, benooidigd om de uitvoering der Wetten van den Staat te verzekeren, en dezelve te doen eerbiedigen.

ART. 27. Het Generaal Bestuur des Koninkrijks is onder het onmiddellijk toezicht van Ministers van Staat: de Koning benoemt dezelve, en bepaalt hun getal en werkzaamheden.

ART. 28. De Koning heeft de aanstelling en benoeming der Groot Officieren van het Rijk: Hij regelt hun rang, getal en attributen.

ART. 29. De Koning benoemt een Staatsraad; de Ministers hebben rang, zitting en delibererende stem in den Staatsraad.

ART. 30. De Ministers van Staat en Leden van den Staatsraad moeten zijn Stemgerechtigde Burgers, den vollen ouderdom van dertig jaren bereikt hebbende, geboren in het Rijk, of in een der Koloniën van den Staat, en in het Rijk gedurende de laatste zes jaren vóór de verkiezing hebben gewoond; het vereischte van inwoning sluit niet uit de zoodanigen, die *Reipublicæ causa* zijn afwezig geweest.

ART. 31. De Koning vraagt van den Staatsraad deszelfs consideratiën en advies over alle zoodanige zaken, als hij zal goedvinden.

Hij neemt geen Besluit tot Voordragt eener Wet aan de Vergadering van Hun Hoog Mogende, dan na alvorens den Staats-Raad, omtrent het ontwerp dier Wet, te hebben gehoord.

ART. 32. De Koning is het Opperhoofd van de Vloten en Legers.

De militaire rangen worden door Hem bepaald en toegewezen.

ART. 33. De Koning heeft de aanstelling van alle Buitenlandsche Ministers, alle Zee- en Land-Officieren, alle Nationale Ambtenaren van den Staat, alle de Officieren van Justitie, en eindelijk van alle de Leden van Regtbanken, tot de zaken van het Algemeen Bestuur behoorende.

De Leden van de Nationale Rekenkamer en van het Nationaal Gerechtshof, mitsgaders de Procureurs-Generaal bij dit Gerechtshof en bij de Departementale Gerechtshoven, worden gekozen op den voet, bij Art. 45 en 72 bepaald.

ART. 34. De Koning zorgt voor de veiligheid en de waardigheid van den Staat, voor de handhaving en naarkoming der Wetten, voor de ongestoorde administratie der Justitie, als mede voor de Hooge Politie, zoo wel in Burgerlijke als Kerkelijke Zaken.

ART. 35. De Koning bekrachtigt alle Tractaten en Overeenkomsten met vreemde Mogendheden. – Dezelve worden als Wetten afgekondigd, na door den Koning aan de Vergadering van Hun Hoog Mogende te zijn mede gedeeld.

De geheime Artikelen zijn onder deze mededeling niet begrepen; zij mogen echter niet strijdig zijn met de openbare Artikelen.

ART. 36. De bestiering der Koloniën, en van alles wat derzelve innerlijke Rege-

ring betreft, behoort bij uitsluiting aan den Koning.

ART. 37. De Munten van Staat worden met de Beeldtenis van den Koning geslagen.

ART. 38. De Koning heeft het regt van gratie, abolitie of remissie van straffen, bij Regterlijke Vonnissen opgelegd. Niet te min vermag hij dat regt niet oefenen, dan na alvorens de Leden van het Nationaal Geregts-hof in geheimen Rade te hebben gehoord.

ART. 39. De Koning opent en sluit de zittingen van het Wetgevend Ligchaam.

ART. 40. De Koning begeeft zich in Persoon naar de Vergadering van Hun Hoog Mogende, zoo dikwijls hij zulks zal goedvinden.

De functiën van President der Vergadering houden op gedurende den tijd, dat de Koning zich in dezelve bevindt. De Vergadering van Hun Hoog Mogende raadpleegt nimmer in tegenwoordigheid des Konings.

De Concept-Wetten worden namens den Koning bij deze Vergadering ingediend, door eene Commissie uit den Staats-Raad.

ART. 41. De Koning heeft het opperbe-stuur van de Nationale Geld-middelen. Hij bepaalt de vaste Jaarwedden der Nationale Ambtenaren.

ART. 42. De Koning beschikt niet anders over de Geld-middelen van den Staat, dan overeenkomstig de Wet.

ART. 43. De Koning verleent Pensioenen, volgens de bepalingen daar omtrent door de Wet gemaakt.

ART. 44. In het begin van elke gewone Zitting, levert de Koning aan het Wetgevend Ligchaam in, eene algemeene en uitgewerkte Begrooting van Staatsbehoefden over het volgend Jaar.

De Vergadering van Hun Hoog Mogende kan daar in geene verandering maken; dezelve bewilligt daar in, of verwerpt deze algemeene Begrooting.

ART. 45. Er zal eene Nationale Rekenkamer zijn; bij vacature zendt de Vergadering van Hun Hoog Mogende aan den Koning eene Nominatie van zes Personen, welke door den Koning tot op de helft wordt verminderd, waaruit de Vergadering van Hun Hoog Mogende de verkiezing doet.

ART. 46. De Koning heeft de bestelling van de Regering der Plaats, alwaar het Gouvernement resideert.

ART. 47. Het Domein van de Kroon zal bestaan:

In *de eerste plaats*: uit een Paleis in den Haag, het geen tot verblijf van het Koninklijk Huis bestemd zal zijn.

In *de tweede plaats*: uit het Paleis in het Haagsche Bosch.

In *de derde plaats*: uit het Domein van Soestdijk.

In *de vierde plaats*: uit een Inkomen van vijfmaal honderd duizend Guldens in vaste Goederen.

De Wet van den Staat verzekert daar en boven aan den Koning, eene Jaarlijksche Somme van vijftien maal honderd duizend Guldens Hollandsch Courant Geld, iedere Maand bij twaalfde gedeelten te betalen.

ART. 48. Het Lijftogtgoed der Koningin zal bij Huwelijksche Voorwaarden bepaald worden; voor ditmaal is overeengekomen, dat het zelve eene Jaarlijksche Somme van tweemaal honderd en vijftig duizend Guldens zal bedragen, welke uit het Domein van de Kroon opgebracht zal worden. Na aftrek van deze Somme, zal de helft van de overblijvende Inkomsten van de Kroon dienen tot bekostiging van het onderhoud van het Huis van den minderjarigen Koning, terwijl de andere helft voor de onkosten van het Regentschap zal bestemd zijn.

ART. 49. De Koning geniet in zijne Paleizen, mitsgaders in alle Plaatsen alwaar Hij resideren zal, de vrije en openbare uitoefening van zijnen Godsdienst.

ART. 50. De Eed des Konings luidt aldus:

“Ik zweere, dat ik de Constitutie van het Koninkrijk zal achtervolgen; dat ik de integriteit van deszelfs Grondgebied zal handhaven; dat ik zal eerbiedigen en doen eerbiedigen de Vrijheid van Godsdienst, de gelijkheid van Regten, en de Staatkundige en Burgerlijke Vrijheid; dat ik geene Belastingen zal opleggen, dan uit kracht der Wet, en dat ik in mijne Regering geen ander doel zal hebben, dan eeniglijk de bevordering van het Belang, de Welvaart, en de Roem der Natie”.

Derde Afdeeling

Van de Wet

ART. 51. De Wet wordt in Holland vastgesteld door zamenstemming van den Koning en het Wetgevend Ligchaam.

De Koning kan in sommige gevallen door de Wet speciaal worden geautoriseerd, om het Wetgevend gezag, zonder de medewerking der Vergadering van Hun Hoog Mogende, uitte oefenen.

ART. 52. De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogende moeten zijn Stemgerechtigde Burgers, den vollen ouderdom van dertig jaren bereikt hebbende, geboren binnen het Koninkrijk, of in de Koloniën of Bezittingen van den Staat, en binnen dat Departement, van wegens het welk zij benoemd worden, gedurende de laatste zes jaren vóór hunne benoeming hebbende gewoond; zij mogen elkanderen niet bestaan tot in den derden graad van Bloedverwantschap of Zwagerschap, dat is de betrekking tusschen de Man en zijner Vrouwe Bloedverwanten.

Het vereischte van inwoning sluit niet uit

de zoodanigen, die *Reipublicæ causa* zijn afwezig geweest.

ART. 53. De Leden van Hun Hoog Mogende mogen te gelijker tijd, noch Ministers van Staat, noch effectieve Leden van den Staatsraad, noch van eenig Nationaal Collegie, noch Leden van een Departementaal Bestuur, Raad van Finantiën of eenig Geregts hof zijn, noch te gelijker tijd een der voorname comptabele of andere hooge Ambten bekleeden.

ART. 54. Dadelijk na de opening van elke Zitting, zal de Vergadering van Hun Hoog Mogende overgaan tot de benoeming van een President, gekozen uit de Leden der Vergadering.

ART. 55. Het Wetgevend Ligchaam vergadert gewoonlijk eenmaal in het jaar, en wel bepaaldelijk op den derden Dingsdag in de maand November; de Vergadering blijft twee maanden bij elkander.

De Vergadering kan door den Koning buitengewoon worden bijeengeroepen, zoo dikwerf Zijne Majesteit zulks zal goedvinden.

Op den eersten dag van iedere gewone Zitting treedt het oudste vijfde gedeelte der Leden van de Vergadering van Hun Hoog Mogende af.

De eerste aftreding zal in 1807 plaats hebben, en wordt door het Lot bepaald.

De aftredende Leden zijn altijd weder verkiesbaar.

ART. 56. De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogende brengen hoofdelijk hunne stem uit, en stemmen zonder eenigen last, van wie het ook zij, te ontvangen.

ART. 57. De Vergadering van Hun Hoog Mogende beraadslaagt over geene andere onderwerpen, dan over de zoodanige, welke haar door den Koning worden voorgedragen.

Dezelve vereenigt zich met de Voordragt,

of verwerpt dezelve, zonder daarin eenige verandering of wijziging te maken.

ART. 58. Hun Hoog Mogende, de voorgedragene Wet hebbende goedgekeurd, geven daarvan onmiddelijk kennis aan den Koning, welke met de promulgatie en executie daarvan belast is. – Wanneer Hun Hoog Mogende de voorgedragene Wet verwerpen, geven zij daarvan, met opgave der redenen van weigering, kennis aan den Koning, welke alsdan hetzelfde Ontwerp, nader gemotiveerd of met eenige verandering, andermaal kan voordragen.

ART. 59. Alle Besluiten van de Vergadering van Hun Hoog Mogende worden geteekend door den President, en gecontrasigneerd door den Griffier hunner Vergadering.

ART. 60. Het Wetgevend Ligchaam zal buiten deszelfs midden een Griffier met meerderheid van stemmen benoemen.

ART. 61. 'Er kan geene Oorlogsverklaring plaats hebben, dan na een voorafgaand Besluit van Hun Hoog Mogende, op Voordrag van den Koning genomen.

Vierde Afdeling *Van de Departementale- en Gemeente-Besturen*

ART. 62. De Departementale Besturen zijn belast met het doen uitvoeren der Wetten en Bevelen, welke aan hun van wegens het Gouvernement worden gegeven.

ART. 63. De Gemeente-Besturen zijn bevoegd tot het regelen van hunne huishoudelijke belangen, op den voet en wijze bij de Wet bepaald.

ART. 64. Leden van Gemeente-Besturen kunnen onder geen voorwendzel in Persoon voor het Departementaal Bestuur tot verantwoording worden opgeroepen; zij kunnen alleen wegens misdrijf of verzuim in

hunne Bediening, voor het Departementaal Gerechtshof worden te regt gesteld.

Vijfde Afdeling *Van de Regterlijke Magt*

ART. 65. Het Regt wordt in naam en van wegens den Koning uitgeoefend.

ART. 66. De Regterlijke Magt wordt alleen uitgeoefend door Regters, ingevolge de Wet aangesteld. Geene politieke Magt vermag de onafhankelijkheid der Regters in de uitoefening van eenig gedeelte van hunne werkzaamheden te belemmeren.

ART. 67. In geene Regtbanken zullen de Leden bij derzelve aanstelling elkander onderling, of ook de publieke Aanklagers bij dezelve, bestaan, tot in den vierden graad van Bloedverwantschap of Zwagerschap. – Niemand kan den Post van Regter of publieken Aanklager waarnemen, die niet is Stemgerechtigd Burger, en den vollen ouderdom van 25 jaren bereikt heeft.

ART. 68. In alle Criminele Vonnissen wordt het misdrijf van den Veroordeelden uitgedrukt, op poene van nulliteit.

ART. 69. Alle Vonnissen moeten met opene deuren worden gepronuntieerd. – Nimmer heeft eenige verbeurtverklaring van goederen plaats.

ART. 70. Het Krijgsvolk te Water en te Lande blijft, met betrekking tot alle civile zaken en commune delicten, onderworpen aan den Burgerlijken Regter.

ART. 71. 'Er zal een Hoog Nationaal Gerechtshof zijn; de Leden zullen ten aanzien van ouderdom en inwoning dezelfde vereischten moeten bezitten, als bij Art. 52 voor de Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogende zijn bepaald, en zich, overeenkomstig het gestatueerde bij Art. 67, niet mogen bestaan in of binnen den vierden graad van Bloedverwantschap en Zwagerschap.

ART. 72. Bij vacature zenden de overige Leden eene Nominatie van drie Personen aan de Vergadering van Hun Hoog Mogende, welke daar uit de verkiezing doet.

De Koning heeft de aanstelling van den publieken Aanklager bij het Nationaal Gerechtshof, en van de publieke Aanklagers bij de Departementale Gerechtshoven, uit eene Nominatie van drie Personen, door het Hof, bij het welk de vacature voorvalt, te formeren.

ART. 73. De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogende en van den Staatsraad zijn nimmer verantwoordelijk voor de door hun uitgebragte advisen.

De Ministers van Staat en Leden van alle Administrative Raden zijn alle aan den Koning verantwoording schuldig; ingevalle zij deswegens in regten mogten betrokken worden, zullen zij voor het Hoog Nationaal Gerechtshof worden aangesproken.

De Leden der Vergadering van Hun Hoog Mogende, de Ministers van Staat, de Leden van den Staatsraad, en de Hooge Ambtenaren van Staat, zullen voor het Hoog Nationaal Gerechtshof ten allen tijde te regt staan wegens misdrijven, welke zij in de waarneming van hunne Posten mogten hebben begaan; alsmede wegens misdaden, welke zij mogten hebben bedreven, gedurende den tijd dat zij deze Posten bekleeden; doch tot het gewone leven terug gekeerd, zullen zij wegens laatstgemelde, voor hunnen gewonnen Burgerlijken Regter worden terecht gesteld.

ART. 74. Het Nationaal Gerechtshof oordeelt over alle Actiën, waar in de Staat als Gedaagde wordt aangesproken.

ART. 75. Wanneer de Staat, of wel eenige Gemeenelands Collegiën, Ontvangers, Rentmeesters of andere Agendarissen, in derzelver qualiteit voor het Nationaal Gerechtshof in regten betrokken worden, zullen Hun Hoog Mogende, op voordragt van den

Koning, het algemeen belang zulks vorderende, hetzelfde Hof kunnen aanschrijven, om met de cognitie der zaak, het zij voor eenen bepaalden, het zij voor eenen onbepaalden tijd te supersederen, en is het Nationaal Gerechtshof verplicht, aan zoodanige aanschrijving te defereren; zullende de Koning, Hun Hoog Mogende niet vergaderd zijnde, tot het doen van eene provisionele aanschrijving tot dat oogmerk, bevoegd zijn.

ART. 76. Het Nationaal Gerechtshof heeft speciaal toezigt over de Gerechtshoven en Regtbanken in het Koninkrijk; het kan derzelver Vonnissen en Handelingen, voor zoo verre deze met de Wetten, aangaande de administratie der Justitie, en de form van Regtspleging strijdig zijn, schorsen en vernietigen; hetzelfde zal echter nimmer bevoegd zijn, zich in de beoordeeling der zaak zelve intelaten.

ART. 77. Aan het Nationaal Gerechtshof valt hooger beroep van alle gewijsden in zaken, welke ter eerster instantie gediend hebben voor de Departementale Gerechtshoven.

ART. 78. Het Nationaal Gerechtshof verleent surceance van betaling, Brieven van Sureté de Corps, en voorts zoodanige dispensatiën, als door de Wet aan hetzelfde zullen worden opgedragen.

ART. 79. Met betrekking tot alles wat tot de Regterlijke Magt behoort, het getal en de organisatie van Gerechtshoven en Regtbanken, het zij Burgerlijke, het zij Militaire, wordt aan den Koning overgelaten, om daarentrent aan de Vergadering van Hun Hoog Mogende zoodanige veranderingen en verbeteringen voortedragen, als in vervolg van tijd wenschelijk zullen bevonden worden.

Gelasten en bevelen, dat deze, voorzien van het Zegel en geregistreerd in de Archiven van den Staat, zal worden toegezonden

aan de Hoven, de Regtbanken en Departementale Besturen, ten einde den inhoud dezès te promulgeren, te observeren en te doen observeren.

Gegeven te Mentz, den 7 Augustus van het jaar 1806, en van Onze Regering het Eerste.³

(Geteekend) LOUIS.

(Onderstond)

Wegens den Koning.

(Geteekend)

De Minister van Justitie en Politie. VAN HOOFF.

De Minister Secretaris van Staat. W. F. RÖELL.

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Publicatie van Zijne Majesteit den Koning van Holland. Inhoudende de Constitutie voor het Koninkrijk Holland. Gearresteerd den 7den Augustus 1806*, Den Haag: Ter Koninklijke Staats-Drukkerij, 1806, 23 p. Het gebruikte exemplaar bevindt zich in de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen onder signatuur

PBG 4407. De officiële editie van de Constitutie is tevens gepubliceerd in de *Verzameling van Publicatiën, Wetten enz., loopende van 1796 tot 1810*, Den Haag, niet gepagineerd, en in G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 164–172. De tekst is – soms met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook gedrukt in J. van de Poll (ed.), *Verzameling van vaderlandsche wetten en besluiten, uitgevaardigd sedert 22 January 1798 tot 10 July 1810*, Amsterdam, 1840, 357–368, in de *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen*, Zalt-Bommel 1840, 113–118, in de *Verzameling van Wetten van Zijne Majesteit den Koning van Holland I*, Amsterdam: Bij Allart, 1809, 21–44, in de *Verzaameling van Placaaten, proclamatiën, notificatiën, enz.* X, Franeker: Bij Romar, 1807, 228–240, en in W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen.

² In het origineel staat kennelijk abusievelijk: ‘word en’.

³ Deze grondwet werd op 21 juli 1806 door de Wetgevend Lichaam goedgekeurd en kreeg kracht van wet op 7 augustus 1806. Zij kwam op de plaats van de provisorische constitutionele bepalingen die nodig waren geworden door de invoering van de monarchie in 1806. Zij bleef van kracht tot 1 maart 1811, toen het besluit van 9 juli 1810 om Nederland bij het Franse Keizerrijk in te lijven in werking trad. Zij is nooit gewijzigd.

Grondwet voor de Verenigde Nederlanden (1814)

Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden¹

EERSTE HOOFDSTUK

Van den Souvereinen Vorst

ART. 1. De Souvereiniteit der Vereenigde Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Koninklijke Hoogheid WILLEM FREDERIK *Prins van Oranje-Nassau*, om door Hem en Zijne wettige nakomelingen te worden bezeten erfelijk, overeenkomstig de na te melden bepalingen.

ART. 2. Voor wettige nakomelingen van den Souvereinen Vorst worden gehouden alle de zoodanige, welke gesproten zijn uit een huwelijk, aangegaan met onderling goedvinden van Denzelven en de Staten Generaal.

ART. 3. De Souvereiniteit versterft bij regt van eerstgeboorte, des dat de oudste zoon van den overleden Vorst, of wel het mannelijk oir van den oudsten zoon bij representatie opvolgt.

ART. 4. Bij ontstentenis² van mannelijk oir uit den oudsten zoon gesproten, vervalt de Souvereiniteit aan diens broeders of hun mannelijk oir, insgelijks bij regt van eerstgeboorte en representatie.

ART. 5. Bij geheele ontstentenis³ van mannelijk oir wordt de Souvereiniteit geërfd bij de dochters of derzelver nakomelingen, op gelijke wijze als voren.

ART. 6. Bij ontstentenis van nakomelingschap uit den tegenwoordigen Souvereinen

Vorst, Prins Willem Frederik van Oranje-Nassau, vervalt de Souvereiniteit aan Deszelfs zuster, Prinses Frederika Louisa Wilhelmina van Oranje, Douariere van wijlen Carl George August Erfprins van Brunswijk Lunenburg, of Hare wettige nakomelingen uit zoodanig nader huwelijk, als door Dezelve ingevolgt art. 2 mogt worden aangegaan.

ART. 7. Indien ook de wettige nakomelingschap van deze Vorstin ontbreekt, zal het erfregt overgaan op het wettig mannelijk oir van Prinses Carolina van Oranje, zuster van wijlen Prins Willem den vijfden en Gemalinne van wijlen den Prins van Nassau-Weilburg, insgelijks bij regt van eerstgeboorte en representatie.

ART. 8. Wanneer bijzondere omstandigheden eenige verandering in de Erfopvolging mogten noodzakelijk maken, is de Souvereine Vorst bevoegd daaromtrent eene wet aan de Staten Generaal voor te dragen.

ART. 9. Ingevalle er geen bevoegde Erfopvolger volgens het tot nu voorgestelde mogt bestaan, zal de regerende Vorst verplicht zijn een opvolger aan de Staten Generaal voor te dragen.

ART. 10. De Staten Generaal, deze voordragt goedgekeurd hebbende, zal de Souvereine Vorst als dan dien opvolger ter kennis van den volke brengen, op de wijze waarop alle andere wetten worden gepromulgeerd.

ART. 11. Indien door onvoorziene omstandigheden zulk een opvolger niet mogt benoemd zijn vóór het overlijden van den

regerenden Vorst, zullen de Staten Generaal eenen opvolger benoemen, uitroepen en aan den volke bekend maken.

ART. 12. De Souvereine Vorst geniet een jaarlijksch inkomen van vijftien maal honderd duizend gulden, op de wijze bij de twee volgende artikelen bepaald; en er wordt wijders een behoorlijk zomer- en winter-verblijf voor Hem in gereedheid gebragt, en onderhouden.

ART. 13. Bij de wet kan worden bepaald, dat aan den Souvereinen Vorst, des verkiezende, tot gedeeltelijke voldoening van het gemelde jaarlijksch inkomen, in vollen eigendom, als patrimonieel goed, zal worden overgegeven zoo veel domeinen, als een zuiver inkomen van vijf tonnen gouds of daaromtrent opbrengen.

ART. 14. Het overige gedeelte van dat jaarlijksch inkomen wordt gevonden uit het vruchtgebruik van daartoe nader te bestemmen goederen, of uit de eerste en geredste penningen van den Lande.

ART. 15. De Souvereine Vorst en de Prinsen en Prinsessen van den Huize genieten vrijdom van alle personele lasten en beschreven middelen, met uitzondering van de verponding.

De gebouwen echter tot Derzelver gebruik of woning bestemd, blijven ontheven van alle reële lasten. Geene exemptien van consumtive middelen zullen door Hen noch Hunne hofhoudingen genoten worden.

ART. 16. De Souvereine Vorst rigt Zijn Huis naar eigen goedvinden in.

ART. 17. De oudste zoon van den Souvereinen Vorst is de eerste onderdaan van zijnen vader.

Als Erfprins wordt Hem gegeven den titel van *Koninklijke Hoogheid*.

De overige Prinsen en Prinsessen van den Huize blijven voeren den titel van *Doorluchtige Hoogheid*.

ART. 18. De Erfprins ontvangt in deze hoedanigheid uit 's Lands kas eene jaarlijkse som van honderd duizend gulden, te rekenen van den tijd, dat Hij den ouderdom van achttien jaren zal hebben bereikt.

ART. 19. De Souvereine Vorst is meerderjarig, als Zijn achttiende jaar vervuld is.

ART. 20. Ingevalle van minderjarigheid, staat de Souvereine Vorst onder de voogdij van personen uit het Vorstelijk Huis en eenige aanzienlijke inboorlingen van den Lande. Deze voogdij wordt vooraf beraamd door zijnen voorganger en de Staten Generaal.

ART. 21. Indien de schikking, betreffende de voogdij, door onvoorziene omstandigheden te voren niet mogt gemaakt zijn, wordt daarin door de Staten Generaal op dezelfde wijze, als in het vorig artikel, voorzien, met overleg, zoo veel mogelijk, van eenige der naaste bloedverwanten uit den Vorstelijken Huize.

ART. 22. Bij het overlijden van den Souvereinen Vorst vergaderen de Staten Generaal zonder eenige oproeping.

De leden, welke zich, na verloop van acht dagen na den sterfdag, in de residentie bevinden, openen de buitengewone vergadering.

ART. 23. Gedurende de minderjarigheid van den Souvereinen Vorst wordt het regt der Souvereiniteit waargenomen door één Regent.

Deze Regent wordt door den Souvereinen Vorst en de Staten Generaal te voren benoemd. Op gelijke wijze mag worden vastgesteld de opvolging in het regentschap tot de meerderjarigheid van den Erfopvolger toe.

ART. 24. Wanneer door onvoorziene omstandigheden bij het leven van den overleden Vorst geene schikking omtrent het regentschap zelve gemaakt is, wordt daarin door de Staten Generaal voorzien.

Ingevalle de bepaling omtrent de opvolging in het regentschap niet mogt gemaakt zijn, wordt die opvolger door den Regent en de Staten Generaal gezamenlijk benoemd.

ART. 25. De gemelde schikkingen omtrent een regentschap hebben mede plaats, ingevalle de Souvereine Vorst buiten staat geraakt de regering waartenemen.

Wanneer aan den Raad van State, zamengesteld uit de leden, daarin gewone zitting hebbende, en de hoofden der ministeriële departementen, na een naauwkeurig gemeenschappelijk onderzoek gebleken is, dat zulk een geval bestaat, roept dezelve Raad de Staten Generaal bijeen, ten einde daarin achtereenvolgens de vastgestelde bepalingen, gedurende het bestaande geval, te voorzien.

ART. 26. Wanneer de Erfprins in zoodanig geval meerderjarig is, zoo is Hij van regtswege Regent.

Indien Hij als dan nog minderjarig is, zal het soeverein gezag, in dit en de andere gevallen, bij art. 11 en 24 omschreven, worden uitgeoefend door den Raad van State, zamengesteld op dezelfde wijze, als bij art. 25 is vermeld, tot dat daaromtrent door de Staten Generaal zal zijn voorzien.

ART. 27. Indien de Souvereine Vorst geene der schikkingen, bij art. 9, 20, en 23 vermeld, met de Staten Generaal beraamd heeft, verklaren deze plegtiglijk, welk geval er bestaat, en voorzien daarin vervolgens op de gronden hier voren gelegd.

ART. 28. De Souvereine Vorst legt, bij het aannemen der regering, in de vergadering der Staten Generaal, den volgenden eed af:

“Ik zweer, dat Ik eerst en bovenal de grondwet van de Vereenigde Nederlanden zal onderhouden en handhaven, en dat Ik wijders de onafhankelijkheid van den Staat, de vrijheid en welvaart van deszelfs ingeze-

tenen, met alle mijne krachten bevorderen zal.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig.”

ART. 29. Na het afleggen van den voormelden Eed wordt de Souvereine Vorst ingehuldigd bij de Staten Generaal met de volgende plegtige verklaring:

“Wij zweren, dat wij, krachtens de grondwet van dezen Staat, U hulden en ontvangen als Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden; dat wij Uwe hooge en soevereine regten zullen bewaren en onderhouden, U getrouw en gedienschtig zullen wezen in de bescherming van Uwen persoon en staat, en voorts alles doen, wat goede en getrouwe Staten Generaal schuldig zijn en behooren te doen.

Zoo waarlijk helpe ons God Almagtig.”

ART. 30. De beëediging van den Souvereinen Vorst en de inhuldiging bij de Staten Generaal zullen plaats hebben in de stad Amsterdam, als de hoofdstad.

ART. 31. Na dat deze beëediging en inhuldiging door den Souvereinen Vorst zullen zijn ter kennis gebracht van de Staten der Provinciën of Landschappen, brengen deze aan Hem hunne hulde toe, in maniere als volgt:

“Wij zweren, dat wij U, den wettigen Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden, steeds gehouwen en getrouw zullen zijn in de bescherming van Uwen persoon en staat; dat wij, achtereenvolgens de verplichtingen ons bij de grondwet opgelegd, de bevelen door U ofte Uwentwege aan ons gegeven, zullen gehoorzamen; voorts alle Uwe dienaren en raden, in de nakoming van dezelve, zullen helpen en bijstaan, en wijders alles doen, wat getrouwe onderzaten aan hunnen Souvereinen Vorst schuldig zijn en behooren te doen.

Zoo waarlijk helpe ons God Almagtig.”

ART. 32. De Souvereine Vorst pleegt alle de daden van de Souvereine waardigheid,

na de zaak in overweging te hebben gebragt bij den Raad van State.

Hij alleen beslist en geeft telkens van Zijn genomen besluit kennis aan den Raad.

Aan het hoofd der stukken wordt gesteld:

“De Souvereine Vorst der Vereenigde Nederlanden, den Raad van State gehoord,” enz.

De leden van dezen Raad worden zoo veel mogelijk gekozen uit alle de Provinciën of Landschappen. De Souvereine⁴ Vorst benoemt dezelve ten getale van niet meer dan twaalf en ontslaat hen naar goedvinden. Zulks noodig oordeelende stelt Hij eenen Secretaris van Staat Vice-President van den Raad van State aan.

ART. 33. De Erfprins is van regtswege lid van den Raad van State, en neemt zitting in denzelven, wanneer Zijn achttiende jaar vervuld is.

Het staat den Souvereinen Vorst vrij aan de Prinsen van den Huize zitting in den Raad te verleenen. Het getal der gewone leden ondergaat daardoor geene vermindering.

ART. 34. De Souvereine Vorst benoemt (des verkiezende) buitengewone Staats-Raden in gelijken getale met de gewone, zonder tractement, en roept hen in den Raad of neemt hunne gedachten in buiten denzelven, naar Zijn goedvinden.

ART. 35. De Souvereine Vorst stelt ministeriële departementen in, benoemt derzelver hoofden en ontslaat die naar goedvinden.

Hij roept, zulks geraden oordeelende, een of meer derzelver tot bijwoning der deliberatiën van den Raad van State.

Hij vermag wijders eenen Raad van koop-handel en van koloniën in te stellen.

ART. 36. De Souvereine Vorst heeft, bij uitsluiting, het opperbestuur over de kolo-

nien en bezittingen van den Staat in andere werelddeelen.

ART. 37. De Souvereine Vorst verklaart Oorlog en maakt Vrede. Hij geeft daarvan kennis aan de Staten Generaal.

ART. 38. Aan Hem alleen is, behoudens de kennisgeving daarvan aan de Staten Generaal, opgedragen het regt, om alle verbonden en verdragen te doen sluiten en te bekrachtigen; aan Hem behoort dienvolgens het bestuur der buitenlandsche betrekkingen mitsgaders het benoemen en herroepen van Gezanten en Consuls.

ART. 39. De Souvereine Vorst beschikt over de Vloten en Legers. Alle de militaire Officieren worden door Hem benoemd en, daartoe termen zijnde, op pensioen gesteld of, des noods, ontslagen.

ART. 40. De Souvereine Vorst heeft het opperbestuur der algemeene geldmiddelen. Hij regelt de tractementen van alle Kollēgien en Ambtenaren, welke uit 's Lands kasse betaald worden, en brengt dezelve op de begrooting der staats-behoeften.

ART. 41. De Souvereine Vorst heeft het regt van de Munt en het opperbestuur over dezelve.

Hij vermag Zijne beeldtenis op de Munt-speciën te doen stellen.

ART. 42. De Souvereine Vorst verheft in den adelstand. Al, wie door den Souvereinen Vorst in den adelstand verheven wordt, brengt het bewijs daarvan ter kennis van de Staten zijner Provincie of Landschap en deelt aanstonds in alle de voorregten daaraan verbonden, bijzonderlijk in de bevoegdheid om beschreven te worden in de ridderschap, mits voldoende aan de vereischten voor dezelve bepaald.

ART. 43. De Souvereine Vorst, eene Ridder-Orde willende instellen, draagt daartrent aan de Staten Generaal eene wet voor.

ART. 44. Vreemde orden, waaraan geene verplichtingen verbonden zijn, mogen aangenomen worden door den Souvereinen Vorst en de Prinsen van Zijn Huis.

In geen geval mogen de Ingezetenen vreemde orden aannemen, zonder een bijzonder verlof van den Souvereinen Vorst.

ART. 45. Insgelijks wordt tot het aannemen van vreemde titels, waardigheden en charges het bijzonder verlof van den Souvereinen Vorst vereischt. Het is geen Nederland geoorloofd in het vervolg vreemden adeldom aan te nemen.

ART. 46. De Souvereine Vorst heeft het regt om aan de Staten Generaal wetten voor te dragen en andere voorstellen te doen, alsmede om de voordragten door de Staten Generaal Hem gedaan al of niet goed te keuren.

De goedkeuring wordt op deze wijze uitgedrukt:

“De Souvereine Vorst bewilligt in het voorstel.”

Ingevalle Hij meent het voorstel niet te kunnen goedkeuren, wordt zulks in dezer voege te kennen gegeven:

“De Souvereine Vorst houdt het gedaan voorstel in overweging.”

ART. 47. De Souvereine Vorst kondigt de wetten af bij het volgende formulier:

“Wij enz.

Sovereine Vorst der Vereenigde Nederlanden, den Raad van State gehoord, aan alle de genen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut: doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat enz.

Hier de beweegredenen in te lasschen.

Zoo is het dat Wij, met gemeen overleg van de Staten Generaal dezer landen, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goetvinden en verstaan bij deze.

Dat enz.

De inhoud der wet.

Gegeven enz.

ART. 48. De Souvereine Vorst beslist alle geschillen, welke tusschen twee of meer Provinciën of Landschappen zouden mogen ontstaan, wanneer Hij dezelve niet in der minne kan bijleggen.

ART. 49. De Souvereine Vorst verleent gratie, abolitie en remissie van straf, na ingenomen advies van den Hoogen Raad der Vereenigde Nederlanden.

ART. 50. Behalve de gevallen, waarin het regt van dispensatie aan den Souvereinen Vorst, bij de wet, zal worden toegekend, verleent Dezelve ook in zoodanige bijzondere gevallen, welke niet gevoegelijk uitstel kunnen lijden, wanneer de Staten Generaal niet vergaderd zijn, dispensatie van wetten, na ingenomen advies van den Hoogen Raad der Vereenigde Nederlanden, en geeft daarvan bij de eerste vergadering opening.

ART. 51. In de gevallen, bij art. 8, 10, 11 en 24 omschreven, wordt de vergadering der Staten Generaal in dubbelden getale bij een geroepen, overeenkomstig hetgeen daaromtrent bij het negende hoofdstuk zal worden bepaald.

TWEDE HOOFDSTUK

Van de Staten Generaal

ART. 52. De Staten Generaal vertegenwoordigen het geheele Nederlandsche Volk.

ART. 53. Het Nederlandsche Volk bestaat uit de Ingezetenen der volgende negen Provinciën of Landschappen, welke te zamen het tegenwoordige grondgebied der Vereenigde Nederlanden in Europa uitmaken, als:

Gelderland,

Holland,

Zeeland,

Utrecht,
Vriesland,
Overijssel,
Groningen,
Braband en
Drenthe.

ART. 54. Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen en Drenthe behouden hunne oude grenscheidingsen, onder de volgende bepalingen:

Kuilenburg en Buren behooren onder Gelderland.

Vianen, Ameiden, Leerdam, Langerak, Sommelsdijk behooren onder Holland.

IJsselstein, mitsgaders Benschop, Noordpolsbroek en Jaarsveld behooren onder Utrecht.

Ameland en Schiermonikoog behooren onder Vriesland.

Wedde en Westwoldingerland behooren onder Groningen.

Braband bestaat provisioneel uit alle de Landen en Steden, voormaals bekend onder den naam van Generaliteits Landen, en uit zoodanige andere, als in lateren tijd verkregen en daarbij gevoegd zijn.

ART. 55. De wet bepaalt de verdere grensscheidingsen tusschen de Provinciën of Landschappen, gelijk mede aan welke van deze zullen worden toegevoegd zoodanige andere districten en plaatsen, welke bevoens tot geen derzelve hebben behoord, welke nader verkregen, of welker jurisdictie tusschen onderscheidene Provinciën of Landschappen is verdeeld of in verschil geweest.

ART. 56. De vergadering der Staten Generaal bestaat uit vijf en vijftig leden. Deze worden benoemd door de Staten der bovengemelde Provinciën of Landschappen in de volgende evenredigheid:

Uit	Gelderland	-----	6.
-	Holland	-----	22.
-	Zeeland	-----	3.
-	Utrecht	-----	3.
-	Vriesland	-----	5.
-	Overijssel	-----	4.
-	Groningen	-----	4.
-	Braband	-----	7.
-	Drenthe	-----	1.

ART. 57. Zij hebben zitting gedurende drie jaren. Een derde van hen valt jaarlijks uit volgens een daarvan te maken rooster. De eerste aftreding zal plaats hebben met den 1 November 1817.

De uitvallende zijn dadelijk weder verkiesbaar.

ART. 58. Het blijft aan den Souvereinen Vorst voorbehouden, om in het vervolg eene wet voor te dragen, waardoor aan de Edelen of Ridderschappen uit elke Provincie of Landschap een zeker evenredig aandeel onder het getal der leden van de Staten Generaal wordt verzekerd, ten minste een vierde van het geheele getal.

ART. 59. Tot leden der vergadering van de Staten Generaal zijn alleenlijk verkiesbaar Nederlanders, bereikt hebbende den vollen ouderdom van dertig jaren en daar te boven, zijnde Ingezetenen van de Provincie of Landschap waaruit zij worden genoemd. Zij mogen elkanderen niet nader bestaan dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

ART. 60. De leden der Staten Generaal kunnen niet te gelijk zijn leden van eenig regterlijk kollegie of van de Rekenkamer, noch ook eenigen aan den Lande comptabelen post bekleeden.

De leden der Staten Provinciaal, in de Staten Generaal geroepen wordende, houden op leden der Staten Provinciaal te zijn.

Voorts kunnen tot de Staten Generaal niet benoemd worden Zee- of Land-Officieren, welke eenen minderen rang dan dien van

Hoofdofficier hebben.

Geene der andere hooge ambtenaren zijn van die benoeming uitgesloten.

ART. 61. De titel van de vergadering der Staten Generaal is, *Edel Mogende Heeren*.

De leden der vergadering genieten 's jaars *f* 2500.

ART. 62. Alle de leden der Staten Generaal stemmen voor zich zelven en zonder last van of ruggespraak met de vergadering, door welke zij benoemd zijn.

Bij het aanvaarden hunner functien doen zij, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den navolgenden eed:

“Ik zweer, (belove) dat ik eerst en boven al de grondwet der Vereenigde Nederlanden zal onderhouden en handhaven; dat ik wijders de onafhankelijkheid van den Staat, de vrijheid en de welvaart van deszelfs Ingezetenen, met alle mijne krachten, bevorderen zal, zonder aanzien van provinciale of van eenige andere dan algemeene belangen.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig.”

Zij worden tot dien eed toegelaten, na alvorens te hebben afgelegd den volgenden eed van zuivering.

“Ik zweer, (verklaar) dat ik, om tot lid van de vergadering der Staten Generaal te worden benoemd, directelijk of indirectelijk, aan geene personen, 't zij in of buiten het bestuur, onder wat naam of voorwendsel ook, eenige giften of gaven heb beloofd of gegeven, nochte beloven of geven zal.

Ik zweer, (belove) dat ik mij exactelijk zal gedragen naar den inhoud van het plakkaat bij de Staten Generaal op den 10 December 1715, tegen het geven en nemen van verboden giften, gaven en geschenken, gearresteerd.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig.”

ART. 63. Deze eeden worden afgelegd in handen van den Souvereinen Vorst in den Raad van State, ofte, bij Deszelfs afwezenheid, in handen van den Raad zelven, welke

die in zijnen naam ontvangt.

Van deze beëdiging wordt door of van wege den Souvereinen Vorst aan de vergadering der Staten Generaal behoorlijke kennis gegeven, waarna het nieuw verkoren lid dadelijk zitting neemt.

ART. 64. De Staten Generaal vergaderen ten minste eens in het jaar, en wijders op beschrijving van den Souvereinen Vorst, zoo dikwijls, als Hij zulks noodig oordeelt. Hunne gewone vergadering wordt geopend op den eersten maandag in November.

ART. 65. De vergadering van de Staten Generaal wordt door den Souvereinen Vorst of door eene commissie Zijnentwege geopend, en op dezelfde wijze gesloten, wanneer Hij oordeelt, dat het belang van den Lande niet vordert de vergadering langer bijeen te houden.

ART. 66. Het beleid van de vergadering der Staten Generaal wordt opgedragen aan eenen President, die door den Souvereinen Vorst benoemd wordt uit eene nominatie van drie leden, door hen te maken, en zulks gedurende den tijd van het openen tot het sluiten dier vergadering.

De Staten Generaal hebben de aanstelling van hunnen Griffier.

ART. 67. De vergadering der Staten Generaal doet alle zaken af bij meerderheid van stemmen.

ART. 68. De Staten Generaal raadplegen over alle voorstellen hun door den Souvereinen Vorst gedaan, en zenden aan Denzelven hun besluit door eene commissie.

De toestemming wordt in het volgende formulier vervat:

“De Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden betuigen den Souvereinen Vorst hunnen dank voor Deszelfs ijver in het bevorderen van 's Lands belangen, en vereenigen zich met het voorstel.”

Wanneer eenig voorstel niet mogt worden aangenomen, wordt daarvan bij het volgende formulier aan den Souvereinen Vorst kennis gegeven:

“De Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden betuigen den Souvereinen Vorst hunnen dank voor Deszelfs ijver in het bevorderen van 's Lands belangen, doch verzoeken Denzelven eerbiediglijk het onderwerp van het gedane voorstel in nadere overweging te willen nemen.”

ART. 69. De Staten Generaal hebben het recht om aan den Souvereinen Vorst voordragten te doen, en zenden Hem dezelve door eene commissie.

ART. 70. De inwilliging der Staten Generaal wordt vereischt op de jaarlijksche begrooting der uitgaven van den Staat, welke hun door den Souvereinen Vorst wordt ingezonden.

Zij raadplegen vervolgens over de voorgeslagen middelen tot vinding van dezelve.

ART. 71. De voordragt, welke door den Souvereinen Vorst opzigtelijk de financiën in het begin der eerste gewone vergadering van de Staten Generaal wordt ingeleverd, is gesplitst in twee hoofddeelen.

Het eene bevat alle zoodanige zekere en bepaalde uitgaven, welke, uit den gewonen loop der zaken voortvloeiende, in het bijzonder tot den staat van vrede betrekking hebben, en alzoo op eenen duurzamen voet dienen vastgesteld te worden.

Het tweede hoofddeel bevat die buitengewone en onzekere uitgaven, welke, inzonderheid in tijden van oorlog, naar voorkomende omstandigheden moeten worden geregeld. Het eerste, door de Staten Generaal goedgekeurd zijnde, wordt toegestaan, om geen verandering te ondergaan, dan wanneer eenig deel der uitgaven mogt komen te veranderen of geheel te vervallen.

Het tweede wordt slechts ingewilligd voor een jaar.

ART. 72. Alle de ingewilligde penningen worden gebruikt tot de vastgestelde posten, en geene anderen.

De Souvereine Vorst doet van dat gebruik, gedurende het vorige jaar, aan de Staten Generaal een uitvoerig verslag geven.

DERDE HOOFDSTUK

Van de Staten der Provinciën of Landschappen

ART. 73. Er zullen zijn Staten van de Provinciën of Landschappen.

ART. 74. Derzelve zamenstelling wordt, naar aanleiding van deze grondwet, geregeld door den Souvereinen Vorst, die uit elke Provincie of Landschap eene commissie benoemt, om Hem dienaangaande te dienen van advies.

ART. 75. De werkzaamheden der Staten worden, behoudens de voorschriften daaromtrent bij deze grondwet vastgesteld, geregeld door zoodanige bepalingen, als zij noodig oordeelen, en door den Souvereinen Vorst, in geval van goedkeuring, bekrachtigd worden. Zij maken hun eerste werk van het ontwerpen dezer reglementen.

ART. 76. Er zullen zijn in alle Provinciën of Landschappen Commissarissen van den Souvereinen Vorst, onder zulke benaming, als Hij zal goedvinden, Hij geeft aan dezelve zoodanige instructie, als Hij ter uitvoering van het gezag, Hem bij deze grondwet toegekend, zal vermeenen te behooren.

Deze Commissarissen zullen voorzitten in de vergadering der Staten, alsmede in zoodanige kollegien, als door hen, ingevolge het bepaalde bij art. 93, zouden mogen benoemd worden.

ART. 77. Er zullen zijn in de Provinciën of Landschappen Edelen of Ridderschappen, welker instellingen geregeld worden op zoodanige wijze, als door hen, behoudens deze grondwet, noodig geoordeeld en door den Souvereinen Vorst, ingevalle van goedkeuring, bekrachtigd wordt.

De eerste bijeenroeping van en admisie tot dezelve zal door den Souvereinen Vorst, overeenkomstig de omstandigheden, gedaan en verleend worden. Zij ontwerpen hunne reglementen dadelijk na hunne eerste bijeenkomst.

ART. 78. De stedelijke Regeringen zullen zijn zamengesteld op zoodanige wijze en belast met zulke werkzaamheden, als noodig geoordeeld wordt bij de reglementen, welke de bestaande Regeringen, of bijzondere daartoe door den Souvereinen Vorst te benoemen Commissien, behoudens deze grondwet, zullen ontwerpen.

Deze reglementen worden door de Regeringen of Commissien aan de Staten der Provinciën of Landschappen ter overweging toegezonden, en door deze aan de bekrachtiging van den Souvereinen Vorst onderworpen.

ART. 79. In alle Steden worden ingevoerd Kiezers-kollegien, gelijk van ouds in vele Steden bestonden. Zij worden eenmaal in het jaar door de Regering bijeen geroepen, alleenlijk tot het bedoelde einde, om de Raadplaatsen in dien tusschentijd open gevallen, door bevoegde personen te vervullen.

ART. 80. De open vallende plaatsen in de Kiezers-kollegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in elke stad bij het stedelijk reglement te bepalen, som betalende in de beschreven middelen. Daarover brengt elk dier burgeren eens in het jaar zijne stem uit bij behoorlijk geteekende en gesloten

briefjes, die aan de huizen opgehaald worden van wege de Regering.

ART. 81. De besturen van Heerlijkheden, Districten en Dorpen zullen worden ingerigt op zoodanigen voet, als met de bijzondere omstandigheden van elk derzelve, met de belangen der ingezetenen en het verkregen regt der belanghebbenden onderling bestaanbaar geoordeeld zal worden, alles in overeenstemming met deze grondwet en volgens nadere reglementen op last van de Staten te maken, welke dezelve, in gevalle van goedkeuring, aan de bekrachtiging van den Souvereinen Vorst onderwerpen.

ART. 82. De leden der provinciale of landschappelijke vergaderingen leggen bij het aanvaarden hunner functiën, elk op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den volgenden eed af.

“Ik zweer, (belove) dat ik eerst en bovenal de grondwet der Vereenigde Nederlanden zal onderhouden, en dat ik wijders de reglementen, voor deze Provincie of Landschap gemaakt of nog te maken, zal achtervolgen en nakomen, en voorts de welvaart van deze Provincie of Landschap, met alle mijne krachten, bevorderen:

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!”

Zij worden tot dien eed toegelaten na alvorens te hebben afgelegd den volgenden Eed van Zuivering:

“Ik zweer, (verklare) dat ik, om tot lid van de Staten dezer Provincie of Landschap te worden benoemd, directelijk of indirectelijk, aan geene personen, het zij in of buiten het bestuur, onder wat naam of voorwendsel ook, eenige giften of gaven heb beloofd of gegeven, nochte beloven of geven zal.

Ik zweer, (belove) dat ik mij exactelijk zal gedragen naar den inhoud van bet plakkaat bij de Staten Generaal op den 10 December 1715 tegen het geven en nemen van verboden giften, gaven en geschenken gearresteerd:

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!”

Deze eeden worden afgelegd in handen van den Commissaris van den Souvereinen Vorst.

ART. 83. De Staten der Provinciën of Landschappen vergaderen ten minste eens in het jaar, en vervolgens zoo dikwijls als zij door den Souvereinen Vorst worden bijeen geroepen.

ART. 84. Zij dragen de kosten van hun bestuur voor aan den Souvereinen Vorst, die dezelve, ingevalle van goedkeuring, op de begroting der staatsbehoefden brengt.

ART. 85. Aan de Staten der Provinciën of Landschappen wordt opgedragen het verkiezen der leden van de vergadering der Staten Generaal, in of buiten hun midden, en zoo veel doenlijk, uit alle de oorden van hunne Provincie of Landschap.

ART. 86. Dezelve Staten worden belast met de uitvoering der wetten en bevelen omtrent de bevordering van godsdienst, openbaar onderwijs en armbestuur, de aanmoediging van den landbouw, den koophandel, de fabrieken en trafieken, en voorts omtrent alle andere zaken tot de algemeene belangen betrekkelijk, welke aan hen, te dien einde, door den Souvereinen Vorst worden toegezonden.

ART. 87. Het gezag en toezigt der Staten betreffende den Waterstaat hunner Provincie of Landschappen, wordt bij het zevende hoofdstuk bepaald.

ART. 88. Aan gemelde Staten wordt geheel en al overgelaten de beschikking en beslissing van alles, wat tot de gewone inwendige policie en oeconomie behoort.

Zij maken hieromtrent, als mede ten aanzien van het aanstellen van ambtenaren of het inleveren van nominatien tot ambten, zoodanige ordonnantien en reglementen, als zij ten meesten nutte hunner Ingezetenen oorbaar achten, behoudens deze grondwet,

en onder goedkeuring van den Souvereinen Vorst.

ART. 89. Zij zorgen, dat de doorvoer door, de uitvoer naar, of de invoer uit eenige andere Provinciën of Landschappen geene belemmering ondergaan, voor zoo verre bij de algemeene wetten dien aangaande geene bijzondere voorzieningen gemaakt zijn.

ART. 90. Zij trachten alle verschillen tusschen Steden, Districten, Heerlijkheden en Dorpen in der minne bij te leggen. Indien zij daarin niet kunnen slagen, dragen zij het geval ter beslissing op aan den Souvereinen Vorst.

ART. 91. Zij mogen geene besluiten nemen strijdig met de algemeene wetten of het algemeen belang der Vereenigde Nederlanden. In geval zulks mogt gebeuren, heeft de Souvereine Vorst het vermogen die besluiten te schorsen en buiten effect te stellen.

ART. 92. Zij mogen de belangen van hunne Provinciën of Landschappen en derzelver Ingezetenen bij den Souvereinen Vorst en de Staten Generaal voorstaan.

ART. 93. Zij noemen, indien zij dit noodig oordeelen, uit hun midden, een of meer kollegien van eenige leden, tot beleid van zaken, zoo gedurende den tijd hunner vergadering als van hunne afwezendheid.

ART. 94. De besturen van Steden, Districten, Heerlijkheden en Dorpen hebben, overeenkomstig den inhoud hunner reglementen, de vrije beschikking over hunne huishoudelijke belangen en maken daaromtrent de vereischte plaatselijke bepalingen.

Deze bepalingen echter mogen niet strijdig zijn met de algemeene wetten of het algemeen belang der Ingezetenen.

ART. 95. Het regelen der plaatselijke belangen, ingevolge het voorgaande artikel aan de gemelde plaatselijke besturen zijnde overgelaten, blijven deze nogtans gehouden

en verplicht de begrooting hunner inkomsten en uitgaven aan de Staten overteleggen, en gedragen zich naar het geen dienaangaande door gemelde Staten zal worden noodig geoordeeld.

ART. 96. Voor zoo verre, tot goedmaking der plaatselijke uitgaven, boven de gewone inkomsten, eenige belastingen mogten noodig zijn, gedragen dezelve besturen zich stiptelijk naar hetgeen deswege bij de algemeene financiële wetten, ordonnancien en bepalingen is vastgesteld.

Alvorens dezelve belastingen intevoeren, zenden zij de daaromtrent gemaakte ontwerpen ter goedkeuring aan de Staten der Provinciën of Landschappen, met overlegging tevens van eenen juisten staat hunner behoeften.

Bij het onderzoek daarvan houden de Staten ook bijzonderlijk in het oog, dat de voorgedragen belastingen nimmer bezwaren den vrijen invoer en doorvoer van producten van den grond of voortbrengsels van industrie van andere Provinciën, Steden of Plaatsen boven die van de Plaats zelve, waar de belasting gelegd wordt.

ART. 97. De Staten zenden alle, door hen goedgekeurde, begrootingen van inkomsten en uitgaven aan den Souvereinen Vorst, welke, zulks goetvindende, zoo ten aanzien van gemelde begrootingen, als omtrent alle verdere handelingen der plaatselijke Regeringen, zoodanige inzage kan vorderen, als Hij vermeent te behooren, en dezelve handelingen, des noods, kan schorsen en buiten effect stellen.

Ten aanzien van het opnemen en sluiten der plaatselijke rekeningen worden door den Souvereinen Vorst de vereischte voorzietingen voorgeschreven.

ART. 98. De gemelde besturen mogen de belangen van hunne plaatsen en derzelve Ingezetenen bij den Souvereinen Vorst en

de Staten hunner Provinciën of Landschappen voorstaan.

VIERDE HOOFDSTUK

Van de Justitie

ART. 99. Er zal alomme in de Vereenigde Nederlanden regt gesproken worden uit naam en van wege den Souvereinen Vorst.

ART. 100. Er zal worden ingevoerd een algemeen Wetboek van burgerlijk regt, lijfstraffelijk regt, van den koophandel, en van de zamenstelling der regterlijke magt en de manier van procederen.

ART. 101. Ten einde aan de Ingezetenen dezer Landen te waarborgen de onschatbare voorregten van burgerlijke vrijheid en persoonlijke veiligheid, zullen de volgende regelen de grondslagen der wettelijke beschikkingen uitmaken.

a. Wanneer een Ingezetene in buitengewone omstandigheden door het politiek gezag mogt worden gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie heeft plaats gehad, gehouden daarvan terstond aan den plaatselijken regter kennis te geven, en voorts den gearresteerden binnen den tijd van drie dagen aan deszelfs competenten regter overteleveren.

De criminele regtbanken zijn bevoegd en verplicht, elk in haar ressort, te zorgen, dat zulks stiptelijk worde nagekomen.

b. De regterlijke magt wordt alleen uitgeoefend door regtbanken, welke bij of ten gevolge dezer grondwet worden ingesteld.

c. Niemand kan tegen zijnen wil worden afgetrokken van den regter, dien de wet hem toekent.

d. Op geene misdaad mag ten straf gesteld worden de verbeurdverklaring der goederen aan den schuldigen toebehoorende.

e. Bij criminele vonnissen, ten laste van eenen beschuldigen gewezen, moet de misdaad worden uitgedrukt.

f. Alle vonnissen moeten met opene deuren worden uitgesproken.

ART. 102. Er zal een opperste Geregts-hof worden ingesteld onder den naam van Hoogen Raad der Vereenigde Nederlanden. Deszelfs leden worden, zoo veel mogelijk, uit alle de Provinciën of Landschappen genomen.

ART. 103. Van eene voorgevallene vacature wordt door den Hoogen Raad aan de Staten Generaal kennis gegeven, die, ter vervulling van dezelve, eene nominatie van drie personen aan den Souvereinen Vorst aanbieden, ten einde daaruit eene keuze te doen. De Souvereine Vorst heeft de directe aanstelling van den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad.

ART. 104. De leden van de vergadering der Staten Generaal, de Hoofden der ministeriële departementen, de leden van den Raad van State, de Commissarissen van den Souvereinen Vorst in de Provinciën of Landschappen staan te regt voor den Hoogen Raad, wegens alle misdrijven in de waarneming hunner functien begaan. Zij mogen echter deswegens nimmer in regten betrokken worden, dan na dat door de vergadering van de Staten Generaal daartoe uitdrukkelijk verlof verleend zal zijn.

ART. 105. De Hooge Raad neemt ook kennis en beoordeelt alle commune delicten door gemelde personen, gedurende den tijd hunner functien, begaan, gelijk mede tot deszelfs cognitie behooren de misdrijven der leden van zoodanige andere hooge collegien en ambtenaren, als bij de wet nader zal worden bepaald.

ART. 106. De Hooge Raad oordeelt over alle actien, waarin de Souvereine Vorst, de Leden van het Vorstelijk Huis, of de Staat, als gedaagden, worden aangesproken.

ART. 107. De Hooge Raad heeft het toezigt op den geregelden loop en de afdoening

der regtsgedingen; op de nakoming van de wetten, betreffende de administratie der Justitie en den vorm van regtspleging bij alle Hoven, Regtbanken en Regters, en kan derzelve handelingen, dispositien en vonnissen, daarmede openlijk strijdig, vernietigen en buiten effect stellen, zonder zich nogtans in de beoordeeling der zaken intelaten.

ART. 108. Aan den Hoogen Raad valt beroep van alle gewijsden in civiele zaken, welke ter eerste instantie gediend hebben voor de Provinciale Hoven naar de bepalingen hiervan bij de wet te maken.

ART. 109. Er zal zijn in elke Provincie of Landschap één Geregts-hof, ten ware bij de wet een Hof over meer dan eene Provincie of Landschap mogt worden gesteld. Van eene voorgevallene vacature wordt door het Hof kennis gegeven aan de Provinciale Staten, die, ter vervulling van dezelve, eene nominatie van drie personen aan den Souvereinen Vorst aanbieden, ten einde daaruit de keuze te doen.

De Souvereine Vorst heeft de directe aanstelling van den Procureur-Generaal bij gemelde Hoven.

ART. 110. Het beleid der criminele Justitie in de Vereenigde Nederlanden wordt bij uitsluiting van alle andere tot nu bestaan hebbende geregten, aan de Hoven provinciaal, of aan daartoe, zoo veel noodig, opgerigten regtbanken toebetrouwd.

ART. 111. Het beleid der civiele Justitie wordt opgedragen aan zoodanige regtbanken, als daartoe nu of in der tijd noodig bevonden worden.

ART. 112. Voor het overige wordt de zamenstelling en magt der Hoven, zoo wel als die van de verdere criminele en civiele⁵ Regtbanken, onder den naam van Hooge Vierscharen, Schepenenbanken, of anderen, en het gezag der Procureurs Generaal,

Hoofd-Officieren en Baljuwen door de wet bepaald.

ART. 113. De leden en ministers van den Hoogen Raad en provinciale Geregtschoven, benevens de Procureurs Generaal bij dezelve, worden voor hun leven aangesteld. De tijd der bediening van alle andere regters wordt bij de wet bepaald.

Geen regter mag gedurende den tijd zijner bediening van zijnen post worden ontslagen, dan op eigen verzoek of bij regterlijk vonnis.

ART. 114. De wet regelt de judicature van de overtredingen op het stuk van alle belastingen zonder onderscheid.

ART. 115. Er zal een Hoog Militair Geregtschhof zijn, voor hetwelk het krijgsvolk te water en te lande, wegens alle delicten, door hen gepleegd, zal worden te regt gesteld, volgens de nadere bepalingen bij de wet vast te stellen.

ART. 116. Het krijgsvolk te water en te lande is, met betrekking tot alle civiele zaken, onderworpen aan den burgerlijken regter.

VIJFDE HOOFDSTUK

Van de Financie

ART. 117. De Souvereine Vorst en de Staten Generaal gezamenlijk zijn alleen en bij uitsluiting bevoegd tot het heffen en regelen van belastingen.

De belastingen, bij het aannemen dezer grondwet bestaande, blijven op denzelfden voet, tot dat er anders over beschikt worde bij de wet.

ART. 118. De schuld wordt jaarlijks in overweging genomen ter bevordering der belangen van de schuldeischers van den Staat.

ART. 119. Het toezigt en de zorg over de zaken van de Munt met den aankleve van dien, en de beslissing der questien over het allooï, essai, en wat dies meer is, wordt opgedragen aan een kollegie onder den titel van Raden en Generaalmeesters van de Munt, achtervolgens zoodanige instructien, als bij de wet zullen worden vastgesteld.

Bij vacature zenden de Staten Generaal eene nominatie van drie personen aan den Souvereinen Vorst, welke daaruit de verkiezing doet.

ART. 120. Er zal eene algemeene Rekenkamer zijn, ten einde jaarlijks de rekeningen der verschillende ministeriële departementen optenemen en te liquideren, mitsgaders behoorlijke rekening en verantwoording te vorderen van alle bijzondere Lands comptabelen, alles achtervolgens zoodanige instructien, als bij de wet zullen worden vastgesteld.

De leden van deze Rekenkamer worden, zoo veel mogelijk, uit alle Provinciën genomen.

Bij vacature zenden de Staten Generaal eene nominatie van drie personen aan den Souvereinen Vorst, welke daaruit de verkiezing doet.

ZESDE HOOFDSTUK

Van de Defensie

ART. 121. Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en de beveiliging van deszelfs grondgebied blijft, overeenkomstig 's Lands oude gewoonte en het grondbeginsel bij de Unie van Utrecht aangenomen, een der eerste pligten van alle Ingezetenen dezer landen.

ART. 122. Dienvolgens is het ook ten allen tijde eene der eerste zorgen van den Souvereinen Vorst, dat er eene toereikende

Zee- en Landmagt onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, het zij inboorlingen of vreemden, ten einde te dienen in of buiten Europa naar de omstandigheden.

ART. 123. Behalve de vaste Zee- en Landmagt zal er steeds zijn eene Nationale Militie, waarvan in vredenstijd jaarlijks een vijfde gedeelte wordt ontslagen en door anderen, ten gelijken getale, vervangen, zoo veel mogelijk te nemen uit vrijwilligers, en anders bij loting, uit de ongetrouwde Ingezeten van 18 tot 22 jaren. Die, welke hun ontslag zullen bekomen, kunnen onder geen voorwendsel, tot eenigen anderen dienst, dan voor de hierna te melden Schutterijen worden opgeroepen.

ART. 124. De Militie komt in gewone tijden jaarlijks eenmaal te zamen, om, gedurende eene maand of daaromtrent, in den wapenhandel geoefend te worden; blijvende het nogtans aan den Souvereinen Vorst voorbehouden, om, wanneer Hij zulks voor 's Lands belangen mogt geraden oordeelen, een vierde van het geheele getal te doen zamen blijven.

Ingevalle het, bij buitengewone omstandigheden of dreigend oorlogs gevaar, noodig zijn mogt de geheele Militie bijeen te roepen en te doen zamen blijven, zal zulks, indien de Staten-Generaal niet vergaderd zijn, gepaard gaan met eene buitengewone bijeenroeping van dezelve, ten einde van het verrigte opening te geven en de verdere daartoe betrekkelijke maatregelen met de vergadering te beramen.

ART. 125. In alle de Steden worden, als van ouds, Schutterijen opgericht tot behoud der inwendige rust. Deze Schutterijen dienen in tijden van oorlog en gevaar tegen de aanvallen van den vijand. In dit geval worden er ook Schutterijen ten platten Lande ingesteld, welke gezamenlijk met die der Steden dienen als een Landstorm tot verdediging des Vaderlands.

ART. 126. De bepalingen, welke door den Souvereinen Vorst, zoo omtrent het getal en de inrigting der Militie, als opzigtelijk het geen den Landstorm betreft, noodig geoordeeld worden, zullen het voorwerp eener, door Denzelven voortgedragen, wet uitmaken.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Van den Waterstaat

ART. 127. De Waterstaat blijft een der eerste nationale belangen en wordt bestuurd door eene bijzondere administratie, ter benoeming en onder het opzigt van den Souvereinen Vorst.

ART. 128. Dienvolgens behooren bij uitsluiting tot de beheering der Directie van den algemeenen Waterstaat alle zoodanige Zee- of Rivier-waterkeerende Dijk- Sluis- en andere Waterwerken, als uit de algemeene Schatkist betaald en onderhouden worden.

Voor zoo verre soortgelijke werken door eenige kollegien, gemeenten of particulieren bekostigd worden, staan dezelve onder het onmiddelijk toezigt der Directie van den algemeenen Waterstaat, welke zorg draagt, dat de aanteleggen werken aan de algemeene belangen geen nadeel toebrengen en aan dezelve kollegien, gemeenten of particulieren daaromtrent de noodige voorschriften geeft.

ART. 129. Onder de beheering der Directie van den algemeenen Waterstaat zijn mede, bij uitsluiting, begrepen alle zoodanige wegen en bruggen, waarvan het onderhoud door 's Lands kas gedragen wordt, of waarvan de zorge, om redenen van algemeen belang, door den Souvereinen Vorst aan gemelde Directie wordt opgedragen.

ART. 130. De Staten der Provinciën of Landschappen hebben de beheering van alle

zoodanige Dijk- Sluis- en andere Waterwerken, mitsgaders van alle zoodanige bruggen en wegen binnen hunne Provincie of Landschap, als niet vallen in de termen van art. 128 en 129, ofte wel daarin vallende door den Souvereinen Vorst, om het nut der zaak, mede aan hunne administratie mogten worden opgedragen. Voor zoo verre de hier bedoelde werken door eenige kollegien, gemeenten of particulieren moeten worden aangelegd en onderhouden, zorgen dezelve Staten, dat hier aan naar behooren voldaan worde.

ART. 131. De gemelde Staten hebben het toezigt en gezag over alle Hooge en andere Heemraadschappen, Waterschappen, Dijks- en Polderbesturen en andere dergelijke kollegien, hoe ook genaamd, binnen hunne Provincie of Landschap, onverminderd nogtans de bepaling bij het tweede gedeelte van art. 128 voorkomende.

De laatst goedgekeurde reglementen dezer kollegien maken den voet van derzelvez inrigting uit, behoudens nogtans het regt der Staten, om daarin, onder goedkeuring van den Souvereinen Vorst, verandering te maken en onverminderd de bevoegdheid dier kollegien, om aan de Staten zoodanige veranderingen daaromtrent voortdedragen, als zij, voor het belang der Ingelanden, zullen vermeenen te behooren. Wat de benoeming en het maken van nominaties voor gemelde kollegien aangaat, zal daaromtrent door de Staten der Provinciën of Landschappen eene voordragt aan den Souvereinen Vorst gedaan worden.

ART. 132. Ten aanzien van de beheering of het toezigt, het welk bij art. 130 aan de Staten is of in het vervolg zal worden opgedragen, blijven de daar bedoelde werken onderworpen aan het oppertoezigt van den Souvereinen Vorst, welke, te dien aanzien, naar bevind van zaken handelen kan, even als bij art. 91 omtrent alle andere zaken is vastgesteld.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Van den Godsdienst, het openbaar onderwijs en het arm-bestuur

ART. 133. De christelijke hervormde Godsdienst is die van den Souvereinen Vorst.

ART. 134. Aan alle bestaande Godsdiensten wordt gelijke bescherming verleend; de belijders van dezelve genieten dezelve burgerlijke voorregten en hebben gelijke aanspraak op het bekleeden, van waardigheden, ambten en bedieningen.

ART. 135. Alle openbare uitoefening van Godsdienst wordt toegelaten, voor zoo verre dezelve niet kan gerekend worden eenige stoornis aan de publieke orde en rust te zullen toebrengen.

ART. 136. Aan de christelijke hervormde kerk wordt bij voortduring verzekerd de voldoening uit 's Lands kasse van alle zoodanige tractementen, pensioenen, weduwen- kinder- school- en academie-gelden, als voormaals aan derzelvez leeraars, het zij directelijk uit 's Lands kas of uit de daartoe bestemde inkomsten van geestelijke en kerkelijke goederen of eenige plaatselijke inkomsten, zijn betaald geworden.

ART. 137. Van alle toelagen, welke laatstelijk aan de andere gezindheden uit 's Lands kas zijn toegestaan geweest, wordt almede het genot, bij voortduring, aan gemelde gezindheden toegekend.

ART. 138. In de behoeften van die gezindheden, welke tot hiertoe geene of min toereikende toelage van 's Lands wege genoten hebben, zal, op aanvraag daartoe te doen, in billijkheid door den Souvereinen Vorst, met overleg van de Staten Generaal, kunnen voorzien worden.

ART. 139. Onverminderd het regt en de gehoudenis van den Souvereinen Vorst, om zoodanig toezigt over alle de godsdienstige

gezindheden uitte oefenen, als voor de belangen van den Staat dienstig zal bevonden worden, heeft Dezelve bovendien in het bijzonder het regt van inzage en beschikking omtrent de inrigtingen van die gezindheden, welke, volgens een der voorgaande artikelen, eenige betaling of toelage uit 's Lands kas genieten.

ART. 140. Ter bevordering van Godsdienst, als een vaste steun van den Staat en ter uitbreiding van kennis is het openbaar onderwijs op de hooge, middelbare en lage scholen een aanhoudend voorwerp van de zorge der Regering. De Souvereine Vorst doet van den staat dier scholen jaarlijks aan de Staten Generaal een uitvoerig verslag geven.

ART. 141. Als eene zaak van hoog belang wordt ook het armbestuur en de opvoeding der arm-kinderen der aanhoudende zorg der Regering aanbevolen. De Souvereine Vorst doet insgelijks van de inrigtingen dienaangaande jaarlijks een uitvoerig verslag aan de Staten Generaal geven.

NEGENDE HOOFDSTUK

Van bijvoegselen, veranderingen en uitleggingen

ART. 142. Ingevalle, in het vervolg, eenige verandering of bijvoeging in de grondwet noodig zoude mogen zijn, zal deze noodzakelijkheid bij eene wet moeten verklaard en de verandering of bijvoeging zelve duidelijk aangewezen en uitgedrukt worden.

ART. 143. Deze wet, door den Souvereinen Vorst en de Staten Generaal vastgesteld zijnde, wordt vervolgens, op de gewone wijze, aan de Staten der Provinciën of Landschappen gezonden, welke, binnen den tijd daartoe telkens bij zoodanige wet bepaald, aan de gewone leden der Staten

Generaal een gelijk getal buitengewone toevoegen, die op dezelfde wijze als de gewone benoemd worden.

ART. 144. De Souvereine Vorst en de alzoo in dubbelden getale zamengestelde vergadering van de Staten Generaal beslissen voorts in dezen op dezelfde wijze, als omtrent het vaststellen van gewone wetten hier voren is bepaald, met uitzondering alleen, dat er eene meerderheid van stemmen moet zijn, uitmakende ten minste twee derde der presente leden.

ART. 145. De veranderingen of bijvoegselen in de grondwet worden op dezelfde wijze afgekondigd als de gewone wetten, en plegtiglijk bij de algemeene grondwet gevoegd.

ART. 146. De authentieke uitlegging en verklaring der twijfelingen, welke in de toepassing van een of ander gedeelte dezer grondwet mogten gevonden worden, wordt gedurende de drie eerste jaren na derzelver aanneming opgedragen aan de Commissie tot het ontwerpen dezer grondwet benoemd geweest.

Indien, na verloop van gemelde drie jaren, zulk eene uitlegging of verklaring noodig ware, wordt daartoe door den Souvereinen Vorst eene vergadering beschreven, bestaande in een getal van leden gelijk aan die van de vergadering van de Staten Generaal, en benoemd op dezelfde wijze door de Staten der Provinciën of Landschappen.

ALDUS DE VORENSTAANDE GRONDWET, DOOR DE VERGADERING VAN AANZIENELIJKEN, REPRESENTERENDE DE VEREENIGDE NEDERLANDEN, GOEDGEKEURD, EN ALS GRONDWET VAN DEN STAAT PLEGTIG GEPROCLAMEERD BINNEN AMSTERDAM DEN NEGEN-ENTWINTIGSTEN MAART DES JAARS EEN DUIZEND ACHT HONDERD EN VEERTIEN.⁶

In kennisse van Mij,

DE ALGEMEENE SECRETARIS VAN
STAAT,

(geteekend) A. R. FALCK.

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden*, 's Gravenhage: Ter Algemeene 's Lands-Drukkerij, 1814, 50 p. Het gebruikte exemplaar bevindt zich in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag onder signatuur 392 H 36. De officiële editie van de Grondwet is tevens gepubliceerd in het *Bijvoegsel tot het Staatsblad en officieel journal van het Koninkrijk der Nederlanden I*, Dordrecht, 1819, 495–529, en in G. W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 258–279. De tekst van de Grondwet is – met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook gedrukt in de *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen*, Zalt-bommel, 1840,

121–141, en in W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen. Een Engelse vertaling is te vinden in: G.W. Chad, *A narrative of the late revolution in Holland*, Londen, 1814, 181–255.

² In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'ons-tentenis'.

³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'ons-tentenis'.

⁴ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'Soudereine'.

⁵ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'enciviele'.

⁶ De Grondwet, noodzakelijk geworden omdat Nederland zijn onafhankelijkheid had herwonnen, werd op 29 maart 1814 door de Grote Vergadering bestaande uit 474 notabelen aangenomen en op dezelfde dag geproclameerd (stbl. 44). Zij is nooit gewijzigd. Met de samenvoeging van de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden werd een nieuwe Grondwet nodig, die in 1815 in de plaats trad van de onderhavige.

Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1815)

Loi Fondamentale du Royaume des Pays-Bas (1815)

Grondwet voor het Koningrijk der Nederlanden¹

Loi Fondamentale du Royaume des Pays-Bas¹

EERSTE HOOFDSTUK

Van het Rijk en deszelfs Inwoners

CHAPITRE PREMIER

Du Royaume et des Regnicoles

ART. 1. Het Koningrijk der Nederlanden (zoo als hetzelfde omschreven is bij het tractaat tusschen de Mogendheden van Europa, op het congres van Weenen vergaderd, gesloten en geteekend op den 9den Junij 1815), bestaat uit de volgende Provinciën:

Braband, (Noord-)
Braband, (Zuid-)
Limburg,
Gelderland,
Luik,
Vlaanderen, (Oost-)
Vlaanderen, (West-)
Henegouwen,
Holland,
Zeeland,
Namen,
Antwerpen,
Utrecht,
Vriesland,
Overijssel,
Groningen en
Drenthe.

Het Groot Hertogdom van Luxemburg, in de grenzen bij het gemelde tractaat be-

ARTICLE PREMIER. Le Royaume des Pays-Bas, dont les limites sont fixées par le traité conclu entre les Puissances de l'Europe assemblées au Congrès de Vienne, signé le 9 Juin 1815, est composé des Provinces suivantes :

Brabant Septentrional,
Brabant Méridional,
Limbourg,
Gueldre,
Liège,
Flandre Orientale,
Flandre Occidentale,
Hainaut,
Hollande,
Zélande,
Namur,
Anvers,
Utrecht,
Frise,
Overijssel,
Groningue,
Drenthe.

Le Grand-Duché de Luxembourg, tel qu'il est limité par le traité de Vienne, étant

paald, onder dezelfde Souvereiniteit als het Koninkrijk der Nederlanden geplaatst zijnde, zal dezelfde grondwet hebben, behoudens deszelfs betrekkingen tot het duitsch verbond.

ART. 2. De Provinciën van Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen en Drenthe, behouden hare tegenwoordige grenzen.

Noord-Braband, bestaat uit de Provincie die tegenwoordig den naam van Braband draagt, met uitzondering van dat gedeelte, hetwelk tot het departement der Beneden-Maas heeft behoord.

De Provincie van Zuid-Braband (Departement van de Dijle), van Oost-Vlaanderen (Departement van de Schelde), van West-Vlaanderen (Departement van de Lijs), van Henegouwen (Departement van Jemmapes), en van Antwerpen (Departement der beide Nethen), behouden de grenzen van die departementen.

De Provincie van Limburg is zamengesteld uit het geheele departement van de Beneden-Maas, en die gedeelten van het departement van de Roer, die volgens het tractaat van Weenen tot het Rijk behooren.

De Provincie van Luik bevat het departement der Ourthe, met uitzondering van dat gedeelte, hetwelk bij hetzelfde tractaat daarvan afgescheiden is.

De Provincie van Namen bestaat uit dat gedeelte van het departement der Sambre en Maas, dat niet tot het Groot-Hertogdom Luxemburg behoort.

De grenzen van het Groot-Hertogdom Luxemburg, zijn bij het gemelde tractaat bepaald.

ART. 3. De meer juiste bepalingen, welke nader omtrent de grensscheidingen der Provinciën onderling mogten noodig en dienstig worden geoordeeld, zullen bij eene wet worden geregeld, met in achtneming, zoo wel van de belangen der ingezetenen als van het gerief der algemeene administratie.

placé sous la même souveraineté que le Royaume des Pays-Bas, sera régi par la même Loi fondamentale, sauf ses relations avec la Confédération Germanique.

ART. 2. Les Provinces de Gueldre, Hollande, Zélande, Utrecht, Frise, Overijssel, Groningue et Drenthe conservent leurs limites actuelles.

Le Brabant Septentrional consiste dans le territoire de la Province qui porte actuellement le nom de Brabant, à l'exception de la partie qui a appartenu au département de la Meuse inférieure.

Les Provinces de Brabant Méridional (département de la Dyle), de Flandre Orientale (département de l'Escaut), de Flandre Occidentale (département de la Lys), de Hainaut (département de Jemmapes) et d'Anvers (département des deux Nèthes) conservent les limites actuelles de ces départemens.

La Province de Limbourg est composée du département de la Meuse inférieure en entier, et des parties du département de la Roer qui appartiennent au Royaume par le traité de Vienne.

La Province de Liège comprend le territoire du département de l'Ourthe, à l'exception de la partie qui en a été séparée par le même traité.

La Province de Namur contient la partie du département de Sambre et Meuse qui n'appartient pas au Grand-Duché de Luxembourg.

Les limites du Grand-Duché de Luxembourg, sont fixées par le traité de Vienne.

ART. 3. Les rectifications des limites entre les Provinces, jugées utiles ou nécessaires, seront fixées par une loi, qui aura égard tant à l'intérêt des habitans qu'aux convenances de l'administration générale.

ART. 4. Allen die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, het zij ingezetenen of vreemdelingen, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

ART. 5. De oefening der burgerlijke regten wordt bij de wet bepaald.

ART. 6. De oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoo wel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, wordt bij de provinciale en plaatselijke reglementen geregeld.

ART. 7. De beschikkingen dezer reglementen, het regt en de bevoegdheid in het vorige artikel gemeld betreffende, zoo als dezelve op het einde van het tiende jaar na de afkondiging dezer grondwet in werking zijn, zullen beschouwd worden een deel van deze grondwet uittemaken.

ART. 8. Tot leden der Staten-Generaal, hoofden of leden van de departementen van algemeen bestuur, leden van den Raad van State, Commissarissen des Konings in de Provinciën, en leden van den Hoogen Raad, kunnen alleenlijk benoemd worden Nederlandsche ingezetenen, geboren binnen het Rijk of deszelfs buitenlandsche bezittingen, uit ouders aldaar gevestigd.

Die uit zoodanige ouders, ter oorzaak van 's Lands dienst afwezend, of anderzins op reis zijnde, buiten het Rijk geboren zijn, worden met de vorigen gelijk gesteld.

ART. 9. Tot alle andere bedieningen zijn al de ingezetenen, zonder onderscheid, benoembaar, welke geboren Nederlanders zijn, of het zij door wet-duiding, het zij door naturalisatie daar voor gehouden worden.

ART. 10. Gedurende een jaar na de invoering dezer grondwet, staat het den Koning vrij, aan personen buiten 's lands geboren, doch binnen het Rijk gevestigd, het volle regt van inboorlingschap en de verkiesbaar-

ART. 4. Tout individu qui se trouve sur le territoire du Royaume, soit regnicole soit étranger, jouit de la protection accordée aux personnes et aux biens.

ART. 5. L'exercice des droits civils est déterminé par la loi.

ART. 6. Le droit de voter dans les villes et les campagnes, ainsi que l'admissibilité dans les administrations provinciales ou locales est réglé par les statuts provinciaux et locaux.

ART. 7. Les dispositions de ces statuts relatives au droit et à l'admissibilité mentionnés au précédent article, telles qu'elles seront en vigueur à l'expiration de la dixième année qui suivra la promulgation de la Loi fondamentale, seront censées faire partie de cette loi.

ART. 8. Nul ne peut être nommé membre des États-Généraux, chef ou membre des départemens d'administration générale, Conseiller d'État, Commissaire du Roi dans les Provinces ou membre de la Haute Cour, s'il n'est habitant des Pays-Bas, né soit dans le Royaume, soit dans ses Colonies, de parens qui y sont domiciliés.

S'il est né à l'étranger pendant une absence de ses parens, momentanée ou pour service public, il jouit des mêmes droits.

ART. 9. Les naturels du Royaume, ou réputés tels, soit par une fiction de la loi, soit par la naturalisation, sont indistinctement admissibles à toutes autres fonctions.

ART. 10. Pendant une année après la promulgation de la présente Loi fondamentale, le Roi pourra accorder à des personnes nées à l'étranger et domiciliées dans le Royaume, les droits d'indigénat et l'admissibilité à

heid tot alle ambten, zonder onderscheid, te vergunnen.

ART. 11. Ieder is, zonder onderscheid van rang en geboorte, tot alle ambten en be- dieningen benoembaar, behoudens het gene betrekkelijk de zamenstelling der Provincia- le Staten, bij de reglementen ingevolge het 4de hoofdstuk is bepaald.

TWEEDE HOOFDSTUK

Van den Koning

Eerste Afdeeling

Van de Troonopvolging

ART. 12. De kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit *Wil- lem Frederik*, Prins van Oranje-Nassau, om door Hem en Zijne wettige nakomelingen te worden bezeten erfelijk, overeenkomstig de navolgende bepalingen.

ART. 13. De wettige nakomelingen van den regerenden Koning, zijn de kinderen reeds geboren, of die nog mogten gebo- ren worden, uit Zijn tegenwoordig huwe- lijk, met Hare Majesteit *Frederika Louisa Wilhelmina*, Prinses van Pruissen; en voorts in het algemeen alle afstammelingen, wel- ke geboren zullen worden uit een huwelijk door den Koning, met gemeen overleg der Staten-Generaal aangegaan, of toegestemd.

ART. 14. De kroon gaat over bij regt van eerstgeboorte, des dat de oudste zoon van den Koning, of wel het mannelijk oir van den oudsten zoon, bij representatie opvolgt.

ART. 15. Bij ontstentenis van mannelijk oir uit den oudsten zoon gesproten, gaat de kroon over aan diens broeders of hun manne-

tous emplois quelconques.

ART. 11. Toute personne est également admissible aux emplois, sans distinction de rang et de naissance, sauf ce qui est déter- miné par les réglemens des Provinces en conséquence du Chap. 4 de la Loi fondamen- tale, relativement à la formation des États Provinciaux.

CHAPITRE II

Du Roi

Section Première

De la Succession au Trône

ART. 12. La Couronne du Royaume des Pays-Bas est et demeure déferée à S. M. *Guillaume Frédéric*, Prince d'Orange-Nassau, et héréditairement à ses descendans légitimes, conformément aux dispositions suivantes.

ART. 13. Les descendans légitimes du Roi regnant, sont les enfans nés et à naître de son mariage avec S. M. *Frédérique Louise Wilhelmine*, Princesse de Prusse; et en gé- néral les descendans issus d'un mariage contracté ou consenti par le Roi, d'un com- mun accord avec les États généraux.

ART. 14. La Couronne est héréditaire par droit de primogéniture, de sorte que le fils aîné du Roi, ou son descendant mâle par mâle, succède par représentation.

ART. 15. A défaut de descendance mâle par mâle du fils aîné, la Couronne passe à ses frères, ou à leurs descendans mâles par

lijk oir, insgelijks bij regt van eerstgeboorte en representatie.

ART. 16. Bij geheele ontstentenis van mannelijk oir uit het huis van Oranje-Nassau, gaat de kroon over op de dochters van den Koning, bij regt van eerstgeboorte.

ART. 17. Ook dochters van den Koning ontbrekende, brengt de oudste dochter van de oudste nedergaande mannelijke lijn uit den laatsten Koning, de Koninklijke waardigheid in haar huis over, en wordt bij vooroverlijden door hare afstammelingen gerepresenteerd.

ART. 18. Zoo er geene mannelijke nedergaande lijn uit den laatsten Koning bestaat, erft de oudste nedergaande vrouwelijke lijn, des dat de mannelijke tak vóór de vrouwelijke tak, en de oudste vóór de jongere, en in iedere tak mannen vóór vrouwen, en ouder vóór jonger den voorrang hebben.

ART. 19. Wanneer de Koning zonder nakomelingschap sterft, en er geen mannelijk oir uit het huis van Oranje-Nassau overig is, volgt hem zijne naaste bloedverwante, mits van den Koninklijken huize zijnde, op, en wordt mede bij vooroverlijden, door hare afstammelingen gerepresenteerd.

ART. 20. Wanneer eene vrouw de Kroon in een ander Huis heeft overgebragt, treedt dit Huis in alle de regten van het oorspronkelijk stamhuis, en de vorige artikelen zijn op hetzelfde toepasselijk, met dat gevolg, dat haar mannelijk oir vóór alle vrouwen of vrouwelijke afstammelingen erft, en geene andere lijn geroepen wordt, zoo lang iemand van hare nakomelingen in leven is.

ART. 21. Eene Prinses buiten toestemming der Staten Generaal, een huwelijk hebbende aangegaan, heeft geen regt tot de Kroon.

Eene Koningin, buiten die toestemming een huwelijk aangaande, doet afstand van de Kroon.

mâles, également par droit de primogéniture et de représentation.

ART. 16. A défaut total de descendance mâle par mâle de la Maison d'Orange-Nassau, les filles du Roi sont appelées par ordre de primogéniture.

ART. 17. Si le Roi n'a pas laissé de filles, la Princesse aînée de la ligne masculine descendante aînée du dernier Roi, fait passer la Couronne dans sa Maison, et en cas de prédécès, elle est représentée par ses descendants.

ART. 18. S'il n'existe pas de ligne masculine descendante du dernier Roi, la ligne féminine aînée descendante de ce Roi succède, en préférant toujours la branche masculine à la féminine, et l'aînée à la puînée, et dans chaque branche le mâle à la femme, et l'aîné au puîné.

ART. 19. Si le Roi meurt sans laisser de postérité et s'il n'y a pas de descendance mâle par mâle de la Maison d'Orange-Nassau, la plus proche parente du dernier Roi, de la Maison Royale, et en cas de prédécès, ses descendants succèdent à la Couronne.

ART. 20. Lorsqu'une femme a fait passer la Couronne dans une autre Maison, cette Maison est subrogée a tous les droits de la Maison actuellement regnante, et les articles précédens lui sont applicables, de sorte que ses descendants mâles par mâles, succèdent, à l'exclusion des femmes ou de la descendance féminine, et qu'aucune autre ligne ne peut être appelée au trône, tant que cette descendance n'est pas entièrement éteinte.

ART. 21. Une Princesse qui se serait mariée sans le consentement des États généraux, n'a point de droits au trône.

Une Reine abdicque, en contractant mariage sans le consentement des États généraux.

ART. 22. Bij ontstentenis van nakomelingschap uit den tegenwoordigen Koning *Willem Frederik van Oranje-Nassau*, gaat de Kroon over aan deszelfs Zuster, Prinses *Frederika Louisa Wilhelmina van Oranje*, Douairiere van wijlen *Carel George August*, Erfprins van Brunswijk-Lunenburg, of hare wettige nakomelingen, uit zoodanig nader huwelijk, als door dezelve, overeenkomstig art. 13 mogt worden aangegaan.

ART. 23. Indien ook de wettige nakomelingschap van deze Vorstin ontbreekt, gaat het erfregt over op het wettig mannelijk oir van Prinses *Carolina van Oranje*, Zuster van wijlen Prins *Willem den Vijfden*, en Gemalin van wijlen den Prins van Nassau-Weilburg, insgelijks bij regt van eerstgeboorte en representatie.

ART. 24. Wanneer bijzondere omstandigheden eenige verandering in de opvolging van den troon mogten noodzakelijk maken, is de Koning bevoegd, daaromtrent eene voordragt te doen aan de Staten Generaal in eene vereenigde zitting van de beide Kamers. In dat geval wordt de Tweede Kamer opgeroepen in dubbelen getale.

ART. 25. Ingeval er geen bevoegde Troonopvolger volgens deze grondwet mogt bestaan, draagt de Koning aan de Staten Generaal, vergaderd en zamengesteld in voege als bij het vorig artikel is aangewezen, eenen Opvolger voor.

ART. 26. De Staten-Generaal deze voordragt hebbende goedgekeurd, brengt de Koning dien Opvolger ter kennis van den volke, op de wijze waarop de wetten worden afgekondigd, en doet denzelven plegtiglijk uitroepen.

ART. 27. Indien zulk een Opvolger niet mogt benoemd zijn vóór het overlijden van den Koning, zullen de Staten-Generaal, vergaderd en zamengesteld als bij art. 24, eenen opvolger benoemen en plegtiglijk uitroepen.

ART. 22. A défaut de postérité du Roi *Guillaume Frédéric* d'Orange-Nassau actuellement regnant, la Couronne est dévolue à sa sœur, la Princesse *Frédérique Louise Wilhelmine* d'Orange, Douairière de feu *Charles George Auguste*, Prince héréditaire de Brunswic-Lunebourg, ou à ses descendans légitimes, nés d'un mariage contracté conformément aux dispositions de l'article 13, ci-dessus.

ART. 23. A défaut de descendans légitimes de cette Princesse, la Couronne passe aux descendans mâles légitimes de la Princesse *Caroline* d'Orange, sœur de feu le Prince *Guillaume V*, épouse de feu le Prince de Nassau-Weilbourg, toujours par droit de primogéniture et de représentation.

ART. 24. Si des circonstances particulières rendaient nécessaire quelque changement dans l'ordre de succession à la Royauté, le Roi pourra présenter à ce sujet un projet de loi aux États Généraux, Chambres réunies ; dans ce cas, la seconde Chambre sera convoquée en nombre double.

ART. 25. Le Roi qui n'a pas de successeur appelé à la Couronne par la Loi fondamentale, en propose un aux États Généraux, assemblés et composés comme à l'article précédent.

ART. 26. Si la proposition est agréée par les États Généraux, le Roi fait connaître son successeur à la Nation dans les formes prescrites pour la promulgation des lois, et le fait proclamer solennellement.

ART. 27. S'il n'a pas été nommé un successeur au Roi avant sa mort, les États Généraux assemblés et composés comme à l'article 24, le nomment et le proclament solennellement.

ART. 28. In de gevallen, bij art. 22, 23, 24, 25 en 27 omschreven, wordt de troonopvolging geregeld naar de bepalingen van art. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 en 20.

ART. 29. De Koning der Nederlanden kan geene vreemde kroon dragen.

In geen geval kan de zetel van de regering buiten het rijk worden verplaatst.

Tweede Afdeling

Van het inkomen der Kroon

ART. 30. De Koning geniet uit 's Lands kas, een jaarlijksch inkomen van *f* 2,400,000.

ART. 31. Bij de wet kan worden bepaald, dat aan den tegenwoordigen Koning *Willem Frederik* van Oranje-Nassau, des verkiezende, tot gedeeltelijke voldoening van het gemelde jaarlijksch inkomen, in vollen eigendom als patrimonieel goed zullen worden overgegeven zoo veel domeinen, als een zuiver inkomen van vijf tonnen goude opbrengen.

ART. 32. Den Koning worden tot deszelfs gebruik zomer- en winterverblijven in gereedheid gebragt, voor welker onderhoud echter niet meer dan *f* 100,000 jaarlijks, ten laste van den lande kunnen worden gebragt.

ART. 33. De Koning, mitsgaders de Prinsen en Prinsessen van zijn huis, zijn vrij van alle personele lasten en beschreven middelen, met uitzondering van de verponding. De gebouwen tot hunne woning of gebruik bestemd, zijn van de verponding ontheven.

Geene vrijdom van eenige andere belasting, wordt door hen genoten.

ART. 34. De Koning rigt zijn huis naar eigen goedvinden in.

ART. 35. Eene Koningin weduwe geniet, gedurende haren weduwelijken staat,

ART. 28. Dans les cas mentionnés aux articles 22, 23, 24, 25 et 27, la succession reste réglée comme elle l'est par les articles, 13, 14, 15, 16, 17, 18,² 19 et 20.

ART. 29. Le Roi des Pays-Bas ne peut porter une autre Couronne.

En aucun cas, le siège du gouvernement ne peut être placé hors du Royaume.

Section II

Des Revenus de la Couronne

ART. 30. Le Roi jouit d'un revenu annuel de 2,400,000 florins, payables par le trésor public.

ART. 31. Si le Roi *Guillaume Frédéric* d'Orange-Nassau, actuellement regnant, en fait la proposition, il peut lui être assigné, par une loi, des domaines en toute propriété à concurrence de 500,000 florins de produit, lesquels seront déduits des revenus déterminés à l'article précédent.

ART. 32. Des palais d'été et d'hiver convenablement meublés sont affectés à l'habitation du Roi, avec une somme annuelle qui n'excédera pas 100,000 florins, pour l'entretien de ces palais.

ART. 33. Le Roi, les Princes, et les Princesses de sa Maison, sont exempts de toute imposition personnelle et directe ; ils ne sont exempts de l'impôt-foncier, que pour les habitations qui leur sont assignées ; ils sont soumis à toutes les autres impositions.

ART. 34. Le Roi règle sa maison, comme bon lui semble.

ART. 35. Une Reine Douairière jouit pendant son veuvage, d'un revenu annuel de

uit 's Lands kas, een jaarlijksch inkomen van *f* 150,000.

ART. 36. De oudste van des Konings zonen, of verdere mannelijke nakomelingen, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, is des Konings eerste onderdaan, en voert den titel van Prins van Oranje.

ART. 37. De Prins van Oranje geniet als zoodanig uit 's Lands kas, een jaarlijksch inkomen van *f* 100,000, te rekenen van den tijd dat hij den ouderdom van achttien jaren zal hebben vervuld; dit inkomen wordt gebracht op *f* 200,000 na het voltrekken van een huwelijk, overeenkomstig art. 13. dezer grondwet.

Derde Afdeeling

Van de voogdij des Konings

ART. 38. De Koning is meerderjarig als zijn achttiende jaar vervuld is.

ART. 39. Ingevalle van minderjarigheid staat de Koning onder de voogdij van eenige leden van het Koninklijk Huis, en eenige aanzienlijke inboorlingen van het Rijk.

ART. 40. Deze voogdij wordt vooraf beraamd door den regerenden Koning en de Staten-Generaal, in eene vereenigde zitting der beide kamers.

ART. 41. Indien de schikking, betreffende de voogdij, niet mogt gemaakt zijn vóór het overlijden van den regerenden Koning, wordt daarin door de Staten-Generaal in eene vereenigde zitting der beide kamers voorzien, met overleg, zoo veel mogelijk, van eenige der naaste bloedverwanten van den minderjarigen Koning.

ART. 42. Alvorens de voogdij te aanvaarden, legt elk der voogden in eene vereenigde zitting der beide kamers van de Staten-Generaal, in handen van den President af

150,000 florins sur le trésor public.

ART. 36. Le Fils aîné du Roi, ou son descendant mâle, héritier présomptif de la Couronne, est le premier sujet du Roi ; il porte le titre de Prince d'Orange.

ART. 37. Le Prince d'Orange, en cette qualité, à l'âge de 18 ans accomplis, jouit sur le trésor public d'un revenu annuel de 100,000 florins, qui sera porté à 200,000 florins, lorsqu'il aura contracté un mariage, en se conformant à l'article 13.

Section III

De la Tutelle du Roi

ART. 38. Le Roi est majeur à l'âge de 18 ans accomplis.

ART. 39. En cas de minorité, le Roi est sous la tutelle de quelques membres de la Maison Royale, et de quelques personnes notables et indigènes.

ART. 40. Cette tutelle est déferée d'avance par le Roi regnant, de concert avec les États Généraux, Chambres réunies.

ART. 41. Si elle n'a pas été déferée par son prédécesseur, il y est pourvu par les États Généraux, Chambres réunies, qui se concertent, s'il est possible, avec quelques proches parens du Roi mineur.

ART. 42. Chacun des tuteurs, avant d'entrer en fonctions, prête dans l'assemblée des États Généraux, Chambres réunies, et entre les mains du Président, le

den volgenden eed:

“Ik zweer trouw aan den Koning, en dat ik wijders alle de pligten, welke de voogdij mij oplegt, heiliglijk zal vervullen, en mij bijzonderlijk zal toeleggen, om den Koning gehechtheid aan de grondwet en liefde voor zijn volk in te boezemen.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!”

Vierde Afdeeling ***Van het Regentschap***

ART. 43. Gedurende de minderjarigheid van den Koning, wordt het Koninklijk gezag waargenomen door eenen Regent.

Deze Regent wordt door den regerenden Koning en de Staten-Generaal in eene vereenigde zitting der beide kamers te voren benoemd.

Op gelijke wijze kan worden vastgesteld de opvolging in het regentschap, tot des Konings meerderjarigheid toe.

ART. 44. Wanneer bij het leven van den overleden Koning geene schikking omtrent het regentschap is gemaakt, wordt daarin door de Staten-Generaal, volgens de bepalingen in art. 24 vergaderd en zamengesteld, voorzien.

Ingevalle de opvolging in het regentschap niet is geregeld, kan dezelve door den Regent en de Staten-Generaal als voren gezamenlijk worden beraamd.

ART. 45. De Regent legt in eene vereenigde zitting van de beide kamers der Staten-Generaal in handen van den voorzitter den navolgenden eed af:

“Ik zweer trouw aan den Koning; dat ik voorts in de waarneming van het Koninklijk gezag, zoo lange de Koning minderjarig is (zoo lange de Koning buiten staat blijft de regering waar te nemen) de grondwet van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven, en dat ik daarvan bij geene gelegenheid, of

serment qui suit :

“Je jure fidélité au Roi ; je jure de remplir religieusement tous les devoirs que sa tutelle m’impose, et nommément de lui inspirer l’attachement à la loi fondamentale de son Royaume, et l’amour de son Peuple.

Ainsi Dieu me soit en aide.”

Section IV ***De la Régence***

ART. 43. Pendant la minorité du Roi, le pouvoir Royal est exercé par un Régent ; il est nommé d’avance par le Roi regnant, de concert avec les États Généraux, Chambres réunies. La succession à la régence pendant la minorité du Roi, peut être réglée de la même manière.

ART. 44. Si le Régent n’a pas été nommé pendant la vie du Roi, il l’est par les États Généraux assemblés et composés comme il est dit à l’article 24.

Si la succession à la régence n’a pas été réglée, elle peut l’être par le Régent, de concert avec les États Généraux, composés comme dessus.

ART. 45. Le Régent prête dans une assemblée des États Généraux, Chambres réunies, et entre les mains du Président, le serment suivant :

“Je jure obéissance au Roi ; je jure que dans l’exercice du pouvoir Royal pendant la minorité du Roi (pendant que le Roi se trouvera hors d’état de regner) j’observerai et maintiendrai la Loi fondamentale du Royaume, et qu’en aucune occasion et sous aucun prétexte, quel qu’il puisse être, je ne

onder geen voorwendsel hoe genaamd, zal afwijken of gedoogen dat daarvan afgeweken worde.

Ik zweer wijders, dat ik de onafhankelijkheid van het Rijk, en de algeheele uitgestrektheid van deszelfs grondgebied, met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid, en de regten van alle des Konings onderdanen, en van een ieder derzelven zal beschermen, en tot instandhouding en bevordering van den algemeenen en bijzonderen welvaart, alle middelen aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, gelijk een goed en getrouw Regent schuldig is en behoort te doen.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig !”

ART. 46. Het Koninklijk gezag wordt mede waargenomen door een Regent, in gevalle de Koning buiten staat geraakt de Regering waartenemen.

Wanneer aan den Raad van State, zamengesteld uit de leden daarin gewone zitting hebbende, en de hoofden der ministeriële Departementen, na een naauwkeurig onderzoek gebleken is, dat zulk een geval bestaat, roept dezelve de Staten-Generaal, en wel de tweede kamer in dubbelen getale bijeen, ten einde daarin gedurende het bestaande beletsel te voorzien.

De leden der Staten-Generaal die zich op den een-en-twintigsten dag na deze oproeping ter plaatse bevinden, waar de zetel van het Gouvernement gevestigd is, openen de vergadering.

ART. 47. Indien er eenig toezigt op den persoon des Konings, die zich in de omstandigheden, bij het vorig artikel bedoeld, bevindt, noodig is, wordt daarin voorzien, naar de beginselen omtrent de voogdij van eenen minderjarigen Koning, bij art. 39 en 41 bepaald.

ART. 48. Wanneer de Prins van Oranje in dat geval zijn achttiende jaar vervuld heeft, is hij van regtswege Regent.

m'en écarterai, ni ne permettrai qu'on s'en écarte.

Je jure de plus, de défendre et de conserver de tout mon pouvoir l'indépendance du Royaume et l'intégrité de son territoire, ainsi que la liberté publique et individuelle, de maintenir les droits de tous et chacun des sujets du Roi, et d'employer à la conservation de la prospérité générale et particulière, ainsi que le doit un bon et fidèle Régent, tous les moyens que les lois mettent à ma disposition.

Ainsi Dieu me soit en aide.”

ART. 46. Le pouvoir Royal est également exercé par un Régent, lorsque le Roi se trouve hors d'état de regner.

Le Conseil d'État, composé des membres ordinaires, et des chefs des départemens ministériels, après avoir constaté par un examen exact, que ce cas existe, convoque les États Généraux (la seconde Chambre en nombre double) afin d'y pourvoir pour la durée de l'empêchement.

Les membres des États Généraux, qui le vingt-unième jour après la convocation se trouvent dans le lieu où siège le gouvernement, ouvrent la session.

ART. 47. S'il y a lieu à pourvoir à la garde de la personne du Roi, qui se trouve dans le cas de l'article précédent, on suit les principes établis aux Art. 39 et 41 pour la tutelle d'un Roi mineur.

ART. 48. Si dans ce cas le Prince d'Orange a 18 ans accomplis, il est Régent de droit.

ART. 49. Wanneer de Prins van Oranje zijn achttiende jaar niet heeft vervuld, gelijk mede in de gevallen bij art. 27 en 44 voorzien, wordt het koninklijk gezag uitgeoefend door den Raad van State, zamengesteld op dezelfde wijze als bij art. 46, tot dat daaromtrent door de Staten-Generaal is voorzien.

De leden van dien Raad leggen in handen van den voorzitter, en deze in tegenwoordigheid der vergadering af den navolgenden eed:

“Ik zweer, dat ik als lid (voorzitter) van den Raad van State, de grondwet van het Rijk zal helpen onderhouden en handhaven, in de waarneming van het Koninklijk gezag, tot dat daarin door de Staten-Generaal zal zijn voorzien.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!”

ART. 50. Bij de benoeming van den Regent wordt tevens bepaald, de som die op het jaarlijksch inkomen van de Kroon zal worden genomen, voor de kosten van het regentschap. Deze bepaling kan gedurende het regentschap niet worden veranderd.

ART. 51. Indien de Koning aan de Staten-Generaal geen Troonopvolger heeft voorgedragen (art. 25); indien gezamenlijk met dezelve geene voogdij over den minderjarigen Koning is beraamd, (art. 40); indien er geen Regent is benoemd (art. 43), verklaren de Staten-Generaal plegtiglijk welk geval bestaat, en voorzien daarin vervolgens op de gronden hier voren gelegd bij art. 27, 41 en 44.

Vijfde Afdeeling

Van de inhuldiging des Konings

ART. 52. De Koning wordt bij het aanvaarden der Regering plegtiglijk beëdigd en ingehuldigd, in eene openbare en vereenigde zitting der beide kamers van de Staten-

ART. 49. Si le Prince d'Orange n'a pas 18 ans accomplis, et dans les cas prévus aux Articles 27 et 44, le Conseil d'État, composé comme à l'article 46, exerce l'autorité Royale, jusqu'à ce qu'il y soit pourvu par les États Généraux.

Les membres de ce Conseil prêtent entre les mains du Président, et celui-ci en présence de l'assemblée, le serment suivant :

“Je jure comme membre (Président) du Conseil d'État, de concourir au maintien et à l'observation de la loi fondamentale du Royaume dans l'exercice du pouvoir Royal, jusqu'à ce qu'il y soit pourvu par les États Généraux.

Ainsi Dieu me soit en aide.”

ART. 50. L'acte qui établit la Régence fixera le prélèvement qui sera fait sur les revenus de la Couronne, pour les dépenses de la Régence. Ce prélèvement ne sera pas changé, pendant toute la durée de la Régence.

ART. 51. Si le Roi n'a pas proposé aux États Généraux un successeur à la Couronne (Art. 25), s'il n'a pas concerté avec eux la tutelle du Roi mineur (Art. 40), s'il n'a pas désigné avec eux le Régent du Royaume (Art. 43), les États Généraux déclarent solennellement³ le cas qui existe, et ils y pourvoient ainsi qu'il est prescrit aux Articles 27, 41 et 44.

Section V

De l'Inauguration du Roi

ART. 52. Le Roi, lorsqu'il prend les rênes du gouvernement, est inauguré solennellement dans une séance publique des États Généraux, Chambres réunies. Cette séance

Generaal, welke te dien einde onder den blooten Hemel gehouden wordt; in tijden van vrede heeft deze plegtigheid plaats beurtelings te Amsterdam en in eene der steden van de zuidelijke Provinciën, ter keuze des Konings.

ART. 53. In deze openbare vergadering wordt aan den Koning de geheele grondwet voorgelezen, en daarna door denzelfden de volgende eed afgelegd:

“Ik zweer aan het Nederlandsche Volk, dat ik de grondwet des Rijks steeds zal onderhouden en handhaven, en dat ik daarvan bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoegenaamd, zal afwijken, of gedoogen dat daarvan afgeweken worde.”

Ik zweer wijders dat ik de onafhankelijkheid van het Rijk en de algeheele uitgestrektheid van deszelfs grondgebied met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van alle mijne onderdanen en van ieder derzelve zal beschermen en beveiligen, en tot instandhouding en bevordering van den algemeenen en bijzonderen welvaart, alle middelen zal aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, zoo als een goed Koning schuldig is en behoort te doen.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!”

ART. 54. Na het afleggen van den voormelden eed, wordt de Koning in dezelfde openbare vergadering ingehuldigd bij de Staten-Generaal, welker Voorzitter de volgende plegtige verklaring uitspreekt, die vervolgens door hem en elk der leden hoofd voor hoofd beëdigd wordt:

“Wij zweren in den naam van het Volk der Nederlanden, dat wij, krachtens de grondwet van dezen Staat, U als Koning hulden en ontvangen; dat wij de regten Uwer Kroon zullen bewaren en onderhouden, U getrouw en gedienschtig zullen zijn in de bescherming van Uwen persoon en van Uwe Koninklijke waardigheid; wij zweren voorts alles te

est tenue en plein air.

En tems de paix, l’inauguration a lieu alternativement à Amsterdam et dans une Ville des Provinces Méridionales, au choix du Roi.

ART. 53. Dans cette séance publique, après qu’il a été donné au Roi lecture de la Loi fondamentale en entier, il prête le serment suivant :

“Je jure au Peuple des Pays-Bas, de maintenir et d’observer la Loi fondamentale du Royaume, et qu’en aucune occasion ou sous aucun prétexte, quel qu’il puisse être, je ne m’en écarterai, ni ne souffrirai qu’on s’en écarte.

Je jure de plus, de défendre et de conserver de tout mon pouvoir, l’indépendance du Royaume et l’intégrité de son territoire, ainsi que la liberté publique et individuelle ; de maintenir les droits de tous et chacun de mes sujets, et d’employer à la conservation et à l’accroissement de la prospérité générale et particulière, ainsi que le doit un bon Roi, tous les moyens que les lois mettent à ma disposition.

Ainsi Dieu me soit en aide.”

ART. 54. Après la prestation de ce serment, le Roi est inauguré dans la même séance par les États Généraux.

Le Président prononce à cet effet la déclaration solennelle qui suit, que lui et tous les membres confirment par un serment individuel :

“Nous jurons, au nom du Peuple des Pays-Bas, qu’en vertu de la Loi fondamentale de cet État, nous Vous recevons et inaugurons comme Roi ; que nous maintiendrons les droits de Votre Couronne, que nous Vous serons obéissans et fidèles dans la défense de Votre Personne et de Votre dignité Royale ; et nous jurons de faire tout ce que de bons et

zullen doen, wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn en behooren te doen.

Zoo waarlijk helpe ons God Almagtig!”

ART. 55. Na dat deze beëediging en inhuldiging door den Koning zijn gebragt ter kennis van de Staten der Provinciën, brengen deze aan Hem hunne hulde toe, in maniere als volgt:

“Wij zweren dat wij U, den wettigen Koning der Nederlanden, steeds gehouwen en getrouw zullen zijn, in de bescherming van Uwen persoon, en van Uwe Koninklijke waardigheid; dat wij achtervolgens de verplichtingen ons bij de grondwet opgelegd, de bevelen door U, of van Uwentwege aan ons gegeven, zullen gehoorzamen: voorts alle uwe dienaren en raden in de nakoming van dezelve zullen helpen en bijstaan, en wijders alles zullen doen wat getrouwe onderdanen schuldig zijn en behooren te doen.

Zoo waarlijk helpe ons God Almagtig!”

De Staten der Provinciën brengen deze schriftelijke verklaring aan den Koning over, door eene plegtige bezending van eenige Leden uit hun midden.

Zesde Afdeeling

Van de magt des Konings

ART. 56. De Koning heeft het bestuur der buitenlandsche betrekkingen. Hij beoemt en herroept de Gezanten en Consuls.

ART. 57. De Koning verklaart oorlog, en maakt vrede; Hij geeft daarvan kennis aan de beide kamers der Staten-Generaal, met bijvoeging van alle de openingen, welke Hij met het belang en de zekerheid van het Rijk bestaanbaar oordeelt.

ART. 58. Insgelijks wordt aan den Koning opgedragen het regt om alle andere verbonden en verdragen te doen sluiten en te bekrachtigen.

Hij geeft daarvan kennis aan de beide ka-

fidèles États Généraux sont tenus de faire.

Ainsi Dieu nous soit en aide.”

ART. 55. Le Roi donne connaissance de son inauguration aux États Provinciaux, qui lui rendent hommage dans les termes suivans :

“Nous jurons que nous Vous serons fidèles, comme Roi légitime des Pays-Bas, dans la défense de Votre Personne et dignité Royale : et qu’en conformité de la Loi fondamentale, nous obéirons aux ordonnances, qui nous seront transmises de Votre part ; que nous donnerons aide et assistance dans leur exécution à Vos serviteurs et conseillers, et qu’en outre nous ferons ce que de fidèles sujets sont tenus de faire.

Ainsi Dieu nous soit en aide.”

Une députation solennelle de quelques-uns de leurs membres porte cette déclaration au Roi.

Section VI

De la Prérogative Royale

ART. 56. Le Roi a la direction des affaires étrangères ; il nomme et il rappelle les Ministres et les Consuls.

ART. 57. Le Roi déclare la guerre et fait la paix ; il en donne connaissance aux deux Chambres des États Généraux. Il y joint les communications qu’il croit compatibles avec les intérêts et la sûreté de l’État.

ART. 58. Au Roi appartient le droit de conclure et de ratifier tous autres traités et conventions.

Il en donne connaissance aux deux Chambres des États Généraux, aussitôt qu’il

mers der Staten-Generaal, zoo dra Hij oordeelt dat het belang en de zekerheid van het Rijk zulks toelaten.

Ingevalle de verbonden en verdragen, in tijd van vrede gesloten, mogten inhouden eenige afstand of ruiling van een gedeelte van het grondgebied des Rijks of van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen, worden dezelve door den Koning niet bekrachtigd, dan na dat de Staten-Generaal op dezelve hunne goedkeuring hebben gegeven.

ART. 59. De Koning heeft het oppergezag over de vloten en legers. De Militaire-Officieren worden door Hem benoemd en ontslagen, of, daartoe termen zijnde, op pensioen gesteld.

ART. 60. De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.

ART. 61. De Koning heeft het opperbe-stuur van de algemeene geldmiddelen. Hij regelt de bezoldiging van alle kollegien en ambtenaren die uit 's Lands kas betaald worden, en brengt dezelve op de begrooting der staatsbehoeften.

De bezoldiging der ambtenaren van de regterlijke magt wordt door de wet geregeld.

ART. 62. De Koning heeft het regt van de munt. Hij vermag zijne beeldtenis op de muntspecien te doen stellen.

ART. 63. De Koning verheft in den adelstand;² al wie door den Koning in den adelstand verheven wordt, brengt de brieven van adeldom ter kennis van de Staten zijner Provincie, en deelt aanstonds in alle de voorregten daaraan verbonden, bijzonderlijk in de bevoegdheid, om beschreven te worden in de ridderschap, mits voldoende aan de vereischten voor dezelve bepaald.

ART. 64. Ridder-orden worden door eene wet, op het voorstel des Konings, ingesteld.

croit que l'intérêt et la sûreté de l'État le permettent.

Si des traités, conclus en tems de paix, contiennent une cession ou un échange d'une partie du territoire du Royaume ou de ses possessions dans les autres parties du Monde, ils ne sont ratifiés par le Roi qu'après qu'ils ont été approuvés par les États Généraux.

ART. 59. Le Roi dispose des forces de terre et de mer ; il en nomme les Officiers, et les révoque, avec pension, s'il y a lieu.

ART. 60. La direction suprême des Colonies et des possessions du Royaume dans les autres parties du Monde appartient exclusivement au Roi.

ART. 61. Le Roi a la direction suprême des finances ; il règle et fixe les traitemens des Collèges et des Fonctionnaires, qui sont acquittés par le Trésor public ; il les porte sur le Budget des dépenses de l'État.

Les traitemens des fonctionnaires de l'ordre judiciaire sont fixés par la loi.

ART. 62. Le Roi a le droit de battre monnaie ; il peut la faire frapper à son effigie.

ART. 63. Le Roi confère la Noblesse ; ceux qu'il annoblit, présentent leurs diplômes aux États de leurs Provinces ; ils participent de suite aux prérogatives attachées à la Noblesse, et nommément au droit d'être inscrit dans le Corps Équestre, s'ils réunissent les conditions requises.

ART. 64. Tout Ordre de Chevalerie est établi par une loi, sur la proposition du Roi.

ART. 65. Vreemde orden, waaraan geene verplichtingen verbonden zijn, mogen worden aangenomen door den Koning en met zijne toestemming door de Prinsen van zijn huis.

In geen geval mogen de overige onderdanen des Konings vreemde orden aannemen, zonder deszelfs bijzonder verlof.

ART. 66. Insgelijks wordt tot het aannemen van vreemde titels, waardigheden en charges, het bijzonder verlof van den Koning vereischt.

Het is in het vervolg geen Nederlander geoorloofd, vreemden adeldom aan te nemen.

ART. 67. De Koning heeft het regt van gratie, na ingenomen advies van den Hoogen Raad der Nederlanden.

ART. 68. Behalve de gevallen waarin het regt van dispensatie aan den Koning bij de wet zelve wordt toegekend, verleent dezelve ook, wanneer de Staten-Generaal niet vergaderd zijn, en de zaken niet gevoegelijk uitstel kunnen lijden, na den Raad van State gehoord te hebben, dispensatie op bepaalde verzoeken van bijzondere personen, wier belangen na ingenomen advies van den Hoogen Raad in materie van justitie, en na behoorlijk onderzoek der zaken bij de overige departementen van algemeen bestuur, welke zulks aangaat, gebleken zijn zoodanige vrijstelling van wettelijke bepalingen in billijkheid te vereischen.

Bij de eerst volgende vergadering der Staten-Generaal, wordt door den Koning opening gegeven, van alle de dispensaties door Hem alzoo verleend.

ART. 69. De Koning beslist alle geschillen welke tusschen twee of meer Provinciën zouden mogen ontstaan, wanneer hij dezelve in der minne niet kan bijleggen.

ART. 70. De Koning draagt aan de Staten-Generaal wetten voor, en doet zoo-

ART. 65. Des Ordres étrangers, qui n'imposent aucune obligation, peuvent être acceptés par le Roi et par les Princes de sa Maison, de son consentement.

Aucun Ordre étranger, quelqu'il soit, ne peut être accepté par un autre sujet du Roi, sans sa permission expresse.

ART. 66. Cette permission est également requise pour l'acceptation de tous titres, dignités ou charges étrangères.

A l'avenir, des lettres de Noblesse conférées par un Prince étranger ne peuvent être acceptées par aucun sujet du Roi.

ART. 67. Le Roi a le droit de faire grâce, après avoir pris l'avis de la Haute Cour du Royaume.

ART. 68. Outre le droit de dispenser dans les cas déterminés par la loi même, le Roi, lorsqu'il y a urgence, et que les États-Généraux ne sont pas assemblés, accorde des dispenses à des particuliers dans leur intérêt privé et sur leur demande, après avoir entendu le Conseil d'État : ces dispenses ne sont accordées en matière de Justice, qu'après avoir pris l'avis de la Haute Cour, et dans les autres matières celui des départemens d'administration qu'elles concernent.

Le Roi donne connaissance aux États-Généraux, de toutes les dispenses qu'il a accordées dans l'intervalle d'une session à l'autre.

ART. 69. Le Roi décide toutes les contestations qui s'élèvent entre deux ou plusieurs Provinces, s'il ne peut les terminer à l'amiable.

ART. 70. Le Roi présente aux États-Généraux les projets de lois, et leur fait

danige andere voorstellen, als Hij noodig oordeelt.

Hij heeft het regt om de voordragten, aan Hem door de Staten Generaal gedaan, al of niet goedtekeuren.

Zevende Afdeeling

Van den Raad van State en de ministeriële departementen

ART. 71. Er is een Raad van State.

De Koning benoemt deszelfs leden, ten getale van niet meer dan vierentwintig, zoo veel mogelijk uit de verschillende Provinciën van het Rijk. Hij ontslaat dezelve naar welgevallen.

De Koning zelve is voorzitter van den Raad; zulks noodig oordeelende, stelt hij eenen Secretaris van Staat Vice-President aan.

ART. 72. De Prins van Oranje is van regtswege lid van den Raad van State, en neemt zitting in denzelven wanneer zijn achttiende jaar vervuld is.

Het staat aan den Koning vrij de Prinsen van den Huize, die tot meerderjarigheid gekomen zijn, zitting in den Raad van State te verleenen.

Het getal der gewone leden, ondergaat daardoor geene vermindering.

ART. 73. De Koning brengt ter overweging bij den Raad van State alle voorstellen door Hem aan de Staten-Generaal te doen, of door dezen aan Hem gedaan, alsmede alle algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen.

Aan het hoofd der uittevaardigen wetten en bevelen wordt melding gemaakt, dat de Raad van State deswegens gehoord is.

De Koning neemt wijders de gedachten van den Raad van State in over alle zaken van algemeen of bijzonder belang, waarin

telles autres propositions qu'il juge convenables.

Il sanctionne ou il rejette les propositions que lui font les États-Généraux.

Section VII

Du Conseil d'État et des Départemens Ministériels

ART. 71. Il y a un Conseil d'État. Ce Conseil est composé de vingt-quatre membres au plus, choisis autant que possible, dans toutes les Provinces du Royaume; le Roi les nomme et les révoque à volonté.

Le Roi préside le Conseil d'État: il nomme, s'il le juge convenable, un Secrétaire d'État Vice-Président.

ART. 72. Le Prince d'Orange est de droit membre du Conseil d'État; il y prend séance à 18 ans accomplis.

Les autres Princes de la Maison Royale peuvent y être appelés par le Roi, à leur majorité.

Ils ne sont pas compris dans le nombre déterminé des membres ordinaires.

ART. 73. Le Roi soumet à la délibération du Conseil d'État les propositions qu'il fait aux États Généraux, et celles qui lui sont faites par eux, ainsi que toutes les mesures générales d'administration intérieure du Royaume, et de ses possessions dans les autres parties du Monde.

En tête des lois et des dispositions Royales, il est fait mention que le Conseil d'État a été entendu.

Le Roi prend de plus l'avis du Conseil d'État dans toutes les matières d'intérêt général ou particulier, qu'il juge à propos de

hij zulks noodig oordeelt.

De Koning alleen besluit, en geeft telkens van zijn genomen besluit kennis aan den Raad.

ART. 74. De Koning kan buitengewone Staatsraden benoemen: zij genieten geen traktement.

Hij roept dezelve in den Raad wanneer hij zulks noodig oordeelt.

ART. 75. De Koning stelt ministeriële departementen in, benoemt derzelver hoofden, en ontslaat die naar welgevallen.

Hij roept, zulks geraden oordeelende, een of meer derzelven, tot bijwoning der delibération, in den Raad van State.

ART. 76. Onverminderd den verderen inhoud van den eed, welken de Koning goedvindt aan de hoofden van ministeriële departementen en gewone of buitengewone Staatsraden voortschrijven, wordt hun daarbij opgelegd getrouwheid aan de grondwet te zweren.

lui soumettre.

Le Roi décide seul, et il porte chacune de ses décisions à la connaissance du Conseil d'État

ART. 74. Le Roi peut nommer des Conseillers d'État extraordinaires, sans traitement : il les appelle au Conseil, quand il le juge convenable.

ART. 75. Le Roi établit des Départemens Ministériels ; il en nomme les Chefs et les révoque à volonté : il peut appeler un ou plusieurs d'entr'eux, pour assister aux délibérations du Conseil d'État.

ART. 76. Le serment que prêtent les Chefs des Départemens Ministériels, et les Conseillers d'État, ordinaires et extraordinaires contient, indépendamment de ce que le Roi trouve à propos d'y insérer, l'obligation d'être fidèle à la Loi fondamentale.

DERDE HOOFDSTUK

Van de Staten-Generaal

Eerste Afdeeling

Van de zamenstelling der Staten-Generaal

ART. 77. De Staten-Generaal vertegenwoordigen het geheele Nederlandsche Volk.

ART. 78. De Staten-Generaal bestaat uit twee kamers.

ART. 79. Eene dier kamers bestaat uit 110 leden, benoemd door de Staten der Provinciën, te weten: voor

CHAPITRE III

Des États Généraux

Section I

De la composition des États Généraux

ART. 77. Les États Généraux représentent la Nation.

ART. 78. Les États Généraux sont formés de deux Chambres.

ART. 79. Une de ces Chambres est composée de cent-dix membres nommés par les États des Provinces, ainsi qu'il suit :

Noord-Braband	7.	Brabant Septentrional	7.
Zuid-Braband	8.	Brabant Méridional .	8.
Limburg	4.	Limbourg	4.
Gelderland	6.	Gueldre	6.
Luik	6.	Liège	6.
Oost-Vlaanderen . . .	10.	Flandre Orientale . .	10.
West-Vlaanderen . . .	8.	Flandre Occidentale	8.
Henegouwen	8.	Hainaut	8.
Holland	22.	Hollande	22.
Zeeland	3.	Zélande	3.
Namen	2.	Namur	2.
Antwerpen	5.	Anvers	5.
Utrecht	3.	Utrecht	3.
Vriesland	5.	Frise	5.
Overijssel	4.	Overyssel	4.
Groningen	4.	Groningue	4.
Drenthe	1.	Drenthe	1.
Luxemburg	4.	Luxembourg	4.

110 Leden.

ART. 80. De andere kamer, welke den naam van eerste draagt, is zamengesteld uit niet minder dan veertig en niet meerder dan³ zestig leden, den vollen ouderdom van veertig jaren bereikt hebbende, welke door den Koning voor hun leven benoemd worden, en gekozen uit hen die door diensten aan den Staat bewezen, door hunne geboorte of goedheid onder de aanzienlijksten van den lande behooren.

Tweede Afdeeling

Van de tweede kamer der Staten-Generaal

ART. 81. Tot leden der tweede kamer, zijn verkiesbaar ingezetenen der Provincie, waaruit zij genoemd worden, bereikt hebbende den vollen ouderdom van dertig jaren.

De leden uit dezelfde Provincie gekozen, mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan; geen zee- of land-officieren zijn daartoe verkiesbaar, welke

ART. 80. L'autre Chambre, qui porte le nom de première Chambre, est composée de quarante membres au moins et soixante au plus, âgés de quarante ans accomplis, nommés à vie par le Roi, parmi les personnes les plus distinguées par des services rendus à l'État, par leur naissance ou leur fortune.

Section II

De la seconde Chambre des États Généraux

ART. 81. Sont éligibles à la seconde Chambre, des personnes domiciliées dans la Province par laquelle elles sont nommées, et âgées de trente ans accomplis.

Les membres élus dans la même Province ne peuvent être parens ou alliés plus proches qu'au troisième degré.

Des officiers de terre ou de mer ne sont éligibles que lorsqu'ils ont un rang au-dessus de celui de Capitaine.

eenen minderen rang dan dien van hoofd-officier hebben.

ART. 82. De leden dezer kamer hebben zitting gedurende drie jaren.

Een derde van hen valt jaarlijks uit, volgens een daarvan te maken rooster.

De uitvallende zijn dadelijk weder verkiesbaar.

ART. 83. De leden dezer kamer stemmen voor zich zelven, en zonder last van, of ruggespraak met de vergadering, door welke zij benoemd zijn.

ART. 84. Bij het aanvaarden hunner waardigheid, doen zij ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid den navolgenden eed:

“Ik zweer (belove) dat ik de grondwet der Nederlanden zal onderhouden en handhaven; dat ik bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoe ook genaamd, daarvan zal afwijken, of toestemmen dat daarvan afgeweken worde; dat ik voorts de onafhankelijkheid van den Staat, de algemeene en bijzondere vrijheid der ingezetenen bewaren en beschermen en het algemeen belang met al mijn vermogen bevorderen zal, zonder mij daarvan door eenige provinciale of andere bijzondere belangen te laten aftrekken.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!”

Zij zullen alvorens tot dien eed te worden toegelaten, doen den volgenden eed van zuivering:

“Ik zweer (verklare) dat ik, om tot lid van de tweede kamer der Staten-Generaal te worden benoemd, directelijk of indirectelijk aan geene personen, het zij in of buiten het bestuur, onder wat naam of voorwendsel ook, eenige giften of gaven beloofd of gegeven heb, nochte belooven of geven zal.

Ik zweer (belove) dat ik om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, directelijk of

ART. 82. Les membres de cette Chambre sont élus pour trois ans. La Chambre est renouvelée annuellement par tiers, conformément au tableau qui sera dressé à cet effet.

Les membres sortans sont immédiatement rééligibles.

ART. 83. Les membres de cette Chambre votent individuellement, sans mandat et sans en référer à l’assemblée qui les a nommés.

ART. 84. A leur entrée en fonctions, ils prêtent chacun suivant le rit de son culte, le serment qui suit :

“Je jure (promets) d’observer et de maintenir la Loi fondamentale du Royaume ; et qu’en aucune occasion ou sous aucun prétexte quelconque, je ne m’en écarterai, ni ne consentirai à ce qu’on s’en écarte : que je conserverai et protégerai de tout mon pouvoir l’indépendance du Royaume et la liberté publique et individuelle ; que je concourrai, autant qu’il sera en moi, à l’accroissement de la prospérité générale, sans m’en éloigner pour aucun intérêt particulier ou provincial.

Ainsi Dieu me soit en aide.”

Ils sont admis à ce serment, après avoir prêté celui qui suit :

“Je jure (déclare) que pour être nommé membre de la seconde Chambre des États Généraux, je n’ai donné ni promis, ne donnerai ni promettrai aucuns dons ou présens, directement ou indirectement, ni sous un prétexte quelconque, à aucune personne en charge ou hors de fonctions.

Je jure (promets) que jamais je ne recevrai de qui que ce soit, ni sous aucun prétexte, directement ou indirectement, aucuns dons ou présens pour faire ou ne pas faire une chose quelconque dans l’exercice de mes fonctions.

Ainsi Dieu me soit en aide.”

indirectelijk.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!"

Deze eeden worden afgelegd in handen van den Koning, ofte wel in de vergadering der tweede kamer, in handen van den President daartoe door den Koning gemagtigd.

ART. 85. De Koning benoemt uit eene opgave van drie leden Hem door de kamer aangeboden, één om het voorzitterschap gedurende den tijd van het openen tot het sluiten der zitting waar te nemen.

ART. 86. De leden dezer kamer genieten voor reiskosten zoodanige som als in evenredigheid der afstanden, bij de wet zal worden geregeld.

Tot goedmaking der verblijfkosten in de plaats der bijeenkomst, wordt hun toegelegd eene som van *f* 2500: – : – 's jaars.

Deze verblijfkosten die maandelijks betaald worden, worden in het tijdvak van de eene zitting tot de andere niet genoten, door de Leden, die bij de laatste zitting niet zijn tegenwoordig geweest, ten ware zij bewezen door ziekte belet te zijn geworden.

Derde Afdeeling

Van de eerste kamer der Staten-Generaal

ART. 87. De leden der eerste kamer genieten voor reis- en verblijf kosten 's jaarlijks eene som van *f* 3000 : – : – .

ART. 88. Bij het aanvaarden hunner waardigheid, leggen zij in handen van den Koning af dezelfde eeden, als voor de leden der tweede kamer zijn bepaald, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid.

ART. 89. De voorzitter van de eerste kamer wordt door den Koning benoemd, om het voorzitterschap gedurende den tijd van het openen tot het sluiten der zitting waar te nemen.

Ces sermens sont prêtés entre les mains du Roi, ou dans la seconde Chambre entre les mains de son Président autorisé par le Roi.

ART. 85. Le Président de la seconde Chambre est nommé par le Roi, pour la durée d'une session, sur une liste triple que la Chambre lui présente.

ART. 86. Les membres de cette Chambre reçoivent une indemnité de déplacement réglée par la loi, à raison des distances.

Ils reçoivent de plus pour fraix de séjour une somme de 2500 florins par an ; cette indemnité, qui sera payée mensuellement, ne sera pas touchée dans l'intervalle d'une session à l'autre par les membres qui n'auront pas été présens à la dernière session, à moins qu'ils ne prouvent en avoir été empêchés par maladie.

Section III

De la première Chambre des États Généraux

ART. 87. Les membres de la première Chambre reçoivent pour toute indemnité de déplacement et de séjour une somme de 3000 florins par an.

ART. 88. A leur entrée en fonctions, ils prêtent, chacun selon le rit de son culte, entre les mains du Roi les sermens prescrits pour les membres de la seconde Chambre.

ART. 89. Le Roi nomme le Président de la première Chambre, pour la durée d'une session.

Vierde Afdeeling
*Beschikkingen aan beide
kamers gemeen*

ART. 90. Niemand kan te gelijk lid der beide kamers zijn.

ART. 91. De hoofden der departementen van algemeen bestuur hebben zitting in de beide kamers.

Zij hebben alleenlijk eene raadgevende stem, ten ware zij tot leden der vergadering mogten benoemd zijn.

ART. 92. De leden der Staten-Generaal kunnen niet te gelijk zijn, leden van de Rekenkamer, nochte eenigen aan den lande comptabelen post bekleeden.

ART. 93. Leden van provinciale Staten in eene der kamers van de Staten-Generaal zitting nemende, houden op tot de provinciale Staten te behooren.

ART. 94. Iedere kamer in den haren, onderzoekt de geloofsbriefen der nieuw inkomende leden, en beslist de geschillen, welke dien aangaande mogten oprijzen.

ART. 95. Elke kamer benoemt haren Griffier.

ART. 96. De beide kamers der Staten-Generaal voeren den titel van *Edel Mogende Heeren*.

ART. 97. De Staten-Generaal vergaderen ten minste eenmaal 's jaars.

Hunne gewone vergadering wordt geopend op den derden maandag in October.

De Koning roept de buitengewone vergadering bij een, zoo dikwijls hij zulks noodig oordeelt.

ART. 98. In tijd van vrede worden de zittingen der Staten-Generaal beurtelings om het andere jaar in eene stad der noordelijke, en in eene der zuidelijke provincien gehouden.

Section IV
*Dispositions communes aux
deux Chambres*

ART. 90. On ne peut être en même tems, membre des deux Chambres.

ART. 91. Les Chefs des départemens d'administration générale ont séance dans les deux Chambres.

Leur voix n'est délibérative, que lorsqu'ils sont membres de la Chambre dans laquelle ils siègent.

ART. 92. Les membres des États Généraux ne peuvent être en même tems membres de la Chambre des comptes, ni avoir des places comptables.

ART. 93. Un membre des États Provinciaux nommé aux États Généraux perd, en prenant séance, sa première qualité.

ART. 94. Chaque Chambre vérifie les pouvoirs de ses membres et juge les contestations qui s'élèvent à ce sujet.

ART. 95. Chaque Chambre nomme son Griffier.

ART. 96. Chacune des deux Chambres porte le titre de *Nobles et Puissans Seigneurs*.

ART. 97. Les États Généraux s'assemblent au moins une fois par an : la session ordinaire commence le troisième lundi du mois d'October.

Le Roi les convoque extraordinairement, quand il le juge à propos.

ART. 98. En tems de paix, les sessions sont tenues alternativement, d'année en année, dans une ville des Provinces Septentrionales et dans une ville des Provinces Méridionales.

ART. 99. De Staten-Generaal vergaderen zonder voorafgaande oproeping, bij overlijden des Konings. De leden die zich op den vijftienden dag, na dit overlijden bevinden, op de plaats waar de zetel van het gouvernement gevestigd is, openen de buitengewone vergadering.

ART. 100. De vergadering der Staten-Generaal wordt in eene vereenigde zitting der beide kamers, door den Koning ofte wel door eene commissie van Zijnentwege geopend, en op dezelfde wijze gesloten, wanneer Hij oordeelt dat het belang van het Rijk niet vordert, de vergadering langer bij een te houden.

De gewone jaarlijksche vergadering blijft ten minste twintig dagen bij een.

ART. 101. Geene der beide kamers vermogen eenige zaak te beslissen, zoo niet meer dan de helft van hare leden tegenwoordig is.

ART. 102. Alle besluiten worden bij volstreckte meerderheid van stemmen opge maakt.

ART. 103. Over alle zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd; doch bij het doen van keuzen of voordragten van personen, bij besloten en ongeteekende briefjes.

ART. 104. Wanneer volgens deze grondwet, de beide kamers eene vereenigde zitting houden, het zij de tweede kamer in enkelen of in dubbelen getale zij, zitten de leden zonder onderscheid, tot welke kamer zij behooren.

De voorzitter der eerste kamer heeft het beleid der vergadering.

Vijfde Afdeeling *Van de wetgevende magt*

ART. 105. De wetgevende magt wordt gezamenlijk door den Koning en de Staten-Generaal uitgeoefend.

ART. 99. Au décès du Roi, les États Généraux s'assemblent sans convocation préalable. Les membres qui au quinzième jour, après ce décès, se trouvent dans le lieu où est fixé le siège du Gouvernement ouvrent la séance extraordinaire.

ART. 100. La session des États Généraux est ouverte dans une séance des deux Chambres réunies, par le Roi ou ses Commissaires; elle est close de la même manière, quand le Roi juge que l'intérêt du Royaume n'en exige pas la continuation.

La session ordinaire sera de vingt jours au moins.

ART. 101. Aucune des deux Chambres ne peut prendre une résolution, si plus de la moitié de ses membres ne se trouve réunie.

ART. 102. Toute résolution est prise à la majorité absolue des suffrages.

ART. 103. Les membres des États Généraux votent par appel nominal et à haute voix.

Les élections et les propositions de candidats se font seules au scrutin secret.

ART. 104. Dans les différens cas, où en vertu de la loi fondamentale les deux Chambres (la seconde doublée ou en nombre ordinaire) sont réunies, les membres siègent sans distinction de Chambres.

Le Président de la première Chambre dirige les délibérations.

Section V *Du Pouvoir Législatifs*

ART. 105. Le Pouvoir Législatif est exercé concurremment par le Roi et les États Généraux.

ART. 106. De Koning zendt zijne voorstellen aan de tweede kamer, het zij bij eene schriftelijke boodschap, welke de redenen van het voorstel inhoudt, of door eene commissie.

ART. 107. Over eenig ingekomen voorstel des Konings, wordt bij de volle kamer niet geraadpleegd, dan na dat hetzelfde is overwogen in de onderscheidene afdeelingen waarin alle de leden der kamer zich verdeelen, en welke op gezette tijden bij loting vernieuwd worden.

ART. 108. De zittingen der tweede kamer van de Staten-Generaal, worden in het openbaar gehouden. De kamer raadpleegt met gesloten deuren, wanneer een tiende gedeelte der tegenwoordige leden het vordert, of de president het noodig oordeelt.

Over de punten die in de besloten kamer zijn behandeld, kan ook in dezelve een besluit genomen worden.

ART. 109. Wanneer de tweede kamer, na geraadpleegd te hebben over het algemeen verslag, uit naam der onderscheidene afdeelingen uitgebragt, tot het aannemen van het voorstel besluit, zendt zij hetzelfde aan de eerste kamer met het volgend formulier van goedkeuring:

“De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de Eerste Kamer het hiernevensgaande voorstel des Konings, en is van oordeel, dat de Staten-Generaal zich met hetzelfde behooren te vereenigen.”

ART. 110. Zoo de tweede kamer vermeent het gedane voorstel niet te moeten aannemen, geeft zij daarvan kennis aan den Koning, in de volgende bewoordingen:

“De Tweede Kamer van de Staten-Generaal betuigt den Koning haren dank voor deszelfs ijver in het bevorderen van 's Rijks belangen, en verzoekt denzelven eerbiediglijk het gedane voorstel in nadere overweging te nemen.”

ART. 106. Le Roi adresse à la seconde Chambre les propositions qu'il veut faire aux États Généraux, soit par un message qui en contient les motifs, soit par des Commissaires.

ART. 107. La Chambre ne délibère en assemblée générale sur aucune proposition du Roi, qu'après l'avoir examinée dans les différentes sections dans lesquelles tous les membres de la Chambre se partagent, et qui sont renouvelées périodiquement par la voie du sort.

ART. 108. Les séances de la seconde Chambre des États Généraux sont publiques : la Chambre se forme néanmoins en comité, lorsque le dixième des membres présens le demande ou que le Président le juge convenable.

Il peut être pris dans le comité des résolutions sur les objets qui y ont été traités.

ART. 109. Si la seconde Chambre, après avoir délibéré sur le rapport général qui lui est fait de l'opinion de ses sections, adopte le projet, elle l'envoie à la première Chambre avec la formule suivante :

“La seconde Chambre des États Généraux envoie à la première Chambre la proposition du Roi ci-jointe : elle pense qu'il y a lieu d'y adhérer.”

ART. 110. Si la seconde Chambre croit ne pouvoir pas adopter la proposition, elle en donne connaissance au Roi dans les termes suivans :

“La seconde Chambre des États Généraux témoigne au Roi sa reconnaissance du zèle qu'il met à veiller aux intérêts du Royaume, et le supplie respectueusement de prendre sa proposition en considération ultérieure.”

ART. 111. Zoo de eerste kamer eenig voorstel des Konings door de tweede kamer aangenomen ontvangt, verzendt zij hetzelfde naar de verschillende afdeelingen waarin zij verdeeld is.

Zoo zij, na geraadpleegd te hebben over het algemeen verslag uit naam der onderscheiden afdeelingen uitgebragt, het voorstel aanneemt, geeft zij daarvan kennis aan den Koning in de volgende bewoordingen:

“De Staten-Generaal betuigen den Koning hunnen dank voor deszelfs ijver in het bevorderen van 's Rijks belangen, en vereenigen zich met het voorstel.”

mitsgaders aan de tweede kamer in de volgende bewoordingen:

“De Eerste Kamer der Staten-Generaal, geeft aan de Tweede Kamer kennis, dat zij zich met het voorstel des Konings aan haar door de Tweede Kamer op den ____ betrekkelijk ____ toegezonden, heeft vereenigd.”

ART. 112. Zoo de eerste kamer vermeent het voorstel niet te moeten aannemen, drukt zij zich op dezelfde wijze uit, als in art. 110.

Zij geeft daarvan kennis aan de tweede kamer in de volgende bewoordingen:

“De Eerste Kamer van de Staten-Generaal, geeft aan de Tweede Kamer kennis, dat zij den Koning eerbiediglijk verzocht heeft, deszelfs voorstel van den ____ betrekkelijk ____ in nadere overweging te nemen.”

ART. 113. De Staten-Generaal hebben het regt, om aan den Koning voorstellen te doen, met inachtneming der volgende voorschriften.

ART. 114. De voordragt daartoe behoort bij uitsluiting aan de tweede kamer, die dezelve overweegt, op gelijke wijze als zulks ten aanzien van des Konings voorstellen is bepaald.

ART. 111. La première Chambre, lorsqu'elle reçoit une proposition du Roi adoptée par la seconde Chambre, la renvoie aux sections, et après en avoir délibéré en séance générale, si elle adopte la proposition elle en donne connaissance au Roi dans les termes suivans :

“Les Etats Généraux témoignent au Roi leur reconnaissance du zèle qu'il met à veiller aux intérêts du Royaume, et adhèrent à sa proposition.”

Et à la seconde Chambre en ces termes :

“La première Chambre des États Généraux porte à la connaissance de la seconde Chambre, qu'elle a adhéré à la proposition du Roi, qui lui a été transmise le ____ relative à ____ ”

ART. 112. Si la première Chambre croit ne pouvoir pas adopter la proposition, elle l'exprime comme à l'art. 110.

Elle en donne connaissance à la seconde Chambre dans les termes suivans :

“La première Chambre des États Généraux porte à la connaissance de la seconde Chambre, qu'elle a supplié respectueusement le Roi de prendre sa proposition du ____ relative à ____ en considération ultérieure.”

ART. 113. Les États Généraux ont le droit de faire des propositions au Roi, de la manière qui suit.

ART. 114. Le droit de provoquer une délibération des États Généraux sur une proposition à faire au Roi appartient exclusivement aux membres de la seconde Chambre. Elle l'examine dans la forme prescrite pour les projets de lois.

ART. 115. Zoo zij het gedane voorstel goedkeurt, zendt zij hetzelfde aan de eerste kamer, bij het volgende formulier:

“De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de Eerste Kamer het hierbijgaand voorstel, en is van oordeel, dat hetzelfde aan den Koning zoude behooren te worden aangeboden.”

ART. 116. Wanneer de eerste kamer, na daarover op de gewone wijze geraadpleegd te hebben, het voorstel goedkeurt, zendt zij hetzelfde ter bekrachtiging aan den Koning, in dezer voege:

“De Staten-Generaal oordeelende dat het nevensgaande voorstel tot bevordering van ’s lands belangen zoude kunnen strekken, verzoeken eerbiediglijk des Konings bewilliging op hetzelfde.”

Zij geeft daarvan kennis aan de tweede kamer op deze wijze:

“De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft kennis aan de Tweede Kamer, dat zij zich met haar voorstel van den ____ betrekkelijk ____ heeft vereenigd, en hetzelfde namens de Staten Generaal aan den Koning ter bekrachtiging heeft gezonden.”

ART. 117. Ingeval van afkeuring geeft zij daarvan aan de tweede kamer kennis in deze woorden:

“De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft geene genoegzame reden gevonden, om het hier nevens teruggaande voorstel den Koning aan te bieden.”

ART. 118. Wanneer de Koning het voorstel van de Staten-Generaal aanneemt, wordt zulks in de volgende bewoordingen uitgedrukt:

“De Koning bewilligt in het voorstel.”

Zoo de Koning het niet aanneemt, wordt zulks op deze wijze te kennen gegeven:

“De Koning houdt het voorstel in overweging.”

ART. 115. Si elle approuve la proposition, elle la transmet à la première Chambre, avec la formule suivante :

“La seconde Chambre des États Généraux envoie à la première Chambre la proposition ci-jointe, et pense qu’il y a lieu à demander la sanction du Roi.”

ART. 116. La première Chambre, après en avoir délibéré de la manière ordinaire, l’adresse, en cas d’approbation, au Roi avec la formule qui suit :

“Les États Généraux adressent au Roi la proposition ci-jointe qu’ils croient avantageuse et utile à l’État. Ils supplient S. M. de vouloir y donner la sanction Royale.”

Elle en informe la seconde Chambre dans ces termes :

“La première Chambre des États Généraux donne connaissance à la seconde Chambre qu’elle a adopté sa proposition du ____ relative à ____ et qu’elle l’a adressée à S. M. pour demander sa sanction Royale.”

ART. 117. Si la première Chambre n’approuve pas la proposition, elle en informe la seconde Chambre dans les termes suivans :

“La première Chambre des États Généraux renvoie à la seconde Chambre la proposition ci-jointe, à laquelle elle a cru ne pouvoir pas donner son assentiment.”

ART. 118. Lorsque le Roi adopte une proposition des États Généraux, il s’exprime en ces termes :

“Le Roi consent.”

S’il la rejette, en ceux-ci :

“Le Roi délibérera.”

ART. 119. Alle voorstellen van wet, door den Koning en de beide kamers der Staten-Generaal aangenomen, verkrijgen kracht van wet, en worden door den Koning afgekondigd.

ART. 120. De wijze van afkondiging der wetten, en de tijd wanneer zij verbindende zijn, worden door de wet geregeld.

Het formulier van afkondiging is het volgende:

“Wij, enz. ____ Koning der Nederlanden, enz⁴ ____ allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat enz. (De beweegredenen der wet.)

Zoo is het dat Wij den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, enz.

(De inhoud der Wet.)

Gegeven,” enz.

Zesde Afdeeling

Van de begrooting der uitgaven van het Rijk

ART. 121. De inwilliging der Staten-Generaal wordt vereischt op de begrooting van de uitgaven van het Rijk, welke aan de tweede kamer door den Koning in de gewone vergadering wordt ingezonden.

ART. 122. De gemelde be grooting wordt in twee afdeelingen gesplitst; deze splitsing zal moeten plaats hebben bij de begrooting over den jare 1820, of zoo veel vroeger als de omstandigheden het toelaten.

ART. 123. De eerste afdeeling bevat alle zoodanige gewone, zekere en steeds voortdurende uitgaven, welke uit den gewonen loop der zaken voortvloeiende,⁵ in het bijzonder tot den staat van vrede betrekking hebben.

ART. 119. Les projets de lois, adoptés par le Roi et les deux Chambres des États Généraux, deviennent lois du Royaume et sont promulguées par le Roi.

ART. 120. La loi règle le mode de promulgation et le terme après lequel les lois deviennent obligatoires.

La formule de promulgation est conçue en ces termes :

“Nous ____ Roi des Pays-Bas etc. etc., à tous ceux qui les présentes verront, Salut ! Savoir faisons.

Ayant pris en considération etc. (insérer les motifs). A ces causes, notre Conseil d’État entendu, et de commun accord avec les États Généraux, avons statué, comme nous statuons par les présentes.”

(Le texte de la loi.)

Donné etc.

Section VI

Du Budget de l’État

ART. 121. Le Budget des dépenses du Royaume doit avoir l’assentiment des États Généraux ; il est présenté par le Roi à la seconde Chambre dans la session ordinaire.

ART. 122. Le Budget est divisé en deux parties. Cette division devra être faite pour l’an 1820, et plutôt, si les circonstances le permettent.

ART. 123. La première partie contient toutes les dépenses ordinaires fixes et constantes, qui résultent du cours habituel des choses et se rapportent plus particulièrement à l’état de paix.

Ces dépenses étant approuvées par les

Deze uitgaven door de Staten-Generaal goedgekeurd zijnde, zijn gedurende de tien daaropvolgende jaren aan geene jaarlijksche toestemming onderworpen.

Er kan over die uitgaven geene nadere beraadslaging vallen, ten zij de Koning in dien tusschentijd te kennen geve, dat een gedeelte dier uitgaven veranderd is, of geheel opgehouden heeft.

ART. 124. Bij de goedkeuring van deze afdeeling worden tevens voor gelijken tijd vastgesteld, de middelen tot de vinding dier uitgaven bestemd.

Deze middelen eens bepaald zijnde, blijven vastgesteld gedurende dien tijd, ten zij de Koning noodig oordeelende, dat een dier middelen gewijzigd, of door een ander vervangen wierd, daaromtrent een voorstel doet.

ART. 125. Een jaar vóór den afloop van den termijn, voor welken deze vaste uitgaven geregeld zijn, wordt door den Koning de nieuwe staat voor de tien jaren, die op dien termijn volgen, voorgesteld.

ART. 126. De tweede afdeeling der begrooting bevat die buitengewone, onvoorziene en onzekere uitgaven, welke, inzonderheid in tijden van oorlog, naar voorkomende omstandigheden, moeten worden geregeld.

Deze uitgaven, en de middelen tot bestrijding derzelve, worden slechts voor een jaar vastgesteld.

ART. 127. De uitgaven voor ieder departement van algemeen bestuur, maken een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting uit.

De penningen voor een departement toegestaan, kunnen alleenlijk en bij uitsluiting worden gebruikt voor uitgaven, tot dat departement behorende, zoo dat geene som kan worden overgeschreven van het eene hoofdstuk van algemeen bestuur op een ander, dan met gemeen overleg der Staten-Generaal.

États Généraux, ne sont pas soumises pendant les dix premières années à un consentement ultérieur et annuel.

Elles ne deviennent, pendant ce période, le sujet d'une nouvelle délibération que lorsque le Roi fait connaître qu'un objet de dépenses a cessé ou varié.

ART. 124. En arrêtant cette partie du Budget, on determine en même tems les moyens d'y faire face.

Ils sont également arrêtés pour dix ans ; et demeurent invariables, à moins que le Roi ne fasse connaître qu'il est nécessaire de remplacer ou de modifier un de ces moyens.

ART. 125. Un an avant l'expiration du terme pour lequel ces dépenses fixes sont arrêtées, le Roi propose un nouveau budget pour les dix années qui suivent ce terme.

ART. 126. La seconde partie du budget contient les dépenses extraordinaires, imprévues et incertaines, qui surtout en tems de guerre doivent être réglées d'après les circonstances.

Ces dépenses ainsi que les moyens de les couvrir, ne sont arrêtées que pour un an.

ART. 127. Les dépenses de chaque département d'administration générale sont l'objet d'un Chapitre séparé du budget.

Les fonds alloués pour un département doivent être exclusivement employés pour des dépenses qui lui appartiennent, de sorte qu'aucune somme ne peut être transférée d'un Chapitre d'administration générale à un autre, sans le concours des États Généraux.

ART. 128. De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Generaal een uitvoerig verslag geven van het gebruik der geldmiddelen.

ART. 128. Le Roi fait mettre annuellement sous les yeux des États Généraux un compte détaillé de l'emploi des deniers publics.

VIERDE HOOFDSTUK *Van de Staten der Provinciën*

CHAPITRE IV *Des États Provinciaux*

Eerste Afdeling *Van de zamenstelling der Staten van de Provinciën*

Section I *De la composition des États Provinciaux*

ART. 129. De Staten der Provinciën zijn zamengesteld uit leden, gekozen door de volgende drie standen, namelijk:

Door de Edelen of Ridderschappen,
Door de Steden,
Door den Landelijken Stand.

ART. 129. Les États des Provinces sont composés de membres élus par les trois Ordres suivans :

Les Nobles ou Corps Équestres.
Les Villes.
Les Campagnes.

ART. 130. Het getal van de leden der provinciale Staten-Vergadering en de evenredigheid der verschillende standen, wordt geregeld door den Koning, die uit elke provincie eene commissie benoemt, om Hem dienaangaande te dienen van advies.

ART. 130. Le nombre total des membres dont les États Provinciaux sont composés et le nombre à élire par chaque ordre, sont fixés par le Roi, d'après l'avis d'une commission, qu'il nomme dans chaque Province.

ART. 131. In elke provincie maken de edelen of een ligchaam van ridderschap uit of niet, naar mate zulks het voegelijkst geoordeeld wordt.

ART. 131. Dans chaque Province, les Nobles sont réunis en Corps Équestres ou ne le sont pas, selon qu'il sera jugé convenable.

De eerste bijeenroeping der edelen of ridderschappen en de eerste admisie tot dezelven, wordt door den Koning gedaan en verleend.

La première convocation des Nobles ou Corps Équestres et la première admission dans ces Corps appartiennent au Roi. – Ils soumettent leurs réglemens à l'approbation du Roi, et ne s'écarterent pas dans leur rédaction des principes de la Loi fondamentale.

Zij ontwerpen zoodanige reglementen als zij, behoudens deze grondwet, noodig oordeelen, en zenden dezelve aan den Koning ter bekrachtiging.

ART. 132. De stedelijke regeringen zijn zamengesteld op zoodanige wijze als noodig wordt geoordeeld bij de reglementen, door de bestaande regeringen of bijzondere commissien door den Koning te benoemen, ontworpen.

ART. 132. Les Régences des Villes sont organisées de la manière qui sera adoptée par les réglemens que proposent les Régences existantes, ou des commissions spéciales nommées par le Roi.

Ces réglemens sont adressés aux États

De alzoo ontworpen reglementen worden aan de provinciale Staten toegezonden, die dezelve met hunne bedenkingen aan den Koning ter bekrachtiging aanbieden.

Bij deze reglementen wordt bepaald de wijze, op welke de leden der provinciale Staten, die ter benoeming van dien stand staan, zullen gekozen worden.

ART. 133. In alle steden worden ingevoerd kiezers-kollegien. Zij worden eenmaal in het jaar door de regering bijeengeroepen, alleenlijk tot het bedoelde einde, om de raadplaatsen in dien tusschentijd opengevallen, door bevoegde personen te vervullen.

ART. 134. De openvallende plaatsen in de kiezers-kollegien, worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgeren, eene zekere, in iedere stad bij het stedelijk reglement te bepalen som betalende in de beschrevene middelen. Daar over brengt elk dier burgeren eens in het jaar zijne stem uit, bij behoorlijk geteekende en gesloten briefjes, die aan de huizen opgehaald worden van wege de regering.

ART. 135. Tot de verkiesing door den landelijken stand ter provinciale vergadering, wordt elke Provincie verdeeld in districten.

ART. 136. Niemand kan te gelijk lid zijn der Staten van meer dan eene Provincie.

ART. 137. De Koning stelt in alle Provincien commissarissen aan, onder zulke benaming als hij goedvindt, en op zoodanige instructien, als Hij tot de rigtige uitvoering der wetten, tot de waarneming van het belang van den lande en van de Provincie noodig oordeelt.

Deze commissarissen zitten vóór in de vergaderingen der Staten en in die der Gedeputeerde Staten, volgens art. 153 te benoemen.

Provinciaux, qui les soumettent, avec leurs observations, à l'approbation du Roi.

Ils déterminent le mode d'élection des membres des États Provinciaux, attribués à chaque Ville.

ART. 133. Chaque Ville a un Collège Électoral : il est convoqué chaque année, uniquement pour nommer aux places vacantes dans le Conseil de la Ville.

ART. 134. Les habitans de chaque Ville, habiles à voter, nomment aux places vacantes dans les Collèges Électoraux. Les nominations se font chaque année à la majorité des voix par billets cachetés et signés, qui sont recueillis à domicile par les soins de l'administration municipale.

Les réglemens de chaque Ville déterminent la quotité de l'impôt direct qu'il faut payer, et les autres qualités qu'il faut réunir, pour être habile à voter.

ART. 135. Pour l'exercice de leur droit d'élection, les Campagnes sont divisées en Districts.

ART. 136. On ne peut être en même tems membre des États de plus d'une Province.

ART. 137. Le Roi nomme dans toutes les Provinces des commissaires, sous telle dénomination qu'il juge convenable, et leur donne les instructions nécessaires pour assurer l'exécution des lois et veiller aux intérêts du Royaume et de la Province.

Ils président l'assemblée des États et celle des députations à nommer d'après la disposition de l'Art. 153.

A leur nomination, ils prêtent le serment d'être fidèles à la Loi fondamentale.

Zij doen bij hunne aanstelling den eed van getrouwheid aan de grondwet.

ART. 138. De leden der provinciale Staten leggen bij het aanvaarden hunner functien, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid den volgenden eed af:

“Ik zweer (belove) dat ik de grondwet van het Rijk zal onderhouden, zonder daarvan op eenigerlei wijze of onder eenig voorwendsel hoe ook genaamd aftewijken: dat ik de reglementen dezer Provincie zal achtervolgen en nakomen, en voorts de welvaart van deze Provincie met al mijne krachten zal bevorderen.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!”

Zij worden tot dien eed toegelaten na alvorens te hebben afgelegd den eed van zuivering en tegen verboden giften en gaven, hierboven art. 84 voor de leden der Staten-Generaal bepaald.

ART. 139. De Staten der Provinciën vergaderen ten minste eens in het jaar, en vervolgens zoo dikwijls als zij door den Koning worden bijeengeroepen.

ART. 140. De leden der Staten stemmen ieder voor zich zelven en zonder ruggespraak met de vergadering die hen benoemd heeft.

ART. 141. Tot het nemen van eenig besluit wordt de tegenwoordigheid van meer dan de helft der leden vereischt.

De besluiten worden bij volstreckte meerderheid van stemmen opgemaakt.

ART. 142. Over alle zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd; doch bij het doen van keuzen of voordragten van personen, bij besloten en ongeteekende briefjes.

ART. 138. Les membres des États Provinciaux prêtent avant d’entrer en fonctions, chacun d’après le rit de son culte, le serment suivant :

“Je jure (promets) d’observer la Loi fondamentale du Royaume sans m’en écarter en aucune manière, ni sous quelque prétexte que ce soit ; – de me conformer au régle-ment de la Province, et de faire tout ce qui sera en moi pour accroître sa prospérité.

Ainsi Dieu me soit en aide.”

Ils sont admis à ce serment après avoir prêté celui de n’avoir rien donné ni promis, et de ne recevoir aucuns dons ou présens prohibés, conformément à ce qui a été prescrit pour les membres des États Généraux, à l’Art. 84.

ART. 139. Les États des Provinces s’assemblent au moins une fois par an et chaque fois qu’ils sont convoqués par le Roi.

ART. 140. Les membres des États Provinciaux votent individuellement, sans mandat et sans en référer à l’assemblée qui les a nommés.

ART. 141. Les États Provinciaux ne peuvent prendre aucune résolution, si plus de la moitié des membres ne se trouve réunie.

Toute résolution est prise à la majorité absolue des voix.

ART. 142. Les membres des États Provinciaux votent à haute voix et par appel nominal : les élections et la présentation de candidats se font seules au scrutin secret.

Tweede Afdeling*Van de magt der Staten Provinciaal*

ART. 143. De Staten dragen de kosten van hun bestuur voor, aan den Koning, die dezelve in gevalle van goedkeuring op de begrooting der staatsbehoeften brengt.

ART. 144. Aan de Staten der Provinciën wordt opgedragen het verkiezen van leden voor de tweede kamer der Staten-Generaal in of buiten hun midden, en zoo veel doenlijk uit alle de oorden van hunne Provincie.

ART. 145. De Staten worden belast met de uitvoering der wetten opzigtelijk de bescherming der verschillende godsdienstige gezindheden, en derzelve uitwendige eerdienst, het openbaar onderwijs en armbestuur, de aanmoediging van den landbouw, den koophandel, de fabrieken en trafijken⁶, en voorts omtrent alle andere zaken tot de algemeene belangen betrekkelijk, welke aan hen te dien einde door den Koning worden toegezonden.

ART. 146. Aan de Staten wordt geheel en al overgelaten de beschikking en beslissing van alles wat tot de gewone inwendige policie en oeconomie behoort. Alle zoodanige reglementen en ordonnantien als zij voor het algemeen provinciaal belang noodig oordeelen te maken, moeten alvorens haar beslag te hebben, aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

ART. 147. Zij zorgen dat de doorvoer door, de uitvoer naar, of de invoer uit eenige andere Provinciën geene belemmering ondergaan, voor zoo verre bij de algemeene wetten dienaangaande geene bijzondere voorzieningen mogten zijn gemaakt.

ART. 148. Zij trachten alle verschillen tusschen plaatselijke besturen in der minne bij te leggen. Indien zij daarin niet kunnen

Section II*Des Attributions des États*

ART. 143. Les États soumettent les frais de leur administration au Roi, qui, en cas d'approbation, les comprend dans le budget général des dépenses de l'État.

ART. 144. Les États des Provinces nomment dans ou hors leur sein les membres de la seconde Chambre des États Généraux. — Ils les choisissent, autant que possible, dans les diverses parties de la Province.

ART. 145. Les États sont chargés de l'exécution des lois relatives à la protection des différens cultes, et à leur exercice extérieur, à l'instruction publique, aux administrations de bienfaisance, à l'encouragement de l'agriculture, du commerce et des manufactures ; ainsi que de toutes autres lois, que le Roi leur adresse à cet effet.

ART. 146. Les États sont chargés de tout ce qui tient à l'administration et à l'économie intérieure de leur Province. Les ordonnances et réglemens que dans l'intérêt général de la Province ils jugent nécessaires ou utiles, doivent, avant d'être mis en exécution, avoir reçu l'approbation du Roi.

ART. 147. Ils veillent à ce qu'il ne soit mis à la libre importation, exportation et transit des denrées et marchandises d'autres restrictions, que celles qui pourraient être établies par les lois.

ART. 148. Ils concilient les différens des autorités locales. S'ils ne peuvent y parvenir, ils les soumettent à la décision du Roi.

slagen, dragen zij het geval ter beslissing voor aan den Koning.

ART. 149. De Koning heeft het vermogen de besluiten der Staten, die met de algemeene wetten of het algemeen belang strijdig mogten zijn, te schorsen en buiten effect te stellen.

ART. 150. De Staten dragen aan den Koning voor het onderhouden en aanleggen van zoodanige werken, als zij voor het belang van hunne Provincie nuttig oordeelen. Zij kunnen de middelen daarbij voordragen, om daarin geheel of ten deele ten koste der Provincie te voorzien. In geval van goedkeuring, wordt aan hun het bestuur der werken en de beheering der penningen opgedragen, onder de verplichting tot rekening en verantwoording.

ART. 151. Zij mogen de belangen van hunne Provincien en derzelver ingezetenen bij den Koning en de Staten-Generaal voorstaan.

ART. 152. De wijze waarop het gezag en de magt, aan de Provinciale Staten bij en ten gevolge van deze grondwet gegeven, wordt geoefend, wordt geregeld bij zoodanige reglementen, als door de Staten der Provincien gemaakt en door den Koning goedgekeurd worden.

ART. 153. De Staten benoemen uit hun midden een kollegie van Gedeputeerde Staten, aan hetwelk moet worden opgedragen in het algemeen alles wat tot het dagelijksch beleid der zaken en de uitvoering der algemeene wetten betrekking heeft, en zulks het zij de Staten zijn vergaderd of niet.

In de Provincie Holland vermogen, wegens derzelver uitgestrektheid en bevolking twee kollegien van Gedeputeerde Staten te worden aangesteld.

ART. 149. Le Roi peut suspendre ou annuler les actes des États Provinciaux, qui seraient contraires aux lois ou à l'intérêt général.

ART. 150. Les États Provinciaux proposent au Roi l'entretien ou la confection des travaux ou établissemens, qu'ils croient utiles à leur Province. Ils peuvent proposer en même tems les moyens de pourvoir à la dépense en tout ou en partie, aux fraix de la Province.

En cas d'approbation, ils ont la direction des travaux et l'économie des moyens, à charge d'en rendre compte.

ART. 151. Ils peuvent appuyer les intérêts de leurs Provinces et de leurs administrés près du Roi et des États Généraux.

ART. 152. Des réglemens faits par les États Provinciaux, sanctionnés par le Roi, déterminent le mode d'exercer le pouvoir qui leur est attribué par la Loi fondamentale et en conséquence d'icelle.

ART. 153. Les États nomment dans leur sein une députation chargée généralement, tant pendant la durée de leurs sessions que lorsqu'ils ne sont pas réunis, de tout ce qui appartient à l'administration journalière et à l'exécution des lois.

La Province de Hollande, à raison de son étendue et de sa population, peut avoir deux députations.

Derde Afdeeling
Van de plaatselijke besturen

ART. 154. De besturen ten platten lande, het zij van heerlijkheden, districten of dorpen, worden ingerigt op zoodanigen voet, als met de bijzondere omstandigheden van elk derzelven, met de belangen der ingezetenen en het wettig verkregen regt der belanghebbenden onderling bestaanbaar geoordeeld wordt, alles in overeenstemming met deze grondwet, en volgens nadere reglementen, op last der Staten te maken, welke dezelve met hunne consideratien aan de bekrachtiging van den Koning onderwerpen.

ART. 155. De plaatselijke besturen hebben overeenkomstig den inhoud hunner reglementen, de vrije beschikking over hunne huishoudelijke belangen, en maken daaromtrent de vereischte plaatselijke verordeningen, welke echter in geen geval met de algemeene wetten of het algemeen belang strijdig mogen zijn.

Zij zenden afschriften van dezelve aan de Staten der Provinciën, blijvende het voorts den Koning onverlet, om ten allen tijde inzage te vorderen, en zoodanige bevelen te geven, als hij vermeent te behooren.

ART. 156. De plaatselijke besturen zijn gehouden en verplicht de begrooting hunner inkomsten en uitgaven aan de Staten overteleggen, en gedragen zich naar het geen dien aangaande door gemelde Staten noodig geoordeeld wordt.

ART. 157. Voor zoo verre tot goedmaking der plaatselijke uitgaven eenige belastingen mogten noodig zijn, gedragen dezelve besturen zich stiptelijk naar het geen deswege bij de algemeene financiële wetten, ordonnantien en bepalingen is vastgesteld.

Alvorens deze belastingen intevoeren, zenden zij de daaromtrent gemaakte ontwerpen, ter goedkeuring aan de Staten der Pro-

Section III
Des Administrations Locales

ART. 154. Les administrations rurales des Seigneuries, Districts ou Villages sont organisées de la manière qui sera trouvée la plus convenable aux circonstances et aux intérêts locaux et jugée compatible avec les droits légalement acquis.

Les États Provinciaux font faire à cet égard et en se conformant à la Loi fondamentale, des réglemens, qu'ils soumettent avec leurs observations à l'approbation du Roi.

ART. 155. Les administrations locales ont la direction pleine et entière, telle qu'elle est déterminée par les réglemens, de leurs intérêts particuliers et domestiques : les ordonnances qu'elles font à ce sujet sont adressées par copie aux États de la Province, et ne peuvent être contraires aux lois ou à l'intérêt général.

Le Roi a, en tout tems, le droit de requérir sur l'administration des autorités locales telles informations et de faire à cet égard telles dispositions qu'il trouvera nécessaires.

ART. 156. Les administrations locales sont tenues de soumettre aux États Provinciaux leur budget de recette et de dépense, et de se conformer à ce que les États prescrivent à cet égard.

ART. 157. Lorsque les charges communales exigent quelque imposition, les administrations locales observent scrupuleusement les dispositions des lois, ordonnances et réglemens généraux en matière de finances.

Avant que ces impositions soient perçues, elles doivent avoir l'agrément des États Provinciaux, auxquels les projets sont adressés

vincien, met overlegging tevens van eenen juisten staat hunner behoeften.

Bij het onderzoek daarvan, houden de Staten ook bijzonderlijk in het oog, dat de voorgedragene belastingen nimmer bezwaren den vrijen invoer en doorvoer van producten van den grond of voortbrengsels van nijverheid van andere Provinciën, steden of plaatsen, boven die van de plaats zelve waar de belasting gelegd wordt.

ART. 158. Geene nieuwe plaatselijke belastingen kunnen worden ingevoerd, zonder voorafgaande goedkeuring des Konings.

ART. 159. De Staten zenden aan den Koning alle de begrotingen van inkomsten en uitgaven, welke Hij vordert.

Ten aanzien van het opnemen en sluiten der plaatselijke rekeningen, worden door den Koning de vereischte voorzieningen voorgeschreven.

ART. 160. De gemelde besturen mogen de belangen van hunne plaatsen en derzelve ingezetenen, bij den Koning en de Staten hunner Provinciën voorstaan.

Vierde Afdeling *Algemeene beschikking*

ART. 161. Ieder ingezetene heeft het regt om verzoeken aan de bevoegde magt schriftelijk in te dienen, mits die persoonlijk en niet uit naam van meerderen worden onderteekend, welk laatste alleen zal kunnen geschieden door of van wege lichamen wettiglijk zamengesteld en als zoodanig erkend, en in dat geval niet anders dan over onderwerpen tot derzelve bepaalde werkzaamheden behorende.

avec un état exact des besoins de la commune.

En examinant ces projets, les États veillent à ce que l'impôt proposé ne gêne point le transit, et n'établisse pas sur l'importation des produits du sol ou de l'industrie d'autres Provinces, villes ou communes rurales des droits plus élevés que ceux perçus sur les produits du lieu même où l'impôt est établi.

ART. 158. Aucune nouvelle imposition communale ne peut être établie sans le consentement du Roi.

ART. 159. Les États adressent au Roi tous les budgets des communes dont il requiert l'envoi.

Le Roi donne les instructions nécessaires pour l'apurement des comptes à rendre par les administrations locales.

ART. 160. Les administrations locales peuvent appuyer les intérêts de leurs administrés près du Roi et des États de leur Province.

Section IV *Disposition générale*

ART. 161. Tout habitant du Royaume a le droit d'adresser des pétitions écrites aux autorités compétentes, pourvu qu'il le fasse individuellement et pas en nom collectif, ce qui n'est permis qu'aux corps légalement constitués et reconnus comme tels, seulement pour des objets qui entrent dans leurs attributions.

VIJFDE HOOFDSTUK

Van de Justitie

Eerste Afdeeling

Algemeene beschikkingen

ART. 162. Er wordt alomme in de Nederlanden regt gesproken in naam en van wege den Koning.

ART. 163. Er zal worden ingevoerd een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de zamenstelling der regterlijke magt, en van de manier van procederen.

ART. 164. Ieder ingezeten wordt gehandhaafd bij het vreedzaam bezit en genot zijner eigendommen. Niemand kan van eenig gedeelte derzelve worden ontzet, dan ten algemeenen nutte in de gevallen en op de wijze bij de wet te bepalen, en tegen behoorlijke schadeloosstelling.

ART. 165. Alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortspruitende regten, over schuldvordering of burgerlijke regten, behooren bij uitsluiting tot de kennis van de regterlijke magt.

ART. 166. De regterlijke magt wordt alleen geoefend door regtbanken, welke bij of ten gevolge dezer grondwet worden ingesteld.

ART. 167. Niemand kan tegen zijnen wil worden afgetrokken van den regter, dien de wet hem toekent.

ART. 168. Behalve het geval, dat iemand op heeter daad wordt betrapt, mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van den regter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding, en welk bevel bij, of onmiddellijk na de aanhouding moet beteekend worden aan den geen tegen wien hetzelfde is gerigt.

CHAPITRE V

De la Justice

Section I

Dispositions Générales

ART. 162. La Justice est rendue dans toute l'étendue du Royaume, au nom du Roi.

ART. 163. Il y aura pour tout le Royaume un même Code Civil, Pénal, de Commerce, d'organisation du Pouvoir Judiciaire et de Procédure Civile et Criminelle.

ART. 164. La paisible possession et jouissance de ses propriétés sont garanties à chaque habitant.

Personne ne peut en être privé que pour cause d'utilité publique dans les cas et de la manière à établir par la loi et moyennant une juste indemnité.

ART. 165. Les contestations qui ont pour objet la propriété ou les droits qui en dérivent, des créances ou des droits civils sont exclusivement du ressort des Tribunaux.

ART. 166. Le pouvoir judiciaire ne peut être exercé que par les Tribunaux établis par la loi fondamentale, ou en conséquence d'icelle.

ART. 167. Personne ne peut être distrait, contre son gré, du juge que la loi lui assigne.

ART. 168. Hors le cas de flagrant délit, nul ne peut être arrêté qu'en vertu de l'ordonnance du juge, qui doit être motivée et signifiée à la personne arrêtée, au moment de l'arrestation, ou immédiatement après.

La loi détermine la forme de cette ordonnance, ainsi que le délai dans lequel tout prévenu doit être interrogé.

De wet bepaalt den form van dit bevel en den tijd binnen welken alle aangeklaagden moeten worden verhoord.

ART. 169. Wanneer een ingezeten in buitengewone omstandigheden, door het politiek gezag mogt worden gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie plaats heeft gehad, gehouden daarvan terstond kennis te geven aan den plaatselijken regter, en hem voorts den gearresteerden binnen den tijd van drie dagen over te leveren.

De crimineele regtbanken zijn verplicht, elk in haar ressort te zorgen, dat zulks stip-teljik worde nagekomen.

ART. 170. Niemand mag in de woning van eenen ingezeten zijns ondanks treden, dan op last van eene magt, daartoe bij de wet bevoegd verklaard, en volgens de formen daarbij bepaald.

ART. 171. Op geene misdaad mag ten straf gesteld worden, de verbeurd-verklaring der goederen, den schuldigen toebehoorende.

ART. 172. In alle criminele vonnissen, ten laste van eenen beschuldigden gewezen, moet de misdaad worden uitgedrukt en omschreven, met aanhaling van de artikelen der wet, waarop de uitspraak is gegrond.

ART. 173. Alle civiele vonnissen moeten de gronden inhouden, waarop dezelve zijn gewezen.

ART. 174. Alle vonnissen worden met opene deuren uitgesproken.

Tweede Afdeeling

Van den Hoogen Raad, de Hoven en Regtbanken

ART. 175. Er bestaat voor het geheele Rijk een Opperste Geregts-hof, onder den

ART. 169. Si, dans des circonstances extraordinaires, l'autorité publique fait arrêter un habitant du Royaume, celui, par ordre de qui l'arrestation aura été faite, sera tenu d'en donner connaissance dans les vingt-quatre heures au juge du lieu, et de lui livrer au plus tard dans les trois jours, la personne arrêtée.

Les Tribunaux Criminels sont tenus de veiller, chacun dans leur ressort, à l'exécution de cette disposition.

ART. 170. Il n'est permis à personne d'entrer dans le domicile d'un habitant contre son gré, si ce n'est en vertu de l'ordre d'un fonctionnaire déclaré compétent à cet effet par la loi, et en observant les formes établies par elle.

ART. 171. La confiscation des biens ne peut avoir lieu pour quelque crime que ce soit.

ART. 172. Tout jugement criminel portant condamnation, doit énoncer le crime avec toutes les circonstances qui l'établissent, et contenir les articles de la loi qui prononcent la peine.

ART. 173. Les jugemens civils sont motivés.

ART. 174. Tout jugement est prononcé en audience publique.

Section II

De la Haute Cour et des Tribunaux

ART. 175. Il y a pour tout le Royaume un Tribunal suprême qui porte le nom de Haute

naam van Hoogen Raad der Nederlanden.

Deszelfs leden worden zoo veel mogelijk uit alle de Provinciën genomen.

ART. 176. Van eene voorgevallen vacature wordt door den Hoogen Raad aan de tweede kamer der Staten-Generaal kennis gegeven, die, ter vervulling van dezelve, eene nominatie van drie personen aan den Koning zal aanbieden, ten einde daaruit eene keuze te doen. De Koning benoemt den President uit de leden van den Hoogen Raad, en heeft de directe aanstelling van den Prokureur-Generaal.

ART. 177. De leden van de Staten-Generaal, de hoofden der departementen van algemeen bestuur, de leden van den Raad van State, de Commissarissen van den Koning in de Provinciën, staan te regt voor den Hoogen Raad, wegens alle misdrijven, gedurende den tijd hunner functien begaan. Wegens misdrijven in het uitoefenen van derzelve functien begaan, worden zij nimmer in regten betrokken, dan na dat door de vergadering der Staten-Generaal daartoe uitdrukkelijk verlof is verleend.

ART. 178. Bij de wet wordt nader bepaald welke andere ambtenaren en leden van hooge kollegien, wegens misdaden door hen gedurende den tijd hunner functien begaan, voor den Hoogen Raad te regt staan.

ART. 179. De Hooge Raad oordeelt over alle actien, waarin de Koning, de leden van het Koninklijk Huis, of den Staat als gedaagden worden aangesproken, met uitzondering der reële actien, die voor den gewonen regter worden behandeld.

ART. 180. De Hooge Raad heeft het toezigt op den geregelden loop en de afdoening van regtsgedingen, mitsgaders op de nakoming der wetten bij alle hoven en regtbanken, en kan derzelve handelingen, dispositien en vonnissen, daarmede strijdig, vernietigen en buiten effect stellen, volgens

Cour et dont les membres sont choisis, autant que possible, dans toutes les Provinces.

ART. 176. La Haute Cour informe la seconde Chambre des États Généraux des places qui viennent à vaquer dans son sein. Le Roi nomme à ces places sur une liste triple que cette Chambre lui présente.

Il nomme le Président de la Haute Cour parmi ses membres.

Il nomme le Procureur Général.

ART. 177. Les membres des États Généraux, les Chefs des départemens d'administration générale, les Conseillers d'État, et les Commissaires du Roi dans les Provinces, sont justiciables de la Haute Cour, pour tous délits, commis pendant la durée de leurs fonctions.

Pour délits commis dans l'exercice de leurs fonctions, ils ne peuvent être poursuivis qu'après que les États Généraux ont autorisé la poursuite.

ART. 178. La loi désigne les autres fonctionnaires qui sont justiciables de la Haute Cour pour tous délits commis pendant la durée de leurs fonctions.

ART. 179. Les actions dirigées contre le Roi, les membres de sa Maison et l'État ne peuvent être intentées que devant la Haute Cour. Sont exceptées les actions réelles, qui sont portées devant les juges ordinaires.

ART. 180. La Haute Cour surveille l'administration de la justice dans toute l'étendue du Royaume. Elle veille à ce que les Cours et Tribunaux fassent une juste application des lois : elle annule leurs actes et jugemens qui y sont contraires, le tout en conformité des attributions qui lui sont

de bepaling door de wet daaromtrent te maken.

ART. 181. Aan den Hoogen Raad valt beroep van alle gewijsden, welke ter eerster instantie gediend hebben voor de Provinciale Hoven, naar de bepalingen hiervan bij de wet te maken.

ART. 182. In elke Provincie is een Gerechtshof, ten ware bij de wet een hof over meer dan eene Provincie mogt worden gesteld. Bij eene voorgevallene vacature wordt door de Provinciale Staten eene nominatie van drie personen, ter vervulling van dezelve den Koning aangeboden, ten einde daaruit de keuze te doen.

De Koning benoemt de Presidenten dier hoven uit de leden, en heeft de directe aanstelling van den Prokureur Generaal.

ART. 183. Het beleid der criminele justitie wordt bij uitsluiting aan de Provinciale Hoven en de Regtbanken, welker oprigting daartoe zal noodig worden bevonden, toebehoud.

ART. 184. De civiele justitie wordt uitgeoefend, door de provinciale Gerechtshoven, en civiele Regtbanken.

ART. 185. De zamenstelling der provinciale Gerechtshoven, der criminele en civiele Regtbanken, derzelver benaming, magt en rechtsgebied, zoo wel als het gezag der Prokureurs-Generaal, Hoofdofficieren en Baljuwen wordt door de wet bepaald.

ART. 186. De leden en ministers van den Hoogen Raad, de provinciale Gerechtshoven, en criminele Regtbanken, benevens de Prokureurs Generaal, en Hoofdofficieren bij dezelve, worden voor hun leven aangesteld.

De wet regelt den tijd der bediening van andere regters en regterlijke ambtenaren.

Geen regter mag gedurende den bepaalde tijd zijner bediening, van zijnen post worden ontslagen, dan op eigen verzoek of bij regterlijk vonnis.

données par le Code de procédure.

ART. 181. L'appel des causes, qui d'après les lois, sont jugées en premier ressort par les Cours Provinciales, est porté devant la Haute Cour.

ART. 182. Il y a une Cour de justice pour une ou pour plusieurs Provinces.

Le Roi nomme aux places vacantes dans les Cours, sur une liste triple qui lui sera présentée par les États Provinciaux.

Il nomme les Présidens de ces Cours parmi leurs membres.

Il nomme les Procureurs Généraux.

ART. 183. La Justice criminelle est exclusivement administrée par les Cours Provinciales et les autres Tribunaux criminels, dont l'établissement sera trouvé nécessaire.

ART. 184. L'administration de la Justice Civile est confiée aux Cours Provinciales et aux Tribunaux civils.

ART. 185. L'organisation des Cours Provinciales, des Tribunaux civils et criminels, leur dénomination, leur ressort, leurs attributions, celles des Procureurs Généraux et autres Officiers Ministériels, sont déterminés par la loi.

ART. 186. Les membres de la Haute Cour, des Cours Provinciales et des Tribunaux criminels, ainsi que les Procureurs Généraux et autres Officiers Ministériels près ces Cours et Tribunaux sont nommés à vie.

La durée des fonctions des autres Juges et Officiers Ministériels est fixée par la loi.

Aucun Juge ne peut être privé de sa place pendant la durée légale de ses fonctions, que sur sa demande ou par un jugement.

ART. 187. De wet regelt de judicature wegens verschillen en overtredingen op het stuk van alle belastingen zonder onderscheid.

ART. 188. Het krijgsvolk te water en te lande, wordt wegens alle delicten door hen gepleegd te regt gesteld voor krijgsraden en een Hoog Militair Gerechtshof, volgens de bepalingen bij de wet vast te stellen.

Dit Gerechtshof zal uit een gelijk getal Regtsgeleerden, Zee-Officieren, en Land-Officieren bestaan, die voor hun leven door den Koning worden benoemd.

De President zal altijd een regtsgeleerde zijn.

ART. 189. Het krijgsvolk te water en te lande, is, met betrekking tot alle civiele zaken, aan den burgerlijken regter onderworpen.

ART. 187. La loi règle la manière de juger les contestations et les contraventions en matière d'impositions.

ART. 188. Des Conseils de guerre et une Haute Cour militaire, connaissent de tous les délits commis par des militaires de terre ou de mer.

Cette Cour sera composée d'un nombre égal de jurisconsultes, d'officiers de terre et d'officiers de marine, nommer à vie par le Roi. Elle sera toujours présidée par un jurisconsulte.

ART. 189. Les Tribunaux ordinaires, connaissent des actions civiles intentées contre un militaire.

ZESDE HOOFDSTUK

Van den Godsdienst

ART. 190. De volkomen vrijheid van godsdienstige begrippen wordt aan elk ge waarborgd.

ART. 191. Aan alle godsdienstige gezindheden in het Koninkrijk bestaande, wordt gelijke bescherming verleend.

ART. 192. De belijders der onderscheiden Godsdiensten genieten allen dezelfde burgerlijke en politieke voorregten, en hebben gelijke aanspraak op het bekleeden van waardigheden, ambten en bedieningen.

ART. 193. Geene openbare oefening van Godsdienst kan worden belemmerd, dan in gevalle dezelve de openbare orde of veiligheid zoude kunnen storen.

ART. 194. De traktementen, pensioenen en andere inkomsten, van welken aard ook, thans door de onderscheiden godsdienstige

CHAPITRE VI

Du Culte

ART. 190. La liberté des opinions religieuses est garantie à tous.

ART. 191. Protection égale est accordée à toutes les Communions religieuses qui existent dans le Royaume.

ART. 192. Tous les sujets du Roi, sans distinction de croyance religieuse, jouissent des mêmes droits civils et politiques, et sont habiles à toutes dignités et emplois quelconques.

ART. 193. L'exercice public d'aucun culte ne peut être empêché, si ce n'est dans le cas où il pourrait troubler l'ordre et la tranquillité publique.

ART. 194. Les traitemens, pensions et autres avantages, de quelque nature que ce soit, dont jouissent actuellement les diffé-

gezindheden of derzelver leeraars genoten wordende, blijven aan dezelve gezindheden verzekerd.

Aan de leeraars, welke tot nog toe uit 's lands kas geen, of een niet toereikend traktement genieten, kan een traktement toegelegd, of het bestaande vermeerderd worden.

ART. 195. De Koning zorgt dat de toegestane penningen, die voor den openbaren Godsdienst uit 's lands kas worden betaald, tot geene andere einden besteed worden, dan waartoe dezelve bestemd zijn.

ART. 196. De Koning zorgt dat geen Godsdienst gestoord worde in de vrijheid van uitoefening die de grondwet waarborgt.

Hij zorgt tevens dat alle godsdienstige gezindheden zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den staat.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Van de Financien

ART. 197. Geene belastingen kunnen ten behoeve van 's lands kas worden geheven, dan uit kracht van eene wet.

ART. 198. Geene privilegien kunnen in het stuk van belastingen worden verleend.

ART. 199. De schuld wordt jaarlijks in overweging genomen ter bevordering der belangen van de schuldeischers van den Staat.

ART. 200. Het gewigt en gehalte der muntspeciën zoo wel als derzelver waarde, wordt door de wet geregeld.

ART. 201. Het toezigt en de zorg over de zaken van de munt met den aanleve van dien en de beslissing der questien over het allooï, essai en wat dies meer is, wordt opgedragen aan een kollegie, onder den titel van *Raden en Generaal-Meesters van de Munt*, achterevolgens zoodanige instructien

rens cultes et leurs ministres leur sont garantis.

Il pourra être alloué un traitement aux ministres qui n'en ont point, ou un supplément à ceux dont le traitement est insuffisant.

ART. 195. Le Roi veille à ce que les sommes allouées pour les cultes, qui sont acquittées par le Trésor public ne soient pas détournées de l'emploi auquel elles sont spécialement affectées.

ART. 196. Le Roi veille à ce qu'aucun culte ne soit troublé dans la liberté d'exercice, que la Loi fondamentale lui assure.

Il veille de même à ce que tous les cultes se contiennent dans l'obéissance qu'ils doivent aux lois de l'État.

CHAPITRE VII

Des Finances

ART. 197. Aucune imposition ne peut être établie au profit du Trésor public, qu'en vertu d'une loi.

ART. 198. Il ne peut être accordé aucun privilège en matière de contributions.

ART. 199. Tous les ans, la dette publique est prise en considération, dans l'intérêt des créanciers de l'État.

ART. 200. La loi règle le poids et titre des monnaies ; elle en détermine la valeur.

ART. 201. Un Collège sous le nom de Conseillers et Maîtres Généraux des monnaies, dirige et surveille tout ce qui concerne la monnaie, en se conformant aux instructions qui leur sont données par la loi.

Le Roi nomme aux places vacantes dans ce Collège, sur une liste triple qui lui est

als bij de wet zullen worden vastgesteld.

Bij vacature zendt de tweede kamer van de Staten-Generaal eene nominatie van drie personen aan den Koning, welke daaruit de verkiezing doet.

ART. 202. Er zal eene Algemeene Rekenkamer zijn, ten einde jaarlijks de rekeningen der verschillende departementen van algemeen bestuur optenemen en te liquideren, mitsgaders behoorlijke rekening en verantwoording te vorderen van alle bijzondere lands comptabelen en andere, alles achtervolgens zoodanige instructien, als bij de wet zullen worden vastgesteld.

De leden dezer Rekenkamer worden zoo veel mogelijk uit alle de Provinciën genomen.

Bij vacature zendt de tweede kamer van de Staten-Generaal eene nominatie van drie personen aan den Koning, welke daaruit de verkiezing doet.

présentée par la seconde Chambre des États Généraux.

ART. 202. Il y a pour tout le Royaume, une Chambre des Comptes, chargée de l'examen et de la liquidation des comptes annuels des départemens d'administration générale, de ceux de tous comptables de l'État et autres, conformément aux instructions données par la loi.

Les membres de la Chambre des Comptes sont choisis, autant que possible, dans toutes les Provinces.

Le Roi nomme aux places vacantes sur une liste triple, que la seconde Chambre des États Généraux lui présente.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Van de Defensie

ART. 203. Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en de beveiliging van deszelfs grondgebied blijft, overeenkomstig 's lands oude gewoonte, den geest van de pacificatie van Gent, en de grondbeginselen bij de Unie van Utrecht aangenomen, een der eerste pligten van alle ingezetenen van het Rijk.

ART. 204. De Koning zorgt, dat er ten allen tijde eene toereikende zee- en landmagt onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, het zij inboorlingen of vreemdelingen, om te dienen in of buiten Europa, naar de omstandigheden.

ART. 205. Vreemde troepen worden niet dan met gemeen overleg des Konings en der

CHAPITRE VIII

De la Défense de l'État

ART. 203. Conformément aux anciennes coutumes, à l'esprit de la Pacification de Gand, et aux principes de l'Union d'Utrecht, l'un des premiers devoirs des habitans du Royaume est de porter les armes pour le maintien de l'indépendance et la défense du territoire de l'État.

ART. 204. Le Roi veille à ce que des forces suffisantes de terre et de mer, formées par enrôlement volontaire de Nationaux ou d'Étrangers, soient constamment entretenues pour servir soit en Europe, soit hors de l'Europe, selon que les circonstances l'exigent.

ART. 205. Des troupes étrangères ne peuvent être prises au service du Royaume

Staten-Generaal in dienst genomen; de capitulatie dien aangaande door den Koning gemaakt, worden aan de Staten-Generaal medegedeeld, zoo dra hij zulks geraden oordeelt.

ART. 206. Behalve de vaste zee- en landmagt, is er steeds eene Nationale Militie, waarvan in vreedetijd jaarlijks een vijfde gedeelte wordt ontslagen.

ART. 207. De militie wordt zoo veel mogelijk genomen uit vrijwilligers, op de wijze als bij de wet bepaald wordt.

Bij gebrek van genoegzame vrijwilligers, wordt de militie voltallig gemaakt bij loting uit de ingezetenen die op den 1sten Januarij van elk jaar ongehuwd zijn, hun 19de jaar ingetreden zijn en hun 23ste jaar nog niet hebben volbragt; zij, die hun ontslag bekomen hebben, kunnen onder geen voorwendsel tot eenigen anderen dienst, dan de hierna te melden Schutterijen, worden opgeroepen.

ART. 208. De militie komt in gewone tijden jaarlijks eenmaal te zamen, om gedurende eene maand of daaromtrent in den wapenhandel te worden geoefend: blijvende het nochtans aan den Koning voorbehouden, om, wanneer Hij zulks voor 's Rijks belangen mogt geraden oordeelen, een vierde van het geheele getal te doen zamenblijven.

ART. 209. Indien het bij dreigend oorlogs gevaar, of andere buitengewone omstandigheden noodig mogt zijn, de geheele militie bijeen te roepen en te doen zamen blijven, zal zulks, indien de Staten-Generaal niet vergaderd zijn, gepaard gaan met eene buitengewone bijeenroeping van dezelve, ten einde van het verrigte opening te geven en de verdere daartoe betrekkelijke maatregelen met de vergadering te beramen.

ART. 210. De militie mag nimmer en in geen geval naar de Koloniën worden gezonden.

que du commun accord du Roi et des États Généraux. Le Roi communique les capitulations qu'il fait à ce sujet aux États Généraux, aussitôt qu'il le peut convenablement.

ART. 206. Indépendamment de l'Armée permanente de terre et de mer, il y a une Milice Nationale, dont en tems de paix un cinquième est licencié tous les ans.

ART. 207. Cette Milice est formée, autant que possible, par enrôlement volontaire, de la manière déterminée par la loi : à défaut d'un nombre suffisant d'enrôlés volontaires, elle est complétée par la voie du sort. Tous les habitans non mariés au premier Janvier de chaque année, qui, à cette époque auront atteint leur dix-neuvième année, sans avoir terminé leur vingt-troisième, concourent au tirage. Ceux qui ont reçu leur congé ne peuvent sous aucun prétexte être appelés à un autre service qu'à celui de la Garde Communale, dont il sera parlé ci-après.

ART. 208. Dans les tems ordinaires, la Milice est exercée tous les ans pendant un mois ou environ ; le Roi peut néanmoins, si l'intérêt de l'État l'exige, tenir réuni un quart des miliciens.

ART. 209. En cas de guerre ou dans d'autres circonstances extraordinaires, le Roi peut appeler et tenir réunie la Milice entière. Si les États Généraux ne sont pas assemblés, il les convoque en même tems : il leur fait connaître l'état des choses et concerte avec eux les mesures ultérieures.

ART. 210. Dans aucun cas, la Milice ne peut être employée dans les Colonies.

ART. 211. De militie kan nimmer zonder bijzondere toestemming der Staten-Generaal buiten de grenzen van het Rijk worden gezonden, ten zij in een oogenblikkelijk dringend gevaar, of ook wanneer bij garnizoens-veranderingen de kortste marschroute over vreemden bodem loopt. In beide deze gevallen geeft de Koning van de door hem deswegen gestelde orders, zoodra mogelijk, kennis aan de Staten-Generaal.

ART. 212. Alle de kosten voor de legers van het Rijk, worden uit 's lands kas voldaan.

De inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, de transporten en leverancien van welken aard ook, aan 's Konings legers of vestingen, kunnen niet ten laste van een of meerdere inwoners of gemeenten worden gebracht. Zoo door onvoorziene omstandigheden zoodanige transporten of leverancien van bijzondere personen of gemeenten worden gevorderd, zal het Rijk dezelve te gemoet komen en op den voet bij de reglementen bepaald, schadeloosstellen⁷.

ART. 213. In alle gemeenten, welker bevolking binnen den besloten kring of omtrek der gebouwen, 2500 zielen en daar boven bedraagt, worden als van ouds schutterijen opgerigt, tot behoud der inwendige rust. Deze schutterijen dienen in tijden van oorlog en gevaar, tegen de aanvallen van den vijand. In andere gemeenten worden in tijd van vrede, rustende schutterijen ingesteld, welke ingeval van oorlog, gezamenlijk met de voorengemelde dienen als een landstorm, tot verdediging des Vaderlands.

ART. 214. De bepalingen, welke door den Koning, zoo omtrent het getal en de inrigting der militie, als opzigtelijk het geen de Schutterijen en den landstorm betreft, noodig geoordeeld worden, zijn het voorwerp eener door hem voortgedragen wet.

ART. 211. La Milice ne peut dépasser les frontières du Royaume sans le consentement des États Généraux, à moins d'un péril imminent, ou qu'en changeant de garnison, la route la plus courte ne passe sur le territoire étranger. Dans ces deux cas, le Roi informe, le plutôt possible, les États Généraux des ordres qu'il a donnés.

ART. 212. Toutes les dépenses relatives aux armées de l'État, sont supportées par le Trésor public.

Le logement et la nourriture des gens de guerre, les prestations de quelque nature qu'elles soient à faire aux troupes du Roi ou aux forteresses, ne peuvent être à la charge d'un ou de plusieurs habitans, d'une ou de plusieurs communes. Si, par des circonstances imprévues, de semblables prestations sont faites par des individus ou des communes, l'État en tient compte, et il est payé une indemnité, d'après le tarif fixé par les réglemens.

ART. 213. Dans les communes qui ont une population agglomérée de 2500 habitans, et au delà, il y a, comme par le passé, des Gardes Communales qui sont employées au maintien de la tranquillité publique : elles peuvent être employées, en cas de guerre, à repousser les attaques de l'ennemi.

Dans les autres communes, il y a des Gardes Communales qui, non-actives en tems de paix, forment en tems de guerre, avec les Gardes des autres communes, la levée en masse, pour la défense du pays.

ART. 214. Les dispositions que le Roi juge nécessaires, pour fixer l'organisation de la Milice, et le nombre des miliciens, ainsi que les Gardes Communales et la levée en masse, font l'objet d'une loi.

NEGENDE HOOFDSTUK*Van den Waterstaat*

ART. 215. De Koning heeft het oppertoezicht over alles wat betreft den waterstaat van het Koninkrijk, de wegen en bruggen daaronder begrepen, zonder onderscheid of de kosten daarvan worden betaald uit 's lands kas of op eene andere wijze gevonden.

ART. 216. De Koning doet het algemeene bestuur van den waterstaat, wegen en bruggen, uitoefenen op zoodanige wijze als hij meest geschikt zal oordeelen.

ART. 217. Het gemelde algemeen bestuur zal, behalve de uitoefening van zoodanig algemeen oppertoezicht als de Koning goedvindt aan⁸ hetzelfde optedragen over de werken, die door kollegiën, gemeenten of particulieren bekostigd worden meer bepaaldelijk en achterevoegens de instructie, door den Koning te geven, belast zijn met alle zoodanige waterwerken van zeehavens, reeden, rivieren, schorren, duinen, dijken, sluisen als anderzins, mitsgaders van alle zoodanige wegen en bruggen, waarvan de kosten van aanleg en onderhoud hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, zijn tot laste van 's lands kas.

ART. 218. Voor zoo verre nogtans onder de werken, wegen en bruggen in het slot van het voorgaande artikel vermeld, de zulke gevonden worden, waarvan de beheering, het zij uit hoofde dat dezelve niet van een zoodanig algemeen belang voor den Staat zijn, het zij om andere redenen uit het nut der zaak ontleend, beter en gevoegelijker door de Staten der Provincie, waarin zij gelegen zijn, zouden kunnen worden uitgeoefend, zal dezelve beheering aan gemelde Staten hetzij afzonderlijk, hetzij gezamenlijk, met de algemeene directie worden opgedragen.

CHAPITRE IX*De la direction des Eaux, Ponts et Chaussées*

ART. 215. Le Roi a la surveillance suprême des ouvrages hydrauliques, ponts et chaussées, sans distinction, si la dépense se fait par le Trésor public ou de toute autre manière.

ART. 216. Le Roi fait exercer la Direction Générale des Eaux, Ponts et Chaussées, de la manière qu'il croit la plus convenable.

ART. 217. Indépendamment de la surveillance que le Roi peut attribuer à la Direction Générale sur des ouvrages entretenus aux fraix de Collèges, de Communes ou de particuliers, cette Direction est chargée, d'après des instructions que le Roi lui donne, de tous travaux hydrauliques aux ports de mer, rades, rivières, *schorren*, dunes, digues, écluses et autres ouvrages, ainsi que de tous ponts et chaussées, dont les fraix de construction sont, en tout ou en partie, à la charge du Trésor public.

ART. 218. Si parmi les ouvrages mentionnés à la fin de l'article précédent, il s'en trouve dont la direction peut être confiée aux États de la Province, soit à cause d'un intérêt moins général, soit pour raison d'utilité ou de convenance, tirée de la chose même, elle leur est attribuée, soit exclusivement, soit concurremment avec la Direction Générale.

ART. 219. De Koning na de Staten der Provincie gehoord, en het advies van den Raad van State ingenomen te hebben, bepaalt welke de werken zijn die uit hoofde van gemelde onderscheiding onder de beheering der Staten zullen worden gesteld, zoo wel als de wijze op welke in de betaling der onkosten van die werken zal worden voorzien.

ART. 220. Zoodanige zee- of rivierwaterkeerende dijk- sluis- en andere waterwerken, als door kollegien, gemeenten of particulieren bekostigd en beheerd worden, staan onder het onmiddellijk toezigt van de algemeene directie van den waterstaat; welke zorgt dat bij het aanleggen of herstellen dier werken niets geschiede, het welk nadeel aan de algemeene belangen zoude kunnen toebrengen, en aan dezelve kollegien, gemeenten of particulieren daaromtrent de noodige voorschriften geeft.

Het onmiddellijk toezigt over de in dit artikel vermelde werken, zal almede door den Koning aan de Staten der Provincie in welke de werken zich bevinden, kunnen worden opgedragen, voor zoo veel omtrent eenige van dezelve redenen van nuttigheid bestaan.

ART. 221. De Provinciale Staten hebben het toezigt over alle andere in het vorig artikel niet bedoelde waterwerken, mitsgaders de kanalen, vaarten, meren, plassen, wegen en bruggen binnen hunne Provincie, welke worden beheerd en bekostigd door kollegien, gemeenten of particulieren. Zij zorgen dat die werken behoorlijk worden gemaakt en onderhouden.

ART. 222. De Staten hebben het toezigt en gezag over alle Hooge en andere Heemraadschappen, Wateringen, Waterschappen, Dijk- en Polderbesturen en andere dergelijke kollegien, hoe ook genaamd, binnen hunne Provincien, onverminderd nogtans het geen in art. 220 omtrent het onmiddellijk toezigt van de algemeene directie van den

ART. 219. Le Roi, après avoir entendu les États des Provinces, et sur l'avis du Conseil d'État, détermine quels travaux sont remis sous la direction des États et fixe en même tems le mode de pourvoir aux fraix de leur entretien.

ART. 220. Lorsque des travaux hydrauliques, digues ou écluses, destinées à contenir les eaux de la mer ou des rivières, sont entretenus aux fraix de Collèges, de Communes ou de particuliers, et dirigés par eux, la Direction Générale exerce sur ces travaux une surveillance immédiate, et veille à ce que leur construction ou réfection ne nuise pas aux intérêts généraux : elle donne à ce sujet les instructions nécessaires aux Collèges, Communes ou particuliers.

La surveillance immédiate de ces travaux peut aussi, pour des raisons d'utilité ou de convenance, être attribuée par le Roi aux États des Provinces.

ART. 221. Les États des Provinces ont la surveillance sur tous travaux hydrauliques non compris dans l'article précédent, ainsi que sur les canaux, navigations, lacs, eaux, ponts et chaussées qui sont aux fraix de Collèges, de Communes ou de Particuliers. Ils veillent à ce que ces travaux soient bien et dûment construits et entretenus.

ART. 222. Les États surveillent tous les Collèges dits *Hoogheemraadschappen*, *Heemraadschappen*, *Wateringen*, *Waterschappen*, Directions des digues ou des Poldres, sous quelque dénomination qu'elles puissent exister dans leur Province : sauf ce qui a été dit à l'article 220 sur les attributions de la Direction Générale, au sujet

waterstaat over de daarbij genoemde zee- of rivierwater-keerende werken is bepaald.

De laatstgoedgekeurde reglementen dezer kollegien maken den voet van derzelve inrigtingen uit, behoudens nogtans het regt der Staten, om daarin, onder goedkeuring van den Koning, verandering te maken, en onverminderd de bevoegdheid dier kollegien, om aan de Staten zoodanige veranderingen daaromtrent voortstellen, als zij voor het belang der ingelanden zullen vermeenen te behooren. Wat de benoeming en het maken van nominatie voor gemelde kollegien aangaat, zal daaromtrent door de Staten der Provinciën eene voordragt aan den Koning gedaan worden.

ART. 223. De Staten hebben het toezigt over alle verveeningen, ontgrondingen, indijkingen, droogmakerijen, mijnwerken en steengroeven binnen hunne Provincie.

De Koning kan, uit hoofde van het grooter en algemeen belang van zoodanige ondernemingen het onmiddellijk toezigt over dezelve aan de algemeene directie van den waterstaat, wegen en bruggen opdragen.

ART. 224. Wanneer bij vervolg eenig subsidie uit de algemeene schatkist van het Rijk wordt verleend, ter zake van eenige in dit hoofdstuk bedoelde werken, zal tevens worden bepaald op welke wijze het beheer of het toezigt over zoodanig werk zal worden uitgeoefend.

ART. 225. De opbrengst van weg- bruggen sluisgelden is uitsluitend bestemd tot het onderhoud en de verbetering van die wegen, bruggen, vaarten, en bevaarbare rivieren, waarop dezelve betaald worden; het geen boven dit onderhoud mogt overschieten wordt tot uitgaven van denzelfden aard in dezelfde provincie besteed, met uitzondering der gelden, ontvangen op de groote communicatie van het Rijk, waarvan het overschot tot gelijke einden kan worden besteed, daàr, waar de Koning zal goedvinden.

des travaux servant à contenir les eaux de la mer et des rivières.

Les réglemens de ces Collèges approuvés en dernier lieu servant de base à leur institution, les États des Provinces peuvent sous l'approbation du Roi modifier ces réglemens; les Collèges leur proposent les modifications que l'avantage des intéressés leur paraîtra exiger.

Les États soumettent de même au Roi le mode de nommer ou de proposer aux places vacantes dans ces Collèges.

ART. 223. Les États ont dans leur Province la surveillance sur l'exploitation des tourbières, carrières, houillères, autres mines et minières ainsi que sur toutes irrigations, endiguemens et dessèchemens.

Le Roi peut à raison de l'utilité générale ou majeure de ces ouvrages en attribuer la surveillance à la Direction Générale des Eaux, Ponts et Chaussées.

ART. 224. Lorsqu'à l'avenir, il sera accordé des subsides par le Trésor public pour quelques travaux compris au présent Chapitre, il sera en même tems réglé de quelle manière la direction ou la surveillance sur ces ouvrages sera exercée.

ART. 225. Les droits payés aux barrières, ponts et écluses, sont affectés à l'entretien et à l'amélioration des chaussées, ponts, canaux et rivières navigables. L'excédent, s'il y en a, demeure réservé pour des dépenses de même nature, dans la même Province; à la seule exception des droits perçus sur les grandes communications du Royaume, dont l'excédent peut être employé aux mêmes fins, là où le Roi l'ordonne.

TIENDE HOOFDSTUK

Van het Onderwijs en het Armbestuur

ART. 226. Het openbaar onderwijs is een aanhoudend voorwerp van de zorg der Regering. De Koning doet van den staat der hooge, middelbare en lage scholen, jaarlijks, aan de Staten-Generaal een uitvoerig verslag geven.

ART. 227. Het is aan elk geoorloofd om zijne gedachten en gevoelens door de drukpers, als een doelmatig middel tot uitbreiding van kennis en voortgang van verlichting te openbaren, zonder eenig voorafgaand verlot daartoe noodig te hebben, blijvende nogtans elk voor het geen hij schrijft, drukt, uitgeeft of verspreidt, verantwoordelijk aan de maatschappij of bijzondere personen, voor zoo verre dezer regten mogten zijn beledigd.

ART. 228. Als eene zaak van hoog belang wordt ook het armbestuur en de opvoeding der arme kinderen aan de aanhoudende zorg der Regering bevolen. De Koning doet insgelijks, van de inrigtingen dien aangaande, jaarlijks een uitvoerig verslag aan de Staten-Generaal geven.

ELFDE HOOFDSTUK

Van Veranderingen en Bijvoegselen

ART. 229. Ingeval in het vervolg eenige verandering of bijvoeging in de grondwet noodig mogte zijn, moet deze noodzakelijkheid bij eene wet verklaard, en de verandering of bijvoeging zelve, duidelijk aangewezen, en uitgedrukt worden.

ART. 230. Deze wet wordt aan de Staten der provincien gezonden, welke binnen den tijd daartoe telkens bij de wet bepaald, aan de gewone leden der tweede kamer van de

CHAPITRE X

De l'Instruction publique et des établissements de bienfaisance

ART. 226. L'instruction publique est un objet constant des soins du Gouvernement. Le Roi fait rendre compte tous les ans aux États Généraux, de l'état des Écoles supérieures, moyennes et inférieures.

ART. 227. La presse étant le moyen le plus propre à répandre les lumières, chacun peut s'en servir pour communiquer ses pensées, sans avoir besoin d'une permission préalable. Néanmoins tout auteur, imprimeur, éditeur, ou distributeur, est responsable des écrits qui blesseraient les droits soit de la société soit d'un individu.

ART. 228. Les administrations de bienfaisance et l'éducation des pauvres sont envisagés comme un objet non moins important des soins du Gouvernement. Il en est également rendu aux États Généraux un compte annuel.

CHAPITRE XI

Des changemens et additions

ART. 229. Si l'expérience faisait connaître que des changemens ou des additions à la Loi fondamentale sont nécessaires, une loi les désignera avec précision, en même tems qu'elle déclarera cette nécessité.

ART. 230. Cette loi est envoyée aux États Provinciaux qui adjoignent, dans le délai qu'elle fixe, aux membres ordinaires de la seconde Chambre des États Généraux un

Staten-Generaal een gelijk getal buitengewone toevoegen, die op dezelfde wijze als de gewone benoemd worden.

ART. 231. In de gevallen, waarin, volgens art. 27, 44 en 46, de tweede kamer der Staten-Generaal, volgens deze grondwet, in dubbelen getale moet bijeenkomen, wordt deze benoeming door de Staten der provinciën gedaan, op last van den genen die het koninklijk gezag uitoefent.

ART. 232. De tweede kamer der Staten-Generaal, mag over geene voorstellen tot verandering of bijvoeging in de grondwet, eenig besluit nemen, ten zij twee derde gedeelten der leden, die de vergadering uitmaken, tegenwoordig zijn.

De besluiten worden bij eene meerderheid van drie vierde gedeelte der tegenwoordige leden opgemaakt.

Voor het overige wordt in alles⁹ gevolgd hetgeen over het maken der wetten is bepaald.

ART. 233. Geene verandering in de grondwet of in de erf-opvolging, mag gedurende een regentschap worden gemaakt.

ART. 234. De veranderingen of bijvoegselen in de grondwet, door den Koning en de Staten-Generaal vastgesteld, worden plegtig afgekondigd, en bij de algemeene grondwet gevoegd.

ADDITIONELE ARTIKELEN

ART. 1. De Koning is bevoegd alle die maatregelen te nemen, welke vereischt worden, om de vorenstaande grondwet in alle hare deelen op eene geregelde wijze, en zoo spoedig als de aard der zake zulks zal toelaten, in werking te brengen; te dien einde zal hij voor de eerste reize benoemen en aanstellen alle kollegien en ambtenaren, van welke anderzins de aanstelling of voordragt bij de grondwet aan anderen is toegekend.

nombre égal de membres extraordinaires, choisis de la même manière que les premiers.

ART. 231. Lorsqu'en vertu des articles 27. 44. 46. la seconde Chambre des États Généraux doit se réunir en nombre double, la nomination est faite par les États Provinciaux, convoqués par les fonctionnaires qui exercent l'autorité Royale.

ART. 232. La seconde Chambre des États Généraux ne peut prendre une résolution sur un changement ou une addition à la Loi fondamentale, si deux tiers des membres dont se compose l'assemblée ne sont présents. Les résolutions sont prises à la majorité des trois quarts des voix. Toutes les règles prescrites pour la confection d'une loi sont exactement observées.

ART. 233. Aucun changement à la Loi fondamentale ou à l'ordre de succession ne peut être fait pendant une régence.

ART. 234. Les changemens ou additions adoptés sont joints à la Loi fondamentale et solennellement promulgués.

ARTICLES ADDITIONNELS

ART. 1. Le Roi est autorisé à prendre les mesures nécessaires pour mettre en exécution, dans toutes ses parties, régulièrement et avec la célérité que l'état des choses permettra, la Loi fondamentale dont le projet précède. Il fera la première nomination de tous les Fonctionnaires et de tous les Collèges, quel que soit le mode de nomination que la Loi fondamentale adopte.

ART. 2. Alle bestaande autoriteiten blijven voortduren, en alle thans in werking zijnde wetten behouden kracht, tot dat daarin op eene andere wijze zal zijn voorzien.

ART. 3. De eerste aftreding der leden van de tweede kamer der Staten-Generaal zal plaats hebben met den derden maandag in October van het jaar 1817.¹⁰

ART. 2. Toutes les autorités restent en place et toutes les lois demeurent obligatoires, jusqu'à ce qu'il y soit autrement pourvu.

ART. 3. La première sortie des membres de la seconde Chambre des États Généraux aura lieu le troisième Lundi du mois d'Octobre 1817.⁴

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden*, 's Gravenhage: Ter Algemeene 's Lands Drukkerij, 1815, 55 p. Het gebruikte exemplaar bevindt zich in de Tresoor te Leeuwarden onder signatuur Pb 4538. De officiële editie van de Grondwet is tevens gepubliceerd in het *Bijvoegsel tot het Staatsblad en officieel journal van het Koninkrijk der Nederlanden I*, Dordrecht 1819, 495–529, en in G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 284–349. De tekst van de Grondwet is – soms met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook gedrukt in W.Y. van Hamelsveld, *Nederlandsche Pandecten of verzameling van wetten, in het Koninkrijk der Nederlanden I*, Delft 1827, 91–144, in de *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen, Zalt-bommel* 1840, 143–179, en in W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen. Hoewel het Koninkrijk nu ook Franstalige inwoners had, was de oorspronkelijke taal van de Grondwet Nederlands. Er is wel een officiële Franse vertaling van de Grondwet opgesteld, die in deze uitgave naast de Nederlandse versie is opgenomen. Zie A. De Jonghe, *De taalpolitiek van Koning Willem I in de Zuidelijke Nederlanden (1814–1830)*, Sint-Andries-bij-Brugge 1967, 48.

² In het origineel lijkt een dubbele punt te staan, maar een puntkomma past grammaticaal beter. In de Franse versie staat ook een puntkomma.

³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'dat'.

⁴ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'euz.'

⁵ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'voorvloeiende'.

⁶ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'tafrijken'.

⁷ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'schadeloostellen'.

⁸ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'aan aan'.

⁹ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'allen'.

¹⁰ Na een stemming in de Staten-Generaal en onder 1604 Belgische notabelen verklaarde de Koning bij

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Loi Fondamentale du Royaume des Pays-Bas. Traduction officielle*, La Haye: De l'imprimerie Belgique, 62 p. Het gebruikte exemplaar bevindt zich in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag onder signatuur 573 D 25. De tekst is tevens gepubliceerd in G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 284–349, en in W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen. Er is een officiële Nederlandse versie van deze grondwet, aangezien het Koninkrijk door de samenvoeging met de Zuidelijke Nederlanden tweetalig was geworden. Deze Nederlandse versie is elders in deze uitgave opgenomen.

² In het origineel ontbreekt kennelijk abusievelijk deze komma.

³ In het origineel staat kennelijk abusievelijk: 'solennellenent'.

⁴ Na een stemming in de Staten-Generaal en onder 1604 Belgische notabelen verklaarde de Koning bij publicatie van 24 augustus 1815, Stbl. 45, de Grondwet voor aangenomen. De Grondwet bleef tot 1840 ongewijzigd. Als gevolg van de opstand van de Zuidelijke Nederlanden, die in 1830 uitbrak, en de daaropvolgende de afscheiding van België werd aanpassing noodzakelijk, hetgeen resulteerde in de Grondwet van 1840.

publicatie van 24 augustus 1815, Stbl. 45, de Grondwet voor aangenomen. De Grondwet bleef tot 1840 ongewijzigd. Als gevolg van de opstand van de Zuidelijke Nederlanden, die in 1830 uitbrak, en de daaropvolgende de afscheiding van België werd aanpassing noodzakelijk, hetgeen resulteerde in de Grondwet van 1840.

Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1840)

Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden¹

EERSTE HOOFDSTUK

Van het Rijk en deszelfs Inwoners

ART. 1. Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit de volgende provincien: Noord-Brabant, Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen en Drenthe, mitsgaders het Hertogdom Limburg, behoudens de betrekkingen van dat Hertogdom, met uitzondering der vestingen Maastricht en Venlo, en van derzelve kringen, tot het Duitsche Verbond.

ART. 2. De provincien van Noord-Brabant, Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen en Drenthe, behouden hare tegenwoordige grenzen.

Het Hertogdom Limburg bestaat uit dat gedeelte der voormalige provincie van dien naam, hetwelk bij de tractaten van den 19den April 1839, daarvan niet is afgescheiden.

ART. 3. De meer juiste bepalingen, welke nader omtrent de grensscheidingen der provincien onderling mogten noodig en dienstig worden geoordeeld, zullen bij eene wet worden geregeld, met inachtneming, zoo wel van de belangen der ingezetenen als van het gerijf der algemeene administratie.

ART. 4. Allen die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, het zij ingezetenen of vreemdelingen, hebben gelijke

aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

ART. 5. De oefening der burgerlijke regten wordt bij de wet bepaald.

ART. 6. De oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoo wel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke Besturen, wordt bij de wet geregeld.

ART. 7. Tot leden der Staten-Generaal, Hoofden of leden van de Departementen van Algemeen Bestuur, leden van den Raad van State, Commissarissen des Konings in de provincien, en leden van den Hoogen Raad, kunnen alleenlijk benoemd worden Nederlandsche ingezetenen, geboren binnen het Rijk of deszelfs buitenlandsche bezittingen, uit ouders aldaar gevestigd.

Die uit zoodanige ouders, ter oorzake van 's Lands dienst afwezend, of anderzins op reis zijnde, buiten het Rijk geboren zijn, worden met de vorigen gelijk gesteld.

ART. 8. Tot alle andere bedieningen zijn al de ingezetenen, zonder onderscheid, benoembaar, welke geboren Nederlanders zijn, of het zij door wet-duiding, het zij door naturalisatie daarvoor gehouden worden.

ART. 9. Gedurende een jaar na de invoering dezer Grondwet, staat het den Koning vrij, aan personen buiten 's lands geboren, doch binnen het Rijk gevestigd, het volle

regt van inboorlingschap en de verkiesbaarheid tot alle ambten zonder onderscheid, te vergunnen.

ART. 10. Ieder is, zonder onderscheid van rang en geboorte, tot alle ambten en bedieningen benoembaar, behoudens hetgeen betrekkelijk de zamenstelling der provinciale Staten bij het vierde hoofdstuk is bepaald.

TWEEDE HOOFDSTUK

Van den Koning

Eerste Afdeeling

Van de Troonopvolging

ART. 11. De Kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit *Willem Frederik*, Prins van Oranje-Nassau, om door Hem en Zijne wettige nakomelingen te worden bezeten erfelijk, overeenkomstig de navolgende bepalingen.

ART. 12. De wettige nakomelingen van den regerenden Koning, zijn de kinderen reeds geboren, of die nog mogten geboren worden, uit zijn tegenwoordig huwelijk, met Hare Majesteit *Frederika Louisa Wilhelmina*, Prinses van Pruissen; en voorts in het algemeen alle afstammelingen, welke geboren zullen worden uit een huwelijk door den Koning, met gemeen overleg der Staten-Generaal aangegaan, of toegestemd.

ART. 13. De Kroon gaat over bij regt van eerstgeboorte, des dat de oudste zoon van den Koning, of wel het mannelijk oir van den oudsten zoon, bij representatie opvolgt.

ART. 14. Bij ontstentenis van mannelijk oir uit den oudsten zoon gesproten, gaat de Kroon over aan diens broeders of hun mannelijk oir, insgelijks bij regt van eerstgeboorte en representatie.

ART. 15. Bij geheele ontstentenis van mannelijk oir uit het Huis van Oranje-Nassau, gaat de Kroon over op de dochters van den Koning, bij regt van eerstgeboorte.

ART. 16. Ook dochters van den Koning ontbrekende, brengt de oudste dochter van de oudste nedergaande mannelijke lijn uit den laatsten Koning, de Koninklijke waardigheid in haar Huis over, en wordt bij vooroverlijden door hare afstammelingen gerepresenteerd.

ART. 17. Zoo er geene mannelijke nedergaande lijn uit den laatsten Koning bestaat, erft de oudste nedergaande vrouwelijke lijn, des dat de mannelijke tak vóór de vrouwelijke tak, en de oudste vóór de jongere, en in iedere tak mannen vóór vrouwen, en ouder vóór jonger den voorrang hebben.

ART. 18. Wanneer de Koning zonder nakomelingschap sterft, en er geen mannelijk oir uit het Huis van Oranje-Nassau overig is, volgt hem zijne naaste bloedverwante, mits van den Koninklijken Huize zijnde, op, en wordt mede bij vooroverlijden, door hare afstammelingen gerepresenteerd.

ART. 19. Wanneer eene vrouw de Kroon in een ander Huis heeft overgebracht, treedt dit Huis in alle de regten van het oorspronkelijk Stamhuis, en de vorige artikelen zijn op hetzelfde toepasselijk, met dat gevolg, dat haar mannelijk oir vóór alle vrouwen of vrouwelijke afstammelingen erft, en geene andere lijn geroepen wordt, zoo lang iemand van hare nakomelingen in leven is.

ART. 20. Eene Prinses buiten toestemming der Staten-Generaal, een huwelijk hebbende aangegaan, heeft geen regt tot de Kroon.

Eene Koningin, buiten die toestemming een huwelijk aangaande, doet afstand van de Kroon.

ART. 21. Bij ontstentenis van nakomelingschap uit den tegenwoordigen Koning

Willem Frederik van Oranje-Nassau, gaat de Kroon over aan deszelfs zuster, Prinses *Frederika Louisa Wilhelmina van Oranje*, Douairière van wijlen *Carel George August*, Erfprins van Brunswijk-Lunenburg, of hare wettige nakomelingen, uit zoodanig nader huwelijk, als door dezelve, overeenkomstig art. 12, mogt worden aangegaan.

ART. 22. Indien ook de wettige nakomelingschap van deze Vorstin ontbreekt, gaat het erfregt over op het wettig mannelijk oir van Prinses *Carolina van Oranje*, zuster van wijlen Prins *Willem den Vijfden*, en Gemalin van wijlen den Prins van Nassau-Weilburg, insgelijks bij regt van eerstgeboorte en representatie.

ART. 23. Wanneer bijzondere omstandigheden eenige verandering in de opvolging van den Troon mogten noodzakelijk maken, is de Koning bevoegd, daaromtrent eene voordragt te doen aan de Staten-Generaal in eene vereenigde zitting van de beide Kamers. In dat geval wordt de Tweede Kamer opgeroepen in dubbelen getale.

ART. 24. In geval er geen bevoegde Troonopvolger volgens deze Grondwet mogt bestaan, draagt de Koning aan de Staten-Generaal, vergaderd en zamengesteld in voege als bij het vorig artikel is aangewezen, eenen opvolger voor.

ART. 25. De Staten-Generaal deze voordragt hebbende goedgekeurd, brengt de Koning dien opvolger ter kennis van den volke, op de wijze waarop de wetten worden afgekondigd, en doet denzelven plegtiglijk uitroepen.

ART. 26. Indien zulk een opvolger niet mogt benoemd zijn vóór het overlijden van den Koning, zullen de Staten-Generaal, vergaderd en zamengesteld als bij art. 23, eenen opvolger benoemen en plegtiglijk uitroepen.

ART. 27. In de gevallen, bij art. 21, 22, 23, 24 en 26 omschreven, wordt de Troonopvolging geregeld naar de bepalingen van art. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 en 19.

ART. 28. De Koning der Nederlanden kan geene vreemde Kroon dragen.

In geen geval kan de zetel van de Regering buiten het Rijk worden verplaatst.

Tweede Afdeling

Van het inkomen der Kroon

ART. 29. De Koning geniet uit 's Lands kas, een jaarlijksch inkomen van *f* 1,500,000.

ART. 30. Bij de wet kan worden bepaald, dat aan den tegenwoordigen Koning *Willem Frederik van Oranje-Nassau*, des verkiezende, tot gedeeltelijke voldoening van het gemelde jaarlijksch inkomen, in vollen eigendom als patrimonieel goed zullen worden overgegeven zoo veel domeinen, als een zuiver inkomen van vijf tonnen gouds opbrengen.

ART. 31. Den Koning worden tot deszelfs gebruik, zomer- en winter-verblijven in gereedheid gebragt, voor welker onderhoud echter niet meer dan *f* 50,000 jaarlijks, ten laste van den Lande kunnen worden gebragt.

ART. 32. De Koning, mitsgaders de Prinsen en Prinsessen van zijn Huis, zijn vrij van alle personele lasten en beschreven middelen, met uitzondering van de verponding. De gebouwen tot hunne woning of gebruik bestemd, zijn van de verponding ontheven.

Geen vrijdom van eenige andere belasting wordt door hen genoten.

ART. 33. De Koning rigt zijn huis naar eigen goedvinden in.

ART. 34. Eene Koningin-weduwe geniet, gedurende haren weduwelijken staat,

uit 's Lands kas, een jaarlijksch inkomen van *f* 150,000.

ART. 35. De oudste van des Konings zonen, of verdere mannelijke nakomelingen, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, is des Konings eerste onderdaan, en voert den titel van *Prins van Oranje*.

ART. 36. De Prins van Oranje geniet als zoodanig uit 's Lands kas, een jaarlijksch inkomen van *f* 100,000, te rekenen van den tijd dat hij den ouderdom van achttien jaren zal hebben vervuld; dit inkomen wordt gebragt op *f* 200,000, na het voltrekken van een huwelijk, overeenkomstig art. 12 dezer Grondwet.

Derde Afdeeling

Van de Voogdij des Konings

ART. 37. De Koning is meerderjarig als zijn achttiende jaar vervuld is.

ART. 38. In gevalle van minderjarigheid staat de Koning onder de voogdij van eenige leden van het Koninklijk Huis, en eenige aanzienlijke inboorlingen van het Rijk.

ART. 39. Deze voogdij wordt vooraf beraamd door den regerenden Koning en de Staten-Generaal, in eene vereenigde zitting der beide Kamers.

ART. 40. Indien de schikking, betreffende de voogdij, niet mogt gemaakt zijn vóór het overlijden van den regerenden Koning, wordt daarin door de Staten-Generaal in eene vereenigde zitting der beide Kamers voorzien, met overleg, zoo veel mogelijk, van eenige der naaste bloedverwanten van den minderjarigen Koning.

ART. 41. Alvorens de voogdij te aangaan, legt elk der voogden in eene vereenigde zitting der beide Kamers van de Staten-Generaal, in handen van den President af den volgenden eed:

“Ik zweer trouw aan den Koning, en dat

ik wijders al de pligten, welke de voogdij mij oplegt, heiliglijk zal vervullen, en mij bijzonderlijk zal toeleggen, om den Koning gehechtheid aan de Grondwet en liefde voor zijn volk in te boezemen.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!”

Vierde Afdeeling

Van het Regentschap

ART. 42. Gedurende de minderjarigheid van den Koning, wordt het Koninklijk gezag waargenomen door eenen Regent.

Deze Regent wordt door den regerenden Koning en de Staten-Generaal in eene vereenigde zitting der beide Kamers te voren benoemd.

Op gelijke wijze kan worden vastgesteld de opvolging in het Regentschap, tot des Konings meerderjarigheid toe.

ART. 43. Wanneer bij het leven van den overleden Koning geene schikking omtrent het Regentschap is gemaakt, wordt daarin door de Staten-Generaal, volgens de bepalingen in art. 23 vergaderd en zamengesteld, voorzien.

In gevalle de opvolging in het Regentschap niet is geregeld, kan dezelve door den Regent en de Staten-Generaal alsvoren gezamenlijk worden beraamd.

ART. 44. De Regent legt in eene vereenigde zitting van de beide Kamers der Staten-Generaal, in handen van den Voorzitter den navolgenden eed af:

“Ik zweer trouw aan den Koning; dat ik voorts in de waarneming van het Koninklijk gezag, zoo lange de Koning minderjarig is (zoo lange de Koning buiten staat blijft de regering waar te nemen), de Grondwet van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven, en dat ik daarvan bij geene gelegenheid, of onder geen voorwendsel hoegenaamd, zal afwijken of gedoogen dat daarvan afgeweken worde.

Ik zweer wijders, dat ik de onafhankelijkheid van het Rijk, en de algeheele uitgestrektheid van deszelfs grondgebied, met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid, en de regten van alle des Konings onderdanen, en van een ieder derzelven zal beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart, alle middelen aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, gelijk een goed en getrouw Regent schuldig is en behoort te doen.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!"

ART. 45. Het Koninklijk gezag wordt mede waargenomen door een' Regent, in geval de Koning buiten staat geraakt de regering waar te nemen.

Wanneer aan den Raad van State, zamengesteld uit de leden daarin gewone zitting hebbende, en de Hoofden der Ministeriële Departementen, na een naauwkeurig onderzoek gebleken is, dat zulk een geval bestaat, roept dezelve de Staten-Generaal, en wel de Tweede Kamer in dubbelen getale bijeen, ten einde daarin gedurende het bestaande beletsel te voorzien.

De leden der Staten-Generaal, die zich op den één-en-twintigsten dag na deze oproeping ter plaatse bevinden, waar de zetel van het Gouvernement gevestigd is, openen de vergadering.

ART. 46. Indien er eenig toezigt op den persoon des Konings, die zich in de omstandigheden, bij het vorig artikel bedoeld, bevindt, noodig is, wordt daarin voorzien, naar de beginselen omtrent de voogdij van eenen minderjarigen Koning bij art. 38 en 40 bepaald.

ART. 47. Wanneer de Prins van Oranje in dat geval zijn achttiende jaar vervuld heeft, is Hij van regtswege Regent.

ART. 48. Wanneer de Prins van Oranje zijn achttiende jaar niet heeft vervuld, ge-

lijk mede in de gevallen bij art. 26 en 43 voorzien, wordt het Koninklijk gezag uitgeoefend door den Raad van State, zamengesteld op dezelfde wijze als bij art. 45, tot dat daaromtrent door de Staten-Generaal is voorzien.

De leden van dien Raad leggen in handen van den Voorzitter, en deze in tegenwoordigheid der vergadering af den navolgenden eed:

"Ik zweer, dat ik als lid (voorzitter) van den Raad van State, de Grondwet van het Rijk zal helpen onderhouden en handhaven, in de waarneming van het Koninklijk gezag, tot dat daarin door de Staten-Generaal zal zijn voorzien.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!"

ART. 49. Bij de benoeming van den Regent wordt tevens bepaald de som, die op het jaarlijksch inkomen van de Kroon zal worden genomen, voor de kosten van het Regentschap. Deze bepaling kan gedurende het Regentschap niet worden veranderd.

ART. 50. Indien de Koning aan de Staten-Generaal geen troon-opvolger heeft voorgedragen (art. 24); indien gezamenlijk met dezelve geene voogdij over den minderjarigen Koning is beraamd (art. 39); indien er geen Regent is benoemd (art. 42); verklaren de Staten-Generaal plegtiglijk welk geval bestaat, en voorzien daarin vervolgens op de gronden hiervoren gelegd bij art. 26, 40 en 43.

Vijfde Afdeling

Van de Inhuldiging des Konings

ART. 51. De Koning wordt bij het aanvaarden der Regering plegtiglijk beëdigd en ingehuldigd binnen de stad Amsterdam, in eene openbare en vereenigde zitting der beide Kamers van de Staten-Generaal.

ART. 52. In deze openbare vergadering wordt aan den Koning de geheele Grondwet

voorgelezen, en daarna door Denzelven de volgende eed afgelegd:

“Ik zweer aan het Nederlandsche volk, dat ik de Grondwet des Rijks, steeds zal onderhouden en handhaven, en dat ik daarvan bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoegenaamd, zal afwijken of gedoogen dat daarvan afgeweken worde.

Ik zweer wijders, dat ik de onafhankelijkheid van het Rijk en de geheele uitgestrektheid van deszelfs grondgebied met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van al mijne onderdanen en van ieder derzelven zal beschermen en beveiligen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart, alle middelen zal aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, zoo als een goed Koning schuldig is en behoort te doen.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!”

ART. 53. Na het afleggen van den voormelden eed, wordt de Koning in dezelfde openbare vergadering ingehuldigd bij de Staten-Generaal, welker Voorzitter de volgende plechtige verklaring uitspreekt, die vervolgens door hem en elk der leden hoofd voor hoofd beëdigd wordt:

“Wij zweren in den naam van het Volk der Nederlanden, dat wij, krachtens de Grondwet van dezen Staat, U als Koning huldten en ontvangen; dat wij de regten Uwer Kroon zullen bewaren en onderhouden, U getrouw en gedienschtig zullen zijn in de bescherming van Uwen persoon en van Uwe Koninklijke waardigheid; wij zweren voorts alles te zullen doen, wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn en behooren te doen.

Zoo waarlijk helpe ons God almachtig!”

ART. 54. Nadat deze beëdiging en inhuldiging door den Koning zijn gebragt ter kennis van de Staten der provincien, brengen deze aan Hem hunne hulde toe, in ma-

niere als volgt:

“Wij zweren dat wij U, den wettigen Koning der Nederlanden, steeds gehouwen en getrouw zullen zijn in de bescherming van Uwen persoon, en van Uwe Koninklijke waardigheid; dat wij achtereenvolgens de verplichtingen ons bij de Grondwet opgelegd, de bevelen door U, of van Uwentwege aan ons gegeven, zullen gehoorzamen; voorts alle Uwe dienaren en raden in de nakoeming van dezelve zullen helpen en bijstaan, en wijders alles zullen doen wat getrouwe onderdanen schuldig zijn en behooren te doen.

Zoo waarlijk helpe ons God almachtig!”

De Staten der provincien brengen deze schriftelijke verklaring aan den Koning over, door eene plechtige bezending van eenige leden uit hun midden.

Zesde Afdeeling

Van de Magt des Konings

ART. 55. De Koning heeft het bestuur der buitenlandsche betrekkingen. Hij benoemt en herroept de Gezanten en Consuls.

ART. 56. De Koning verklaart oorlog en maakt vrede; Hij geeft daarvan kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal, met bijvoeging van de openingen, welke Hij met het belang en de zekerheid van het Rijk bestaanbaar oordeelt.

ART. 57. Insgelijks wordt aan den Koning opgedragen het regt om alle andere verbonden en verdragen te doen sluiten en te bekrachtigen.

Hij geeft daarvan kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal, zoodra Hij oordeelt dat het belang en de zekerheid van het Rijk zulks zal toelaten.

In gevalle de verbonden en verdragen, in tijd van vrede gesloten, mogten inhouden eenigen afstand of ruiling van een gedeelte van het grondgebied des Rijks of van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen,

worden dezelve door den Koning niet bekrachtigd, dan na dat de Staten-Generaal op dezelve hunne goedkeuring hebben gegeven.

ART. 58. De Koning heeft het oppergezag over de vloten en legers. De militaire officieren worden door Hem benoemd en ontslagen, of, daartoe termen zijnde, op pensioen gesteld.

ART. 59. De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.

Aan de Staten-Generaal zullen, in den aanvang van elke gewone zitting, worden medegedeeld de laatst ingekomene staten van ontvangsten en uitgaven van opgemelde volkplantingen en bezittingen.

Het gebruik van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland, wordt bij de wet geregeld.

ART. 60. De Koning heeft het opperbestuur van de algemeene geldmiddelen. Hij regelt de bezoldiging van alle collegien en ambtenaren die uit 's Lands kas betaald worden, en brengt dezelve op de begrooting der Staatsbehoeften.

De bezoldiging der ambtenaren van de Regterlijke magt wordt door de wet geregeld.

ART. 61. De Koning heeft het regt van de munt. Hij vermag zijne beeldtenis op de muntspecien te doen stellen.

ART. 62. De Koning verheft in den adelstand: al wie door den Koning in den adelstand verheven wordt, brengt de brieven van adeldom ter kennis van de Staten zijner provincie, en deelt aanstonds in al de voorregten daaraan verbonden, bijzonderlijk in de bevoegdheid, om beschreven te worden in de ridderschap, mits voldoende aan de vereischten voor dezelve bepaald.

ART. 63. Ridder-orden worden door eene wet, op het voorstel des Konings ingesteld.

ART. 64. Vreemde orden, waaraan geene verplichtingen verbonden zijn, mogen worden aangenomen door den Koning en met zijne toestemming door de Prinsen van zijn Huis.

In geen geval mogen de overige onderdanen des Konings vreemde orden aannemen, zonder deszelfs bijzonder verlof.

ART. 65. Insgelijks wordt tot het aannemen van vreemde titels, waardigheden en charges, het bijzonder verlof van den Koning vereischt.

Het is in het vervolg geen Nederlander geoorloofd vreemden adeldom aan te nemen.

ART. 66. De Koning heeft het regt van gratie, na ingenomen advies van den Hoogen Raad der Nederlanden.

ART. 67. Behalve de gevallen waarin het regt van dispensatie aan den Koning bij de wet zelve wordt toegekend, verleent dezelve ook, wanneer de Staten-Generaal niet vergaderd zijn, en de zaken niet gevoegelijk uitstel kunnen lijden, na den Raad van State gehoord te hebben, dispensaties op bepaalde verzoeken van bijzondere personen, wier belangen, na ingenomen advies van den Hoogen Raad, in materie van justitie, en na behoorlijk onderzoek der zaken bij de overige Departementen van Algemeen Bestuur, welke zulks aangaat, gebleken zijn zoodanige vrijstelling van wettelijke bepalingen in billijkheid te vereischen.

Bij de eerstvolgende vergadering der Staten-Generaal, wordt door den Koning opening gegeven van alle de dispensaties door Hem alzoo verleend.

ART. 68. De Koning beslist alle geschillen, welke tusschen twee of meer provin-

cien zouden mogen ontstaan, wanneer Hij dezelve in der minne niet kan bijleggen.

ART. 69. De Koning draagt aan de Staten-Generaal wetten voor, en doet zoodanige andere voorstellen, als Hij noodig oordeelt.

Hij heeft het regt om de voordragten, aan Hem door de Staten-Generaal gedaan, al of niet goed te keuren.

Zevende Afdeling *Van den Raad van State en de Ministeriële Departementen*

ART. 70. Er is een Raad van State.

De Koning benoemt deszelfs leden, ten getale van niet meer dan twaalf, zoo veel mogelijk uit de verschillende provincien van het Rijk. Hij ontslaat dezelve naar welgevallen.

De Koning zelf is Voorzitter van den Raad; zulks noodig oordeelende, stelt Hij eenen Secretaris van Staat Vice-President aan.

ART. 71. De Prins van Oranje is van regtswege lid van den Raad van State, en neemt zitting in denzelven wanneer zijn achttiende jaar vervuld is.

Het staat aan den Koning vrij de Prinsen van den Huize, die tot meerderjarigheid gekomen zijn, zitting in den Raad van State te verlenen.

Het getal der gewone leden, ondergaat daardoor geene vermindering.

ART. 72. De Koning brengt ter overweging bij den Raad van State alle voorstellen door Hem aan de Staten-Generaal te doen, of door dezen aan Hem gedaan, alsmede alle algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van deszelfs bezittingen in andere werelddelen.

Aan het hoofd der uit te vaardigen wetten en bevelen wordt melding gemaakt, dat de Raad van State deswege gehoord is.

De Koning neemt wijders de gedachten van den Raad van State in over alle zaken van algemeen of bijzonder belang, waarin Hij zulks noodig oordeelt.

De Koning alleen besluit, en geeft telkens van zijn genomen besluit kennis aan den Raad.

ART. 73. De Koning kan buitengewone Staatsraden benoemen: zij genieten geen tractement.

Hij roept dezelve in den Raad wanneer Hij zulks noodig oordeelt.

ART. 74. De Koning stelt Ministeriële Departementen in, benoemt derzelve Hoofden, en ontslaat die naar welgevallen.

Hij roept, zulks geraden oordeelende, een of meer derzelve, tot bijwoning der deliberatien in den Raad van State.

ART. 75. De Hoofden der Ministeriële Departementen zijn verantwoordelijk voor alle daden door hen als zoodanig verrigt, of tot welker daarstelling of uitvoering zij zullen hebben medegewerkt, waardoor de Grondwet of de wetten mogten geschonden of niet opgevolgd zijn.

ART. 76. Ten einde van deze medewerking te doen blijken, zullen alle Koninklijke besluiten en beschikkingen moeten voorzien zijn van de mede-onderteekening van het Hoofd van het Ministeriël Departement waartoe dezelve behooren.

ART. 77. Over de aanklagten ter zake van deze verantwoordelijkheid, oordeelt de Hooge Raad der Nederlanden, naar de voorschriften der wet.

ART. 78. Onverminderd den verderen inhoud van den eed, welken de Koning goedvindt aan de Hoofden van Ministeriële Departementen en gewone of buitengewone Staatsraden voor te schrijven, wordt hun daarbij opgelegd getrouwheid aan de Grondwet te zweren.

DERDE HOOFDSTUK*Van de Staten-Generaal***Eerste Afdeeling***Van de Zamenstelling der Staten-Generaal*

ART. 79. De Staten-Generaal vertegenwoordigen het geheele Nederlandsche volk.

ART. 80. De Staten-Generaal bestaan uit twee Kamers.

ART. 81. Eene der Kamers bestaat uit acht en vijftig leden, benoemd door de Staten der provincien, te weten, voor:

Noord-Brabant	7
Gelderland	6
Zuid-Holland	12
Noord-Holland	10
Zeeland	3
Utrecht	3
Vriesland	5
Overijssel	4
Groningen	4
Drenthe	1
Hertogdom Limburg . . .	3

58 leden.

ART. 82. De andere Kamer, welke den naam van Eerste draagt, is zamengesteld uit niet minder dan twintig en niet meer dan dertig leden, den vollen ouderdom van veertig jaren bereikt hebbende, welke door den Koning voor hun leven benoemd worden, en gekozen uit hen, die, door diensten aan den Staat bewezen, door hunne geboorte of gegoedheid, onder de aanzienlijksten van den Lande behooren.

Tweede Afdeeling*Van de Tweede Kamer der Staten-Generaal*

ART. 83. Tot leden der tweede Kamer zijn verkiesbaar ingezetenen² der provincie waaruit zij genoemd worden, bereikt

hebbende den vollen ouderdom van dertig jaren.

De leden uit dezelfde provincie gekozen, mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan; geen zee- of land-officieren zijn daartoe verkiesbaar, welke eenen minderen rang dan dien van hoofd-officier hebben.

ART. 84. De leden dezer Kamer hebben zitting gedurende drie jaren.

Een derde van hen valt jaarlijks uit, volgens een daarvan te maken rooster.

De uitvallende zijn dadelijk weder verkiesbaar.

ART. 85. De leden dezer Kamer stemmen voor zich zelven, en zonder last van, of ruggespraak met de vergadering, door welke zij benoemd zijn.

ART. 86. Bij het aanvaarden hunner waardigheid, doen zij, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den navolgenden eed:

“Ik zweer (belove) dat ik de Grondwet der Nederlanden zal onderhouden en handhaven; dat ik bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoe ook genaamd, daarvan zal afwijken, of toestemmen dat daarvan afgeweken worde; dat ik voorts de onafhankelijkheid van den Staat, de algemeene en bijzondere vrijheid der ingezetenen bewaren en beschermen en het algemeen belang met al mijn vermogen bevorderen zal, zonder mij daarvan door eenige provinciale of andere bijzondere belangen te laten aftrekken.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!”

Zij zullen, alvorens tot dien eed te worden toegelaten, doen den volgenden eed van zuivering:

“Ik zweer (verklare) dat ik, om tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te worden benoemd, directelijk of indirectelijk aan geene personen, hetzij in of buiten

het bestuur, onder wat naam of voorwendsel ook, eenige giften of gaven beloofd of gegeven heb, nochte beloven of geven zal.

Ik zweer (belove) dat ik, om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, directelijk of indirectelijk.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!"

Deze eeden worden afgelegd in handen van den Koning, ofte wel in de vergadering der Tweede Kamer, in handen van den President daartoe door den Koning gemagtigd.

ART. 87. De Koning benoemt uit eene opgave van drie leden, Hem door de Kamer aangeboden, één om het Voorzitterschap, gedurende den tijd van het openen tot het sluiten der zitting, waar te nemen.

ART. 88. De leden dezer Kamer genieten voor reiskosten zoodanige som als, in evenredigheid der afstanden, bij de wet zal worden geregeld.

Tot goedmaking der verblijfkosten in de plaats der bijeenkomst, wordt hun toegelegd eene som van *f* 2,500 's jaars.

Deze verblijfkosten, die maandelijks betaald worden, worden in het tijdvak van de eene zitting tot de andere niet genoten door de leden, die bij de laatste zitting niet zijn tegenwoordig geweest, ten ware zij bewezen door ziekte belet te zijn geworden.

Derde Afdeeling

Van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

ART. 89. De leden der Eerste Kamer genieten voor reis- en verblijfkosten 's jaarlijks eene som van *f* 3,000.

ART. 90. Bij het aanvaarden hunner waardigheid, leggen zij in handen van den Koning af dezelfde eeden, als voor de leden der Tweede Kamer zijn bepaald, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid.

ART. 91. De Voorzitter van de Eerste Kamer wordt door den Koning benoemd, om het Voorzitterschap gedurende den tijd van het openen tot het sluiten der zitting waar te nemen.

Vierde Afdeeling

Beschikkingen aan beide Kamers gemeen

ART. 92. Niemand kan te gelijk lid der beide Kamers zijn.

ART. 93. De Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur hebben zitting in de beide Kamers.

Zij hebben alleenlijk eene raadgevende stem, ten ware zij tot leden der vergadering mogten benoemd zijn.

ART. 94. De leden der Staten-Generaal kunnen niet te gelijk zijn leden van de Rekenkamer, nochte eenigen aan den Lande comptabelen post bekleeden.

ART. 95. Leden van provinciale Staten in eene der Kamers van de Staten-Generaal zitting nemende, houden op tot de provinciale Staten te behooren.

ART. 96. Iedere Kamer in den haren, onderzoekt de geloofsbrieven der nieuw inkomende leden, en beslist de geschillen, welke dienaangaande mogten oprijzen

ART. 97. Elke Kamer benoemt haren Griffier.

ART. 98. De beide Kamers der Staten-Generaal voeren den titel van *Edel Mogende Heeren*.

ART. 99. De Staten-Generaal vergaderen ten minste eenmaal 's jaars.

Hunne gewone vergadering wordt geopend op den derden Maandag in October.

De Koning roept de buitengewone vergadering bijeen, zoo dikwijls Hij zulks noodig oordeelt.

ART. 100. De Staten-Generaal vergaderen zonder voorafgaande oproeping, bij overlijden des Konings. De leden die zich, op den vijftienden dag na dit overlijden, bevinden op de plaats waar de zetel van het Gouvernement gevestigd is, openen de buitengewone vergadering.

ART. 101. De vergadering der Staten-Generaal wordt in eene vereenigde zitting der beide Kamers, door den Koning, ofte wel door eene commissie van Zijnentwege geopend, en op dezelfde wijze gesloten, wanneer Hij oordeelt dat het belang van het Rijk niet vordert, de vergadering langer bijeen te houden.

De gewone jaarlijksche vergadering blijft ten minste twintig dagen bijeen.

ART. 102. Geene der beide Kamers vermogen eenige zaak te beslissen, zoo niet meer dan de helft van hare leden tegenwoordig is.

ART. 103. Alle besluiten worden bij volstrekte meerderheid van stemmen opge maakt.

ART. 104. Over alle zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd, doch bij het doen van keuzen of voordragten van personen, bij besloten en ongeteekende briefjes.

ART. 105. Wanneer volgens deze Grondwet, de beide Kamers eene vereenigde zitting houden, hetzij de Tweede Kamer in enkelen of in dubbelen getale zij, zitten de leden zonder onderscheid, tot welke Kamer zij behooren.

De Voorzitter der Eerste Kamer heeft het beleid der vergadering.

Vijfde Afdeling *Van de Wetgevende Magt*

ART. 106. De wetgevende magt wordt gezamenlijk door den Koning en de Staten-Generaal uitgeoefend.

ART. 107. De Koning zendt zijne voorstellen aan de Tweede Kamer, hetzij bij eene schriftelijke boodschap, welke de redenen van het voorstel inhoudt, of door eene commissie.

ART. 108. Over eenig ingekomen voorstel des Konings, wordt bij de volle Kamer niet geraadpleegd, dan na dat hetzelve is overwogen in de onderscheidene afdelingen waarin al de leden der Kamer zich verdeelen, en welke op gezette tijden bij loting vernieuwd worden.

ART. 109. De zittingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, worden in het openbaar gehouden. De Kamer raadpleegt met gesloten deuren, wanneer een tiende gedeelte der tegenwoordige leden het vordert, of de President het noodig oordeelt.

Over de punten die in de besloten Kamer zijn behandeld, kan ook in dezelve een besluit genomen worden.

ART. 110. Wanneer de Tweede Kamer, na geraadpleegd te hebben over het algemeen verslag, uit naam der onderscheidene afdelingen uitgebragt, tot het aannemen van het voorstel besluit, zendt zij hetzelve aan de Eerste Kamer met het volgend formulier van goedkeuring:

“De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de Eerste Kamer het hiernevensgaande voorstel des Konings, en is van oordeel, dat de Staten-Generaal zich met hetzelve behooren te vereenigen.”

ART. 111. Zoo de Tweede Kamer vermeent het gedane voorstel niet te moeten aannemen, geeft zij daarvan kennis aan den Koning, in de volgende bewoordingen:

“De Tweede Kamer van de Staten-Generaal betuigt den Koning haren dank voor deszelfs ijver in het bevorderen van 's Rijks belangen, en verzoekt denzelven eerbiediglijk het gedane voorstel in nadere overweging te nemen.”

ART. 112. Zoo de Eerste Kamer eenig voorstel des Konings, door de Tweede Kamer aangenomen, ontvangt, verzendt zij hetzelfde naar de verschillende afdeelingen waarin zij verdeeld is.

Zoo zij, na geraadpleegd te hebben over het algemeen verslag, uit naam der onderscheidene afdeelingen uitgebragt, het voorstel aanneemt, geeft zij daarvan kennis aan den Koning, in de volgende bewoordingen:

“De Staten-Generaal betuigen den Koning hunnen dank voor deszelfs ijver in het bevorderen van ’s Rijks belangen, en vereenigen zich met het voorstel.”

mitsgaders aan de Tweede Kamer, in de volgende bewoordingen:

“De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft aan de Tweede Kamer kennis, dat zij zich met het voorstel des Konings aan haar door de Tweede Kamer op den ____ betrekkelijk ____ toegezonden, heeft vereenigd.”

ART. 113. Zoo de Eerste Kamer verneemt het voorstel niet te moeten aannemen, drukt zij zich op dezelfde wijze uit, als in art. 111.

Zij geeft daarvan kennis aan de Tweede Kamer, in de volgende bewoordingen:

“De Eerste Kamer van de Staten-Generaal, geeft aan de Tweede Kamer kennis, dat zij den Koning eerbiediglijk verzocht heeft, deszelfs voorstel van den ____ betrekkelijk ____ in nadere overweging te nemen.”

ART. 114. De Staten-Generaal hebben het regt, om aan den Koning voorstellen te doen, met inachtneming der volgende voorschriften.

ART. 115. De voordragt daartoe behoort bij uitsluiting aan de Tweede Kamer, die dezelfde overweegt, op gelijke wijze als zulks ten aanzien van des Konings voorstellen is bepaald.

ART. 116. Zoo zij het gedane voorstel goedkeurt, zendt zij hetzelfde aan de Eerste

Kamer, bij het volgende formulier:

“De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de Eerste Kamer het hierbijgaande voorstel, en is van oordeel, dat hetzelfde aan den Koning zoude behooren te worden aangeboden.”

ART. 117. Wanneer de Eerste Kamer, na daarover op de gewone wijze geraadpleegd te hebben, het voorstel goedkeurt, zendt zij hetzelfde ter bekrachtiging aan den Koning, in dezer voege:

“De Staten-Generaal oordeelende dat het nevensgaande voorstel tot bevordering van ’s Lands belangen zoude kunnen strekken, verzoeken eerbiediglijk des Konings bewilliging op hetzelfde.”

Zij geeft daarvan kennis aan de Tweede Kamer op deze wijze:

“De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft kennis aan de Tweede Kamer, dat zij zich met haar voorstel van den ____ betrekkelijk ____ heeft vereenigd, en hetzelfde namens de Staten-Generaal aan den Koning ter bekrachtiging heeft gezonden.”

ART. 118. In geval van afkeuring geeft zij daarvan aan de Tweede Kamer kennis in deze woorden:

“De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft geene genoegzame redenen gevonden, om het hiernevens teruggaande voorstel den Koning aan te bieden.”

ART. 119. Wanneer de Koning het voorstel van de Staten-Generaal aanneemt, wordt zulks in de volgende bewoordingen uitgedrukt:

“De Koning bewilligt in het voorstel.”

Zoo de Koning het niet aanneemt, wordt zulks op deze wijze te kennen gegeven:

“De Koning houdt het voorstel in overweging.”

ART. 120. Alle voorstellen van wet, door den Koning en de beide Kamers der Staten-Generaal aangenomen, verkrijgen kracht

van wet, en worden door den Koning afgekondigd.

ART. 121. De wijze van afkondiging der wetten, en de tijd wanneer zij verbindende zijn, worden door de wet geregeld.

Het formulier van afkondiging is het volgende:

“Wij, enz. ____ Koning der Nederlanden, enz. ____ allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat enz.

(De beweegredenen der wet.)

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, enz.

(De inhoud der wet)

Gegeven,” enz.

Zesde Afdeling

Van de Begrooting der Uitgaven van het Rijk

ART. 122. De inwilliging der Staten-Generaal wordt vereischt op de begrooting van de uitgaven van het Rijk, welke aan de Tweede Kamer door den Koning in de gewone vergadering wordt ingezonden.

ART. 123. De gemelde begrooting wordt telkens voor den tijd van twee jaren vastgesteld, en één jaar vóór den afloop van dien termijn worden de nieuwe Staats-uitgaven door den Koning voorgedragen, welke, aldus eenmaal vastgesteld zijnde, gedurende dien tijd blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve door eene nieuwe wet veranderingen gemaakt mogten worden.

ART. 124. De Staats-inkomsten worden tevens voor gelijken tijd van twee jaren bij de wet geregeld en blijven, eenmaal vastgesteld zijnde, gedurende dien tijd voortduren, ten ware inmiddels in dezelve door eene

nieuwe wet veranderingen gemaakt mogten worden.

ART. 125. De uitgaven voor ieder Departement van Algemeen Bestuur maken een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting uit.

Elk dezer hoofdstukken wordt bij eene afzonderlijke wet voorgedragen en vastgesteld.

De penningen voor een Departement toegestaan kunnen alleenlijk en bij uitsluiting worden gebruikt voor uitgaven tot dat Departement behoorende, zoo dat geene som kan worden overgeschreven van het eene hoofdstuk van Algemeen Bestuur op een ander, dan met gemeen overleg der Staten-Generaal.

ART. 126. De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Generaal een uitvoerig verslag geven, van het gebruik der geldmiddelen. De ontvangsten en uitgaven van ieder afgelopen dienstjaar door de Algemeene Rekenkamer afgesloten zijnde, wordt de alzoo afgeslotene rekening, welke zoowel de ontvangsten als de uitgaven moet bevatten, jaarlijks aan de Staten-Generaal medegedeeld.

VIERDE HOOFDSTUK

Van de Staten der provincien

Eerste Afdeling

Van de Zamenstelling der Staten van de provincien

ART. 127. De Staten der provincien zijn zamengesteld uit leden, gekozen door de volgende drie standen, namelijk:

Door de Edelen of Ridderschappen,

Door de Steden,

Door den Landelijken Stand.

ART. 128. Het getal van de leden der provinciale Statenvergadering en de evenredigheid der verschillende standen, wordt

geregeld door den Koning, die uit elke provincie eene commissie benoemt om Hem dienaangaande te dienen van advies.

Wijzigingen of veranderingen in de eenmaal bestaande regeling worden, na ingenomen advies van de Staten der provincie, door de wet vastgesteld.

ART. 129. In elke provincie maken de Edelen of een ligchaam van Ridderschap uit of niet, naar mate zulks het voegelijkst geoordeeld wordt.

De eerste bijeenroeping der Edelen of Ridderschappen en de eerste admisse tot dezelve, wordt door den Koning gedaan en verleend.

Zij ontwerpen zoodanige reglementen als zij, behoudens deze Grondwet, noodig oordeelen, en zenden dezelve aan den Koning ter bekrachtiging.

ART. 130. De Stedelijke regeringen zijn zamengesteld op zoodanige wijze als noodig wordt geoordeeld bij de reglementen, door de bestaande regeringen of bijzondere commissien door den Koning te benoemen, ontworpen.

De alzoo ontworpen reglementen worden aan de provinciale Staten toegezonden, die dezelve met hunne bedenkingen aan den Koning ter bekrachtiging aanbieden.

Bij deze reglementen wordt bepaald de wijze, op welke de leden der provinciale Staten, die ter benoeming van dien stand staan, zullen gekozen worden.

ART. 131. In alle steden worden ingevoerd kiezers-collegien. Zij worden éénmaal in het jaar door de Regering bijeengeroepen, alleenlijk tot het bedoelde einde, om de raadplaatsen in dien tusschentijd opengevallen, door bevoegde personen te vervullen.

ART. 132. De openvallende plaatsen in de kiezers-collegien, worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgeren, eene zekere, in iedere stad bij de wet

te bepalen, som betalende in de beschrevene middelen. Daarover brengt elk dier burgeren eens in het jaar zijne stem uit, bij behoorlijk geteekende en gesloten briefjes, die aan de huizen opgehaald worden van wege de Regering.

ART. 133. Tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter provinciale vergadering, wordt elke provincie verdeeld in districten.

ART. 134. Niemand kan te gelijk lid zijn der Staten van meer dan ééne provincie.

ART. 135. De Koning stelt in alle provincien Commissarissen aan, onder zulke benaming als Hij goedvindt en op zoodanige instructien, als Hij tot de rigtige uitvoering der wetten, tot de waarneming van het belang van den Lande en van de Provincie noodig oordeelt.

Deze Commissarissen zitten vóór in de Vergaderingen der Staten en in die der Ge-deputeerde Staten, volgens art. 151 te benoemen.

Zij doen bij hunne aanstelling den eed van getrouwheid aan de Grondwet.

ART. 136. De leden der provinciale Staten leggen bij het aanvaarden hunner functien, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den volgenden eed af:

“Ik zweer (belove) dat ik de Grondwet van het Rijk zal onderhouden, zonder daarvan op eenigerlei wijze of onder eenig voorwendsel hoe ook genaamd af te wijken: dat ik de reglementen dezer provincie zal achtervolgen en nakomen, en voorts de welvaart van deze provincie met al mijne krachten zal bevorderen.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!”

Zij worden tot dien eed toegelaten, na alvorens te hebben afgelegd den eed van zuivering en tegen verboden giften en gaven, hierboven art. 86 voor de leden der Staten-Generaal bepaald.

ART. 137. De Staten der provincien vergaderen ten minste eens in het jaar, en vervolgens zoo dikwijls als zij door den Koning worden bijeengeroepen.

ART. 138. De leden der Staten stemmen ieder voor zich zelven en zonder ruggespraak met de vergadering die hen benoemd heeft.

ART. 139. Tot het nemen van eenig besluit wordt de tegenwoordigheid van meer dan de helft der leden vereischt.

De besluiten worden bij volstreckte meerderheid van stemmen opgemaakt.

ART. 140. Over alle zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd; doch bij het doen van keuzen of voordragten van personen, bij besloten en ongeteekende briefjes.

Tweede Afdeling

Van de Magt der Staten Provinciaal

ART. 141. De Staten dragen de kosten van hun bestuur voor aan den Koning, die dezelve, in gevalle van goedkeuring, op de begrooting der Staats-behoeften brengt.

ART. 142. Aan de Staten der provincien wordt opgedragen het verkiezen van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal in- of buiten hun midden, en zoo veel doenlijk uit alle de oorden van hunne provincie.

ART. 143. De Staten worden belast met de uitvoering der wetten opzigtelijk de bescherming der verschillende godsdienstige gezindheden en derzelver uitwendige eeredienst, het openbaar onderwijs en armbestuur, de aanmoediging van den landbouw, den koophandel, de fabrieken en trafijken, en voorts omtrent alle andere zaken tot de algemeene belangen betrekkelijk, welke aan hen te dien einde door den Koning worden toegezonden.

ART. 144. Aan de Staten wordt geheel en al overgelaten de beschikking en beslisning van alles wat tot de gewone inwendige policie en æconomie behoort. Alle zoodanige reglementen en ordonnantien als zij voor het algemeen provinciaal belang noodig oordeelen te maken, moeten alvorens haar beslag te hebben, aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

ART. 145. Zij zorgen dat de doorvoer door, de uitvoer naar, of de invoer uit eenige andere provincien geene belemmering ondergaan, voor zoo verre bij de algemeene wetten dienaangaande geene bijzondere voorzieningen mogten zijn gemaakt.

ART. 146. Zij trachten alle verschillen tusschen Plaatselijke Besturen in der minne bij te leggen. Indien zij daarin niet kunnen slagen, dragen zij het geval ter beslissing voor aan den Koning.

ART. 147. De Koning heeft het vermogen de besluiten der Staten, die met de algemeene wetten of het algemeen belang strijdig mogten zijn, te schorsen en buiten effect te stellen.

ART. 148. De Staten dragen aan den Koning voor het onderhouden en aanleggen van zoodanige werken, als zij voor het belang van hunne provincie nuttig oordeelen. Zij kunnen de middelen daarbij voordragen, om daarin geheel of ten deele ten koste der provincie te voorzien. In geval van goedkeuring, wordt aan hen het bestuur der werken en de beheering der penningen opgedragen, onder de verplichting tot rekening en verantwoording.

ART. 149. Zij mogen de belangen van hunne provincien en derzelver ingezetenen bij den Koning en de Staten-Generaal voorstaan.

ART. 150. De wijze waarop het gezag en de magt, aan de provinciale Staten bij en ten gevolge van deze Grondwet gegeven,

wordt geoefend, wordt geregeld bij zoodanige reglementen, als door de Staten der provincien gemaakt en door den Koning goedgekeurd worden.

ART. 151. De Staten benoemen uit hun midden een collegie van Gedeputeerde Staten, aan hetwelk moet worden opgedragen in het algemeen alles wat tot het dagelijksch beleid der zaken en de uitvoering der algemeene wetten betrekking heeft, en zulks hetzij de Staten zijn vergaderd of niet.

Derde Afdeeling

Van de Plaatselijke Besturen

ART. 152. De Besturen ten platten lande, het zij van heerlijkheden, districten of dorpen, worden ingerigt op zoodanigen voet, als met de bijzondere omstandigheden van elk derzelve, met de belangen der ingezetenen en het wettig verkregen regt der belanghebbenden onderling bestaanbaar geoordeeld wordt, alles in overeenstemming met deze Grondwet, en volgens nadere reglementen, op last der Staten te maken, welke dezelve, met hunne consideratien, aan de bekrachtiging van den Koning onderwerpen.

ART. 153. De Plaatselijke Besturen hebben, overeenkomstig den inhoud hunner reglementen, de vrije beschikking over hunne huishoudelijke belangen, en maken daaromtrent de vereischte plaatselijke verordeningen, welke echter in geen geval met de algemeene wetten of het algemeen belang strijdig mogen zijn.

Zij zenden afschriften van dezelve aan de Staten der provincien, blijvende het voorts den Koning onverlet, om ten allen tijde inzage te vorderen, en zoodanige bevelen te geven, als hij vermeent te behooren.

ART. 154. De Plaatselijke Besturen zijn gehouden en verplicht de begrooting hunner inkomsten en uitgaven aan de Staten over

te leggen, en gedragen zich naar het geen dienaangaande door gemelde Staten noodig geoordeeld wordt.

ART. 155. Voor zoo verre tot goedmaking der plaatselijke uitgaven eenige belastingen mogten noodig zijn, gedragen dezelve Besturen zich stiptelijk naar het geen deswege bij de algemeene financiële wetten, ordonnantien en bepalingen is vastgesteld.

Alvorens deze belastingen in te voeren, zenden zij de daaromtrent gemaakte ontwerpen, ter goedkeuring aan de Staten der provincien, met overlegging tevens van eenen juisten staat hunner behoeften.

Bij het onderzoek daarvan, houden de Staten ook bijzonderlijk in het oog, dat de voorgedragene belastingen nimmer bezwaren den vrijen invoer en doorvoer van producten van den grond of voortbrengsels van nijverheid van andere provincien, steden of plaatsen, boven die van de plaats zelve waar de belasting gelegd wordt.

ART. 156. Geene nieuwe plaatselijke belastingen kunnen worden ingevoerd, zonder voorafgaande goedkeuring des Konings.

ART. 157. De Staten zenden aan den Koning alle de begrootingen van inkomsten en uitgaven, welke Hij vordert.

Ten aanzien van het opnemen en sluiten der plaatselijke rekeningen, worden door den Koning de vereischte voorzieningen voorgeschreven.

ART. 158. De gemelde Besturen mogen de belangen van hunne plaatsen en derzelver ingezetenen, bij den Koning en de Staten hunner provincien voorstaan.

Vierde Afdeeling

Algemeene beschikking

ART. 159. Ieder ingezetene heeft het regt om verzoeken aan de bevoegde magt schriftelijk in te dienen, mits die persoonlijk en

niet uit naam van meerderen worden onderteekend, welk laatste alleen zal kunnen geschieden door of van wege lichamen wettiglijk zamengesteld en als zoodanig erkend, en in dat geval niet anders dan over onderwerpen tot derzelve bepaalde werkzaamheden behorende.

VIJFDE HOOFDSTUK

Van de Justitie

Eerste Afdeling

Algemeene beschikkingen

ART. 160. Er wordt alomme in de Nederlanden regt gesproken in naam en van wege den Koning.

ART. 161. Er zal worden ingevoerd een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de zamenstelling der regterlijke magt, en van de manier van procederen.

ART. 162. Ieder ingezetene wordt gehandhaafd bij het vreedzaam bezit en genot zijner eigendommen. Niemand kan van eenig gedeelte derzelve worden ontzet, dan ten algemeenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet te bepalen, en tegen behoorlijke schadeloosstelling.

ART. 163. Alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortspruitende regten, over schuldvordering of burgerlijke regten, behooren bij uitsluiting tot de kennis van de regterlijke magt.

ART. 164. De regterlijke magt wordt alleen geoefend door regtbanken, welke bij of ten gevolge dezer Grondwet worden ingesteld.

ART. 165. Niemand kan tegen zijnen wil worden afgetrokken van den regter, dien de wet hem toekent.

ART. 166. Behalve het geval, dat iemand op heeter daad wordt betrapt, mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van den regter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding, en welk bevel bij, of onmiddellijk na de aanhouding moet beteekend worden aan den geen tegen wien hetzelfde is gerigt.

De wet bepaalt den form van dit bevel en den tijd binnen welken alle aangeklaagden moeten worden verhoord.

ART. 167. Wanneer een ingezetene, in buitengewone omstandigheden, door het politiek gezag mogt worden gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie plaats heeft gehad, gehouden daarvan terstond kennis te geven aan den plaatselijken regter, en hem voorts den gearresteerden binnen den tijd van drie dagen over te leveren.

De criminele regtbanken zijn verpligt, elk in haar ressort te zorgen, dat zulks stiptelijk worde nagekomen.

ART. 168. Niemand mag in de woning van eenen ingezetene zijns ondanks treden, dan op last van eene magt, daartoe bij de wet bevoegd verklaard, en volgens de formen daarbij bepaald.

ART. 169. Op geene misdaad mag ten straf gesteld worden de verbeurd-verklaring der goederen, den schuldigen toebehoorende.

ART. 170. In alle criminele vonnissen, ten laste van eenen beschuldigen gewezen, moet de misdaad worden uitgedrukt en omschreven, met aanhaling van de artikelen der wet, waarop de uitspraak is gegrond.

ART. 171. Alle civiele vonnissen moeten de gronden inhouden, waarop dezelve zijn gewezen.

ART. 172. Alle vonnissen worden met opene deuren uitgesproken.

Tweede Afdeling

Van den Hoogen Raad, de Hoven en Regtbanken

ART. 173. Er bestaat voor het geheele Rijk een opperste Gerechtshof, onder den naam van Hoogen Raad der Nederlanden.

Deszelfs leden worden, zoo veel mogelijk, uit alle de provincien genomen.

ART. 174. Van eene voorgevallen vacature wordt door den Hoogen Raad aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal kennis gegeven, die, ter vervulling van dezelve, eene nominatie van drie personen aan den Koning zal aanbieden, ten einde daaruit eene keuze te doen. De Koning benoemt den President uit de leden van den Hoogen Raad, en heeft de directe aanstelling van den Procureur-Generaal.

ART. 175. De leden van de Staten-Generaal, de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur, de leden van den Raad van State, de Commissarissen van den Koning in de provincien, staan te regt voor den Hoogen Raad, wegens alle misdrijven, gedurende den tijd hunner functien begaan. Wegens misdrijven in het uitoefenen van derzelver functien begaan, worden zij nimmer in regten betrokken, dan nadat door de vergadering der Staten-Generaal daartoe uitdrukkelijk verlov is verleend.

ART. 176. Bij de wet wordt nader bepaald welke andere ambtenaren en leden van hooge collegien, wegens misdaden door hen gedurende den tijd hunner functien begaan, voor den Hoogen Raad te regt staan.

ART. 177. De Hooge Raad oordeelt over alle actien, waarin de Koning, de leden van het Koninklijk Huis, of den Staat als gedaagden worden aangesproken, met uitzondering der reële actien, die voor den gewonen regter worden behandeld.

ART. 178. De Hooge Raad heeft het toezigt op den geregelden loop en de afdoening van rechtsgedingen, mitsgaders op de nakoming der wetten bij alle hoven en regtbanken, en kan derzelver handelingen, dispositien en vonnissen, daarmede strijdig, vernietigen en buiten effect stellen, volgens de bepaling door de wet daaromtrent te maken.

ART. 179. Aan den Hoogen Raad valt beroep van alle gewijsden, welke ter eerster instantie gediend hebben voor de provinciale hoven, naar de bepalingen hiervan bij de wet te maken.

ART. 180. In elke provincie is een Gerechtshof, ten ware bij de wet een hof over meer dan ééne provincie mogt worden gesteld. Bij eene voorgevallene vacature wordt door de provinciale Staten eene nominatie van drie personen, ter vervulling van dezelve, den Koning aangeboden, ten einde daaruit de keuze te doen.

De Koning benoemt de Presidenten dier hoven uit de leden, en heeft de directe aanstelling van den Procureur-Generaal.

ART. 181. Het beleid der criminele justitie wordt bij uitsluiting aan de provinciale Hoven en de Regtbanken, welker oprigting daartoe zal noodig worden bevonden, toebetrouwd.

ART. 182. De civiele justitie wordt uitgeoefend door de provinciale Gerechtshoven en civiele Regtbanken.

ART. 183. De zamenstelling der provinciale Gerechtshoven, der criminele en civiele Regtbanken, derzelver benaming, magt en rechtsgebied, zoo wel als het gezag der Procureurs-Generaal, Hoofd-officieren en Baljuwen, wordt door de wet bepaald.

ART. 184. De leden en ministers van den Hoogen Raad, de provinciale Gerechtshoven, en criminele Regtbanken, benevens de Procureurs-Generaal en Hoofd-officieren

bij dezelve, worden voor hun leven aange-
steld.

De wet regelt den tijd der bediening van
andere regters en regterlijke ambtenaren.

Geen regter mag gedurende den bepaal-
den tijd zijner bediening, van zijnen post
worden ontslagen, dan op eigen verzoek of
bij regterlijk vonnis.

ART. 185. De wet regelt de judicatu-
re wegens verschillen en overtredingen op
het stuk van alle belastingen, zonder onder-
scheid.

ART. 186. Het krijgsvolk te water en te
lande wordt, wegens alle delicten door hen
gepleegd, te regt gesteld voor Krijgsraden
en een Hoog Militair Gerechtshof, volgens
de bepalingen bij de wet vast te stellen.

Dit Gerechtshof zal uit een gelijk ge-
tal regsgeleerden, Zee-Officieren en Land-
Officieren bestaan, die voor hun leven door
den Koning worden benoemd.

De President zal altijd een regsgeleerde
zijn.

ART. 187. Het krijgsvolk te water en
te lande, is, met betrekking tot alle civiele
zaken, aan den burgerlijken regter onder-
worpen.

ZESDE HOOFDSTUK

Van den Godsdienst

ART. 188. De volkomen vrijheid van
godsdienstige begrippen wordt aan elk ge-
waarborgd.

ART. 189. Aan alle godsdienstige ge-
zindheden in het Koninkrijk bestaande,
wordt gelijke bescherming verleend.

ART. 190. De belijders der onderschei-
den godsdiensten genieten allen dezelfde
burgerlijke en politieke voorregten, en heb-
ben gelijke aanspraak op het bekleeden van
waardigheden, ambten en bedieningen.

ART. 191. Geene openbare oefening van
Godsdienst kan worden belemmerd, dan in
gevalle dezelve de openbare orde of veilig-
heid zoude kunnen storen.

ART. 192. De tractementen, pensioenen
en andere inkomsten van welken aard ook,
thans door de onderscheidene godsdienstige
gezindheden of derzelve leeraars genoten
wordende, blijven aan dezelve gezindheden
verzekerd.

Aan de leeraars, welke tot nog toe uit 's
Lands kas geen, of een niet toereikend trac-
tement genieten, kan een tractement toege-
legd, of het bestaande vermeerderd worden.

ART. 193. De Koning zorgt dat de toe-
gestane penningen, die voor de openbare
Godsdienst uit 's Lands kas worden betaald,
tot geene andere einden besteed worden,
dan waartoe dezelve bestemd zijn.

ART. 194. De Koning zorgt dat geene
Godsdienst gestoord worde in de vrijheid
van uitoefening, die de Grondwet waar-
borgt.

Hij zorgt tevens dat alle godsdienstige
gezindheden zich houden binnen de palen
van gehoorzaamheid aan de wetten van den
staat.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Van de Financien

ART. 195. Geene belastingen kunnen ten
behoefte van 's Lands kas worden gegeven,
dan uit krachte van eene wet.

ART. 196. Geene privilegien kunnen in
het stuk van belastingen worden verleend.

ART. 197. De schuld wordt jaarlijks in
overweging genomen ter bevordering der
belangen van de schuldeischers van den
Staat.

ART. 198. Het gewigt en gehalte der
muntspecien, zoo wel als derzelve waarde,
wordt door de wet geregeld.

ART. 199. Het toezigt en de zorg over de zaken van de Munt met den aankleve van dien en de beslissing der questien over het allooi, essai en wat dies meer is, wordt opgedragen aan een Collegie, onder den titel van *Raden en Generaal-meesters van de Munt*, achtervolgens zoodanige instructien als bij de wet zullen worden vastgesteld.

Bij vacature zendt de Tweede Kamer van de Staten-Generaal eene nominatie van drie personen aan den Koning, welke daaruit de verkiezing doet.

ART. 200. Er zal eene Algemeene Rekenkamer zijn, ten einde jaarlijks de rekeningen van ontvangst en uitgaven der verschillende Departementen van Algemeen Bestuur op te nemen en te liquideren, mitsgaders behoorlijke rekening en verantwoording te vorderen van alle bijzondere landscomptabelen en anderen, alles achtervolgens zoodanige instructien, als bij de wet zullen worden vastgesteld.

De leden dezer Rekenkamer, welker bezoldiging door de wet geregeld wordt, worden zoo veel mogelijk uit alle de provincien genomen en voor hun leven aangesteld.

Bij vacature zendt de Tweede Kamer der Staten-Generaal eene nominatie van drie personen aan den Koning, welke daaruit de verkiezing doet.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Van de Defensie

ART. 201. Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en de beveiliging van deszelfs grondgebied blijft, overeenkomstig 's Lands oude gewoonte, den geest van de Pacificatie van Gent, en de grondbeginselen bij de Unie van Utrecht aangenomen, een der eerste pligten van alle ingezetenen van het Rijk.

ART. 202. De Koning zorgt, dat er ten allen tijde eene toereikende Zee- en Landmagt onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, het zij inboorlingen of vreemdelingen, om te dienen in of buiten Europa, naar de omstandigheden.

ART. 203. Vreemde troepen worden niet dan met gemeen overleg des Konings en der Staten-Generaal in dienst genomen; de capitulatiën dien aangaande door den Koning gemaakt, worden aan de Staten-Generaal medegedeeld, zoodra Hij zulks geraden oordeelt.

ART. 204. Behalve de vaste Zee- en Landmagt, is er steeds eene Nationale Militie, waarvan in vreedstijd jaarlijks een vijfde gedeelte wordt ontslagen.

ART. 205. De militie wordt zoo veel mogelijk genomen uit vrijwilligers, op de wijze als bij de wet bepaald wordt.

Bij gebrek van genoegzame vrijwilligers, wordt de militie voltallig gemaakt bij looting uit de ingezetenen, die op den 1sten Januarij van elk jaar ongehuwd zijn, hun 19de jaar ingetreden zijn en hun 23ste jaar nog niet hebben volbragt; zij die hun ontslag bekomen hebben, kunnen onder geen voorwendsel tot eenige andere dienst, dan de hierna te melden Schutterijen, worden opgeroepen.

ART. 206. De militie komt in gewone tijden jaarlijks eenmaal te zamen, om gedurende eene maand of daaromtrent in den wapenhandel te worden geoefend: blijvende het nogtans aan den Koning voorbehouden, om, wanneer hij zulks voor 's Rijks belangen mogt geraden oordeelen, een vierde van het geheele getal te doen zamen blijven.

ART. 207. Indien het bij dreigend oorlogsgevaar, of andere buitengewone omstandigheden noodig mogt zijn de geheele militie bijeen te roepen en te doen zamenblijven, zal zulks, indien de Staten-Generaal

niet vergaderd zijn, gepaard gaan met eene buitengewone bijeenroeping van dezelve, ten einde van het verrigte opening te geven en de verdere daartoe betrekkelijke maatregelen met de vergadering te beramen.

ART. 208. De militie mag nimmer en in geen geval naar de Kolonien worden gezonden.

ART. 209. De militie kan nimmer zonder bijzondere toestemming der Staten-Generaal buiten de grenzen van het Rijk worden gezonden, ten zij in een oogenblikkelijk dringend gevaar, of ook wanneer bij garnizoens-veranderingen de kortste marschroute over vreemden bodem loopt. In beide deze gevallen geeft de Koning van de door Hem deswege gestelde orders, zoodra mogelijk, kennis aan de Staten-Generaal.

ART. 210. Alle de kosten voor de legers van het Rijk, worden uit 's Lands kas voldaan.

De inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, de transporten en leverancien van welken aard ook, aan 's Konings legers of vestingen, kunnen niet ten laste van een of meerdere inwoners of gemeenten worden gebragt. Zoo door onvoorziene omstandigheden zoodanige transporten of leverancien van bijzondere personen of gemeenten worden gevorderd, zal het Rijk dezelve te gemoet komen en, op den voet bij de reglementen bepaald, schadeloos stellen.

ART. 211. In alle gemeenten, welker bevolking binnen den besloten kring of omtrek der gebouwen, 2500 zielen en daarboven bedraagt, worden als van ouds Schutterijen opgerigt, tot behoud der inwendige rust. Deze Schutterijen dienen in tijden van oorlog en gevaar, tegen de aanvallen van den vijand. In andere gemeenten worden, in tijd van vrede, rustende Schutterijen ingesteld, welke, in geval van oorlog, gezamen-

lijk met de vorengemelde dienen als een Landstorm, tot verdediging des vaderlands.

ART. 212. De bepalingen, welke door den Koning, zoo omtrent het getal en de inrigting der militie, als opzigtelijk hetgeen de Schutterijen en den Landstorm betreft, noodig geoordeeld worden, zijn het voorwerp eener door Hem voor te dragen wet.

NEGENDE HOOFDSTUK

Van den Waterstaat

ART. 213. De Koning heeft het oppertoezicht over alles wat betreft den waterstaat van het Koninkrijk, de wegen en bruggen daaronder begrepen, zonder onderscheid of de kosten daarvan worden betaald uit 's Lands kas, of op eene andere wijze gevonden.

ART. 214. De Koning doet het algemeene bestuur van den waterstaat, wegen en bruggen, uitoefenen op zoodanige wijze als Hij meest geschikt zal oordeelen.

ART. 215. Het gemelde algemeen bestuur zal, behalve de uitoefening van zoodanig algemeen oppertoezicht als de Koning goedvindt aan hetzelve op te dragen over de werken, die door collegien, gemeenten of particulieren bekostigd worden, meer bepaaldelijk en achtervolgens de instructie, door den Koning te geven, belast zijn met alle zoodanige waterwerken van zeehavens, reeden, rivieren, schorren, duinen, dijken, sluizen als anderzins, mitsgaders van alle zoodanige wegen en bruggen, waarvan de kosten van aanleg en onderhoud, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, zijn tot laste van 's Lands kas.

ART. 216. Voor zoo verre nogtans onder de werken, wegen en bruggen in het slot van het voorgaande artikel vermeld, dezulken gevonden worden, waarvan de beheering, hetzij uit hoofde dat dezelve niet van een

zoodanig algemeen belang voor den Staat zijn, hetzij om andere redenen uit het nut der zaak ontleend, beter en gevoelijker door de Staten der provincie, waarin zij gelegen zijn, zouden kunnen worden uitgeoefend, zal dezelve beheering, aan gemelde Staten, het zij afzonderlijk, het zij gezamenlijk, met de algemeene directie worden opgedragen.

ART. 217. De Koning, na de Staten der provincie gehoord, en het advies van den Raad van State ingenomen te hebben, bepaalt welke de werken zijn die, uit hoofde van gemelde onderscheiding, onder de beheering der Staten zullen worden gesteld, zoo wel als de wijze op welke in de betaling der onkosten van die werken zal worden voorzien.

ART. 218. Zoodanige zee- of rivierwaterkeerende dijk-, sluis- en andere waterwerken, als door collegien, gemeenten of particulieren bekostigd en beheerd worden, staan onder het onmiddellijk toezigt van de Algemeene Directie van den Waterstaat, welke zorgt dat bij het aanleggen of herstellen dier werken niets geschiede, hetwelk nadeel aan de algemeene belangen zoude kunnen toebrengen, en aan dezelve collegien, gemeenten of particulieren daaromtrent de noodige voorschriften geeft.

Het onmiddellijk toezigt over de in dit artikel vermelde werken, zal almede door den Koning aan de Staten der provincie, in welke de werken zich bevinden, kunnen worden opgedragen, voor zoo veel omtrent eenige van dezelve redenen van nuttigheid bestaan.

ART. 219. De provinciale Staten hebben het toezigt over alle andere in het vorig artikel niet bedoelde waterwerken, mitsgaders de kanalen, vaarten, meeren, plassen, wegen en bruggen, binnen hunne provincie, welke worden beheerd en bekostigd door collegien, gemeenten of particulieren. Zij

zorgen, dat die werken behoorlijk worden gemaakt en onderhouden.

ART. 220. De Staten hebben het toezigt en gezag over alle Hooge en andere Heemraadschappen, Wateringen, Waterschappen, Dijk- en Polder-besturen en andere dergelijke collegien, hoe ook genaamd, binnen hunne provincien, onverminderd nogtans hetgeen in art. 218 omtrent het onmiddellijk toezigt van de Algemeene Directie van den Waterstaat over de daarbij genoemde zee- of rivierwater-keerende werken is bepaald.

De laatst goedgekeurde reglementen dezer collegien maken den voet van derzelver inrigtingen uit, behoudens nogtans het regt der Staten, om daarin, onder goedkeuring van den Koning, verandering te maken, en onverminderd de bevoegdheid dier collegien, om aan de Staten zoodanige veranderingen daaromtrent voor te stellen, als zij voor het belang der ingelanden zullen vermeenen te behooren. Wat de benoeming en het maken van nominaties voor gemelde collegien aangaat, zal daaromtrent door de Staten der provincien eene voordragt aan den Koning gedaan worden.

ART. 221. De Staten hebben het toezigt over alle verveeningen, ontgrondingen, indijkingen, droogmakerijen, mijnwerken en steengroeven binnen hunne provincie.

De Koning kan, uit hoofde van het grooter en algemeen belang van zoodanige ondernemingen het onmiddellijk toezigt over dezelve aan de Algemeene Directie van den Waterstaat, Wegen en Bruggen opdragen.

ART. 222. Wanneer bij vervolg eenig subsidie uit de algemeene schatkist van het Rijk wordt verleend, ter zake van eenige in dit hoofdstuk bedoelde werken, zal tevens worden bepaald op welke wijze het beheer of het toezigt over zoodanig werk zal worden uitgeoefend.

ART. 223. De opbrengst van weg-, brug- en sluisgeld en is uitsluitend bestemd tot het onderhoud en de verbetering van die wegen, bruggen, vaarten en bevaarbare rivieren, waarop dezelve betaald worden; het geen boven dit onderhoud mogt overschieten, wordt tot uitgaven van denzelfden aard in dezelfde provincie besteed, met uitzondering der gelden, ontvangen op de groote communicatiën van het Rijk, waarvan het overschot tot gelijke einden kan worden besteed, daàr, waar de Koning zal goedvinden.

TIENDE HOOFDSTUK

Van het Onderwijs en het Armbestuur

ART. 224. Het openbaar onderwijs is een aanhoudend voorwerp van de zorg der Regering. De Koning doet van den staat der hooge, middelbare en lage scholen, jaarlijks, aan de Staten-Generaal een uitvoerig verslag geven.

ART. 225. Het is aan elk geoorloofd om zijne gedachten en gevoelens door de drukpers, als een doelmatig middel tot uitbreiding van kennis en voortgang van verlichting, te openbaren, zonder eenig voorafgaand verlot daartoe noodig te hebben, blijvende nogtans elk voor hetgeen hij schrijft, drukt, uitgeeft of verspreidt, verantwoordelijk aan de maatschappij of bijzondere personen, voor zoo verre dezer regten mogten zijn beledigd.

ART. 226. Als eene zaak van hoog belang wordt ook het armbestuur en de opvoeding der arme kinderen aan de aanhoudende zorg der Regering bevolen. De Koning doet insgelijks, van de inrigtingen dienaangaande, jaarlijks, een uitvoerig verslag aan de Staten-Generaal geven.

ELFDE HOOFDSTUK

Van Veranderingen en Bijvoegselen

ART. 227. In geval in het vervolg eenige verandering of bijvoeging in de Grondwet noodig mogte zijn, moet deze noodzakelijkheid bij eene wet verklaard, en de verandering of bijvoeging zelve, duidelijk aangewezen en uitgedrukt worden.

ART. 228. Deze wet wordt aan de Staten der provincien gezonden, welke binnen den tijd daartoe telkens bij de wet bepaald, aan de gewone leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal een gelijk getal buitengewone toevoegen, die op dezelfde wijze als de gewone benoemd worden.

ART. 229. In de gevallen, waarin, volgens art. 26, 43 en 45, de Tweede Kamer der Staten-Generaal, volgens deze Grondwet, in dubbelen getale moet bijeenkomen, wordt deze benoeming door de Staten der provincie gedaan, op last van den genen die het Koninklijk gezag uitoefent.

ART. 230. De Tweede Kamer der Staten-Generaal mag over geene voorstellen tot verandering of bijvoeging in de Grondwet, eenig besluit nemen, ten zij twee derde gedeelten der leden, die de vergadering uitmaken, tegenwoordig zijn.

De besluiten worden bij eene meerderheid van drie vierde gedeelten der tegenwoordige leden opgemaakt.

Voor het overige wordt in alles gevolgd hetgeen over het maken der wetten is bepaald.

ART. 231. Geene verandering in de Grondwet of in de erfopvolging, mag gedurende een Regentschap worden gemaakt.

ART. 232. De veranderingen of bijvoegselen in de Grondwet, door den Koning en de Staten-Generaal vastgesteld, worden plegtig afgekondigd, en bij de algemeene Grondwet gevoegd.

ADDITIONELE ARTIKELEN

ART. 1. De Koning is bevoegd al die maatregelen te nemen, welke vereischt worden, om de vorenstaande Grondwet in al hare deelen op eene geregelde wijze, en zoo spoedig als de aard der zake zulks zal toelaten, in werking te brengen; te dien einde zal Hij voor de eerste reize benoemen en aanstellen alle collegien en ambtenaren, van welke anderzins de aanstelling of voordragt bij de Grondwet aan anderen is toegekend.

ART. 2. Alle bestaande autoriteiten blijven voortduren, en alle thans in werking zijnde wetten behouden kracht, tot dat daarin op eene andere wijze zal zijn voorzien.

ART. 3. De eerste aftreding der leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zal plaats hebben met den derden Maandag in October van het jaar 1817.³

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden*, 's Gravenhage:

Ter Algemeene Lands Drukkerij, 1840, 46 p. Het hier gebruikte exemplaar bevindt zich in de Bibliotheek der Rijksuniversiteit Groningen onder signatuur IJ3 A 21. De officiële editie van de Grondwet is tevens gepubliceerd bij G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 402–434. De tekst van de Grondwet is – met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook gedrukt in *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen*, Zalt-Bommel, 1840 (ongepagineerd), bij W.Y. van Hamelsveld, *Nederlandsche Pandecten of verzameling van wetten, in het Koninkrijk der Nederlanden* 10/1, Amsterdam, 1842, 1–48 en bij W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen.

² In het origineel staat kennelijk abusievelijk ‘ingegetenen’.

³ Deze Grondwet kwam tot stand door wijzigingen in de Grondwet van 1815, die noodzakelijk waren geworden door de afscheiding van België. De nieuwe Grondwet werd op 4 september 1840 door de Eerste Kamer goedgekeurd en op dezelfde datum door de Koning tot wet verheven (Stbl. 48–59). Ook het besluit tot publicatie werd op die datum genomen (Stbl. 47). De Grondwet van 1840 werd in 1848 op belangrijke punten herzien.

Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (1848)

Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden¹

EERSTE HOOFDSTUK

Van het Rijk en zijn Inwoners

ART. 1. Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat in Europa uit de tegenwoordige provincien: Noordbrabant, Gelderland, Zuidholland, Noordholland, Zeeland, Utrecht, Friesland, Overijssel, Groningen, Drenthe en het Hertogdom Limburg, behoudens de betrekkingen van het Hertogdom Limburg, met uitzondering der vestingen Maastricht en Venlo en van hare kringen, tot het Duitse verbond.

ART. 2. De wet kan provincien en gemeenten vereenigen en splitsen.

De grenzen van den Staat, van de provincien en gemeenten kunnen door de wet worden veranderd.

ART. 3. Allen die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, hetzij ingezetenen of vreemdelingen, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

De wet regelt de toelating en de uitzetting van vreemdelingen, en de algemeene voorwaarden, op welke ten aanzien van hunne uitlevering verdragen met vreemde mogendheden kunnen worden gesloten.

ART. 4. De uitoefening der burgerlijke regten wordt door de wet bepaald.

ART. 5. Om eenig burgerschapsregt te hebben moet men Nederlander zijn.

ART. 6. Ieder Nederlander is tot elke landsbediening benoembaar.

Geen vreemdeling is hiertoe benoembaar, dan volgens de bepalingen der wet.

ART. 7. De wet verklaart wie Nederlanders zijn.

Een vreemdeling wordt niet dan door eene wet genaturaliseerd.

ART. 8. Niemand heeft voorafgaand verlof noodig, om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

ART. 9. Ieder ingezetenen heeft het regt om verzoeken aan de bevoegde magt schriftelijk in te dienen, mits die persoonlijk en niet uit naam van meer worden ondertekend, welk laatste alleen kan geschieden door of van wege lichamen, wettelijk zamengesteld of als zoodanig erkend, en in dat geval niet anders dan over onderwerpen tot hunne bepaalde werkzaamheden behoorende.

ART. 10. Het regt der ingezetenen tot vereeniging en vergadering wordt erkend.

De wet regelt en beperkt de uitoefening van dat regt in het belang der openbare orde.

TWEEDE HOOFDSTUK

Van den Koning

Eerste Afdeling

Van de Troonopvolging

ART. 11. De Kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit *Willem Frederik*, Prins van Oranje-Nassau,

om door Hem en Zijne wettige nakomelingen te worden bezeten erfelijk, overeenkomstig de navolgende bepalingen.

ART. 12. De wettige nakomelingen van den regerenden Koning, zijn de kinderen reeds geboren, of die nog mogten geboren worden, uit zijn tegenwoordig huwelijk met Hare Majesteit *Frederika Louisa Wilhelmina*, Prinses van Pruisen; en voorts in het algemeen alle afstammelingen, welke geboren zullen worden uit een huwelijk door den Koning, met gemeen overleg der Staten-Generaal aangegaan, of toegestemd.

ART. 13. De Kroon gaat over door regt van eerstgeboorte, des dat de oudste zoon van den Koning, of wel het mannelijk oir van den oudsten zoon bij representatie, opvolgt.

ART. 14. Bij ontstentenis van mannelijk oir uit den oudsten zoon gesproten, gaat de Kroon over op diens broeders of hun mannelijk oir, insgelijks door regt van eerstgeboorte en representatie.

ART. 15. Bij geheele ontstentenis van mannelijk oir uit het Huis van Oranje-Nassau, gaat de Kroon over op de dochters van den Koning door regt van eerstgeboorte.

ART. 16. Ook dochters van den Koning ontbrekende, brengt de oudste dochter van de oudste nedergaande mannelijke lijn uit den laatsten Koning, de Koninklijke waardigheid in haar Huis over, en wordt bij vooroverlijden door hare afstammelingen gerepresenteerd.

ART. 17. Zoo er geene mannelijke nedergaande lijn uit den laatsten Koning bestaat, erft de oudste nedergaande vrouwelijke lijn, des dat de mannelijke tak vóór de vrouwelijke tak, en de oudste vóór de jongere, en in iedere tak mannen vóór vrouwen, en ouder vóór jonger den voorrang hebben.

ART. 18. Wanneer de Koning zonder nakomelingschap sterft, en er geen mannelijk oir uit het Huis van Oranje-Nassau overig is, volgt hem zijne naaste bloedverwante, mits van den Koninklijken Huize zijnde, op, en wordt mede bij voor-overlijden, door hare afstammelingen gerepresenteerd.

ART. 19. Wanneer eene vrouw de Kroon in een ander Huis heeft overgebracht, treedt dit Huis in alle de regten van het oorspronkelijk Stamhuis, en de vorige artikelen zijn op hetzelfde toepasselijk, met dat gevolg, dat haar mannelijk oir vóór alle vrouwen of vrouwelijke afstammelingen erft, en geene andere lijn geroepen wordt, zoolang iemand van hare nakomelingen in leven is.

ART. 20. Eene Prinses, buiten toestemming der Staten-Generaal, een huwelijk hebbende aangegaan, heeft geen regt tot de Kroon.

Eene Koningin, buiten die toestemming een huwelijk aangaande, doet afstand van de Kroon.

ART. 21. Bij ontstentenis van nakomelingschap uit den tegenwoordigen Koning *Willem Frederik van Oranje-Nassau*, gaat de Kroon over op deszelfs zuster, Prinses *Frederike Louisa Wilhelmina van Oranje*, douairière van wijlen *Carel George August*, Erfprins van Brunswijk-Lunenbourg, of hare wettige nakomelingen, uit zoodanig nader huwelijk, als door dezelve, overeenkomstig art. 12, mogt worden aangegaan.

ART. 22. Indien ook de wettige nakomelingschap van deze Vorstin ontbreekt, gaat het erfregt over op het wettig mannelijk oir van Prinses *Carolina van Oranje*, zuster van wijlen Prins *Willem den Vijfden*, en gemalin van wijlen den Prins van Nassau-Weilburg, insgelijks door regt van eerstgeboorte en representatie.

ART. 23. Wanneer bijzondere omstandigheden eenige veranderingen in de opvol-

ging van den troon noodzakelijk maken, is de Koning bevoegd, daaromtrent eene voordrag te doen, te behandelen op de wijze, ten aanzien van verandering in de Grondwet, in artt. 196, 197 en 199 voorgeschreven.

ART. 24. Hetzelfde vindt plaats, wanneer er geen bevoegde opvolger naar deze Grondwet bestaat.

Is de opvolger niet benoemd of ontbreekt hij bij overlijden des Konings, dan geschiedt de benoeming door de Staten-Generaal, daartoe in dubbelen getale bijeengeroepen, in vereenigde zitting.

ART. 25. In de gevallen in artt. 21, 22, 23 en 24 omschreven, wordt de troonopvolging geregeld naar de bepalingen van artt. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 en 19.

ART. 26. De Koning kan geen vreemde Kroon dragen, met uitzondering van die van Luxemburg.

In geen geval kan de zetel der regering buiten het Rijk worden verplaatst.

Tweede Afdeeling

Van het inkomen der Kroon

ART. 27. Behalve het inkomen uit de domeinen, door de wet van den 26sten Augustus 1822 afgestaan en in 1848 door den Koning tot kroondomeinen aan den Staat teruggegeven, geniet Koning *Willem II* een jaarlijksch inkomen van één millioen gulden uit 's Lands kas.

Bij elke nieuwe troonsbeklimming wordt het inkomen der Kroon door de wet geregeld.

ART. 28. Den Koning worden tot deszelfs gebruik, zomer- en winter-verblijven in gereedheid gebracht, voor welke onderhoud echter niet meer dan *f* 50,000 jaarlijks, ten laste van den Lande kunnen worden gebracht.

ART. 29. De Koning en de Prins van Oranje zijn vrij van alle personele lasten.

Geen vrijdom van eenige andere belasting wordt door hen genoten.

ART. 30. De Koning rigt zijn Huis naar eigen goedvinden in.

ART. 31. Het jaarlijksch inkomen eener Koningin-weduwe, gedurende haren weduwelijken staat, uit 's Lands kas is *f* 150,000.

ART. 32. De oudste van des Konings zonen, of verdere mannelijke nakomelingen, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, is des Konings eerste onderdaan, en voert den titel van *Prins van Oranje*.

ART. 33. De Prins van Oranje geniet als zoodanig uit 's Lands kas een jaarlijksch inkomen van *f* 100,000, te rekenen van den tijd dat hij den ouderdom van achttien jaren zal hebben vervuld; dit inkomen wordt gebragt op *f* 200,000, na het voltrekken van een huwelijk, overeenkomstig art. 12 dezer Grondwet.

Derde Afdeeling

Van de Voogdij des Konings

ART. 34. De Koning is meerderjarig als zijn achttiende jaar vervuld is.

ART. 35. Zoolang de Koning minderjarig is, staat hij onder de voogdij van eenige leden van het koninklijk Huis en eenige aanzienlijke Nederlanders.

ART. 36. De voogdij wordt geregeld en de voogden worden benoemd door eene wet.

Over het ontwerp dier wet nemen de Staten-Generaal hun besluit in eene vereenigde zitting der beide Kamers.

ART. 37. Deze wet wordt nog bij het leven van den Koning, voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, gemaakt. Mogt dit niet zijn geschied, zoo worden, is het doenlijk, eenige der naaste bloedverwanten van den minderjarigen Koning over de regeling der voogdij gehoord.

ART. 38. Alvorens de voogdij te aanvaarden, legt elk der voogden, in eene vereenigde zitting van de beide Kamers der Staten-Generaal, in handen van den voorzitter, den volgenden eed of belofte af:

“Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning; ik zweer (beloof) al de pligten, welke de voogdij mij oplegt, heilig te vervullen, en er mij bijzonder op te zullen toeleggen, om den Koning gehechtheid aan de Grondwet en liefde voor zijn volk in te boezemen.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!
(Dat belooft ik!)”

ART. 39. Ingeval de Koning buiten staat geraakt de regering waar te nemen, wordt in het noodige toezigt over zijn persoon voorzien naar de voorschriften, omtrent de voogdij van een minderjarigen Koning in art. 36 en volgende bepaald.

Vierde Afdeling *Van het Regentschap*

ART. 40. Gedurende de minderjarigheid van den Koning wordt het koninklijk gezag waargenomen door eenen Regent.

ART. 41. De Regent wordt benoemd door eene wet, die tevens de opvolging in het regentschap, tot 's Konings meerderjarigheid toe, kan regelen. Over het ontwerp dier wet nemen de Staten-Generaal hun besluit in eene vereenigde zitting der beide Kamers.

De wet wordt nog bij het leven van den Koning, voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, gemaakt.

ART. 42. Het koninklijk gezag wordt mede aan eenen Regent opgedragen, ingeval de Koning buiten staat geraakt de regering waar te nemen.

Wanneer dit aan den Raad van State, vereenigd met de hoofden der ministeriele departementen, na een naauwkeurig onderzoek, is gebleken, roept deze vergadering

onverwijld de Staten-Generaal in dubbelen getale bijeen, om hun van het voorhanden geval verslag te doen.

ART. 43. De Staten-Generaal onderzoeken het verslag, en, zoo zij in een besluit, in vereenigde zitting der beide Kamers in dubbelen getale genomen, er de juistheid van erkend hebben, wordt in den vorm eener plechtig af te kondigen wet verklaard, dat het geval, in het vorig artikel bedoeld, aanwezig is.

ART. 44. Wanneer de Prins van Oranje zijn achttiende jaar niet heeft vervuld, wordt in het regentschap, gelijk in artt. 40 en 41 is bepaald, voorzien voor zoolang de Koning tot het waarnemen der regering buiten staat blijft, en de Prins van Oranje zijn achttiende jaar niet heeft vervuld.

ART. 45. De Regent legt, in eene vereenigde zitting van de beide Kamers der Staten-Generaal, in handen van den voorzitter den volgenden eed of belofte af:

“Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning; ik zweer (beloof), dat ik in de waarneming van het koninklijk gezag, zoolang de Koning minderjarig is (zoolang de Koning buiten staat blijft de regering waar te nemen), de Grondwet van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven.

Ik zweer (beloof), dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid, en de regten van alle des Konings onderdanen, en van elk hunner zal beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart alle middelen aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, gelijk een goed en getrouw Regent schuldig is te doen.

Zo waarlijk helpe mij God almachtig!
(Dat belooft ik!)”

ART. 46. Wanneer de Prins van Oranje zijn achttiende jaar vervuld heeft, is hij, in

het geval van art. 42, van regtswege Regent.

ART. 47. Tot dat in het geval, in art. 42 aangewezen, de Prins van Oranje of de benoemde Regent het regentschap heeft aanvaard, wordt het koninklijk gezag waargenomen door de vergadering, zamengesteld als in art. 42 is voorgeschreven.

Hetzelfde vindt plaats, zoo, bij overlijden des Konings, een Regent voor den minderjarige opvolger of ook de bevoegde opvolger ontbreekt, tot dat de benoemde Regent of opvolger de regering heeft aanvaard.

De leden van deze vergadering leggen in handen van den door hen gekozen voorzitter, en deze in eene vereenigde zitting van de beide Kamers der Staten-Generaal, den volgenden eed of belofte af:

“Ik zweer (beloof) dat ik, als lid (voorzitter) van dezen regeringsraad, in de waarneming van het koninklijk gezag de Grondwet zal helpen onderhouden en handhaven.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!
(Dat belooft ik!)”

ART. 48. Eene wet bepaalt, bij de benoeming van den Regent of bij de aanvaarding van het regentschap door den Prins van Oranje, de som, die op het jaarlijksch inkomen van de Kroon zal worden genomen voor de kosten van het regentschap.

Deze bepaling kan gedurende het regentschap niet worden veranderd.

ART. 49. De Koning, op wien art. 43 is toegepast, herneemt zoodra mogelijk de waarneming der regering, krachtens eene wet, waarin die, welke in het genoemde artikel is bedoeld, wordt afgeschaft.

Tot aan deze afschaffing zijn de hoofden der ministeriele departementen, gelijk de voogden, persoonlijk gehouden, aan de Kamers der Staten-Generaal, zoo dikwerf het wordt gevraagd, van des Konings toestand verslag te doen.

Vijfde Afdeling

Van de Inhuldiging des Konings

ART. 50. De Koning, de regering aanvaard hebbende, wordt zoodra mogelijk plegtig beëdigd en ingehuldigd binnen de stad Amsterdam, in eene openbare en vereenigde zitting der beide Kamers van de Staten-Generaal.

ART. 51. In deze vergadering wordt door den Koning de volgende eed of belofte op de Grondwet afgelegd:

“Ik zweer (beloof) aan het Nederlandsche volk dat ik de Grondwet van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven.

Ik zweer (beloof), dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van alle mijne onderdanen zal beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart alle middelen zal aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, zoo als een goed Koning schuldig is te doen.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig !
(Dat belooft ik!)”

ART. 52. Na het afleggen van dezen eed of belofte wordt de Koning in dezelve vergadering gehuldigd door de Staten-Generaal, wier voorzitter de volgende plegtige verklaring uitspreekt, die vervolgens door hem en elk der leden, hoofd voor hoofd, beëdigd of bevestigd wordt:

“Wij ontvangen en huldigen, in naam van het Nederlandsche volk en krachtens de Grondwet, U als Koning; wij zweren (beloven), dat wij uwe onschendbaarheid en de regten uwer kroon zullen handhaven; wij zweren (beloven) alles te zullen doen wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn te doen.

Zoo waarlijk helpe ons God almachtig!
(Dat beloven wij!)”

Zesde Afdeeling

Van de Macht des Konings

ART. 53. De Koning is onschendbaar; de ministers zijn verantwoordelijk.

ART. 54. De uitvoerende magt berust bij den Koning.

ART. 55. De Koning heeft het opperbe-
stuur der buitenlandsche betrekkingen.

ART. 56. De Koning verklaart oorlog. Hij geeft daarvan onmiddellijk kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal, met bijvoeging van zoodanige mededeelingen, als hij met het belang en de zekerheid van het Rijk bestaanbaar acht.

ART. 57. De Koning maakt en bekrachtigt vredes- en alle andere verdragen met vreemde mogendheden.

Hij deelt den inhoud dier verdragen mede aan de beide Kamers der Staten-Generaal, zoodra hij oordeelt dat het belang en de zekerheid van het Rijk zulks toelaten.

Verdragen, welke, hetzij afstand of ruiling van eenig grondgebied des Rijks in Europa of in andere werelddeelen, hetzij eenige andere bepaling of verandering, wettelijke regten betreffende, inhouden, worden door den Koning niet bekrachtigd, dan nadat de Staten-Generaal die bepaling of verandering hebben goedgekeurd.

ART. 58. De Koning heeft het oppergezag over zee- en landmagt.

De militaire officieren worden door hem benoemd. Zij worden door hem bevorderd, ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels door de wet te bepalen.

De pensioenen worden door de wet geregeld.

ART. 59. De Koning heeft het opperbe-
stuur der kolonien en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.

De reglementen op het beleid der regering aldaar worden door de wet vastgesteld.

Het muntstelsel wordt door de wet geregeld.

Andere onderwerpen deze kolonien en bezittingen betreffende, worden door de wet geregeld, zoodra de behoefte daaraan blijkt te bestaan.

ART. 60. De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Generaal een omstandig verslag geven van het beheer der kolonien en bezittingen en van den staat waarin zij zich bevinden.

De wet regelt de wijze van beheer en verantwoording der koloniale geldmiddelen.

ART. 61. De Koning heeft het opperbe-
stuur van de algemeene geldmiddelen. Hij regelt de bezoldiging van alle collegien en ambtenaren, die uit 's Lands kas worden betaald.

De wet regelt de bezoldiging van de ambtenaren der regterlijke magt.

De Koning brengt de bezoldigingen op de begrooting der staatsbehoeften.

De pensioenen der ambtenaren worden door de wet geregeld.

ART. 62. De Koning heeft het recht van de munt. Hij vermag zijne beeldtenis op de muntspecien te doen stellen.

ART. 63. De Koning verleent adeldom.

Vreemde adeldom kan door geen Nederlander worden aangenomen.

ART. 64. Ridder-orden worden door eene wet, op het voorstel des Konings ingesteld.

ART. 65. Vreemde orden, waaraan geene verplichtingen verbonden zijn, mogen worden aangenomen door den Koning, en, met zijne toestemming, door de Prinsen van zijn Huis.

In geen geval mogen de onderdanen des Konings vreemde ordesteekenen, titels, rang of waardigheid aannemen, zonder zijn bijzonder verlof.

ART. 66. De Koning heeft het regt van gratie van straffen, door regterlijke vonnissen opgelegd.

Wanneer het veroordeelingen betreft tot

drie jaren gevangenis en daar beneden en tot geldboete, hetzij te zamen, hetzij afzonderlijk, oefent de Koning dat regt uit, na gehoord advijs van den regter die het vonnis heeft gewezen; in de overige zaken, na gehoord advijs van den Hoogen Raad.

Amnestie en abolitie worden niet dan door eene wet toegestaan.

ART. 67. Dispensatie wordt door den Koning slechts verleend van eene bepaalde wet, in de gevallen door de wet omschreven.

ART. 68. De Koning beslist alle geschillen van bestuur, welke tusschen twee of meer provincien ontstaan, wanneer hij die niet in der minne kan doen bijleggen.

ART. 69. De Koning draagt aan de Staten-Generaal ontwerpen van wet voor, en doet zoodanige andere voorstellen, als hij noodig oordeelt.

Hij heeft het regt om de voorstellen, hem door de Staten-Generaal gedaan, al of niet goed te keuren.

ART. 70. De Koning heeft het regt, om de Kamers der Staten-Generaal, elke afzonderlijk of beide te zamen, te ontbinden.

Het besluit, waardoor die ontbinding wordt uitgesproken, houdt tevens den last in tot het verkiezen van nieuwe Kamers binnen veertig dagen, en tot het zamenkomen der nieuw verkozen Kamers binnen twee maanden.

Zevende Afdeeling

Van den Raad van State en de Ministeriele Departementen

ART. 71. Er is een Raad van State, welks zamenstelling en bevoegdheid worden geregeld door de wet.

De Koning is voorzitter van den Raad, en benoemt de leden.

De Prins van Oranje heeft echter, nadat zijn achttiende jaar is vervuld, zitting van regtswege en eene raadgevende stem.

ART. 72. De Koning brengt ter overweging bij den Raad van State alle voorstellen, door hem aan de Staten-Generaal te doen, of door deze aan hem gedaan, alsmede alle algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van zijne kolonien en bezittingen in andere werelddeelen.

Aan het hoofd der uit te vaardigen wetten en bevelen wordt melding gemaakt, dat de Raad van State deswege gehoord is.

De Koning neemt wijders de gedachten van den Raad van State in over alle zaken van algemeen of bijzonder belang, waarin hij zulks noodig oordeelt.

De Koning alleen besluit, en geeft telkens van zijn genomen besluit kennis aan den Raad.

ART. 73. De Koning stelt ministeriele departementen in, benoemt er de hoofden van, en ontslaat die naar welgevallen.

De hoofden der ministeriele departementen zorgen voor de uitvoering der Grondwet en der andere wetten, voor zooverre die van de Kroon afhangt.

Hunne verantwoordelijkheid wordt geregeld door de wet.

Alle Koninklijke besluiten en beschikkingen worden door een der hoofden van de ministeriele departementen medeondertekend.

DERDE HOOFDSTUK

Van de Staten-Generaal

Eerste Afdeeling ***Van de Zamenstelling der Staten-Generaal***

ART. 74. De Staten-Generaal vertegenwoordigen het geheele Nederlandsche volk.

ART. 75. De Staten-Generaal zijn verdeeld in eene Eerste en Tweede Kamer.

ART. 76. De leden der Tweede Kamer worden in de kiesdistricten, waarin het Rijk

verdeeld wordt, gekozen door de meerderjarige ingezetenen, Nederlanders, in het volle genot der burgerlijke en burgerschapsregten, en betalende in de directe belastingen eene som, die, overeenkomstig met de plaatselijke gesteldheid, doch niet beneden het bedrag van f 20, noch boven dat van f 160, in de kieswet zal worden vereischt.

ART. 77. Het getal van de leden der Tweede Kamer wordt bepaald naar de bevolking, voor ieder 45,000 één.

De verdere regels ten aanzien van het kiesregt stelt de kieswet.

ART. 78. De Eerste Kamer bestaat uit 39 leden.

Zij moeten behooren tot de hoogst aangeslagenen in de rijks-directe belastingen.

Het getal dezer hoogst aangeslagenen, waaruit zij worden gekozen, wordt in elke provincie zoo bepaald, dat op iedere drie duizend zielen één, die tevens de overige vereischten bezit om lid dezer Kamer te zijn, verkiesbaar is.

Deze overige vereischten zijn dezelfde, welke voor de leden der Tweede Kamer worden gevorderd.

Zij worden verkozen door de Provinciale Staten in de volgende verhouding:

Noordbrabant	5
Gelderland	5
Zuidholland	7
Noordholland	6
Zeeland	2
Utrecht	2
Friesland	3
Overijssel	3
Groningen	2
Drenthe	1
Limburg	3
	39

Ingeval van vereeniging of splitsing van provincien, voorziet dezelfde wet, die dit beveelt, in de wijziging, welke daardoor in

deze verhouding noodig zal worden bevonden.

Tweede Afdeling *Van de Tweede Kamer der Staten-Generaal*

ART. 79. Om tot lid der Tweede Kamer verkiesbaar te zijn, wordt alleen vereischt dat men Nederlander, in het volle genot der burgerlijke en burgerschapsregten zij en den ouderdom van dertig jaren hebbe vervuld.

ART. 80. Die te gelijk of op meer dan ééne plaats tot lid van de Eerste of van de Tweede of van beide Kamers is gekozen, verklaart welke dier benoemingen hij aanneemt.

ART. 81. De leden der Tweede Kamer hebben zitting gedurende vier jaren.

De helft van hen valt om de twee jaren uit, volgens een daarvan te maken rooster. De uitvallende zijn dadelijk weder verkiesbaar.

ART. 82. De leden stemmen, elk volgens eed en geweten, zonder last van of ruggespraak met hen, die benoemen.

ART. 83. Bij het aanvaarden hunner betrekking leggen zij, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den volgenden eed of belofte af:

“Ik zweer (beloof) getrouwheid aan de Grondwet.

Zoo waarlijk helpe mij God almagtig! (Dat belooft ik!)”

Alvorens tot dien eed of belofte te worden toegelaten, leggen zij den volgenden eed (verklaring en belofte) van zuivering af:

“Ik zweer (verklaar), dat ik, om tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te worden benoemd, directelijk of indirectelijk, aan geene personen, hetzij in of buiten het bestuur, onder wat naam of voorwendsel ook, eenige giften of gaven beloofd of

gegeven heb, noch beloven of geven zal.

Ik zweer (beloof), dat ik, om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, directelijk of indirectelijk.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig! (Dat verklaar en beloof ik!)”

Deze eeden (beloften en verklaring) worden afegelegd in handen van den Koning, of in de vergadering der Tweede Kamer, in handen van den voorzitter, daartoe door den Koning gemagtigd.

ART. 84. De voorzitter wordt door den Koning benoemd voor het tijdperk eener zitting, uit eene door de Kamer aangeboden opgave van drie leden.

ART. 85. De leden genieten, tot vergoeding der reiskosten, eens, heen en terug, voor elke zitting, zoodanige som, als naar de afstanden door de wet zal worden geregeld.

Als verdere schadeloosstelling wordt hun toegelegd eene som van f 2000 's jaars.

Deze schadeloosstelling wordt, voor den tijd der zitting, niet genoten door hen, die gedurende de geheele zitting afwezig bleven.

Derde Afdeeling

Van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

ART. 86. De leden der Eerste Kamer hebben zitting gedurende negen jaren.

Een derde gedeelte treedt om de drie jaren af, volgens een daarvan te maken rooster. De uitvallende leden zijn dadelijk weder verkiesbaar. Art. 82 is op hen van toepassing.

Zij leggen, bij het aanvaarden hunner betrekking, in handen van den Koning, gelijke eeden (beloften en verklaring) af, als voor de leden der Tweede Kamer zijn bepaald.

Zij genieten reis- en verblijfkosten volgens de wet.

ART. 87. De voorzitter wordt door den Koning benoemd, voor het tijdperk eener zitting.

Vierde Afdeeling

Beschikkingen aan beide Kamers gemeen

ART. 88. Niemand kan te gelijk lid der beide Kamers zijn.

ART. 89. De hoofden der ministeriele departementen hebben zitting in de beide Kamers. Zij hebben alleen eene raadgevende stem, ten ware zij tot leden der vergadering mogten benoemd zijn.

Zij geven aan de Kamers, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, de verlangde inlichtingen, waarvan het verleenen niet strijdig kan worden geoordeeld met het belang en de zekerheid van het Rijk, de kolonien en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.

Zij kunnen door elke der Kamers worden uitgenoodigd om te dien einde ter vergadering tegenwoordig te zijn.

ART. 90. De Tweede Kamer heeft het regt van onderzoek (enquête), te regelen door de wet.

ART. 91. De leden der Staten-Generaal kunnen niet te gelijk zijn leden of procureur-generaal van den Hoogen Raad, noch leden van de Rekenkamer, noch commissaris des Konings in de provincien, noch geestelijken, noch bedienaren van de godsdienst.

Krijgslieden in werkelijke dienst, het lidmaatschap van eene der beide Kamers aanvaardende, zijn gedurende dat lidmaatschap van rechtswege op non-activiteit. Ophoudende lid te zijn, keeren zij tot de werkelijke dienst terug.

De ambtenaren, die ter verkiezing voorzitten, zijn binnen het district, waarin zij voorzitten, niet benoembaar.

Leden der Staten-Generaal een bezoldigd staats-ambt aannemende of bevordering in de staats-dienst verwervende, houden op leden der Kamers te zijn, maar zijn dadelijk weder verkiesbaar.

ART. 92. De leden der Kamers zijn niet geregteijk vervolgbaar wegens de advijzen, door hen in de vergadering uitgebragt.

ART. 93. Elke Kamer onderzoekt de geloofsbriefen harer nieuw inkomende leden, en beslist de geschillen, welke aangaande die geloofsbriefen of de verkiezing zelve oprijzen.

ART. 94. Elke Kamer benoemt haren griffier buiten haar midden.

ART. 95. De Staten-Generaal vergaderen ten minste eenmaal 's jaars.

Hunne gewone vergadering wordt geopend op den derden Maandag in September.

De Koning roept de buitengewone vergadering bijeen, zoo dikwijls hij zulks noodig oordeelt.

ART. 96. De afzonderlijke zittingen der beide Kamers, en even zoo de vereenigde zittingen, worden in het openbaar gehouden.

De deuren worden gesloten, wanneer een tiende gedeelte der aanwezige leden het vordert of de voorzitter het noodig keurt.

De vergadering beslist, of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd.

Over de punten in besloten vergadering behandeld, kan daarin ook een besluit worden genomen.

ART. 97. De Staten-Generaal bij overlijden des Konings of bij afstand van de Kroon niet vergaderd zijnde, vergaderen zonder voorafgaande oproeping.

Deze buitengewone vergadering wordt op den vijftienden dag na het overlijden of na den afstand geopend. Zijn de Kamers

ontbonden, dan vangt deze termijn aan van den afloop der nieuwe verkiezingen.

ART. 98. De vergadering der Staten-Generaal wordt, in vereenigde zitting der beide Kamers, door den Koning of door eene commissie van zijnentwege, geopend. Zij wordt op dezelfde wijze gesloten, wanneer hij oordeelt, dat het belang van het Rijk niet vordert de vergadering langer bijeen te houden.

De gewone jaarlijksche vergadering blijft ten minste twintig dagen bijeen, tenzij de Koning gebruik make van het regt in art. 70 omschreven.

ART. 99. Bij ontbinding van eene der Kamers of van beide, sluit de Koning tevens de vergadering der Staten-Generaal.

ART. 100. De Kamers mogen, noch afzonderlijk, noch in vereenigde zitting, beraadslagen of besluiten, zoo niet meer dan de helft der leden tegenwoordig is.

ART. 101. Alle besluiten worden door volstreckte meerderheid der stemmende leden opgemaakt.

Bij staken van stemmen wordt het nemen van het besluit tot eene volgende vergadering uitgesteld.

In deze, en evenzoo in eene voltallige vergadering, wordt, bij staken van stemmen, het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

ART. 102. Over alle zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd, doch bij het doen van keuzen of voordragten van personen, bij besloten en ongeteekende briefjes.

ART. 103. Bij eene vereenigde zitting worden de beide Kamers als slechts ééne beschouwd en nemen hare leden, naar willekeur, door elkander plaats.

De voorzitter der Eerste Kamer heeft de leiding der vergadering.

Vijfde Afdeling

Van de Wetgevende Magt

ART. 104. De wetgevende magt wordt gezamenlijk door den Koning en de Staten-Generaal uitgeoefend.

ART. 105. De Koning zendt zijne voorstellen, hetzij van wet, hetzij andere, aan de Tweede Kamer, bij eene schriftelijke boodschap, welke de redenen van het voorstel inhoudt, of door eene commissie.

ART. 106. Over eenig ingekomen voorstel des Konings wordt door de volle Kamer niet beraadslaagd, dan nadat het is overwogen in de onderscheidene afdelingen, waarin al de leden der Kamer zich verdeelen en welke op gezette tijden bij loting vernieuwd worden.

ART. 107. De Tweede Kamer heeft het regt wijzigingen in een voorstel des Konings te maken.

ART. 108. Wanneer de Tweede Kamer tot aanneming van het voorstel, hetzij onveranderd, hetzij gewijzigd, besluit, zendt zij het aan de Eerste Kamer met het volgende formulier:

“De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de Eerste Kamer het hiernevensgaande voorstel des Konings, en is van oordeel, dat het, zoo als het daar ligt, door de Staten-Generaal behoort te worden aangenomen.”

Wanneer de Tweede Kamer tot het niet aannemen van het voorstel besluit, geeft zij daarvan kennis aan den Koning met het volgende formulier:

“De Tweede Kamer der Staten-Generaal betuigt den Koning haren dank voor zijnen ijver in het bevorderen van ’s Rijks belangen, en verzoekt hem eerbiedig het gedane voorstel in nadere overweging te nemen.”

ART. 109. De Eerste Kamer overweegt, met inachtneming van art. 106, het voorstel zoodanig als het door de Tweede Kamer is

aangenomen.

Wanneer zij tot aanneming van het voorstel besluit, geeft zij daarvan kennis aan den Koning en aan de Tweede Kamer met de volgende formulieren:

“*Aan den Koning.*

De Staten-Generaal betuigen den Koning hunnen dank voor zijnen ijver in het bevorderen van ’s Rijks belangen, en vereenigen zich met het voorstel, zoo als het daar ligt.”

“*Aan de Tweede Kamer.*

De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft aan de Tweede Kamer kennis, dat zij zich heeft vereenigd met het voorstel betrekkelijk _____, op den _____ aan haar door de Tweede Kamer toegezonden.”

Wanneer de Eerste Kamer tot niet-aanneming van het voorstel besluit, geeft zij daarvan kennis aan den Koning en aan de Tweede Kamer met de volgende formulieren:

“*Aan den Koning.*

De Eerste Kamer der Staten-Generaal betuigt den Koning haren dank voor zijnen ijver in het bevorderen van ’s Rijks belangen, en verzoekt hem eerbiedig het gedane voorstel in nadere overweging te nemen.”

“*Aan de Tweede Kamer.*

De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft aan de Tweede Kamer kennis, dat zij den Koning eerbiedig heeft verzocht het voorstel betrekkelijk _____, op den _____ aan haar door de Tweede Kamer toegezonden, in nadere overweging te nemen.”

ART. 110. De Staten-Generaal hebben het recht voorstellen van wet aan den Koning te doen.

ART. 111. De voordragt daartoe behoort uitsluitend aan de Tweede Kamer, die het voorstel overweegt op gelijke wijze als zulks ten aanzien van ’s Konings voorstellen is bepaald, en, na aanneming, aan de Eerste Kamer verzendt met het volgende formulier:

“De Tweede Kamer der Staten-Generaal

zendt aan de Eerste Kamer het hiernevens gaande voorstel, en is van oordeel, dat de Staten-Generaal daarop 's Konings bewilliging behooren te verzoeken.”

ART. 112. Wanneer de Eerste Kamer, na daarover op de gewone wijze te hebben beraadslaagd, het voorstel goedkeurt, zendt zij het aan den Koning met het volgende formulier:

“De Staten-Generaal, oordeelende dat het nevensgaande voorstel zou kunnen strekken tot bevordering van 's Rijks belangen, verzoeken eerbiedig daarop 's Konings bewilliging.”

Voorts geeft zij daarvan kennis aan de Tweede Kamer met het volgende formulier:

“De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft kennis aan de Tweede Kamer, dat zij zich heeft vereenigd met het van haar op den ____ ontvangen voorstel betrekkelijk ____ , en daarop namens de Staten-Generaal 's Konings bewilliging heeft verzocht.”

Wanneer de Eerste Kamer het voorstel niet goedkeurt, zoo geeft zij daarvan kennis aan de Tweede Kamer met het volgende formulier:

“De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft geene genoegzame reden gevonden om op het hiernevens teruggaande voorstel 's Konings bewilliging te verzoeken.”

ART. 113. Andere voordragten, dan voorstellen van wet, kunnen door elke Kamer afzonderlijk aan den Koning worden gedaan.

ART. 114. De Koning doet de Staten-Generaal zoo spoedig mogelijk kennis dragen, of hij een voorstel van wet, door hen aangenomen, al dan niet goedkeurt. Die kennisgeving geschiedt met een der volgende formulieren:

“De Koning bewilligt in het voorstel.”
of:

“De Koning houdt het voorstel in overweging.”

ART. 115. Alle voorstellen van wet, door den Koning en de beide Kamers der Staten-Generaal aangenomen, verkrijgen kracht van wet en worden door den Koning afgekondigd.

De wetten zijn onschendbaar.

ART. 116. De wijze van afkondiging der wetten, en de tijd wanneer zij verbindende zijn, worden door de wet geregeld.

Het formulier van afkondiging is het volgende:

“Wij, enz. ____ , Koning der Nederlanden, enz. ____ allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat enz.

(De beweegredenen der wet.)

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, enz.

(De inhoud der wet.)

Gegeven, ” enz.

ART. 117. Ten aanzien der algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat, bepaalt de wet insgelijks de wijze van afkondiging en het tijdstip, waarna zij zullen werken.

ART. 118. De Grondwet en andere wetten zijn alleen voor het Rijk in Europa verbindende, tenzij het tegendeel daarin wordt uitgedrukt.

Zesde Afdeling **Van de Begrooting**

ART. 119. Door de wet worden de begrotingen van alle uitgaven des Rijks vastgesteld, en de middelen tot dekking aangegeven.

ART. 120. De ontwerpen der algemeene begrootings-wetten worden jaarlijks van wege den Koning aan de Tweede Kamer aangeboden, dadelijk na het openen der gewone vergadering van de Staten-Generaal, vòòr den aanvang van het jaar waarvoor de begrootingen moeten dienen.

ART. 121. Geen hoofdstuk der begrooting van uitgaven kan meer dan die voor één departement van algemeen bestuur behelzen.

Ieder hoofdstuk wordt in een of meer ontwerpen van wet vervat.

Door zoodanige wet kan overschrijving worden toegestaan.

ART. 122. De verantwoording van de staats-uitgaven en ontvangsten over elk dienstjaar wordt, onder overlegging van de door de Rekenkamer goedgekeurde rekening, aan de wetgevende magt gedaan.

Het slot der rekening wordt door de wet vastgesteld.

VIERDE HOOFDSTUK

Van de Provinciale Staten en de Gemeentebesturen

Eerste Afdeeling

Van de zamenstelling der Provinciale Staten

ART. 123. De leden der Provinciale Staten worden voor zes jaren, onmiddellijk door de ingezetenen, bezittende de vereischten in art. 76 vermeld, naar de bepalingen der wet gekozen.

De helft dier leden treedt om de drie jaren af.

ART. 124. Niemand kan te gelijk zijn lid der Eerste Kamer van de Staten-Generaal en lid der Staten eener provincie, noch ook lid der Staten van meer dan ééne provincie.

ART. 125. De leden der Provinciale Staten leggen, bij het aanvaarden hunner betrekking, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den volgenden eed of belofte af:

“Ik zweer (beloof) trouw aan de Grondwet en aan de wetten des Rijks.

Zoo waarlijk helpe mij God almachtig! (Dat belooft ik!)”

Zij worden tot dien eed (belofte) toegelaten na alvorens te hebben afgelegd den eed (verklaring en belofte) van zuivering, hierboven in art. 83 voor de leden der Staten-Generaal bepaald.

ART. 126. De Staten vergaderen zoo dikwerf in het jaar als de wet bepaalt, en bovendien wanneer zij door den Koning buitengewoon worden bijeengeroepen.

De vergaderingen zijn openbaar, met hetzelfde voorbehoud als ten aanzien van de vergadering der Kamers van de Staten-Generaal is bepaald in art. 96.

ART. 127. De leden der Staten stemmen, elk volgens eed en geweten, zonder last van of ruggespraak met hen die benoemen.

ART. 128. Omtrent het beraadslagen en stemmen gelden de regels, in de artt. 100, 101 en 102 ten aanzien van de Kamers der Staten-Generaal voorgeschreven.

Tweede Afdeeling

Van de magt der Provinciale Staten

ART. 129. De Staten dragen jaarlijks de kosten van hun bestuur, voor zooveel het rijks-bestuur is, aan den Koning voor, die ze, in geval van goedkeuring, op de begrooting der staatsbehoeften brengt.

De begrooting der enkel provinciale en huishoudelijke inkomsten en uitgaven, door de Staten mede jaarlijks opgemaakt, vereischt 's Konings goedkeuring.

Provinciale belastingen tot dekking dezer uitgaven, door de Staten aan den Koning voorgedragen, vereischen bekrachting door de wet.

ART. 130. De Staten worden belast met de uitvoering der wetten en koninklijke bevelen, betrekkelijk tot die takken van algemeen binnenlandsch bestuur, welke de wet zal aanwijzen, en zoodanige andere bovendien, welke de Koning goedvindt hun op te dragen.

ART. 131. Aan de Staten wordt de regeling en het bestuur van het provinciaal huishouden door de wet overgelaten.

Behoudens de voorschriften in art. 129 moeten alle zoodanige reglementen en verordeningen, als zij voor het provinciaal belang noodig oordeelen te maken, aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

Zij zorgen dat de doorvoer, en de uitvoer naar en invoer uit andere provincien geene belemmering ondergaan.

ART. 132. Zij trachten alle geschillen tusschen gemeentebesturen in der minne te doen bijleggen. Indien zij daarin niet slagen, dragen zij het geval, zoo het een geschil van bestuur betreft, aan den Koning ter beslissing voor.

ART. 133. De Koning heeft het vermogen de besluiten der Staten, die met de wetten of het algemeen belang strijdig zijn, te schorsen of te vernietigen. De wet regelt de gevolgen.

ART. 134. De Staten kunnen de belangen van hunne provincien en van hare ingezetenen bij den Koning en bij de Staten-Generaal voorstaan.

ART. 135. De wijze waarop het gezag en de magt, aan de Provinciale Staten opgedragen, worden uitgeoefend, wordt door de wet geregeld.

ART. 136. De Staten benoemen uit hun midden een collegie van Gedeputeerde Staten, waaraan, volgens de regels door de wet te stellen, de dagelijksche leiding en uitvoering van zaken worden opgedragen, en zulks hetzij de Staten zijn vergaderd of niet.

ART. 137. De Koning stelt in alle provincien commissarissen aan, met de uitvoering zijner bevelen en met het toezigt op de verrigtingen der Staten belast.

Deze commissarissen zitten voor in de vergadering der Staten, en in die der Gedeputeerde Staten, en hebben stem in laatstgenoemd collegie.

Derde Afdeeling

Van de Gemeentebesturen

ART. 138. De zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der gemeentebesturen worden, nadat de Provinciale Staten zijn gehoord, door de wet geregeld, met inachtneming der voorschriften, in de volgende artikelen vervat.

ART. 139. Aan het hoofd der gemeente staat een raad, welks leden onmiddellijk door de ingezetenen, op de wijze door de wet te regelen, voor een bepaald aantal jaren worden verkozen.

De voorzitter wordt door den Koning ook buiten de leden van den raad benoemd, en ook door hem ontslagen.

Om kiezer in eene gemeente te zijn, moet men de vereischten bezitten in art. 76 gevorderd; de belasting-som, daar bepaald, wordt echter op de helft gebragt.

ART. 140. Aan den raad wordt de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente overgelaten. Op de verordeningen, welke hij te dien aanzien maakt en aan de Provinciale Staten moet mededeelen, is art. 133 van toepassing.

ART. 141. De besluiten der gemeentebesturen, rakende de beschikking over

gemeente-eigendom en zoodanige andere burgerlijke rechtshandelingen welke de wet aanwijst, alsmede de begrootingen van inkomsten en uitgaven, worden aan de goedkeuring der Provinciale Staten onderworpen.

ART. 142. Het besluit van een gemeentebestuur tot het invoeren, wijzigen of afschaffen eener plaatselijke belasting, wordt voorgedragen aan de Staten zijner provincie, die daarvan verslag doen aan den Koning, zonder wiens goedkeuring daaraan geen gevolg mag worden gegeven.

De wet geeft algemeene regels ten aanzien der plaatselijke belastingen.

Zij mogen den doorvoer, en den uitvoer naar en invoer uit andere gemeenten niet belemmeren.

ART. 143. De wet regelt ook het opmaken der begrootingen en het opnemen en sluiten der plaatselijke rekeningen.

ART. 144. De gemelde besturen kunnen de belangen van hunne gemeenten en van hare ingezetenen voorstaan bij den Koning, bij de Staten-Generaal en bij de Staten der provincie waartoe zij behooren.

VIJFDE HOOFDSTUK

Van de Justitie

Eerste Afdeling

Algemeene beschikkingen

ART. 145. Er wordt alom in de Nederlanden regt gesproken in naam des Konings.

ART. 146. Er is een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van strafregt, van burgerlijke regts- en van strafvordering, en van de zamenstelling der regterlijke magt.

De wet regelt insgelijks het regtsgebied over het krijgsvolk en de schutterijen.

Zij regelt ook de regtspraak over geschillen en overtredingen in zake aller belastingen.

ART. 147. Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet, dan ten algemeenen nutte en tegen voorafgaande schadeloosstelling.

De wet verklaart vooraf dat het algemeen nut de onteigening vordert.

Eene algemeene wet regelt de uitzondering op het vereischte van zoodanige verklaring ten behoeve van vestingbouw en den aanleg, het herstel of onderhoud van dijken, bij besmetting en andere dringende omstandigheden.

De bovengenoemde vereischten van voorafgaande verklaring door eene wet, en van voorafgaande schadeloosstelling kunnen niet worden ingeroepen, wanneer oorlog, brand of watersnood eene onverwijld inbezitneming vorderen. Het regt van den onteigende op schadeloosstelling wordt hierdoor echter niet verkort.

ART. 148. Alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortspruitende regten, over schuldvordering en andere burgerlijke regten, behooren bij uitsluiting tot de kennis van de regterlijke magt.

Aan haar behoort insgelijks, behoudens de uitzonderingen door de wet te bepalen, de beslissing over burgerschapsregten.

ART. 149. De regterlijke magt wordt alleen uitgeoefend door regters, welke de wet aanwijst.

ART. 150. Niemand kan tegen zijnen wil worden afgetrokken van den regter, dien de wet hem toekent.

De wet regelt de wijze, waarop geschillen over bevoegdheid, tusschen de administrative en regterlijke magt ontstaan, worden beslist.

ART. 151. Buiten de gevallen in de wet bepaald, mag niemand in hechtenis worden

genomen, dan op een bevel van den regter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding. Dit bevel moet bij, of zoo spoedig mogelijk na de aanhouding beteekend worden aan dengene, tegen wien het is gerigt.

De wet bepaalt den vorm van dit bevel, en den tijd binnen welken alle aangeklaagden moeten worden verhoord.

ART. 152. Wanneer een ingezeten, in buitengewone omstandigheden, door het politiek gezag is gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie plaats heeft gehad, gehouden daarvan terstond kennis te geven aan den plaatselijken regter, en hem voorts den gearresteerde binnen den tijd van drie dagen over te leveren.

De criminele regtbanken zijn verplicht, elke in haar ressort, te zorgen dat zulks stiptelijk worde nagekomen.

ART. 153. Niemand mag de woning eens ingezeten diens ondanks binnentreden, dan op last eener magt, door de wet bevoegd verklaard dien last te geven, en volgens de vormen in de wet bepaald.

ART. 154. Het geheim der aan de post of andere openbare instelling van vervoer toevertrouwde brieven is onschendbaar, behalve op last des regters, in de gevallen in de wet omschreven.

ART. 155. Op geene misdaad mag als straf gesteld worden de verbeurdverklaring der goederen, den schuldige toebehoorende.

ART. 156. Alle vonnissen moeten de gronden, waarop zij rusten, en in strafzaken de artikelen der wet, waarop de veroordeeling rust, vermelden, en met open deuren worden uitgesproken.

De teregtzittingen zijn openbaar, behoudens de uitzonderingen in het belang der openbare orde en zedelijkheid, door de wet vast te stellen.

Tweede Afdeeling

Van den Hoogen Raad en de Regterlijke Collegien

ART. 157. Er bestaat voor het geheele Rijk een opperste gerechtshof, onder den naam van Hooge Raad der Nederlanden, waarvan de leden door den Koning, uit eene nominatie, volgens art. 158, worden benoemd.

ART. 158. Van eene voorgevallene vacature wordt door den Hoogen Raad aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal kennis gegeven, die, ter vervulling daarvan, eene nominatie van vijf personen aan den Koning aanbiedt, ten einde daaruit eene keuze te doen. De Koning benoemt den president uit de leden van den Hoogen Raad en heeft de regtstreeksche aanstelling van den procureur-generaal.

ART. 159. De leden der Staten-Generaal, de hoofden der ministeriele departementen, de gouverneurs-generaal of de hooge ambtenaren onder een anderen naam met gelijke magt bekleed in de kolonien of bezittingen des Rijks in andere werelddelen, de leden van den Raad van State en de commissarissen des Konings in de provincien staan, wegens ambtsmisdrijven, ter vervolging hetzij van Koningswege, hetzij van wege de Tweede Kamer, te regt voor den Hoogen Raad.

ART. 160. De wet bepaalt welke andere ambtenaren en leden van hooge collegien, wegens ambtsmisdrijven, voor den Hoogen Raad te regt staan.

ART. 161. De Hooge Raad oordeelt over alle actien, waarin de Koning, de leden van het Koninklijk Huis, of den Staat als gedaagden worden aangesproken, met uitzondering der reële actien, die voor den gewonen regter worden behandeld.

ART. 162. De Hooge Raad heeft het toezigt op den geregelden loop en de afdoening

van regtsgedingen, alsmede op het nakomen der wetten bij alle regterlijke collegien. Hij kan hunne handelingen, beschikkingen en vonnissen, wanneer die met de wetten strijdig zijn, vernietigen en buiten werking stellen, volgens de bepaling door de wet daaromtrent te maken.

ART. 163. De leden en de procureur-generaal bij den Hoogen Raad, de leden van de gerechtshoven, zoo die er zijn, en van de regtbanken van eersten aanleg, worden voor hun leven aangesteld.

Al dezen en de zoodanigen, die voor een bepaalden tijd zijn aangesteld, kunnen worden afgezet of ontslagen door regterlijke uitspraak, in de gevallen in de wet te bepalen. Zij kunnen, op eigen verzoek, door den Koning worden ontslagen.

ZESDE HOOFDSTUK

Van den Godsdienst

ART. 164. Ieder belijdt zijne godsdienstige meeningen met volkomen vrijheid, behoudens de bescherming der maatschappij en harer leden tegen de overtreding der strafwet.

ART. 165. Aan alle kerkgenootschappen in het Rijk wordt gelijke bescherming verleend.

ART. 166. De belijders der onderscheidene godsdiensten genieten allen dezelfde burgerlijke en burgerschapsregten, en hebben gelijke aanspraak op het bekleeden van waardigheden, ambten en bedieningen.

ART. 167. Alle openbare godsdienstoefening binnen gebouwen en besloten plaatsen wordt toegelaten, behoudens de noodige maatregelen ter verzekering der openbare orde en rust.

Onder dezelfde bepaling blijft de openbare godsdienstoefening buiten de gebouwen en besloten plaatsen geoorloofd, waar zij

thans naar de wetten en reglementen is toegelaten.

ART. 168. De traktementen, pensioenen en andere inkomsten, van welken aard ook, thans door de onderscheidene godsdienstige gezindheden of derzelver leeraars genoten wordende, blijven aan dezelve gezindheden verzekerd.

Aan de leeraars, welke tot nog toe uit 's Lands kas geen, of een niet toereikend traktement genieten, kan een traktement toegelegd, of het bestaande vermeerderd worden.

ART. 169. De Koning waakt, dat alle kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat.

ART. 170. De tusschenkomst der Regering wordt niet vereischt bij de briefwisseling met de hoofden der onderscheidene kerkgenootschappen, noch, behoudens verantwoordelijkheid volgens de wet, bij de afkondiging van kerkelijke voorschriften.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Van de Financien

ART. 171. Geene belastingen kunnen ten behoeve van 's Lands kas worden gegeven, dan uit kracht van eene wet.

ART. 172. Geene privilegien kunnen in het stuk van belastingen worden verleend.

ART. 173. De verbindtenissen van den Staat jegens zijne schuldeischers worden gewaarborgd. De schuld wordt jaarlijks in overweging genomen ter bevordering der belangen van de schuldeischers van den Staat.

ART. 174. Het gewigt, de gehalte en de waarde der muntspecien worden door de wet geregeld.

ART. 175. Het toezigt en de zorg over de zaken van de Munt, en de beslissing der

geschillen over het allooï, essai en wat dies meer zij, worden door de wet geregeld.

ART. 176. Er is eene Algemeene Rekenkamer, welker samenstelling en taak door de wet worden geregeld.

Bij het openvallen eener plaats in deze Kamer zendt de Tweede Kamer der Staten-Generaal eene opgave van drie personen aan den Koning, die daaruit kiest.

De leden der Rekenkamer worden voor hun leven aangesteld. Hunne bezoldiging wordt door de wet geregeld.

Het 2de lid van art. 163 is op hen van toepassing.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Van de Defensie

ART. 177. Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en tot beveiliging van zijn grondgebied, blijft een der eerste pligten van alle ingezetenen.

ART. 178. De Koning zorgt, dat er ten allen tijde eene toereikende Zee- en Landmagt onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, hetzij inboorlingen of vreemdelingen, om te dienen in of buiten Europa, naar de omstandigheden.

ART. 179. Vreemde troepen worden niet dan met gemeen overleg des Konings en der Staten-Generaal in dienst genomen.

ART. 180. Er is steeds eene nationale militie, zooveel mogelijk zamen te stellen uit vrijwilligers, om te dienen, op de wijze in de wet bepaald.

ART. 181. Bij gebrek aan genoegzame vrijwilligers, wordt de militie voltallig gemaakt door loting uit de ingezetenen, die op den eersten Januarij van elk jaar hun twintigste jaar zijn ingetreden. De inschrijving geschiedt een jaar te voren.

ART. 182. Zij, die aldus in de militie te land zijn ingelijfd, worden, in vrede-tijd, na eene vijfjarige dienst ontslagen.

Is de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden, zoo kan eene wet, jaarlijks te vernieuwen, hen tot langere dienst verplichten.

ART. 183. De militie te land komt, in gewone tijden, jaarlijks eenmaal te zamen, om, gedurende niet langer dan zes weken, in den wapenhandel te worden geoefend, tenzij de Koning het raadzaam mogt oordeelen, dat zamenkomen geheel of gedeeltelijk achterwege te laten.

De Koning kan een deel der militie, door de wet te bepalen, doen zamenblijven.

De ligting van het loopende jaar kan tot eerste oefening hoogstens twaalf maanden onder de wapenen gehouden worden.

ART. 184. In geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden, kan de Koning de militie te land, hetzij geheel hetzij ten deele, buitengewoon bijeenroepen.

Ten zelfden tijd roept de Koning de Staten-Generaal bijeen, opdat eene wet het zamenblijven der militie, zooveel noodig, bepale.

ART. 185. De lotelingen bij de militie te land mogen niet dan met hunne toestemming naar de kolonien en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen worden gezonden.

ART. 186. Een gedeelte der militie kan voor de dienst ter zee worden bestemd, op de wijze door de wet te bepalen.

Voor dat gedeelte wordt, behalve andere door de wet toe te kennen voordeelen, een korter diensttijd bepaald.

Het voorgaande artikel is op deze zeemilitie niet van toepassing.

ART. 187. Al de kosten voor de legers van het Rijk worden uit 's Lands kas voldaan.

De inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, de transporten en leverantien, van welken aard ook, voor 's Konings legers of vestingen gevorderd, kunnen niet dan tegen schadeloosstelling, op den voet in de reglementen bepaald, ten laste van één of meer inwoners of gemeenten worden gebracht.

De uitzondering voor tijden van oorlog regelt de wet.

ART. 188. In de gemeenten worden schutterijen opgericht.

Zij dienen in tijd van gevaar en oorlog tot verdediging des vaderlands, en ten allen tijde tot behoud der inwendige rust.

ART. 189. De sterkte en inrigting der militia en der schutterijen worden geregeld door de wet.

NEGENDE HOOFDSTUK

Van den Waterstaat

ART. 190. De Koning heeft het opper-toezigt over alles wat betreft den waterstaat, de wegen en bruggen daaronder begrepen, zonder onderscheid of de kosten daarvan worden betaald uit 's Lands kas of op eene andere wijze gevonden.

ART. 191. De wet regelt het algemeene en het bijzondere bestuur van den waterstaat in den bovengemelden omvang.

ART. 192. De Provinciale Staten hebben binnen hunne provincien het toezigt op alle wateren, bruggen, wegen, waterwerken en waterschappen; zij zijn bevoegd, onder goedkeuring des Konings, in de bestaande inrigtingen en reglementen der waterschappen, behoudens de bepalingen der twee voorgaande artikelen, veranderingen te maken en nieuwe vast te stellen. De besturen dezer waterschappen kunnen aan de Staten daartoe voordragten doen.

ART. 193. De Staten hebben het toezigt over alle verveeningen, ontgrondingen, indijkingen, droogmakerijen, mijnwerken en steengroeven binnen hunne provincie, behoudens de bevoegdheid des Konings, om het onmiddellijk toezigt, daarover te voeren, aan anderen op te dragen.

TIENDE HOOFDSTUK

Van het Onderwijs en het Armbestuur

ART. 194. Het openbaar onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regering.

De inrigting van het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, door de wet geregeld.

Er wordt overal in het Rijk van overheidswege voldoende openbaar lager onderwijs gegeven.

Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezigt der overheid, en bovendien, voor zoover het middelbaar en lager onderwijs betreft, behoudens het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid des onderwijzers; het een en ander door de wet te regelen.

De Koning doet van den staat der hooge-, middelbare en lagere scholen jaarlijks een uitvoerig verslag aan de Staten-Generaal geven.

ART. 195. Het armbestuur is een onderwerp van aanhoudende zorg der Regering, en wordt door de wet geregeld. De Koning doet van de verrigtingen dienaangaande jaarlijks een uitvoerig verslag aan de Staten-Generaal geven.

ELFDE HOOFDSTUK

Van veranderingen

ART. 196. Elk voorstel tot verandering in de Grondwet wijst de voorgestelde verandering uitdrukkelijk aan. De wet verklaart

dat er grond bestaat om het voorstel, zoo als zij het vaststelt, in overweging te nemen.

ART. 197. Na de afkondiging dezer wet worden de Kamers ontbonden. De nieuwe Kamers overwegen dat voorstel en kunnen niet dan met twee derden der uitgebragte stemmen de aan haar overeenkomstig voo-
noemde wet voorgestelde verandering aan-
nemen.

ART. 198. Geene verandering in de Grondwet of in de erfopvolging, mag ge-
durende een Regentschap worden gemaakt.

ART. 199. De veranderingen in de Grondwet, door den Koning en de Staten-
Generaal vastgesteld, worden plegtig afge-
kondigd en bij de Grondwet gevoegd.

ADDITIONNELE ARTIKELEN

ART. 1. Alle bestaande autoriteiten blij-
ven voortduren, tot dat zij door andere, vol-
gens deze Grondwet, zijn vervangen.

ART. 2. De wet regelt de schadevergoe-
ding, toe te kennen aan hen, die door of ten
gevolge van de herziening der Grondwet
betrekkingen verliezen, hun voor hun leven
opgedragen.

ART. 3. Alle op het oogenblik der afkon-
diging van de veranderingen in de Grond-
wet verbindende wetten, reglementen en be-
sluiten worden gehandhaafd, tot dat zij ach-
tervolgens door andere worden vervangen.

ART. 4. De heerlijke regten betreffende
voordragt of aanstelling van personen tot
openbare betrekkingen zijn afgeschaft.

De opheffing der overige heerlijke reg-
ten en de schadeloosstelling der eigenaren
kunnen door de wet worden vastgesteld en
geregeld.

ART. 5. De voorstellen:

1°. der wet regelende het kiesregt en de
benoeming van afgevaardigden ter Eerste

en Tweede Kamer,

2°. van provinciale en gemeente-wet,
worden voorgedragen in de eerste zitting
der Staten-Generaal, volgende op de afkon-
diging der veranderingen in de Grondwet.

De ontwerpen van wet, betreffende de
verantwoordelijkheid der ministers, de nieu-
we regterlijke inrigting, het onderwijs en
armbestuur, en tot uitoefening van het regt
van vereeniging en vergadering, worden
zoo mogelijk in diezelfde zitting, en in allen
geval niet later dan in de daarop volgende,
voorgesteld.

De wetten op het beleid der regering in
de kolonien en bezittingen van het Rijk in
andere werelddelen worden binnen drie ja-
ren na de afkondiging dezer veranderingen
in de Grondwet voorgedragen.

ART. 6. De eerste aftreding van een
derde der leden van de Eerste Kamer der
Staten-Generaal zal plaats hebben met den
derden Maandag in September 1851; die
van de helft der leden van de Tweede Ka-
mer met den derden Maandag in September
1850; beide volgens een rooster, te regelen
door de wet, in art. 5, n°. 1 vermeld.

ART. 7. bevat het voorloopig kiesregle-
ment.²

VOORLOOPIG KIESREGLEMENT

ART. 1. Na de afkondiging der veran-
deringen in de Grondwet houden de beide
Kamers der Staten-Generaal van regtswege
op te bestaan met den dag der opening der
nieuwe Kamers.

De Koning bepaalt het tijdstip dier ope-
ning.

Tot aan dien tijd blijven de eerstgenoem-
de Kamers bestaan en hare opening voor
dit jaar bepaald op den derden Maandag in
October.

De afkondiging wordt geacht te hebben plaats gehad op den dag der uitgifte van het *Staatsblad*, waarin deze veranderingen zijn opgenomen.

ART. 2. De leden der nieuwe Tweede Kamer worden gekozen ten getale van 68, door kiesvergaderingen, bestaande:

a. uit hen, die in de steden, volgens de reglementen voor het bestuur der steden, zoo als deze op iedere plaats in werking zijn, de vereischten bezitten, om tot kiezers te worden benoemd, met dien verstande, dat het vereischte belastings-bedrag te Amsterdam tot f 160 wordt verminderd, en te Hindelopen, Ylst, Sloten en Stavoren tot op f 20 wordt verhoogd;

b. uit hen, die ten platten lande, volgens de reglementen op de zamenstelling der Staten in de provincien, zoo als deze op iedere plaats in werking zijn, stemgerechtigd zijn, met dien verstande, dat het vereischte belastings-bedrag wordt verhoogd:

voor Noordbrabant	tot op f	32
“ Gelderland	“ “	32
“ Zuidholland	“ “	40
“ Noordholland	“ “	40
“ Zeeland	“ “	40
“ Utrecht	“ “	40
“ Friesland, behalve de eilanden	“ “	30
“ Overijssel	“ “	32
“ Groningen	“ “	32
“ Drenthe	“ “	20
“ Limburg	“ “	20
“ de Friesche eilanden Ameland en Schiermonnikoog	“ “	20

Geene redenen van uitsluiting komen in aanmerking, dan die in art. 3 der reglementen voor het bestuur der steden en in art. 21 der reglementen omtrent de zamenstelling der Staten van de provincien zijn vastgesteld.

ART. 3. Terstond na de in art. 1 vermelde afkondiging houden de hoofden der plaatselijke besturen zich bezig met het opmaken der lijsten van de in art. 2 omschreven kiesgerechtigden. Zij doen die lijsten vòòr den 15den dag na gezegde afkondiging ter inzage van het publiek leggen.

ART. 4. Binnen acht dagen na de kennisgeving dat de lijsten ter inzage zijn gelegd, dienen de ingezetenen hunne bezwaren in geschrift, vrij van zegel, aan het plaatselijk bestuur in.

ART. 5. Over deze bezwaren en de juistheid der lijsten in het algemeen wordt door den stedelijken of gemeenteraad ten spoedigste beslist. De lijsten worden vòòr den veertigsten dag na de afkondiging in art. 1 vermeld gesloten en op nieuw ter algemeene kennisneming gelegd, met bekendmaking daarvan.

ART. 6. Elke provincie wordt door Gedeputeerde Staten verdeeld in zooveel hoofdkiesdistricten, als de bevolking het getal van nagenoeg 45.000 malen bevat, te weten:

Noordbrabant	9
Gelderland	8
Zuidholland	13
Noordholland	10
Zeeland	4
Utrecht	3 ³
Friesland	5
Overijssel	5
Groningen	4
Drenthe	2
Limburg	5
	68

De Gedeputeerde Staten kunnen, ten gerieve der kiezers, onderkiesdistricten en derzelver hoofdplaatsen aanwijzen. Het openen der stembiljetten geschiedt echter alleen in de eveneens door Gedeputeerde Staten aan te wijzen hoofdplaatsen der hoofdkiesdistricten.

ART. 7. De stedelijke en gemeentebesturen zenden binnen 24 uren afschrift der gesloten lijsten, zoo aan het bestuur der hoofdplaats van het hoofd-kiesdistrict, als aan dat der hoofdplaats van het onder-kiesdistrict, waarin hunne gemeenten gelegen zijn.

ART. 8. De kiezers-vergaderingen worden, na voorafgaande oproeping der kiezers, gehouden in de hoofdplaatsen der hoofd-kiesdistricten vòòr den 50sten dag na de afkondiging in art. 1 vermeld, behoudens het bepaalde bij het 2de lid van art. 6.

ART. 9. Elk kiezer ontvangt, nevens zijn brief van oproeping, twee stembiljetten ter invulling, waarop het zegel van de hoofdplaats van het hoofd- of onder-kiesdistrict staat afgedrukt.

ART. 10. Het hoofd van het plaatselijk bestuur, of die hem, volgens de reglementen, vervangt, is voorzitter der vergadering.

De twee jongste leden van den stedelijken of gemeenteraad zijn stemopnemers; beiden teekenen de namen op van elken kiezer die een stembiljet in de bus komt doen.

In de hoofd-kiesdistricten teekenen zij bovendien bij het ledigen der bus de uitgebragte stemmen op.

De oorspronkelijke lijsten der kiezers die in de onder-kiesdistricten hunne stembiljetten in de bus hebben gedaan, worden door de hoofden der plaatselijke besturen onverwijld met de gesloten stembussen aan den voorzitter der vergadering in het hoofd-kiesdistrict opgezonden.

ART. 11. Er zijn twee stembussen, eene voor de verkiezing van leden der Tweede, de andere voor die van candidaten voor de Eerste Kamer.

ART. 12. Elk kiezer brengt zijne stem uit op een afgevaardigde voor de Tweede, en twee candidaten voor de Eerste Kamer.

ART. 13. Om tot lid der Tweede Kamer verkiesbaar te zijn, wordt alleen vereischt

dat men Nederlander, in het volle genot der burgerlijke en burgerschapsregten zij, en den ouderdom van dertig jaren hebbe vervuld.

ART. 14. Tot de verkiesbaarheid als lid der Eerste Kamer worden dezelfde vereischten gevorderd, die in het voorgaande artikel zijn opgenoemd, en daar te boven dat men behoore tot de hoogst aangeslagenen in de rijks-directe belastingen.

Het getal dezer hoogst aangeslagenen, waaruit zij worden gekozen, wordt in elke provincie zóó bepaald, dat op iedere drie duizend zielen één, die tevens de voornoemde vereischten bezit om lid dezer Kamer te zijn, verkiesbaar is.

ART. 15. De ambtenaar die in een hoofd-kiesdistrict ter verkiezing voorzit, is in dat district niet verkiesbaar.

ART. 16. In elke provincie houden de Gedeputeerde Staten zich, terstond na de afkondiging der veranderingen in de Grondwet, bezig met het opmaken van de lijst van hen, die, naar art. 14, tot afgevaardigden der Eerste Kamer verkiesbaar zijn.

ART. 17. De lijst wordt bij afschrift in alle steden en hoofdplaatsen van kiesdistricten der provincie gedurende acht dagen ter visie gelegd.

ART. 18. Bezwaren tegen de lijst moeten binnen acht dagen in geschrift, vrij van zegel, aan de Gedeputeerde Staten zijn ingediend.

ART. 19. De Gedeputeerde Staten, de lijst na onderzoek der bezwaren, zoo als zij zullen vinden te behooren, hebbende verbeterd, sluiten die voor den vijftienden dag na afloop van den termijn, in het vorige artikel bepaald.

Zij brengen de gesloten lijst terstond door middel van het provinciaal blad of een openbaar nieuwspapier ter kennis van het publiek.

Afschrift daarvan zenden zij onverwijld aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, die dezelve in de *Nederlandsche Staats-Courant* doet plaatsen.

ART. 20. Na afloop der stem-opneming worden de beide processen-verbaal, staande de vergadering, opgemaakt, en, na voorlezing door den voorzitter, met twee stem-opnemers geteekend.

Zij behelzen:

1°. de namen der kiezers, die gestemd hebben;

2°. de namen der personen, op wie stemmen zijn uitgebragt en het getal der op ieder uitgebragte stemmen.

De tegenwoordig zijnde kiezers kunnen besluiten dat alleen het tweede gedeelte zal worden voorgelezen.

ART. 21. Afschrift van elk proces-verbaal wordt aanstonds ter inzage gelegd der ingezetenen, en het oorspronkelijke, met de stembiljetten, verzegeld, binnen vier en twintig uren aan de Gedeputeerde Staten der provincie gezonden.

ART. 22. De namen van hen, die in elk hoofd-kiesdistrict zijn gekozen en het getal stemmen op hen uitgebragt, worden door de Gedeputeerde Staten in een afzonderlijk proces-verbaal voor elke Kamer verzameld en zoo spoedig mogelijk openbaar gemaakt.

ART. 23. Voor de benoeming tot afgevaardigde of candidaat wordt de volstreckte meerderheid der uitgebragte stemmen gevorderd.

ART. 24. Bijaldien voor het lidmaatschap der Tweede, of het candidaatschap der Eerste Kamer, niemand bij de eerste stemming de volstreckte meerderheid heeft erlangd, wordt onmiddellijk voor iedere keuze een dubbeltal opgemaakt, bestaande uit de beide personen, die het grootste aantal stemmen hebben verworven.

Zijn bij de eerste stemming de beide

plaatsen voor het candidaatschap der Eerste Kamer onvervuld gebleven, zoo worden van de vier personen, die het grootste aantal stemmen hebben verworven, de eerste en derde op het eene, de tweede en vierde op het ander dubbeltal gebragt.

Tot de op de dubbeltallen gebragte personen bepaalt zich de keuze der aanwezige kiesgeregtigden.

Bij gelijkheid van stemmen is de oudste in jaren benoemd.

ART. 25. Hij, die tot lid der Tweede Kamer is verkozen, ontvangt van de Gedeputeerde Staten een door den Voorzitter geteekend uittreksel van het in art. 20 bedoelde proces-verbaal, waaruit van zijne verkiezing blijkt.

Dit uittreksel is de geloofsbrief van den afgevaardigde, waarnevens hij aan de Kamer overlegt:

1°. een uittreksel uit de registers van geboorte, of, bij gemis, eene acte van bekendheid, waaruit tijd en plaats zijner geboorte blijken;

2°. eene door hem zelve af te geven verklaring, vermeldende alle openbare betrekkingen die hij bekleedt.

ART. 26. De gekozene voor de Tweede Kamer, niet genegen om de benoeming aan te nemen, geeft daarvan ten spoedigste kennis aan de Gedeputeerde Staten, die de plaatselijke besturen van het hoofd-kiesdistrict gelasten, binnen den kortst mogelijken tijd eene nieuwe verkiezing te doen plaats hebben.

ART. 27. Hij, die in meer dan één hoofd-kiesdistrict tot lid der Tweede Kamer is gekozen, verklaart, dadelijk na ontvangst van het in art. 25 bedoelde uittreksel, schriftelijk aan de Gedeputeerde Staten, welke dier benoemingen hij aanneemt.

De Gedeputeerde Staten nemen hierop, voor de andere plaats of plaatsen, gelijken

maatregel als in het geval van het voorgaande artikel.

ART. 28. De processen-verbaal der verkiezingen van de candidaten voor het lidmaatschap der Eerste Kamer worden onmiddellijk door de Gedeputeerde Staten aan den Minister van Binnenlandsche Zaken ingezonden, die dezelve den Koning aanbiedt.

De Koning kiest uit die candidaten 39 leden der Eerste Kamer.

ART. 29. De door den Koning gekozen leden der Eerste Kamer ontvangen van de Gedeputeerde Staten der provincie, in welke zij tot candidaten werden verkozen, ieder gelijk uittreksel als in het eerste gedeelte van art. 25 is vermeld, om, benevens het besluit des Konings, waarbij zij zijn gekozen, hun tot geloofsbrief te strekken.

Zij leggen daarbij aan de Eerste Kamer over gelijke stukken, als onder n°. 1 en 2 van het laatste gedeelte van datzelfde art. 25 worden gevorderd.

ART. 30. Indien een of meer gekozen leden der Eerste Kamer die benoeming niet aanvaarden of bevonden worden de wettelijke vereischten niet te bezitten, kiest de Koning andere in hunne plaats, uit dezelfde voordragt van candidaten, in het vorig artikel vermeld.

ART. 31. Vóór de opening der Eerste Kamer van de Staten-Generaal benoemt de Koning haren voorzitter.

Bij het openen der Tweede Kamer bekleedt de oudste van jaren den voorzittersstoel.

In beide Kamers benoemen de voorzitters drie commissien, elk van drie leden, tot onderzoek der geloofsbrieven. Na afloop van dat onderzoek in de Tweede Kamer, althans zooveel het zonder uitstel kan worden

ten einde gebragt, maakt deze Kamer, uit de toegelatene afgevaardigden zamengesteld, eene lijst op van drie leden, aan den Koning ter benoeming van haren voorzitter aan te bieden.

Beide Kamers houden zich, tot dat zij nieuwe bepalingen hebben vastgesteld, aan de laatst vastgestelde reglementen van orde der vorige Kamers.

ART. 32. Aan Gedeputeerde Staten der onderscheidene provincien wordt overgelaten alle zoodanige maatregelen te nemen, als tot de rigtige uitvoering van dit voorloopig kiesreglement vereischt worden, en alle oprijzende geschillen of bezwaren te beslissen.

¹ Deze tekst komt overeen met de gedrukte *Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden. Officiële Uitgave, volgens Koninklijk besluit van den 25sten October 1848 (Staatsblad no. 73)*, 's Gravenhage: Ter Algemeene Lands-drukkerij, 1848, 51 p. Het hier gebruikte exemplaar bevindt zich in de Bibliotheek der Rijksuniversiteit Groningen onder signatuur X e 31. De officiële editie van de Grondwet is tevens gepubliceerd bij G.W. Bannier (ed.), *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*, Zwolle, 1936, 402–434. De tekst van de Grondwet is – met enige afwijkingen in spelling of interpunctie – ook gedrukt bij W.J.C. van Hasselt (ed.), *Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten*, waarvan sinds 1856 vele edities zijn verschenen. Een gedrukte, maar niet officiële Franse vertaling met de titel 'Loi fondamentale du Royaume des Pays-Bas, modifiée en 1848' bevindt zich in de Koninklijke Bibliotheek onder signatuur 946 A 81.

² De Grondwet werd op 11 oktober 1848 door de Eerste Kamer goedgekeurd. Op 14 oktober 1848 volgde een publicatie van de koninklijke sanctie, terwijl de officiële afkondiging op 3 november 1848 plaats had. De Grondwet werd na 1848 meermalen gewijzigd, onder meer in 1887.

³ In het origineel worden de aantallen op deze pagina al opgeteld (totaal 47) en getransporteerd naar de volgende pagina.

Nederlands trefwoordenregister

- adel**, 82, 160, 530–532, 535, 558–559, 601, 624
– privileges, 82, 160, 584
- afgevaardigden, toebedeling van**
– op basis van inwoners, 143, 162, 218, 295, 430
- ambassadeurs**, 42, 231
- belastingen**, 69, 89, 109, 118, 128
– belastingstelsel, 54, 89, 119, 128, 202, 242, 245, 257, 260, 274, 323, 333, 341–342, 346, 366–367, 373, 397–398, 400, 403, 422, 429, 436, 439, 441–443, 480, 484–485, 487–488, 490, 506–507, 512, 519, 528, 537, 539, 578, 583, 584, 590, 610, 613, 617, 633, 635
– belastingvoordelen, 58, 90, 118–119
– rechtvaardige belasting, 118, 128
- bevolkingsgroepen**
– vreemdelingen, 55, 70, 91, 92, 119, 172
- burgerleger**, 54, 60, 67, 91, 170, 200–201, 224, 240, 271, 320, 420, 429, 434, 474, 539, 540, 583, 585–587, 613–615, 636, 637
- burgerschap**, 55, 70, 72, 100–101, 110, 117, 155, 383, 619
– verlies van, 72, 100, 155
- census**, 78, 157, 625, 626, 632, 639
- debiteuren**, 119, 249, 323, 329, 403–404, 429, 442, 484, 514, 520, 539, 584, 613, 635
- doodstraf**, 117
- economie**, 61, 94
- eden**, 54, 69–70, 83, 84, 91, 100, 144, 154, 160, 172, 191, 195, 197, 199–200, 220–221, 233, 235, 287, 297–298, 312, 314, 327, 342–343, 424, 426, 427, 454, 529, 533, 556–557
– ambtseden, 144, 214, 216–217, 235–236, 256, 264–267, 292, 294, 315, 351, 353–355, 371–372, 388, 395, 432, 440, 497, 498, 509, 523, 529, 533, 535, 552–556, 561, 563–564, 573, 574, 598–600, 602, 604, 608, 621–623, 626, 627, 631
– eden van loyaliteit, 58, 105, 144, 384, 386, 475, 520, 623
- erfelijke onderscheidingen, verbod op**, 72, 190, 271, 284, 381, 417, 471, 501
- feodale instellingen en praktijken**, 172, 269, 361, 406
– feodale verplichtingen, 269, 361, 419
– heerlijke rechten, 270, 362, 406, 419, 474, 501, 593, 618, 638
– leenrecht, 269–270
– primogenituur, 513, 520, 527, 548–550, 596, 620
– privileges, 53–54, 89
- fundamentele rechten en beginselen**, 99, 120, 189, 190, 206, 260–261, 283–285, 348, 359, 363, 381, 403, 417, 424, 450, 471, 491, 511, 519, 520, 524, 537, 579, 580, 583, 611, 613, 633–635
- grondgebied van de staat**, 63, 71, 146, 153, 209, 254, 335, 344, 346, 382, 423, 424, 474–475, 489, 502, 531, 532, 545–547, 595, 619
- grondwet**, 61, 93, 203–205, 207, 630
– constitutionele herziening, 84, 119, 151, 173
– fundamentele principes, 39, 53, 57, 63, 75–76, 99, 127–128
– juridische status van, 92
– wijziging van, 60, 92, 272, 285, 368, 408, 423, 453, 464, 542, 591, 617, 637
– – constitutionele conventie, 71
- handel**, 87, 148, 159, 169, 514

infrastructuur

- postwezen, 329, 429, 436
- wegen, 146

invoerrechten en accijnzen, 256–257, 342, 347, 374, 404, 421

kerk, 157, 407, 467, 468

- autonomie van de kerk/van de kerken, 73
- scheiding van kerk en staat, 73, 268, 356, 418

kiesdistricten, 57, 78, 102, 193, 209–211, 213, 285, 287, 291, 385, 388–389, 423, 424, 426, 464, 573, 608, 625, 639

kiesrecht (passief), voorwaarden voor,

- 64, 103, 142, 162, 190, 213, 255, 265–267, 291, 338, 344, 352–354, 371, 383, 386–387, 396, 399, 402, 407–409, 438, 441, 463, 464, 514, 520, 547–548, 595, 596, 640
- bezit, 213, 259, 291, 386
- burgerschap, 64, 100–101
- leeftijd, 64, 142, 162, 196, 198, 213, 259, 265, 267, 291, 345, 353, 354, 386
- ras, ethniciteit, 142, 162
- uitsluiting, eigenschappen die leiden tot, 64, 103, 142, 215, 259, 345, 476, 502, 520
- woonplaats, 64, 142, 162, 196, 198, 259, 345

kiesrecht: zie stemrecht, 502, 547, 595

leger, 42, 44–45, 53, 55, 60, 61, 66, 69, 72,

- 75, 90, 94, 110, 118, 128, 160, 162, 169, 172, 174, 200–201, 231, 236, 239–240, 258, 310, 315–316, 319–320, 341, 385, 397, 407, 429, 434, 435, 439, 448, 476, 479, 502, 508, 520, 539, 583, 585, 587, 613–615, 636
- leden, 118
- marine, 636
- ondergeschiktheid aan burgerlijke autoriteiten, 118, 267, 355, 407, 421, 452, 492, 508, 524, 539
- opperbevel, 118
- organisatie van, 54, 66, 90, 118

- staand leger, 54–55, 66, 90

loterijen, 69

onderwijs, 54, 61, 69, 73–74, 157, 468, 536, 542, 575, 609, 637

- openbare scholen, instelling van, 54, 74, 268, 357, 407, 591, 617, 637

politie, bevoegdheid van, 90

recht, 55, 60–61, 94, 99, 100, 127

- codificatie van bestaand recht, 261, 348, 419, 453, 492, 537, 579, 611, 633
- overgangsbepalingen, 264, 351, 468, 469, 502, 506–507, 516, 519, 638
- privaatrecht, 146
- rechtseenheid, 56, 88, 120, 127

rechten en vrijheden, 71, 100, 127, 189, 190, 283–284, 417, 547, 595, 619

- afschaffing of wijziging van het staatsbestuur, recht van het volk op, 190, 191
- contractsvrijheid, 119, 547
- drukpers, vrijheid van, 54, 60, 67, 69, 73–74, 86, 94, 117, 120, 128, 157, 174, 189, 271, 284, 405, 418, 591, 617, 619
- eigendomsrechten, 54, 69, 73, 119, 121, 127, 148, 149, 156, 189, 261, 284, 348, 356, 363, 381, 406, 417, 419, 468, 473–474, 501
- – eigendom, vrijheid van, 156, 283, 381, 417, 471–472
- – onteigening, 53, 69, 73, 148, 149, 151, 175, 190, 407–408, 420, 471–474, 579, 611, 633
- expressie, vrijheid van, 54, 73, 117, 120, 128, 157
- gelijkheid, 53, 69, 72, 117, 121, 127, 514
- godsdienstvrijheid, 54, 69, 73, 120, 148, 156, 189, 232, 268, 285, 356, 382, 405, 418, 472–473, 501, 512, 515, 519, 522, 541
- habeas corpus, 53, 69, 72, 116, 190, 201, 240, 261, 284, 320–321, 348, 381, 402–403, 419, 420, 434, 472, 501, 519, 537, 579, 580, 611, 633, 634

- handel, vrijheid van, 512
- huisrecht, 53, 69, 72–73, 148, 156, 406, 420, 472, 501, 519, 580, 611, 634
- huwelijk, 156
- leven, recht op, 99, 148
- machtscheiding, 63, 75, 101–102, 128, 272, 406
- meningsuiting, vrijheid van, 117, 128, 284, 406–407, 418, 432
- ondernemen, vrijheid van, 270, 364, 405, 421, 471
- onvervreembaarheid van rechten, 127
- persoonlijke vrijheid, 53, 72, 155
- petitie, recht van, 54, 57, 64, 69, 74, 77, 120, 158, 164, 190, 271, 284, 406, 418, 439, 441, 465, 467, 472, 501, 519, 578, 610, 619
- postgeheim, 54, 69, 74, 634
- processuele beginselen en rechten, 53, 69, 72–73, 117, 128
  - aanklacht, 53, 69, 72
  - borgtocht, 116–117, 127
  - reguliere rechtsgang, 53, 69, 72, 114, 127–128, 148
  - wrede of ongebruikelijke straffen, verbod op, 61
- rechten van de onschuldige, 128
- terugwerkende kracht, verbod op wetten met, 55, 70, 91, 128
- vereniging, vrijheid van, 54, 74, 120, 158
- vergadering, vrijheid van, 54, 69, 74, 158, 406, 418, 619
- volksoevereiniteit, 71, 99, 101, 127, 189, 190, 209, 216, 284–285, 293, 381–382, 417, 418, 423, 427, 453, 502, 507, 531, 561, 603, 625
- vrijheid en veiligheid van persoon, 127
- rechterlijke macht**, 55, 59, 61, 63, 67, 75, 85, 93, 94, 102, 114, 161, 201, 206, 236, 255, 260, 315, 333, 338, 347, 376, 400–401, 429, 440, 449, 472, 490, 508, 516, 521, 524, 537, 579, 582, 611, 612, 633
- beloning, 87, 115–116, 118–119, 352, 401, 450, 558, 601, 624
- juries, 60, 67, 86, 94, 168, 175
  - jurisdictie, 232, 251, 261–263, 310, 333, 348–350, 402, 450–452, 490–493, 496–497, 507–509, 524, 538, 579, 581, 602, 611, 612, 633, 634
    - beperkingen van, 450
    - in beroep, 401, 451
    - wederzijdse erkenning van vonnissen, 261, 348, 491, 508
  - lokale rechterlijke ambtenaren, 115
  - procureur generaal, 113, 115–116, 232–233, 250–251, 263–264, 277–278, 305, 311, 321, 330, 344, 350–351, 379, 402, 494–496, 525, 582, 612, 634, 635
  - rechterlijke districten, 87
  - rechters, 60, 67, 87
    - afzetting, 60, 67, 87, 114
    - benoeming of verkiezing, 60, 67, 86–87, 113–115
    - incompatibiliteiten, 60, 87, 115
  - rechtscolleges, 59, 67, 85, 151, 161, 167–169, 333, 401, 508
    - beroepsinstantie, 60, 67, 86–87, 115, 118–119, 168, 169
    - buitengewone rechtscolleges, verbod op, 59, 67, 85–86
    - hof van arbitrage, 114–115
    - hoogste rechtscollege, 59, 67, 86–88, 116, 222, 230, 232, 245, 250–251, 261, 272, 276, 299–300, 305, 307, 309–311, 330, 334–335, 344, 347–348, 353–356, 372, 376–377, 393, 401–402, 431, 432, 440, 448, 452, 483, 492, 508–509, 515, 522, 525, 538, 580, 624
      - als beroepsinstantie, 263, 350, 493–494, 509, 525, 538, 581, 582, 612, 634
      - rechters, 115, 401
    - aantal, 261–262, 348, 401, 492–493, 508
    - afzettingsprocedure, 402, 539, 582, 613, 635
    - ambtsperiode, 493
    - benoeming, 60, 67, 86, 93, 231, 262, 349, 402, 452, 490, 494–495, 508, 524, 538, 539, 581, 612, 634, 635

- incompatibiliteiten, 115
- voorwaarden, 262, 348–349, 490–491, 493–495, 508, 524
- lagere rechtscolleges, 115, 264, 290–291, 334, 338, 339, 341, 347–348, 351, 354, 401, 441, 451, 459, 464, 488, 509, 538, 582, 612
- militaire rechtscolleges, 68, 87, 169, 267, 355–356, 401, 452, 453, 492
- plaatselijke rechtscolleges, 115, 261, 266, 353, 450, 491
- samenstelling van de rechtscolleges, 115–116
- rechtszaken, 115, 206, 508, 537, 538, 580, 611, 634
- verhouding tot de andere machten, 114, 116, 232, 310, 402, 434, 437, 451, 452, 493, 508–509, 524
- afscheiding van bestuurlijke organen, 114, 260, 347, 450
- rechtscolleges: zie rechterlijke macht, 481**
- rekenkamer, president van de,** 203, 231, 248, 250–252, 328, 330–332, 481, 506–507, 522, 539, 585, 614, 636
- religie,** 90, 267, 356, 417–419, 472–473, 536, 541, 575, 583, 609, 613, 635
- staatsgodsdienst, 42–43
- ridderorde,** 155, 530, 558–559, 601, 624
- sociale zekerheid**
- armen, toezicht op, 285, 359, 382, 407, 421, 422, 536, 542, 575, 591, 609, 617, 637
- staat, onafhankelijkheid van,** 53, 67, 90, 359–360, 422, 511, 512, 556
- staat, onderscheidingsteken van de,** 53, 91, 114
- staat, soevereine rechten van,** 43, 63, 101
- mijnbouw, 115, 590, 616
- munt, 43, 56, 65, 82, 110, 113, 200, 249, 263, 328, 329, 350, 397, 422, 429, 436, 474, 514, 515, 519, 522, 530, 539, 558, 584, 601, 613, 614, 624, 635
- staats- en bestuursinstellingen,** 146, 149, 151
- ambtenaren, 53, 69, 72, 75, 100–101, 128, 158, 159, 162, 167
- staatsbestuur,** 42, 45, 145, 166
- financiën, 43, 60, 94
- begroting, 57, 64, 89, 146
- belastingperiode, 53, 57, 64, 89
- inkomsten, gewoon en buitengewoon, 57, 64, 89
- lagere overheden, 55, 60, 61, 63, 68, 75–76, 88, 94
- plaatselijk bestuur, 68, 210–211, 213–215, 218–220, 222, 234, 242–247, 254, 259, 266, 270, 287–288, 291–293, 295–297, 299, 313, 337, 344, 353, 360, 362, 370, 372, 397, 399, 404, 408, 434, 437, 445, 446, 451, 467–469, 484, 486, 489, 507, 516, 524, 534, 540, 541, 572, 588–590, 607, 615, 616, 631, 637
- plaatselijke ambtenaren, 68, 88, 171
- provinciale of nationale parlementen, 68
- provinciale onderverdelingen, 63, 71
- toezicht op lokaal bestuur, 60, 68–69, 88
- rechtszaken tegen de staat, 75
- verhouding federatie - deelstaat, 43–45
- vorm van, 55
- democratie, 209, 285, 418
- monarchie of keizerrijk, 56, 511, 512, 519, 520, 527, 548, 552–556, 596, 598, 599, 619, 621–623
- republiek, 567, 605, 629
- staatsstructuur,** 42, 101
- confederatie, 42, 44–45
- stemrecht,** 142, 162, 190, 209, 259, 286, 290, 344–345, 383, 408, 424, 475–476, 520, 573, 608
- bezit, 535, 573, 608
- burgerschap, 92, 209
- leeftijd, 100–101, 194, 209, 286, 424, 475
- religie, 476
- uitsluiting, eigenschappen die leiden tot, 162, 194–195, 210, 286, 407, 425, 476
- woonplaats, 194, 209, 286, 424, 475–476

- taal**, 54, 74–75, 158
- andere talen, 359
  - officiële taal, 514, 520
- territoriale organisatie**, 63, 71, 100, 101, 153, 200, 202–203, 520, 619
- grenzen, 53, 63, 71, 81, 82
  - hoofdstad, 55, 70, 91
- uitvoerende macht**, 55, 65, 80, 102, 106, 109, 113, 149, 159, 222, 225, 230–233, 247, 250–253, 256, 272–273, 277–278, 299–302, 305, 310, 312, 314–315, 326, 330, 331, 333, 339, 341, 343–346, 360–361, 368, 370–373, 379, 387, 393, 400–401, 404, 429, 431, 432, 437, 439, 440, 443–449, 451, 452, 457, 458, 463–468, 476, 480–481, 515, 521, 524, 558, 572, 584, 601, 613, 624, 635
- bestuursorganen, 203, 316, 481–482
  - bevoegdheden, 56, 58, 63, 83–85, 149, 150, 159, 216, 223, 234–236, 238–239, 241, 247–249, 252–253, 302, 313–315, 317–319, 322, 326–328, 331, 332, 396, 400, 405–406, 434, 435, 463, 464, 480–482, 487–489, 492, 504–507, 509–510, 515, 516, 522, 524, 530, 531, 534–537, 539–542, 558–559, 572, 575–578, 588, 590, 592, 601, 607–610, 615, 616, 618, 624, 625, 631, 632, 637
  - afzetting, bevoegdheid tot, 236–237, 316
  - amnestie, gratie, 56, 59, 65–66, 82, 85, 160, 515, 522, 531, 559, 601, 624
  - benoemingen, bevoegdheid tot, 55, 81, 150, 159, 166, 168, 236–237, 239–241, 316, 319–321, 358, 397–399, 401–402, 404, 433–436, 438, 445, 448, 451, 463, 464, 477–479, 481, 487, 505, 508, 515, 516, 521, 525, 530, 534, 535, 538, 558, 560–561, 564, 573, 582, 585, 590, 601, 602, 604, 608, 612, 614, 624, 625, 627, 632, 636, 642
  - – – vacatures, opvullen van, 397, 478
  - – – bijeenroepen van het wetgevend orgaan, 56, 65, 82, 112–113, 165
  - – – budgetrecht, 113, 119, 147
  - – – buitenlandse zaken, controle over, 231–232, 239, 241, 319, 321–322, 398, 436, 437, 462, 479–480, 521, 530, 557–558, 600, 624
  - – – verdragen, 42, 44, 56, 65, 81–82
  - – ontbinding van het wetgevend orgaan, 56, 65, 82, 144, 166, 522, 625
  - – oorlogsverklaring, bevoegdheid tot, 42, 56, 65, 81–82, 231, 241, 321, 398, 479–480, 524, 530, 557, 600, 624
  - – rechterlijke bevoegdheden, 113, 114
  - – strijdkrachten, opperbevel der, 56, 65, 81–82, 109, 159, 239, 319, 397–398, 434, 480, 505, 521, 530, 558, 601, 624
  - – verdagen van het wetgevend lichaam, 56, 65, 82, 165
  - – wetgevende bevoegdheden, 63, 102, 159, 161, 227–229, 238, 307, 318, 396–397, 434, 462, 479, 489–490, 503, 523, 524, 569–570, 606, 630
  - – – bekrachtiging van wetten, 56, 65, 82, 111–113, 148
  - – – maatregelen van bestuur, 55–56, 65, 81, 109, 238, 318
  - – – recht van initiatief, 111, 161, 241, 322, 436, 479, 483, 503, 505, 522, 525, 531, 559–560, 567, 602, 605, 625, 629
  - – – vetorecht, 65, 111–112, 560, 602, 625
  - – collegiaal bestuur, 149, 166, 233, 237, 312, 317, 393, 395, 432, 461
  - – koning, 53, 55–56, 58, 66, 75, 80–81, 83–84, 87, 92, 106, 113, 150
  - – afstamming, 65–66, 80, 106–107
  - – civiele lijst, 56, 65, 83, 146, 160
  - – domein, 108
  - – koninklijke goedkeuring, 111, 151
  - – koninklijke huishouding, 109
  - – landgoed, 513, 522, 528, 551, 597, 621
  - – onschendbaarheid, 55, 65, 81, 107–108, 154, 520
  - – opvolging, 55–56, 65–66, 80, 83–84, 106–107, 109, 154, 513, 520, 527, 548, 596, 619

- regentschap, 56, 66, 83–84, 108, 114, 154, 173, 513, 515, 520, 528, 529, 553, 598, 622
- leden, 109, 207, 215, 233, 235, 237–238, 248, 312, 314–315, 317, 328, 393, 399, 432, 461
- beloning, 149, 242, 322, 433, 476–477, 522, 528, 551, 597, 621
- benoeming, 149, 150, 231, 242, 322, 393, 461, 477–478, 497
- herkiesbaarheid, 233, 235, 312, 314, 395, 461
- meerdere ambten tegelijkertijd, bekleeden van, 233, 312
- onbekwaamheid tot lidmaatschap, 149, 233, 312, 394–395, 432
- onschendbaarheid of vrijwaring, 311–312, 398–399, 437, 496, 624
- recht om vergaderingen van het wetgevend orgaan bij te wonen, 58, 66, 84–85, 113, 144, 150
- verantwoordelijkheid, 59, 66, 85, 93, 109–110, 118, 128, 154, 166, 167, 175, 190, 207, 242, 322, 323, 398–399, 402, 433, 437, 490, 525, 602
- verkiezing, 233–235, 312–315, 394–395, 432, 486–487, 504
- voorwaarden, 58, 66, 84, 233, 312, 337, 394, 461, 476–477, 486–487, 505, 521
- zittingsperiode, duur van de, 235, 314, 393–394, 432, 461, 478–479, 504
- ministers, 55, 59, 61, 64–66, 81, 84, 86, 93, 94, 113, 479, 511, 515
- presidentieel systeem, 504
- raad van state, 505, 515, 521, 522, 525, 529, 530, 554–555, 560–561, 599, 602, 622, 623, 625
- regeringszetel, 160, 172, 237, 317, 388, 432, 551, 597, 621
- staatshoofd, 55, 58, 65, 75, 80, 92, 102, 113, 504, 520, 527, 529, 548, 596, 619
- bevoegdheden, 55–56, 60, 65, 81–83, 113
- verhouding tot de andere machten, 109, 112–113, 166, 167, 203, 240, 309, 320, 322, 398, 446, 450
- verplichtingen, 113, 159
- regeringsverklaring, 150
- verkiezingen**, 57, 63–64, 78–79, 102, 103, 194, 196, 207–208, 210, 213, 254, 258–259, 273, 287, 291, 337, 340, 342, 344, 346, 354, 370–371, 373, 385, 386, 399–401, 408, 426, 438, 440, 450, 454, 464, 466, 467, 475, 535, 632, 638–640, 642
- betwisting van, 212, 255, 259, 289–290, 338, 339, 345, 640
- kiescollege, 102, 103, 143
- stemgerechtigden, registratie van, 103–104, 143
- stemprocedure, 103, 194, 211–212, 215, 220–221, 273, 288–290, 297–298, 370, 385, 408, 426, 455, 640
- stembiljet, 103, 196–197, 211–213, 220–221, 288–290, 293, 297–298, 454–456
- verkiezingsdag, 56, 65, 82, 102–103, 196, 207, 255, 283, 290, 338, 457
- verkiezingsresultaten, 103, 196–198, 212, 273, 289, 370, 408–409, 438, 455, 466, 467, 640, 641
- verkiezingen, grondbeginselen van**, 68, 103
- directe verkiezingen, 60, 68, 88, 259, 344
- geheime verkiezingen, 211, 289, 408, 426
- meerderheidsprincipe, 103
- vertegenwoordiging**, 101–103, 284–285, 381, 418
- wetgevende macht**, 55, 57, 63, 75–76, 102, 105, 110, 215–216, 222, 226, 237, 239–240, 245–247, 249–253, 255–256, 261–272, 277–278, 284, 293, 299, 305, 314–322, 324–326, 329–333, 335, 337, 339–344, 346, 348, 350–356, 358–365, 367–369, 373–377, 379, 387, 397–402, 404–408, 419, 427, 430, 432–437, 440, 442–452, 457, 462, 466–468, 482, 502, 514–516, 520, 522, 523, 527, 528, 531, 550–

- 554, 566, 596–598, 605, 620–622, 624, 625, 629, 633, 637, 638
- bijeenroepen, 56, 61, 65–66, 82–83, 105, 112–113
- derde huis of kamer, en verder, 141, 146
- bevoegdheden, 161, 503–504, 525
  - bevoegdheid tot benoemingen, 231
  - budgetrecht, 146, 147, 170
  - interpellatie, 167
  - plaatselijke verordeningen, 148, 163, 165
  - ratificatie van verdragen, 479–480, 558, 600, 624
  - toewijzing van fondsen, 146, 147
  - wetgeving, 146
  - aanneming van wetsontwerpen, 164
    - meerderheden, 145
    - afkondiging, 148, 511
    - behandeling van wetsontwerpen, 151, 163
    - belasting of belastingwetgeving, 53, 89, 146, 170
    - recht van initiatief, 161
- leden, 161
- beloning, 145
- herkiesbaarheid, 143
- incompatibiliteiten, 143, 162, 163
- onschendbaarheid, vrijwaring, 165, 166, 525
- verkiezing, 142–144, 163
- verplichte aanwezigheid, 145, 225, 305
- zittingsperiode, duur van de, 143, 163
- procedures
  - commissies, 224–226, 231, 304, 306, 431
  - moties, 145, 164
  - ontbinding, 144
  - parlementaire handelingen
    - publicatie van, 145
    - quorum, 144, 164
    - stemmen, 54, 145, 164
  - zittingen, openbare, 164, 226, 305–306, 390, 430, 431
  - zittingsperiode, duur van de, 144, 165
  - zittingsperiode, eerste, 144
  - eerste kamer, 58, 79–80, 205, 216, 230, 238, 250, 272, 293, 314, 318, 330, 368–370, 388, 391
  - bevoegdheden, 57, 77, 200–203, 225, 230, 232, 234–236, 240–241, 249, 251, 272, 304, 309, 313–314, 316, 322, 328, 329, 394, 405, 408–409, 429–432, 435, 457, 458, 461, 463, 483, 505–506, 509–510, 523, 623, 630, 636
  - benoemingen, bevoegdheid tot, 201, 203, 233, 239, 242, 249, 253, 262–264, 268, 312, 320, 323, 328, 332, 349–351, 358, 429, 430, 463, 478, 524, 555, 598, 599, 621, 622
  - benoemingen, goedkeuring van, 236–237, 240–241, 250, 252, 269, 316, 321, 329, 331, 359
  - budgetrecht, 58, 90, 247–248, 250, 326, 327, 330, 429, 435, 439, 444, 448, 463
  - fondsen, toewijzing van, 201–202, 232, 239, 319, 480, 485–486, 506, 534, 601, 624
  - oorlogsverklaring en sluiten van vrede, 200, 231, 241, 321, 398, 429, 479–480, 504, 524
  - plaatselijke verordeningen, 76–77, 632
  - ratificatie van verdragen, 231–232, 241, 398, 429, 436, 437, 504
  - rechtsprekende taken, 59
  - wetgeving, 205, 229–230, 273, 369, 388, 429, 502–503, 515, 523, 538, 540, 568–569, 587, 605, 606, 615, 629, 630
  - aanneming van wetsontwerpen, 57, 77
    - meerderheden, 57, 76–77
    - afkondiging, 570, 607, 630
    - behandeling van wetsontwerpen, 226, 229–230, 272, 306, 308–309, 368, 391–392, 431, 459, 482–483, 503, 533, 567, 605, 629

- bekrachtiging van wetten, 229–230, 307–309
- belasting of belastingwetgeving, 55, 75, 480, 484–485, 507, 539, 570, 584, 607, 613, 630, 632, 635
- beperkingen, 230, 309, 431, 523
- kracht van wet krijgen, 230, 309
- recht van initiatief, 55, 75, 228–229, 307, 368, 408, 430, 534
- leden, 57–58, 76, 79, 198, 218, 222–223, 225, 295, 299–303, 305, 388–389, 428, 525, 532, 565, 604, 626, 628
- aanwezigheid, verplichte, 198–199, 223, 225–226, 305, 392, 457, 458
- ambtshalve, 58, 80, 194, 483–484, 565, 604, 627
- beloning, 80, 199, 216, 293–294, 388, 428, 504, 533, 564, 604, 627
- benoeming, 58, 388–389, 482, 502–503, 516, 532, 562, 603, 642
- herkiesbaarheid, 222, 301, 389, 428, 504
- incompatibiliteiten, 57, 76, 203, 217, 224, 255, 294–295, 304, 337, 388, 427, 503, 523, 532, 565, 604, 627, 631
- meerdere ambten tegelijkertijd, bekleeden van, 198, 201, 217, 427
- onschendbaarheid, vrijwaring, 57, 77–78, 205, 224, 304, 311–312, 393, 402, 431, 496, 628
- verkiezing, 79, 197, 218, 220, 222–223, 295, 297, 299, 301–302, 456, 457, 475, 484, 536, 626, 641
- voorwaarden, 58, 79–80, 217–218, 294–295, 337, 391, 427, 483–484, 502–503, 523, 532, 640
- voorzitter van de eerste kamer, 57, 76
- zittingsperiode, duur van de, 56, 58, 79, 82, 222–223, 301–302, 388, 428, 483–484, 504, 515, 516, 523, 532, 627, 638
- procedures, 57, 78, 205, 226, 230, 306, 390, 430, 503, 523, 524, 533, 565–566, 604, 605, 628
- commissies, 57, 76, 198–200, 203–205, 229, 321, 389–390, 393, 428, 430, 432, 457, 642
- functionarissen, verkiezing van, 200, 223–224, 303–304, 389, 503, 516, 523, 524, 533, 565, 604, 628
- moties, 57, 76–77
- ontbinding, 429, 504, 533, 566, 605, 628, 638
- parlementaire handelingen
  - publicatie van, 172
- quorum, 76, 77, 205, 223, 225–226, 303, 305, 390, 392, 430, 566, 605, 628
- stemmen, 57, 77
- zittingen, openbare, 57, 76, 205, 628
- zittingsperiode, duur van de, 216, 294, 390, 504, 516, 523, 566, 605, 628
- officiële zetel, 65, 225, 237, 304, 317, 388, 392, 428, 458
- structuur
  - eenkamer-, 63, 102, 200
  - tweekamer-, 430, 458, 561, 603, 625
  - tweede kamer, 57, 63, 78, 216, 250, 272, 293, 314, 325, 330, 388, 391–392, 398, 429
  - bevoegdheden, 57, 64, 77, 110, 120, 230, 232, 235–236, 240, 249, 251, 272, 309, 314–316, 328, 329, 394, 405, 409, 430–432, 623, 627, 630, 636
  - benoemingen, bevoegdheid tot, 58, 64–65, 90, 429, 430, 555, 598, 599, 621, 622
  - benoemingen, goedkeuring van, 250
  - budgetrecht, 55, 58, 75, 90, 110, 247–248, 250, 326–327, 330, 429, 435, 439, 444, 448, 463, 522
  - fondsen, toewijzing van, 239, 319, 601, 624
  - oorlogsverklaring en sluiten van vrede, 64, 241, 321, 398, 429
  - plaatselijke verordeningen, 76–77, 632
  - ratificatie van verdragen, 64, 241,

- 398, 429, 436, 437
- rechtsprekende taken, 59, 110
  - wetgeving, 55, 63, 75, 273, 368–369, 388, 408, 429, 540, 587, 615
  - aanneming van wetsontwerpen, 57, 64, 77, 111
  - meerderheden, 57, 64, 76–77, 111
  - afkondiging, 570, 607, 630
  - behandeling van wetsontwerpen, 226–228, 272, 306–307, 391, 431, 459, 567, 605, 629
  - bekendmaking van wetten, 113
  - bekrachtiging van wetten, 430, 431
  - belasting, belastingwetgeving, 53, 89, 110, 112, 118, 570, 584, 607, 613, 630, 632, 635
  - beperkingen, 230, 309, 431
  - kracht van wet krijgen, 111–112, 114, 216, 230, 293–294, 309, 388, 428
  - recht van initiatief, 55, 63, 75, 110, 226–227, 230, 306–309, 568–569, 606, 629
  - leden, 57, 64, 76, 78, 102, 105, 218, 222–223, 225, 295, 299–303, 305, 388–389, 428, 565, 604, 626, 628
  - ambtshalve, 565, 604, 627
  - beloning, 58, 79, 564, 604, 627
  - benoeming, 388–389
  - herkiesbaarheid, 222, 301, 389, 428
  - incompatibiliteiten, 57, 76, 217, 224, 255, 294–295, 304, 337, 388, 427, 562, 565, 603, 604, 627
  - meerdere ambten tegelijkertijd, bekleeden van, 217, 427
  - onschendbaarheid, vrijwaring, 57, 64, 77–78, 105, 224, 304, 311–312, 393, 402, 431, 628
  - verkiezing, 57, 63, 78, 218, 222–223, 295, 299, 301–302, 456, 457, 561, 575, 603, 609, 626, 639, 641
  - verplichte aanwezigheid, 111, 223, 392, 457, 458
  - voorwaarden, 57–58, 78, 217–218, 294–295, 337, 391, 427, 562, 603, 626, 640
  - voorzitter van de tweede kamer, 57, 64, 76, 105
  - zittingsperiode, duur van de, 58, 64, 78–79, 82, 222–223, 301–302, 339, 388, 390, 428, 563, 593, 603, 618, 626, 638
  - procedures, 57, 78, 111, 226, 306, 390, 430, 563, 565–566, 603–605, 626, 628
  - commissies, 57, 64, 76, 163, 224–226, 228, 304, 306, 321, 389–390, 393, 428, 430–432, 457, 642
  - eerste/constitutieve zittingsperiode, 105, 112
  - functionarissen, verkiezing van, 223–224, 303–304, 389
  - moties, 57, 76–77
  - ontbinding, 102, 429, 566, 605, 628, 638
  - openbare zittingen, 57, 64, 76, 226, 305–306, 390, 430, 431, 567, 605, 628
  - quorum, 76, 77, 223, 303, 390, 392, 430, 566, 605, 628
  - stemmen, 57, 64, 77
  - zittingsduur, 102, 216, 294, 566, 605
  - verenigde vergaderingen, 56, 83–84
  - verhouding tot de andere machten, 58–59, 66, 85, 112, 116, 203, 216–217, 293, 387

Index français

- ambassadeurs**, 42, 231
- appareil de l'état ou dispositif administratif**, 146, 149, 151
- fonctionnaires, 53, 69, 72, 75, 100–101, 128, 158, 159, 162, 167
- bien-être social**
- contrôle des pauvres, 285, 359, 382, 407, 421, 422, 536, 542, 575, 591, 609, 617, 637
- chevalerie**, 155, 530, 558–559, 601, 624
- circonscription électorale**, 57, 78, 102, 193, 209–211, 213, 285, 287, 291, 385, 388–389, 423, 424, 426, 464, 573, 608, 625, 639
- citoyenneté**, 55, 70, 72, 100–101, 110, 117, 155, 383, 619
- perte de, 72, 100, 155
- commerce**, 87, 148, 159, 169, 514
- commissaire général aux comptes**, 203, 231, 248, 250–252, 328, 330–332, 481, 506–507, 522, 539, 585, 614, 636
- constitution**, 61, 93, 203–205, 207, 630
- amendement, 60, 92, 272, 285, 368, 408, 423, 453, 464, 542, 591, 617, 637
  - – constitutional convention, 71
  - fundamental principles, 39, 53, 57, 63, 75–76, 99, 127–128
  - révision constitutionnelle, 84, 119, 151, 173
  - statut légal, 92
- cours : voir judiciaire**, 481
- débiteurs**, 119, 249, 323, 329, 403–404, 429, 442, 484, 514, 520, 539, 584, 613, 635
- droits**, 71, 100, 127, 189, 190, 283–284, 417, 547, 595, 619
- doit de vivre, 99, 148
  - droit de pétition, 54, 57, 64, 69, 74, 77, 120, 158, 164, 190, 271, 284, 406, 418, 439, 441, 465, 467, 472, 501, 519, 578, 610, 619
  - droit de propriété, 54, 69, 73, 119, 121, 127, 148, 149, 156, 189, 261, 284, 348, 356, 363, 381, 406, 417, 419, 468, 473–474, 501
  - – déposition, 156, 283, 381, 417, 471–472
  - – expropriation, 53, 69, 73, 148, 149, 151, 175, 190, 407–408, 420, 471–474, 579, 611, 633
  - droit du peuple d'abolir ou d'altérer le gouvernement, 190, 191
  - droits légaux, 53, 69, 72–73, 117, 128
  - – cruel or unusual punishment, prohibition of, 61
  - – mise en accusation et information, 53, 69, 72
  - – mise en liberté sous caution, 116–117, 127
  - – procès équitable, 53, 69, 72, 114, 127–128, 148
  - égalité, 53, 69, 72, 117, 121, 127, 514
  - habeas corpus, 53, 69, 72, 116, 190, 201, 240, 261, 284, 320–321, 348, 381, 402–403, 419, 420, 434, 472, 501, 519, 537, 579, 580, 611, 633, 634
  - illégalité des lois à effet rétroactif, 55, 70, 91, 128
  - inaliénabilité des droits, 127
  - innocent, rights of, 128
  - inviolabilité du domicile, 53, 69, 72–73, 148, 156, 406, 420, 472, 501, 519, 580, 611, 634
  - liberté d'association, 54, 74, 120, 158
  - liberté d'entreprendre, 270, 364, 405, 421, 471
  - liberté d'expression, 54, 73, 117, 120, 128, 157
  - liberté de contracter, 119, 547
  - liberté de la presse, 54, 60, 67, 69, 73–

- 74, 86, 94, 117, 120, 128, 157, 174, 189, 271, 284, 405, 418, 591, 617, 619
- liberté de parole, 117, 128, 284, 406–407, 418, 432
  - liberté de religion, 54, 69, 73, 120, 148, 156, 189, 232, 268, 285, 356, 382, 405, 418, 472–473, 501, 512, 515, 519, 522, 541
  - liberté de réunion, 54, 69, 74, 158, 406, 418, 619
  - libertés et sécurité de la personne, 127
  - libertés individuelles, 53, 72, 155
  - mariage, 156
  - privacy of mail, 54, 69, 74, 634
  - séparation des pouvoirs, 63, 75, 101–102, 128, 272, 406
  - souveraineté populaire, 71, 99, 101, 127, 189, 190, 209, 216, 284–285, 293, 381–382, 417, 418, 423, 427, 453, 502, 507, 531, 561, 603, 625
  - trade, freedom of, 512
- droits de vote**, 142, 162, 190, 209, 259, 286, 290, 344–345, 383, 408, 424, 475–476, 520, 573, 608
- âge, 100–101, 194, 209, 286, 424, 475
  - citoyenneté, 92, 209
  - éléments disqualificateurs, 162, 194–195, 210, 286, 407, 425, 476
  - lieu de résidence, 194, 209, 286, 424, 475–476
  - propriété, 535, 573, 608
  - religion, 476
- droits fondamentaux : voir droits**, 99, 120, 189, 190, 206, 260–261, 283–285, 348, 359, 363, 381, 403, 417, 424, 450, 471, 491, 511, 519, 520, 524, 537, 579, 580, 583, 611, 613, 633–635
- droits souverains de l'état**, 43, 63, 101
- droit de battre monnaie, 43, 56, 65, 82, 110, 113, 200, 249, 263, 328, 329, 350, 397, 422, 429, 436, 474, 514, 515, 519, 522, 530, 539, 558, 584, 601, 613, 614, 624, 635
  - privilèges d'exploitation minière, 115, 590, 616
- économie**, 61, 94
- éducation**, 54, 61, 69, 73–74, 157, 468, 536, 542, 575, 609, 637
- common schools, establishment of, 54, 74, 268, 357, 407, 591, 617, 637
- église**, 157, 407, 467, 468
- autonomie de l'église/des églises, 73
  - séparation de l'église et de l'état, 73, 268, 356, 418
- élection, éligibilité**, 64, 103, 142, 162, 190, 213, 255, 265–267, 291, 338, 344, 352–354, 371, 383, 386–387, 396, 399, 402, 407–409, 438, 441, 463, 464, 514, 520, 547–548, 595, 596, 640
- âge, 64, 142, 162, 196, 198, 213, 259, 265, 267, 291, 345, 353, 354, 386
  - citoyenneté, 64, 100–101
  - disqualification, 64, 103, 142, 215, 259, 345, 476, 502, 520
  - lieu de résidence, 64, 142, 162, 196, 198, 259, 345
  - propriété, 213, 259, 291, 386
  - race, appartenance ethnique, 142, 162
- élections**, 57, 63–64, 78–79, 102, 103, 194, 196, 207–208, 210, 213, 254, 258–259, 273, 287, 291, 337, 340, 342, 344, 346, 354, 370–371, 373, 385, 386, 399–401, 408, 426, 438, 440, 450, 454, 464, 466, 467, 475, 535, 632, 638–640, 642
- comité électoral, 102, 103, 143
  - contestation, 212, 255, 259, 289–290, 338, 339, 345, 640
  - inscription électorale, 103–104, 143
  - jour de l'élection, 56, 65, 82, 102–103, 196, 207, 255, 283, 290, 338, 457
  - procédure de vote, 103, 194, 211–212, 215, 220–221, 273, 288–290, 297–298, 370, 385, 408, 426, 455, 640
  - – scrutin, 103, 196–197, 211–213, 220–221, 288–290, 293, 297–298, 454–456
  - résultats électoraux, 103, 196–198, 212, 273, 289, 370, 408–409, 438, 455, 466, 467, 640, 641
- exécutif**, 55, 65, 80, 102, 106, 109, 113, 149, 159, 222, 225, 230–233, 247, 250–253, 256, 272–273, 277–278, 299–302,

- 305, 310, 312, 314–315, 326, 330, 331, 333, 339, 341, 343–346, 360–361, 368, 370–373, 379, 387, 393, 400–401, 404, 429, 431, 432, 437, 439, 440, 443–449, 451, 452, 457, 458, 463–468, 476, 480–481, 515, 521, 524, 558, 572, 584, 601, 613, 624, 635
- chef de l'état, 55, 58, 65, 75, 80, 92, 102, 113, 504, 520, 527, 529, 548, 596, 619
  - compétences, 55–56, 60, 65, 81–83, 113
  - conseil d'état, 505, 515, 521, 522, 525, 529, 530, 554–555, 560–561, 599, 602, 622, 623, 625
  - exécutif pluriel, 149, 166, 233, 237, 312, 317, 393, 395, 432, 461
  - executive agencies, 203, 316, 481–482
  - lien avec les autres branches, 109, 112–113, 166, 167, 203, 240, 309, 320, 322, 398, 446, 450
  - membres, 109, 207, 215, 233, 235, 237–238, 248, 312, 314–315, 317, 328, 393, 399, 432, 461
  - cumul des mandats, 233, 312
  - droit d'assister aux séances du corps législatif, 58, 66, 84–85, 113, 144, 150
  - durée de mandat, 235, 314, 393–394, 432, 461, 478–479, 504
  - élection, 233–235, 312–315, 394–395, 432, 486–487, 504
  - immunité ou indemnité, 311–312, 398–399, 437, 496, 624
  - incapacité de servir, 149, 233, 312, 394–395, 432
  - nomination, 149, 150, 231, 242, 322, 393, 461, 477–478, 497
  - qualifications, 58, 66, 84, 233, 312, 337, 394, 461, 476–477, 486–487, 505, 521
  - rééligibilité, 233, 235, 312, 314, 395, 461
  - rémunération, 149, 242, 322, 433, 476–477, 522, 528, 551, 597, 621
  - responsabilité, 59, 66, 85, 93, 109–110, 118, 128, 154, 166, 167, 175, 190, 207, 242, 322, 323, 398–399, 402, 433, 437, 490, 525, 602
  - ministres, 55, 59, 61, 64–66, 81, 84, 86, 93, 94, 113, 479, 511, 515
  - monarque, 53, 55–56, 58, 66, 75, 80–81, 83–84, 87, 92, 106, 113, 150
  - consentement royal, 111, 151
  - cour royal, 109
  - demesne, 108
  - domaine, 513, 522, 528, 551, 597, 621
  - inviolabilité, 55, 65, 81, 107–108, 154, 520
  - lineage / descent, 65–66, 80, 106–107
  - liste civile, 56, 65, 83, 146, 160
  - régence, 56, 66, 83–84, 108, 114, 154, 173, 513, 515, 520, 528, 529, 553, 598, 622
  - succession, 55–56, 65–66, 80, 83–84, 106–107, 109, 154, 513, 520, 527, 548, 596, 619
  - pouvoirs, 56, 58, 63, 83–85, 149, 150, 159, 216, 223, 234–236, 238–239, 241, 247–249, 252–253, 302, 313–315, 317–319, 322, 326–328, 331, 332, 396, 400, 405–406, 434, 435, 463, 464, 480–482, 487–489, 492, 504–507, 509–510, 515, 516, 522, 524, 530, 531, 534–537, 539–542, 558–559, 572, 575–578, 588, 590, 592, 601, 607–610, 615, 616, 618, 624, 625, 631, 632, 637
  - ajourner le législatif, 56, 65, 82, 165
  - commandement des armées, 56, 65, 81–82, 109, 159, 239, 319, 397–398, 434, 480, 505, 521, 530, 558, 601, 624
  - contrôle des affaires étrangères, 231–232, 239, 241, 319, 321–322, 398, 436, 437, 462, 479–480, 521, 530, 557–558, 600, 624
  - traités, 42, 44, 56, 65, 81–82
  - convoquer le législatif, 56, 65, 82, 112–113, 165
  - dissoudre le législatif, 56, 65, 82, 144, 166, 522, 625
  - pouvoir de déclarer la guerre et de conclure la paix, 42, 56, 65, 81–82, 231, 241, 321, 398, 479–480, 524, 530, 557, 600, 624

- pouvoir de destitution, 236–237, 316
- pouvoir de grâcier, 56, 59, 65–66, 82, 85, 160, 515, 522, 531, 559, 601, 624
- pouvoir de nomination, 55, 81, 150, 159, 166, 168, 236–237, 239–241, 316, 319–321, 358, 397–399, 401–402, 404, 433–436, 438, 445, 448, 451, 463, 464, 477–479, 481, 487, 505, 508, 515, 516, 521, 525, 530, 534, 535, 538, 558, 560–561, 564, 573, 582, 585, 590, 601, 602, 604, 608, 612, 614, 624, 625, 627, 632, 636, 642
- pourvoir un poste vacant, 397, 478
- pouvoirs budgétaires, 113, 119, 147
- pouvoirs judiciaires, 113, 114
- pouvoirs législatifs, 63, 102, 159, 161, 227–229, 238, 307, 318, 396–397, 434, 462, 479, 489–490, 503, 523, 524, 569–570, 606, 630
- décrets ou ordonnance, 55–56, 65, 81, 109, 238, 318
- droit de veto, 65, 111–112, 560, 602, 625
- initiative des lois, 111, 161, 241, 322, 436, 479, 483, 503, 505, 522, 525, 531, 559–560, 567, 602, 605, 625, 629
- sanctioning of laws, 56, 65, 82, 111–113, 148
- responsabilités, 113, 159
- state of the government address , 150
- siège officiel, 160, 172, 237, 317, 388, 432, 551, 597, 621
- système présidentiel, 504

- gouvernement**, 42, 45, 145, 166
  - finances, 43, 60, 94
  - budget, 57, 64, 89, 146
  - période fiscale, 53, 57, 64, 89
  - revenue, ordinary and extraordinary, 57, 64, 89
  - forme de gouvernement, 55
  - démocratie, 209, 285, 418
  - monarchie ou empire, 56, 511, 512, 519, 520, 527, 548, 552–556, 596, 598, 599, 619, 621–623
  - république, 567, 605, 629
  - gouvernement régional, 55, 60, 61, 63, 68, 75–76, 88, 94
  - gouvernement municipal, 68, 210–211, 213–215, 218–220, 222, 234, 242–247, 254, 259, 266, 270, 287–288, 291–293, 295–297, 299, 313, 337, 344, 353, 360, 362, 370, 372, 397, 399, 404, 408, 434, 437, 445, 446, 451, 467–469, 484, 486, 489, 507, 516, 524, 534, 540, 541, 572, 588–590, 607, 615, 616, 631, 637
  - conseillers municipaux, 68, 88, 171
  - parlements de province ou d'état, 68
  - provincial subdivisions (counties etc), 63, 71
  - supervision of local government, 60, 68–69, 88
  - relations entre le fédéral et le régional, 43–45
  - suits against the state, 75
- groupes de population**
  - étrangers, 55, 70, 91, 92, 119, 172

- impôts**, 69, 89, 109, 118, 128
  - imposition, 54, 89, 119, 128, 202, 242, 245, 257, 260, 274, 323, 333, 341–342, 346, 366–367, 373, 397–398, 400, 403, 422, 429, 436, 439, 441–443, 480, 484–485, 487–488, 490, 506–507, 512, 519, 528, 537, 539, 578, 583, 584, 590, 610, 613, 617, 633, 635
  - tax equity, 118, 128
  - tax expenditures, 58, 90, 118–119
- indépendance de l'état**, 53, 67, 90, 359–360, 422, 511, 512, 556
- infrastructure**
  - routes, 146
  - service postal, 329, 429, 436
- insignes de l'état**, 53, 91, 114
- institutions et pratiques féodales**, 172, 269, 361, 406
  - droits seigneuriaux, 270, 362, 406, 419, 474, 501, 593, 618, 638
  - obligations féodales, 269, 361, 419

- primogéniture, 513, 520, 527, 548–550, 596, 620
- privilèges, 53–54, 89
- tenure féodale, 269–270

- judiciaire**, 55, 59, 61, 63, 67, 75, 85, 93, 94, 102, 114, 161, 201, 206, 236, 255, 260, 315, 333, 338, 347, 376, 400–401, 429, 440, 449, 472, 490, 508, 516, 521, 524, 537, 579, 582, 611, 612, 633
- judicial districts, 87
- juges, 60, 67, 87
- appointment or election, 60, 67, 86–87, 113–115
- incompatibility with other offices, 60, 87, 115
- removal, 60, 67, 87, 114
- jurisdiction, 232, 251, 261–263, 310, 333, 348–350, 402, 450–452, 490–493, 496–497, 507–509, 524, 538, 579, 581, 602, 611, 612, 633, 634
- d’appel, 401, 451
- limites, 450
- réciprocité de la jurisprudence, 261, 348, 491, 508
- jurys, 60, 67, 86, 94, 168, 175
- lien avec les autres branches, 114, 116, 232, 310, 402, 434, 437, 451, 452, 493, 508–509, 524
- distinction des corps administratifs, 114, 260, 347, 450
- local judicial officers, 115
- procès, 115, 206, 508, 537, 538, 580, 611, 634
- procureur général, 113, 115–116, 232–233, 250–251, 263–264, 277–278, 305, 311, 321, 330, 344, 350–351, 379, 402, 494–496, 525, 582, 612, 634, 635
- rémunération, 87, 115–116, 118–119, 352, 401, 450, 558, 601, 624
- tribunaux, 59, 67, 85, 151, 161, 167–169, 333, 401, 508
- composition of courts, 115–116
- cour d’appel, 60, 67, 86–87, 115, 118–119, 168, 169
- cour suprême, 59, 67, 86–88, 116, 222, 230, 232, 245, 250–251, 261, 272, 276, 299–300, 305, 307, 309–311, 330, 334–335, 344, 347–348, 353–356, 372, 376–377, 393, 401–402, 431, 432, 440, 448, 452, 483, 492, 508–509, 515, 522, 525, 538, 580, 624
- en tant que cour d’appel, 263, 350, 493–494, 509, 525, 538, 581, 582, 612, 634
- juges, 115, 401
- incompatibility with other offices, 115
- mandat, 493
- nombre, 261–262, 348, 401, 492–493, 508
- nomination, 60, 67, 86, 93, 231, 262, 349, 402, 452, 490, 494–495, 508, 524, 538, 539, 581, 612, 634, 635
- procédure de destitution, 402, 539, 582, 613, 635
- qualifications, 262, 348–349, 490–491, 493–495, 508, 524
- cours inférieures, 115, 264, 290–291, 334, 338, 339, 341, 347–348, 351, 354, 401, 441, 451, 459, 464, 488, 509, 538, 582, 612
- court of arbitration, 114–115
- interdiction des cours en service extraordinaire, 59, 67, 85–86
- tribunaux locaux, 115, 261, 266, 353, 450, 491
- tribunaux militaires, 68, 87, 169, 267, 355–356, 401, 452, 453, 492

- langue**, 54, 74–75, 158
- autres langues, 359
- langue officielle, 514, 520

- législatif**, 55, 57, 63, 75–76, 102, 105, 110, 215–216, 222, 226, 237, 239–240, 245–247, 249–253, 255–256, 261–272, 277–278, 284, 293, 299, 305, 314–322, 324–326, 329–333, 335, 337, 339–344, 346, 348, 350–356, 358–365, 367–369, 373–377, 379, 387, 397–402, 404–408, 419,

- 427, 430, 432–437, 440, 442–452, 457, 462, 466–468, 482, 502, 514–516, 520, 522, 523, 527, 528, 531, 550–554, 566, 596–598, 605, 620–622, 624, 625, 629, 633, 637, 638
- chambre basse, 57, 63, 78, 216, 250, 272, 293, 314, 325, 330, 388, 391–392, 398, 429
  - membres, 57, 64, 76, 78, 102, 105, 218, 222–223, 225, 295, 299–303, 305, 388–389, 428, 565, 604, 626, 628
  - cumul des mandats, 217, 427
  - durée de mandat, 58, 64, 78–79, 82, 222–223, 301–302, 339, 388, 390, 428, 563, 593, 603, 618, 626, 638
  - élection, 57, 63, 78, 218, 222–223, 295, 299, 301–302, 456, 457, 561, 575, 603, 609, 626, 639, 641
  - ex officio, 565, 604, 627
  - immunité, indemnité, 57, 64, 77–78, 105, 224, 304, 311–312, 393, 402, 431, 628
  - incompatibilité, 57, 76, 217, 224, 255, 294–295, 304, 337, 388, 427, 562, 565, 603, 604, 627
  - nomination, 388–389
  - présence obligatoire, 111, 223, 392, 457, 458
  - président de la chambre basse, 57, 64, 76, 105
  - qualifications, 57–58, 78, 217–218, 294–295, 337, 391, 427, 562, 603, 626, 640
  - rééligibilité, 222, 301, 389, 428
  - rémunération, 58, 79, 564, 604, 627
  - pouvoirs, 57, 64, 77, 110, 120, 230, 232, 235–236, 240, 249, 251, 272, 309, 314–316, 328, 329, 394, 405, 409, 430–432, 623, 627, 630, 636
  - affectation des fonds, 239, 319, 601, 624
  - déclarer la guerre et conclure la paix, 64, 241, 321, 398, 429
  - fonctions judiciaires, 59, 110
  - législation, 55, 63, 75, 273, 368–369, 388, 408, 429, 540, 587, 615
  - – – – impôt, loi fiscale, 53, 89, 110, 112, 118, 570, 584, 607, 613, 630, 632, 635
  - – – – initiative des lois, 55, 63, 75, 110, 226–227, 230, 306–309, 568–569, 606, 629
  - – – – lecture des projets de loi, 226–228, 272, 306–307, 391, 431, 459, 567, 605, 629
  - – – – prise d’effet des lois, 111–112, 114, 216, 230, 293–294, 309, 388, 428
  - – – – promulgation, 570, 607, 630
  - – – – publication des lois, 113
  - – – – restrictions, 230, 309, 431
  - – – – sanctionnement des lois, 430, 431
  - – – – vote des projets de loi, 57, 64, 77, 111
  - – – – – majorités, 57, 64, 76–77, 111
  - – – – pouvoir de nomination, 58, 64–65, 90, 429, 430, 555, 598, 599, 621, 622
  - – – – entérinement des nominations, 250
  - – – – pouvoirs budgétaires, 55, 58, 75, 90, 110, 247–248, 250, 326–327, 330, 429, 435, 439, 444, 448, 463, 522
  - – – – ratification des traités, 64, 241, 398, 429, 436, 437
  - – – – règlement interne, 76–77, 632
  - – – – procédures, 57, 78, 111, 226, 306, 390, 430, 563, 565–566, 603–605, 626, 628
  - – – – comités, 57, 64, 76, 163, 224–226, 228, 304, 306, 321, 389–390, 393, 428, 430–432, 457, 642
  - – – – dissolution, 102, 429, 566, 605, 628, 638
  - – – – durée d’une session, 102, 216, 294, 566, 605
  - – – – élection des fonctionnaires, 223–224, 303–304, 389
  - – – – première session/session constitutive, 105, 112
  - – – – quorum, 76, 77, 223, 303, 390, 392, 430, 566, 605, 628
  - – – – résolutions, 57, 76–77

- sessions ouvertes au public, 57, 64, 76, 226, 305–306, 390, 430, 431, 567, 605, 628
- votes, 57, 64, 77
- chambre haute, 58, 79–80, 205, 216, 230, 238, 250, 272, 293, 314, 318, 330, 368–370, 388, 391
- membres, 57–58, 76, 79, 198, 218, 222–223, 225, 295, 299–303, 305, 388–389, 428, 525, 532, 565, 604, 626, 628
- cumul des mandats, 198, 201, 217, 427
- durée de mandat, 56, 58, 79, 82, 222–223, 301–302, 388, 428, 483–484, 504, 515, 516, 523, 532, 627, 638
- élection, 79, 197, 218, 220, 222–223, 295, 297, 299, 301–302, 456, 457, 475, 484, 536, 626, 641
- ex officio, 58, 80, 194, 483–484, 565, 604, 627
- immunité, indemnité, 57, 77–78, 205, 224, 304, 311–312, 393, 402, 431, 496, 628
- incompatibilité, 57, 76, 203, 217, 224, 255, 294–295, 304, 337, 388, 427, 503, 523, 532, 565, 604, 627, 631
- nomination, 58, 388–389, 482, 502–503, 516, 532, 562, 603, 642
- présence obligatoire, 198–199, 223, 225–226, 305, 392, 457, 458
- président de la chambre haute, 57, 76
- qualifications, 58, 79–80, 217–218, 294–295, 337, 391, 427, 483–484, 502–503, 523, 532, 640
- rééligibilité, 222, 301, 389, 428, 504
- rémunération, 80, 199, 216, 293–294, 388, 428, 504, 533, 564, 604, 627
- pouvoirs, 57, 77, 200–203, 225, 230, 232, 234–236, 240–241, 249, 251, 272, 304, 309, 313–314, 316, 322, 328, 329, 394, 405, 408–409, 429–432, 435, 457, 458, 461, 463, 483, 505–506, 509–510, 523, 623, 630, 636
- affectation des fonds, 201–202, 232, 239, 319, 480, 485–486, 506, 534, 601, 624
- déclarer la guerre et conclure la paix, 200, 231, 241, 321, 398, 429, 479–480, 504, 524
- fonctions judiciaires, 59
- législation, 205, 229–230, 273, 369, 388, 429, 502–503, 515, 523, 538, 540, 568–569, 587, 605, 606, 615, 629, 630
- impôt ou loi fiscale, 55, 75, 480, 484–485, 507, 539, 570, 584, 607, 613, 630, 632, 635
- initiative des lois, 55, 75, 228–229, 307, 368, 408, 430, 534
- lecture des projets de loi, 226, 229–230, 272, 306, 308–309, 368, 391–392, 431, 459, 482–483, 503, 533, 567, 605, 629
- prise d’effet d’une loi, 230, 309
- promulgation, 570, 607, 630
- restrictions, 230, 309, 431, 523
- sanctionnement des lois, 229–230, 307–309
- vote des projets de loi, 57, 77
- majorités, 57, 76–77
- pouvoir de nomination, 201, 203, 233, 239, 242, 249, 253, 262–264, 268, 312, 320, 323, 328, 332, 349–351, 358, 429, 430, 463, 478, 524, 555, 598, 599, 621, 622
- entérinement des nominations, 236–237, 240–241, 250, 252, 269, 316, 321, 329, 331, 359
- pouvoirs budgétaires, 58, 90, 247–248, 250, 326, 327, 330, 429, 435, 439, 444, 448, 463
- ratification des traités, 231–232, 241, 398, 429, 436, 437, 504
- règlement interne, 76–77, 632
- procédures, 57, 78, 205, 226, 230, 306, 390, 430, 503, 523, 524, 533, 565–566, 604, 605, 628
- comités, 57, 76, 198–200, 203–205,

- 229, 321, 389–390, 393, 428, 430, 432, 457, 642
- dissolution, 429, 504, 533, 566, 605, 628, 638
- durée d'une session, 216, 294, 390, 504, 516, 523, 566, 605, 628
- élection des fonctionnaires, 200, 223–224, 303–304, 389, 503, 516, 523, 524, 533, 565, 604, 628
- journal
  - publication, 172
- quorum, 76, 77, 205, 223, 225–226, 303, 305, 390, 392, 430, 566, 605, 628
- résolutions, 57, 76–77
- sessions ouvertes au public, 57, 76, 205, 628
- votes, 57, 77
- convocation du, 56, 61, 65–66, 82–83, 105, 112–113
- lien avec les autres branches, 58–59, 66, 85, 112, 116, 203, 216–217, 293, 387
- sessions communes, 56, 83–84
- siège officiel, 65, 225, 237, 304, 317, 388, 392, 428, 458
- structure
  - bicamérale, 430, 458, 561, 603, 625
  - monocamérale, 63, 102, 200
  - troisième chambre ou assemblée et suivantes, 141, 146
  - membres, 161
  - durée de mandat, 143, 163
  - élection, 142–144, 163
  - immunité, indemnité, 165, 166, 525
  - incompatibilité, 143, 162, 163
  - présence obligatoire, 145, 225, 305
  - rééligibilité, 143
  - rémunération, 145
  - pouvoirs, 161, 503–504, 525
  - affectation des fonds, 146, 147
  - interpellation, 167
  - législation, 146
  - impôt, loi fiscale, 53, 89, 146, 170
  - initiative des lois, 161
  - lecture des projets de loi, 151, 163
  - promulgation, 148, 511
  - vote des projets de loi, 164
  - majorités, 145
  - pouvoir de nomination, 231
  - pouvoirs budgétaires, 146, 147, 170
  - ratification des traités, 479–480, 558, 600, 624
  - règlement interne, 148, 163, 165
  - procédures
    - comités, 224–226, 231, 304, 306, 431
    - dissolution, 144
    - durée d'une session, 144, 165
    - journal
      - publication, 145
    - première session/session constitutive, 144
    - quorum, 144, 164
    - résolutions, 145, 164
    - sessions ouvertes au public, 164, 226, 305–306, 390, 430, 431
    - votes, 54, 145, 164
- loi**, 55, 60–61, 94, 99, 100, 127
  - codification des corps de lois existants, 261, 348, 419, 453, 492, 537, 579, 611, 633
  - dispositions transitoires, 264, 351, 468, 469, 502, 506–507, 516, 519, 638
  - droit civil, 146
  - uniformity of, 56, 88, 120, 127
- lotteries**, 69
- milice**, 54, 60, 67, 91, 170, 200–201, 224, 240, 271, 320, 420, 429, 434, 474, 539, 540, 583, 585–587, 613–615, 636, 637
- militaire**, 42, 44–45, 53, 55, 60, 61, 66, 69, 72, 75, 90, 94, 110, 118, 128, 160, 162, 169, 172, 174, 200–201, 231, 236, 239–240, 258, 310, 315–316, 319–320, 341, 385, 397, 407, 429, 434, 435, 439, 448, 476, 479, 502, 508, 520, 539, 583, 585, 587, 613–615, 636
  - armée permanente, 54–55, 66, 90
  - commandement suprême, 118
  - marine, 636
  - membres, 118
  - organisation, 54, 66, 90, 118

- subordination aux autorités civiles, 118, 267, 355, 407, 421, 452, 492, 508, 524, 539
- modalités d'élection**, 68, 103
  - élections secrètes, 211, 289, 408, 426
  - principes du scrutin majoritaire, 103
  - suffrage universel direct, 60, 68, 88, 259, 344
- noblesse**, 82, 160, 530–532, 535, 558–559, 601, 624
  - privilèges, 82, 160, 584
- organisation territoriale**, 63, 71, 100, 101, 153, 200, 202–203, 520, 619
  - capitale, 55, 70, 91
  - frontières, 53, 63, 71, 81, 82
- peine capitale**, 117
- police/sécurité intérieure**, 90
- recensement**, 78, 157, 625, 626, 632, 639
- religion**, 90, 267, 356, 417–419, 472–473, 536, 541, 575, 583, 609, 613, 635
  - religion d'état, 42–43
- répartition des représentants**
  - par habitants, 143, 162, 218, 295, 430
- représentation**, 101–103, 284–285, 381, 418
- serments**, 54, 69–70, 83, 84, 91, 100, 144, 154, 160, 172, 191, 195, 197, 199–200, 220–221, 233, 235, 287, 297–298, 312, 314, 327, 342–343, 424, 426, 427, 454, 529, 533, 556–557
  - serment de fonction, 144, 214, 216–217, 235–236, 256, 264–267, 292, 294, 315, 351, 353–355, 371–372, 388, 395, 432, 440, 497, 498, 509, 523, 529, 533, 535, 552–556, 561, 563–564, 573, 574, 598–600, 602, 604, 608, 621–623, 626, 627, 631
  - serment de loyauté, 58, 105, 144, 384, 386, 475, 520, 623
- structure de l'état**, 42, 101
  - confédération, 42, 44–45
- suffrage : voir droit de vote**, 502, 547, 595
- suppression des distinctions héréditaires**, 72, 190, 271, 284, 381, 417, 471, 501
- tarifs douaniers et droits de douane**, 256–257, 342, 347, 374, 404, 421
- territoire d'état**, 63, 71, 146, 153, 209, 254, 335, 344, 346, 382, 423, 424, 474–475, 489, 502, 531, 532, 545–547, 595, 619

Deutscher Index

- Adel**, 82, 160, 530–532, 535, 558–559, 601, 624
– Privilegien, 82, 160, 584
- Bevölkerungsgruppen**
– Ausländer, 55, 70, 91, 92, 119, 172
- Bildung**, 54, 61, 69, 73–74, 157, 468, 536, 542, 575, 609, 637
– allgemeine Schulen, Errichtung, 54, 74, 268, 357, 407, 591, 617, 637
- Botschafter**, 42, 231
- Eide**, 54, 69–70, 83, 84, 91, 100, 144, 154, 160, 172, 191, 195, 197, 199–200, 220–221, 233, 235, 287, 297–298, 312, 314, 327, 342–343, 424, 426, 427, 454, 529, 533, 556–557
– Amtseide, 144, 214, 216–217, 235–236, 256, 264–267, 292, 294, 315, 351, 353–355, 371–372, 388, 395, 432, 440, 497, 498, 509, 523, 529, 533, 535, 552–556, 561, 563–564, 573, 574, 598–600, 602, 604, 608, 621–623, 626, 627, 631
– Treueide, 58, 105, 144, 384, 386, 475, 520, 623
- erbliche Titel, Verbot**, 72, 190, 271, 284, 381, 417, 471, 501
- Exekutive**, 55, 65, 80, 102, 106, 109, 113, 149, 159, 222, 225, 230–233, 247, 250–253, 256, 272–273, 277–278, 299–302, 305, 310, 312, 314–315, 326, 330, 331, 333, 339, 341, 343–346, 360–361, 368, 370–373, 379, 387, 393, 400–401, 404, 429, 431, 432, 437, 439, 440, 443–449, 451, 452, 457, 458, 463–468, 476, 480–481, 515, 521, 524, 558, 572, 584, 601, 613, 624, 635
– Befugnisse, 56, 58, 63, 83–85, 149, 150, 159, 216, 223, 234–236, 238–239, 241, 247–249, 252–253, 302, 313–315, 317–319, 322, 326–328, 331, 332, 396, 400, 405–406, 434, 435, 463, 464, 480–482, 487–489, 492, 504–507, 509–510, 515, 516, 522, 524, 530, 531, 534–537, 539–542, 558–559, 572, 575–578, 588, 590, 592, 601, 607–610, 615, 616, 618, 624, 625, 631, 632, 637
– – Abberufungsrecht, 236–237, 316
– – Auflösung der Legislative, 56, 65, 82, 144, 166, 522, 625
– – Außenpolitik, 231–232, 239, 241, 319, 321–322, 398, 436, 437, 462, 479–480, 521, 530, 557–558, 600, 624
– – – Verträge, 42, 44, 56, 65, 81–82
– – Begnadigungsrecht, 56, 59, 65–66, 82, 85, 160, 515, 522, 531, 559, 601, 624
– – Einberufung der Legislative, 56, 65, 82, 112–113, 165
– – Ernennungsrecht, 55, 81, 150, 159, 166, 168, 236–237, 239–241, 316, 319–321, 358, 397–399, 401–402, 404, 433–436, 438, 445, 448, 451, 463, 464, 477–479, 481, 487, 505, 508, 515, 516, 521, 525, 530, 534, 535, 538, 558, 560–561, 564, 573, 582, 585, 590, 601, 602, 604, 608, 612, 614, 624, 625, 627, 632, 636, 642
– – – Besetzung von Vakanzen, 397, 478
– – Haushaltsrechte, 113, 119, 147
– – judikative Befugnisse, 113, 114
– – Kriegserklärung, Recht zur, 42, 56, 65, 81–82, 231, 241, 321, 398, 479–480, 524, 530, 557, 600, 624
– – legislative Befugnisse, 63, 102, 159, 161, 227–229, 238, 307, 318, 396–397, 434, 462, 479, 489–490, 503, 523, 524, 569–570, 606, 630
– – – Exekutivanordnungen oder Verfügungen, 55–56, 65, 81, 109, 238, 318
– – – Gesetzesinitiative, 111, 161, 241, 322, 436, 479, 483, 503, 505, 522, 525, 531, 559–560, 567, 602, 605,

- 625, 629
  - Sanktionierung von Gesetzen, 56, 65, 82, 111–113, 148
  - Vetorecht, 65, 111–112, 560, 602, 625
  - Militärbefehlsgewalt, 56, 65, 81–82, 109, 159, 239, 319, 397–398, 434, 480, 505, 521, 530, 558, 601, 624
  - Vertagungsrecht bez. Legislative, 56, 65, 82, 165
  - exekutive Körperschaften, 203, 316, 481–482
  - Minister, 55, 59, 61, 64–66, 81, 84, 86, 93, 94, 113, 479, 511, 515
  - Mitglieder, 109, 207, 215, 233, 235, 237–238, 248, 312, 314–315, 317, 328, 393, 399, 432, 461
  - Ämterhäufung, 233, 312
  - Amtsunfähigkeit, 149, 233, 312, 394–395, 432
  - Amtszeit, 235, 314, 393–394, 432, 461, 478–479, 504
  - Anwesenheitsrecht i. d. Legislative, 58, 66, 84–85, 113, 144, 150
  - Ernennung, 149, 150, 231, 242, 322, 393, 461, 477–478, 497
  - Immunität, Indemnität, 311–312, 398–399, 437, 496, 624
  - Qualifikationen, 58, 66, 84, 233, 312, 337, 394, 461, 476–477, 486–487, 505, 521
  - Verantwortlichkeit, 59, 66, 85, 93, 109–110, 118, 128, 154, 166, 167, 175, 190, 207, 242, 322, 323, 398–399, 402, 433, 437, 490, 525, 602
  - Vergütung, 149, 242, 322, 433, 476–477, 522, 528, 551, 597, 621
  - Wahl, 233–235, 312–315, 394–395, 432, 486–487, 504
  - Wiederwahl, 233, 235, 312, 314, 395, 461
  - Monarch, 53, 55–56, 58, 66, 75, 80–81, 83–84, 87, 92, 106, 113, 150
  - Abstammung, 65–66, 80, 106–107
  - Domäne, 513, 522, 528, 551, 597, 621
  - Kammergut, 108
  - königliche Zustimmung, 111, 151
  - königlicher Haushalt, 109
  - Regentschaft, 56, 66, 83–84, 108, 114, 154, 173, 513, 515, 520, 528, 529, 553, 598, 622
  - Thronfolge, 55–56, 65–66, 80, 83–84, 106–107, 109, 154, 513, 520, 527, 548, 596, 619
  - Unverletzlichkeit, 55, 65, 81, 107–108, 154, 520
  - Zivilliste, 56, 65, 83, 146, 160
  - offizieller Sitz des Parlaments, 160, 172, 237, 317, 388, 432, 551, 597, 621
  - Pflichten, 113, 159
  - Ansprache zur Lage der Nation, 150
  - plurale Exekutive, 149, 166, 233, 237, 312, 317, 393, 395, 432, 461
  - präsidentielles System, 504
  - Staatsoberhaupt, 55, 58, 65, 75, 80, 92, 102, 113, 504, 520, 527, 529, 548, 596, 619
  - Befugnisse, 55–56, 60, 65, 81–83, 113
  - Staatsrat, 505, 515, 521, 522, 525, 529, 530, 554–555, 560–561, 599, 602, 622, 623, 625
  - Verhältnis zu anderen Gewalten, 109, 112–113, 166, 167, 203, 240, 309, 320, 322, 398, 446, 450
- Feudale Institutionen und Praktiken,**
172, 269, 361, 406
- Feudalleistungen, 269, 361, 419
  - grundherrliche Rechte, 270, 362, 406, 419, 474, 501, 593, 618, 638
  - Lehen, 269–270
  - Primogenitur, 513, 520, 527, 548–550, 596, 620
  - Privilegien, 53–54, 89
- Gerichte: s. Judikative, 481**
- Gesetze, 55, 60–61, 94, 99, 100, 127**
- Kodifizierung bestehender Gesetze, 261, 348, 419, 453, 492, 537, 579, 611, 633
  - Rechtseinheitlichkeit, 56, 88, 120, 127
  - Übergangsbestimmungen, 264, 351, 468, 469, 502, 506–507, 516, 519, 638

- Zivilrecht, 146
- Grundrechte**, 99, 120, 189, 190, 206, 260–261, 283–285, 348, 359, 363, 381, 403, 417, 424, 450, 471, 491, 511, 519, 520, 524, 537, 579, 580, 583, 611, 613, 633–635
- Handel**, 87, 148, 159, 169, 514
- Hoheitsrechte**, 43, 63, 101
  - Bergrecht, 115, 590, 616
  - Münzrecht, 43, 56, 65, 82, 110, 113, 200, 249, 263, 328, 329, 350, 397, 422, 429, 436, 474, 514, 515, 519, 522, 530, 539, 558, 584, 601, 613, 614, 624, 635
- Infrastruktur**
  - Postwesen, 329, 429, 436
  - Straßen, 146
- Judikative**, 55, 59, 61, 63, 67, 75, 85, 93, 94, 102, 114, 161, 201, 206, 236, 255, 260, 315, 333, 338, 347, 376, 400–401, 429, 440, 449, 472, 490, 508, 516, 521, 524, 537, 579, 582, 611, 612, 633
  - Gerichte, 59, 67, 85, 151, 161, 167–169, 333, 401, 508
    - außerordentliche Gerichte, Verbot, 59, 67, 85–86
    - Berufungsgericht, 60, 67, 86–87, 115, 118–119, 168, 169
    - lokale Gerichte, 115, 261, 266, 353, 450, 491
    - Militärgerichte, 68, 87, 169, 267, 355–356, 401, 452, 453, 492
    - Oberster Gerichtshof, 59, 67, 86–88, 116, 222, 230, 232, 245, 250–251, 261, 272, 276, 299–300, 305, 307, 309–311, 330, 334–335, 344, 347–348, 353–356, 372, 376–377, 393, 401–402, 431, 432, 440, 448, 452, 483, 492, 508–509, 515, 522, 525, 538, 580, 624
      - als Berufungsinstanz, 263, 350, 493–494, 509, 525, 538, 581, 582, 612, 634
      - Richter, 115, 401
      - Amtsenthebungsverfahren, 402, 539, 582, 613, 635
      - Amtszeit, 493
      - Anzahl, 261–262, 348, 401, 492–493, 508
      - Ernennung, 60, 67, 86, 93, 231, 262, 349, 402, 452, 490, 494–495, 508, 524, 538, 539, 581, 612, 634, 635
      - Qualifikationen, 262, 348–349, 490–491, 493–495, 508, 524
      - Unvereinbarkeit mit anderen Ämtern, 115
    - Schiedsgerichtshof, 114–115
    - untergeordnete Gerichte, 115, 264, 290–291, 334, 338, 339, 341, 347–348, 351, 354, 401, 441, 451, 459, 464, 488, 509, 538, 582, 612
    - Zusammensetzung, 115–116
  - Gerichtsdistrikte, 87
  - Gerichtsprozesse, 115, 206, 508, 537, 538, 580, 611, 634
  - Geschworene, 60, 67, 86, 94, 168, 175
  - lokale Gerichtsbeamte, 115
  - Rechtsprechung, 232, 251, 261–263, 310, 333, 348–350, 402, 450–452, 490–493, 496–497, 507–509, 524, 538, 579, 581, 602, 611, 612, 633, 634
    - Berufungsverfahren, 401, 451
    - Beschränkungen, 450
    - Wechselseitige Anerkennung der Rechtsprechung, 261, 348, 491, 508
  - Richter, 60, 67, 87
    - Amtsenthebung, 60, 67, 87, 114
    - Ernennung oder Wahl, 60, 67, 86–87, 113–115
    - Unvereinbarkeit mit anderen Ämtern, 60, 87, 115
  - Staatsanwalt, 113, 115–116, 232–233, 250–251, 263–264, 277–278, 305, 311, 321, 330, 344, 350–351, 379, 402, 494–496, 525, 582, 612, 634, 635
  - Vergütung, 87, 115–116, 118–119, 352, 401, 450, 558, 601, 624
  - Verhältnis zu anderen Gewalten, 114, 116, 232, 310, 402, 434, 437, 451, 452, 493, 508–509, 524

- Unterscheidung von administrativen Körperschaften, 114, 260, 347, 450
- Kirche**, 157, 407, 467, 468
  - Kirchenautonomie, 73
  - Trennung von Staat und Kirche, 73, 268, 356, 418
- Legislative**, 55, 57, 63, 75–76, 102, 105, 110, 215–216, 222, 226, 237, 239–240, 245–247, 249–253, 255–256, 261–272, 277–278, 284, 293, 299, 305, 314–322, 324–326, 329–333, 335, 337, 339–344, 346, 348, 350–356, 358–365, 367–369, 373–377, 379, 387, 397–402, 404–408, 419, 427, 430, 432–437, 440, 442–452, 457, 462, 466–468, 482, 502, 514–516, 520, 522, 523, 527, 528, 531, 550–554, 566, 596–598, 605, 620–622, 624, 625, 629, 633, 637, 638
  - dritte und weitere Häuser oder Kammern, 141, 146
  - Befugnisse, 161, 503–504, 525
    - Budgetrecht, 146, 147, 170
    - Ernennungen, 231
    - Geschäftsordnung, 148, 163, 165
    - Gesetzgebung, 146
      - Gesetzesausfertigung, 148, 511
      - Gesetzesinitiative, 161
      - Lesung von Gesetzesentwürfen, 151, 163
      - Steuergesetzgebung, 53, 89, 146, 170
      - Verabschiedung von Gesetzesentwürfen, 164
        - Mehrheiten, 145
    - Interpellation, 167
    - Ratifizierung von Verträgen, 479–480, 558, 600, 624
    - Zuweisung von Haushaltsmitteln, 146, 147
  - Mitglieder, 161
    - Amtszeit, 143, 163
    - Immunität, Indemnität, 165, 166, 525
    - Inkompatibilität, 143, 162, 163
- Pflichtenwesenheit, 145, 225, 305
- Vergütung, 145
- Wahl, 142–144, 163
- Wiederwahl, 143
- Verfahren
  - Abstimmungen, 54, 145, 164
  - Auflösung, 144
  - Ausschüsse, 224–226, 231, 304, 306, 431
  - Beschlussfähigkeit, 144, 164
  - Dauer der Sitzungsperiode, 144, 165
  - Eröffnungssitzung, 144
  - Öffentlichkeit der Sitzungen, 164, 226, 305–306, 390, 430, 431
  - Resolutionen, 145, 164
  - Sitzungsprotokoll
    - Veröffentlichung, 145
- Einberufung, 56, 61, 65–66, 82–83, 105, 112–113
- gemeinsame Sitzung der Kammern, 56, 83–84
- Oberhaus, 58, 79–80, 205, 216, 230, 238, 250, 272, 293, 314, 318, 330, 368–370, 388, 391
- Befugnisse, 57, 77, 200–203, 225, 230, 232, 234–236, 240–241, 249, 251, 272, 304, 309, 313–314, 316, 322, 328, 329, 394, 405, 408–409, 429–432, 435, 457, 458, 461, 463, 483, 505–506, 509–510, 523, 623, 630, 636
- Budgetrecht, 58, 90, 247–248, 250, 326, 327, 330, 429, 435, 439, 444, 448, 463
- Ernennungsrecht, 201, 203, 233, 239, 242, 249, 253, 262–264, 268, 312, 320, 323, 328, 332, 349–351, 358, 429, 430, 463, 478, 524, 555, 598, 599, 621, 622
- Ernennungsbestätigung, 236–237, 240–241, 250, 252, 269, 316, 321, 329, 331, 359
- gerichtliche Funktionen, 59
- Geschäftsordnung, 76–77, 632
- Gesetzgebung, 205, 229–230, 273, 369, 388, 429, 502–503, 515, 523,

- 538, 540, 568–569, 587, 605, 606,
615, 629, 630
- Gesetzesausfertigung, 570, 607,
630
  - Gesetzesinitiative, 55, 75, 228–
229, 307, 368, 408, 430, 534
  - Inkrafttreten von Gesetzen, 230,
309
  - Lesung von Gesetzentwürfen,
226, 229–230, 272, 306, 308–309,
368, 391–392, 431, 459, 482–483,
503, 533, 567, 605, 629
  - Restriktionen, 230, 309, 431, 523
  - Sanktionierung von Gesetzen,
229–230, 307–309
  - Steuergesetzgebung, 55, 75, 480,
484–485, 507, 539, 570, 584, 607,
613, 630, 632, 635
  - Verabschiedung von Gesetzesent-
würfen, 57, 77
  - Mehrheiten, 57, 76–77
  - Kriegserklärung und Friedens-
schluß, 200, 231, 241, 321, 398,
429, 479–480, 504, 524
  - Mittelzuweisung, 201–202, 232,
239, 319, 480, 485–486, 506, 534,
601, 624
  - Ratifizierung von Verträgen, 231–
232, 241, 398, 429, 436, 437, 504
  - Mitglieder, 57–58, 76, 79, 198, 218,
222–223, 225, 295, 299–303, 305,
388–389, 428, 525, 532, 565, 604, 626,
628
  - Ämterhäufung, 198, 201, 217, 427
  - Amtszeit, 56, 58, 79, 82, 222–223,
301–302, 388, 428, 483–484, 504,
515, 516, 523, 532, 627, 638
  - Ernennung, 58, 388–389, 482, 502–
503, 516, 532, 562, 603, 642
  - ex officio, 58, 80, 194, 483–484,
565, 604, 627
  - Immunität, Indemnität, 57, 77–78,
205, 224, 304, 311–312, 393, 402,
431, 496, 628
  - Inkompatibilität, 57, 76, 203, 217,
224, 255, 294–295, 304, 337, 388,
427, 503, 523, 532, 565, 604, 627,
631
  - Pflichtanwesenheit, 198–199, 223,
225–226, 305, 392, 457, 458
  - Qualifikationen, 58, 79–80, 217–
218, 294–295, 337, 391, 427, 483–
484, 502–503, 523, 532, 640
  - Vergütung, 80, 199, 216, 293–294,
388, 428, 504, 533, 564, 604, 627
  - Vorsitzender des Oberhauses, 57, 76
  - Wahl, 79, 197, 218, 220, 222–223,
295, 297, 299, 301–302, 456, 457,
475, 484, 536, 626, 641
  - Wiederwahl, 222, 301, 389, 428,
504
  - Verfahren, 57, 78, 205, 226, 230, 306,
390, 430, 503, 523, 524, 533, 565–566,
604, 605, 628
  - Abstimmungen, 57, 77
  - Auflösung, 429, 504, 533, 566, 605,
628, 638
  - Ausschüsse, 57, 76, 198–200, 203–
205, 229, 321, 389–390, 393, 428,
430, 432, 457, 642
  - Beschlussfähigkeit, 76, 77, 205, 223,
225–226, 303, 305, 390, 392, 430,
566, 605, 628
  - Dauer der Sitzungsperiode, 216,
294, 390, 504, 516, 523, 566, 605,
628
  - Öffentlichkeit der Sitzungen, 57, 76,
205, 628
  - Resolutionen, 57, 76–77
  - Sitzungsprotokoll
  - Veröffentlichung, 172
  - Wahl parlamentarischer Amtsträger,
200, 223–224, 303–304, 389, 503,
516, 523, 524, 533, 565, 604, 628
  - offizieller Sitz, 65, 225, 237, 304, 317,
388, 392, 428, 458
  - Struktur
  - bikameral, 430, 458, 561, 603, 625
  - unikameral, 63, 102, 200
  - Unterhaus, 57, 63, 78, 216, 250, 272,
293, 314, 325, 330, 388, 391–392, 398,
429

- Befugnisse, 57, 64, 77, 110, 120, 230, 232, 235–236, 240, 249, 251, 272, 309, 314–316, 328, 329, 394, 405, 409, 430–432, 623, 627, 630, 636
- Budgetrecht, 55, 58, 75, 90, 110, 247–248, 250, 326–327, 330, 429, 435, 439, 444, 448, 463, 522
- Ernennungen, 58, 64–65, 90, 429, 430, 555, 598, 599, 621, 622
- Bestätigung, 250
- gerichtliche Funktionen, 59, 110
- Geschäftsordnung, 76–77, 632
- Gesetzgebung, 55, 63, 75, 273, 368–369, 388, 408, 429, 540, 587, 615
- Einschränkungen, 230, 309, 431
- Gesetzesausfertigung, 570, 607, 630
- Gesetzesinitiative, 55, 63, 75, 110, 226–227, 230, 306–309, 568–569, 606, 629
- Gesetzesveröffentlichung, 113
- Inkrafttreten von Gesetzen, 111–112, 114, 216, 230, 293–294, 309, 388, 428
- Lesung von Gesetzesentwürfen, 226–228, 272, 306–307, 391, 431, 459, 567, 605, 629
- Sanktionierung von Gesetzen, 430, 431
- Steuergesetzgebung, 53, 89, 110, 112, 118, 570, 584, 607, 613, 630, 632, 635
- Verabschiedung von Gesetzesentwürfen, 57, 64, 77, 111
- Mehrheiten, 57, 64, 76–77, 111
- Kriegserklärung und Friedensschluß, 64, 241, 321, 398, 429
- Ratifizierung von Verträgen, 64, 241, 398, 429, 436, 437
- Zuweisung von Haushaltsmitteln, 239, 319, 601, 624
- Mitglieder, 57, 64, 76, 78, 102, 105, 218, 222–223, 225, 295, 299–303, 305, 388–389, 428, 565, 604, 626, 628
- Ämterhäufung, 217, 427
- Amtszeit, 58, 64, 78–79, 82, 222–223, 301–302, 339, 388, 390, 428, 563, 593, 603, 618, 626, 638
- Ernennung, 388–389
- ex officio, 565, 604, 627
- Fraktionsvorsitzender, 57, 64, 76, 105
- Immunität, Indemnität, 57, 64, 77–78, 105, 224, 304, 311–312, 393, 402, 431, 628
- Inkompatibilität, 57, 76, 217, 224, 255, 294–295, 304, 337, 388, 427, 562, 565, 603, 604, 627
- Pflichtenwesenheit, 111, 223, 392, 457, 458
- Qualifikationen, 57–58, 78, 217–218, 294–295, 337, 391, 427, 562, 603, 626, 640
- Vergütung, 58, 79, 564, 604, 627
- Wahl, 57, 63, 78, 218, 222–223, 295, 299, 301–302, 456, 457, 561, 575, 603, 609, 626, 639, 641
- Wiederwahl, 222, 301, 389, 428
- Verfahren, 57, 78, 111, 226, 306, 390, 430, 563, 565–566, 603–605, 626, 628
- Abstimmungen, 57, 64, 77
- Auflösung, 102, 429, 566, 605, 628, 638
- Ausschüsse, 57, 64, 76, 163, 224–226, 228, 304, 306, 321, 389–390, 393, 428, 430–432, 457, 642
- Beschlussfähigkeit, 76, 77, 223, 303, 390, 392, 430, 566, 605, 628
- Dauer der Sitzungsperiode, 102, 216, 294, 566, 605
- Eröffnungssitzung, 105, 112
- Öffentlichkeit der Sitzungen, 57, 64, 76, 226, 305–306, 390, 430, 431, 567, 605, 628
- Resolutionen, 57, 76–77
- Wahl parlamentarischer Amtsträger, 223–224, 303–304, 389
- Verhältnis zu anderen Gewalten, 58–59, 66, 85, 112, 116, 203, 216–217, 293, 387

Lotterien, 69

Mandatsverteilung

- nach Einwohnerzahl, 143, 162, 218, 295, 430

Militär, 42, 44–45, 53, 55, 60, 61, 66, 69, 72, 75, 90, 94, 110, 118, 128, 160, 162, 169, 172, 174, 200–201, 231, 236, 239–240, 258, 310, 315–316, 319–320, 341, 385, 397, 407, 429, 434, 435, 439, 448, 476, 479, 502, 508, 520, 539, 583, 585, 587, 613–615, 636

- Marine, 636
- Mitglieder, 118
- Oberkommando, 118
- Organisation, 54, 66, 90, 118
- stehendes Heer, 54–55, 66, 90
- Unterordnung unter Zivilgewalt, 118, 267, 355, 407, 421, 452, 492, 508, 524, 539

Miliz, 54, 60, 67, 91, 170, 200–201, 224, 240, 271, 320, 420, 429, 434, 474, 539, 540, 583, 585–587, 613–615, 636, 637

Polizeigewalt, 90

Rechnungshof, 203, 231, 248, 250–252, 328, 330–332, 481, 506–507, 522, 539, 585, 614, 636

Rechte, 71, 100, 127, 189, 190, 283–284, 417, 547, 595, 619

- Abschaffung, Reformierung der Regierungsgewalt durch das Volk, 190, 191
- Briefgeheimnis, 54, 69, 74, 634
- Ehestand, 156
- Eigentumsrechte, 54, 69, 73, 119, 121, 127, 148, 149, 156, 189, 261, 284, 348, 356, 363, 381, 406, 417, 419, 468, 473–474, 501
- – Eigentumsfreiheit, 156, 283, 381, 417, 471–472
- – Enteignung, 53, 69, 73, 148, 149, 151, 175, 190, 407–408, 420, 471–474, 579, 611, 633
- Ex post facto Gesetze, Illegalität, 55, 70, 91, 128
- Freiheit und Sicherheit der Person, 127

- Geschäftsfreiheit, 270, 364, 405, 421, 471
- Gewaltenteilung, 63, 75, 101–102, 128, 272, 406
- Gewerbefreiheit, 512
- Gleichheit, 53, 69, 72, 117, 121, 127, 514
- Justizgrundrechte, 53, 69, 72–73, 117, 128
- – Anklageerhebung durch Staatsanwalt oder Geschworene, 53, 69, 72
- – Kautions, 116–117, 127
- – Rechtsweggarantie, 53, 69, 72, 114, 127–128, 148
- – Verbot grausamer oder ungewöhnlicher Bestrafung, 61
- persönliche Freiheit, 53, 72, 155
- Petitionsrecht, 54, 57, 64, 69, 74, 77, 120, 158, 164, 190, 271, 284, 406, 418, 439, 441, 465, 467, 472, 501, 519, 578, 610, 619
- Pressefreiheit, 54, 60, 67, 69, 73–74, 86, 94, 117, 120, 128, 157, 174, 189, 271, 284, 405, 418, 591, 617, 619
- Recht auf freie Meinungsäußerung, 54, 73, 117, 120, 128, 157
- Recht auf Leben, 99, 148
- Rechte Unschuldiger, 128
- Redefreiheit, 117, 128, 284, 406–407, 418, 432
- Religionsfreiheit, 54, 69, 73, 120, 148, 156, 189, 232, 268, 285, 356, 382, 405, 418, 472–473, 501, 512, 515, 519, 522, 541
- Schutz der persönlichen Freiheit (habeas corpus), 53, 69, 72, 116, 190, 201, 240, 261, 284, 320–321, 348, 381, 402–403, 419, 420, 434, 472, 501, 519, 537, 579, 580, 611, 633, 634
- Unveräußerlichkeit von Rechten, 127
- Unverletzlichkeit der Wohnung, 53, 69, 72–73, 148, 156, 406, 420, 472, 501, 519, 580, 611, 634
- Vereinsfreiheit, 54, 74, 120, 158
- Versammlungsfreiheit, 54, 69, 74, 158, 406, 418, 619

- Vertragsfreiheit, 119, 547
- Volkssouveränität, 71, 99, 101, 127, 189, 190, 209, 216, 284–285, 293, 381–382, 417, 418, 423, 427, 453, 502, 507, 531, 561, 603, 625
- Regierung**, 42, 45, 145, 166
  - Beziehungen Bund - Einzelstaat, 43–45
  - Finanzen, 43, 60, 94
  - – Einnahmen, ordentlich u. außerordentlich, 57, 64, 89
  - – Haushalt, 57, 64, 89, 146
  - – Haushaltsjahr, 53, 57, 64, 89
  - Regierungsform, 55
  - – Demokratie, 209, 285, 418
  - – Monarchie oder Kaisertum, 56, 511, 512, 519, 520, 527, 548, 552–556, 596, 598, 599, 619, 621–623
  - – Republik, 567, 605, 629
  - subnationale Regierung, 55, 60, 61, 63, 68, 75–76, 88, 94
  - – Beaufsichtigung der Kommunalregierung, 60, 68–69, 88
  - – Kommunalregierung, 68, 210–211, 213–215, 218–220, 222, 234, 242–247, 254, 259, 266, 270, 287–288, 291–293, 295–297, 299, 313, 337, 344, 353, 360, 362, 370, 372, 397, 399, 404, 408, 434, 437, 445, 446, 451, 467–469, 484, 486, 489, 507, 516, 524, 534, 540, 541, 572, 588–590, 607, 615, 616, 631, 637
  - – – Kommunalbeamte, 68, 88, 171
  - – Provinz- oder Länderparlamente, 68
  - – Provinzuntergliederungen (Grafschaften/Landkreise etc.), 63, 71
  - Verklagen des Staates, 75
- Religion**, 90, 267, 356, 417–419, 472–473, 536, 541, 575, 583, 609, 613, 635
  - Staatsreligion, 42–43
- Repräsentation**, 101–103, 284–285, 381, 418
- Ritterschaft**, 155, 530, 558–559, 601, 624
- Schuldner**, 119, 249, 323, 329, 403–404, 429, 442, 484, 514, 520, 539, 584, 613, 635
- soziale Wohlfahrt**
  - Armenaufsicht, 285, 359, 382, 407, 421, 422, 536, 542, 575, 591, 609, 617, 637
- Sprache**, 54, 74–75, 158
  - andere Sprachen, 359
  - offizielle Landessprache, 514, 520
- staatliche Unabhängigkeit**, 53, 67, 90, 359–360, 422, 511, 512, 556
- Staats- und Verwaltungsapparat**, 146, 149, 151
  - Beamte, 53, 69, 72, 75, 100–101, 128, 158, 159, 162, 167
- Staatsbürgerschaft**, 55, 70, 72, 100–101, 110, 117, 155, 383, 619
  - Verlust, 72, 100, 155
- Staatsgebiet**, 63, 71, 146, 153, 209, 254, 335, 344, 346, 382, 423, 424, 474–475, 489, 502, 531, 532, 545–547, 595, 619
- Staatsstruktur**, 42, 101
  - Konföderation, 42, 44–45
- Staatssymbole**, 53, 91, 114
- Steuern**, 69, 89, 109, 118, 128
  - Besteuerung, 54, 89, 119, 128, 202, 242, 245, 257, 260, 274, 323, 333, 341–342, 346, 366–367, 373, 397–398, 400, 403, 422, 429, 436, 439, 441–443, 480, 484–485, 487–488, 490, 506–507, 512, 519, 528, 537, 539, 578, 583, 584, 590, 610, 613, 617, 633, 635
  - Steuerausgaben, 58, 90, 118–119
  - Steuergleichheit, 118, 128
- suffrage: see voting rights**, 502, 547, 595
- territoriale Organisation**, 63, 71, 100, 101, 153, 200, 202–203, 520, 619
  - Grenzen, 53, 63, 71, 81, 82
  - Hauptstadt, 55, 70, 91
- Todesstrafe**, 117
- Verfassung**, 61, 93, 203–205, 207, 630
  - Amendierung, 60, 92, 272, 285, 368, 408, 423, 453, 464, 542, 591, 617, 637
  - – Verfassungskonvent, 71
  - Grundprinzipien, 39, 53, 57, 63, 75–76, 99, 127–128
  - Status, 92
  - Verfassungsrevision, 84, 119, 151, 173

- Volkszählung**, 78, 157, 625, 626, 632, 639
- Wahlen**, 57, 63–64, 78–79, 102, 103, 194, 196, 207–208, 210, 213, 254, 258–259, 273, 287, 291, 337, 340, 342, 344, 346, 354, 370–371, 373, 385, 386, 399–401, 408, 426, 438, 440, 450, 454, 464, 466, 467, 475, 535, 632, 638–640, 642
- Anfechtung, 212, 255, 259, 289–290, 338, 339, 345, 640
  - Wahlergebnisse, 103, 196–198, 212, 273, 289, 370, 408–409, 438, 455, 466, 467, 640, 641
  - Wahlkomitee, 102, 103, 143
  - Wahlregister, 103–104, 143
  - Wahltag, 56, 65, 82, 102–103, 196, 207, 255, 283, 290, 338, 457
  - Wahlverfahren, 103, 194, 211–212, 215, 220–221, 273, 288–290, 297–298, 370, 385, 408, 426, 455, 640
  - – Stimmzettel, 103, 196–197, 211–213, 220–221, 288–290, 293, 297–298, 454–456
- Wahlkreise**, 57, 78, 102, 193, 209–211, 213, 285, 287, 291, 385, 388–389, 423, 424, 426, 464, 573, 608, 625, 639
- Wahlprinzipien**, 68, 103
- direkte Wahlen, 60, 68, 88, 259, 344
  - geheime Wahlen, 211, 289, 408, 426
  - Mehrheitsprinzip, 103
- Wahlrecht, aktiv**, 142, 162, 190, 209, 259, 286, 290, 344–345, 383, 408, 424, 475–476, 520, 573, 608
- Alter, 100–101, 194, 209, 286, 424, 475
  - Disqualifikation, 162, 194–195, 210, 286, 407, 425, 476
  - Eigentum, 535, 573, 608
  - Konfession, 476
  - Staatsbürgerschaft, 92, 209
  - Wohnort, 194, 209, 286, 424, 475–476
- Wahlrecht, passiv**, 64, 103, 142, 162, 190, 213, 255, 265–267, 291, 338, 344, 352–354, 371, 383, 386–387, 396, 399, 402, 407–409, 438, 441, 463, 464, 514, 520, 547–548, 595, 596, 640
- Alter, 64, 142, 162, 196, 198, 213, 259, 265, 267, 291, 345, 353, 354, 386
  - Disqualifizierung, 64, 103, 142, 215, 259, 345, 476, 502, 520
  - Eigentum, 213, 259, 291, 386
  - Rasse, ethnische Zugehörigkeit, 142, 162
  - Staatsbürgerschaft, 64, 100–101
  - Wohnort, 64, 142, 162, 196, 198, 259, 345
- Wirtschaft**, 61, 94
- Zölle**, 256–257, 342, 347, 374, 404, 421

English Index

- ambassadors**, 42, 231
- apportionment of representatives**
– by inhabitants, 143, 162, 218, 295, 430
- auditor general**, 203, 231, 248, 250–252, 328, 330–332, 481, 506–507, 522, 539, 585, 614, 636
- capital punishment**, 117
- census**, 78, 157, 625, 626, 632, 639
- church**, 157, 407, 467, 468
– autonomy of the church/of churches, 73
– separation of church and state, 73, 268, 356, 418
- citizenship**, 55, 70, 72, 100–101, 110, 117, 155, 383, 619
– loss of, 72, 100, 155
- commerce**, 87, 148, 159, 169, 514
- constitution**, 61, 93, 203–205, 207, 630
– amendment of, 60, 92, 272, 285, 368, 408, 423, 453, 464, 542, 591, 617, 637
– – constitutional convention, 71
– constitutional review, 84, 119, 151, 173
– fundamental principles, 39, 53, 57, 63, 75–76, 99, 127–128
– legal status of, 92
- courts: see judiciary**, 481
- debtors**, 119, 249, 323, 329, 403–404, 429, 442, 484, 514, 520, 539, 584, 613, 635
- economy**, 61, 94
- education**, 54, 61, 69, 73–74, 157, 468, 536, 542, 575, 609, 637
– common schools, establishment of, 54, 74, 268, 357, 407, 591, 617, 637
- election, eligibility for**, 64, 103, 142, 162, 190, 213, 255, 265–267, 291, 338, 344, 352–354, 371, 383, 386–387, 396, 399, 402, 407–409, 438, 441, 463, 464, 514, 520, 547–548, 595, 596, 640
– age, 64, 142, 162, 196, 198, 213, 259, 265, 267, 291, 345, 353, 354, 386
– citizenship, 64, 100–101
– disqualifying attributes, 64, 103, 142, 215, 259, 345, 476, 502, 520
– property, 213, 259, 291, 386
– race, ethnicity, 142, 162
– residence, 64, 142, 162, 196, 198, 259, 345
- elections**, 57, 63–64, 78–79, 102, 103, 194, 196, 207–208, 210, 213, 254, 258–259, 273, 287, 291, 337, 340, 342, 344, 346, 354, 370–371, 373, 385, 386, 399–401, 408, 426, 438, 440, 450, 454, 464, 466, 467, 475, 535, 632, 638–640, 642
– contestation of, 212, 255, 259, 289–290, 338, 339, 345, 640
– election committee, 102, 103, 143
– election day, 56, 65, 82, 102–103, 196, 207, 255, 283, 290, 338, 457
– electoral returns, 103, 196–198, 212, 273, 289, 370, 408–409, 438, 455, 466, 467, 640, 641
– voter registration, 103–104, 143
– voting procedure, 103, 194, 211–212, 215, 220–221, 273, 288–290, 297–298, 370, 385, 408, 426, 455, 640
– – ballot, 103, 196–197, 211–213, 220–221, 288–290, 293, 297–298, 454–456
- electoral districts**, 57, 78, 102, 193, 209–211, 213, 285, 287, 291, 385, 388–389, 423, 424, 426, 464, 573, 608, 625, 639
- electoral principles**, 68, 103
– direct elections, 60, 68, 88, 259, 344
– majority principle, 103
– secret elections, 211, 289, 408, 426
- executive**, 55, 65, 80, 102, 106, 109, 113, 149, 159, 222, 225, 230–233, 247, 250–253, 256, 272–273, 277–278, 299–302, 305, 310, 312, 314–315, 326, 330, 331, 333, 339, 341, 343–346, 360–361, 368, 370–373, 379, 387, 393, 400–401, 404, 429, 431, 432, 437, 439, 440, 443–449,

- 451, 452, 457, 458, 463–468, 476, 480–481, 515, 521, 524, 558, 572, 584, 601, 613, 624, 635
- council of state, 505, 515, 521, 522, 525, 529, 530, 554–555, 560–561, 599, 602, 622, 623, 625
- duties, 113, 159
- state of the government address , 150
- executive agencies, 203, 316, 481–482
- head of state, 55, 58, 65, 75, 80, 92, 102, 113, 504, 520, 527, 529, 548, 596, 619
- competencies, 55–56, 60, 65, 81–83, 113
- members, 109, 207, 215, 233, 235, 237–238, 248, 312, 314–315, 317, 328, 393, 399, 432, 461
- appointment, 149, 150, 231, 242, 322, 393, 461, 477–478, 497
- election, 233–235, 312–315, 394–395, 432, 486–487, 504
- immunity or indemnity, 311–312, 398–399, 437, 496, 624
- inability to serve, 149, 233, 312, 394–395, 432
- length of term, 235, 314, 393–394, 432, 461, 478–479, 504
- plurality of offices, 233, 312
- qualifications, 58, 66, 84, 233, 312, 337, 394, 461, 476–477, 486–487, 505, 521
- re-eligibility, 233, 235, 312, 314, 395, 461
- remuneration, 149, 242, 322, 433, 476–477, 522, 528, 551, 597, 621
- responsibility, 59, 66, 85, 93, 109–110, 118, 128, 154, 166, 167, 175, 190, 207, 242, 322, 323, 398–399, 402, 433, 437, 490, 525, 602
- right of attendance in legislature, 58, 66, 84–85, 113, 144, 150
- ministers, 55, 59, 61, 64–66, 81, 84, 86, 93, 94, 113, 479, 511, 515
- monarch, 53, 55–56, 58, 66, 75, 80–81, 83–84, 87, 92, 106, 113, 150
- civil list, 56, 65, 83, 146, 160
- demesne, 108
- domain, 513, 522, 528, 551, 597, 621
- inviolability, 55, 65, 81, 107–108, 154, 520
- lineage / descent, 65–66, 80, 106–107
- regency, 56, 66, 83–84, 108, 114, 154, 173, 513, 515, 520, 528, 529, 553, 598, 622
- royal assent, 111, 151
- royal household, 109
- succession, 55–56, 65–66, 80, 83–84, 106–107, 109, 154, 513, 520, 527, 548, 596, 619
- official seat, 160, 172, 237, 317, 388, 432, 551, 597, 621
- plural executive, 149, 166, 233, 237, 312, 317, 393, 395, 432, 461
- powers, 56, 58, 63, 83–85, 149, 150, 159, 216, 223, 234–236, 238–239, 241, 247–249, 252–253, 302, 313–315, 317–319, 322, 326–328, 331, 332, 396, 400, 405–406, 434, 435, 463, 464, 480–482, 487–489, 492, 504–507, 509–510, 515, 516, 522, 524, 530, 531, 534–537, 539–542, 558–559, 572, 575–578, 588, 590, 592, 601, 607–610, 615, 616, 618, 624, 625, 631, 632, 637
- adjourning legislature, 56, 65, 82, 165
- appointing power, 55, 81, 150, 159, 166, 168, 236–237, 239–241, 316, 319–321, 358, 397–399, 401–402, 404, 433–436, 438, 445, 448, 451, 463, 464, 477–479, 481, 487, 505, 508, 515, 516, 521, 525, 530, 534, 535, 538, 558, 560–561, 564, 573, 582, 585, 590, 601, 602, 604, 608, 612, 614, 624, 625, 627, 632, 636, 642
- vacancies, filling of, 397, 478
- budgetary powers, 113, 119, 147
- convoking legislature, 56, 65, 82, 112–113, 165
- dissolving legislature, 56, 65, 82, 144, 166, 522, 625
- foreign affairs, control of, 231–232, 239, 241, 319, 321–322, 398, 436, 437, 462, 479–480, 521, 530, 557–558, 600, 624

- treaties, 42, 44, 56, 65, 81–82
- judicial powers, 113, 114
- legislative powers, 63, 102, 159, 161, 227–229, 238, 307, 318, 396–397, 434, 462, 479, 489–490, 503, 523, 524, 569–570, 606, 630
- executive orders or ordinances, 55–56, 65, 81, 109, 238, 318
- legislative initiative, 111, 161, 241, 322, 436, 479, 483, 503, 505, 522, 525, 531, 559–560, 567, 602, 605, 625, 629
- sanctioning of laws, 56, 65, 82, 111–113, 148
- veto power, 65, 111–112, 560, 602, 625
- military commanding power, 56, 65, 81–82, 109, 159, 239, 319, 397–398, 434, 480, 505, 521, 530, 558, 601, 624
- pardoning power, 56, 59, 65–66, 82, 85, 160, 515, 522, 531, 559, 601, 624
- removal power, 236–237, 316
- war and peacemaking, 42, 56, 65, 81–82, 231, 241, 321, 398, 479–480, 524, 530, 557, 600, 624
- presidential system, 504
- relation to other branches, 109, 112–113, 166, 167, 203, 240, 309, 320, 322, 398, 446, 450
- feudal institutions and practices**, 172, 269, 361, 406
  - feudal obligations, 269, 361, 419
  - feudal tenure, 269–270
  - primogeniture, 513, 520, 527, 548–550, 596, 620
  - privileges, 53–54, 89
  - seignorial rights, 270, 362, 406, 419, 474, 501, 593, 618, 638
- fundamental rights: see rights**, 99, 120, 189, 190, 206, 260–261, 283–285, 348, 359, 363, 381, 403, 417, 424, 450, 471, 491, 511, 519, 520, 524, 537, 579, 580, 583, 611, 613, 633–635
- government**, 42, 45, 145, 166
  - federal - state relations, 43–45
  - finances, 43, 60, 94
  - budget, 57, 64, 89, 146
  - fiscal period, 53, 57, 64, 89
  - revenue, ordinary and extraordinary, 57, 64, 89
  - form of, 55
  - democracy, 209, 285, 418
  - monarchy or empire, 56, 511, 512, 519, 520, 527, 548, 552–556, 596, 598, 599, 619, 621–623
  - republic, 567, 605, 629
  - subnational government, 55, 60, 61, 63, 68, 75–76, 88, 94
  - municipal government, 68, 210–211, 213–215, 218–220, 222, 234, 242–247, 254, 259, 266, 270, 287–288, 291–293, 295–297, 299, 313, 337, 344, 353, 360, 362, 370, 372, 397, 399, 404, 408, 434, 437, 445, 446, 451, 467–469, 484, 486, 489, 507, 516, 524, 534, 540, 541, 572, 588–590, 607, 615, 616, 631, 637
  - municipal officers, 68, 88, 171
  - provincial or state parliaments, 68
  - provincial subdivisions (counties etc), 63, 71
  - supervision of local government, 60, 68–69, 88
  - suits against the state, 75
- hereditary distinctions, outlawed**, 72, 190, 271, 284, 381, 417, 471, 501
- infrastructure**
  - postal system, 329, 429, 436
  - roads, 146
- judiciary**, 55, 59, 61, 63, 67, 75, 85, 93, 94, 102, 114, 161, 201, 206, 236, 255, 260, 315, 333, 338, 347, 376, 400–401, 429, 440, 449, 472, 490, 508, 516, 521, 524, 537, 579, 582, 611, 612, 633
  - attorney general, 113, 115–116, 232–233, 250–251, 263–264, 277–278, 305, 311, 321, 330, 344, 350–351, 379, 402, 494–496, 525, 582, 612, 634, 635

- courts, 59, 67, 85, 151, 161, 167–169, 333, 401, 508
  - appellate court, 60, 67, 86–87, 115, 118–119, 168, 169
  - composition of courts, 115–116
  - court of arbitration, 114–115
  - extraordinary courts, prohibition of, 59, 67, 85–86
  - inferior courts, 115, 264, 290–291, 334, 338, 339, 341, 347–348, 351, 354, 401, 441, 451, 459, 464, 488, 509, 538, 582, 612
  - local courts, 115, 261, 266, 353, 450, 491
  - military courts, 68, 87, 169, 267, 355–356, 401, 452, 453, 492
  - supreme court, 59, 67, 86–88, 116, 222, 230, 232, 245, 250–251, 261, 272, 276, 299–300, 305, 307, 309–311, 330, 334–335, 344, 347–348, 353–356, 372, 376–377, 393, 401–402, 431, 432, 440, 448, 452, 483, 492, 508–509, 515, 522, 525, 538, 580, 624
  - as appellate court, 263, 350, 493–494, 509, 525, 538, 581, 582, 612, 634
  - judges, 115, 401
  - appointment, 60, 67, 86, 93, 231, 262, 349, 402, 452, 490, 494–495, 508, 524, 538, 539, 581, 612, 634, 635
  - impeachment, 402, 539, 582, 613, 635
  - incompatibility with other offices, 115
  - number, 261–262, 348, 401, 492–493, 508
  - qualifications, 262, 348–349, 490–491, 493–495, 508, 524
  - tenure, 493
  - judges, 60, 67, 87
  - appointment or election, 60, 67, 86–87, 113–115
  - incompatibility with other offices, 60, 87, 115
  - removal, 60, 67, 87, 114
  - judicial districts, 87
  - juries, 60, 67, 86, 94, 168, 175
  - jurisdiction, 232, 251, 261–263, 310, 333, 348–350, 402, 450–452, 490–493, 496–497, 507–509, 524, 538, 579, 581, 602, 611, 612, 633, 634
  - appellate, 401, 451
  - reciprocity of recognition of judgments, 261, 348, 491, 508
  - restrictions upon, 450
  - local judicial officers, 115
  - relation to other branches, 114, 116, 232, 310, 402, 434, 437, 451, 452, 493, 508–509, 524
  - distinction from administrative bodies, 114, 260, 347, 450
  - remuneration, 87, 115–116, 118–119, 352, 401, 450, 558, 601, 624
  - trials, 115, 206, 508, 537, 538, 580, 611, 634
- knighthood**, 155, 530, 558–559, 601, 624
- language**, 54, 74–75, 158
- official language, 514, 520
  - other languages, 359
- law**, 55, 60–61, 94, 99, 100, 127
- civil law, 146
  - codification of existing bodies of law, 261, 348, 419, 453, 492, 537, 579, 611, 633
  - transitional provisions, 264, 351, 468, 469, 502, 506–507, 516, 519, 638
  - uniformity of, 56, 88, 120, 127
- legislature**, 55, 57, 63, 75–76, 102, 105, 110, 215–216, 222, 226, 237, 239–240, 245–247, 249–253, 255–256, 261–272, 277–278, 284, 293, 299, 305, 314–322, 324–326, 329–333, 335, 337, 339–344, 346, 348, 350–356, 358–365, 367–369, 373–377, 379, 387, 397–402, 404–408, 419, 427, 430, 432–437, 440, 442–452, 457, 462, 466–468, 482, 502, 514–516, 520, 522, 523, 527, 528, 531, 550–554, 566, 596–598, 605, 620–622, 624, 625, 629, 633, 637, 638

- convocation of, 56, 61, 65–66, 82–83, 105, 112–113
- joint sessions, 56, 83–84
- lower house, 57, 63, 78, 216, 250, 272, 293, 314, 325, 330, 388, 391–392, 398, 429
- members, 57, 64, 76, 78, 102, 105, 218, 222–223, 225, 295, 299–303, 305, 388–389, 428, 565, 604, 626, 628
- appointment, 388–389
- election, 57, 63, 78, 218, 222–223, 295, 299, 301–302, 456, 457, 561, 575, 603, 609, 626, 639, 641
- ex officio, 565, 604, 627
- immunity, indemnity, 57, 64, 77–78, 105, 224, 304, 311–312, 393, 402, 431, 628
- incompatibility, 57, 76, 217, 224, 255, 294–295, 304, 337, 388, 427, 562, 565, 603, 604, 627
- leader of lower house, 57, 64, 76, 105
- length of term, 58, 64, 78–79, 82, 222–223, 301–302, 339, 388, 390, 428, 563, 593, 603, 618, 626, 638
- mandatory attendance, 111, 223, 392, 457, 458
- plurality of offices, 217, 427
- qualifications, 57–58, 78, 217–218, 294–295, 337, 391, 427, 562, 603, 626, 640
- re-eligibility, 222, 301, 389, 428
- remuneration, 58, 79, 564, 604, 627
- powers, 57, 64, 77, 110, 120, 230, 232, 235–236, 240, 249, 251, 272, 309, 314–316, 328, 329, 394, 405, 409, 430–432, 623, 627, 630, 636
- appointing power, 58, 64–65, 90, 429, 430, 555, 598, 599, 621, 622
- confirmation of appointments, 250
- appropriation of funds, 239, 319, 601, 624
- budgetary power, 55, 58, 75, 90, 110, 247–248, 250, 326–327, 330, 429, 435, 439, 444, 448, 463, 522
- bylaws, 76–77, 632
- judiciary functions, 59, 110
- legislation, 55, 63, 75, 273, 368–369, 388, 408, 429, 540, 587, 615
- legislative initiative, 55, 63, 75, 110, 226–227, 230, 306–309, 568–569, 606, 629
- passage of bills, 57, 64, 77, 111
- majorities, 57, 64, 76–77, 111
- promulgation, 570, 607, 630
- publication of laws, 113
- reading of bills, 226–228, 272, 306–307, 391, 431, 459, 567, 605, 629
- restrictions, 230, 309, 431
- sanctioning of laws, 430, 431
- taking effect of law, 111–112, 114, 216, 230, 293–294, 309, 388, 428
- tax, revenue legislation, 53, 89, 110, 112, 118, 570, 584, 607, 613, 630, 632, 635
- ratification of treaties, 64, 241, 398, 429, 436, 437
- war and peace-making, 64, 241, 321, 398, 429
- procedures, 57, 78, 111, 226, 306, 390, 430, 563, 565–566, 603–605, 626, 628
- committees, 57, 64, 76, 163, 224–226, 228, 304, 306, 321, 389–390, 393, 428, 430–432, 457, 642
- dissolution, 102, 429, 566, 605, 628, 638
- duration of session, 102, 216, 294, 566, 605
- election of officers, 223–224, 303–304, 389
- first/constitutive session, 105, 112
- quorum, 76, 77, 223, 303, 390, 392, 430, 566, 605, 628
- resolutions, 57, 76–77
- sessions open to public, 57, 64, 76, 226, 305–306, 390, 430, 431, 567, 605, 628
- votes, 57, 64, 77
- official seat, 65, 225, 237, 304, 317, 388,

- 392, 428, 458
- relation to other branches, 58–59, 66, 85, 112, 116, 203, 216–217, 293, 387
- structure
  - bicameral, 430, 458, 561, 603, 625
  - unicameral, 63, 102, 200
- third and further houses or chambers, 141, 146
  - members, 161
    - election, 142–144, 163
    - immunity, indemnity, 165, 166, 525
    - incompatibility, 143, 162, 163
    - length of term, 143, 163
    - mandatory attendance, 145, 225, 305
    - re-eligibility, 143
    - remuneration, 145
  - powers, 161, 503–504, 525
    - appointing power, 231
    - appropriation of funds, 146, 147
    - budgetary power, 146, 147, 170
    - bylaws, 148, 163, 165
    - interpellation, 167
    - legislation, 146
      - legislative initiative, 161
      - passage of bills, 164
      - majorities, 145
      - promulgation, 148, 511
      - reading of bills, 151, 163
      - tax or revenue legislation, 53, 89, 146, 170
  - ratification of treaties, 479–480, 558, 600, 624
- procedures
  - committees, 224–226, 231, 304, 306, 431
  - dissolution, 144
  - duration of session, 144, 165
  - first/constitutive session, 144
  - journal
    - publication of, 145
  - quorum, 144, 164
  - resolutions, 145, 164
  - sessions open to public, 164, 226, 305–306, 390, 430, 431
  - votes, 54, 145, 164
- upper house, 58, 79–80, 205, 216, 230, 238, 250, 272, 293, 314, 318, 330, 368–370, 388, 391
  - members, 57–58, 76, 79, 198, 218, 222–223, 225, 295, 299–303, 305, 388–389, 428, 525, 532, 565, 604, 626, 628
    - appointment, 58, 388–389, 482, 502–503, 516, 532, 562, 603, 642
    - election, 79, 197, 218, 220, 222–223, 295, 297, 299, 301–302, 456, 457, 475, 484, 536, 626, 641
    - ex officio, 58, 80, 194, 483–484, 565, 604, 627
    - immunity, indemnity, 57, 77–78, 205, 224, 304, 311–312, 393, 402, 431, 496, 628
    - incompatibility, 57, 76, 203, 217, 224, 255, 294–295, 304, 337, 388, 427, 503, 523, 532, 565, 604, 627, 631
    - leader of upper house, 57, 76
    - length of term, 56, 58, 79, 82, 222–223, 301–302, 388, 428, 483–484, 504, 515, 516, 523, 532, 627, 638
    - mandatory attendance, 198–199, 223, 225–226, 305, 392, 457, 458
    - plurality of offices, 198, 201, 217, 427
    - qualifications, 58, 79–80, 217–218, 294–295, 337, 391, 427, 483–484, 502–503, 523, 532, 640
    - re-eligibility, 222, 301, 389, 428, 504
    - remuneration, 80, 199, 216, 293–294, 388, 428, 504, 533, 564, 604, 627
  - powers, 57, 77, 200–203, 225, 230, 232, 234–236, 240–241, 249, 251, 272, 304, 309, 313–314, 316, 322, 328, 329, 394, 405, 408–409, 429–432, 435, 457, 458, 461, 463, 483, 505–506, 509–510, 523, 623, 630, 636
  - appointing power, 201, 203, 233, 239, 242, 249, 253, 262–264, 268, 312, 320, 323, 328, 332, 349–351,

- 358, 429, 430, 463, 478, 524, 555, 598, 599, 621, 622
- confirmation of appointments, 236–237, 240–241, 250, 252, 269, 316, 321, 329, 331, 359
- appropriation of funds, 201–202, 232, 239, 319, 480, 485–486, 506, 534, 601, 624
- budgetary power, 58, 90, 247–248, 250, 326, 327, 330, 429, 435, 439, 444, 448, 463
- bylaws, 76–77, 632
- judiciary functions, 59
- legislation, 205, 229–230, 273, 369, 388, 429, 502–503, 515, 523, 538, 540, 568–569, 587, 605, 606, 615, 629, 630
- legislative initiative, 55, 75, 228–229, 307, 368, 408, 430, 534
- passage of bills, 57, 77
- majorities, 57, 76–77
- promulgation, 570, 607, 630
- reading of bills, 226, 229–230, 272, 306, 308–309, 368, 391–392, 431, 459, 482–483, 503, 533, 567, 605, 629
- restrictions, 230, 309, 431, 523
- sanctioning of laws, 229–230, 307–309
- taking effect of laws, 230, 309
- tax or revenue legislation, 55, 75, 480, 484–485, 507, 539, 570, 584, 607, 613, 630, 632, 635
- ratification of treaties, 231–232, 241, 398, 429, 436, 437, 504
- war and peace making, 200, 231, 241, 321, 398, 429, 479–480, 504, 524
- procedures, 57, 78, 205, 226, 230, 306, 390, 430, 503, 523, 524, 533, 565–566, 604, 605, 628
- committees, 57, 76, 198–200, 203–205, 229, 321, 389–390, 393, 428, 430, 432, 457, 642
- dissolution, 429, 504, 533, 566, 605, 628, 638
- duration of session, 216, 294, 390, 504, 516, 523, 566, 605, 628
- election of officers, 200, 223–224, 303–304, 389, 503, 516, 523, 524, 533, 565, 604, 628
- journal
  - publication of, 172
- quorum, 76, 77, 205, 223, 225–226, 303, 305, 390, 392, 430, 566, 605, 628
- resolutions, 57, 76–77
- sessions open to public, 57, 76, 205, 628
- votes, 57, 77
- lotteries**, 69
- military**, 42, 44–45, 53, 55, 60, 61, 66, 69, 72, 75, 90, 94, 110, 118, 128, 160, 162, 169, 172, 174, 200–201, 231, 236, 239–240, 258, 310, 315–316, 319–320, 341, 385, 397, 407, 429, 434, 435, 439, 448, 476, 479, 502, 508, 520, 539, 583, 585, 587, 613–615, 636
  - members, 118
  - navy, 636
  - organization of, 54, 66, 90, 118
  - standing army, 54–55, 66, 90
  - subordination to civil authorities, 118, 267, 355, 407, 421, 452, 492, 508, 524, 539
  - supreme command, 118
- militia**, 54, 60, 67, 91, 170, 200–201, 224, 240, 271, 320, 420, 429, 434, 474, 539, 540, 583, 585–587, 613–615, 636, 637
- nobility**, 82, 160, 530–532, 535, 558–559, 601, 624
  - privileges, 82, 160, 584
- oaths**, 54, 69–70, 83, 84, 91, 100, 144, 154, 160, 172, 191, 195, 197, 199–200, 220–221, 233, 235, 287, 297–298, 312, 314, 327, 342–343, 424, 426, 427, 454, 529, 533, 556–557
  - loyalty oaths, 58, 105, 144, 384, 386, 475, 520, 623

– of office, 144, 214, 216–217, 235–236, 256, 264–267, 292, 294, 315, 351, 353–355, 371–372, 388, 395, 432, 440, 497, 498, 509, 523, 529, 533, 535, 552–556, 561, 563–564, 573, 574, 598–600, 602, 604, 608, 621–623, 626, 627, 631

police power, domestic security, 90

population groups

– foreigners, 55, 70, 91, 92, 119, 172

religion, 90, 267, 356, 417–419, 472–473, 536, 541, 575, 583, 609, 613, 635

– state religion, 42–43

representation, 101–103, 284–285, 381, 418

rights, 71, 100, 127, 189, 190, 283–284, 417, 547, 595, 619

– abolition or alteration of government, popular right of, 190, 191

– assembly, freedom of, 54, 69, 74, 158, 406, 418, 619

– association, freedom of, 54, 74, 120, 158

– business, freedom to conduct, 270, 364, 405, 421, 471

– contract, freedom of, 119, 547

– equality, 53, 69, 72, 117, 121, 127, 514

– ex post facto laws, illegality of, 55, 70, 91, 128

– expression, freedom of, 54, 73, 117, 120, 128, 157

– habeas corpus, 53, 69, 72, 116, 190, 201, 240, 261, 284, 320–321, 348, 381, 402–403, 419, 420, 434, 472, 501, 519, 537, 579, 580, 611, 633, 634

– inalienability of rights, 127

– innocent, rights of, 128

– inviolability of the home, 53, 69, 72–73, 148, 156, 406, 420, 472, 501, 519, 580, 611, 634

– legal rights, 53, 69, 72–73, 117, 128

– – bail, 116–117, 127

– – cruel or unusual punishment, prohibition of, 61

– – due process, 53, 69, 72, 114, 127–128, 148

– – indictment and information, 53, 69, 72

– liberty and security of person, 127

– life, right to, 99, 148

– matrimony, 156

– personal freedom, 53, 72, 155

– petition, right of, 54, 57, 64, 69, 74, 77, 120, 158, 164, 190, 271, 284, 406, 418, 439, 441, 465, 467, 472, 501, 519, 578, 610, 619

– popular sovereignty, 71, 99, 101, 127, 189, 190, 209, 216, 284–285, 293, 381–382, 417, 418, 423, 427, 453, 502, 507, 531, 561, 603, 625

– press, freedom of the, 54, 60, 67, 69, 73–74, 86, 94, 117, 120, 128, 157, 174, 189, 271, 284, 405, 418, 591, 617, 619

– privacy of mail, 54, 69, 74, 634

– property rights, 54, 69, 73, 119, 121, 127, 148, 149, 156, 189, 261, 284, 348, 356, 363, 381, 406, 417, 419, 468, 473–474, 501

– – expropriation, 53, 69, 73, 148, 149, 151, 175, 190, 407–408, 420, 471–474, 579, 611, 633

– – freedom of ownership, 156, 283, 381, 417, 471–472

– religion, freedom of, 54, 69, 73, 120, 148, 156, 189, 232, 268, 285, 356, 382, 405, 418, 472–473, 501, 512, 515, 519, 522, 541

– separation of powers, 63, 75, 101–102, 128, 272, 406

– speech, freedom of, 117, 128, 284, 406–407, 418, 432

– trade, freedom of, 512

social welfare

– poor, supervision of, 285, 359, 382, 407, 421, 422, 536, 542, 575, 591, 609, 617, 637

sovereign rights of the state, 43, 63, 101

– mining privileges, 115, 590, 616

– right of coinage, 43, 56, 65, 82, 110, 113, 200, 249, 263, 328, 329, 350, 397, 422, 429, 436, 474, 514, 515, 519, 522, 530, 539, 558, 584, 601, 613, 614, 624, 635

- state and administrative apparatus**, 146, 149, 151
 – civil servants, 53, 69, 72, 75, 100–101, 128, 158, 159, 162, 167
- state independence**, 53, 67, 90, 359–360, 422, 511, 512, 556
- state insignias**, 53, 91, 114
- state structure**, 42, 101
 – confederation, 42, 44–45
- state territory**, 63, 71, 146, 153, 209, 254, 335, 344, 346, 382, 423, 424, 474–475, 489, 502, 531, 532, 545–547, 595, 619
- suffrage: see voting rights**, 502, 547, 595
- tariffs and duties**, 256–257, 342, 347, 374, 404, 421
- taxes**, 69, 89, 109, 118, 128
 – tax equity, 118, 128
 – tax expenditures, 58, 90, 118–119
 – taxation, 54, 89, 119, 128, 202, 242, 245, 257, 260, 274, 323, 333, 341–342, 346, 366–367, 373, 397–398, 400, 403, 422, 429, 436, 439, 441–443, 480, 484–485, 487–488, 490, 506–507, 512, 519, 528, 537, 539, 578, 583, 584, 590, 610, 613, 617, 633, 635
- territorial organization**, 63, 71, 100, 101, 153, 200, 202–203, 520, 619
 – boundaries, 53, 63, 71, 81, 82
 – capital, 55, 70, 91
- voting rights**, 142, 162, 190, 209, 259, 286, 290, 344–345, 383, 408, 424, 475–476, 520, 573, 608
 – age, 100–101, 194, 209, 286, 424, 475
 – citizenship, 92, 209
 – disqualifying attributes, 162, 194–195, 210, 286, 407, 425, 476
 – property, 535, 573, 608
 – religion, 476
 – residence, 194, 209, 286, 424, 475–476